

દરબત વ તબ્લીગ કી
છે સિકાત (ખૂબિયો) સે મુતઅલિક

મુન્તખબ અહાદીસ

કલિમએ તયિબા

નમાઝ

ઈસ્મ વ ઝિક

ઈકરામે મુસ્લિમ

ઈખ્લાસે નિયત

દરબત વ તબ્લીગ

તાલીફ

હસરત મૌલાના

મુહમ્મદ યૂસુફ કાંધલવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

તરતીબ વ તરજુમા

મૌલાના મુહમ્મદ સઅદ સાહબ કાંધલવી મદ ઝિલ્લાહૂ

ફરીદ બુક ડેપો (પ્રાઈવેટ) લિમિટેડ

દઅવત વ તખ્લીગ કી
છે સિકાત (ખૂબિયો) સે મુતઅલિક

મુન્વખબ અહાદીસ

કલિમએ તખિબા

નમાઝ

ઈલ્મ વ ઝિક

ઈકરામે મુસ્લિમ

ઈખ્લાસે નિયત

દઅવત વ તખ્લીગ

તાલીફ

હઝરત મૌલાના
મુહમ્મદ યૂસુફ કાંધલવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

તરતીબ વ તરજુમા

મૌલાના મુહમ્મદ સઅદ સાહબ કાંધલવી મદ જિલ્લહ

અલ્તર, પરફયુમ્સ, સી. ડાંગર

રીલાએબલ શાપ

બડી મસ્જીદ(મર્કઝ) ગલી, રાણીબલ સ્ટ્રીટ-૩

જુમલા હુકૂક બહકકે નાશિર મહફૂઝ

નામે કિતાબ
મુન્તખખ અહાદીસ

તાલીફ
હઝરત મૌલાના
મુહમ્મદ યૂસુફ કાંધલવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

તરતીબ વ તરજુમા
મૌલાના મુહમ્મદ સઅદ સાહબ કાંધલવી મદ ઝિલ્લાહ

Computerised By:

URDU ARBI GRAPHICS, SURAT (GUJARAT)

(Ph: 0261 - 2761895

Mobile: 9898439914)

ફરીદ બુક ડેપો (પ્રાઇવેટ) લિમિટેડ
FARID BOOK DEPOT (Pvt.) Ltd.

Corp. Off.: 2158, M.P. Street, Pataudi House, Darya Ganj, N. Delhi - 2

Phones : 3289786, 3289159 Fax : 3279998 Res.: 3262466

E-mail : farid@ndf.vsnl.net.in Websites: faridexport.com, faridbook.com

الاسلام ان تشهد ان لا اله الا الله وال محمد رسول الله وان تعقيم العسلوة وتؤتي الزكاة
 وتؤتي الصدقة وتغسل بين الجنابة والبرق تسيم الوضوء وتقوم رمضان قال فاذا فعلت ذلك
 فانما مسلم قال نعم قال صدقت رواه ابن خزيمة عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم
 في سوال جبريل اياه عن الاسلام قال قد كُتبت في شريعتك خمس عشرة صلاة رواه ابن جابر
 بتلخيص الحديث من الثامن حيث الوضوء رواه مسلم عن ابن جبريرة ولفظه ابن خزيمة
 بكونه ثلثة اخلية بتلخيص ما وضعه الكلبوري ولفظه الشيخين عنه ان ابتي يدعون يوم القيا
 غرا مجملين من انما الوضوء فمن استطاع منكم ان يغسل غمرته فليغسله شريفة ص ١٣٣
 اذا توضأ اودع الماء من غسل وجهه خرج من وجهه كل خطية نظر اليها بعينه مع
 الماء اودع آخر قطر الماء فاذا غسل يديه خرج من يديه كل خطية كان يطبها بيده مع
 الماء اودع آخر قطر الماء فاذا غسل رجليه خرجت كل خطية شتتار جلده مع الماء
 اودع آخر قطر الماء حتى يخرج نقيما من الذنوب رواه مسلم واللفظه رواه مالك والترمذي
 عن ابن جبريرة ورواه مالك والشافعي وغيرهما عن عبد الله الصايفي بلفظه اذا
 توضأ الله يحكم فغفر من خرجت الخطايا من فيه فاذا استسخر خرجت الخطايا من
 انفه فاذا استسخر خرجت الخطايا من وجهه حتى خرج من تحت اشفار عينيه فاذا
 غسل يديه خرجت الخطايا من يديه حتى خرج من تحت الظفر بيده فاذا استسخر
 خرجت الخطايا من راسه حتى خرج من اذنيه فاذا غسل رجليه خرجت الخطايا
 من رجليه حتى خرجت من تحت الظفر رجليه ثم كان منتهى الى اعجاز وصحة الكلام
 من تحصيله في هذا مفصلا عن طريقه وفي آخره ابدال شوكا من شبه الكواكب

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ યૂસુફ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ
કે મુસવ્વદા મેં તે એક સફલા કા અક્સ

ફેહરિસ્તે મઝામીન

કલિમએ તરિયબા

ઈમાન	૨૦
ગૈબ કી ખાતો પર ઈમાન	૨૦
તઅમીલે અવામિર (અલ્લાહ કે હુકમોં કો પૂરા કરને) મેં	૬૧
કામયાબી કા યકીન	૧૫૪

નમાઝ

ફર્જ નમાઝે	૧૮૦
બા-જમાઅત નમાઝ	૧૮૦
સુનન વ નવાફિલ (સુન્નતેં ઓર નફલેં)	૨૦૯
ખુશૂઅ વ ખુજૂઅ (અલ્લાહ કે દરબાર મેં આજિઝી કરના, રોના)	૨૫૦
વુજૂ કે ફઝાઈલ	૩૦૪

મસ્જિદ કે ફઝાઈલ વ આમાલ	૩૧૯
	૩૩૨

ઈલ્મ વ ઝિક

ઈલ્મ	૩૪૦
કુઆને કરીમ ઓર હદીસ શરીફ સે અસર લેના	૩૪૦
ઝિક	૩૭૩
કુઆને કરીમ કે ફઝાઈલ	૩૭૭
અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક કે ફઝાઈલ	૩૭૭
રસૂલુલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે મન્કૂલ અઝકાર	૪૧૯
ઓર દુઆએ	૪૯૨

ઈકરામે મુરિલમ

મુસલમાન કા મકામ	૫૪૯
હુસ્ને અખ્લાક (બેહતરીન કિરદાર, કેરેક્ટર)	૫૪૯
મુસલમાનોં કે હુકૂક	૫૬૮
સિલા રહમી (રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક કરના)	૫૮૯
મુસલમાનોં કો તકલીફ પહુંચાના	૬૭૧
	૬૮૩

मुसलमानों के बाहमी (आपसके) ईर्ष्यालास को दूर करना	७१८
मुसलमान की माली ईर्ष्यानत (मदद)	७२६
ईर्ष्यासे निय्यत यानी तस्हीहे निय्यत (निय्यत सहीह करना)	७३८
ईर्ष्यास	७३८
अल्लाह के वादों पर यकीन के साथ अमल करना	७५७
रियाकारी (दिखलावा)	७६३
दुअवत व तब्सीग	७८०
दुअवत और उसके इजाईल	७८०
अल्लाह तआला के रास्ते में निकलने के इजाईल	८२३
अल्लाह तआला के रास्ते में निकलने के आदाब व आमाव	८५४
लाया'नी (बेकार कामों और बातों) से जयना	८९४

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

મુકદમા

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ وَدَعَا يَدْعُو بِهِمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.
أَمَّا بَعْدُ

ये એક હકીકત છે જિસકો બિલા કિસી તૌરિયા વ તમલ્લુક (ખુશામદ, નર્મી) કે કહા જાતા હૈ કે ઇસ વક્ત આલમે ઇસ્લામ (ઇસ્લામી દુનિયા) કી વસીઅ તરીન (બહુત બળી), કવી તરીન (બહુત મજબૂત) ઓર મુકીદ તરીન દઅવત, તબ્લીગી જમાઅત કી દઅવત હૈ જિસકા મરકઝ, મરકઝે તબ્લીગ નિજામુદીન દેહલી હૈ. ❶ જિસકા દાઈરએ અમલ વ અસર સિર્ફ બર્સે સગીર નહીં ઓર સિર્ફ એશિયા ભી નહીં, મુતઅદદ (કઈ) બર્સે અઅઝમ ઓર મુમાલિકે ઇસ્લામિયા વ ગૈર-ઇસ્લામિયા હૈ.

દઅવતોં ઓર તહરીકોં ઓર ઇન્કિલાબી વ ઇસ્લાહી (તબ્દીલી ઓર સુધાર કરને વાલી) કોશિશોં કી તારીખ બતલાતી હૈ કે જબ કિસી દઅવત વ તહરીક પર કુછ ઝમાના ગુઝર જાતા હૈ યા ઉસકા દાઈરએ અમલ વસીઅ સે વસીઅ તર હો જાતા હૈ (ઓર ખાસ તૌર પર જબ ઉસકે ઝરિયએ નુફૂઝ વ અસર ઓર કયાદત કે મુનાફેઅ નઝર આને લગતે હૈ) તો ઉસ દઅવત વ તહરીક મેં બહુત સી એસી ખામિયાં (ગલ્તિયાં), ગલત મકાસિદ ઓર અસલ મકસદ સે તગાફુલ (ગફલત) શામિલ હો જાતા હૈ જો ઉસ દઅવત કી ઇફાદિયત (ફાઈદા પહુંચાને) વ તાસીર કો કમ યા બિલ્કુલ મઅદૂમ (ખત્મ) કર દેતા હૈ. લેકિન યે

❶ ઇસ ઇઝહાર વ ઇસ્બાત મેં દૂસરી મુકીદ વ ઝરૂરી દઅવતોં ઓર તહરીકોં, હકાઈક ઓર ઝરૂરિયાતે ઝમાના સે આગાહી ઓર વક્ત કે કિનનોં સે મુકાબ્લા કી સલાહિયત પૈદા કરને વાલી મસાઈ ઓર તન્ઝીમોં કી નફી યા તહકીર મકસૂદ નહીં હૈ. તબ્લીગી દઅવત વ તહરીક કી વુસ્અત વ ઇફાદિયત કા ઇજાબી અંદાઝ મેં ઇઝહાર વ ઇકરાર હૈ.

तब्दीगी दअवत अत्मी तक (जहां तक राकिम (लिजने वाले) के एल्म व मुशाहदा (देजने, तजरुबा करने) का तअल्लुक है) बणे पैमाने पर एन आजमाईशों से मडकूज है. इसमें ईसार व कुर्बानी का जजबा, रजाअे ईलाही की तलब और हुसूले सवाब का शौक, ईस्लाम और मुसलमानों का अेहतिराम व अेतिराफ़, तवाजोअ (नर्मी) व ईन्किसारे नफ़स, इराईज की अदाईगी का अेहतिमाम और उसमें तरक्की का शौक, यादे ईलाही और जिके जुदावंदी की मशगूदियत, गैर मुकीद और गैर ज़ररी मशागिल (बेकार कामों) व आंमाल से ईमकानी हद तक अेहतिराज (जहां तक हो सके बचना) और हुसूले मकसद व रजाअे ईलाही के लिये तवील से तवील (लम्बा) सफ़र करना और मशक्कत बर्दाश्त करना शामिल और मामूल-बिही है.

जमाअत की ये जुसूसियत और ईम्तियाज, दाईये अव्वल के ईज्लास, ईनाबत ईलव्लाह (अव्लाह की तरफ़ मुतवज्जे होना), उसकी हुआओं, जद्दी जहद (कोशिश) व कुर्बानी और सबसे बज्ज कर अव्लाह तआला की रजा व कुबूलियत के बाद उन ईसूल व जवाबित का भी नतीजा है जो शुर् से ईसके दाईये अव्वल (हजरत मौलाना ईल्यास कांधलवी रहमतुल्लाहि अलैह) ने ईसके लिये ज़ररी करार दिये और जिनकी हमेशा तल्कीन व तब्दीग की गई. वो कलिमा तय्यिबा के मआनी व तकाजाओं पर गौर, इराईज व ईबादात के इजाईल का एल्म, एल्मो जिक की इजीबत का ईस्तिहज़ार (ध्यान), जिके जुदावंदी में मशगूदियत, ईकरामे मुस्लिम और मुसलमान के हक की शनासाई (पेहचान) व अदाईगी, हर अमल में तस्हीहे निय्यत व ईज्लास, तर्क मा-ला-यानी (बेकार बातों को छोड़ना), अव्लाह के रास्ता में निकलने और सफ़र करने के इजाईल व तरगीबात (शौक दिलाने) का ईस्तिहज़ार (ध्यान) और शौक. ये वो अनासिर और ज़ासाईस (जुसूसियते) थे जिन्होंने ईस दअवत को अेक सियासी, मअदी तंदरीक और ईस्तिहसाले इवाईद (झाईदा छापिल करने) हुसूले ज़ाह व मन्सुब (ईजजत और रुतबा छापिल करने) का ज़रिया बनने से मडकूज इरमा दिया और वो अेक ज़ालिस दीनी दअवत और हुसूले रजाअे ईलाही का ज़रिया रही.

યે ઉસૂલ વ અનાસિર જો ઇસ દઅવત વ જમાઅત કે લિયે ઝરૂરી કરાર દિયે ગએ, કિતાબ વ સુન્નત સે માખૂલ (લિયે ગએ) હૈં. ઔર વો રજાએ ઇલાહી કે હુસૂલ વ દીન કી હિફાજત કે લિયે એક પાસબાન વ મુહાફિઝ કા દર્જા રખતે હૈં. ઇન સબકે મઆખુઝ (જિનસે યે ચીઝે લી ગઈ હૈં) કિતાબે ઇલાહી ઔર સુન્નતે અહાદીસે નબવી હૈં.

ઝરૂરત થી કે એક મુસ્તકિલ વ અલાહિદા (અલગ) કિતાબ મેં ઇન આયાત વ અહાદીસ વ મઆખુઝ કો જમા કર દિયા જાતા. ખુદા કા શુક હૈ કે ઇસ દઅવત ઇલલ-બૈર કે દાઈયે સાની મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ સાહબ (ખલફે રશીદ દાઈયે અવ્વલ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ) ને જિનકી નઝર કુતુબે હદીસ પર બહુત વસીઅ ઔર ગેહરી થી, ઇન ઉસૂલોં, ઝવાબિત વ એહતિયાતોં કે મઆખુઝ કો એક કિતાબ મેં જમા કર દિયા ઔર ઇસમેં પૂરે ઇસ્તીઆન વ ઇસ્તિકસા (ઇન્તિહાઈ કોશિશ) સે કામ લિયા. યહાં તક કે યે કિતાબ ઇન ઉસૂલોં ઔર ઝવાબિત ઔર હિદાયાત કે મઆખુઝ કા મજમૂઆ નહીં બલ્કે મૌસૂઆ ❷ બન ગઈ જિસમેં બિલા ઇન્તિખાબ વ ઇખ્તિસાર (કમ કિયે બિના) ઇન સબકા અલા ઇખ્તિલાફુદ-દરજાત ઝિક્ર કર દિયા ગયા હૈ. યે ભી તકદીર ઔર તૌફીકે ઇલાહી કી બાત હૈ કે અબ યે કિતાબ ઉનકે હકીદે ❸ સઈદ અઝીઝુલ-કદ્ર મૌલવી સઅદ સાહબ

کَلَّا اللَّهُ بَقَاءٌ وَوَقْفَةٌ لَا كَرَمٍ مِنْ ذَلِكَ

કી તવજ્જુહ વ એહતિમામ સે શાએ હો (છપ) રહી હૈ ઔર ઇસકા ઇફાદા (ફાઈદા પહુંચાના) આમ હો રહા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ઉનકે ઇસ અમલ વ ખિદમત કો ફુબૂલ ફરમાએ ઔર ઝિયાદા સે ઝિયાદા ફાઈદા પહુંચાએ. وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ

અબુલ-હસન અલી નદવી

દાઈરા શાહ અલમુલ્લાહ (રહે.)

રાએ બરેલી, ૨૦ ઝી-કઅદા, સન હિજરી ૧૪૧૮

❶ જદીદ અરબી મેં દાઈરતુલ મઆરિફ કો મૌસૂઆ ભાકિહતૈં જિસમેં તર ચીઝ કા તઆરુફ ઔર તશરીહ હોતી હૈ.

❷ નબીરા, યાની ફરજન્દે ફરજન્દ (ઔલાદ કી ઔલાદ, પોતા)

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ

અર્ઝે મુતજિમ

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ
يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِذْ
كَانُوا مِن قَبْلُ لَفَى ضَلَالٍ مُّبِينٍ. [العنكبوت: ١٧٤]

તરજુમા: હકીકત મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈમાન વાલોં પર બળા એહસાન ફરમાયા હૈ જબકે ઉનહી મેં સે, ઉનમેં એક ઐસા અઝીમુશ્શાન રસૂલ ભેજા કે (ઈન્સાનોં મેં સે હોને કી વજહ સે ઉનકી આલી સિકાત (બુલંદ ખૂબિયોં) સે લોગ બે-તકલ્લુફ ફાઈદા ઉઠાતે હૈં) વો રસૂલ ઉનકો અલ્લાહ તઆલા કી આયતેં પળહ પળહ કર સુનાતે હૈં (આયાતે કુર્આનિયા કે ઝરિયે ઉનકો દઅવત દેતે હૈં, નસીહત કરતે હૈં) ઉનકે અખ્લાક કો બનાતે ઔર સંવારતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબ ઔર અપની સુન્નાત ઔર તરીકે કી તાલીમ દેતે હૈં. બિલા શુબહ ઉન રસૂલ કી તશરીફ-આવરી સે કબ્લ (આને સે પેહલે) યે લોગ ખુલી ગુમરાહી મેં મુખ્તિલા થે. (સૂરએ આલે ઈમરાન)

દર્જે ખાલા (ઊપર લિખી) આયત કે ઝૈલ મેં ઔર ઈસ મૌજૂઅ પર હઝરત મૌલાના સય્યદ સુલૈમાન નદવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને “હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ઔર ઉનકી દીની દઅવત” કે મુકદ્દમે મેં તેહરીર ફરમાયા (લિખા) હૈ કે રસૂલે કરીમ અલૈહિસ્સલાતુ વત્તસ્લીમ કો કારે નુબુવ્વત (નુબુવ્વત કે કામ) કે યે ફરાઈઝ અતા હુવે હૈં: તિલાવતે કુર્આન કે ઝરિયે દઅવત, તઝકિયા (દિલ કી સફાઈ) ઔર તાલીમે કિતાબ વ હિકમત. કુર્આને કરીમ ઔર અઝાદીસે સહીહા કે નુબૂસ સે યે સાબિત હૈ કે નાતિમુન્નબિય્થીન અલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લામ કી ઉમ્મત અપને નબી કે ઈત્તિબા (પૈરવી) મેં ઉમમે આલમ (દુનિયા કી ઉમ્મતોં) કી તરફ મખ્બૂસ (ભેજા ગઈ) હૈ.

હક તઆલા શાનુહુ કા ઈરશાદ હૈ:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَتْلُونَ بَالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ (سُورَةُ

તરજુમા: અય મુસલમાનો ! તુમ બેહતરીન ઉમ્મત હો જો લોગોં કે લિયે ઝાહિર કી ગઈ, અચ્છે કામોં કો બતાતે હો ઓર બુરે કામોં સે રોકતે હો.

ઉમ્મતે મુસ્લિમા ફરાઈઝે નુબુવ્વત મેં સે દઅવતે ખૈર ઓર અઝ બિલ-મઅરૂફ (બલાઈ કા હુકમ) ઓર નહી અનિલ-મુન્કર (બુરે કામોં સે રોકને) મેં નબી કી જાનશીન હૈ. ઈસલિયે રસૂલે કરીમ અલૈહિસ્સલાતુ વત્તસ્લીમ કો કારે નુબુવ્વત કે જો ફરાઈઝ અતા હુવે હૈં, તિલાવતે આયાત કે ઝરિયા દઅવત, તઝકિયા ઓર તાલીમે કિતાબ વ હિકમત, યે આમાલ ઉમ્મતે મુસ્લિમા કે ભી ઝિમ્મે આ ગએ. યુનાંચે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપની ઉમ્મત કો દઅવત, તાલીમ વ તઅલ્લુમ (સીખના ઓર સિખાના), ઝિકો ઈબાદત પર જાન વ માલ ખર્ચ કરને વાલા બનાયા. ઈન આમાલ કો દૂસરે અશગાલ (કામોં) પર તરજીહ દી ગઈ ઓર હર હાલ મેં ઈન આમાલ કી મશક (પ્રેક્ટિસ) કરાઈ ગઈ. ઈન આમાલ મેં ઈન્દિમાક (લગે રેહને) કે સાથ તકલીફ ઓર શદાઈદ પર સખ્ર સિખાયા ગયા. દૂસરોં કો નફા પહુંચાને કે લિયે અપના જાન વ માલ લગાને વાલા બનાયા ગયા ઓર

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ “અલ્લાહ તઆલા કે દીન કે લિયે મેહનત ઓર કોશિશ કિયા કરો જેસા મેહનત કરને કા હક હૈ” કી તઅમીલ મેં નબિયોં વાલે મિઝાજ પર રિયાઝત વ મુજાહદા ઓર કુર્બાની વ ઈસાર કે વો નકશે તથ્યાર હુવે જિનમેં ઉમ્મત કા અઅલા તરીન મજમૂઆ વજૂદ મેં આયા. જિસ દૌર મેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ વાલે યે આમાલ મજમૂઈ (પૂરે) તૌર પર ઉમૂમે ઉમ્મત મેં ઝિંદા રહે ઉસ દૌર કે લિયે ખૈરુલ-કુરન (બેહતરીન દૌર) કી શહાદત (ગવાહી) દી ગઈ.

ફિર કર્નન બાદ કર્નિન (બળી મુદત બાદ) ખવાસ ને યાની અકાબિરે ઉમ્મત ને ઈન નબવી ફરાઈઝ કી અદાઈગી મેં પૂરી તવજ્જુહ ઓર કોશિશ મબજૂલ ફરમાઈ ઓર ઉન્હીં કે મુજાહદાત કા નૂર હૈ જિસસે

કાશાનએ ઈસ્લામ મેં રૌશની હે.

ઈસ દૌર મેં અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ને હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ કે દિલ મેં દીન કે મિટને પર સોઝ વ ફિક્ક વ બેચૈની ઔર ઉમ્મત કે લિયે દર્દ, કુબ્હન ઔર ગમ ઈસ દર્જે મેં ભર દિયા થા જો ઉનકે વક્ત કે અકાબિર (બળો) કી નઝર મેં અપની મિસાલ આપ થા. વો હર વક્ત

جَمِيعُ مَا جَاءَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ

“નબિયે કરીમ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જો તરીકે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈજઝત કી તરફસે લાએ હૈ” ઉન સબકો સારે આલમ (દુનિયા) મેં ઝિંદા કરને કે લિયે મુજતરિબ (બેચૈન) રેહતે થે ઔર વો ઈસ બાત કે પૂરે જઝમ (પક્કે ઈરાદે) કે સાથ દાઈ (દાવત દેને વાલે) થે કે અહયાએ-દીન (દીન કે બાકી રેહને) કે લિયે જદો-જહદ (કોશિશ) ઉસી વક્ત મકબૂલ ઔર મુઅસ્સિર હોગી જબકે જદો-જહદ મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા તરીકા ઝિંદા હો. એસે દાઈ તથ્યાર હો જો અપને ઈલ્મો અમલ, ફિક્કો નઝર, તરીકે દઅવત ઔર ઝૌક વ હાલ મેં અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ ઔર ખૂસૂસન મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખાસ મુનાસબત રખતે હો. સિહતે ઈમાન ઔર જાહિરી અમલે સાલિહ (નેક અમલ) કે સાથ ઉનકે બાતિની અહવાલ (અંદર કે હાલાત) ભી મિન્હાજે નુબુવ્વત (નબી કે રાસ્તે, તરીકે) પર હો. મુહબ્બતે ઈલાહી, ખશિયતે ઈલાહી (અલ્લાહ કે અઝાબ કા ડર), તઅલ્લુક મઅલ્લાહ (અલ્લાહ કે સાથ તઅલ્લુક) કી કેફિયત હો. અખ્લાક (કિરદાર, કેરેક્ટર) વ આદાત વ શમાઈલ મેં ઈતિબાએ સુનને નબવી (નબી કી સુન્નતો કે ઈતિબા) કા એહતિમામ હો. હુબ્બ લિલ્લાહ (અલ્લાહ કે લિયે મુહબ્બત), બુગ્ઝ લિલ્લાહ (અલ્લાહ કે લિયે દુશ્મની), રઅફત વ રહમત બિલ-મુસ્લિમીન (મુસલમાનો કે સાથ રહમ કરના) ઔર શફકત અલલ-ખલ્ક (મખ્લૂક કે સાથ મહરબાની) ઉનકી દઅવત કા મુહર્રિક (ખાસ કામ, મકસદ) હો. ઔર અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ કે બાર બાર દુહરાએ હુવે ઉસૂલ કે મુતાબિક સિવાય અજરે ઈલાહી કી તલબ કે કોઈ નકસૂદ ન હો. અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે અહયાએ દીન (દીન કે બાકી રેહને) કી એસી ધુન હો કે અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં જાન વ માલ બે-કીમત કરને કા શૌક ઉન્હો ખીચે ખીચે

લિયે ફિરતા હો ઔર જાહ વ મન્સબ (ઇજ્જત ઔર મરતબા, પોઝીશન), માલ વ દૌલત, ઇજ્જત વ શુહરત, નામ વ નુમૂદ ઔર જાતી આરામ વ આસાઈશ કા કોઈ ખયાલ રાહ મેં માનેઅ (રાસ્તે મેં રુકાવટ) ન હો. ઉનકા બેઠના ઉઠના, બોલના ચાલના, ગરજ ઉનકી જિંદગી કી હર જુંબિશ વ હરકત ઉસી એક સિમ્ત મેં સિમટ કર રેહ જાએ

જદો-જહદ (કોશિશ) મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા તરીકા જિંદા કરને ઔર જિંદગી કે તમામ શુઅબોં (ફીલ્ડ) કો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કે અવામિર (હુકમો) ઔર નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તરીકા પર લાને ઔર કામ કરને વાલોં મેં યે સિફાત (ખૂબિયાં) પૈદા કરને કે લિયે છે નંબર મુકરર કિયે ગએ. ઉસ વક્ત કે અહલે-હક ઉલમા વ મશાઈખ (બુઝુર્ગો) ને તાઈદ (હિમાયત) ફરમાઈ. ઉનકે ફર્જન્દે રશીદ (બેટે) હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને અપની દાઈયાના વ મુજાહદાના જિંદગી ઈસ કામ કો ઈસી નહજ (તરીકે) પર બજાને ઔર ઉન સિફાત કે હામિલ (ખૂબિયોં વાલે) મજમા (ભીળ, અવામ) કો તથ્યાર કરને કી કોશિશ મેં ખપા દી. ઈન આલી સિફાત કે બારે મેં હદીસ, સીરત ઔર તારીખ કી મુઅતબર કુતુબ (ઇતિહાસ કી ભરોસે વાલી કિતાબોં) સે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઔર સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કી જિંદગી કે વાકિઆત નમૂના કે તૌર પર “હયાતુસ્સહાબા” કી ત્રીન જિલ્દોં મેં જમા કિયે. યે કિતાબ ઉનકી હયાત (જિંદગી) મેં હી બિહમ્દિલ્લાહ (અલ્લાહ કે શુક સે) શાએ હો (છપ) ગઈ.

મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને ઈન સિફાત (છે નંબરોં) કે બારે મેં મુન્તખબ (ચુની હુઈ, ખાસ) અહાદીસે પાક કા મજમૂઆ ભી તથ્યાર કર લિયા થા લેકિન ઈસકી તરતીબ વ તકમીલ (પૂરા હોને) કે આખરી મરાહિલ સે કબ્લ (પેહલે) હી વો ઈસ આલમે ફાની (ખત્મ હોને વાલી દુનિયા) સે આલમે જાવિદાની (હમેશા રેહને વાલી દુનિયા) કી તરફ રિહલત ફરમા (ઈન્તિકાલ કર) ગએ (ઈન્ના લિલ્લાહિ વઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઉન). મુતઅદ્દ ખુદામ વ રુક્કા (કઈ ખાદિમ ઔર દોસ્તોં) સે હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને ઈસ મજમૂઆ

કી તથ્યારી કા ઝિક ફરમાયા ઔર ઈસ પર હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલૈહ, અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કે શુક્ર કા ઔર અપની ખુશી કા ઈઝહાર ફરમાતે રહે. અલ્લાહ તઆલા હી જાનતા હૈ કે ઉનકે દિલ મેં કયા અઝાઈમ થે ઔર ઈસકે હર હર રંગ કો વો કિસ તરહ ઉજાગર કરકે દિલનશીન કરતે (દિલ મેં ઉતારતે). અલ્લાહ તઆલા કે હાં ઈસી તરહ મુકદ્દર થા. અબ વો “મુન્તખબ અહાદીસ” કા મજમૂઆ ઉર્દૂ તરજુમા કે સાથ પેશ કિયા જા રહા હૈ.

ઈસ કિતાબ કે તરજુમા મેં આસાન, આમ ફહમ (સબકો સમજ મેં આને વાલી) ઝબાન ઈખ્તિયાર કરને કી કોશિશ કી ગઈ હૈ. હદીસ કે મફહૂમ (મતલબ) કી વજાહત કે લિયે બાઝ મકામાત પર કૌસૈન (બ્રેકેટ) કી ઈબારત ઔર ફાઈદે કો ઈખ્તિસાર કે સાથ (મુખ્તસર) તેહરીર કરને કી સઈ (લિખને કી કોશિશ) કી ગઈ હૈ. ચૂંકે મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ કો અપની કિતાબ કે મુસબ્બહા (કચ્ચે મઝમૂન) પર નઝરે સાની (દોબારા દેખને) કા મૌકા નહીં મિલા થા ઈસલિયે ઈસમેં કાફી મેહનત કરની પળી, જિસમેં મતને-હદીસ કી દુરુસ્તગી (સુધાર), રવાતે હદીસ કી જરહ વ તઅદીલ, હદીસ કી તસ્દીહ વ તહરીન વ તઝઈફ, શરહ ગરીબુલ-હદીસ વગૈરા ભી શામિલ હૈ. ઈસ સિલસિલે મેં જો મુરાજેઅ (જિનસે હદીસેં લી ગઈ હૈ) પેશે નઝર રહે ઉનકી ફેહરિસ્ત કિતાબ કે આખિર મેં દી ગઈ હૈ.

ઈસ તમામ કામ મેં કબરે ઈસ્તિતાઅત (કુવ્વત કે મુતાબિક) એહતિયાત કો મલ્હૂઝ (ધ્યાન મેં) રખ્યા ગયા હૈ ઔર ઉલમાએ કિરામ કી એક જમાઅત ને ઈસ કામ મેં ભરપૂર ઈઆનત (મદદ) ફરમાઈ હૈ. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઉનકો બેહતરીન જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ. બશરી લઝિશૈ (ઈન્સાની ગલ્તિયાં) મુમકિન હૈ, હઝરાતે ઉલમા સે દરખ્વાસ્ત હૈ કે જો ચીઝ ઈસ્લાહ (સુધાર) કે લિયે ઝરૂરી ખયાલ ફરમાએં ઉસસે મુતલા ફરમાએં (ખબર દેં).

યે મજમૂઆ જિસ મક્સદ કે લિયે હઝરત જી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને મુરતબ ફરમાયા થા ઔર ઈસકો અહમિયત કા જિસ તરહ હઝરત મૌલાના સય્યદ અબુલ-હસન અલી નદવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને વાઝેહ ફરમાયા ઉસકા તકાઝા વે હૈ કે ઈસકો હર કિસ્મ કી

તરમીમ ઔર ઈખ્તિસાર (બદલને યા મુખ્તસર કરને) સે મહફૂઝ રખ્યા જાએ.

હક તઆલા જલ્લ શાનુહૂ ને જિન આલી ઉલૂમ કી તબ્લીગ વ ઈશાઅત કે લિયે હઝરાતે અંબિયાએ કિરામ અલૈહિમુસ્સલાતુ વત્તરલીમ કો ઝરિયા બનાયા, ઈન ઉલૂમ સે પૂરા ફાઈદા ઉઠાને કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે ઈસ ઈલ્મ કે મુતાબિક યકીન બનાયા જાએ. અલ્લાહ રખ્બુલ-ઈઝઝત કે આલી ફરમાન (હુકમો) ઔર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે મુબારક ઈરશાદાત કો પળહતે ઔર સુનતે વક્ત અપને આપકો કુછ ન જાનને વાલા સમજા જાએ યાની ઈન્સાની મુશાહદા પર સે યકીન હટાયા જાએ, જૈબ કી ખબરો પર યકીન લાયા જાએ, જો કુછ પળહા ઔર સુના જાએ ઉસે દિલ સે સચ્ચા માના જાએ. જબ કુર્આને કરીમ પળહને યા સુનને બૈઠા જાએ તો યું સમજા જાએ અલ્લાહ તઆલા મુઝસે મુખાતિબ (ખિતાબ, બાત કર રહે) હૈ. ઔર જબ હદીસ શરીફ પળહને યા સુનને બૈઠા જાએ તો યું સમજા જાએ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મુઝસે મુખાતિબ હૈ. કલામ કો પળહતે ઔર સુનતે વક્ત સાહિબે-કલામ (જિસકા કલામ, બાત હૈ ઉસ) કી અઝમત જિતની તારી હોગી ઔર ઉસ કલામ કી તરફ જિતની તવક્કુલ હોગી ઉસી કદર કલામ કા અસર ઝિયાદા હોગા. સૂરએ માઈદા મેં અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા:

﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ﴾

તરજુમા: ઔર જબ યે લોગ ઉસ કિતાબ કો સુનતે હૈ જો રસૂલ પર નાઝિલ હુઈ હૈ તો (કુર્આને કરીમ કે તઅસ્સુર સે) આપ ઉનકી આંખો કો આંસુઓ સે બેહતા હુવા દેખતે હૈ, ઈસકી વજહ યે હૈ કે ઉન્હોને હક કો પેહચાન લિયા.

દૂસરી જગહ અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા:

﴿فَقَسِّرْ عِبَادَ اللَّهِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ط
أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾

[الرزم: ૧૮૦૧૭]

તરજુમા: આપ મેરે ઉન બંદોં કો ખુશ-ખબરી સુના દીજિયે જો
ઇસ કલામે-ઇલાહી કો કાન લગાકર સુનતે હૈં ફિર ઇસકી અચ્છી બાતોં
પર અમલ કરતે હૈં, યહી લોગ હૈં જિનકી અલ્લાહ તઆલા ને હિદાયત
દી હૈં ઓર યહી અકલ વાલે હૈં. (સૂરએ જુમર)

એક હદીસ મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઇરશાદ ફરમાયા:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: إِذَا قَضَى
اللَّهُ الْأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا
لِقَوْلِهِ، كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ فَإِذَا فُرِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ، قَالُوا:
مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُوا: الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ. [رواه البخاري]

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા:
જબ અલ્લાહ તઆલા આસમાન મેં કોઈ હુકમ નાકિલ ફરમાતે હૈં તો
ફરિશ્તે અલ્લાહ તઆલા કે ઉસ હુકમ કે રુઅબ વ હૈબત (ડર) કી વજહ
સે કાંપ ઉઠતે હૈં ઓર અપને પરોં કો હિલાને લગતે હૈં ઓર ફરિશ્તોં કો
અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ ઇસ તરહ સુનાઈ દેતા હૈં જૈસે ચિકને
પથ્થર પર ઝંજીર મારને કી આવાઝ હોતી હૈ. ફિર જબ ઉનકે દિલોં સે
ઘબરાહટ દૂર કર દી જાતી હૈ તો એક દૂસરે સે દરયાફત કરતે (પૂછતે) હૈં
કે તુમહારે પરવદિગાર ને કયા હુકમ દિયા? વો કેહતે હૈં કે હક બાત કા
હુકમ ફરમાયા ઓર વાકઈ વો આલીશાન હૈ, સબસે બખા હૈ (યૂં જબ
ફરિશ્તોં પર હુકમ વાઝેહ હો જાતા હૈ તો વો ઉસકી તઅમીલ (પૂરા કરને)
મેં લગ જાતે હૈં.)

એક દૂસરી હદીસ મેં ઇરશાદ હૈ:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ
بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تَفْهَمَ. [رواه البخاري]

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે
અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ કોઈ (અહમ) બાત ઈરશાદ
ફરમાતે તો ઉસકો તીન મરતબા દુહરાતે તાકે ઉસકો સમઝ લિયા જાએ.
ઈસલિયે મુનાસિબ હૈં કે હદીસે પાક કો તીન મરતબા પળડા જાએ યા
સુનાયા જાએ. ધ્યાન, મુહબ્બત ઔર અદબ કે સાથ પળડને ઔર સુનને
કી મશક (પ્રેક્ટિસ) હો, બાતે ન કી જાએ. બાવુઝ, દો-ઝાનૂ બૈઠને કી
કોશિશ હો, સહારા ન લગાયા જાએ. નફસ કે મુજાહદે કે સાથ ઈસ ઈલ્મ
મેં મશગૂલ હો. મકસદ યે હૈં કે દિલ કુર્આન વ હદીસ સે અસર લેને લગ
જાએ. અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
કે વાદોં કા યકીન પૈદા હોકર દીન કી યૈસી તલબ પૈદા હો કે હર અમલ
મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા તરીકા ઔર મસાઈલ
ઉલમા હઝરાત સે માલૂમ કરકે અમલ કરને વાલે બનતે ચલે જાએ.

અબ ઈસ કિતાબ કી ઈબ્તિદા (શુરૂઆત) ઉસ ખુત્બા કે
ઈબ્તિદાઈ હિસ્સે સે કી જાતી હૈં જો હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ
રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને અપની કિતાબ امانی الاحبار شرح معانی الآثار
કે લિયે તહરીર ફરમાયા (લિખ્યા) થા.

મુહમ્મદ સઅદ કાંઘલવી

મદ્રસા કાશિફુલ-ઉલૂમ

બસ્તી હઝરત નિઝામુદ્દીન ઔલિયા, નઈ દેહલી

૮ જમાદિલ-ઉલા, સન હિજરી ૧૪૨૧

મુતાબિક ૭ સિતમ્બર, સન ઈસ્વી ૨૦૦૦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ يُفِيضُ عَلَيْهِ النِّعَمَ الَّتِي لَا يَحِصِيهَا مَرُورُ الزَّمَانِ مِنْ خَزَائِنِهِ الَّتِي لَا تَنْقُصُهَا الْعَطَايَا وَلَا تَبْلُغُهَا الْأَذْهَانُ وَأَوْدَعَ فِيهِ الْجَوَاهِرَ الْمَكْنُونَةَ الَّتِي بِاتِّصَافِهَا يَسْتَفِيدُ مِنْ خَزَائِنِ الرَّحْمَنِ وَيَقْوَزُ بِهَا أَبَدًا لَا بَادِيَ دَارِ الْجَنَانِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ الَّذِي أُعْطِيَ بِشَقَاعَةِ الْمُؤْمِنِينَ وَأُرْسِلَ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَاصْطَفَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِالسِّيَادَةِ وَالرَّسَالَةِ قَبْلَ خَلْقِ اللَّوْحِ وَالْقَلَمِ وَاجْتِهَادَهُ لِتَشْرِيحِ مَا عِنْدَهُ مِنَ الْعَطَايَا وَالنِّعَمِ فِي خَزَائِنِهِ الَّتِي لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى وَكَشَفَ مِنْ ذَاتِهِ الْعُلْيَةِ عَلَيْهِ مَا لَمْ يَكْشِفْ عَلَى أَحَدٍ مِنْ صِفَاتِهِ الْحَلِيلَةِ الَّتِي لَمْ يُطْلِعْ عَلَيْهَا أَحَدًا لَمْ يَكُنْ مُقَرَّبًا وَلَا نَبِيًّا مُرْسَلًا وَشَرَحَ صُدُورَهُ الْمُبَارَكَةَ لَا ذَرَاكَ مَزِيدٌ عَلَى الْإِنْسَانِ مِنَ الْإِسْتِعْدَادَاتِ الَّتِي بِهَا يَقْرُبُ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى سَقَى التَّقَرُّبَ وَيَسْتَعِينُهُ فِي أُمُورِ دُنْيَاهُمْ وَأُخْرَاهُمْ وَعَلَّمَهُ طُرُقَ تَضَجِيجِ الْأَعْمَالِ الَّتِي تَصْنَعُ مِنَ الْإِنْسَانِ فِي كُلِّ حِينٍ وَأَبْنٍ قَبِيصَ حَيْثُهَا يَنَالُ الْفَوْزَ فِي الدَّارَيْنِ وَيَقْسِدُهَا الْهَرَمَانُ وَالْخُسْرَانُ وَرَضِيَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ الصَّحَابَةِ الْكِرَامِ الَّذِينَ أَخَذُوا عَنْ النَّبِيِّ الْأَظْهَرِ الْأَكْرَمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ الَّتِي صَلَّتْ مِنْ مَشْكُورَةٍ ثَبُوتِهِ فِي كُلِّ حِينٍ أَكْثَرَ مِنْ أَوْرَاقِ الْأَشْجَارِ وَعَدَدُ قَطْرِ الْأَمْطَارِ فَأَخَذُوا الْعُلُومَ بِأَسْرِهَا وَكَمَالِهَا فَوَعَوْهَا وَحَفِظُوهَا حَقَّ الْوَعْيِ وَالْحِفْظِ وَصَجِبُوا النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ وَشَبَّهُوا أَمْعَهُ الدَّعْوَةَ وَالْجِهَادَ وَالْعِبَادَاتِ وَالْمُعَامَلَاتِ وَالْمُعَاشِرَاتِ فَتَعَلَّمُوا الْأَعْمَالَ عَلَى طَرِيقَتِهِ بِالصَّاحِبَةِ فَهَيَّئَا لَهُمْ حَيْثُ أَخَذُوا الْعُلُومَ عَنْهُ بِالشَّافَهَةِ وَالْعَمَلِ بِهَا بِإِلَازِ سِطَةِ ثَمَّ لَمْ يَقْتَصِرُوا عَلَى نَفْسِهِمْ الْقُدْسِيَّةِ بَلْ قَامُوا وَبَلَّغُوا كُلَّ مَا رَعَوْهُ وَحَفِظُوهُ مِنَ الْعُلُومِ وَالْأَعْمَالِ حَتَّى مَلَأُوا الْعَالَمَ بِالْعُلُومِ الرَّبَّانِيَّةِ وَالْأَعْمَالِ الْوَحَائِيَّةِ الْمُصْطَفَوِيَّةِ فَصَادَ الْعَالَمُ دَارَ الْعِلْمِ وَالْعُلَمَاءُ الْإِنْسَانِ مَنَعَ التَّوَرُ الْهِدَايَةِ وَمَصْدَرُ الْعِبَادَةِ وَالْجَلَالَةِ.

તરજુમા:

તમામ તારીફે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કી ઝાતે આલી કે લિયે હૈં જિસને ઈન્સાન કો પૈદા ક્રિયા તાકે ઈન્સાન પર અપની વો નેઅમતેં જો ઝમાના કે ગુઝરને સે ખત્મ નહીં હોતી, લુટાગે, વો નેઅમતેં એસે ખજાનોં મેં હૈં જો કે અતા કરને સે ઘટતે નહીં ઔર જિન તક ઈન્સાનોં કે ઝહનોં કી રસાઈ (પહુંચ) નહીં. અલ્લાહ તઆલા ને ઈન્સાન કે અંદર સલાહિયતોં કે એસે જોહર (કીમતી ચીજે) છુપા રખ્ખે હૈં જિનકો બઝુએ-કાર (કામ મેં) લાકર ઈન્સાન, રહમાન કે ખજાનોં સે ફાઈદા ઉઠા સકતા હૈં ઔર વો ઉન હી સલાહિયતોં સે હમેશા હમેશા કી જન્નત મેં રેહને કી સઆદત (ખુશ કિસ્મતી) ભી હાસિલ કર સકતા હૈં.

અલ્લાહ કી રહમત વ દુરૂદ વ સલામ હો મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર જો તમામ નબિયોં ઔર રસૂલોં કે સરદાર હૈં, જિનકો ગુનહગારોં કી શફાઅત કરને કા એઝાઝ (મરતબા) દિયા ગયા હૈં, જિનકો તમામ જહાન (દુનિયા) વાલોં કે લિયે રહમત બનાકર ભેજા ગયા, જિનકો અલ્લાહ તઆલા ને લોહે મહફૂઝ ઔર કલમ બનાને સે પેહલે તમામ નબિયોં ઔર રસૂલોં કી સરદારી ઔર બંદોં તક અપના પૈગામ પહુંચાને કા શર્ફ અતા કરને કે લિયે યુના ઔર જિનકા ઈન્તિખાબ (ચુનાવ) અલ્લાહ તઆલા ને ઈસલિયે ક્રિયા કે વો અલ્લાહ તઆલા કે લા-મહદૂદ (જિનકી કોઈ હદ નહીં એસે) ખજાનોં મેં જો નેઅમતેં હૈં ઉનકી તફસીલ બયાન કરેં ઔર ઉનકો અપની ઝાતે આલી કે વો ઉલૂમ વ મઆરિફ અતા ક્રિયે જો અબ તક કિસી પર નહીં ખોલે થે ઔર અપની જલીલુલ-કદ્ર સિફાત (ખૂબિયાં) ઉન પર મુન્કશિફ (ઝાહિર) ફરમાઈ જિનકો કોઈ નહીં જાનતા થા, ન કોઈ મુકર્રબ ફરિશ્તા ન કોઈ નબિયે મુર્સલ, ઔર ઉનકે સીના મુબારક કો ઉન સલાહિયતોં કે ઈદરાક (સમજાને) કે લિયે ખોલ દિયા જો અલ્લાહ તઆલા ને ઈન્સાન મેં વદીઅત (હવાલે) ફરમાઈ હૈં, જિન કિતરી (કુદરતી) સલાહિયતોં સે બંદે અલ્લાહ તઆલા કા દુર્બ (નઝદીકી) હાસિલ કરતે હૈં ઉન સલાહિયતોં સે બંદે અપને દુનિયા વ આખિરત કે ઉમૂર (કામોં) મેં મદદ હાસિલ કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા ને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો

ઈન્સાન સે હર લમ્હા સાદિર હોને વાલે આમાલ કી દુરુસ્તગી (સુધારને) કે તરીકોં કા ઈલ્મ દિયા, કયુંકે દુનિયા વ આખિરત કી કામયાબી કા મદાર આમાલ કી દુરુસ્તગી પર હૈ. જૈસે ઉનકી ખરાબી દોનોં જહાન મેં મહરૂમી વ ખસારા કા બાઈસ (નુકસાન કા ઝરિયા) હૈ.

અલ્લાહ તઆલા સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ સે રાઝી હો જિન્હોંને નબિયે અત્હર વ અકરમ સે ઉન ઉલૂમ કો પૂરા ઔર અકમલ દર્જા મેં હાસિલ કિયા જિન ઉલૂમ કી તઅદાદ દરખ્તોં કે પત્તોં ઔર બારિશ કે કતરોં સે ઝિયાદા હૈ ઔર જિનકા ઝુહૂર, યરાગે નુબુવ્વત સે હર વક્ત હોતા થા. ફિર જૈસા યાદ કરને ઔર મહફૂઝ રખને કા હક હૈ ઉનકો યાદ કિયા ઔર મહફૂઝ રખ્ખા. વો સફર વ હઝર મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી સુહબત મેં રહે ઔર ઉનકે સાથ દઅવત વ જિહાદ ઔર ઈબાદત, મુઆમલાત, મુઆશરત (રહન સહન) કે મવાકેઅ (મોકોં) મેં શરીક રહે. ફિર ઉન આમાલ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તરીકે પર આપકે સાથ રેહ કર સીખા.

સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કી જમાઅત કો મુબારક હો જિન્હોંને બગૈર કિસી વાસ્તે કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિલમુશાફા (ડાઈરેક્ટ) ઉલૂમ ઔર ઉન પર અમલ સીખા, ફિર ઉન્હોંને ઉન ઉલૂમ કો સિર્ફ અપને નુફૂસે ફુદસિયા તક મહફૂઝ નહીં રખ્ખા બલ્કે જો ઉલૂમ વ મઆરિફ ઉનકે દિલોં મેં મહફૂઝ થે ઔર જિન આમાલ કો વો કરને વાલે થે વો દૂસરોં તક પહુંચાએ ઔર સારે આલમ કો ઉલૂમે રખ્ખાનિયા ઔર આમાલે રૂહાનિયા મુસ્તફવિયા સે ભર દિયા. યુનાંયે ઉસકે નતીજે મેં સારા આલમ ઈલ્મ ઔર અહલે-ઈલ્મ કા ગહવારા બન ગયા ઔર ઈન્સાન નૂર વ હિદાયત કા સર-યશમા બન ગયે ઔર ઈબાદત વ ખિલાફત કી બુનિયાદ પર આ ગયે.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

કલિમએ તયિબા

ઇમાન

ઇમાન, લુગત (ડિક્શનરી) મેં કિસી કી બાત કો કિસી કે એતિમાદ (ભરોસે) પર યકીની તૌર સે માન લેને કા નામ હૈ ઓર દીન કી ખાસ ઇસ્તિલાહ મેં ખબરે રસૂલ કો બગૈર મુશાહદા (તજરુબા) કે મહઝ (સિફ) રસૂલ કે એતિમાદ પર યકીની તૌર સે માન લેને કા નામ ઇમાન હૈ.

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ૨૦]

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઇરશાદ ફરમાયા: ઓર હમને આપસે પેહલે કોઈ એસા પૈગમ્બર નહીં ભેજા જિસકે પાસ હમને યે વહી (અલ્લાહ કા હુકમ) ન ભેજી હો કે મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ (ઇબાદત કે લાઈક) નહીં ઇસલિયે મેરી હી ઇબાદત કરો. (સૂરએ અંબિયા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تَلَيَّتْ عَلَيْهِمْ آيَةٌ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ [الأنفال: ૨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: ઇમાન ચાલે તો વહી હું કે જબ અલ્લાહ તઆલા કા નામ લિયા જાતા હૈ તો ઉનકે દિલ ડર જાતે હૈં ઓર

જબ અલ્લાહ તઆલા કી આયતે ઉનકો પળહ કર સુનાઈ જાતી હેં તો વો આયતે ઉનકે ઈમાન કો કવી-તર (બહુત મઝબૂત) કર દેતી હેં ઔર વો અપને રબ હી પર તવક્કુલ (પૂરા યકીન) કરતે હેં. (સૂરએ અન્ફાલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [النساء: ١٧٥]

એક જગહ ઈરશાદ હે: જો લોગ અલ્લાહ તઆલા પર ઈમાન લાએ ઔર અચ્છી તરહ અલ્લાહ તઆલા સે તઅલ્લુક પૈદા કર લિયા તો અલ્લાહ તઆલા અન્કરીબ (જલ્દ હી) એસે લોગોં કો અપની રહમત ઔર ફઝલ મેં દાખિલ કરેંગે ઔર ઉન્હેં અપને તક પહુંચને કા સીધા રાસ્તા દિખાએંગે (જહાં ઉન્હેં રહનુમાઈ કી ઝરૂરત પેશ આએગી ઉનકી દસ્તગીરી (મદદ) ફરમાએંગે). (સૂરએ નિસાઅ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾ [الروم: ٥١]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: બેશક હમ અપને રસૂલોં ઔર ઈમાન વાલોં કી દુનિયા કી જિંદગી મેં ભી મદદ કરતે હેં ઔર કયામત કે દિન ભી મદદ કરેંગે જિસ દિન આમાલ લિખને વાલે ફરિશ્તે ગવાહી દેને બબે હોંગે. (સૂરએ મોમિન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ [الانعام: ٨٢]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર ઉન્હોંને અપને ઈમાન મેં શિર્ક કી મિલાવટ નહીં કી, અમન ઉન્હી કે લિયે હે ઔર યહી લોગ હિદાયત પર હેં. (સૂરએ અન્આમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا آخِذْ حَبْلَ اللَّهِ﴾ [البقرة: ١٦٥]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર ઈમાન વાલોં કો તો અલ્લાહ તઆલા હી સે ઝિયાદા મુહબ્બત હોતી હે (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ إِنْ صَلَّيْتُ وَنَسَيْتُ وَمَخَّيْتُ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ

الْعَلَمِينَ ﴿الْإِنشَاء: ۱۶۲﴾

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ ફરમા દીજિયે કે બેશક મેરી નમાઝ ઔર
મેરી હર ઈબાદત, મેરા જીના ઔર મરના સબ કુછ અલ્લાહ તઆલા હી
કે લિયે હૈ જો સારે જહાં કે પાલને વાલે હૈ. (સૂરએ અન્આમ)

અહાદીસે નબવિયા

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْإِيمَانُ بِضْعٌ
وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ. رواه مسلم، باب بيان عدد شعب

الایمان.....رقم: ۱۵۳

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈમાન
કી ૭૦ સે ઝિયાદ શાબે (ઝાલિયાં, હિસ્સે) હૈ. ઉનમં સબસે અફઝલ
શાખ “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કા કેહના હૈ ઔર અદના (કમતર)
શાખ તકલીફ દેને વાલી ચીઝો કા સારના સે હટાના હૈ ઔર હયા (શર્મ)
ઈમાન કી એક (અહમ) શાખ હૈ. (મુસ્લિમ)

۲- عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَبِلَ بَيْتِي
الْكَلِمَةَ الَّتِي عَرَضْتُ عَلَى عَمِّي فَرَدَّهَا عَلَيَّ فَهِيَ لَهُ نَجَاةٌ. رواه أحمد

૧/૧

હઝરત અબૂ બકર રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ
ઉસ કલિમા કો ફુખૂલ કરલે જિસકો મૈને અપને ચચા (અબૂ તાલિબ) પર
(ઉનકે ઈન્તિકાલ કે વક્ત) પેશ કિયા થા ઔર ઉન્હોને ઉસે રદ કર
(ફુકરા) દિયા થા વો કલિમા ઉસ શખ્સ કે લિયે નજાત (કા ઝરિયા) હૈ.
(મુસ્નદે અહમદ)

૩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: جَدُّوا
إِيمَانَكُمْ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ كَيْفَ نَجِدُكُمْ إِيْمَانًا؟ قَالَ: أَكْثَرُوا مِنْ
قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. رواه أحمد والطبرانی واسناد أحمد حسن، الترغيب ٤١٥/٢

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અપને
ઇમાન કો તાજા કરતે રહા કરો. અઝ કિયા ગયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમ
અપને ઇમાન કો કિસ તરહ તાજા કરે? ઇરશાદ ફરમાયા: “લા ઇલા-હ
ઇલ્લલ્લાહ” કો કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) કેહતે રહા કો. (મુસ્નદે
અહમદ, તબરાની, તરગીબ)

૪- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
يَقُولُ: أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ. رواه الترمذی
وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء أن دعوة المسلم مستجابة، رقم: ૩૩૮૩

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા
અન્હુમા ફરમાતે હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો
યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: તમામ અઝકાર (ઝિક્રો) મેં સબસે
અફઝલ ઝિક્ર “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” હૈ ઓર તમામ દુઆઓ મેં
સબસે અફઝલ દુઆ “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” હૈ. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” સબસે અફઝલ ઇસલિયે હૈ
કે સારે દીન કા દારો મદાર હી ઇસ પર હૈ, ઇસકે બગૈર ન ઇમાન સહીહ
હોતા હૈ ઓર ન કોઈ મુસલમાન બનતા હૈ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કો
અફઝલ દુઆ ઇસલિયે ફરમાયા ગયા કે કરીમ કી તારીફ કા મતલબ
સવાલ હી હોતા હૈ ઓર દુઆ અલ્લાહ તઆલા સે સવાલ કરને કા નામ
હૈ. (મજાહિરે હક)

૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا قَالِ عُنْدَ:
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تَقْضَى إِلَى
الْعَرْشِ مَا اجْتَنَبَ الْكِبَايِرَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب دعاء

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (જબ) કોઈ બંદા દિલ કે ઈખ્લાસ કે સાથ (સચ્ચે દિલ સે) “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કેહતા હૈં તો ઈસ કલિમા કે લિયે યકીની તૌર પર આસમાન કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં યહાં તક કે યે કલિમા સીધા અર્શ તક પહુંચતા હૈં યાની ફૌરન કુબૂલ હોતા હૈં, બશર્ત યે કે વો કલિમા કેહને વાલા કબીરા (બખે) ગુનાહોં સે બચતા હો. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: ઈખ્લાસ કે સાથ કેહના યે હૈં કે ઈસમેં રિયા (દિખાવા) ઔર નિફાક ન હો.

કબીરા ગુનાહોં સે બચને કી શર્ત જલ્દ કુબૂલ હોને કે લિયે હૈં. ઔર અગર કબીરા ગુનાહોં કે સાથ ભી કહા જાએ તો નફા ઔર સવાબ સે ઉસ વક્ત ભી ખાલી નહીં. (મિરકાત)

۶- عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي شَدَّادُ عِبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَاضِرٌ يَصْدُقُهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: هَلْ فِيكُمْ غَرِيبٌ يَعْنِي أَهْلَ الْكِتَابِ؟ قُلْنَا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَأَمَرَ بِغُلَقِ الْبَابِ وَقَالَ: ارْقُمُوا أَيْدِيَكُمْ وَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَرَفَعْنَا أَيْدِيَنَا سَاعَةً، ثُمَّ وَضَعَ ﷺ يَدَهُ ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، اَللَّهُمَّ إِنَّكَ بَعَثْتَنِي بِهَذِهِ الْكَلِمَةِ وَأَمَرْتَنِي بِهَا وَوَعَدْتَنِي عَلَيْهَا الْجَنَّةَ وَأَنْتَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَبْشِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ. رواه احمد والطبرانی والبخاري وموتقون، مجمع

الزوائد ۱/ ۱۶۴

હઝરત યઅલા બિન શદ્દાદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મેરે વાલિદ હઝરત શદ્દાદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને યે વાકિઆ બયાન ફરમાયા ઔર હઝરત ઉબાદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જો કે ઉસ વક્ત મૌજૂદ थे ઈસ વાકિઆ કી તસ્દીક ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા હમ લોગ નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર थे. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને

ઈરશાદ ફરમાયા: અગરયે ઉસને ઝિના કિયા હો અગરયે ઉસને ચોરી કી હો, અબૂઝર કે અલર્ગમ વો જન્નત મેં ઝરૂર જાએગા. (બુખારી)

ફાઈદા: “અલર્ગમ” અરબી ઝબાન કા એક ખાસ મુહાવરા હૈ. ઈસકા મતલબ યે હૈ કે અગર તુમ્હેં યે કામ નાગવાર ભી હો ઔર તુમ ઈસકા ન હોના ભી ચાહતે હો તબ ભી યે હોકર રહેગા. હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો હૈરત થી કે ઈતને બળે બળે ગુનાહોં કે બાવજૂદ જન્નત મેં કેસે દાખિલ હોગા જબકે અદલ (ઈન્સાફ) કા તકાઝા યે હી હૈ કે ગુનાહોં પર સજા દી જાએ, લિહાઝા નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકી હૈરત દૂર કરને કે લિયે ફરમાયા ખ્વાહ અબૂઝર કો કિતના હી નાગવાર ગુઝરે વો જન્નત મેં ઝરૂર દાખિલ હોગા. અબ અગર ઉસને ગુનાહ ભી કિયે હોંગે તો ઈમાન કે તકાઝે સે વો તૌબા ઈસ્તિગફાર કરકે ગુનાહ માફ કરા લેગા યા અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલ સે માફ ફરમા કર બગૈર કિસી અઝાબ કે હી યા ગુનાહોં કી સજા દેને કે બાદ બહરહાલ જન્નત મેં ઝરૂર દાખિલ ફરમાએંગે.

ઉલમા ને લિખ્ખા હૈ કે ઈસ હદીસ શરીફ મેં કલિમા “લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ” કેહને સે મુસાદ પૂરે દીન વ તૌહીદ પર ઈમાન લાના હૈ ઔર ઈસકો ઇખ્તિયાર કરના હૈ. (મસ્નારિકુલ-હદીસ)

۸- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَسْرُسُ الْإِسْلَامُ كَمَا يَدْرُسُ وَشَى الثَّوْبَ حَتَّى لَا يُدْرَى مَا صِيَامٌ وَلَا صَدَقَةٌ وَلَا نُسْكٌ وَيُسْرَى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ فِي لَيْلَةٍ فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ وَيَبْقَى طَوَائِفٌ مِنَ النَّاسِ الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ الْكَبِيرَةُ يَقُولُونَ أَذْرَسْنَا آيَاءَ نَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَتَنْحَن نَقُولُهَا. قَالَ صَلَٰةُ بْنُ زَفَرٍ لِحُذَيْفَةَ: فَمَا تَعْنِي عَنْهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَهُمْ لَا يَدْرُونَ مَا صِيَامٌ وَلَا صَدَقَةٌ وَلَا نُسْكٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْفَةُ فَرَدَّدَهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يَعْزِضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ فَقَالَ: يَا صَلَٰةُ تَنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ. رَوَاهُ

الحاکموفان هذا حديث صحيح على شرط مسلم وأ. بحر جاد: ۴۷۳/

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ તરહ કપળે કે નકશો નિગાર (બેલ બૂટે) ઘિસ જાતે હૈં ઔર માંદ (ફીકે) પળ જાતે હૈં ઉસી તરહ ઈસ્લામ ભી એક ઝમાના મે માંદ પળ જાએગા, યહાં તક કે કિસી શખ્સ કો યે ઈલ્મ તક ન રહેગા કે રોઝા કયા ચીઝ હૈં ઔર સદકા વહજ કયા ચીઝ. એક શબ (રાત) આએગી કે કુર્આન સીનોં સે ઉઠા લિયા જાએગા ઔર ઝમીન પર ઈસકી એક આયત ભી બાકી ન રહેગી. મુતફરિક (અલગ અલગ) તૌર પર કુછ બૂળહે મદ્દ ઔર કુછ બૂળહી ઔરતેં રેહ જાએગી જો યે કહેંગે કે હમને અપને બુઝુર્ગોં સે યે કલિમા “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” સુના થા ઈસલિયે હમ ભી યે કલિમા પળહ લેતે હૈં. હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે શાગિર્દ “સિલહ” ને પૂછા: જબ ઉન્હેં રોઝા, સદકા ઔર હજ કા ભી ઈલ્મ ન હોગા તો ભલા સિર્ફ યે કલિમા ઉન્હેં કયા ફાઈદા દેગા? હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ઈસકા કોઈ જવાબ ન દિયા. ઉન્હોંને ત્રીન બાર યહી સવાલ દુહરાયા, હર બાર હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એરાઝ કરતે (મુંહ મોળતે) રહે. ઉનકે ત્રીસરી મરતબા (ઈસરાર) કે બાદ ફરમાયા: સિલહ! યે કલિમા હી ઉનકો દોઝખ સે નજાત દિલાએગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

9- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ نَفَعَتْهُ يَوْمًا مِنْ دَهْرِهِ يُصِيبُهُ قَبْلَ ذَلِكَ مَا أَصَابَهُ. رَوَاهُ شَرَار

والطبرانی ورواه رواة الصحيح، الترغيب 412/2

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કહા ઉસકો યે કલિમા એક ન એક દિન ઝરૂર ફાઈદા દેગા (નજાત દિલાએગા) અગરયે ઉસકો કુછ ન કુછ સઝા પેહલે ભુગતના પળે. (બઝઝાર, તબરાની, તરગીબ)

10- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا أُخْبِرُكُمْ بِوَصِيَّةِ نُوحٍ ابْنِهِ؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: أَوْصَى نُوحٌ ابْنَهُ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنِّي أَوْصِيكَ بِأَتَيْنِ وَأَتَهَاكَ عَنْ أَتَيْنِ. أَوْصِيكَ بِقَوْلِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِنَّهَا لَوْ وُضِعَتْ فِي كِفَّةِ الْمِيزَانِ مَوْضِعَتِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضُ فِي كِفَّةٍ لَرَجَحَتْ بِهِنَّ، وَلَوْ كَانَتْ حَلَقَةً
لَقَصَمْتَهُنَّ - نَبِيُّ تَخْلُصَ إِلَى اللَّهِ، وَيَقُولُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ
وَيَحْمَدُهُ، فَإِنَّهَا عِبَادَةُ الْخَلْقِ، وَبِهَا تَقْطَعُ أَرْزَاقُهُمْ، وَأَنْتَ هَاكَ عَنِ
الْثَنِّ، الشُّرْكَ وَالْكِبْرُ، فَإِنَّهُمَا يَخْجُبَانِ عَنِ اللَّهِ. (الحديث) رواه
اليزاروفيه محمد بن اسحاق وهو مدلس وهو ثقة وبقية رجاله رجال الصحيح، صحيح

الزوائد ٩٢/١

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્દુમા
સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: કયા મૈં તુમ્હે વો વસિયત ન બતાઉં જો (હઝરત) નૂહ
(અલૈહિસ્સલામ) ને અપને બેટે કો કી થી? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા
અન્દુમ ને અર્ઝ ક્રિયા: ઝર બતાઈયે. ઈરશાદ ફરમાયા: (હઝરત) નૂહ
(અલૈહિસ્સલામ) ને અપને બેટે કો વસિયત મૈં ફરમાયા: મેરે બેટે!
તુઝકો દો કામ કરને કી વસિયત કરતા હૂં ઔર દો કામોં સે રોકતા હૂં.
એક તો મૈં તુમ્હે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કે કેહને કા હુકમ કરતા હૂં
કયુંકે અગર યે કલિમા એક પલળે મૈં રખ દિયા જાએ ઔર તમામ
આસમાન વ ઝમીન કો એક પલળે મૈં રખ દિયા જાએ તો કલિમા વાલા
પલળા ઝુક જાએગા ઔર અગર તમામ આસમાન વ ઝમીન કા એક
ધેરા હો જાએ તો ભી યે કલિમા ઉસ ધેરે કો તોળ કર અલ્લાહ તઆલા
તક પહુંચ કર રહેગા. દૂસરી ચીઝ જિસકા હુકમ દેતા હૂં વો
“સુબ્હાનલ્લાહિલ અઝીમિ વબિહમ્દિહી” કા પળના હૈ કયુંકે યે તમામ
મખ્લૂક કી ઈબાદત હૈ ઔર ઈસી કી બરકત સે મખ્લૂકાત કો રોઝી દી
જાતી હૈ. ઔર મૈં તુમકો દો બાતોં સે રોકતા હૂં, શિર્ક સે ઔર તકબ્બુર
(ધમંડ) સે, કયુંકે યે દોનો બુરાઈયાં બંદા કો અલ્લાહ તઆલા સે દૂર કર
દેતી હૈ. (બઝઝાર, મજમઉલ-ઝવાઈદ)

۱۱- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنِّي
لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا رَجُلٌ يَحْضُرُهُ الْمَوْتُ إِلَّا وَجَدَ رُوحَهُ لَهَا
رُوحًا حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ جَسَدِهِ وَكَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أبو

يعلى ورجالہ رجال الصحیح، مجمع الزوائد ۳/ ۲۷

હઝરત તલ્હા બિન ઉબૈદુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈં એક ઐસા કલિમા જાનતા હૂં જિસે ઐસા શખ્સ પખડે જિસકી મૌત કા વક્ત કરીબ હો તો ઉસકી રૂહ જિસ્મ સે નિકલતે વક્ત ઈસ કલિમા કી બદૌલત ઝરૂર રાહત (આરામ) પાએગી ઔર વો કલિમા ઉસકે લિયે કયામત કે દિન નૂર હોગા. (વો કલિમા “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” હૈ). (અબૂ યઅલા, મજમુઅઝ-ઝવાઈદ)

۱۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ) أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُونُ شُعِيرَةً ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُونُ بُرَّةً ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزُونُ مِنَ الْخَيْرِ دَرَّةً وهو جزء من الحديث رواه البخاري، باب قول الله تعالى: لِمَا خَلَقْتُ يَلْدَى، رقم: ۷۴۱۰

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હર વો શખ્સ જહન્નમ સે નિકલેગા જિસને “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કહા હોગા ઔર ઉસકે દિલ મૈં એક જવ કે વઝન કે બરાબર ભી ભલાઈ હોગી યાની ઈમાન હોગા, ફિર હર વો શખ્સ જહન્નમ સે નિકલેગા જિસને “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કહા હોગા ઔર ઉસકે દિલ મૈં ગંદુમ (ગેહૂં) કે દાને કે બરાબર ભી ખૈર હોગી યાની ઈમાન હોગા, ફિર હર વો શખ્સ જહન્નમ સે નિકલેગા જિસને “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કહા હોગા ઔર ઉસકે દિલ મૈં ઝરૂર બરાબર ભી ખૈર હોગી. (બુખારી)

۱۳- عَنْ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَتَقَى عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ بَيْتٌ مَدْرٍ وَلَا وَبَرٍ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ كَلِمَةَ الْإِسْلَامِ بِعَزِّ عَزِيٍّ أَوْ ذَلِّ ذَلِيلٍ إِنَّمَا يُعَزُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَيَجْعَلُهُمْ مِنْ أَهْلِهَا أَوْ يُذَلُّهُمْ فَيَذَنُّونَ لَهَا. رواه احمد ۴/ ۶

उज्जरत मिक्दाद बिन अस्वद रहियल्लाहु तआला अन्हु
 इरमाते हैं के मैंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये
 ईरशाद इरमाते हुवे सुना: इअे जमीन पर किसी शहर, गांव, सोहरा
 का कोई घर या जैमा (तम्बू) जैसा बाकी नहीं रहेगा जहां अल्लाह
 तआला ईस्लाम के कलिमा को हाजिल न इरमा दें, मानने वाले को
 कलिमा वाला बनाकर ईज्जत देंगे, न मानने वाले को जलील
 इरमाओंगे, फिर वो मुसलमानों के मातहत बन कर रहेंगे. (मुस्नदे
 अहमद)

۱۳- عَنْ ابْنِ شِمَاسَةَ الْمَهْرِيِّ قَالَ: خَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ وَهُوَ فِي سِيَافَةٍ
 الْمَوْتِ يَبْكِي طَوِيلًا وَحَوْلَ وَجْهِهِ إِلَى الْحِدَارِ، فَجَعَلَ ابْنُهُ يَقُولُ: يَا
 أَبَتَاهُ! أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِكَذَا؟ أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
 بِكَذَا قَالَ قَافِلٌ بِوَجْهِهِ وَقَالَ: إِنَّ أَفْضَلَ مَا نُعَدُّ شَهَادَةً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي قَدْ كُنْتُ عَلَى أَطْبَاقٍ ثَلَاثٍ، لَقَدَّرَ ابْنَتَيْنِ وَمَا
 أَحَدٌ أَشَدَّ بُغْضًا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنِّي، وَلَا أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أَكُونَ قَدْ
 اسْتَمَكْتُ مِنْهُ فَقَتَلْتُهُ مِنْهُ، فَلَوْ كُنْتُ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَكُنْتُ مِنْ أَهْلِ
 النَّارِ، فَلَمَّا جَعَلَ اللَّهُ الْإِسْلَامَ فِي قَلْبِي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: ابْسُطْ
 يَمِينَكَ فَلَا يَأْبَعُكَ فَبَسَطَ يَمِينَهُ، قَالَ: فَقَبَضْتُ يَدِي قَالَ: مَا لَكَ
 يَا عَمْرُو؟ قَالَ قُلْتُ: أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ قَالَ: تَشْتَرِطُ بِمَاذَا؟ قُلْتُ: أَنْ
 يُغْفَرَ لِي قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ يَا عَمْرُو أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ؟ وَأَنَّ
 الْهَجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا؟ وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ؟ وَمَا كَانَ
 أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَا أَجَلَ فِي عَيْنِي مِنْهُ، وَمَا كُنْتُ
 أَطِيقُ أَنْ أَمْلَأَ عَيْنِي مِنْهُ إِجْلَالًا لَهُ وَلَوْ سُلِّتُ أَنْ أَصِفَهُ مَا أَطَقْتُ لِأَنِّي لَمْ
 أَكُنْ أَمْلَأُ عَيْنِي مِنْهُ وَلَوْ كُنْتُ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ
 الْجَنَّةِ ثُمَّ وَلِينَا أَشْيَاءَ مَا أَذْرَى مَا حَالِي فِيهَا فَإِذَا أَنَا مُتٌ فَلَا تَصْحَبِي
 نَابِحَةٌ وَلَا نَارٌ فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي نَسُوا عَلَيَّ التُّرَابَ سَنَاءُ ثُمَّ أَقْبَسُوا حَوْلَ
 قَبْرِي قَدَرُوا مَا تَنْحَرُ جُرُورٌ وَيَقْسِمُ لِحُمَاهَا حَتَّى اسْتَأْنَسَ بِكُمْ، وَانْظُرُوا

مَاذَا رَاجِعَ بِرُؤْسِ رَبِّي. رواه مسلم، باب كون الإسلام بهدم ما قبله رقم:

૩૨૧

હજરત ઈબ્ને શિમાસા મહરી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે શિવાયત હૈ કે હમ હજરત અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા કે પાસ ઉનકે આખરી વક્ત મૈં મૌજૂદ થે. વો ઝારો કતાર (બહુત જિયાદા) રો રહે થે ઔર દીવાર કી તરફ અપના રુખ કિયે હુવે થે. ઉનકે સાહબજાદે (બેટે) ઉનકી તસલ્લી દેને કે લિયે કેહને લગે: અબ્બા જાન! કયા નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને આપકો ફુલાં બશારત (ખુશ-ખબરી) નહીં દી થી? કયા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને આપકો ફુલાં બશારત નહીં દી થી? યાની આપકો તો નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને બળી બળી બશારતેં દી હૈં. યે સુન કર ઉન્હોને (દીવાર કી તરફસે) અપના રુખ બદલા ઔર ફરમાયા: સબસે અફઝલ ચીઝ જો હમને (આખિરત કે લિયે) તથ્યાર કી હૈ વો ઈસ બાત કી શહાદત (ગવાહી) હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ (પરસ્તિશ કે લાઈક) નહીં ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અલ્લાહ તઆલા કે રસૂલ હૈં. મેરી જિંદગી કે ત્રીન દૌર ગુઝરે હૈં. એક દૌર તો મો યા જબકે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે બુગઝ (નફરત) રખને વાલા મુઝસે જિયાદા કોઈ ઔર શખ્સ ન થા ઔર જબકે મેરી સબસે બળી તમન્ના યે થી કે કિસી તરહ આપ પર મેરા કાબૂ ચલ જાએ તો મૈં આપકો માર ડાલૂં. યે તો મેરી જિંદગી કા સબસે બદતર દૌર થા, અગર (ખુદા નખ્વાસા) મૈં ઈસ હાલ પર મર જાતા તો યકીનન દોઝખી હોતા. ઉસકે બાદ જબ અલ્લાહ તઆલા ને મેરે દિલ મૈં ઈસ્લામ કા હક હોના ડાલ દિયા તો મૈં આપકે પાસ આયા ઔર મૈંને અર્ઝ કિયા: અપના હાથ મુબારક બખ્ષાઈયે તાકે મૈં આપસે બૈઅત કરૂં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપના હાથ મુબારક બખ્ષા દિયા, મૈંને અપાન હાથ પીછે ખીંચ લિયા. આપને ફરમાયા: અમ્ર યે કયા? મૈંને અર્ઝ કિયા: મૈં કુછ શર્ત લગાના ચાહતા હૂં. ફરમાયા: કયા શર્ત લગાના ચાહતે હો? મૈંને કહા: યે કે મેરે સબ ગુનાહ માફ હો જાઓ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

અમ્ર! કયા તુમ્હે ખબર નહીં કે ઈસ્લામ તો કુફ્રી ઝિંદગી કે ગુનાહોં કા તમામ કિસ્સા હી પાક કર દેતા હૈં ઓર હિજરત ભી પિછલે તમામ ગુનાહ માફ કર દેતી હૈં ઓર હજ ભી પિછલે સબ ગુનાહ ખત્મ કર દેતા હૈં. યે દૌર વો થા જબકે આપસે ઝિયાદા પ્યારા, આપસે ઝિયાદા બુઝુર્ગ વ બરતર મેરી નઝર મેં કોઈ ઓર ન થા. આપકી અઝમત કી વજહ સે મેરી યે તાબ ન થી કે કભી આપકો નઝર ભર કર દેખ સકતા, અગર મુઝસે આપકી સૂરતે મુબારક પૂછી જાએ તો મૈં કુછ નહીં બતા સકતા કયુંકે મૈંને કભી પૂરી તરહ આપકો દેખા હી નહીં. કાશ અગર મૈં ઉસ હાલ પર મર જાતા તો ઉમ્મીદ હૈં કે જન્નતી હોતા. ફિર હમ કુછ ચીઝોં કે મુતવલ્લી ઓર ઝિમ્મેદાર બને ઓર નહીં કેહ સકતે કે હમારા હાલ ઈન ચીઝોં મેં કયા રહા (યે મેરી ઝિંદગી કા તીસરા દૌર થા) અચ્છા દેખો જબ મેરી વફાત હો જાએ તો મેરે (જનાઝે કે) સાથ કોઈ વાવેલા ઓર શોર વ શગબ કરને વાલી ઓરત ન જાને પાએ ન (ઝમાનએ જાહિલિયાત કી તરહ) આગ મેરે જનાઝે કે સાથ હો. જબ મુઝે દફન કર ચુકો તો મેરી કબ્ર પર અચ્છી તરહ મિટ્ટી ડાલના ઓર (જબ ફારિગ હો જાઓ તો) મેરી કબ્ર કે પાસ ઈતની દેર ઠહરના જિતની દેર મેં ઊંટ ઝિબહ કરકે ઉસકા ઓશત તકસીમ કિયા (બાંટા) જાતા હૈં તાકે તુમ્હારી વજહ સે મેરા દિલ લગા રહે ઓર મુઝે માલૂમ હો જાએ કે મૈં અપને રબ કે ભેજે હુને ફરિશતોં કે સવાલાત કે જવાબાત કયા દેતા હૂં. (મુસ્લિમ)

૧૦- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ! إِذْهَبْ فَنَادِ فِي النَّاسِ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا الْمُؤْمِنُونَ. رواه مسلم.

باب غلط تحریم الغلول..... رقم: ૩૦૧

હઝરત ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ખત્તાબ કે બેટે! જાઓ, લોગોં મેં યે એલાન કરદો કે જન્નત મેં સિફ ઈમાન વાલે હી દાખિલ હોંગે. (મુસ્લિમ)

૧૧- عَنْ أَبِي لَيْلَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَيْحَكَ يَا أَبَا سُفْيَانَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْأُخْرَةِ فَأَسْلِمُوا تَسْلَمُوا. (وهو بعض الحديث) رواه

الطبرانی و فیہ حرب بن الحسن الطحان و هو ضعیف و قد وثق، بمعجم الزوائد ۶/ ۲۵۰

حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ نے کہا کہ میں نے نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ عرض کیا کہ میں نے تمہارے پاس دنیا و آخرت کی باتیں سنی ہیں، تمہارا نام مبارک یاد ہے، سلامتی میں آ جاؤ گے۔ (تہذیب، ۱/ ۲۵۰)

۱۷- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ شُقَّتْ، فَقُلْتُ: يَا رَبِّ! أَذْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ خَرَدَلَةٌ فَيَدْخُلُونَ، ثُمَّ أَقُولُ أَذْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَذْنَى شَيْءٍ رَوَاهُ

البخاری، باب كلام الرب تعالى يوم القيامة ۰۰۰۰، رقم: ۲۵۰۹

حضرت انس رضی اللہ عنہ نے کہا کہ میں نے نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ عرض کیا کہ میں نے تمہارے پاس دنیا و آخرت کی باتیں سنی ہیں، تمہارا نام مبارک یاد ہے، سلامتی میں آ جاؤ گے۔ (تہذیب، ۱/ ۲۵۰)

۱۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ بِثْقَالٌ حَبَّةٌ مِنْ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْجَنَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ، أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ أَخْرَجُوا صَفْرَاءَ مَلَكُوتِي؟ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، باب تفاضل أهل الإيمان في

الاعمال، رقم: ۲۲

હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ જન્નતી જન્નત મેં ઔર દોઝખી દોઝખ (જહન્નમ) મેં દાખિલ હો ચુકે હોંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાએંગે: જિસકે દિલ મેં રાઈ કે દાના કે બરાબર ભી ઈમાન હો ઉસે ભી દોઝખ સે નિકાલ લો, ચુનાંચે ઉન લોગોં કો ભી નિકાલ લિયા જાએગા. ઉનકી હાલત યે હોગી કે જલ કર સિયાહ-ફામ (બિલ્કુલ કાલે) હો ગએ હોંગે. ઉસકે બાદ ઉનકો નહરે-હયાત મેં ડાલા જાએગા તો વો ઈસ તરહ (ફૌરી તૌર પર તરો-તાજા હોકર) નિકલ જાએંગે જૈસે દાના સૈલાબ કે કોળે મેં (પાની ઔર ખાદ મિલને કી વજહ સે ફૌરી) ઉગ આતા હૈ. કભી તુમને ગૌર કિયા હૈ કે વોકૈસા ઝઈ (પીલા) બલ ખાયા હુવા નિકલતા હૈ? (બુખારી)

۱۹- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَأَلَ رَجُلًا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: إِذَا سَرَتْكَ حَسَنَتُكَ وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ

فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ. (الحديث) رواه الحاكم وصححه، ووافقه الذهبي ۱/ ۱۰۱۲

હજરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે સવાલ કિયા કે ઈમાન કયા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમકો અપને અચ્છે અમલ સે ખુશી હો ઔર અપને બુરે કામ પર રંજ (અફસોસ) હો તો તુમ મોમિન હો. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۲۰- عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا. رواه مسلم باب الدليل على أن من رضى بالله رباً... ۱/ ۱۰۱

હજરત અબ્બાસ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: ઈમાન કા મજા ઉસને ચખ્ખા (ઔર ઈમાન કી તજજત ઉસે મિલી) જો અલ્લાહ તઆલા કો રબ, ઈસ્લામ કો દીન ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો રસૂલ માનને પર રાજી હો જાએ. (મુસ્લિમ)

इसका मतलब ये है के अल्लाह तआला की बंदगी और इस्लाम के मुताबिक अमल और उजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ईताअत (इरमां-बरदारी करना, मानना), अल्लाह तआला और उनके रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम और इस्लाम की मुहब्बत के साथ हो, जिसको ये बात नसीब हो गई यकीनन ईमानी लज्जत में भी उसका हिस्सा हो गया।

۲۱- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَفُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ. رواه البخاري، باب حلاوة الإيمان، رقم: ۱۶

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: ईमान की हलावत (मिठास) उसी को नसीब होगी जिसमें तीन बातें पाई जायेंगी, अक ये के अल्लाह तआला और उनके रसूल की मुहब्बत उसके दिल में सगसे जियादा हो, दूसरे ये के जिस शप्स से भी मुहब्बत हो सिर्फ अल्लाह तआला ही के लिये हो, तीसरे ये के ईमान के बाद कुछ की तरफ पलटने से उसको ईतनी नईरत और ऐसी अजिथ्यत (तकलीफ) हो जैसी के आग में डाले जाने से होती है, (बुखारी)

۲۲- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، وَأَعْطَى لِلَّهِ، وَمَتَعَ لِلَّهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ. رواه أبو داود،

باب الدليل على زيادة الإيمان ونقصانه، رقم: ४१८१

उजरत अबू उमामा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिस शप्स ने अल्लाह तआला ही के लिये किसी से मुहब्बत की और उसी के लिये दुश्मनी की और (जिसको दिया) अल्लाह तआला ही के लिये दिया और (जिसको नहीं दिया) अल्लाह तआला ही के लिये नहीं दिया तो उसने ईमान की तकमील करली (ईमान पूरा कर लिया), (अबू दाउद)

۲۳۔ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِأَبِي ذَرٍّ: يَا أَبَا ذَرٍّ! أَيْ عَرَى الْإِيمَانَ أَوْ تَقَى؟ قَالَ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولُهُ أَغْلَمُ، قَالَ: الْمَوَالَاةُ فِي اللَّهِ وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبَقُصُ فِي اللَّهِ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ۷/۷۰

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે ઈરશાદ ફરમાયા: બતલાઓ ઈમાન કી કૌનસી કળી ઝિયાદા મઝબૂત હૈ? હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ કો ઝિયાદા ઇસ્મ હૈ (લિહાજા આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હી ઈરશાદ ફરમાએ) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે લિયે બાહમી (આપસ કા) તઅલ્લુક વ તઆવુન (મદદ) હો ઔર અલ્લાહ તઆલા કે લિયે કિસી સે મુહબ્બત હો ઔર અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે કિસી સે બુઝઝ વ અદાવત (દુશમની) હો. (બૈહકી)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે ઈમાની શુઅબો (લાઈનો) મેં સબસે ઝિયાદા જાનદાર ઔર પાઈદાર (મઝબૂત) શુઅબા યે હૈ કે બંદે કા દુનિયા મેં જિસકે સાથ જો બરતાવ હો, ખ્વાહ તઅલ્લુક કા હો યા તર્કે તઅલ્લુક (નાતા તોળને) કા, મુહબ્બત હો યા અદાવત, વો અપને નફસ કે તકાજા સે ન હો બલ્કે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ઔર ઉન્હી કે હુકમ કે માતહત હો.

۲۴۔ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: طُوبَى لِمَنْ آمَنَ بِي وَرَأَى مَرَّةً وَطُوبَى لِمَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرِنِي سَبْعَ مَرَّاتٍ. رواه أحمد

૧૦૦/૩

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને મુઝે દેખા ઔર મુઝ પર ઈમાન લાયા ઉસકો તો એક બાર મુબારકબાદ ઔર જિસને મુઝે નહીં દેખા ઔર ફિર મુઝ પર ઈમાન લાયા ઉસકો બાર બાર મુબારકબાદ. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۵۔ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: ذَكَرُوا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَإِيمَانَهُمْ قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ إِنَّ أَمْرَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ بَيْنَا لِمَنْ رَأَاهُ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ مَا آمَنَ مُؤْمِنٌ أَفْضَلَ مِنْ إِيْمَانٍ بِغَيْبٍ ثُمَّ قَرَأَ: اَلَمْ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ اِلَىٰ قَوْلِهِ تَعَالَىٰ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ رواه الحاكم وقال هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ۲/۲۶۰

حضرت ابوہریرہؓ بیان فرماتے ہیں کہ حضور ﷺ کے سامنے کچھ لوگوں نے رسالہ ﷺ سنا تھا اور ان کے ایمان کا تذکرہ کیا۔ اس پر حضرت ابوہریرہؓ نے فرمایا: رسالہ ﷺ سنا تھا اور اسے سنا کر (سچائی) پر اس شخص کے سامنے جس نے آپ کو دیکھا تھا، بے شک اور واضح ہے۔ اس بات کی کسم پرسی کے سامنے جس نے آپ کو دیکھا تھا، میں نے اس سے اچھا ایمان اس شخص کا ہے جس کا ایمان میں دیکھا ہے۔ اور اس کے سوا میں نے کسی کو ایسا نہیں دیکھا۔ (تقریباً) اس پر حضور ﷺ نے فرمایا: اَلَمْ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ۔

ترجمہ: مالک-جامع میں یہ کتاب ہے اس میں کوئی شک و شبہ نہیں، یقیناً (پہچان) کے لیے لکھا ہے جو جہاں پر ایمان رہتا ہے۔ (مستدرک حاکم)

۲۶۔ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَوَدَّتْ أُنْثَى لِقَيْتِ إِخْوَانِي، قَالَ فَقَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ: أَوْ لَيْسَ نَحْنُ إِخْوَانُكَ؟ قَالَ: أَنْتُمْ أَصْحَابِي وَلَكِنْ إِخْوَانِي الَّذِينَ آمَنُوا بِي وَلَمْ يَرَوْْنِي. رواه احمد ۳/۱۵۵

حضرت انس بن مالکؓ نے فرمایا کہ حضور ﷺ نے فرمایا: اگر کوئی عورت میری بہن بن جائے، تو کہے کہ آپ کے بھائی ہیں؟ آپ نے فرمایا: تم میرے بھائی ہو لیکن میرے بھائی وہ ہیں جو میرے ساتھ ہوئے اور مجھے نہیں دیکھا۔

હેં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ તો મેરે સહાબા હો ઓર મેરે ભાઈ વો લોગ હેં જો મુઝે દેખે બગૈર મુઝ પર ઈમાન લાએંગે. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۷- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَلَعَ رَاكِبَانِ، فَلَمَّا رَأَاهُمَا قَالَ: كِنْدِيَّانِ مَذْحِجِيَّانِ حَتَّى آتِيَاهُ، فَإِذَا رَجَالٌ مِنْ مَذْحِجٍ، قَالَ لَدَنَا إِلَيْهِ أَحَدُهُمَا لِيُبَايِعَهُ، قَالَ فَلَمَّا أَخَذَ بِيَدِهِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ رَأَى قَامَنَ بِكَ وَصَدَّقَكَ وَاتَّبَعَكَ مَا ذَاكَ؟ قَالَ: طُوبَى لَهُ، قَالَ فَمَسَحَ عَلَى يَدِهِ فَانْصَرَفَ، ثُمَّ أَقْبَلَ الْآخَرَ حَتَّى أَخَذَ بِيَدِهِ لِيُبَايِعَهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ رَأَى قَامَنَ بِكَ وَصَدَّقَكَ وَاتَّبَعَكَ وَلَمْ يَرَكَ قَالَ: طُوبَى لَهُ ثُمَّ طُوبَى لَهُ ثُمَّ طُوبَى لَهُ، قَالَ فَمَسَحَ عَلَى يَدِهِ فَانْصَرَفَ. (رواه أحمد ۱۵۲/۴)

હઝરત અબૂ અબ્દુર્રહમાન જુહની રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ બેઠે થે કે દો સવાર (સામને સો આતે) નઝર આએ. જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હે દેખા તો ફરમાયા: યે દોનો કબીલા કિન્દા ઓર કબીલા મઝહિજ કે લોગ માલૂમ હોતે હેં, યહાં તક કે જબ વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં પહુંચે તો ઉનકે સાથ ઉનકે કબીલા કે ઓર આદમી ભી થે. રાવી કેહતે હેં કે ઉનમેં એક શખ્સ બેઅત કે લિયે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે કરીબ આએ. જબ ઉન્હોને આપકા દસ્તે મુબારક (મુબારક હાથ) હાથ મેં લિયા તો અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! જિસને આપકી ઝિયારત કી (દેખા) આપ પર ઈમાન લાયા ઓર આપકી તસ્દીક કી (ગવાહી દી) ઓર આપકા ઈતિબા ભી કિયા (આપ કી માના) ફરમાઈયે ઉસકો કયા મિલેગા? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસકો મુબારકબાદ હો. યે સુન કર (બરકત લેને કે લિયે) ઉન્હોને આપકે દસ્તે મુબારક પર હાથ ફેરા ઓર બેઅત કરકે ચલે ગએ. ફિર દૂસરે શખ્સ આગે બળ્હે, ઉન્હોને ભી બેઅત કે લિયે આપકા દસ્તે મુબારક અપને હાથ મેં લિયા ઓર અર્ઝ

ક્રિયા: યા રસૂલુલ્લાહ! જો આપકો દેખે બગેર ઇમાન લાએ, આપકી તસ્દીક કરે ઓર આપકા ઇત્તિબા કરે ફરમાઈયે ઉસકો કયા મિલેગા? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઉસકો મુબારક હો, મુબારક હો, મુબારક હો. ઉન્હોને ભી આપકે દસ્તે મુબારક પર હાથ ફેરા ઓર બૈઅત કરકે ચલે ગએ. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۸- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ تَعَالَى وَحَقَّ مَوْلَاهُ، وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ. رواه البخاري، باب تعليم الرجل امته واهله، رقم: ۹۷

હજરત અબૂ મુસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ત્રીન શખ્સ એસે હૈં જિનકે લિયે દોહરા (ડબલ) સવાબ હૈં. એક વો શખ્સ જો અહલે-કિતાબ મેં સે હો (યહૂદી હો યા ઇસાઈ) અપને નબી પર ઇમાન લાએ ફિર (મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) પર ભી ઇમાન લાએ. દૂસરા વો ગુલામ જો અલ્લાહ તઆલા કે હુકૂક ભી અદા કરે ઓર અપને આકાઓ (માલિકોં) કે હુકૂક ભી અદા કરે. ત્રીસરા વો શખ્સ જિસકી કોઈ બાંદી (લૌંડી) હો ઓર ઉસને ઉસકી ખૂબ અચ્છી તરબિયત કી હો ઓર ઉસે ખૂબ અચ્છી તાલીમ દી હો ફિર ઉસે આઝાદ કરકે ઉસસે શાદી કરલી હો તો ઉસકે લિયે દોહરા અજર હૈં. (બુખારી)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મકસદ યે હૈ કે ઇન લોગોં કે નામએ આમાલ મેં હર અમલ કા સવાબ દૂસરોં કે અમલોં કે મુકાબ્લા મેં દોહરા લિખ્ખા જાએગા. મસ્લન અગર કોઈ દૂસરા શખ્સ નમાઝ પઢે તો ઉસે દસ ગુના સવાબ મિલેગા ઓર યહી અમલ ઇન ત્રીનોં મેં સે કોઈ કરે તો ઉસે બીસ ગુના સવાબ મિલેગા. (મજાહિરે હક)

۲۹- عَنْ أَوْسَطَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: خُطِبْنَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَامِي هَذَا غَامَ الْأَوَّلِ، وَبَنَى أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ:

سَلُوا اللَّهَ الْمُعَافَاةَ أَوْ قَالَ الْعَافِيَةَ فَلَمْ يَزُتْ أَحَدٌ قَطُّ بَعْدَ الْيَقِينِ أَفْضَلَ مِنْ

الْعَافِيَةِ أَوْ الْمُعَافَاةِ - رواه أحمد ۳/۱

હઝરત ઔસત રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે હઝરત અબૂબકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને હમારે સામને બયાન કરતે હુવે ફરમાયા: એક સાલ પેહલે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મેરે બળે હોને-કી ઈસી જગા (ખુલ્લા કે લિયે) બળે હુવે થે. યે કેહ કર હઝરત અબૂબકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રો પળે. ફિર ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા સે (અપને લિયે) આફિયત માંગા કરો કયુંકે ઈમાન વ યકીન કે બાદ આફિયત સે બળહ કર કિસી કો કોઈ નેઅમત નહીં દી ગઈ. (મુસ્નદે અહમદ)

۳۰- عَنْ عُمَرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

قَالَ: أَوَّلُ صَلَاحٍ هَذِهِ الْأُمَّةُ بِالْيَقِينِ وَالزُّهْدِ وَأَوَّلُ فَسَادِهَا بِالْبُخْلِ

وَالْأَمَلِ - رواه البيهقي ۱/۷

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ ઉમ્મત કી ઈસ્લાહ કી ઈબ્તિદા (સુધાર કી શુરુઆત) યકીન ઔર દુનિયા સે બે-રગ્બતી (બે-તવક્કુલી) કી વજહ સે હુઈ હે ઔર ઈસકી બરબાદી કી ઈબ્તિદા બુખ્લ (કંજૂસી) ઔર લમ્બી ઉમ્મીદો કી વજહ સે હોગી. (બેહકી)

۳۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّكُمْ

كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْتُمْ كَمَا تَزْرُقُ الْطَيْرُ تَغْدُو

خِصَاصًا وَتَرْجُحُ بِطَائِفَةٍ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب في

التوكل على الله، رقم ۲۳۴۴

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર તુમ અલ્લાહ તઆલા પર ઈસ તરહ તવક્કુલ (યકીન)

કરને લગો જેસા કે તવકકુલ કા હક હૈ તો તુમહે ઈસ તરહ રોઝી દી જાએ
જિસ તરહ પરિન્દોં કો રોઝી દી જાતી હૈ. વો સુબહ ખાલી પેટ નિકલતે હૈ
ઔર શામ ભરે પેટ વાપસ આતે હૈ. (તિરમિઝી)

۳۲ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّهُ عَرَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

قَبْلَ تَجِدٍ، فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَفَلَ مَعَهُ، فَأَذَرَ كَتِفَهُمُ الْقَائِلَةَ فِي
وَادٍ كَثِيرِ الْعِصَاهِ، فَزَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتَفَرَّقَ النَّاسُ يَسْتَظِلُّونَ
بِالشَّجَرِ، فَزَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَ شَجَرَةٍ وَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ، وَبِمَا
نَوْمَةٍ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُونَا وَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَا
اخْتَرَطَ عَلَيَّ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ، فَاسْتَيْقِظْتُ رَهْوَ فِي يَدِهِ صَلَاتًا، فَقَالَ: مَنْ
يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ فَقُلْتُ: اللَّهُ، ثَلَاثًا، وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَجَلَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

من علي سيفه بالشجر ۰۰۰، رقم: ۲۹۱۰

હજરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા
અનુમા સે રિવાયત હૈ કે વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
કે સાથ ઈસ ગઝવા (જંગ) મેં શરીક થે જો નજદ કી તરફ હુવા થા. જબ
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ગઝવા સે વાપસ હુવે તો યે
ભી આપકે સાથ વાપસ હુવે (વાપસી મેં યે વાકિઆ પેશ આયા કે)
સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમ દોપહર કે વક્ત એક એસે
જંગલ મેં પહુંચે જહાં કીકર કે દરખ્ત ઝિયાદા થે. રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ વહાં આરામ કરને કે લિયે ઠહર ગએ.
સહાબા દરખ્તોં કે સાએ કી તલાશ મેં ઈધર ઉધર ફેલ ગએ. રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ભી કીકર કે દરખ્ત કે નીચે આરામ
ફરમાને કે લિયે કયામ કિયા ઔર દરખ્ત પર અપની તલ્વાર લટકા દી
ઔર હમ ભી થોળી દેર કે લિયે (દરખ્તોં કે સાએ મેં) સો ગએ. અચાનક
(હમને સુના કે) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમેં આવાઝ
દે રહે હૈ. (જબ હમ વહાં પહુંચે) તો આપકે પાસ એક દેહાતી કાફિર
ખોજૂદ થા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા: મેં સો રહા
થા, ઈસને મેરી તલ્વાર મુઝ પર સોંત લી. ફિર મેરી આંખ ખુલ ગઈ તો

मैंने देखा के मेरी नंगी तस्वार ठसके हाथ में है. ठसने मुझसे कहा: तुझको मुझसे कौन बचायेगा? मैंने तीन भरतबा कहा: अल्लाह. आप सबल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उस देहाती को कोई सजा ही दी और उठ कर बैठ गये. (बुजारी)

۳۳- عَنْ صَالِحِ بْنِ مِسْمَارٍ وَجَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ رَحِمَهُمَا اللَّهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِلْحَارِثِ بْنِ مَالِكٍ: مَا أَنْتَ يَا حَارِثُ بْنُ مَالِكٍ؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مُؤْمِنٌ حَقًّا؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ حَقًّا. قَالَ: فَإِنَّ لِكُلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً، فَمَا حَقِيقَةُ ذَلِكَ؟ قَالَ: عَزَفْتُ نَفْسِي مِنَ الدُّنْيَاءِ وَأَسْفَرْتُ لَيْلِي، وَأَظْمَأْتُ نَهَارِي، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى عَرْشِ رَبِّي حِينَ يُجَاءُ بِهِ، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ يَتَزَاوَرُونَ فِيهَا، وَكَأَنِّي أَسْمَعُ عَوَاءَ أَهْلِ النَّارِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مُؤْمِنٌ نُورَ قَلْبِهِ. رواه عبد الرزاق في مصنفه، باب

الإيمان: الإسلام: ۱۲۹/۱۱

उजरत सालिह बिन मिसमार और जजफर बिन बुरकान रहमतुल्लाहिं अलैहिमा करमाने हैं के रसूलुल्लाह सबल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उजरत हारिस बिन मालिक रडियाल्लाहु तयाला जन्हु से पूछा: हारिस तुम किस जात में हो? उन्होंने जवाब दिया: (अल्लाह के इजल से) मैं ठमान की जात में हूँ. आपने दरयाकत करमाया (पूछा): क्या सख्ये मोमिन हो? उन्होंने अर्ज किया: सख्या मोमिन हूँ. आपने करमाया: (सोच कर कहो) हर थीज की अंक डकीकत डोती है, तुम्हारे ठमान की क्या डकीकत है? यानी तुमने किस बात की वजह से ये तय कर लिया के मैं सख्या मोमिन हूँ. अर्ज किया: (मेरी बात की डकीकत ये है) के मैंने अपना दिल दुनिया से हटा लिया है, रात को जागता हूँ, दिन को प्यासा रहता हूँ यानी रोजा रખता हूँ और जिस वकत मेरे रब का अर्श लाया जायेगा उस मंजर को गोया मैं देख रहा हूँ. जन्त वालों की आपसकी मुलाक़ातों का मंजर मेरी आंखों के सामने रहता है और गोया के (मैं अपने कानों से) होजभियों की थीज व पुकार को सुन रहा हूँ यानी जन्त और होजभ का तसप्पुर (जयाल) हर वकत

رہتا ہے۔ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے (انکی اس گنہگار
جاتی کو سن کر) فرمایا: (خاریس) اے مومنین! تم
جینکا دل ایمان کے نور سے روشن ہو چکا ہے۔ (مسند احمد ۱/۲۸۷)

۳۴- عَنْ مَاعِزٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ سَبَّلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟
قَالَ: إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَحَدُّهُ، ثُمَّ الْجِهَادُ، ثُمَّ حُجَّةُ بَرَّةٍ، تَفْضُلُ سَائِرَ الْعَمَلِ
كَمَا بَيَّنَّ مَطْلَعُ الشَّمْسِ إِلَى مَغْرِبِهَا رواه احمد ۴/۳۴۲

حضرت ماعز رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے دریافت کیا گیا کہ
آمال میں کونسا اعمال سب سے افضل ہے؟ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے
فرمایا: (آمال میں سب سے افضل اعمال)
اللہ کا تعلق کرنا، جو اکیلے ہے، حیرت انگیز کرنا،
حیرت انگیز کرنا۔ اس آمال اور باقی آمال میں کئی بات کا
تعلق ہے جتنا کہ مہاجر و مہاجر (پورے اور باقی) کے
مہاجر کے لئے ہے۔ (مسند احمد ۱/۲۸۷)

۳۵- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ذَكَرْتُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ مَا
عِنْدَهُ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَا تَسْمَعُونَ؟ أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ
الْبِدَاةَ مِنَ الْإِيْمَانِ، إِنَّ الْبِدَاةَ مِنَ الْإِيْمَانِ يَعْنِي: التَّفَقُّلَ رواه ابو داود

باب النہی عن کثیر من الارفاہ رقم: ۴۱۶۱

حضرت ابو امامہ رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کے صحابہ نے ایک دن آپ کے
سامنے دنیا کا ذکر کیا تو رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے
فرمایا: گھر سے سونو، دھان دو، یکنون ساہو
ایمان کا خیال ہے، یکنون ساہو ایمان کا خیال ہے۔ (ابو داؤد)
شاید: اس سے مراد تکلیف اور جہاد (سجود،
ایسا آرام) کی چیزوں کا خیال ہے۔

۳۶- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَائِي الْإِيْمَانِ أَفْضَلُ؟ قَالَ:
الْهَجْرَةُ، قَالَ: لِمَا الْهَجْرَةُ؟ قَالَ: تَهْجُرُ السُّوءَ. (وهو بعض الحديث) رواه

અહમદ/૧૧૬

હજરત અમ્મ બિન અબસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે દરયાફત કિયા (પૂછા): કોનસા ઇમાન અફઝલ હે? ઇરશાદ ફરમાયા: વો ઇમાન જિસકે સાથ હિજરત હો. ઉન્હોને દરયાફત કિયા: હિજરત કયા હે? ઇરશાદ ફરમાયા: હિજરત યે હે કે તુમ બુરાઈ કો છોળ દો. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૮- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْثَقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ، وَفِي حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ: غَيْرُكَ، قَالَ: قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقِيمَ. رواه مسلم، باب جامع أوصاف الإسلام، رقم:

૧૦૧

હજરત અબૂ સુફ્યાન બિન અબ્દુલ્લાહ સકફી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હે કે મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝકો ઇસ્લામકી કોઈ ઐસી (જામિઅ-મુકમ્મલ) બાત બતા દીજિયે કે આપકે બતાને કે બાદ ફિર ઇસ સિલસિલે મેં મુઝે કિસી દૂસરે સે પૂછને કી જરૂરત બાકી ન રહે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમ યે કહો કે મૈં અલ્લાહ તઆલા પર ઇમાન લાયા, ફિર ઇસ બાત પર કાઈમ રહો. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: યાની અબ્વલ તો દિલ સે અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત વ સિફાત (ખૂબિયો) પર ઇમાન લાઓ, ફિર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે અહકામાત (હુકમો) પર અમલ કરો ઔર યે ઇમાન વ અમલ વક્તી ન હો બલ્કે પુખ્તગી (પકકે પન) કે સાથ ઇસ પર કાઈમ રહો. (મજાહિરે હક)

૩૮- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ الْإِيمَانُ لَيَخْلُقُ فِي جَوْفِ أَحَدِكُمْ كَمَا يَخْلُقُ الثَّوْبُ الْخَلْقُ فَاسْأَلُوا اللَّهَ أَنْ يُجَدِّدَ الْإِيمَانَ فِي قُلُوبِكُمْ. رواه الحاكم وقال هذا

حديث لم يخرج في الصحيحين ورواه مع يزيد ثقات، وقد احتج مسلم في الصحيح

رواقه الذاعبي ٤/١

उजरत अण्डुल्लाह बिन अम्र बिन आस रहियल्लाहु तआला अण्डुमा से रिवायत हे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह इरमाया: एमान तुम्हारे दिलों में उसी तरह पुराना (और कमजोर) हो जाता है जिस तरह कपणा पुराना हो जाता है, लिहाजा अल्लाह तआला से हुआ किया करो के वो तुम्हारे दिलों में एमान को ताजा रखें. (मुस्तदरक हाकिम)

٣٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ اللَّهُ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أَمْتِي مَا رَسُوسَتْ بِهِ صُلُوزَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلِّمْ. رواه البعاري، باب

الخطايا السياسية في العتافة ورقم: ٢٥٢٨

उजरत अण्डुल्लाह रहियल्लाहु तआला अण्डु से रिवायत हे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह इरमाया: अल्लाह तआला ने मेरी उम्मत के (उन) वस्वसों (वहमों) को माफ़ इरमा दिया है (जो एमान और यकीन के खिलाफ़ या गुनाह के बारे में उनके दिल में बगैर एफ़्तियार के आओ) जब तक के वो उन वस्वसों के मुताबिक़ अमल न करलें या उनकी ज़मान पर न लाओ. (बुखारी)

٤٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلُوهُ: إِنْ تَجِدَ فِي أَنْفُسِنَا مَا يَبْتَغَاهُ أَحَدُنَا أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ، قَالَ: أَوْ قَدْ وَجَدْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: ذَلِكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ. رواه مسلم، باب بيان

الرسوسة في الإيمان ورقم: ٣٤٠٠

उजरत अण्डुल्लाह रहियल्लाहु तआला अण्डु इरमाते हैं यंद सहाबा रहियल्लाहु तआला अण्डुम रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की फ़िदमत में हाज़िर हुवे और अर्ज़ किया: हमारे दिलों में आज औरो जयालात आते हैं के उनकी ज़मान पर लाना हम बहुत बुरा समजते हैं. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने दरयाफ़त इरमाया: क्या वाकई तुम उन जयालात को ज़मान पर लाना बुरा समजते हो? अर्ज़ किया: ओ हां! आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने

ઇરશાદ ફરમાયા: યહી તો ઇમાન હૈ. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: યાની જબ યે વસાવિસ વ ખયાલાત તુમ્હેં ઇતને પરેશાન કરતે હૈં કે ઉન પર યકીન રખના તો દૂર કી બાત ઉનકો ઝખાન પર લાના ભી તુમ્હેં ગવારા નહીં તો યહી કમાલે ઇમાન કી નિશાની હૈ. (નવવી)

૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَكْثَرُ مَا مِنْ شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَبْلَ أَنْ يُحَالَ بِئْسَكُمْ وَيَنْهَا. رواه أبو يعلى بإسناد جيد قوى، الترغيب 1/2

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નમિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઇરશાદ નક્લ ફરમાતે હૈં: “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” કી ગવાહી કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) દેતે રહા કરો, ઇસસે પેહલે કે ઐસા વક્ત આએ કે તુમ ઇસ કલિમા કો (મૌત યા બીમારી વગૈરા કી વજહ સે) ન કેહ સકો. (અબૂ યઅલા, તરગીબ)

૩૨- عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه مسلم، باب الشاهد على أن من مات 1/2

હઝરત ઉસ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કી મૌત ઇસ હાલ મેં આએ કે વો યકીન કે સાથ જાનતા હો કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (મુસ્લિમ)

૩૩- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ حَقٌّ دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه أبو يعلى في مسنده 1/2

હઝરત ઉસ્માન બિન અફ્ફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસકી મૌત ઇસ હાલ મેં આએ કે વો ઇસ બાત કા યકીન

करता हो के अल्लाह तआला (का वजूह) उस हें ना जन्नत में जायेगा.
(अबू यअला)

۳۴- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِنِّي
أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا مَنْ أَقْرَأَنِي بِالتَّوْحِيدِ دَخَلَ حِضْنِي وَمَنْ دَخَلَ
حِضْنِي آمِنٌ مِنْ عَذَابِي. رواه الشيخان ومحدث صحيح الجامع الصغير

१६३/१

उत्तरत अली रहियल्लाहु अन्दु से नबिये करीम सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम का ईरशाह मन्कूल है के अल्लाह तआला ईरशाह
फरमाते हैं: मैं ही अल्लाह हूँ, मेरे सिवा कोई मअबूद (परस्तिश के
लाईक) नहीं, जिसने मेरी तौहीद का ईकरार किया (एक होने की
गवाही दी) वो मेरे किल्मा में शामिल हुवा, और जो मेरे किल्मा में
हामिल हुवा वो मेरे अजाब से मउकूज हुवा (शीराजी, जामिअे सगीर)

۳۵- عَنْ مَكْحُولٍ رَحِمَهُ اللَّهُ يُحَدِّثُ قَالَ: جَاءَ شَيْخٌ كَبِيرٌ قَوْمٍ قَدْ سَقَطَ
حَاجِبُهُ عَلَى عَيْنَيْهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ارْجُلُ عَذْرٍ وَقَجَرٌ لَمْ يَدْعُ
حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا افْطَقَهَا بِيَمِينِهِ، لَوْ قَسِمْتَ حَظِيَّتَهُ بَيْنَ أَهْلِ
الْأَرْضِ لَا رِيفَتُهُمْ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَسَلِمْتَ؟
فَقَالَ: أَمَا أَنَا فَاسْتَعِذْ أَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَذَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَإِنَّ اللَّهَ عَافَاكَ لَكَ مَا كُنْتَ كَذَلِكَ
وَمُبْدَلٌ سَيِّئَاتِكَ حَسَنَاتٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَغَدْرَاتِي وَقَجْرَاتِي؟
فَقَالَ: وَغَدْرَاتِكَ وَقَجْرَاتِكَ، فَوَلَّى الرَّجُلُ يَكْبُرُ وَيَهْلُلُ. التفسير لابن كثير

३६०/३

उत्तरत मकहूल रहमतुल्लाहि अलैहि फरमाने हैं के एक बहुत
बूण्डा शम्स जिसकी दोनो भंवें उसकी आंखों पर आ पणी थीं उसने
आकर अर्ज किया: या रसूलल्लाह! एक ऐसा आदमी जिसने बहुत
बद-अहदी (वादा जिलाही), बदकारी की और अपनी जाईज
नाजाईज हर ज्वाइश पूरी की और उसके गुनाह छुटने लियादा हैं के
अगर तमाम जमीन वालों में तकसीम कर (बांट) दिये जायें तो वो

સબકો હલાક કરદે તો કયા ઉસકે લિયે તૌબા કી ગુંજાઈશ હે? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ મુસલમાન હો ચુકે હો? ઉસને અર્ઝ કિયા: જી હાં! મેં કલિમએ શહાદત અશ્હેદુ અં લા ઇલે ઇલા લ્લાહુ વહ્દે લા શરિંક લે વાં મહમ્દાં એબ્દે વરસુલે કા ઈકરાર કરતા હૂં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તક તુમ ઈસ કલિમા કે ઈકરાર પર રહોગે અલ્લાહ તઆલા તુમહારી તમામ બદ-અહદિયાં ઔર બદકારિયાં માફ ફરમાતે રહેંગે ઔર તુમહારી બુરાઈયોં કો નેકિયોં સે બદલતે રહેંગે. ઉસ બૂખદે ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેરી તમામ બદ-અહદિયાં ઔર બદકારિયાં માફ? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં તુમહારી તમામ બદ-અહદિયાં ઔર બદકારિયાં માફ હૈં. યે સુન કર વો બળે મિયાં "અલ્લાહુ અકબર, લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ" કેહતે હુવે પીઠ ફેર કર (ખુશી ખુશી) વાપસ ચલે ગએ. (તફસીરે ઇબ્ને કસીર)

۴۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلُصُ رَجُلًا مِّنْ أُمَّتِي عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُنْشَرُ عَلَيْهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ سِجْلًا، كُلُّ سِجْلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ ثُمَّ يَقُولُ: أَتَنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظَلَمَكَ كَتَبَتِي الْحَافِظُونَ؟ يَقُولُ: لَا، يَا رَبِّ أَفَقُولُ: أَفَلَيْكَ عُذْرٌ؟ يَقُولُ: لَا، يَا رَبِّ! فَيَقُولُ: بَلَى، إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ، فَيُخْرَجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَيَقُولُ: أَحْضَرُ وَزَنْكَ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ! مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ؟ فَقَالَ: فَإِنَّكَ لَا تُظْلَمُ قَالَ: فَتَوَضَّعَ السَّجَلَاتِ فِي كِفَّةٍ وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ فَطَاشَتِ السَّجَلَاتُ وَثَقَلَتِ الْبِطَاقَةُ، وَلَا يَنْقُضُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ. رواه الترمذی وقال بهذا حديث حسن

غریب، باب ما جاء یؤمن بموت ۰۰۰ ۰۰۰ رقم: ۲۶۳۹

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રહિયલ્લાહુ

તઆલા અનુમા સે રિવાયત હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા મેરી ઉમ્મત મેં સે એક શખ્સ કો મુન્તખબ ફરમા કર (ચુન કર) સારી મખ્લૂક કે રૂબરૂ (સામને) બુલાએંગે ઓર ઉસકે સામને આમાલ કે લલ દફાતિર ખોલેંગે. હર દફતર હદ્દ-નિગાહ (જહાં તક નઝર જાએ વહાં) તક ફૈલા હુવા હોગા. ઉસકે બાદ ઉસમે સવાલ કિયા જાએગા કે ઇન આમાલનામોં મેં સે તૂ કિસી ચીઝ કા ઇન્કાર કરતા હૈ? કયા મેરે ઉન ફરિશ્તોં ને જો આમાલ લિખને પર મુતઐયન.યે તુઝ પર કુછ ઝુલ્મ કિયા હૈ (કે કોઈ ગુનાહ બગૈર કિયે હુવે લિખ લિયા હો યા કરને સે ઝિયાદા લિખ દિયા હો)? વો અર્ઝ કરેગા: નહીં (ન ઇન્કાર કી ગુંજાઈશ હૈ ન ફરિશ્તોં ને ઝુલ્મ કિયા) ફિર ઇરશાદ હોગા: તેરે પાસ ઇન બદ-આમાલિયોં કા કોઈ ઉઝર (વજહ, બહાના) હૈ? વો અર્ઝ કરેગા: કોઈ ઉઝર ભી નહીં. ઇરશાદ હોગા: અચ્છા તેરી એક નેકી હમારે પાસ હૈ, આજ તુઝ પર કોઈ ઝુલ્મ નહીં. ફિર કાગઝ કા એક પુરઝા (ટુકળા) નિકાલા જાએગા જિસમે **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ** લિખા હુવા હોગા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે: જા ઇસકો તુલવા લે. વો અર્ઝ કરેગા: ઇતને દફતરોં કે મુકાબ્લા મેં યે પુરઝા કયા કામ દેગા? ઇરશાદ હોગા: તુઝ પર ઝુલ્મ નહીં હોગા. ફિર ઉન સબ દફતરોં કો એક પલળે મેં રખ દિયા જાએગા ઓર કાગઝ કા વો પુરઝા દૂસરે પલળે મેં, તો ઉરા પુરઝે કે વઝન કે મુકાબ્લા મેં દફતરોં વાલા પલળા ઉળને લગેગા (સચ્ચી બાત યે હૈ કે) અલ્લાહ તઆલા કે નામ કે મુકાબ્લા મેં કોઈ ચીઝ વઝન હી નહીં રખતી. (તિરમિઝી)

۴- عَنْ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ لَا يَلْقَى اللَّهُ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ بِهَا إِلَّا

حُجِبَتْهُ عَنِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلِي رِوَايَةٍ: لَا يَلْقَى اللَّهُ بِهِمَا أَحَدٌ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ إِلَّا أَدْخِلَ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ فِيهِ. رواه أحمد والطبرانی في الكبير

لاوسطور وحواله نقات، مجمع الزوائد ۱/ ۱۶۵

હઝરત અબૂ અમરા અન્સારી રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુ સે

रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 इरमाया: जो बंदा ये गवाही के "अल्लाह के सिवा कोई मअबूद नहीं
 और मैं अल्लाह तआला का रसूल हूँ" को लेकर अल्लाह तआला से
 (क्यामत के दिन) ईस हाल में मिले के वो ईस पर (दिल से) यकीन
 रખता हो तो ये कलिमअे शहादत ज़रूर उसके लिये दोज़्ज की आग से
 आण बन जायेगा. अेक रिवायत में है जो शम्स ईन दोनो बातों
 (अल्लाह तआला की वलदहानियत (अल्लाह के अेक होने) और
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की रिसालत) का ईकरार
 (गवाही) लेकर अल्लाह तआला से क्यामत के दिन मिलेगा वो जन्नत
 में दाखिल किया जायेगा प्यार उसके (आमालनामा में) कितने ही
 गुनाह हों. (मुस्नदे अहमद तबखनी, मजमूउज्ज-जवाईद)

इईद: शारिहीने हदीस दीगर अहादीसे मुबारक की रौशनी
 में ईस हदीस और ईस जैसी अहादीस का मतलब ये बतलाते हैं के जो
 शम्स शहादतैन यानी अल्लाह तआला की वलदहानियत और
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की रिसालत का ईकरार लेकर
 अल्लाह तआला की बारगाह में पहुँचेगा और उसके आमालनामा में
 गुनाह हुवे तो भी अल्लाह तआला उसे जन्नत में ज़रूर दाखिल इरमा
 देगे, या तो अपने इज्जल से माफ़ इरमा कर या गुनाहों की सज़ा देकर.
 (मआरिफ़ुल-हदीस)

۳۸- عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَشْهَدُ
 أَحَدٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلَ النَّارَ، أَوْ تَطَعَمَهُ.

(وهو بعض الحديث) رواه مسلم، باب الدليل على أن من مات، ۰۰۰، رقم: ۱۴۹

हज़रत ईल्मान बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु से
 रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 इरमाया: ऐसा नहीं हो सकता के कोई शम्स ईस बात की गवाही दे के
 अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद नहीं और मैं (मुहम्मद
 सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) अल्लाह तआला का रसूल हूँ फिर वो
 जन्नत में दाखिल हो या दोज़्ज की आग उसको जाये. (मुस्लिम)

૪૧- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَدَلَ بِهَا لِسَانَهُ وَأُطْمَأَنَّ بِهَا قَلْبُهُ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ رواه البيهقي في شعب الإيمان ٤١/١

હઝરત અબૂ કતાદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને વાલિદ સે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ કરતે હેં: જિસ શખ્સ ને ઈસ બાત કી ગવાહી દી કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઔર મૈં (મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) અલ્લાહ તઆલા કા રસૂલ હૂં ઔર ઉસકી ઝબાન ઈસ કલિમા (તથિયાબા કો કસરત) સે (કેહને કી વજહ સે) માનૂસ હો (ધુલ મિલ) ગઈ હો ઔર દિલ કો ઈસ કલિમા (કે કેહને) સે ઈત્મેનાન મિલતા હો ઐસે શખ્સ કો જહન્નમ કી આગ નહીં ખાએગી. (બૈહકી)

૫૦- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ وَهِيَ تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ يَرْجِعَ ذَلِكَ إِلَى قَلْبٍ مُؤَقِّنٍ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهَا. رواه أحمد ٥/٢٢٩

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કી ભી ઈસ હાલ મૈં મૌત આએ કે વો પકડે દિલ સે ગવાહી દેતા હો કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઔર મૈં અલ્લાહ તઆલા કા રસૂલ હૂં, અલ્લાહ તઆલા ઉસકી ઝરૂર મગફિરત ફરમા દેગે. (મુસ્નદે અહમદ)

૫૧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمُعَاذَ رَدِيفَهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ؟ قَالَ: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ. قَالَ: يَا مُعَاذُ قَالَ: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِّنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ. قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْبِرُ

بِهِ النَّاسُ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: إِذَا تَبَكَّلُوا، وَآخِرَ بِهَا مُعَادٌ عِنْدَ مَوْتِهِ
تَأْتِيًا. رواه البخاري، باب من نخص بالعلم قوماً ١٢٨٠

उजरत अनस षिन भालिक रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है
के ओक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उजरत मुआज
रदियल्लाहु तआला अन्हु से जणके वो आपके साथ ओक डी कजवे (छिंट
पर ओक दूसरे के सामने बैठने की काठी) पर सवार थे, इरमाया: मुआज
बिन जणल! उन्होने अर्ज किया: لَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ
(अल्लाह के रसूल मैं छाजिर हूँ) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने फिर इरमाया: मुआज! उन्होने अर्ज किया:

لَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ (अल्लाह के रसूल मैं छाजिर हूँ)
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने फिर इरमाया: मुआज!
उन्होने अर्ज किया: لَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ (अल्लाह के रसूल मैं
छाजिर हूँ) तीन बार ऐसा हुवा, फिर आप सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने इरशाद इरमाया: जो शप्स सख्ये दिल से शहादत
(गवाही) दे के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (परस्तिश के
लाईक) नहीं और मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाह
तआला के रसूल हैं तो अल्लाह तआला ने होज्ज (जहन्म) पर जैसे
शप्स को हराम कर दिया है. उजरत मुआज रदियल्लाहु तआला अन्हु
ने (ये पुश भबरी सुन कर) अर्ज किया: क्या मैं लोगों को इसकी भबर न
कर दूँ ताके वो पुश हो जायें? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम
ने इरशाद इरमाया: फिर वो इसी पर लरोसा करके बैठ जायेंगे
(अमल करना छोण देंगे) उजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु
इरमाते हैं: उजरत मुआज रदियल्लाहु तआला अन्हु ने आपिरकार
इस जौफ से के (उहीस छुपाने का) गुनाह न हो अपने आपरी वक्त में
ये उहीस लोगों से बयान करदी. (भुभारी)

झाईदा: जिन अहादीस (उहीसों) में सिर्फ "ला ईला-ह
ईलल्लाहु मुहम्मदुर रसूलुल्लाह" के ईक़रार पर होज्ज को आज का
हराम होना मजहूर है शारिहीन ने उन जैसी अहादीस के दो मतलब

बयान किये हैं. ओक तो ये के होऊष के अबदी (उमेशा के) अजाब से नजात मुराद है यानी कुक़र व मुशरिकीन की तरफ उमेशा उनको होऊष में नहीं रफ़्फा जायेगा, गो बुरे आमाव की सजा के विये कुछ वक्त होऊष में डाला जाये. दूसरा मतलब ये के "ला ईला-इ ईल्लल्लाहु मुहम्मदुर रसूलुल्लाह" की शहादत पूरे ईस्लाम को अपने अंदर समेटे हुवे है, जिसने सय्ये हिल से और सोय समज कर ये शहादत ही उसकी जिंदगी मुकम्मल तौर पर दीने ईस्लाम के मुताबिक होगी. (मजाहिरे हक)

۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَبْلِ نَفْسِهِ.

(وهر بعض الحديث) رواه البخاري، باب صفة العتق والنار، رقم: ۶۵۷۰

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मेरी शहादत का सबसे ज़ियादा नफ़ा उठाने वाला वो शख्स होगा जो अपने हिल के फुलूस के साथ "ला ईला-इ ईल्लल्लाहु" कहे. (बुखारी)

۵۳- عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يَمُوتُ عَبْدٌ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، ثُمَّ يُسَدِّدُ إِلَّا سَلَكَ فِي الْجَنَّةِ.

(الحديث) رواه أحمد ۱/ ۱۶

उजरत रिफ़ाआ ज़ुहनी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मैं अल्लाह तआला के यहाँ ईस बात की गवाही देता हूँ के जिस शख्स की मौत ईस डाल में आये के वो सय्ये हिल से शहादत देता हो के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद नहीं और मैं यानी उजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाह तआला का रसूल हूँ, फिर अपने आमाव को दुरुस्त रफ़्फता हो वो जरूर जन्नत में दाखिल होगा. (मुस्नद अहमद)

۵۴- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَجِفْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

يَقُولُ: إِنِّي لَا أَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا مِنْ قَلْبِهِ فَيَمُوتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا حَرَمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. رواه الحاكم وقال: هذا

حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ٧٢/١

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુક્રમિતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મૈં એક એસા કલિમા જાનતા હૂં જિસે કોઈ બંદા ભી દિલ સે હક સમજ કર કહે ઔર ઈસી હાલત પર ઉસકી મૌત આએ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ઝરૂર જહન્નમ કી આગ હરામ ફરમા દેગે, વો કલિમા “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

٥٥- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ: إِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةٌ عَلَى اللَّهِ كَرِيمَةٌ، لَهَا عِنْدَ اللَّهِ مَكَانٌ، وَهِيَ كَلِمَةٌ مَنْ قَالَهَا صَادِقًا أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ وَمَنْ قَالَهَا كَاذِبًا حَقَّتْ دَمَانُهُ وَتَمَحَّرَزَتْ مَالُهُ وَلَقِيَ اللَّهَ غَدًا فَحَاسِبَةً. رواه ترمذ ورجاله موثقون. مجمع الزوائد

١٧٧/١

હઝરત ઈયાઝ અન્સારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુક્રમિતે રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કલિમા “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” અલ્લાહ તઆલા કે વત્ત બની ઈજાઝત વાલા કીમતી કલિમા હૈ. ઈસે અલ્લાહ તઆલા કે વત્ત બળા રુખ્સા વ મકામ હાસિલ હૈ. જો શખ્સ ઈસે સચ્ચે દિલ સે કહેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસે જન્નત મૈં દાખિલ ફરમાએંગે ઔર જો ઈસે જૂટે દિલ સે કહેગા તો યે કલિમા (દુનિયા મૈં તો) ઉસકી જાન વ માલ કી હિફાઝત કા ઝરિયા બન જાએગા લેકિન કલ કયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મૈં મિલેગા કે અલ્લાહ તઆલા ઉસસે બાઝપુસ ફરમાએંગે (હિસાબ લેંગે). (બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: જૂટે દિલ સે કલિમા કેહને પર જાન વ માલ કી હિફાઝત હોગી કયુંકે યે શખ્સ ઝાહિરી તૌર પર મુસલમાન હૈ, લિહાઝા મુકાબલ કરને વાલે કાફિર કી તરહ ન ઉસે કતલ કિયા જાએગા ઔર ન હી ઉસક માલ લિયા જાએગા.

૫૧- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَصْطَفِي قَلْبَهُ لِسَانَهُ دَخَلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ.

رواه أبو يعنى ૧૪/૧

હઝરત અબૂ બકર સિદીક રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કી ગવાહી ઈસ તરહ દી કે ઉસકા દિલ ઉસકી ઝબાન ઈસકી તસ્દીક કરતા (ગવાહી દેતા) હો તો વો જન્નત કે જિસ દરવાજા સે યાહે દાખિલ હો જાએ. (મુસ્નદે અબૂ યઅલા)

૫૨- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَبَشِّرُوا وَبَشِّرُوا مَنْ وَرَاءَكُمْ أَنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَادِقًا بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه أحمد

والطبرانی في الكبير ورجالہ ثقاة: مجمع الزوائد ૧૦૧/૧

હઝરત અબૂ મૂસા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ખુશ-ખબરી લો ઓર દૂસરોં કો ભી ખુશ-ખબરી દે દો કે જો શખ્સ સચ્ચે દિલ સે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કા ઈકરાર કરે વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (મુસ્નદે અહમદ, તખરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

૫૩- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ أَحْبَبَهُ وَرَسُولُهُ فَخَلِّصَ دَخَلَ الْجَنَّةَ. مجمع

البحرین فی زوائد المعجمین ૧/૧ وقال المحقق: صحيح لجميع طرقه

હઝરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ઈખ્લાસ કે સાથ ઈસ બાત કી ગવાહી દે કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઓર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસકે બંદે ઓર ઉસકે રસૂલ હેં વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (મજમૂઅ-બહરૈન)

૫૪- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ فِي عَارِضَتِي الْجَنَّةِ مَكْرَبًا ثَلَاثَةً أَسْطَرُ بِالدَّهَبِ: السَّطْرُ

الْأَوَّلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، وَالسَّطْرُ الثَّانِي مَا قَدَّمْنَا وَجَدْنَا
وَمَا اكْتَنَارَ بَحْنَا وَمَا خَلَقْنَا خَيْرَنَا، وَالسَّطْرُ الثَّالِثُ أَمَّةٌ مُدْنِيَّةٌ وَرَبٌّ

عَفُورٌ. رواه الزرقاني وابن النجار وهو حديث صحيح، الجامع الصغير ٦٤٥/١

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈં
જન્મત મેં દાખિલ હુવા તો મૈંને જન્મત કે દોનોં તરફ તીન સતરેં (લાઈને)
સોને કે પાની સે લિખી હુઈ દેખી. પેહલી સતર “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
મુહમ્મદુરસૂલુલ્લાહ”. દૂસરી સતર “જો હમને આગે ભેજ દિયા યાની
સદકા વગૈરા કર દિયા ઉસકા સવાબ હમેં મિલ ગયા ઔર જો દુનિયા મેં
હમને ખા પી લિયા ઉસકા હમને નફા ઉઠા લિયા ઔર જો કુછ હમ છોળ
આએ ઉસમેં હમેં નુકસાન હુવા.” તીસરી સતર “ઉમ્મત ગુનેહગાર હૈ
ઔર રબ બખ્શનેવાલા હૈ.” (રાફઈ, ઈબ્ને નજાર)

٦٠. عَنْ عُبَّانِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
لَنْ يُؤْفَى عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ
عَلَيْهِ النَّارَ. رواه البخاري، باب العمل الذي يتفنى به وجه الله تعالى، رقم: ٢٣٢٣

હઝરત ઈબ્બાન બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જો શખ્સ કયામત કે દિન “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કો ઈસ
તરહ સે કેહતા હુવા આએ કે ઈસ કલિમા કે ઝરિયે અલ્લાહ તઆલા હી
કી રજામંદી યાહતા હો અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દોઝબ કી આગ કો
ઝરૂર હરામ ફરમા દેગે. (બુખારી)

٦١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ فَارَقَ
الدُّنْيَا عَلَى الْإِخْلَاصِ لِلَّهِ وَخَذَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ، فَارَقَهَا وَاللَّهُ عَنْهُ رَاضٍ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح

الاستاذولم يخرجاه ووافقه الذهبي ٣٣٢/٢

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઇરશાદ નકલ કરતે હૈં: જો શખ્સ દુનિયા સે ઇસ હાલ મેં રુખ્સત હુવા કે વો અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મુખ્લિસ થા જો અકેલે હૈં જિનકા કોઈ શરીક નહીં હૈં ઔર (અપની જિંદગી મેં) નમાઝ કાઈમ કરતા રહા, (ઔર અગર સાહેબે માલ થા તો) ઝકાત દેતા રહા, તો વો શખ્સ ઇસ હાલ મેં રુખ્સત હુવા કે અલ્લાહ તઆલા ઉસસે રાઝી થે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

કાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મુખ્લિસ હોને સે મુરાદ યે હૈં કે દિલ સે ફરમાંબરદારી ઇખ્તિયાર કી હો.

۲۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَدْ أَلْحَاحَ مَنْ أَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْإِنْسَانِ وَجَعَلَ لِقَبِهِ سَلِيمًا وَلِسَانَهُ صَادِقًا وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً وَخَلِيقَتَهُ مُسْتَقِيمَةً وَجَعَلَ أُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً وَعَيْنَهُ نَاطِرَةً.

(الحديث) رواه أحمد ۱/۱۷

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: યકીનન વો શખ્સ કામયાબ હો ગયા જિસને અપને દિલ કો ઇમાન કે લિયે ખાલિસ કર લિયા ઔર અપને દિલ કો (કુફી શીર્ક) સે પાક ફર લિયા, અપની ઝબાન કો સચ્ચા રખ્યા, અપને નફ્સ કો મુત્મઈન બનાયા (કે ઉસકો અલ્લાહકી યાદ સે ઔર ઉસકી મરઝિયાત પર ચલનેસે ઇત્મેનાન મિલતા હો), અપની તબીઅત કો દુરુસ્ત રખ્યા (કે વો બુરાઈ કી તરફ ન ચલતી હો), અપને કાન કો હક સુનને વાલા બનાયા ઔર અપની આંખ કો (ઇમાન કી નિગાહ સે) દેખને વાલા બનાયા. (મુસ્નદ અહમદ)

۲۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَسَّغْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَقِيَ اللَّهَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ. رواه مسلم، باب الدليل على من مات لا يشرك بالله شيئا دخل الجنة.

الحديث ۰۰۰۰ رقم ۲۷۰

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે

ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલે કે ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાતા હો વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા ઔર જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલે કે વો ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ઠેહરાના હો વો દોઝખ મેં દાખિલ હોગા. (મુસ્લિમ)

۲۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ. عمل اليوم

والليلة للسائي، رقم: ۱۱۲۹

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે મેંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ કી મૌત ઈસ હાલ મેં આઈ કે વો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાતા હો તો યકીનન અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ પર દોઝખ કી આગ હરામ કરદી. (અમલુલ યૌમ વલ્લૈલહ)

۲۵- عَنْ الثَّوَالِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا فَقَدْ حَلَّتْ لَهُ مَقَرَّتُهُ. رواه الطبرانی

فی الکبیر واستاد لا یاسی به معصم الزوالد ۱/ ۱۶۲

હઝરત તવાસ બિન સમ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત મેં કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસકી મૌત ઈસ હાલ મેં આઈ કે ઉસને અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાયા હો તો યકીનન ઉસકે લિયં મગફિરત ઝરૂરી હો ગઈ. (તખરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۲۶- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَا مُعَاذُ! إِنْ سَمِعْتَ مِنْهُ اللَّيْلَةَ حِسًّا؟ قُلْتُ: لَا قَالَ: إِنَّهُ آتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي، فَبَشِّرْنِي أَنَّهُ مِنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْرُجُ إِلَى النَّاسِ فَأَبَشِّرُهُمْ، قَالَ: دَعُهُمْ فَلْيَسْتَعِظُوا الصِّرَاطَ

رواه الطبرانی فی الکبیر ۵۹/۲

હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે

રસૂલુલ્લાહ સલ્લ
કયા તુમને રાત
સલ્લલ્લાહુ અલૈ
તરફસે એક ફરિ
મેં સે જિસ શખ્સ
સાથ કિસી કો શ
અર્ઝ કિયા: યા ર
ન સુનાદૂં? આ
ઉન્હેં અપને હાલ
આગે બળહતે રહે

અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઆઝ!
આહટ સુની? મૈને અર્ઝ કિયા: નહીં. આપ
લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે પાસ મેરે રબ કી
યા. ઉસને મુઝે યે ખુશ-ખબરી દી કે મેરી ઉમ્મત
ઈસ હાલ મેં આએ કે વો અલ્લાહ તઆલા કે
હેહરાતા હો વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. મૈને
હ! કયા મૈં લોગોં કે પાસ જાકર યે ખુશ-ખબરી
લ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
કને દો તાકે (આમાંલ કે) રાસ્તા મેં એક દૂસરે સે
રાની)

قَالَ: يَا مُعَاذُ!

قَالَ قُلْتُ: اللَّهُ

يَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا

لَا يَعْلُبُ مَنْ لَا

سات..... رقم:

٢٤- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ

أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ

وَرَسُولُهُ أَغْلَمُ قَالَ: فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْ

يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ

يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا. (الحديث)، رواه مسلم، باب الدليل

١٤٤

હજરત
રિવાયત હે કે :
ફરમાયા: મુઆઝ!
હક હે? ઔર અ
અલ્લાહ તઆલા
અલૈહિ વસલ્લ
હક યે હે કે ઉસ
ઔર અલ્લાહ ત
કો શરીક ન કરે

ઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
હ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
જાનતે હો કે બંદોં પર અલ્લાહ તઆલા કા કયા
આલા પર બંદોં કા કયા હક હે? મૈને અર્ઝ કિયા:
બંદે રસૂલ જિયાદા જાનતે હેં. આપ સલ્લલ્લાહુ
શાદ ફરમાયા: બંદોં પર અલ્લાહ તઆલા કા
કત કરે ઔર ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ન કરે
બંદોં કા હક યે હે કે જો બંદા ઉસકે સાથ કિસી
ખબ ન દે. (મુસ્લિમ)

مَنْ لَقِيَ اللَّهَ

الظَّهْرِ. رواه

٢٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ

لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَقْتُلُ نَفْسًا لِقِيَ اللَّهَ

الطبرانی فی الکبیر و فی اسنادہ ابن لہیعۃ، مجمع الزوائد ۱/ ۱۶۷

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલે કે ઉસને અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાયા હો ઓર ન કિસી કો કત્લ કિયા હો તો વો અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મેં (ઈન દો ગુનાહોં કા બોઝ ન હોને કી વજહ સે) હલ્કા ફુલ્કા હાઝિર હોગા. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۶۹- عَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَمْ يَتَّخِذْ بِذِمِّ حَرَامٍ أُذْخَلَ مِنْ أَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ. رواه

الطبرانی فی الکبیر و رجاله موثقون: مجمع الزوائد ۱/ ۱۶۵

હઝરત જરીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કી મૌત ઈસ હાલ મેં આએ કે વો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાતા હો ઓર કિસી કે નાહક ખૂન મેં હાથ ન રંગે હો તો વો જન્નત કે દરવાઝોં મેં સે જિસ દરવાઝે સે ચાહેગા દાખિલ કર દિયા જાએગા. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

गैब की बातों पर धमान

अल्लाह तआला पर और तमाम गैबी उमूर
(गाईब बातों) पर धमान लाना और हजरत
मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की हर जगह
को मुशाहदा के (देखे) बगैर महज (सिर्फ) उनके
अतिमाद (भरोसे) पर यकीनी तौर पर मान लेना
और उनकी जगह के मुकाबला में इनी
लज्जतों (अत्म होने वाले मजे), धन्सानी मुशाहदों
और मअदी तजरुबों को छोड़ देना

अल्लाह तआला, उसकी सिफाते आलिया (अलीम
भूषियां), उसके रसूल और तकदीर पर धमान

आयाते कुआनिया

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ
وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ
بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ [البقرة: ١٧٧]

(जब यहूद व नसारा ने कहा के हमारा ओर मुसलमानों का
किस्सा अक है तो हम अजाब के मुस्ताहिक (हकदार) कैसे हो सकते हैं तो
ईस जयाल की तरहीद (धन्कार) में अल्लाह तआला ने ईरशाद

ફરમાયા) કોઈ યહી નેકી (વ કમાલ) નહીં કે તુમ અપને મુંહ મશરિક (પૂરબ) કી તરફ કરો યા મગરિબ (પશ્ચિમ) કી તરફ, બલ્કે નેકી તો યે હૈ કે કોઈ શખ્સ અલ્લાહ તઆલા (કી જાત વ સિફાત) પર યકીન રખ્ખે ઓર (ઈસી તરહ) આખિરત કે દિન પર, ફરિશતોં પર, તમામ આસમાની કિતાબોં ઓર નબિયોં પર યકીન રખ્ખે ઓર માલ કી મુહબ્બત ઓર અપની હાજત (ઝરૂરત) કે બાવજૂદ રિશ્તેદારોં, યતીમોં, મિસ્કીનોં, મુસાફિરોં, સવાલ કરને વાલોં ઓર ગુલામોં કો આઝાદ કરાને મેં માલ દે ઓર નમાઝ કી પાબંદી કરે ઓર ઝકાત ભી અદા કરે ઓર ઈન અકીદોં ઓર આમાલ કે સાથ ઉનકે યે અખ્લાક (કિરદાર, કેરેક્ટર) ભી હોં કે જબ વો કિસી જાઈઝ કામ કા અહદ (વાદા) કરલેં તો ઉસ અહદ કો પૂરા કરેં ઓર વો તંગદસ્તી (ગરીબી) મેં, બીમારી મેં ઓર લગાઈ કે સખ્ત વક્ત મેં મુસ્તકિલ-મિઝાજ રેહને (જમે રેહને) વાલે હોં. યહી વો લોગ હૈં જો સચ્ચે હૈં ઓર યહી વો લોગ હૈં જિનકો મુત્તકી (પરહેઝગાર) કહા જા સકતા હૈ. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَىٰ تَوْفِكُمْ ۚ﴾

(ફાત્ર: ૩)

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: લોગો! અલ્લાહ તઆલા કે ઉન એહસાનાત કો યાદ કરો જો અલ્લાહ તઆલા ને તુમ પર કિયે હૈં. ઝરા સોચો તો સહી, અલ્લાહ તઆલા કે અલાવા ભી કોઈ ખાલિક (પૈદા કરને વાલા) હૈ જો તુમકો આસમાન વ ઝમીન સે રોઝી પહુંચાતા હો, ઉસકે સિવા કોઈ હકીકી મઅબૂદ નહીં. ફિર અલ્લાહ તઆલા કો છોળ કર તુમ કહાં ચલે જા રહે હો. (સૂરએ ફાતિર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَبْدِئُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ۖ إِنَّهُ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ ۖ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (الاسم: ૧૦૦)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: વો આસમાનોં ઓર ઝમીન કો બગૈર નમૂન (મિસાલ) કે પૈદા કરને વાલે હૈ, ઉનકી કોઈ ઓલાદ કહાં હો સકતા હૈ જબકે ઉનકી કોઈ બીવી હી નહીં ઓર અલ્લાહ

तआला ही ने हर चीज को पैदा किया है और वो ही हर चीज को जानते हैं. (सूरअ अ-आम)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ۚ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ﴾

[الواقعة: १०८-१०९]

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ۚ أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ

الزَّارِعُونَ﴾ [الواقعة: ११०-१११]

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ۚ أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ

الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ۚ لَوْلَا إِتْرَافُ السَّاعَةِ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۚ

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۚ أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ

الْمُنْشِئُونَ﴾ [الواقعة: ११२-११३]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: अच्छा ये तो बताओ के जो मनी तुम औरतों के रिहम (बय्यादानी) में पहुँचाते हो क्या तुम उससे ईन्सान बनाते हो या हम बनाने वाले हैं. (सूरअ वाकिअह)

अल्लाह तआला का ईरशाह है: अच्छा फिर ये तो बताओ के जमीन में जो बीज तुम डालते हो उसको तुम उगाते हो या हम उसके उगाने वाले हैं. (सूरअ वाकिअह)

अल्लाह तआला का ईरशाह है: अच्छा फिर ये तो बताओ के जो पानी तुम पीते हो उसको बादलों से तुमने भरसाया या हम उसके भरसाने वाले हैं. अगर हम चाहें तो उस पानी को कणवा कर दें, तुम कयं शुक नहीं करते. अच्छा फिर ये तो बताओ के जिस आग को तुम सुलगाने हो उसके भास दरफ्त को (और ईसी तरह जिन जराअ (जरियों) से ये आग पैदा होती है उनकी) तुमने पैदा किया या हम उसके पैदा करने वाले हैं. (सूरअ वाकिअह)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى ۚ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ

وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ۚ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ ۚ

وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا ۚ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا ۚ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمُ ☆ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ ۖ قَدْ فُصِّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ☆ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ ۖ قَدْ فُصِّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ☆ وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاثِبًا ۖ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِزَازٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ۚ نَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

[الأنعام: ٩٩-٩٥]

એક જગહ ઈરશાદ છે: બેશક અલ્લાહ તઆલા બીજાં ઔર ગુઠલી કો ફાળને વાલે હૈં. વહી જાનદાર કો બેજાન સે નિકાલતે હૈં ઔર વહી બેજાન કો જાનદાર સે નિકાલતે હૈં. વહી તો અલ્લાહ હૈં જિનકી એસી કુદરત છે, ફિર તુમ અલ્લાહ તઆલા કો છોળ કર કહાં ઉસકે ગૈર કી તરફ ચલે જા રહે હો? વહી અલ્લાહ સુબહ કો રાત સે નિકાલને વાલે હૈં ઔર ઉસને રાત કો આરામ કે લિયે બનાયા ઔર ઉસને સૂરજ ઔર ચાંદ કી રફતાર (સ્પીડ) કો હિસાબ સે રખ્યા, ઔર ઉનકી રફતાર કા હિસાબ એસી જાત કી તરફસે મુકર્રર (ફિક્સ) હૈં જો બળી કુદરત ઔર બળે ઇલ્મ વાલે હૈં. ઔર ઉસને તુમ્હારે ફાઈદે કે લિયે સિતારે બનાએ હૈં તાકે તુમ ઉનકે ઝરિયે સે રાત કે અંધેરોં મેં, ખુશકી (સૂખે) ઔર દરયા મેં રાસ્તા માલૂમ કર સકો. ઔર હમને યે નિશાનિયાં ખૂબ ખોલ ખોલ કર બયાન કરદીં ઉન લોગોં કે લિયે જો ભલે ઔર બુરે કી સમજ રખતે હૈં.

ઔર અલ્લાહ તઆલા વહી હૈં જિન્હોંને તુમકો અસલ (હકીકત) કે એતિબાર સે એક હી ઇન્સાન સે પૈદા કિયા, ફિર કુછ અરસા (મુદત) કે લિયે તુમ્હારા ઠિકાના ઝમીન હૈ, ફિર તુમ્હેં કબ્ર કે હવાલે કર દિયા જાતા હૈ. બેશક હમને યે દલાઈલ (સુબૂત) ભી ખોલ કર બયાન કર દિયે ઉન લોગોં કે લિયે જો સૂઝ ખૂઝ રખતે હૈં.

ઔર વહી અલ્લાહ તઆલા હૈં જિન્હોંને આસમાન સે પાની ઉતારા ઔર એક હી પાની સે મુખતલિફ કિસ્મ કે નબાતાત (પેળ પોઈ) કો ઝમીન સે નિકાલા—ફિર હમને ઉસને સજ્જ (હરી) ખેતી નિકાલી,

ફિર ઉસ ખેતી સે હમ એસે દાને નિકાલતે હૈં જો ઊપર તલે હોતે હૈં ઓર ખજૂર કી શાખોં મેં સે એસે ગુચ્છે નિકાલતે હૈં જો ફલ કે બોઝ કી વજહ સે ગુકે હુવે હોતે હૈં ઓર ફિર ઉસી એક પાની સે અંગૂર કે બાગ ઓર ઝૈતૂન ઓર અનાર કે દરખ્ત પૈદા કિયે જિનકે ફલ રંગ, સૂરત, ઝાઈકા (મજા) મેં એક દૂસરે સે મિલતે જુલતે ભી હૈં ઓર બાઝ એક દૂસરે સે નહીં ભી મિલતે. ઝરા હર એક ફલ મેં ગૌર તો કરો જબ વો ફલ લાતા હૈં કે બિલ્કુલ કચ્ચા ઓર બદ-મજા ઓર ફિર ઉસકે પકને મેં ભી ગૌર કરો કે ઉસ વક્ત તમામ સિફત (ખૂબિયાં) મેં કામિલ (પૂરા) હોતા હૈ. બેશક યકીન વાલોં કે લિયે ઇન ચીઝોં મેં બખી નિશાનિયાં હૈં. (સૂરએ અન્આમ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿قَلْبُهُ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ☆ وَلَهُ الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (التحفة: ૧૪૪: ૧૪૫)

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: તમામ ખૂબિયાં અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે હૈ જો આસમાનોં કે રબ (પરવરદિગાર, પાલને વાલે) હૈં ઓર ઝમીનોં કે ભી રબ હૈં ઓર તમામ જહાનોં કે રબ હૈં, ઓર આસમાનોં ઓર ઝમીન મેં હર કિસ્મ કી બખાઈ ઉનહી કે લિયે હૈ. વહી ઝબરદસ્ત ઓર હિકમત વાલે હૈં. (સૂરએ જાસિયહ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمُلْكِ تُرَبِّي الْمُلْكِ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ يُبْدِكَ الْغَيْرُ أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (الاعمران: ૨૧૬)

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ યું કહા કીજિયે કે અય અલ્લાહ, અય તમામ સલ્તનત (હુકૂમત) કે માલિક, આપ મુલક કા જિતના હિસ્સા જિસકો દેના ચાહે દે દેતે હૈં ઓર જિસસે ચાહે છીન લેતે હૈં ઓર આપ જિસકો ચાહે ઈઝઝત અતા કરે ઓર જિસકો ચાહે ઝલીલ કરદે. હર કિસ્મ કી બખાઈ આપ હી કે ઇપ્તિયાર મેં હૈ. બેશક આપ હર ચીઝ પર પૂરી તરહ કાદિર (કુદરત રખતે) હૈં. આપ રાત કો દિન મેં દાખિલ કરતે હૈં ઓર

આપ હી દિન કો રાત મેં દાખિલ કરતે હેં યાની આપ બાઝ મૌસમોં મેં રાત કે કુછ હિસ્સા કો દિન મેં દાખિલ કર દેતે હેં જિસસે દિન બળા હોને લગતા હૈં ઓર બાઝ મૌસમોં મેં દિન કે હિસ્સે કો રાત મેં દાખિલ કર દેતે હેં જિસસે રાત બળી હો જાતી હૈં ઓર આપ જાનદાર ચીઝ કો બેજાન સે નિકાલતે હેં ઓર બેજાન ચીઝ કો જાનદાર સે નિકાલતે હેં ઓર આપ જિસકો ચાહેં બેશુમાર (બહુત ઝિયાદા, જો ગિના ન જા સકે) રિઝક અતા ફરમાતે હેં. (સૂરએ આલે ઈમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۚ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [الأنعام: ٥٩-٦٠]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: ઓર ગેબ કે તમામ ખઝાને અલ્લાહ તઆલા હી કે પાસ હેં, ઉન ખઝાનો કો અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ નહીં જાનતા, ઓર વો ખુશ્કી ઓર તરી (સૂખે ઓર ગીલે) કી તમામ ચીઝોં કો જાનતે હેં, ઓર દરખ્ત સે કોઈ પત્તા ગિરને વાલા ઐસા નહીં જિસકો વો ન જાનતે હોં, ઓર ઝમીન કી તારીકિયોં (અંધેરોં) મેં જો કોઈ બીજ ભી પળતા હૈ વો ઉસકો જાનતે હેં ઓર હર તર ઓર ખુશ્ક ચીઝ પેહલે સે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં લૌહે મહફૂઝ મેં લિખ્ખી જા ચુકી હૈ. ઓર વો અલ્લાહ તઆલા હી હેં જો રાત મેં તુમકો સુલા દેતે હેં ઓર જો કુછ તુમ દિન મેં કર ચુકે હો ઉસકો જાનતે હેં ફિર (અલ્લાહ તઆલા હી) તુમકો નીંદ સે જગા દેતે હેં તાકે ઝિંદગી કી મુકર્રરા મુદત પૂરી કી જાએ. આખિરકાર તુમ સબકો ઉન્હી કી તરફ વાપસ જાના હૈ, વો તુમકો ઉન આમાલ કી હકીકત સે આગાહ કર દેંગે (ખબર દેંગે) જો તુમ ક્રિયા કરતે થે. (સૂરએ અ-આમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ أَعِزَّ اللَّهُ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ﴾ [الأنعام: ١٤]

अल्लाह तआला ने अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ईरशाह इरमाया: आप उनसे कहिये क्या मैं अल्लाह तआला के सिवा किसी और को अपना मददगार बनावूं जो आसमानों और जमीन के जालिक (पैदा करने वाले) हैं, और वही सबको जिलाते हैं और उन्हें कोई नहीं जिलाता (कि वो ज्ञात इन छाजतों (जड़तों) से पाक है). (सूरअे अ-आम)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ﴾ [الحجر: २१]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: हमारे पास हर चीज के भजाने के भजाने लरे पणे हैं. मगर फिर हम हिकमत से हर चीज को अक मुअय्यन मिकदार (हिसाब) से उतारते रेहते हैं. (सूरअे हिजर)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَيَّتِفُونَ عَنْدهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ [النساء: १३१]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: क्या ये लोग काकिरों के पास ईजजत तलाश करते (हूंकते) हैं तो याद रखें के ईजजत तो सारी की सारी अल्लाह तआला के कब्जा में है. (सूरअे निसाअ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَكَايْنٍ مَنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [العنकوت: १०]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और कितने ही जानवर ऐसे हैं जो अपनी रोजी जमा करके नहीं रखते. अल्लाह तआला ही उनको ली उनके मुकदर की रोजी पहुंचाते हैं और तुम्हें ली, और वही सबकी सुनते हैं और सबकी जानते हैं. (सूरअे अ-कभूत)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ﴾ [الانعام: १११]

अल्लाह तआला ने अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ईरशाह फरमाया: आप उनसे फरमाईये के जरा ये तो बताओ अगर तुम्हारी बट-अमली पर अल्लाह तआला तुम्हारे सुनने और देखने की सलाहियत तुमसे छीन लें और तुम्हारे दिलों पर मुहर लगा दें (के फिर किसी बात को समझ न सको) तो क्या अल्लाह तआला के सिवा कोई और ज्ञात इस काईनात में है जो तुमको ये चीजें दोबारा बौटा दे. आप देखिये तो हम किस तरह मुफ्तखिफ पेड़लुओं से निशानियां बयान करते हैं फिर भी ये लोग भेरुभी करते हैं. (सूरअे अ-आम)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَصَائِرُ أَفَلَا تَسْمَعُونَ﴾ ☆ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ لَيْلٌ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ [الفصل: ٧١]

अल्लाह तआला ने अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ईरशाह फरमाया: आप उनसे पूछिये भला ये तो बताओ के अगर अल्लाह तआला तुम पर हमेशा कयामत के दिन तक रात ही रेहने दें तो अल्लाह तआला के सिवा वो कौनसा मअजूद (परस्तिश के लाईक) है जो तुम्हारे लिये रौशनी ले आये, क्या तुम सुनते नहीं? आप उनसे ये भी पूछिये के ये तो बताओ अगर अल्लाह तआला तुम पर हमेशा कयामत के दिन तक दिन ही रेहने दें तो अल्लाह तआला के सिवा वो कौनसा मअजूद है जो तुम्हारे लिये रात ले आये ताके तुम उसमें आराम करो. क्या तुम देखते नहीं? (सूरअे कसस)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَغْلَامِ﴾ ☆ إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ☆ أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ﴾ [الشورى: ٢٢-٢٤]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और उसकी कुदरत की निशानियों में से समन्दर में पछाण जैसे जहाज हैं, अगर वो चाहें तो

हवा को ठेहरा दें और वो जहाज समन्दर की सतह पर भणे के भणे रेह जायें. बेशक ईसमें कुदरत पर दवाबत (सुभूत) के लिये हर साबिर व शाकिर (सब्र और शुक करने वाले) मोमिन के लिये निशानियां हैं. या अगर वो चाहें तो हवा बलाकर उन जहाजों के सवारों को उनके बुरे आमाब की वजह से तबाह कर दें और बहुत-सों से तो हरगुजर (माफ़) ही करमा देते हैं. (सूरअेशुरा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يٰجِبَالُ اَوْبِيْ مَعَهُ وَالطَّيْرُ ۚ وَاٰتٰهُ الْحَدِيْدَ﴾ [١٠: ١٠]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: और हमने दाउद (अलैहिस्सलाम) को अपनी तरफ़ से बणी नेअमत दी थी. युनांये हमने पहाजों को हुकम दिया था के दाउद अलैहिस्सलाम के साथ मिल कर तस्बीह किया करो. और यही हुकम परिन्दों को दिया था और हमने उनके लिये लोहे को मोम की तरह नर्म कर दिया था. (सूरअेसबा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَخَسَفْنَا بِهٖ وَبِءَاْرِهِ الْاَرْضَ ۖ لَمَّا كَانَ لَهٗ مِنْ فِتْنَةٍ يَّنصُرُوْهُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۚ وَمَا كَانُ مِنَ الْمُنْتَصِرِيْنَ﴾ [القصر: ٨١]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: हमने काइन की शरारतों की वजह से उसको अपने महब समेत जमीन में धंसा दिया. फिर उसकी मदद के लिये कोई जमाअत भी बणी नहीं बुध जो अल्लाह तआला के अजाब से उसकी बया लेती और न वो अपने आपको भुद ही बया सका. (सूरअेकसस)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَاَوْحَيْنَا اِلٰى مُوسٰى اَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ ۖ فَانْفَلَقَ ۚ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيْمِ﴾ [الشعراء: ٦٣]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: फिर हमने मूसा (अलैहिस्सलाम) को हुकम दिया के अपनी लाठी को दरया पर मारो. युनांये लकणी मारते ही दरया फट गया (और वो फट कर कई हिस्से हो गया गोया मुतअदद (कई) सणके पुल गँई) और हर हिस्सा ईतना बणा था जैसा बणा पहाज. (सूरअेशुअरा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ [القمر: ۱۰۰]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઓર હમારા હુકમ તો બસ એક મરતબા કેહ દેને સે પલક ઝપકને કી તરહ પૂરા હો જાતા હૈ. (કમર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِلَٰهَ الْخَلْقِ وَالْأَمْرِ﴾ [الاعراف: ۵۴]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઉસી કા કામ હૈ પૈદા કરના ઓર ઉસી કા હુકમ ચલતા હૈ. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ﴾ [الاعراف: ۵۹]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (હર નબી ને આકર અપની કૌમ કો એક હી પૈગામ દિયા કે અલ્લાહ તઆલા હી કી ઈબાદત કરો) ઉનકે સિવા કોઈ જાત ભી ઈબાદત કે લાઈક નહીં. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ

بَعْدِهِ سَبْعَةُ آبِحَارٍ مَا نَفَذْتُ كَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ [لقن: ۲۷]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (ઉસ જાતે પાક કી ખૂબિયાં ઈસ કસરત સે હૈં કે) અગર જિતને દરખ્ત (ઝાળ) ઝમીન ભર મેં હૈં ઉનસે કલમ (પેન) તથ્યાર કિયે જાએં ઓર યે જો સમન્દર હૈં ઈસકો ઓર ઈસકે અલાવા મઝીદ સાત સમન્દરોં કો ઉન કલમોં કે લિયે બતૌર સિયાહી (ઈન્ક) કે ઈસ્તેમાલ કિયા જાએં ઓર ફિર ઉન કલમોં ઓર સિયાહી સે અલ્લાહ તઆલા કે કમાલાત લિખને શુરૂ કિયે જાએં તો સબ કલમ ઓર સિયાહી ખત્મ હો જાએં લેકિન અલ્લાહ તઆલા કે કમાલાત કા બયાન પૂરા ન હોગા. બેશક અલ્લાહ તઆલા ઝબરદસ્ત ઓર હિક્મત વાલે હૈં. (સૂરએ લુકમાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ

فَلْتَعَوَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ [التوبة: ۵۱]

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ ફરમા દીજિયે કે હમેં જો થીજ ભી પેશ આએગી વો અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ સે હી પેશ આએગી. વહી હમારે આકા

ઔર મૌલા હૈં (લિહાજા ઇસ મુસીબત મૈં ભી હમારે લિયે કોઈ બેહતરી હોગી) ઔર મુસલમાનોં કો ચાહિયે કે સિફ અલ્લાહ હી પર ભરોસા કરૈં. (સૂરએ તૌબહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ [يونس: ١٠٧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: ઔર અગર અલ્લાહ તઆલા તુમકો કોઈ તકલીફ પહુંચાએ તો ઉનકે સિવા ઉસકો દૂર કરને વાલા કોઈ નહીં હૈ. ઔર અગર વો તુમકો કોઈ રાહત (આરામ) પહુંચાના ચાહે તો ઉનકે ફઝલ કો કોઈ ફેરને વાલા નહીં બલકે વો અપના ફઝલ અપને બંદોં મૈં સે જિસકો ચાહતે હૈં પહુંચાતે હૈં. વો બળી મગફિરત કરને વાલે ઔર નિહાયત મહરબાન હૈં. (સૂરએ યૂનુસ)

અહાદીસે નબવિયા

૯૦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: حَدَّثْنِي مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَتُؤْمِنَ بِالْمَوْتِ وَبِالْحَيَاةِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَتُؤْمِنَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْحِسَابِ وَالْعِزَّانِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ آمَنْتَ؟ قَالَ: إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ آمَنْتَ

(وهو قطعة من حديث طويل). رواه أحمد ٣١٩/١

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે હઝરત જિબ્રીલ અલૈહિસ્સલામ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અર્ઝ કિયા: મુઝે બતાઈયે ઇમાન કયા હૈ? નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઇમાન (કી તફસીલ) યે હૈ કે તુમ અલ્લાહ તઆલા, આખિરત કે દિન, ફરિશ્તોં, અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબોં ઔર નબિયોં પર ઇમાન લાઓ.

મરને ઔર મરને કે બાદ દોબારા ઝિંદા હોને પર ઇમાન લાઓ. જન્મત, દોઝખ, હિસાબ ઔર આમાલ કે તરાજૂ પર ઇમાન લાઓ. અચ્છી ઔર બુરી તકદીર પર ઇમાન લાઓ. હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ ને અર્ઝ ક્રિયા: જબ મૈં ઇન તમામ બાતોં પર ઇમાન લે આયા તો (કયા) મૈં ઇમાન વાલા હો ગયા? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમ ઇન ચીઝોં પર ઇમાન લે આએ તો તુમ ઇમાન વાલે બન ગએ. (મુસ્નદે અહમદ)

41- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَبِلِقَائِهِ، وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَيْعِثِ. (الحديث) رواه البخاري

باب سؤال جبريل النبي ﷺ رقم: ૫૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઇમાન યે હૈ કે તુમ અલ્લાહ તઆલા કો, ઉસકે ફરિશતોં કો ઔર (આખિરત મૈં) અલ્લાહ તઆલા સે મિલને કો ઔર ઉસકે રસૂલોં કો હક જાનો ઔર હક માનો (ઔર મરને કે બાદ દોબારા) ઉઠાએ જાને કો હક જાનો હક માનો. (બુખારી)

42- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، قَبِلَ لَهُ أَذْخُلُ مِنْ أَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ شِئْتِ. رواه احمد وفي اسناده شهر بن حوشب وقد وثق، صحيح الزوائد

182/1

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કી મૌત ઇસ હાલ મૈં આએ કે વો અલ્લાહ તઆલા પર ઔર કયામત કે દિન પર ઇમાન રખતા હો, ઉસસે કહા જાએગા કે તુમ જન્મત કે આઠ દરવાઝોં મૈં સે જિસસે ચાહો દાખિલ હો જાઓ. (મુસ્નદે અહમદ, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

43- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ

لِلشَّيْطَانِ لُئْمَةً بِأَنِّ آدَمَ وَلِلْمَلِكِ لُئْمَةً، فَأَمَّا لُئْمَةُ الشَّيْطَانِ فَإِيعَادٌ بِالشَّرِّ وَتَكْذِيبٌ بِالْحَقِّ، وَأَمَّا لُئْمَةُ الْمَلِكِ فَإِيعَادٌ بِالْخَيْرِ وَتَصْدِيقٌ بِالْحَقِّ، فَمَنْ وَجَدَ ذَلِكَ فَلْيَعْلَمْ أَنَّهُ مِنَ اللَّهِ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ الْآخَرَ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ثُمَّ قَرَأَ: ﴿الشَّيْطَانُ يُعِدُّكُمْ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾ الآية رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب،

باب ومن سورة البقرة رقم: ٢٩٨٨

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુદરિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઇન્સાન કે દિલ મેં એક ખયાલ તો શૈતાન કી તરફસે આતા હૈં ઔર એક ખયાલ ફરિશ્તે કી તરફસે આતા હૈં. શૈતાન કી તરફસે આને વાલા ખયાલ યે હોતા હૈં કે વો બુરાઈ પર ઔર હક કો છુટલાને પર ઉભારતા હૈં. ફરિશ્તે કી તરફસે આને વાલા ખયાલ યે હોતા હૈં કે વો નેકી ઔર હક કી તરફીક (સચ માનને) પર ઉભારતા હૈં. લિહાજા જો શખ્સ અપને અંદર નેકી ઔર હક કી તરફીક કા ખયાલ પાએ ઉસકો સમજના યાહિયે કે યે અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે (હિદાયત) હૈં ઔર ઉસ પર ઉસકો શુક કરના યાહિયે, ઔર જો શખ્સ અપને અંદર દૂસરી કેફિયત (શૈતાની ખયાલ) પાએ તો ઉસકો યાહિયે કે શૈતાન મરદૂદ સે અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ માંગે. ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કુઆને કરીમ કી આયત તિલાવત ફરમાઈ જિસકા તરજુમા યે હૈં “શૈતાન તુમ્હે ફક (ગરીબી) સે ડરાતા હૈં ઔર ગુનાહ કે લિયે ઉકસાતા હૈં.” (તિરમિઝી)

٤٣- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَجْلُوا اللَّهَ يَغْفِرْ لَكُمْ. رواه أحمد ١٩٩/٥

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુદરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી અઝમત દિલમેં બિદાઓ વો તુમ્હે બાખ્શ દેંગે. (મુસ્નદે અહમદ)

۷۵- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيْمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى
 اللَّهُ قَالَ: يَا عِبَادِي! إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ
 مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالُمُوا، يَا عِبَادِي! كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي
 أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي! كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي
 أَطْعِمَكُمْ، يَا عِبَادِي! كُلُّكُمْ غَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكْسُونِي
 اكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي! إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ
 جَمِيعًا، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي! إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا حَرِّي
 فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَقْمِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ
 وَآخِرَكُمْ، وَأَنْسَكُمْ وَجَنَّكُمْ، كَانُوا أَعْلَى اتَّقَى قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ،
 مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَأَنْسَكُمْ
 وَجَنَّكُمْ، كَانُوا أَعْلَى الْفَجْرِ قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ
 مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَأَنْسَكُمْ وَجَنَّكُمْ،
 قَامُوا فِي صُعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي، لَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ
 ذَلِكَ مِنِّي عَيْنِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي!
 إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصَيْهَا لَكُمْ، ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا
 فَلْيُحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ. رواه مسلم باب

تحريم الظلم، رقم: ۶۵۷۲

حضرت ابوالزر رضى الله عنه نے فرمایا: میں نے اپنے پروردگار کو حرام قرار
 دیا ہے اور اسے تمہارے درمیان (بیچ) بھی حرام کیا ہے،
 لیذاں تو ایک دوسرے پر ظلم مت کرو۔ میرے بندو! تو سب گمراہ
 (بے ہدایت) ہو سوا کہ اس کے جسے میں ہدایت دوں، لیذاں تو اسے
 ہدایت مانگو، میں تمہیں ہدایت دوں گا۔ میرے بندو! تو سب بھوکے ہو
 سوا کہ اس کے جس کا میں پیلاؤں، لیذاں تو تو اسے پانا مانگو، میں
 تمہیں پیلاؤں گا۔ میرے بندو! تو سب غریب (ننگے) ہو سوا کہ اس کے

जिसको मैं पेहनाऊँ, बिछाऊा तुम मुझसे बिआस मांगो, मैं तुम्हें पेहनाऊँगा. मेरे बंदो! तुम रात दिन गुनाह करते हो और मैं तमाम गुनाहों को माफ़ करता हूँ, बिछाऊा मुझसे बप्तिश तलब करो (माफ़ी मांगो), मैं तुम्हें बप्तिश दूँगा. मेरे बंदो! तुम मुझे नुकसान पहुँचाना चाओ तो हरगिज नुकसान नहीं पहुँचा सकते और तुम मुझे नफ़ा पहुँचाना चाओ तो हरगिज नफ़ा नहीं पहुँचा सकते. मेरे बंदो! अगर तुम्हारे अगले पिछले, ईन्सान और जिन्नात, सब उस शप्स की तरह हो जायें जिसके दिल में तुममें से सबसे ज़ियादा अल्लाह तआला का डर है तो ये बात मेरी ब़ादशाहत में कोई ईजाज़ (ज़ियादती) नहीं कर सकती. मेरे बंदो! अगर तुम्हारे अगले पिछले, ईन्सान और जिन्नात, सब उस शप्स की तरह हो जायें जो तुममें से सबसे ज़ियादा शज़िर व शसिक (गुनेलवार) है तो ये बीज मेरी ब़ादशाहत में कोई कमी नहीं कर सकती. मेरे बंदो! अगर तुम्हारे अगले पिछले, ईन्सान और जिन्नात सब अक जुले मैदान में जमा होकर मुझसे सवाल करें और मैं हर अक को उसके सवाल के मुताबिक अता करदूँ तो उससे मेरे जजानों में उतनी ही कमी होगी जितनी कमी सूँ को समुन्दर में डाल कर निकालने से समुन्दर के पानी में होती है (और ये कमी कोई कमी नहीं है, ईसी तरह अल्लाह तआला के जजानों में भी सबको दे देने से कुछ कमी नहीं आती) मेरे बंदो! तुम्हारे आमाह ही हैं जिनको मैं तुम्हारे लिये मडकूज कर रखा हूँ कि तुम्हें उनका पूरा पूरा बढला दूँगा. बिछाऊा जो शप्स (अल्लाह की तौहीक से) नेक अमल करे तो उसे चाडिये के वो अल्लाह तआला की तारीफ़ करे, और जिस शप्स से कोई गुनाह सरजद हो जाये वो अपने ही नफ़स को मलामत करे (बला बुरा कहे, कयुंके उससे गुनाह सरजद होना नफ़स ही के तकाज़े से हुवा). (मुस्लिम)

٤٦- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ فَيْنَارُ سُرُولِ اللَّهِ ﷺ

بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ: إِنْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَنَامُ وَلَا يَنبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُزِقُّعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ، حِجَابُهُ النَّورُ لَوْ كُشِفَهُ لَأُخْرِقَتْ

سُبْحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ رواه مسلم، باب في قوله عليه

السلام: ان الله لا ينام، رقم: ૬૬૦

હજરત અબૂ મૂસા અશશરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક મૌકા પર હમ્મે પાંચ બાતે ઈરશાદ ફરમાઈ: (૧) અલ્લાહ તઆલા ન સોતે હૈં ઔર સોના ઉનકી શાન કે મુનાસિબ (ભી) નહીં (૨) રોજી કો કમ ઔર કુશાદા ફરમાતે (બળહાતે, ફેલાતે) હૈં (૩) ઉનકે પાસ રાત કે આમાલ દિન સે પેહલે (૪) ઔર દિન કે આમાલ રાત સે પેહલે પહુંચ જાતે હૈં (૫) (ઉનકે ઔર મખ્લૂક (અલ્લાહકી પૈદા કી હુઈ ચીજો) કે દરમિયાન) પદા ઉનકા નૂર હૈ. અગર વો યે પદા ઉઠા દેં તો જહાં તક મખ્લૂક કી નજર જાએ ઉનકી જાત કે અન્વાર સબકો જલા ડાલે. (મુસ્લિમ)

૮૮- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ إِسْرَافِيلَ مِنْذُ يَوْمٍ خَلَقَهُ صَافًا قَدْ مَعَهُ لَا يَرْفَعُ بَصَرَهُ، بَيْنَهُ وَبَيْنَ الرَّبِّ بَارَكٌ وَتَعَالَى سَبْعُونَ نُورًا، مَا مِنْهَا مِنْ نُورٍ يَذْنُوقُهُ إِلَّا اخْتَرَقَ مَصَابِيحَ

السنة ૩/૨

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ને જબ સે ઈસરાફીલ અલૈહિસ્સલામ કો પૈદા ફરમાયા હૈ વો દોનોં પાંચ બરાબર કિયે ખળે હૈં નજર ઊપર નહીં ઉઠાતે. ઉનકે ઔર પરવરદિગાર કે દરમિયાન નૂર કે ૭૦ પદે હૈં, હર પદા ઔસા હૈ કે અગર ઈસરાફીલ ઉસકે કરીબ ભી જાએ તો જલ કર રાખહો જાએ. (મસાબીહુસ્સુન્નહ)

૮૯- عَنْ ذُرَّارَةَ بْنِ أَرْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِجَبْرِئِيلَ: هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ فَأَنْقَضَ جَبْرِئِيلُ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعِينَ

حِجَابًا مِنْ نُورٍ لَوْ دَنَوْتُ مِنْ بَعْضِهَا لَأَخْتَرَقْتُ. مصابيح السنة ૩/૨

હજરત ઝુરારા બિન અર્ફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હજરત

जिब्रिल अलैहिस्सलाम से पूछा: क्या तुमने अपने रज को देखा है? ये सुन कर जिब्रिल कांप उठे और अर्ज किया: अय मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मेरे और उनके दरमियाँ तो नूर के ७० पट्टे हैं, अगर मैं किसी एक के नजदीक भी पहुँच जाऊँ तो जल जाऊँ। (मसाबीहुस्सुन्नह)

٤٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَتَّفَقَ أَتَّفَقَ عَلَيْكَ، وَقَالَ: يَدُ اللَّهِ مَلَأَتْ لَا يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَاءُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ مَا أَتَّفَقَ مِنْهُ خَلْقُ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِيضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ. رواه البخاري، باب قوله وكان عرشه على الماء، رقم: ٤٦٨٤

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अल्लाह तआला का ईरशाद है: तुम भर्य करो मैं तुम्हें दूंगा. फिर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अल्लाह तआला का हाथ यानी उसका पकड़ना भरा हुआ है. रात और दिन का मुसलसल भर्य उस पकड़ना को कम नहीं करता. क्या तुम नहीं देखते के जबसे अल्लाह तआला ने आसमान व जमीन को पैदा किया और (उससे भी पेहले जबके) उनका अर्श पानी पर था कितना भर्य किया है (इसके बावजूद) उनके पकड़ना में कुछ कमी नहीं हुई, तकदीर के अच्छे भुरे फैसलों का तराजू उन ही के हाथ में है. (बुखारी)

٨٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِمِثْلِهِ ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ؟ رواه البخاري، باب يقول الله تعالى ملك الناس، رقم: ٧٣٨٢

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से रिवायत करते हैं के आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अल्लाह तआला कयामत के दिन जमीन को अपने कब्जा में लेंगे और आसमानों को अपने हाथ में (सीधे)

હાથ મેં લપેટેંગે, ફિર ફરમાએંગે કે મੈં હી બાદશાહ હૂં, કહાં હૈં ઝમીન કે બાદશાહ? (બુખારી)

۸۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ وَأَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُونَ، أَطَبَّ السَّمَاءُ وَحَقٌّ لَهَا أَنْ تَبْطَأَ مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعٍ إِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَنَتهَ لِلَّهِ سَاجِدًا، وَاللَّهُ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَصَجَّحْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَّيْتُمْ كَثِيرًا، وَمَا تَلَدُّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ، وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعْدَاتِ تَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ، لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُغْضَلُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَلِيبٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، بَابُ مَا جَاءَ فِي

قول النبي ﷺ لو تعلمون ۰۰۰۰۰ برقم: ۲۳۱۲

હઝરત અબૂઝર રહિયલ્લાહુ અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે રિવાયત કરતે હૈં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈં વો ચીઝે દેખતા હૂં જો તુમ નહીં દેખતે ઔર વો બાતેં સુનતા હૂં જો તુમ નહીં સુનતે. આસમાન (અઝમતે ઈલાહી કે બોઝ સે) ચરચરાતા હૈ (જેસે કે ચારપાઈ (પલંગ) વગૈરા વઝન સે બોલને લગતી હૈ) ઔર આસમાન કા હક હૈ કે વો બોલે (કે અઝમત કા બોઝ બહુત હોતા હૈ) ઉસમેં ચાર ઉંગલિયોં કે બરાબર ભી કોઈ જગહ ખાલી નહીં હૈ જહાં કોઈ ન કોઈ ફરિશતા અપની પેશાની સજદા મેં અલ્લાહ તઆલા કે સામને ન રખ્ખે હુવે હો. અલ્લાહ કી કસમ! અગર તુમ વો બાતેં જાનતે જો મૈં જાનતા હૂં તો કમ હંસતે ઔર ઝિયાદા રોતે, ઔર બિસ્તરોં પર અપની બીવિયોં સે લુત્ફ-અંદોઝ ન હોતે (મઝા ન લેતે) ઔર અલ્લાહ તઆલા સે ફરિયાદ કરતે (મદદ માંગતે) હુવે વીરાનોં (જંગલોં, સુન્સાન જગહોં) મેં નિકલ જાતે. કાશ મૈં એક દરખ્ત હોતા (જો જળ) સે કાટ દિયા જાતા. (તિરમિઝી)

۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً غَيْرَ وَاحِدَةٍ مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ

الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمَصُورُ الْفَعَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ
الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُبْعِثُ الْمَذِلُّ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكِيمُ الْعَذْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْعَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ
الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيفُ الْمُقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ
الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ
الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُخْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ
الْمُخْيِ الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْعَاجِذُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ
الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي
الْمُتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُتَّقِمُ الْعَفْوُ الرَّؤُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ الْمُفْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمَغْنَى الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ النَّورُ
الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ

حديث غريبه باب حديث في اسماء الله رقم ٣٥٠٧ هذا

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अल्लाह
तआला के ९९ नाम हैं, ओक कम १००. जिसने इनको पूरा अच्छी
तरह याद किया वो जन्नत में दाखिल होगा.

वो अल्लाह है जिसके सिवा कोई मअबूद नहीं (उसके ९९
सिफाती (गुणियों वाले) नाम ये हैं)

अर्रहमानु - बेहद रहम करने वाला

अर्रहीमु - निहायत महरबान

अल्मलिहु - हकीकी (अस्ली) बादशाह

अल्कुहूसु - हर जैन (बुराई) से पाक

अरसलामु - हर आइत से सलामत रहने वाला

अल्मुअमिनु - अमन व ईमान अता इरमाने वाला

अल्मुहैमिनु - पूरी निगहबानी (हिकमत) करमाने वाला

अल्अज़ीज़ु - सब पर गालिब (छाया हुआ)

अल्जब्बानु - जराबी का दुरुस्त करने (सुधारने) वाला

અલ્પુ-ત-કળિબરુ-બહુત બળાઈ વાલા
 અલ્પાલિકુ-પૈદા ફરમાને વાલા
 અલ્પારિઉ-ઠીક ઠીક બનાને વાલા
 અલ્પુસરિવરુ-સૂરત બનાને વાલા
 અલ્પફૂરુ-ગુનાહોં કા બહુત ઝિયાદા બખ્શને વાલા
 અલ્કહહારુ-સબકો અપને કાબૂ મેં રખને વાલા
 અલ્પહહાબુ-સબ કુછ અતા કરને વાલા
 અર્ચકઝાકુ-બહુત બળા રોઝી દેને વાલા
 અલ્ફતાહુ-સબકે લિયે રહમત કે દરવાઝે ખોલને વાલા
 અલ્અલીમુ-સબ કુછ જાનને વાલા
 અલ્કાબિરુ-તંગી કરને વાલા
 અલ્પારિસતુ-ફરાખી (ઝિયાદતી) કરને વાલા
 અલ્પાહિરુ-પસ્ત (નીચા) કરને વાલા
 અર્ચકિઉ-બુલંદ (ઊંચા) કરને વાલા
 અલ્પુઈઝરુ-ઈઝઝત દેને વાલા
 અલ્પુઝિલ્લુ-ઝિલ્લત દેને વાલા
 અર્ચસમીઉ-સબ કુછ સુનને વાલા
 અલ્પસીરુ-સબ કુછ દેખને વાલા
 અલ્હ-કમુ-અટલ ફેરલે વાલા
 અલ્અદલુ-સરાપા અદલો ઈ-સાફ
 અલ્લતીકુ-ભેદોં કા જાનને વાલા
 અલ્પબીરુ-હર બાત સે બા-ખબર
 અલ્હલીમુ-નિહાયત બુદ્દબાર
 અલ્અઝીમુ-બળી અઝમત વાલા
 અલ્પફૂરુ-બહુત બખ્શને વાલા
 અશશફૂરુ-કદ્રદાન (થોળે પર બહુત દેને વાલા)
 અલ્અલિરુ-બુલંદ મરતબા વાલા
 અલ્કબીરુ-બહુત બળા
 અલ્હફીરુ-હિફઝત કરને વાલા
 અલ્પુકીતુ-સબકો ઝિંદગી કા સામાન અતા કરને વાલા

અલ્હસીબુ - સબકે લિયે કાફી હો જાને વાલા
 અલ્જલીલુ - બળી બુઝુર્ગી વાલા
 અલ્કરીમુ - બે-માંગે અતા ફરમાને વાલા
 અર્ફીબુ - નિગહબાન (હિફઝત કરને વાલા)
 અલ્મુજબુ - કુબૂલ ફરમાને વાલા
 અલ્વાસિઉ - વુસ્ત (ફેલાવ, ઝિયાદતી) રખને વાલા
 અલ્હકીમુ - બળી હિકમતોં વાલા
 અલ્વદૂદુ - અપને બંદોં કો ચાહને વાલા
 અલ્મજીદુ - ઈઝઝત વ શરાફત વાલા
 અલ્બાઇસુ - ઝિંદા કરકે કબ્રોં સે ઉઠાને વાલા
 અશ્શહીદુ - એસા હાઝિર જો સબ કુછ દેખતા હે ઓર જાનતા હે
 અલ્હક્કુ - અપની સારી સિફત (ખૂબિયોં) કે સાથ મૌજૂદ
 અલ્વકીલુ - કામ બનાને વાલા
 અલ્કવિરયુ - બળી તાકત વ કુવ્વત વાલા
 અલ્મતીબુ - બહુત મઝબૂત
 અલ્વલિયુ - સરપરસ્ત વ મદદગાર
 અલ્હમીદુ - તારીફ કા મુસ્તહિક (હકદાર)
 અલ્મુહર્રી - સબ મખ્લૂકાત કે બારે મેં પૂરી માલૂમાત રખનેવાલા
 અલ્મુઠિદઉ - પેહલી બાર પૈદા કરને વાલા
 અલ્મુઈદુ - દોબારા પૈદા કરને વાલા
 અલ્મુહયી - ઝિંદગી બખ્શને વાલા
 અલ્મુમીતુ - મૌત દેને વાલા
 અલ્હરયુ - હમેશા હમેશા ઝિંદા રેહને વાલા
 અલ્કરયૂમુ - સબકો કાઈમ રખને ઓર સંભાલને વાલા
 અલ્વાજિદુ - સબ કુછ અપને પાસ રખને વાલા યાની હર ચીઝ ઉસકે
 બઝાને મેં હે
 અલ્માજિદુ - બખાઈ વાલા
 અલ્વાહિદુ - એક
 અલ્અ - હદુ - અકેલા
 અર્રસ - મદુ - સબસે બેનિયાઝ (બે-પરવા) ઓર સબ ઉસકે મુહતાજ

અલ્કાદિતુ - બહુત ઝિયાદા કુદરત વાલા

અલ્મુકતાદિતુ - સબ પર કામિલ ઇકતિદાર (પૂરી હુકૂમત) રખને વાલા

અલ્મુકદિમુ - આગે કર દેને વાલા

અલ્મુઅખિખતુ - પીછે કર દેને વાલા

અલ્આવ્વલુ - સબસે પેહલે

અલ્આખિતુ - સબકે બાદ યાની જબ કોઈ ન થા, કુછ ન થા, જબ ભી
વો મૌજૂદ થા ઔર જબ કોઈ ન રહેગા કુછ ન રહેગા વો ઉસ વક્ત ઔર
ઉસકે બાદ ભી મૌજૂદ રહેગા

અઝઝાહિતુ - બિલ્કુલ ઝાહિર યાની દલાઈલ (સુબૂત) કે એતિબાર સે
ઉસકા વજૂદ બિલ્કુલ ઝાહિર હૈ

અલ્બાતિનુ - નિગાહો સે ઓઝલ (છુપા હુવા)

અલ્વાલી - હર ચીઝ કે ઝિમ્મેદાર

અલ્મુતઆલી - મખ્લૂક કી સિફાત સે બરતર (ખૂબિયો સે બળડા હુવા)

અલ્બર્તુ - બળા મુહસિન (એહસાન કરને વાલા)

અત્તવાબુ - તૌબા કી તૌફીક દેને વાલા ઔર તૌબા કુબૂલ કરને વાલા

અલ્મુન્તકિમુ - મુજરિમીન સે બદલા લેને વાલા

અલ્અહુલુ - બહુત માફી દેને વાલા

અર્હીકુ - બહુત શક્કત (મહરબાની) રખને વાલા

માલિકુલ મુલિક - સારે જહાન (દુનિયા) કા માલિક

ઝુલ્જલાલિ વલ ઇકરામ - અઝમત વ જલાલ ઔર ઇન્આમ વ
ઇકરામ (ઇઝઝત) વાલા

અલ્મુકસિતુ - હકદાર કા હક અદા કરને વાલા

અલ્આમિઉ - સારી મખ્લૂક કો કયામત કે દિન યકજા (જમા) કરને વાલા

અલ્ગનિયુ - ખુદ બેનિયાઝ જિસકો કિસી સે કોઈ હાજત નહીં

અલ્મુગ્ની - અપની અતા કે ઝરિયે બંદો કો બેનિયાઝ (બે-પરવા) કર
દેને વાલા

અલ્માનિઉ - રોક દેને વાલા

અઝઝાર્તુ - (અપની હિકમત ઔર મશિયત કે તહત (મરઝી કે
સુતાબિક)) ઝરર (નુકસાન) પહુંચાને વાલા

અન્નાહિઉ - નફા પહુંચાને વાલા

અળ્ખૂતુ - સરાપા નૂર ઔર નૂર બખ્શને વાલા
 અલ્હાદી - સીધા રાસ્તા દિખાને ઔર ઉસ પર ચલાને વાલા
 અલ્બદીઉ - બિલા નમૂના (મિસાલ) બનાને વાલા
 અલ્બાડી - હમેશા રેહને વાલા (જિસકો કભી ફના (ખાતિમા) નહીં)
 અલ્વારિષુ - સબકે ફના હો જાને કે બાદ બાકી રેહને વાલા
 અર્શીદુ - સાહિબે રુશ્દો હિકમત (જિસકા હર ફેઅલ (અમલ, કામ)
 ઔર ફેસ્લા દુરુસ્ત (સહીહ) હૈ)
 અસ્સબૂતુ - બદાશત કરને વાલા (કે બંદોં કી બળી સે બળી
 નાફરમાનિયાં દેખતા હૈ ઔર ફૌરન અજાબ ભેજ કર ઉનકો તહસ
 નહસ (બરબાદ) નહીં કર દેતા). (તિરમિઝી) -

ફાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કે બહુત સે નામ હૈ જો કુર્આને કરીમ
 યા દીગર શિવાયાત મેં મઝકૂર હૈ જિનમેં સે ૯૯ ઈસ હદીસ મેં હૈ.
 (મઝાહિરે હક)

۸۳- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ الْمُشْرِكِينَ قَالُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ:
 يَا مُحَمَّدُ ائْتِنَا بِشَيْءٍ نَزَّلَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
 اللَّهُ الصَّمَدُ ۖ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۖ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾. رواه احمد

૧૩૬/૦

હઝરત ઉબય્ય બિન કઅબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ શિવાયત
 ફરમાતે હૈ કે એક મરતબા મુશરિકીન ને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ
 અલૈહિ વસલ્લમ સે કહા: અય મુહમ્મદ! હમેં અપને પરવરદિગાર કા
 નસબ (પીળ્હી, ખાનદાન) તો બતલાઈયે. ઈસ પર અલ્લાહ તઆલા ને
 યે સૂરત (સૂરએ ઈબ્લાસ) નાઝિલ ફરમાઈ જિસકા તરજુમા યે હૈ: આપ
 કેહ દીજિયે કે વો યાની અલ્લાહ તઆલા એક હૈ, અલ્લાહ તઆલા
 બેનિયાઝ (બેપરવા) હૈ, ઉસકી ઓલાદ નહીં ઔર ન વો કિસી કી
 ઓલાદ હૈ ઔર ન કોઈ ઉસકે બરાબર કા હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (قَالَ اللَّهُ عَزَّ
 وَجَلَّ): كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ، وَشَتَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ،

أَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّائِي أَنْ يَقُولَ: إِنِّي لَنْ أُعِيدَهُ كَمَا بَدَأْتُهُ، وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّائِي أَنْ يَقُولَ: اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا، وَأَنَا الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لِي كُفُوًا أَحَدٌ. رواه البخاري، باب قوله الله الصمد، رقم: ٤٩٧٥

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक उद्दीसे कुदसी में अपने रब का ये ईरशाह मुबारक नकल फरमाते हैं: आदम के भेटे ने मुझे लुटलाया हावांके ये उसके लिये मुनासिब नहीं था और मुझे पुरा भला कहा हावांके उसे इसका डक नहीं था। उसका मुझे लुटलाना ये है के वो केहता है मैं उसे दोबारा जिंदा नहीं कर सकता जैसा के मैंने पेहली भरतभा पैदा किया था, और उसका पुरा भला केहना ये है के वो केहता है मैंने किसी को अपना भेटा बना लिया है हावांके मैं बेनियाज हूँ, न मेरी कोई औलाद है न मैं किसी की औलाद हूँ और न कोई मेरे बराबर का है। (बुखारी)

٨٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَزَالُ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ حَتَّى يُقَالَ هَذَا: خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ فَمَنْ خَلَقَ اللَّهُ؟ قَالُوا ذَلِكَ فَقُولُوا: اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، ثُمَّ لِيَقُلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا وَلِيَسْتَعِذَّ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. رواه ابوداؤد، مشكوة المصابيح، رقم: ٧٥

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: लोग हमेशा (अल्लाह तआला की जात के बारे में) अक दूसरे से पूछते रहेंगे यहाँ तक के ये कहा जायेगा के अल्लाह तआला ने सारी मजलूक को पैदा किया है (लेकिन) अल्लाह तआला को किसने पैदा किया (नजिजु बिल्लाह) जब लोग ये बात कहें तो तुम ये कलिमान कड़ो:

اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

तरजुमा: "अल्लाह तआला अक है, अल्लाह तआला किररी के मुहताज नहीं सब उनके मुहताज हैं, न अल्लाह तआला ने किसी को पैदा किया

और न वो किसी से पैदा हुवे और न कोई अल्लाह तआला का हमसर (भराबरी का) है।" फिर अपने भाई (उल्टी) जानिब तीन मरतबा थुतकार दे और अल्लाह तआला से शैतान मरदूद की पनाह मांगे। (अबू दौद, मिशकातुल-मसाबीह)

۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يُؤْذِنِي ابْنُ آدَمَ، يَسُبُّ الدَّهْرَ وَآنَا الدَّهْرُ، بِيَدِي الْأَمْرُ، أَقْلَبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: يَرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ، رَقْمٌ: ۷۴۹۱

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक उद्दीसे कुदसी में अपने रब का ये ईरशाह मुबारक नकल इरमाते हैं: आदमका बेटा मुझे तकलीफ देना चाहता है, जमाने को बुरा भला कहता है जालांके जमाना (कुछ नहीं वो) तो मैं ही हूँ, मेरे ही हाथ में (जमाने के) तमाम मामलात हैं, मैं जिस तरफ चाहता हूँ रात और दिनको गहिंश देता (फिरता) हूँ, (बुभारी)

۸۷- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا أَخَذَ أَصْبَرَ عَلَى آذَى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ، يَدْعُونَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَاقِبُهُمْ وَيُزَوِّجُهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَاقُ... رَقْمٌ: ۷३७८

उजरत अबू मूसा अशअरी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तकलीफ-दह (तकलीफ देने वाली) बात सुन कर अल्लाह तआला से जियादा बर्दाश्त करने वाला कोई नहीं है, मुशरिकीन उसके लिये बेटा साबित करते हैं और फिर भी वो उन्हें आइयत देता है और रोजी अता करता है। (बुभारी)

۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابِهِ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنْ رَحِمْتِي تَغْلِبْ غَضَبِي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فِي سَعْرِ حِمَّةِ اللَّهِ تَعَالَى... رَقْمٌ: १९०९

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते

हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब अल्लाह तआला ने मण्डूक को पैदा किया तो लौहे-मलहूज में ये लिख दिया "मेरी रहमत मेरे गुस्सा से बण्डी हुई है". ये तलरीर (लिखा हुआ) उनके सामने अर्श पर मौजूद है. (मुस्लिम)

۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ، مَا طَمِعَ بِجَنَّتِيهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِيهِ أَحَدٌ. رواه مسلم، باب في سعة رحمة الله

تعالى ००००, رقم: १९७९

उम्मत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से रिवायत करते हैं के आपने ईरशाह फरमाया: अगर मोमिन को उस सजा का सहीह एल्म हो जाये जो अल्लाह तआला के यहां नाफरमानों के लिये है तो उसकी जन्नत की कोई उम्मीद न रहने और अगर काफिर को अल्लाह तआला की उस रहमत का सहीह एल्म हो जाये जो अल्लाह तआला के यहां है तो उसकी जन्नत से कोई नाउम्मीद न हो. (मुस्लिम)

۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ، أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجَنِّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِ، لَهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ، وَبِهَا تَغْطِفُ الْوُحُوشُ عَلَى وَلِبَعَاءِ، وَآخَرُ اللَّهِ يُسَاعِدُ تِسْعِينَ رَحْمَةً، يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم،

باب في سعة رحمة الله تعالى ००००, رقم: १९७९

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اكْمَلَهَا بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ

رقم: १९७७

उम्मत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से रिवायत फरमाते हैं के अल्लाह तआला के यहां १०० रहमतें हैं. उसने उनमें से अक रहमत जिन्को ईन्स (जिन्नात और ईन्सान), जानवरों और कीजे मकोणों के दरमियान

उतारी है। उसी अंक छिस्सा की वजह से वो अंक दूसरे पर नमी और रहम करते हैं, उसी की वजह से वलशी ज़ानवर अपने बख्ये पर शक़्त (महेरबानी) करता है। और अल्लाह तआला ने ८८ रहमतों को क़्यामत के दिन के लिये रखा है के इनके ज़रिये अपने बंदों पर रहम करमायेगे। अंक रिवायत में है के जब क़्यामत का दिन होगा तो अल्लाह तआला अपनी ८८ रहमतों को ८८ हज़ार रहमत के साथ मिला कर मुक़म्मल करमायेगे (किर १०० की १०० रहमतों के ज़रिये अपने बंदों पर रहम करमायेगे)। (मुस्लिम)

१- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَسْبِي، فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ، تَبْتَغِي، إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ، أَخَذَتْهُ فَالصَّقَتْهُ بِطَبْخِهَا وَارْضَعَتْهُ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتَرُونَ هَذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلِنَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا: لَا وَاللَّهِ! وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِلَّهِ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بِرَأْسِهَا رَوَاهُ
مسلم، باب في سعة رحمة الله تعالى، ۱۰۰۰، رقم: ۶۹۷۸

उज़रत उमर बिन अल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करमाते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास कुछ डेढ़ी लाये गये। उनमें अंक औरत पर नज़र पणी ज़ो अपना बख्य तलाश करती फिर रही थी। जूँडी उसे बख्य मिला उसने उसे उठा कर अपने पेट से लगाया और दूध पिलाया। नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उससे मुभातिब डोकर करमाया: तुम्हारा क्या जयाल है, ये और अपने बख्ये को आग में डाल सकती है? हमने अज़ किया: अल्लाह की कसम नहीं, ज़ूसून जबके उसे बख्ये को आग में डालने की कुदरत ली है (कोई मजबूरी नहीं)। ८८ पर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ८८ श्राव करमाया: ये औरत अपने बख्ये पर जितना रहम व प्यार करती है अल्लाह तआला अपने बंदों पर ८८ से कहीं ज़ियादा रहम व प्यार करते हैं। (मुस्लिम)

१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي صَلَوةٍ وَقَفْنَا

مَعَهُ، فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِيْ وَمُحَمَّدًا وَلَا تَرْحَمْ مَعَنَا اَحَدًا قَلَمًا سَلَّمَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ لِلْاَعْرَابِيِّ: لَقَدْ حَبْرَتْ وَاسْعَايِرُنْدَرَحْمَةَ اللّٰهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ رَحْمَةِ النَّاسِ وَالْبَهَائِمِ، رَقْم: ٦٠١٠

હજારત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હું કે (એક મરતબા) નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ નમાઝ કે લિયે ખળે હુવે, હમ ભી આપકે સાથ ખળે હો ગએ. એક દેહાત કે રેહને વાલે (નો-મુસ્લિમ) ને નમાઝ મેં હી કહા: અય અલ્લાહ! (સિક) મુઝ પર ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર રહમ કર, હમારે સાથ કિસી ઔર પર રહમ ન કર. જબ આપને સલામ ફેરા તો ઉસ દેહાત કે રેહને વાલે સે ફરમાયા: તુમને બળી વસીઅ (ફેલી હુઈ) ચીઝ કો તંગ કર દિયા (ઘબરાઓ નહીં! રહમત તો ઇતની હૈ કે સબ પર છા જાએ ફિર ભી તંગ ન હો, તુમ હી ઉસે તંગ સમઝ રહે હો). (બુખારી)

۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِيْ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَسْمَعُ بِيْ أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ. رَوَاهُ

مسلم، بَابُ جَوَابِ الْإِيمَانِ، ۰۰۰۰، رَقْم: ۲۸۶

હજારત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હું કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઉસ ઝાત કી કસમ જિસકે કબ્જા મેં મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કી જાન હૈ ઇસ ઉમ્મત મેં કોઈ શખ્સ યહૂદી યા ઇસાઈ ઐસા નહીં જો મેરી (નુબુવ્વત કી) બબર સુને ફિર ઇસ દીન પર ઇમાન ન લાએ જિસકો દેકર મુઝે ભેજા ગયા હૈ, ઔર (ઉસી હાલ પર) મર જાએ તો યકીનન વો દોઝખિયો મેં હોગા. (મુસ્લિમ)

۹۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَتْ مَلَائِكَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ، فَقَالُوا: إِنَّ لَصَاحِبِكُمْ هَذَا مَثَلًا، قَالَ: فَاضْرِبُوا لَهُ

مَثَلًا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ
يَقْظَانُ، فَقَالُوا: مَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَادَّةً وَبَعَثَ
دَاعِيًا، فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ وَآكَلَ مِنَ الْمَادَّةِ، وَمَنْ لَمْ
يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ الدَّارَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الْمَادَّةِ، فَقَالُوا: أَوَلَوْ هَالِكُ
يَفْقَهُهَا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ
يَقْظَانُ، فَقَالُوا: قَالَ الدَّارُ: الْجَنَّةُ، وَالدَّاعِيَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، فَمَنْ أَطَاعَ
مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَى مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ،
وَمُحَمَّدٌ ﷺ فَرَّقَ بَيْنَ النَّاسِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ الْإِقْتِدَاءِ بِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

رقم: १२८१

छजरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्नुमा इरमाते हैं के कुछ इरिशते नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास उस वक्त आये जबके आप सो रहे थे, इरिशतों ने आपसमें कहा: आप सोओ-हुवे हैं, किसी इरिशते ने कहा: आंभें सो रही हैं लेकिन दिल तो जाग रहा है, फिर आपसमें कहने लगे: तुम्हारे धन साथी (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) के बारे में एक मिसाल है, उसको उनके सामने बयान करो, दूसरे इरिशतों ने कहा: वो तो सो रहे हैं (खिजाजा बयान करने से क्या झर्झरा?) उनमें से बाज ने कहा: बेशक आंभें सो रही हैं लेकिन दिल तो जाग रहा है, फिर इरिशते एक दूसरे से कहने लगे: धनकी मिसाल ऐसी है जैसे एक शप्स ने मकान बनाया और उसमें दावत का धन्तिजाम किया, फिर लोगों को बुलाने के लिये आहमी भेजा, जिसने उस बुलाने वाले की बात न मानी वो न मकान में दाखिल होगा और न ही जाना पायेगा, ये सुन कर इरिशतों ने आपसमें कहा: इस मिसाल की वज्राहत (तफसील, बुलासा) करो ताके ये समझ लें, बाज ने कहा: ये तो सो रहे हैं (वज्राहत करने से क्या झर्झरा?) दूसरों ने कहा: आंभें सो रही हैं मगर दिल तो बेदार (जाग रहा) है, फिर कहने लगे: वो मकान जन्त है (जिसे अब्दुल्लाह तआला ने बनाया और उसमें मुप्तालेक ने अमर्ते रफ कर दावत का धन्तिजाम किया) और (उस जन्त की तरफ) बुलाने वाले छजरत मुहम्मद

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હૈં. જિસને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ઇતાઅત કી (ફરમા-બરદારી કી, માની) ઉસને અલ્લાહ તઆલા કી ઇતાઅત કી (લિહાજા વો જન્મત મેં દાખિલ હોગા ઓર વહાં કી નેઅમતેં હાસિલ કરેગા) ઓર જિસને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી નાફરમાની કી ઉસને અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની કી (લિહાજા વો જન્મત કી નેઅમતોં સે મહરૂમ રહેગા) મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને લોગોં કી દો કિસ્મેં બના દી (માનને વાલે ઓર ન માનને વાલે). (બુખારી)

ફાઈદા: હઝરાતે અંબિયાએ કિરામ (નબિયો) અલૈહિમુસ્સલામ કી યે ખુસૂસિયત હૈ કે ઉનકી નીંદ આમ ઇન્સાનોં કી નીંદ સે મુખ્તલિફ હોતી હૈ. આમ ઇન્સાન નીંદ કી હાલત મેં બિલ્કુલ બે-ખબર હોતે હૈં જબકે અંબિયા નીંદ કી હાલત મેં ભી બિલ્કુલ બે-ખબર નહીં હોતે. ઉનકી નીંદ કા તઅલ્લુક સિફ આંખોં સે હોતા હૈ, દિલ નીંદ કી હાલત મેં ભી અલ્લાહ તઆલા કી ઝાતે-આલી સે જુખા રહેતા હૈ. (બઝલુલ-મજહૂદ)

۹۵- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى قَوْمًا فَقَالَ: يَا قَوْمُ، إِنِّي رَأَيْتُ الْجَيْشَ بَعِثْنِي وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ، فَالْتَجَاءُ، فَطَاعَةُ طَائِفَةٍ مِنْ قَوْمِهِ فَادَّجُوا فَأَنْطَلَقُوا عَلَى مَهْلِهِمْ فَتَجَرُوا، وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ، فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ وَاجْتَاَحَهُمْ، فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهِ، وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ بِمَا جِئْتُ بِهِ مِنَ الْحَقِّ. رواه البخاري باب الإقتداء بسنن رسول الله ﷺ، رقم: ۷۲۸۳

હઝરાત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મેરી ઓર ઈસ દીન કી મિસાલ જો અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે દેકર ભેજા હૈં ઉસ શખ્સ કી સી હૈ જો અપની કૌમ કે પાસ આયા ઓર કહા: મેરી કૌમ! મૈને અપની આંખોં સે દુશ્મન કા લશ્કર (ફૌજ) દેખા હૈ

ઔર મેં એક સચ્ચા ડરાને વાલા હું લિહાજા નજાત (છુટકારે) કી ફિક કરો. ઈસ પર ઉસ કૌમ કે કુછ લોગોં ને તો ઉસકા કેહના માના ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા (ધીરે ધીરે) રાત મેં હી ચલ પળે ઔર દુશ્મન સે નજાત પા લી. કુછ લોગોં ને ઉસકો જૂટા સમજા ઔર સુબહ તક અપને ઘરોં મેં રહે. દુશ્મન કા લશ્કર સુબહ હોતે હી ઉન પર ટૂટ પળા (હમલા કર દિયા) ઔર ઉનકો તબાહ વ બરબાદ કર ડાલા. યહી મિસાલ ઉસ શખ્સ કી હૈ જિસને મેરી બાત માન લી ઔર મેરે લાએ હુવે દીન કી પૈરવી કી (વો નજાત પા ગયા) ઔર યહી મિસાલ ઉસ શખ્સ કી હૈ જિસને મેરી બાત ન માની ઔર ઈસ દીન કો જુટલા દિયા જિસકો મેં લેકર આયા હું (વો હલાક (બરબાદ) હો ગયા). (બુખારી)

ફાઈદા: ચૂંકે અરબોં મેં સુબહ સવેરે હમલા કરને કા રિવાજ થા ઈસ વજહ સે દુશ્મન કે હમલે સે મહફૂઝ રહેને કે લિયે રાતોં રાત સફર કિયા જાતા થા.

۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي مَرَرْتُ بِأَخِي مِنْ قُرَيْظَةَ فَكَتَبَ لِي جَوَامِعَ مِنَ التَّوْرَةِ، أَلَا أَعْرِضُهَا عَلَيْكَ؟ قَالَ: فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ يَغْنَى ابْنُ ثَابِتٍ، فَقُلْتُ لَهُ: أَلَا تَرَى مَا بَوَّجَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ لَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَضِينَا بِاللَّهِ تَعَالَى رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا، قَالَ: فَسُرِّيَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ أَصْبَحَ لِيَكُم مَوْسَى ثُمَّ اتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ، إِنَّكُمْ حَطَّيْتُمْ مِنَ الْأَمَمِ وَأَنَا حَطَّكُمُ مِنَ النَّبِيِّينَ. رواه

احمد ۴/۲۶۵

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સાબિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવે ઔર અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેરા અપને એક ભાઈ કે પાસ સે ગુઝર હુવા જો કે કબીલા બની કુરૈયા મેં સે હૈ. ઉસને (મેરે ફાઈદા કી

गरज से) तोरात से कुछ जामिअ (मुकम्मल, फाईदे वाली) बातें लिख कर दी हैं, ईजाजत हो तो आपके सामने पेश कर दूं? उजरत अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के येउरअ मुबारक का रंग नदल गया। मैंने कहा: उमर! क्या आप रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के येउरअ मुबारक पर गुस्सा के आसार नहीं देण रहे? उजरत उमर रदियल्लाहु अन्हु को झेरन अपनी गल्ती का ओहसास हुवा और अर्ज किया:

رَضِينَا بِاللَّهِ تَعَالَى رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا

“हम अल्लाह को रब, ईस्लाम को दीन और मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को रसूल मान कर राजी हो चुके हैं।” ये कलिमात सुन कर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के येउरा से गुस्सा का असर जाईल (जत्म) हुवा और ईरशाद फरमाया: उस जात की कसम जिसके कब्जा में मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) की जान है अगर मूसा (अलैहिस्सलाम) तुम में मौजूद होते और तुम मुझे छोण कर उनका ईत्तिबा करते (पैरवी करते, मानते) तो यकीनन गुमराह हो जाते। उम्मतों में से तुम मेरे हिस्से में आओ हो और नबियों में से मैं तुम्हारे हिस्से में आया हूं (लिहाजा तुम्हारी कामयाबी मेरी ही ईत्तिबा में है)। (मुस्नदे अहमद)

٩٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: كُلُّ أُمَّتِي

يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ مَنْ يَأْبَى؟ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى. رواه البخاري، باب الإقتداء

بسنن رسول الله ﷺ، رقم: ٧٢٨٠

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: मेरी सारी उम्मत जन्नत में जाओगी सिवाओ उन लोगों के जो ईन्कार कर दें। सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने दरयाफ्त किया (पूछा): या रसूलुल्लाह! (जन्नत में जाने से) कौन ईन्कार कर सकता है? आप

सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने जवाब में ईरशाह इरमाया: जिसने मेरी ईताअत की वो जन्नत में शामिल हुवा और जिसने मेरी नाइरमानी की उसने जन्नत में जाने से ई-कार कर दिया. (बुधारी)

98- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا

يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ. رواه البغوي في

شرح السنة 2/131, قال النووي: حديث صحيح, رواه في كتاب الحجة بإسناد

صحيح, جامع العلوم والحكم ص 364

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: कोई शम्स उस वक्त तक (कामिल-पूरा) ईमान वाला नहीं हो सकता जब तक के उसकी नइसानी याहते ईस दीन के ताबेअ (हवाले) न हो जाअें जिसकी में लेकर आया हूँ. (शर्हुस्सुन्नाह)

99- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا بُنَيَّ إِنْ

قَدَرْتَ أَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ لَيْسَ فِي قَلْبِكَ غِشٌّ لِأَحَدٍ فَا فَعَلْ، ثُمَّ قَالَ لِي:

يَا بُنَيَّ وَذَلِكَ مِنْ سُنَّتِي، وَمَنْ أَحْيَا سُنَّتِي فَقَدْ أَحْيَانِي وَمَنْ أَحْيَانِي كَانَ

مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ. (وفي الحديث قصة طويلة) رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

عربى باب ما جاء فى الأخذ بالسنة رقم 2678

उत्तरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे ईरशाह इरमाया: मेरे बेटे! अगर तुम सुन्ही शाम (हर वक्त) अपने दिल की ये कैफियत बना सकते हो के तुम्हारे दिल में किसी के बारे में जरा भी जोट न हो तो ज़रूर ऐसा करो. फिर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मेरे बेटे! ये बात मेरी सुन्नत में से है और जिसने मेरी सुन्नत को जिंदा किया उसने मुझसे मुहब्बत की और जिसने मुझसे मुहब्बत की वो मेरे साथ जन्नत में होगा. (तिरमिजी)

100- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٌ إِلَى بَيْتِ

أَرْوَاحُ النَّبِيِّ ﷺ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ ﷺ ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَهُمْ
 تَقَالُيُوهَا فَقَالُوا : وَإِنَّ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ ؟ قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ
 وَمَا تَأَخَّرَ ، فَقَالَ أَحَدُهُمْ : أَمَا أَنَا فَإِنَّا أَصَلَى اللَّيْلِ أَبَدًا ، وَقَالَ آخَرُ : أَنَا أَصُومُ
 الدَّهْرَ وَلَا أَفْطِرُ ، وَقَالَ آخَرُ : أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا ، فَجَاءَ إِلَيْهِمْ
 رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ : أَنتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذًا وَكَذَا ؟ أَنَا وَاللَّهِ إِنِّي لَا خَشَاكُمُ
 إِلَيَّ وَآتَقَاكُمُ لَهُ ، لِكَيْتِي أَصُومُ وَأَفْطِرُ ، وَأَصَلَّى وَأَرْقُدُ ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ ، فَمَنْ
 رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي . رواه البخاري ، باب الترغيب في النكاح ، رقم : ٥٠٢٣

उल्लरत अनस ढिन ढालिक रदियल्लाहु तआला अल्लु
 इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ँभाहत के
 ढारे में पूछने के लिये तीन शप्स अलवाजे मुतलहदरात (आप सल्ल. की
 ढीवियों) के पास आये. जब उन लोर्गों को रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
 अलैहि वसल्लम की ँभाहत का ढाल ढताया गया तो उन्होंने आपकी
 ँभाहत को थोढा समझा और कढा: ढमारा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
 अलैहि वसल्लम से क्या मुकाढ्ला? अल्लाह तआला ने आपकी अगली
 पिछली लज्जिशें (अगर ढों ढी तो) ढाफ़ इरमा दी हैं. उनमें से अेक ने
 कढा: मैं ढमेशा रात ढर नढाळ पण्डा कइंगा. दूसरे ने कढा: मैं ढमेशा
 रोजा रण्ढा कइंगा और कढी नागा नढी ढोने दूंगा. तीसरे ने कढा: मैं
 औरतों से दूर रहूंगा, कढी निकाह नढी कइंगा. (उनमें आपसमें ये
 गुफ्तगू (ढातचीत) ढो रही थी के) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि
 वसल्लम तशरीफ़ ले आये और इरमाया: क्या तुम लोर्गों ने ये ढाते कढी
 हैं? गौर से सुनो, अल्लाह तआला की कसढा! मैं तुममें सढसे ज़ियादा
 अल्लाह तआला से डरने वाला हूँ और तुममें सढसे ज़ियादा तकवा
 ँप्तिढार करने वाला (परहेजगार) हूँ, लेकिन मैं रोजा रण्ढता हूँ और
 नढी ढी रण्ढता, नढाळ पण्डता हूँ और सोता ढी हूँ, और औरतों से
 निकाह ढी करता हूँ (यढी मेरा तरीका है लिढाळा) जिसने मेरे तरीका
 से अे'राळ किया (मुह ढोणा) वो मुळसे नढी है. (ढुढारी)

૧૦૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي

عِنْدَ فُسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ. رواه الطبرانی بإسناد لا بأس به، الترغيب ૧/૧૦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઇરશાદ નકલ ફરમાતે હૈં કે જિસને મેરે તરીકે કો મેરી ઉમ્મત કે બિગાળ કે વક્ત મજબૂતી સે થામે રખ્યા ઉસે શહીદ કા સવાબ મિલેગા. (તબરાની, તરગીબ)

૧૦૨- عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ وَحِمْمَةَ اللَّهِ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: تَرَكْتُ

فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ. رواه مالك

મુ. حرط، الهی عن القول فی القدر ص ૧૦૨

હજરત માલિક બિન અનસ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે મુજે યે રિવાયત પહુંચી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મૈને તુમ્હારે પાસ દો ચીજેં છોળી હૈં, જબ તક તુમ ઉનકો મજબૂતી સે પકળે રહોગે હરગિજ ગુમરાહ નહીં હોગે. વો અલ્લાહ કી કિતાબ ઔર ઉસકે રસૂલ કી સુન્નત હૈ. (મુઅત્તા ઇમામ માલિક)

૧૦૩- عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ مَا

بَعْدَ صَلَوةِ الْعَدَاةِ مَوْعِظَةً بَلِغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا

الْقُلُوبُ، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ هَذِهِ مَوْعِظَةٌ مُودَعٌ فِيمَا ذَا تَعَهَّدُ النَّبِيُّ رَسُولَ

اللَّهِ ؟ قَالَ: أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَذَّ حَبِشِي،

فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّهَا

ضَلَالَةٌ لِمَنْ أَذْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ

الْمُهَدِّدِينَ، عَصُوا عَلَيْهَا يَا لَوْ أَجِدُوا. رواه الترمذی، وقال: هذا حديث حسن

صحيح، باب ما جاء في الاحتساب سنة ૦૦૦, رقم: ૨૧૧૧

હજરત ઇરબાઝ બિન સારિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉમેં એક દિન સુબહ કી નમાઝ કે બાદ ઐસે મુઅસ્સર (અસર કરને વાલે)

અંદાજ મેં નસીહત ફરમાઈ કે આંખોં સે આંસૂ જારી હો ગએ और દિલોં મેં ખોફ (ડર) પેદા હો ગયા. એક શખ્સ ને અર્જ કિયા: યે તો રુખ્સત હોને વાલે (છોળ કર જાને વાલે) કી નસીહત માલૂમ હોતી હે, ફિર આપ હમેં કિસ ચીઝ કી વસિયત ફરમાતે હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેં તુમહેં અલ્લાહ તઆલા સે ડરતે રહેને કી और (અમીર કી બાત) સુનને और માનને કી વસિયત કરતા હૂં અગરયે વો અમીર હબ્શી ગુલામ હો. તુમમેં જો મેરે બાદ જિંદા રહેગા વો બહુત ઈખ્તિલાફત (ફર્ક, દુશ્મની) દેખેગા. તુમ દીન મેં નઈ નઈ બાતેં પેદા કરને સે બચો કયુંકે હર નઈ બાત ગુમરાહી હે. લિહાઝા તુમ એસા ઝમાના પાઓ તો મેરી और હિદાયત-યાફતા (હિદાયત પાએ હુવે) ખુલફાએ રાશિદીન કી સુન્નત કો મઝબૂતી સે થામે રખના. (તિરમિઝી)

۱۰۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى خَاتِمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ، فَنَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ: يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ فَيَقِيلُ لِلرَّجُلِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خُذْ خَاتِمَكَ انْتَفِعْ بِهِ، قَالَ: لَا، وَاللَّهِ! لَا آخُذُهُ أَبَدًا، وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. رواه مسلم، باب تحريم خاتم الذهب، ۰۰۰۰ رقم: ۵۴۷۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક શખ્સ કે હાથ મેં સોને કી અંગૂઠી દેખી તો આપને ઉસે ઉતાર કર ફેંક દિયા और ફરમાયા: (કિતની તઅજ્ઙબ કી બાત હે કે) તુમમેં સે કોઈ શખ્સ આગ કે અંગારે કો અપને હાથ મેં રખના ચાહતા હે યાની જો શખ્સ અપને હાથોં મેં સોને કી કોઈ ચીઝ પેહનેગા ઉસકા હાથ દોઝખ મેં ચલા જાએગા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તશરીફ લે જાને કે બાદ ઉસ શખ્સ સે કહા ગયા: અપની અંગૂઠી લે લો (और) ઉસ (કો બેચ કર યા હદયા કરકે (તોહફા દેકર) ઉસ) સે ફાઈદા ઉઠાવો. ઉસને જવાબ દિયા: અલ્લાહ કી કસમ! નહીં, જિસ ચીઝ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ફેંક દિયા હો મેં ઉસકો કભી નહીં ઉઠાઉંગા. (મુસ્લિમ)

۱۰۵- قَالَتْ رَبِّبُ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ تُوْفِي أَبُوهَا

أَبُو سَفْيَانَ بْنِ حَرْبٍ قَدَعَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ بِطَيْبٍ فِيهِ صُفْرَةٌ خَلُوقٌ أَوْ غَيْرُهُ
قَدَحَتْ مِنْهُ جَارِيَةً ثُمَّ مَسَّتْ بِعَارِ سِنِيهَا ثُمَّ لُتْ. وَاللَّهِ مَا لِي بِالطَّيِّبِ مِنْ
حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَحِلُّ لَأَمْرَأَةٍ أَنْ تَزْنَ بِإِلَهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحَدَّ عَلَى مَيْتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ إِلَّا عَلَى زَوْجِ أَرْبَعَةٍ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ تَحْدِ الثَّوْبِ فِيهَا أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا، رَقْمٌ: ٥٣٣٤

उजरत जैनन रदियल्लाहु तआला अन्हा भयान करमाती हैं
के मैं नभिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की अडलिया मुहतरमा
(बीवी) उजरत उम्मे हबीबा रदियल्लाहु तआला अन्हा के पास उस
वक्त गध जण उनके वालिद (बाप) उजरत अबू सुफयान बिन हर्ब
रदियल्लाहु तआला अन्हु का छन्तिकास हुवा था. उजरत उम्मे हबीबा
रदियल्लाहु तआला अन्हा ने पुशू मंगवाई जिसमें भलूक या किररी
और थीऊ की मिलावट की वजह से जर्दी (पीला पन) थी, उसमें से कुछ
पुशू लौंटी को लगाई फिर उसे अपने दुप्सारों (गालों) पर मल दिया,
उसके बाद करमाया: अल्लाह की कसम! मुझे पुशू के छस्तेमाल करने
की कोई उजरत न थी, बात सिर्फ ये है के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम से सुना है के जो औरत अल्लाह तआला और
आजिरत के दिन पर ईमान रખती हो उसके लिये ज़ह्ज़ह नही के वो
तीन दिन से ज़ियादा किसी का सोग (गम) मनाये सिवाये शौहर के (के
उसका सोग) चार महीने दस दिन है. (बुखारी)

झाँझ: भलूक अक कस्म की मुरककण (मिकसयर) पुशू का
नाम है जिसके अजज़ा (हिस्सों) में अकसर हिस्सा ज़फ़रान का होता है

١٠٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: مَتَى السَّاعَةُ
يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَعَدَدْتُ لَهَا؟ قَالَ: مَا أَعَدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرٍ صَلَوةٍ
وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ، وَلَكِنِّي أَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ: أَنْتَ مَعَ مَنْ

أُحِبِّتَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ عِلَامَةِ الْحُبِّ فِي اللَّهِ. رَقْمٌ: ٦١٧١

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से
रिवायत है के अक शप्स ने नभिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम

से पूछा: क्यामत कब आयेगी? आपने ईरशाद फरमाया: क्यामत के लिये तुमने क्या तय्यार कर रक्खा है? उसने अर्ज किया: मैंने क्यामत के लिये न तो ज़ियादा (नफ़ली) नमाज़ें न ज़ियादा (नफ़ली) रोज़े तय्यार किये हैं और न ज़ियादा सदक़ा, हां अेक बात है के अल्लाह तआला और उनके रसूल से मुहब्बत रक्खता हूं. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तो फिर (क्यामत में) तुम उन ही के साथ होगे जिनसे तुमने (दुनिया में) मुहब्बत रक्खी. (बुखारी)

۱۰۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لَا أَحِبُّ أُنَى مِنْ نَفْسِي، وَأَحِبُّ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِي، وَأَحِبُّ إِلَيَّ مِنْ وَلَدِي، وَإِنِّي لَا أَكُونُ فِي الْبَيْتِ فَأَذْكُرُكَ فَمَا أَصْبِرُ حَتَّى آتِيكَ فَأَنْظَرَ إِلَيْكَ، وَإِذَا ذَكَرْتُ مَوْتِي وَمَوْتَكَ، عَرَفْتُ أَنَّكَ إِذَا دَخَلْتَ الْجَنَّةَ رَفَعْتَ مَعَ النَّبِيِّينَ، وَإِن دَخَلْتُ الْجَنَّةَ غَشِيتُ أَنْ لَا أَرَاكَ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى تَرَلْتُ عَلَيْهِ: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ تفسير ابن کثیر ۱/ ۵۳۰

हजरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं के अेक सहाबी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ज़िदमत में हाज़िर हुवे और अर्ज किया: या रसूलल्लाह! आप मुझे अपनी ज़ान से भी ज़ियादा महबूब (प्यारे) हैं, अपनी बीवी से भी ज़ियादा महबूब हैं और अपनी औलाद से भी ज़ियादा महबूब हैं. मैं अपने घर में होता हूं और आपका भयाल आ ज़ाता है तो सन्न नहीं आता जब तक के हाज़िर होकर ज़ियारत न करवूं (दिन्न न वूं). मुझे ये भन्नर है के इस दुनिया से तो आपको और मुझे दुप्सत होना (जाना) है, उसके बाद आप तो अंबिया (अलैहिमुस्सलाम) के दर्ज़ पर खले ज़ांगे और (मुझे अव्वल तो ये मालूम ही के मैं जन्नत में पहुंचूंगा भी या नहीं) अगर मैं जन्नत में पहुंचू भी गया तो (यूंके मेरा दर्ज़ आपसे बहुत नीचे होगा इसलिये) मुझे अंदेशा (डिड) है के मैं वहां आपकी ज़ियारत

ન કર સફૂંગા તો મુઝ કેસે સબ્ર આએગા? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકી બાત સુન કર કુછ જવાબ ન દિયા યહાં તક કે યે આયત નાઝિલ હુઈ (ઉતરી):

”وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا“

તરજુમા: ઓર જો શખ્સ અલ્લાહ વ રસૂલ કા કેહના માન લેગા તો એસે અશખાસ (લોગ) ભી ઉન હઝરાત કે સાથ હોંગે જિન પર અલ્લાહ તઆલા ને ઇન્આમ ફરમાયા હે યાની અંબિયા, સિદીકીન, શુહદા ઓર સુલહા ઓર યે હઝરાત બહુત અચ્છે રફીક (સાથી, દોસ્ત) હે. (તફસીરે ઇબને કસીર)

108- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَشَدَّ أَمْتِي إِلَى حَبَاءٍ، نَاسٍ يَكُونُونَ بَعْدِي، يُوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ رَأَى بِأَهْلِيهِ وَمَالِهِ. (رواه مسلم)

باب فیمن یود رؤیة النبی ﷺ - ۱۰۰۰ - رقم: ۷۱۴۵

હઝરાત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મેરી ઉમ્મત મે મુઝસે ઝિયાદા મુહબ્બત રખને વાલે લોગોં મેં સે વો (ભી) હેં જો મેરે બાદ આએંગે, ઉનકી યે આરઝૂ (તમન્ના, પ્વાહિશ) હોગી કે કાશ વો અપના ઘર બાર ઓર માલ સબ કુર્બાન કરકે કિસી તરહ મુઝકો દેખ લેતે. (મુસ્લિમ)

109- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَضَّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بَيْتًا: أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ، وَنُصِرْتُ بِالرُّغْبِ، وَأُجِلْتُ لِي الْمَغَانِمُ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا، وَأُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً، وَخُتِمَ بِي النَّبِيُّونَ. (رواه مسلم، باب الساحد وموضع الصلوة، رقم: ۱۱۶۷)

હઝરાત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મુઝે ૬ ચીઝોં કે ઝરિયે દીગર અંબિયા અલૈહિ મુસ્સલામ પર ફઝીલત દી ગઈ હે

(۱) मुझे जामिअ कलिमात अता किये गये (२) रुअब के जरिये मेरी मद्द की गई (अल्लाह तआला दुश्मनों के दिल में मेरा रुअब और जोड़ पैदा करता देते हैं). (३) माले गनीमत (दुश्मनों से छानसिल हुवा माल) मेरे लिये उलाल बना दिया गया (पिछली उम्मतों में माले गनीमत को आग आकर जला देती थी). (४) सारी जमीन को मेरे लिये मस्जिद यानी नमाज पण्डने की जगह बना दी गई (पिछली उम्मतों में छानादत सिर्फ मप्सूस जगहों में अदा हो सकती थी) और सारी जमीन की (मिट्टी को) मेरे लिये पाक बना दिया गया (तयम्मुम के जरिये ली पाकी छानसिल की जा सकती है). (५) सारी मप्लूक (अल्लाह की पैदा की हुई चीजों) के लिये मुझे नबी बनाकर भेजा गया (मुझसे पेहले अंगिया को भास तौर पर उनकी अपनी ही कौम की तरफ भेजा जाता था). (६) नुबुव्वत व रिसालत का सिलसिला मुझ पर जाम किया गया यानी अब मेरे बाद कोई नबी और रसूल नहीं आयेगा. (मुस्लिम)

इसका अर्थ: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाद "मुझे जामिअ कलिमात अता किये गये हैं" इसका मतलब ये है के मुप्तसर अल्लाज पर मुश्तमिल (शामिल) छोटे ब्रह्मलों में बहुत से मयानी (मतलब) मौजूद होते हैं.

۱۱۰- عَنْ عَرَبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ. (الحديث)

رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ۱/ ۲۸۱

इसका अर्थ: ईरशाद बिन सारिया रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है, इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाद इरमाते हुवे सुना: बिला शुबह (बेशक) मैं अल्लाह तआला का बन्दा और आपसी नबी हूँ. (मुस्तदरक हाकिम)

۱۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ مَتَلَيْ وَمَتَلِ الْأَنْبِيَاءُ مِنْ قَبْلِي كَمَتَلِ رَجُلٌ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ الْأَمْوَاعَ لَبَنَةً مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطْرُقُونَ بِهِ وَيَعْبُجُونَ نَهْ وَيَقُولُونَ: هَذَا

وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبْنَةُ؟ قَالَ: فَإِنَّا اللَّبْنَةُ، وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

باب عاتم النبیین، رقم: ۳۵۳۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હૈં કે મેરી ઔર મુઝસે પેહલે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ કી મિસાલ ઐસી હૈ જૈસે એક શખ્સ ને ઘર બનાયા હો ઔર ઉસમેં હર તરહ કા હુસ્ન ઔર ખૂબસૂરતી પૈદા કી હો લેકિન ઘર કે કિસી કોને મેં એક ઈંટ-કી જગા છોળ દી હો. અબ લોગ મકાન કે ચારોં તરફ ધૂમતે હૈં, મકાન કી ખુશનુમાઈ કો પસંદ કરતે હૈં લેકિન યે ભી કેહતે જાતે હૈં કે યંહાં પર એક ઈંટ કયૂં ન રખી ગઈ, તો મેં હી વો ઈંટ હૂં ઔર મેં આખરી નબી હૂં. (બુખારી)

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمًا، فَقَالَ: يَا غُلَامُ! إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ إِحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، إِحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ، وَقَدْ كَتَبَ اللَّهُ لَكَ، وَإِنْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ، وَقَدْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجُفَّتِ الصُّحُفُ. رواه الترمذي

وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب حديث خنظلة، ١٠٠٠، رقم: ٢٥١٦

હજારત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હું કે મੈં એક દિન (સવારી પર) નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈયિ વસલ્લમ કે પીછે બૈઠા હુવા થા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈયિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બચ્ચે! મੈં તુમ્હેં ચંદ (અહમ) બાતેં સિખાતા હૂં. અલ્લાહ તઆલા (કે અહકામ-હુકમો) કી હિકાજત કરો, અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી હિકાજત ફરમાએગે. અલ્લાહ તઆલા કે હુકૂક (હકો) કા ખયાલ રખો, ઉનકો અપને સામને પાઓગે (ઉનકી મદદ તુમ્હારે સાથ રહેગી) જબ માંગો તો અલ્લાહ તઆલા સે માંગો, જબ મદદ લો તો અલ્લાહ તઆલા સે (હી) લો, ઔર યે બાત જાન લો કે અગર સારી ઉમ્મન જમા હોકર તુમ્હેં કુછ નફા પહુંચાના ચાહે તો વો તુમ્હેં ઉતના હી

નફા પહુંચા સકતી હે જિતના કે અલ્લાહ તઆલા ને તુમહારે લિયે (તકદીર મેં) લિખ દિયા હૈ, ઔર અગર સબ મિલ કર નુકસાન પહુંચાના ચાહેં તો ઉતના હી નુકસાન પહુંચા સકતે હેં જિતના કે અલ્લાહ તઆલા ને તુમહારી (તકદીર મેં) લિખ દિયા હૈ. (તકદીર કે) કલમો-યેન (સે સબ કુછ લિખાકર ઉન) કો ઉઠા લિયા ગયા હૈ ઔર (તકદીર કે) કાગઝત કી સિયાહી (પેપર કી ઈન્ક) ખુશક હો (સૂખ) ચુકી હૈ. યાની તકદીરી ફેરલો મેં ઝર્રા બરાબર ભી તબ્દીલી મુમકિન નહીં હૈ. (તિરમિઝી)

۱۱۳- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لِكُلِّ شَيْءٍ حَقِيقَةٌ وَمَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ. رواه احمد والطبرانی ورجاله ثقات.

رواه الطبرانی في الاوسط صحيح الزوائد ۴/ ۱۰۷

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હર ચીઝ કી એક હકીકત હોતી હૈ. કોઈ બંદા ઉસ વક્ત તક ઈમાન કી હકીકત કો નહીં પહુંચ સકતા જબ તક કે ઉસકા પુખ્તા (પક્કા) યકીન યે ન હો કે જો હાલાત ઉસકો પેશ આએ હેં વો આને હી વાલે થે ઔર જો હાલાત ઉસ પર નહીં આએ વો આ હી નહીં સકતે થે. (મુસ્નદે અહમદ, તબસની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: ઈન્સાન જિન હાલાત સે ભી દોચાર હો ઈસ બાત કા યકીન હોના ચાહિયે કે જો કુછ ભી પેશ આયા વો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે મુકદ્દર થા ઔર માલૂમ નહીં કે ઈસમેં મેરે લિયે કયા ખેર (બલાઈ) છુપી હુઈ હો. તકદીર પર યકીન ઈન્સાન કે ઈમાન કી હિફાઝત ઔર વસ્વસોં (શક, ખુરે ખયાલાત) સે ઈત્મેનાન કા ઝરિયા હૈ.

۱۱۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ. قَالَ: وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ. رواه مسلم.

باب حجاج آدم و موسى صلى الله عليهما وسلم، رقم: ۲۷۳۸

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रहियल्लाहु अन्हुमा इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला ने जमीन व आसमान बनाने से पचास हजार साल पहले तमाम मज्जुकात की तकदीरें लिख दीं, उस वक्त अल्लाह तआला का अर्श पानी पर था. (मुस्लिम)

११५- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: فَرَعَ اللَّهُ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ مِنْ خَمْسٍ مِنْ أَجَلِهِ وَرِزْقِهِ وَآلِهِ وَشَقِيٍّ أَمْ سَعِيدٍ. رواه أحمد १११/५

उत्तरत अबू दरदा रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला हर बंदे की पांच बातें लिख कर फारिग हो चुके हैं. उसकी मौत का वक्त, उसका रिजक (रोजी), उसकी उम्र, बहज्ज (बहकिस्मत) डे या नेक-बज्ज. (मुस्लिम अहमद)

११६- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ الْمَرْءُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. رواه أحمد १११/२

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रहियल्लाहु अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: कोई शप्स उस वक्त तक मोमिन नहीं हो सकता जब तक के हर अच्छी बुरी तकदीर पर ईमान न रखे. (मुस्लिम अहमद)

११७- عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ: يَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ بِالْحَقِّ، وَيُؤْمِنُ بِالْمَوْتِ، وَيُؤْمِنُ بِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَيُؤْمِنُ بِالْقَدْرِ. رواه الترمذی، باب ما جاء من الإيمان بالقدر، رقم २१६०

उत्तरत अली रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: कोई

બંદા મોમિન નહીં હો સકતા જબ તક ચાર ચીજો પર ઈમાન ન લે આએ.
 (૧) ઈસ બાત કી ગવાહી દે કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ ઝાત
 ઈબાદત વ બંદગી કે લાઈક નહીં ઔર મેં (મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
 વસલ્લમ) અલ્લાહ તઆલા કા રસૂલ હૂં, ઉન્હોને મુઝે હક દેકર ભેજા હે.
 (૨) મરને પર ઈમાન લાએ (૩) મરને કે બાદ દોબારા ઉઠાએ જાને પર
 ઈમાન લાએ (૪) તકદીર પર ઈમાન લાએ. (તિરમિઝી)

— ۱۱۸ — عَنْ أَبِي حَفْصَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ عِمَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ لِأَبْنَيْهِ: يَا بَنِيَّ!
 إِنَّكَ لَنْ تَجِدَ طَعْمَ حَقِيقَةِ الْإِيمَانِ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ
 لِيُخْطِئَكَ وَمَا أَخْطَاكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
 يَقُولُ: إِنْ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْقَلَمَ فَقَالَ لَهُ: اكْتُبْ. فَقَالَ: رَبِّ
 وَمَاذَا اكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ مَقَادِيرَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ، يَا بَنِيَّ!
 إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ هَذِهِ الْفَلَيْسَ مِنِّي.

رواه ابو داؤد، باب في القدر، رقم: ۴۷۰۰

હઝરત અબૂ હફસા રહમતુલ્લાહિ અલૈહ રિવાયત ફરમાતે હૈં
 કે હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અપને બેટે
 સે કહા: મેરે બેટે! તુમકો હકીકી ઈમાન કી લઝઝત હરગિઝ હાસિલ
 નહીં હો સકતી જબ તક કે તુમ ઈસકા યકીન ન કરલો કે જો કુછ તુમ્હેં પેશ
 આતા હે તુમ ઉસસે કિસી તરહ છૂટ નહીં સકતે થે ઔર જો તુમ્હેં પેશ
 નહીં આયા વો તુમ પર આ હી નહીં સકતા થા. મૈંને રસૂલુલ્લાહ
 સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના હે કે જો
 ચીઝ અલ્લાહ તઆલા ને સબસે પેહલે બનાઈ વો કલમ (પેન) હે, ફિર
 ઉસકો હુકમ દિયા: લિખ! ઉસને અર્ઝ કિયા: પરવરદિગાર કયા લિખ્નૂં?
 ઈરશાદ હુવા: કયામત તક જિસ ચીઝ કે લિયે જો કુછ મુકદ્દર હો ચુકા હે
 વો સબ લિખ. હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
 ને કહા: મેરે બેટે! મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે
 ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના હે કે જો શખ્સ ઈસ યકીન કે અલાવા કિસી
 દૂસરે યકીન પર મરેગા ઉસકા મુઝસે કોઈ તઅલ્લુક નહીં. (અબૂ દાઉદ)

119- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَكَلَّ اللَّهُ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ: أَيُّ رَبِّ نَظْفَةٌ، أَيُّ رَبِّ عِلْقَةٌ، أَيُّ رَبِّ مُضْغَةٌ، فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَهَا، قَالَ: أَيُّ رَبِّ ذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى؟ أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ؟ لِمَا الرُّزْقُ؟ لِمَا الْأَجَلُ؟ فَيُكْتَبُ كَذَلِكَ لِي بَطْنٍ أُمِّهِ. رواه البخاري، كتاب الفدر، رقم: 7090

હઝરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ને બચ્ચાદાની પર એક ફરિશ્તા મુકરર ફરમા રખ્યા હૈ, વો યે અર્જ કરતા રેહતા હૈ: અય મેરે રબ! અબ યે નુફા હૈ, અય મેરે રબ! અબ યે જમા હુવા ખૂન હૈ, અય મેરે રબ! અબ યે ગોશ્ત કા લોથળા હૈ, (અલ્લાહ તઆલા કે સબ કુછ જાનને કે બાવજૂદ ફરિશ્તા અલ્લાહ તઆલા કો બચ્ચે કી મુખ્તાલિફ શકલે બતાતા રેહતા હૈ) ફિર જબ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો પૈદા કરના ચાહતે હૈં તો ફરિશ્તા પૂછતા હૈ: ઇસકે મુતાલિફ કયા લિખ્નૂં? લળકા યા લળકી? બદબખ્ત યા નેક-બખ્ત? રોઝી કયા હોગી? ઉમ્ર કિતની હોગી? યુનાંચે સારી તફસીલાત ઉસી વક્ત લિખ લી જાતી હૈં જબ વો માં કે પેટ મેં હોતા હૈ. (બુખારી)

120- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سَخَطَ فَلَهُ السَّخَطُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في الصبر على البلاء، رقم: 2397

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિતની આઝમાઈશ સખ્ત હોતી હૈં ઉસકા બદલા ભી ઉતના હી બળા મિલતા હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી કૌમ સે મુહબ્બત કરતે હૈં તો ઉન્કો આઝમાઈશ મેં ડાલતે હૈં. ફિર જો ઉસ આઝમાઈશ પર રાઝી રહા અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસસે રાઝી હો જાતે હૈં ઔર જો નારાઝ હુવા અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસસે નારાઝ હો જાતે હૈં. (તિરમિઝી)

۱۲۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الطَّاعُونَ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ عَذَابَ يَعْتَهُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ، وَأَنَّ اللَّهَ جَعَلَهُ رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ، لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَقَعُ الطَّاعُونَ لِيَمُكَّ فِي بَلَدِهِ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ يَعْلَمُ أَنَّ لَا يُصِيبُهُ إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ، إِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ صَافِرٍ. رواه البخاري، كتاب احاديث الانبياء، رقم: ۳۴۷۱

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા જો કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી અહલિયા મુહતરમા (બીવી) હૈં, ફરમાતી હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે તાઝિન (પલેગ) કે બારે મેં પૂછા, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે અલ્લાહ તઆલા કા એક અઝાબ હૈં જિસ પર ચાહેં નાઝિલ ફરમાયે (લેકિન) ઈસી કો અલ્લાહ તઆલા ને મોમિનીન કે લિયે રહમત બના દિયા હૈં. અગર કિસી શખ્સ કે ઈલાકા મેં તાઝિન કી વબા ફેલ જાએ ઔર વો અપને ઈલાકા મેં સબ્ર કે સાથ સવાબ કી ઉમ્મીદ પર ઠેહરા રહે ઔર ઈસકા યકીન રખ્ખે કે વહી હોગા જો અલ્લાહ તઆલા ને મુકદ્દર કર દિયા હૈં (ફિર તકદીરી તૌર પર વબા મેં મુખ્તિલા હો જાએ ઔર ઉસકી મૌત વાકેઅ હો જાએ) તો ઉસે શહીદ કે બરાબર સવાબ મિલેગા.

ફાઈદા: હુકમ યે હૈં કે તાઝિન કે ઈલાકા સે ન ભાગા જાએ. ઈસી વજહ સે હદીસ શરીફ મેં સવાબ કી ઉમ્મીદ પર ઠહરને કો કહા ગયા હૈં. (બુખારી)

۱۲۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَدَمْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَآبَا ابْنِ تَمَانَ سِتِينَ خَدَمْتُهُ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا لَأَمَنِي عَلَى شَيْءٍ قَطُّ أَتَى فِيهِ عَلَى يَدَيَّ فَإِنْ لَأَمَنِي لَا تَمُوتُ مِنْ أَهْلِيهِ قَالَ: دَعْوَةُ قَاتِهِ لَوْ قُضِيَ شَيْءٌ كَانَ. مصابيح السنة للنفري ۷/۴ (وهو من الحسان)

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે મૈંને આઠ સાલ કી ઉમ્ર મેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત શુરૂ કી ઔર દસ સાલ તક ખિદમત કી (ઈસ અરસા મેં) જબ

કભી મેરે હાથ સે કોઈ નુકસાન હુવા તો આપને મુઝે કભી ઉસ પર મલામત નહીં ફરમાઈ (બુરા ભલા ન કહા). અગર આપકે ઘર વાલોં મેં સે કભી કિસી ને કુછ કહા ભી તો આપને ફરમા દિયા: રેહને દો (કુછ ન કહો) કયુંકે અગર કિસી નુકસાન કા હોના મુકદર હોતા હૈ તો વો હોકર રેહતા હૈ. (મસાબીહુસ્સુન્નાહ)

۱۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كُلُّ شَيْءٍ يَقْدَرُ، حَتَّى الْعَجْزُ وَالْكَيْسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ كُلِّ شَيْءٍ، بِقَوْلِهِ رَقْم: ۱۷۵۱

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સબ કુછ તકદીર મેં લિખ્યા જા ચુકા હૈ યહાં તક કે (ઈન્સાન કા) નાસમઝ ઓર નાકારા (બેકાર) હોના, હોશિયાર ઓર કાબિલ હોના ભી તકદીર હી સે હૈ. (મુસ્લિમ)

۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ، آخِرُ صَاحِبٍ مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِزْ بِاللَّهِ، وَلَا تَفْجِرْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ قَدَّرَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنْ لَوْ تَفْتَحْ عَمَلَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ، رَقْم: ۲۷۷۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તાકતવર મોમિન કમઝોર મોમિન સે બેહતર ઓર અલ્લાહ તઆલા કો ઝિયાદા મહબૂબ (પસંદીદા) હૈ ઓર યૂં હર મોમિન મેં ભલાઈ હૈ. (યાદ રખ્યો) જો થીઝ તુમકો નફા દે ઉસકી હિસ્ (લાલચ) કરો ઓર ઉસમેં અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત સે મદદ તલબ કિયા (માંગા) કરો ઓર હિમ્મત ન હારો ઓર અગર તુમ્હેં કોઈ નુકસાન પહુંચ જાય તો યે ન કહો: અગર મેં ઐસા કર લેતા તો ઐસા ઓર ઐસા હો જાતા, અલ્બત્તા યે કહો કે અલ્લાહ તઆલા કી તકદીર યૂંહી થી ઓર ઉન્હોંને જો ચાહા કિયા, કયુંકે

“अगर” (कालिफ) शैतानके काम का दरवाजा ખોલ देता है. (मुरिलम)
 काईदा: ईन्सान का यूँ केहना “अगर मैं ऐसा कर लेता तो
 ऐसा और ऐसा हो जाता” उस वक्त मना है जबके ईसका ईस्तेमाव
 किसी ऐसे ज़ुमला में हो जिसका मकसद तकदीर के साथ मुकाबला हो
 और अपनी तदबीर (प्लानिंग) पर ही अतिमाद (भरोसा) हो और
 ये अकीदा हो के तकदीर को ही चीज़ नहीं कयुंके असल सूरत में शैतान को
 तकदीर पर से यकीन उटाने का मौका मिल जाता है. (मजाहिदे हक)

۱۲۵- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَا وَإِنَّ
 الرُّوحَ الْأَمِينَ نَفَثَ فِي رُوعِي أَنَّهُ لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ حَتَّى تَسْتَوْفِيَ
 رِزْقَهَا، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا يَخْمَلَنَّكُمْ اسْتِيطَاءُ الرِّزْقِ
 أَنْ تَطْلُبُوا بِمَعَاصِي اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا يَذُرُّكَ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِلَّا بِطَاعَتِهِ. (ومرطرف من

الحديث) شرح المستدرك ۱/ ۳۰۵، قال المحشي: رجاله ثقات وهو مرسل

उजरत ईशने मसजिद रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जिब्रिल
 (अलैहिस्सलाम) ने (अल्लाह तआला के हुकम से) मेरे दिल में ये बात
 डाली है के जब तक कोई शम्स अपना (मुकदर) रिजक (रोज़ी) पूरा नहीं
 कर लेता वो हरगिज़ मर नहीं सकता, बिछाज़ा अल्लाह तआला से
 डरते रहो और रिजक हासिल करने में साफ़ सुधरे तरीके ईप्तियार करो,
 ऐसा न हो के रिजक की ताभीर (दर) तुमको रिजक की तलाश में अल्लाह
 तआला की नाइरमानी पर आमादा करदे (लगादे), कयुंके तुम्हारा रिजक
 अल्लाह तआला के कब्ज़ा में है और जो चीज़ उनके कब्ज़ा में हो वो सिर्फ़
 उनकी इरमांवरदारी ही से हासिल की जा सकती है. (शर्हुस्सुन्नह)

۱۲۶- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَقَالَ
 الْمُقْضَى عَلَيْهِ لَمَّا أَذْبَرَ: حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
 إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَلُومُ عَلَى الْعَجْزِ وَلَكِنْ عَلَيْكَ بِالْكَسْبِ فَإِذَا غَلَّتْ أَمْرُ لَقُلْ
 حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ. رواه ابو داود، باب الرجل يحلف على حقه رقم: ۳۶۲۷

उजरत औइ बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत

કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દો શખ્સોં કે દરમિયાન ફેરવા ફરમાયા. જિસકે ખિલાફ ફેરવા હુવા થા જબ વો વાપસ જાને લગા તો ઉસને (અફસોસ કે સાથ) **حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ**

કહા (અલ્લાહ તઆલા હી મેરે લિયે કાફી હૈં ઔર વો બેહતરીન કામ બનાને વાલે હૈં.) યે સુન કર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા મુનાસિબ તદબીર ન કરને પર મલામત કરતે હૈં ઈસલિયે હમેશા પેહલે અપને મામલાત મેં સમજદારી સે કામ લિયા કરો ફિર ઉસકે બાદ ભી અગર હાલાત નામુવાફિક (ખિલાફ) હો જાએ તો **حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** પળડો (ઔર ઈસસે અપની દિલી તસલ્લી કર લિયા કરો કે અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત હી મેરે લિયે કાફી હૈં ઔર વહી ઈન હાલાત મેં ભી મેરે કામ બનાએગે). (અબૂ દાઉદ)

मौत के बाद पेश आने वाले हालात पर ध्यान

आयाते कुआनिया

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾﴾ [الحج: ١-٢]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: लोगों! अपने रब से डरो, यकीनन कयामत का जल्लावा बना डोलनाक (डराने वाला) होगा। जिस दिन तुम उस जल्लावा को देखोगे तो ये हाल होगा के तमाम दूध पिलाने वाली औरतें अपने दूध पीते बर्ये को दहशत (पौक, डर) की वजह से भूल जायेंगी और तमाम लामिला औरतें अपना उमल गिरा देंगी और लोग नशे की सी हालत में दिपाई देंगे हालांकि वो नशे में नहीं होंगे, बल्के अल्लाह तआला का अजाब है ही बहुत सप्त (जिसकी वजह से वो मदहोश नजर आयेंगे)। (सूरअे हज)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا يَسْئَلُ حِمِيمٌ حِمِيمًا ﴿١﴾ يُضَرُّونَهُمْ يَوْمَذُ الْمُجْرِمِ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿٢﴾ وَصَاحِبِهِ وَآخِيهِ ﴿٣﴾ وَقَصِيْلَتِهِ الَّتِي تُتْوِيهِ ﴿٤﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ نُنْجِيهِ ﴿٥﴾ كَذَٰلِكَ ﴿٦﴾﴾ [المعارج: ١-٦]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: उस दिन यानी कयामत के दिन कोई दोस्त किसी दोस्त को नहीं पूछेगा भावजूद ये के अक दूसरे को दिपा दिये जायेंगे यानी अक दूसरे को देन रहे होंगे। उस रोज मुजरिम इस बात की तनना करेगा के अजाब से छूटने के लिये अपने बेटों को, भौवी को, भाई को और भानदान को जिनमें वो रहता था और तमाम

અહલે-ઝમીન (ઝમીન વાલો) કોં અપને ફિદયા (મુજરિમ, કેદી કો છુળાને કી રકમ, માલ) મેં દે દે ઓર યે ફિદયા દેકર અપને આપકો છુળા લે, યે હરગિઝ નહીં હોગા. (સૂરએ મઆરિજ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخَّرُهُمْ لِيَوْمَ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ۚ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِينَ رِءً وَسِيَهُمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۚ وَأَفِيدَتْهُمْ مَوَآءُ﴾ [المعیم: ٤٢]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: જોં કુછ યે ઝાલિમ લોગ કર રહે હેં ઉનસે અલ્લાહ તઆલા કો (ફોરી પકળ ન કરને કી વજહ સે) બે-ખબર હરગિઝ ન સમજો કયુંકે ઉનકો અલ્લાહ તઆલા ને સિફે ઉસ દિન તક કે લિયે મુહલત દે રખ્ખી હૈ જિસ દિન હૈબત (ખોફ) સે ઉનકી આંખે ફટી કી ફટી રેહ જાએંગી ઓર વો હિસાબ કી જગહ કી તરફ સર ઉઠાએ હુવે દોળે જા રહે હોંગે ઓર આંખોં કી એસી ટિકટિકી બંધેગી કે આંખ ઝપકેગી નહીં ઓર ઉનકે દિલ બિલકુલ બદ-હવારા હોંગે. (સૂરએ ઇબ્રાહીમ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَالرَّوْثُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ۚ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۚ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ۚ يَمَا كَانُوا آبَاءًا يَنْظُرُونَ﴾ [الاعراف: ٩٠-٩٨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઓર ઉસ દિન આમાલ કા વઝન એક હકીકત હૈ. ફિર જિસ શખ્સ કા પલ્લા ભારી હોગા તો વહી કામયાબ હોગા. ઓર જિનકા ઈમાન વ આમાલ કા પલ્લા હલ્કા હોગા તો યહી લોગ હોંગે જિન્હોંને અપના નુકસાન કિયા ઇસલિયે કે વો હમારી આયતોં કા ઈન્કાર કરતે થે. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿جَنَّتْ عَذَنُ يَدْخُلُونَهَا يُخْلَوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۚ لِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ۚ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ ۚ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ۚ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ

الْمَقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿

[فاطر: ۳۲-۳۰]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (અચ્છે અમલ કરને વાલોં કે લિયે) જન્નત મેં હમેશા રેહને કે બાગાત હોંગે જિસમેં વો લોગ દાખિલ હોંગે ઓર ઉનકો સોને કે કંગન ઓર મોતી પેહનાએ જાએંગે ઓર ઉનકા લિબાસ રેશમ કા હોગા ઓર વો ઉન બાગોં મેં દાખિલ હોકર કહેંગે કે અલ્લાહ તઆલા કા લાખ લાખ શુક હૈ જિસને હમસે હમેશા કે લિયે હર કિસ્મ કા રંજો ગમ દૂર કિયા. બેશક હમારે રબ બળે બખ્શને વાલે ઓર બળે કદ્રદાન હૈ જિન્હોંને હમેં હમેશા રેહને કે મકામ મેં દાખિલ કિયા જહાં ન હમકો કોઈ તકલીફ પહુંચતી હૈ ન હી કિસી કિસ્મ કી થકાવટ પહુંચતી હૈ. (સૂરએ ફાતિર)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ آمِنٍ ﴿۱﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿۲﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿۳﴾ كَذَلِكَ لَبَّيْكُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿۴﴾ يَدْخُلُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ﴿۵﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ ۖ وَوَقَّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿۶﴾ فَضَلًا مِّنْ رَبِّكَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْقَوْرُ الْعَظِيمُ ﴿۷﴾﴾ [الدخان: ۵۱-۵۷]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: બેશક અલ્લાહ તઆલા સે ડરને વાલે પુર-અમન મકામ મેં હોંગે યાની બાગોં ઓર નેહરોં મેં. વો લોગ બારીક ઓર મોટા રેશમ પેહને હુવે એક દૂસરે કે આમને સામને બેઠે હોંગે. યે સબ બાતેં ઈસી તરહ હોંગી. ઓર હમ ઉનકા નિકાહ ગોરી ઓર બળી આંખોં વાલી હૂરોં સે કર દેંગે. વહાં ઈત્મેનાન સે હર કિસ્મ કે મેવે મંગવા રહે હોંગે. વહાં સિવાએ ઉસ મૌત કે જો દુનિયા મેં આ ચુકી થી દોબારા મૌત કા ઝાઘકા (મજા) ભી ન ચર્ખેંગે ઓર અલ્લાહ તઆલા ઉન ડરનેવાલોં કો દોઝખ કે અઝાબ સે મહફૂઝ રખેંગે, યે સબ કુછ ઉન કો આપકે રબકે ફ઼લાહ સિલા, બળી કામયાની રહી હૈ. (સૂરએ દુખાન)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ۖ

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَ بِهَا تَفْجِيرًا ☆ يُولُونَ بِالنَّدْرِ وَيَخَافُونَ
يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ☆ وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
وَأَسِيرًا ☆ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ☆
إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبَّوْا قُمْطَرِيرًا ☆ فَوَقَّهَهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ
وَلَقَهُمْ نَصْرَةٌ وَسُرُورًا ☆ رَجَزَهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ☆ مُتَكَبِّينَ
فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَزُولُ فِيهَا سُنْسُونٌ وَلَا زَمْزَمِيرٌ ☆ وَذَائِقَةَ عَلَيْهِمُ
ظِلِّهَا وَذَلِكَ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ☆ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآيَةِ مَنْ فَضِيَّةً وَأَكْوَابَ
كَانَتْ قَوَارِيرًا ☆ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ☆ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا
كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ☆ عَيْنًا فِيهَا تُسْقَى سَلْسَبِيلًا ☆ وَيُطَوَّفُ
عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا ☆ وَإِذَا
رَأَيْتَ لَمْ تَرَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ☆ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ مَنُودٌ يُخَضَّرُونَ
وَأَسْتَبْرَقُوا وَخَلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ☆ إِنَّ
هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ﴿البحر: ٥٠-٢٢﴾

अल्लाह तआला का ईरशाह है: बेशक नेक लोग जैसे ज्वालों में शराब पिएंगे जिसमें काँड़ मिला हुआ होगा, वो अंक यश्मा (नहर) है जिससे अल्लाह तआला के पास बंदे पिएंगे और उस यश्मा को वो पास बंदे जहाँ याहेंगे बहा कर ले जायेंगे, ये वो लाग है जो जड़री आमाँल को धूलूस से पूरा करते हैं और वो जैसे दिन से उरते हैं जिसकी सप्ती का असर कम व बेश (कम जियादा) हर किसी पर होगा और वो अल्लाह तआला की मुहब्बत में गरीब, यतीम और कैदी को पाना जिलाते हैं, और वो ये केडते हैं के हम तो तुमको मडल (सिर्फ) अल्लाह तआला की रजामंदी के लिये पाना जिलाते हैं, हम तुमसे न किसी बहले के ज्वालेशमंद हैं और न “शुक्रिया” के, और हम अपने रब से उस दिन का पौन करते हैं जो दिन निलायत नदम और निलायत सप्न होगा, तो अल्लाह तआला उनको ईस ईता-त और ईज्दास को बरकत से उस दिन की सप्ती से बया लेंगे और उनको ताजगी और धुशी अता

इरमाओं और उन लोगों को उनकी दीन में पुष्टगी (पक्के पन) के
 जदले में जन्नत और रेशमी लिप्तास अता इरमाओंगे। वो वहां रुस
 छावत में होंगे के जन्नत में तप्त पर तकये लगाये बैठे होंगे और
 जन्नत में न धूप की तपिश (गरमी) पाओंगे और न सप्त सरदी (नल्ले
 इरहत-बप्श मुअतदिल (न ठंडा न गर्म, दरमियाही) मौसम होगा)
 और जन्नत के दरपत्तों के सामने उन लोगों पर जुके हुये होंगे और उनके
 इल उनके रुहितयार में कर दिये जाओंगे यानी हर वक्त गिला-मशक न
 इल ले सकेंगे और उन पर चांदी के अरतन और शीशे (क्राय) के प्यालों
 का दौर खल दहा होगा और शीशे भी चांदी के होंगे यानी साइ शकईक
 होंगे, जिनका भरने वालों ने मुनासिब अंदाज से भरा होगा, और
 उनके वहां असी शराब भी पिलाई जायेगी जिसमें भुइक (सूजी)
 अहरक की मिठावट होगी जिसके अश्वे का नाम जन्नत में सख्तबीक
 मशहूर होगा, और उनके पास ये चीजें लेकर ऐसे खाने आना जाना
 करेंगे जो हमेशा खाने की रहेंगे, और वो खाने के रस का उशीन होंगे
 के तुम उनको बिजरे हुये मोती समझोगे, और जब तुम वहां देखोगे तो
 अकसरत (अद्भुत जियादा) नेअमतें और अद्भुत अणी सन्नतन (इकूमत)
 देखोगे, और उन अहले-जन्नत (जन्नतियों) पर सज्ज (दरे) रंग के
 बारीक और मोटे रेशम के लिप्तास होंगे और उनको चांदी के ईमान
 पहनाये जायंगे, उन्हें उनके रब भुइ निहायन पायीजा शराब
 पिलाओंगे, अहले-जन्नत से कहा जायेगा के ये सब नेअमतें तुम्हारे
 नेक आमाज का सिला (जदला) हैं और तुम्हारी मेहनत व काशिश
 मकबूल हुई, (सुरअहदर)

وَقَالَ تَعَالَى ﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ ۖ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ۖ فِي سِنِّ
 مَخْضُودٍ ۖ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۖ وَظِلٍّ مَّنْضُودٍ ۖ وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ۖ
 وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ۖ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۖ وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۖ إِنَّا
 أَنشَأْنَاهُنَّ إِنْسَاءً ۖ فَمِنْهُمْ نِكَارٌ ۖ عَرَبٌ أَتْرَابٌ ۖ﴾ لَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ

अव्ताब तस्मात्ता का ई-शाह (अव्ताब) (सोधी न-०)

वाले, क्या ही अच्छे हैं दाहने वाले (मुराद वो लोग हैं जिनको आमासनामा दाओं (सीधे) हाथ में दिया जाएगा और उनके लिये जन्त का ईस्वा होगा) वो लोग ऐसे आगात में होंगे जिनमें भगैर कांटे की भेरियां होंगी और उस भाग के दरन्तों में तह-भतह केले लगे होंगे और उन भागों में सांभे कैले होंगे और बेहता हुवा पानी होगा और कसरत से मेवे होंगे जिनकी न कभी कसल अन्म होगी और न उनके जाने में कोई रोक टोक होगी और उन भागों में ठिये ठिये बिछोने होंगे। हमने वहां की औरतों को आस तौर पर बनाया है के वो हमेशा हुंवारी रहेंगी, आविन्दों (शौहरों) की महुबूबा और अहले-जन्त की हम-उम्र होंगी। ये सब नेअमते दाहने वालों के लिये हैं और उनकी अक अणी जमाअत तो पेहले लोगों में से होगी और अक अणी जमाअत पिछले लोगों में से होगी। (सूरअे वाकिअह)

इतिहा: पेहले लोगों से मुराद पिछली उम्मतों के लोग और पिछले लोगों से मुराद इस उम्मत के लोग हैं। (अयानुल-कुर्आन)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ
لَوْلَا مَنْ عَفْوٌ رَّحِيمٌ﴾ [احم-الح-٢: ٢٢]

अब्लाह तआला का ईरशाह है: और जन्त में तुम्हारे लिये हर वो चीज मौजूद होगी जिसका तुम्हारा दिल चाहेगा और जो तुम वहां मांगोगे, मिलेगा। ये सब कुछ उस अत की तरफसे अतौर मेहमानी के होगा जो बहुत अफ्शने वाले निहायत महरबान हैं। (सूरअे छामीम-सजदह)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَإِنَّ لِلطَّيِّبِينَ لَشَرَّ مَابِ جَهَنَّمَ ۖ يَصْلَوْنَهَا
فَيَسَّرُ الْمِهَادُ ۖ هَذَا ۖ فَلْيَذُقُوا حَمِيمًا وَعَسَاقٌ ۖ وَآخِرُ مِنْ
شَكْلِهِ أَزْرَاجٌ﴾ [احم-स-٥: ४०-४१]

अब्लाह तआला का ईरशाह है: और अक सईशों (आजिनों, पाकरमानी) के लिये बहुत ही भुरा ठिकाना है यानी दोऊअ जिसमे वो गिरेगे, वो कैसी भुरी जगह है। ये आलता हुवा पानी और पाप

(मौजूद) है, ये लोग उसको यष्में और इसके अलावा और भी इस किस्म की मुत्तलिफ़ नागवार थीज़ें हैं (उसको भी यष्में). (सूरअे साद)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِن طَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تَكْدِبُونَ ☆ انطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ☆ لَا ظَلِيلٌ وَلَا يَنْفَعِي مِنَ الْلَّهَبِ ☆ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ☆ كَأَنَّهُ جُمِلَتْ صُفُرٌ﴾ [المرسل: २९-३३]

अल्लाह तआला होज़भियों से इरमाअेंगे: यलो उस अज़ाब की तरफ़ जिसको तुम झुटवाते थे. तुम धुअें के अैसे साया की तरफ़ यलो जो बुलंद होकर इट कर तीन छिस्सों में हो ज़ाअेगा जिसमें न साया है न वो आग की तपिश (गरमी) से बचाता है. वो आग अैसे अंगारे भरसाअेगी जैसे बणे मडल, गोया के वो काले ठींट छों यानी ज़ब वो अंगारे ठीपर को उठेंगे तो मडल-नुमा मालूम छोंगे और ज़ब नीचे आ गिरेंगे तो ठींट के भिस्व मालूम छोंगे. (सूरअे मुर्सलात)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَهُمْ مِنْ قَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ ☆ يُعْبَادُوا الْقَائِلُونَ﴾ [المر: ११]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: उन होज़भियों को आग ठीपर से भी घेरे में लिये छुवे छोगी और नीचे से भी घेरे छुवे छोगी, यही वो अज़ाब है जिससे अल्लाह तआला अपने बंदों को डराते हैं, अय मेरे बंदो! भुज़से डरते रहो. (सूरअे जुमर)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ شَجَرَتَ الزُّقُومِ ☆ طَعَامٌ لِّأَتِيمٍ ☆ كَالْمُهْلِ ☆ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ☆ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ☆ خُلْدَوْهْ فَاعْطَوْهْ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ☆ ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ☆ ذُقْ - إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ☆ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ﴾ [الدخان: ३३-४०]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: पेशक होज़ाब में बणें, जलगाओं के दिभे जक़ूम का इरफ्त फ़ोराक़ (जाने की चीज़) और वो सूरत में काले तेल की तिलछट (नीचे बैठ जाने वाली चीज़) की तरफ़

હોગા જો પેટ મેં એસા જોશ મારેગા જેસે ખોલતા હુવા ગર્મ પાની ઓર ફરિશ્તો કો હુકમ હોગા કે ઈસ મુજરિમ કો પકળો ઓર ઘસીટતે હુવે દોઝખ કે બીચો બીચ ધકેલ દો ઓર ઈસકે સર પર તકલીફ દેને વાલા ગર્મ પાની છોળ દો (ઓર તમસ્મુર કરતે હુવે કહા જાએગા કે) લે ચખ લે. તૂ બળા મુઈઝાઝો મુકર્રમ હે યાની તૂ દુનિયા મેં બળા ઈઝઝત વાલા સમજા જાતા થા ઈસલિયે મેરે હુકમો પર ચલને મેં શર્મ મહસૂસ કરતા થા, અબ યે તેરી તઅઝીમ હો રહી હૈ) ઓર યે તમામ વહી ખબરેં હૈં જિસમેં તુમ શક કરકે ઈન્કાર કર દેતે થે. (સૂરએ દુખાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُنْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ۖ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِغُهُ ۖ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۚ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ﴾ [الرعد: ١٦-١٧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (ઓર સર્કશ શખ્સ) અબ ઈસકે આગે દોઝખ હૈ ઓર ઈસકો પીપ કા પાની પિલાયા જાએગા જિસકો (સખ્ત ખ્યાસ કી વજહ સે) ઘૂંટ ઘૂંટ કરકે પિયેગા (લેકિન સખ્ત ગર્મ હોને કી વજહ સે) આસાની કે સાથ હલક સે નીચે ન ઉતાર સકેગા ઓર ઈસકો હર તરફસે નીત આતી માલૂમ હોગી ઓર વો કિસી તરહ મરેગા નહીં (બલકે ઈસી તરહ સિસકતા રહેગા) ઓર ઈસ અઝાબ કે અલાવા ઓર ભી સખ્ત અઝાબ હોતા રહેગા. (સૂરએ ઈબ્રાહીમ)

અહાદીસે નખવિયા

۱۲۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ حَبِطَ قَالَ: حَبِطَ هُوَذَا وَالْوَاقِعَةُ وَالْمُرْسَلَاتُ وَ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن له بسند صحيح ومن سورة الواقعة رقم: ۲۹۷

હઝરત ઈબને અબ્બાસ રિવાયત કરતે હૈં કે હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! આપ પર

બૂળહાપા આ ગયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે સૂરએ હુદ, સૂરએ વાકિઆ, સૂરએ મુર્સલાત, સૂરએ અમ્મ ય-તસા-અલૂન ઔર સૂરએ ઈઝશમ્સુ કુવિરત ને બૂળહા કર દિયા. (તિરમિઝી)

કાઈદા: બૂળહા ઈસલિયે કર દિયા કે ઈન સૂરતોં મેં કયામત ઔર આખિરત ઔર મુજરિમોં પર અલ્લાહ તઆલા કે અઝાબ કા બળા હોલનાક બયાન હે.

۱۲۸- عَنْ خَالِدِ بْنِ عَمْرِوٍ الْعَدَوِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَبَنَا عُثْمُ بْنُ عَفْرَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَالثَّنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَتْ بَصْرَ، وَوَلَتْ حَذَاءً، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا ضَبَابَةٌ كَضَبَابَةِ الْإِنَاءِ يَتَصَابُهَا صَاحِبُهَا، وَإِنَّكُمْ مُنْتَقِلُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لَا زَوَالَ لَهَا، فَانْقَلِبُوا بِغَيْرِ مَا يَحْضُرُكُمْ، فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَقَةِ جَهَنَّمَ فَيَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا، لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا، وَوَاللَّهِ لَتَمْلَأَنَّ أَفْعَجُتُمْ؟ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَلَيَاتَيْنِ عَلَيْهَا يَوْمَ وَهُوَ كَطَيْفٍ مِنَ الرَّحَامِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا وَرَقُ الشَّجَرِ، حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا فَالْتَقَطْتُ بُرْدَةً فَشَقَّقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ، فَاتَزَرْتُ بِبِضْفِهَا، وَاتَزَرَ سَعْدٌ بِبِضْفِهَا، فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ مِثْلَ أَحَدٍ إِلَّا أَصْبَحَ أَمِيرًا عَلَى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ، وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا وَعِنْدَ اللَّهِ صَغِيرًا، وَإِنَّهَا لَمْ تَكُنْ نَبْوَةٌ قَطُّ إِلَّا تَنَاسَخَتْ، حَتَّى تَكُونَ آخِرُ عَاقِبَتِهَا مُلْكًا، فَاسْتَغْبِرُونَ وَتَجْرِبُونَ الْأُمَرَاءَ بَعْدَنَا، رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابِ

الدنيا سجن للمؤمن وجنة للكافر، رقم: ۷۴۳۵

હઝરત ખાલિદ બિન ઈબ્રાહિમ અદવી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હે કે હઝરત ઉત્તમ બિ ગઝવાન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને હમ લોગોં મેં બયાન કિયા. પેહલે ઉન્હોંને અલ્લાહ તઆલા કી

الْفَرَقِد. رواه مسلم، باب ما يقال عند دخول القبور، ٠٠٠٠، رقم: ٢٢٥٥

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી છે કે જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી મેરે હાં બારી હોતી ઔર રાત કી તશરીફ લાતે તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ રાત કે આખરી હિસ્સા મેં બકીઅ (કબ્રસ્તાન) તશરીફ લે જાતે ઔર ઈરશાદ ફરમાતે

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَأَنَا كُمْ مَا تُوَعَدُونَ غَدًا مُوَجَّلُونَ، وَإِنَّا

إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَأَهْلِ بَقِيعِ الْفَرَقِد

તરજુમા: અય મુસલમાન બસ્તી વાલો! અસ્સલામુ અલૈકુમ, તુમ પર વો કલ આ ગઈ જિસમેં તુમહેં મરને કી બબર દી ગઈ થી ઔર ઈન્શા અલ્લાહ હમ બી તુમસે મિલને વાલે હેં. અય અલ્લાહ! બકીઅ વાલોં કી મગફિરત ફરમા દીજિયે. (મુસ્લિમ)

١٣٠- عَنْ مُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَادٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَاللَّهِ مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ هَذِهِ فِي الْيَمِّ،

فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ يَمَّ تَرْجَعُ؟. رواه مسلم، باب فقهاء الدنيا، ٠٠٠٠، رقم: ٧١٩٧

હઝરત મુસ્તૌરિદ બિન શદાદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી કસમ દુનિયા કી મિસાલ આખિરત કે મુકાબ્લા મેં એસી હે જેસે તુમમેં સે કોઈ શખ્સ અપની ઉંગલી દરયા મેં ડાલ કર નિકાલે ફિર દખે કે પાની કી કિતની મિકદાર ઉંગલી પર લગી હુઈ હે, યાની જિસ તરફ ઉંગલી પર લગા હુવા પાની દરયા કે મુકાબ્લા મેં બહુત થોળા હે એસે હી દુનિયા કી ઝિંદગી આખિરત કે મુકાબ્લા મેં બહુત થોળી હે. (મુસ્લિમ)

١٣١- عَنْ شَدَادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْمَيِّتُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ اتَّبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَ

تَمَنَّى عَلَى اللَّهِ. رواه الترمذی و قال هذا حديث حسن، باب حديث الكيس من

دان نفسه.... رقم: ۲۴۵۹

उजरत शदाद बिन औस रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने घरशाह इरमाया: समजदार आदमी वो है जो अपने नफस का मुहासबा (हिसाब) करता रहे और मौत के बाद के लिये अमल करे. और नासमज आदमी वो है जो नफस की प्वाहिशों पर चले और अल्लाह तआला से उम्मीदें रखने (के अल्लाह तआला भणे माफ़ इरमाने वाले हैं). (तिरमिजी)

۱۳۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: آتَى النَّبِيَّ ﷺ عَاشِرَ عَشْرَةٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ آمِنَ الْكَفَّسُ النَّاسِ، وَأَخْزَمُ النَّاسِ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ ذِكْرًا لِلْمَوْتِ، وَأَكْثَرُهُمْ اسْتِعْدَادًا لِلْمَوْتِ قَبْلَ تَزْوِيلِ الْمَوْتِ، أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَّسُ، فَهَبُوا بِشَرَفِ الدُّنْيَا وَكَرَامَةِ الْآخِرَةِ. قلت رواه ابن ماجه باختصار، رواه الطبرانی في الصغير و استاده حسن، مجمع

الرواة ۵۵۶/۱

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं मैं इस आदमियों की एक जमाअत के साथ छाजिर हुवा. अन्सार में से एक साहब ने भणे होकर अर्ज किया: अल्लाह के नबी! लोगों में सबसे ज़ियादा समजदार और मुहतात (अहतियात करने वाला) आदमी कौन है? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने घरशाह इरमाया: जो शप्स सबसे ज़ियादा मौत को याद करने वाला हो और मौत के आने से पहले सबसे ज़ियादा मौत की तय्यारी करने वाला हो (जो लोग ऐसा करें वही समजदार हैं) वही लोग हैं जिन्होंने दुनिया की शराफत और आभिरत की छजजत छसिल करली. (नजरीनी, मजमूउज जवाईद)

۱۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَّ النَّبِيُّ ﷺ خَطًّا مَرْتَبًا، وَخَطًّا لِي الْوَسْطِ خَارِجًا مِمَّنْ، وَخَطَّ خَطًّا صَفَارًا إِلَى هَذَا الْبَيْتِ فِي الْوَسْطِ

مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسْطِ، فَقَالَ: هَذَا الْإِنْسَانُ، وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ
بِهِ- أَوْ لَدَى أَحَاطٍ بِهِ- وَهَذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمَلُهُ، وَهَذِهِ الْخُطَطُ الصَّغَارُ
الْأَعْرَاضُ، فَإِنَّ أَخْطَاةَ هَذَا أَنْهَشَهُ هَذَا، وَإِنْ أَخْطَاةَ هَذَا أَنْهَشَهُ هَذَا. رَوَاهُ

البخاري، باب في الأمل وطوله، رقم: ٦٤١٧

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હે કે
એક મરતબા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુરબબઅ
(ચાર લકીરોં વાલી) શકલ બનાઈ. ફિર ઉસ મુરબબઅ શકલ મેં એક
દૂસરી લકીર (લાઈન) ખીંચી જો ઉસ મરબબઅ સે બાહર નિકલ ગઈ.
ફિર ઉસ મુરબબઅ શકલ કે અંદર છોટી છોટી લકીરેં બનાઈ. જિસકી
સૂરત ઉલમા ને મુખ્તલિફ લિખ્ખી હે, જિનમેં સે એક યે હે:

ઉસકે બાદ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: યે રમિયાની લકીર (બીચ વાલી લાઈન) તો આદમી
હેં ઓર જો (મુરબબઅ લકીર) ઈસકો ચારોં તરફસે ઘેર રહી હેં વો ઉસકી
મોત હેં કે આદમી ઈસસે નિકલ હી નહીં સકતા, ઓર જો લકીર બાહર
નિકલ રહી હેં વો ઉસકી ઉમ્મીદેં હેં કે વો ઉસકી ઝિંદગી સે ભી આગે હેં
ઓર યે છોટી છોટી લકીરેં ઉસકી બીમારિયાં ઓર હાદસાંત હેં, હર
છોટી લકીર એક આફત હે, અગર એક સે બચ જાયે તો દૂસરી પકળ
લેતી હેં ઓર અગર ઉસસે જાન છૂટ જાયે તો કોઈ દૂસરી આફત આ
પકળતી હે. (બુખારી)

١٣٣- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَيْثٍ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: اَلْإِنْسَانُ يَكْرَهُهُمَا
ابْنُ آدَمَ: الْيَقِينُ، وَ الْمَوْتُ خَيْرٌ مِنَ الْفِتْنَةِ، وَ نَارُ فِتْنَةِ الْعَمَالِ، وَ فِتْنَةُ
الْعَمَالِ أَقْلُ الْحِسَابِ. رَوَاهُ أَحْمَدُ بِإِسْنَادَيْنِ وَ رَوَاهُ أَحْمَدُ رَجُلًا صَالِحًا

उजरत मुहम्मद बिन अब्दीर रहियल्लाहु तआला अन्दु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल इरमाते हैं के दो थीं ऐसी हैं जिनकी आदमी पसंद नहीं करता. (पेहली थी) मौत है छावांके मौत उसके लिये किता से बेउतर है यानी मरने की वजह से आदमी हीन का नुकसान पहुँचाने वाले किन्नों से मुहकूज हो जाता है और (दूसरी थी) माल का कम होना जिसकी आदमी पसंद नहीं करता छावांके माल की कमी आभिरत के हिसाब को बहुत कम करने वाली है. (मुस्नद अहमद, मजमूअ-जवाँह)

۱۳۵- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَأَمَّنْ بِالْبَيْتِ وَالْحِسَابِ دَخَلَ الْجَنَّةَ (الحديث الباقى والنهاية ۳۰ ۴/۵)

उजरत अबू सलमा रहियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जो शपस अल्लाह तआला से ईस छाल में मिले के वो ईस बात की गवाही देता हो के अल्लाह तआला के सिवा कोई ईबाहत के लार्थक नहीं और उजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाह तआला के रसूल हैं, (और ईस छाल में मिले के) मरने के बाद दोबारा उठाये जाने और हिसाब व किताब पर ईमान लाया हो वो जन्नत में दाखिल होगा. (अखिदाया वनिदाया)

۱۳۶- عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ لِأَبِي الدَّرْدَاءِ: الْإِتْبَعِي لِأَخِيَاكَ مَا يَتَّبِعِي الرَّجَالُ لِأَخِيَا لَهُمْ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَمَامَكُمْ عَقَبَةَ كُورْدَا لَا يُجَاوِزُهَا الْمُتَّقِلُونَ فَاجِبُ أَنْ تَخْخَفَ لِتِلْكَ الْعَقَبَةِ. رواه البيهقي في شعب الإِسْنَانِ ۳۰ ۹/۷

उजरत उम्मे दरदा रहियल्लाहु तआला अन्दा इरमाती हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को आप और लोनों की तरफ अपने मेहमानों की मेहमान-गवाजी करने के लिये भाव क्यूँ नहीं करता? उन्होंने इरमाया के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये

ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના હૈ કે તુમહારે સામને એક મુશ્કિલ ઘાટી હૈ, ઉસ પર જિયાદા બોઝ વાલે આસાની સે ન ગુઝર સકેગે, ઈસલિયે મૈં ચાહતા હૂં કે ઉસ ઘાટી સે ગુઝરને કે લિયે હલ્કા ફુલ્કા રહૂં. (બૈહકી)

۱۳۷- عَنْ هَانِي مَوْلَى عُثْمَانَ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ عُثْمَانُ إِذَا وَلَّفَ عَلَى قَبْرِ بَكْنَى حَتَّى يَبْلُغَ لَحْيَتَهُ، فَقِيلَ لَهُ تُلَاكُمُ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هَذَا؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَّاهُ لَمَّا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ لَمَّا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ قَالَ: وَلَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ إِلَّا وَالْقَبْرَ الظُّعْمُ مِنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، بَابُ مَا جَاءَ فِي لُغَاةِ

القبور ۰۰۰۰ رقم: ۲۳۰۸

હઝરત ઉસ્માન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે આજાદ-કરદહ ગુલામ હઝરત હાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે હઝરત ઉસ્માન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જબ કિસી કબ્ર કે પાસ જાને હોતે તો બહુત રોતે યહાં તક કે આંસુઓ સે અપની દાબ્હી કો તર કર (ભિગો) દેતે. ઉનસે અર્ઝ કિયા ગયા (યે કયા બાત સૈ) કે આપ જન્મત વ દોઝખ કે તઝકિરા પર નહીં રોતે ઓર કબ્ર કો દેખ કર ઈસ કદર રોતે હૈં? આપને ફરમાયા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કબ્ર આબિરત કી મંઝિલોં મૈં સૈ પેહલી મંઝિલ હૈ, અગર બંદા ઈસસે નજાત પા ગયા તો આગે કી મંઝિલેં ઈસસે જિયાદા આસાન હૈ, ઓર અગર ઈસ મંઝિલ સે નજાત ન પા સકા તો બાદ કી મંઝિલેં ઈસસે જિયાદા સખ્ત હૈં (નીઝ) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈંને કોઈ મંઝર કબ્ર કે મંઝર સે જિયાદા ખોફનાક નહીં દેખા. (તિરમિઝી)

۱۳۸- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَرَعَ مِنْ دَلْفَنٍ أَمَاتَ وَقَفَّ عَلَيْهِ قَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِأَعْيُنِكُمْ وَأَمَّا لِرَأْيِهِ بِالتَّائِبِينَ فَإِنَّهُ لَا يُنْسَأُ. رَوَاهُ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، بَابُ الْإِسْتِغْفَارِ عِنْدَ الْقَبْرِ ۰۰۰۰ رقم: ۲۲۲۱

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રૈ

રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ મય્યત કે દફન સે ફારિગ હો જાતે તો કબ્ર કે પાસ ખજે હોતે ઔર ઈરશાદ ફરમાતે કે અપને ભાઈ કે લિયે અલ્લાહ તઆલા સે મગફિરત કી દુઆ કરો, ઔર યે દુઆ માંગો કે અલ્લાહ તઆલા ઈસકો (સવાલાત કે જવાબાત મેં) સાબિત કદમ (જમાએ) રખ્ખે કયુંકે ઈસ વક્ત ઈસસે પૂછ ગઇ હો રહી છે. (અબૂ દાઉદ)

۱۳۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَصْلَاهُ فَرَأَى نَاسًا كَانَهُمْ يَكْتُمُونَ قَالَ: أَمَا إِنَّكُمْ لَوَ أَكْثَرْتُمْ ذِكْرَ هَٰذِمِ اللَّذَاتِ لِشُغْلِكُمْ عَمَّا أَرَى الْمَوْتَ فَأَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَٰذِمِ اللَّذَاتِ الْمَوْتِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَبْرِ يَوْمٌ إِلَّا تَكَلَّمَ قَبْرُ: أَنَا بَيْتُ الْغُرْبَةِ، وَأَنَا بَيْتُ الْوَحْدَةِ وَأَنَا بَيْتُ التَّرَابِ وَأَنَا بَيْتُ الدُّوْدِ، فَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: مَرْحَبًا وَآمَنًا أَمَا إِنْ كُنْتُ لَا أَحِبُّ مَنْ يَمْسِسُنِي عَلَى ظَهْرِي إِلَى قَادٍ وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتُ إِلَيَّ فَسَتَرِي صَنِيعِي بِكَ، قَالَ: فَيَسْعُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيَنْشَعُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ لَا مَرْحَبًا وَلَا آمَنًا أَمَا إِنْ كُنْتُ لَا أَبْغِضُ مَنْ يَمْسِسُنِي عَلَى ظَهْرِي إِلَى قَادٍ وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتُ إِلَيَّ فَسَتَرِي صَنِيعِي بِكَ، قَالَ: فَيَلْتَمِسُ عَلَيْهِ حَتَّى يَلْتَقِيَ عَلَيْهِ وَتَخْلِفُ أَضْلَاعُهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ بَعْضُهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ: وَ يَقْبِضُ اللَّهُ أُنْ سَبْعِينَ نَبِيًّا لَوْ أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَثْبَتَ شَيْئًا مَا بَقِيَ الدُّنْيَا، فَيَنْهَشُنَهُ وَيَخْدِشُنَهُ حَتَّى يَقْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ رَوَاهُ

الترمذی وقال : هذا حديث حسن غريب • باب حديث اکثروا ذکر هاذم اللذات •

ترجمہ :-

હું રત અબૂ સાઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ફરમાતે છે કે એક મરતબા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ નમાઝ કે લિયે

मस्जिद में नशरीक लाये तो आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने देखा
 के बाज लोगों के हाँत धँसी की वजह से भिल रहे थे। रसूलुल्लाह
 सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अगर तुम लज्जतों
 के तोणने वाली चीज मौत की कसरत से (बहुत जियादा) याद किया करो
 तो तुम्हारी में छालत न हो जो मैं देख रहा हूँ, बिछाआ लज्जतों भन्म
 करने वाली चीज मौत को कसरत से याद किया करो, क्युंके कब्र पर कोई
 दिन ऐसा नहीं गुजरता जिसमें वो ये आवाज न देती हो कि मैं परदेस का
 घर हूँ, मैं नन्हाई का घर हूँ, मैं भिड़ी का घर हूँ, मैं कीर्णों का घर हूँ, जब
 भोमिन बंदा दफन किया जाता है तो कब्र उससे केहती है: तुम्हारा आना
 मुबारक है, बहुत अच्छा किया जो तुम आ गये। जितने लोग मेरी पीठ
 पर चलते थे मुझे तुम उन सब में लियादा पसंद थे। आज जब तुम मेरे
 सुपुई (हवाले) किये गये हो और मेरे पास आये हो तो मेरे जलदरीन
 सुलूक को भी देखोगे। उसके बाद कब्र जहाँ तक मुई की नजर पहुँच सके
 वहाँ तक दुआएँ हो (कैल) जाती है और उसके लिये अक़दरवाला जन्नत
 की तरफ़ भौल दिया जाता है। और जब कोई गुनेहगार या काफ़िर कब्र में
 रज्मा जाता है तो कब्र केहती है: तेरा आना नामुबारक है, बहुत बुरा
 किया जो तू आया। जितने लोग मेरी पीठ पर चलते थे उन सबमें तुम ही
 से मुझे लियादा नफ़रत थी। आज जब तू मेरे हवाले हुवा है और मेरे
 पास आया है तो मेरे बुरे सुलूक को भी देख लेगा। उसके बाद कब्र उसे
 इस तरफ़ दबाती है के परिवारियां आपसमें अक़दूसरे में घुस जाती हैं।
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अक़द छाय की उंगलियां
 दूसरे छाय में डाल कर बताया के इस तरफ़ अक़द जानिब की परिवारियां
 दूसरी जानिब में घुस जाती हैं। और अल्लाह तआला उस पर ७०
 अजदहे मुसल्लत (सवार) कर देते हैं के अगर अक़द भी उनमें से जमीन
 पर हुंकार भाने तो उसके (जड़नीले) असर से क्यामत तक जमीन पर
 घारा उठना बंद हो जाये, वो उसको क्यामत तक काटते और डस्ते
 रहेंगे। नबिमें उरीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया:
 कब्र जन्नत का अक़द भाग है या जन्नतम का अक़द गण्डा है। (निरमिजी)

فِي جَنَازَةٍ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَانْتَهَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَلَمَّا يَلْحَدُ فَجَلَسَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ كَمَا تَمَّا عَلَى رُؤُوسِنَا الطُّيُورُ فِي يَدِهِ عُودٌ
يَنْكُتُ بِهِ لِي الْأَرْضِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: اسْتَعِينُوا يَا اللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ
مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا قَالَ: وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيَجْلِسَانِيهِ فَيَقُولَانِ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ؟
فَيَقُولُ: رَبِّي اللَّهُ، فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا دِينُكَ؟ فَيَقُولُ: دِينِي الْإِسْلَامُ،
فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي يُعِثُّ فِيكُمْ؟ قَالَ فَيَقُولُ: هُوَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ، فَيَقُولَانِ: وَمَا يَذْرِيكَ؟ فَيَقُولُ: قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَأَمَنْتُ بِهِ
وَصَدَّقْتُ قَالَ: فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ قَدْ صَدَّقَ عَبْدِي فَأَلْقِ شَوْهَ
مِنَ الْجَنَّةِ وَالْبِسْوَةَ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ: فَيَأْتِيهِ مِنْ
رُوحِهَا وَطِيْبِهَا قَالَ: وَيَفْتَحُ لَهُ فِيهَا مَدَّ بَصَرِهِ قَالَ: وَإِنَّ الْكَافِرَ
قَدْ كَرَّمَ مَوْتَهُ قَالَ: وَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيَجْلِسَانِيهِ
فَيَقُولَانِ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ لَا أَذْرِي، فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا
دِينُكَ؟ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ لَا أَذْرِي، فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي
يُعِثُّ فِيكُمْ؟ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ لَا أَذْرِي، فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ
كَذَّبَ فَأَلْقِ شَوْهَ مِنَ النَّارِ وَالْبِسْوَةَ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ
قَالَ: فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسُمُومِهَا قَالَ: وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ
فِيهِ أَضْلَاعُهُ. رواه أبو داود، باب العمال في القبر، ٤٧٥٣، رقم.

હજરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે
રિવાયત હૈ કે હમ લોગ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે
સાથ એક અન્સારી સહાબી કે જનાઝે મેં (કબ્રસ્તાન) ગએ. જબ હમ
કબ્ર કે પાસ પહુંચે જો કે અભી ખોદી નહીં ગઈ થી, નબિયે કરીમ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ (વહાં કબ્ર કી તથ્યારી કે ઇન્તિઝાર મેં)
તશરીફ ફરમા હુવે ઔર આપકે ઇદ ગિદ (આસપાસ) હમ બી ઇસ
તખત સુતવજ્હે હોકર બેઠ ગએ ઓયા કે હમારે સરોં પર પરિવે લેઠ હો.
આપકે હાથ મેં લકળી થી જિસસે ઝમાન કો કુરદ રહે થે (જો કિસી ગહરી
મોત કે વકત હોતા હૈ) ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને

અપના સરે મુબારક ઉઠાયા ઓર દો યા તીન મરતબા ફરમાયા: “અજાબે કબ્ર સે અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ માંગો” ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: (અલ્લાહ કા મોમિન બંદા ઈસ દુનિયા સે મુન્તકિલ હોકર જબ આલમે બરજખ મેં પહુંચતા હૈ, યાની કબ્ર મેં દફન કર દિયા જાતા હૈ, તો) ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે આતે હૈં, વો ઉસકો બિઠાતે હૈં, ફિર ઉસસે પૂછતે હૈં કે તુમ્હારા રબ કૌન હૈ? વો કેહતા હૈ કે મેરા રબ અલ્લાહ હૈ. ફિર પૂછતે હૈં: તુમ્હારા દીન કયા હૈ? વો કેહતા હૈ: મેરા દીન ઈસ્લામ હૈ. ફિર પૂછતે હૈં કે યે આદમી જો તુમમેં (નબી બનાકર) ભેજે ગએ થે યાની હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈનકે બારે મેં તુમ્હારા કયા ખયાલ હૈ? વો કેહતા હૈ: વો અલ્લાહ તઆલા કે રસૂલ હૈં. ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે તુમ્હેં યે બાત કિસને બતાઈ યાની તુમ્હેં ઉનકે રસૂલ હોને કા ઈલ્મ કિસ ઝરિયા સે હુવા? વો કેહતા હૈ કે મૈને અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબ પળી, ઉસ પર ઈમાન લાયા, ઓર ઉસકો સચ માના. ઉસકે બાદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (મોમિન બંદા ફરિશ્તોં કે મઝકૂરા બાલા (ઊપર ઝિક કિયે ગએ) સવાલાત કે જવાબાત જબ ઈસ તરહ ઠીક ઠીક દે દેતા હૈ તો) એક મુનાદી (આવાઝ દેને વાલા) આસમાન સે નિદા દેતા હૈ યાની અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે આસમાન સે એલાન કિયા જાતા હૈ કે મેરે બંદે ને સચ કહા, લિહાઝા ઉસકે લિયે જન્નત કા બિસ્તર બિછા દો, ઉસે જન્નત કા લિખાસ પેહના દો ઓર ઉસકે લિયે જન્નત મેં એક દરવાઝા ખોલ દો, (ચુનાંચે વો દરવાઝા ખોલ દિયા જાતા હૈ) ઓર ઉસસે જન્નત કી ખુશગવાર હવાએં ઓર ખુશબુએં આતી રેહતી હૈં, ઓર કબ્ર ઉસકે લિયે હદે નિગાહ તક (જહાં તક નઝર જાતી હૈ વહાં તક) ખોલ દી જાતી હૈ (યે હાલ તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મરને વાલે મોમિન કા બયાન ફરમાયા). ઉસકે બાદ આપને કાફિર કી મૌત કા ઝિક કિયા ઓર ઈરશાદ ફરમાયા: મરને કે બાદ ઉસકી રૂહ ઉસકે જિસ્મ મેં લૌટાઈ જાતી હૈ ઓર ઉસકે પાસ (બી) દો ફરિશ્તે આતે હૈં, વો ઉસકો બિઠાતે હૈં ઓર ઉસસે પૂછતે હૈં કે તેરા રબ કૌન હૈ? વો કેહતા હૈ: હાએ અફ્સોસ મેં કુછ નહીં જાનતા. ફિર ફરિશ્તે ઉસસે પૂછતે હૈં કે તેરા દીન કયા થા? વો કેહતા હૈ: હાએ અફ્સોસ મેં કુછ નહીં જાનતા. ફિર ફરિશ્તે ઉસસે કેહતે

हुं के ये आदमी जो तुम्हारे अंदर (बहैसियत नबी के) भेजा गया था, तुम्हारा इसके बारे में क्या भयाल था? वो फिर भी यही केहता है: हाओ अकसोस में कुछ नहीं जानता. (इस सवाल व जवाब के बाद) आसमान से अक पुकारने वाला अल्लाह तआला की तरफसे पुकारता है के उसने जूट कछा. फिर (अल्लाह तआला की तरफसे) अक मुनादी आवाज लगाता है के उसके लिये आग का बिस्तर बिछादो और उसे आग का लिबास पेहना दो और उसके लिये होजभ का अक दरवाजा भोल दो (युनांये ये सभ कुछ कर दिया जाता है) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम इरमाते हैं: (होजभ के उस दरवाजे से) होजभ की गरमी और जलाने जुल्साने वाली हवाओं उसके पास आती रेहती हैं और कब्र उस पर छतनी तंग कर दी जात है के जिसकी वजह से उसकी परिलयां अक दूसरे में घुस जाती हैं. (अबू दौद)

इर्रिदा: इरिशतों का काकिर को यूं केहना के इसने जूट कछा, इसका मतलब ये है के काकिर का इरिशतों के सवाल के जवाब में अपने अंजान होने को जाहिर करना जूट है कयुंके उकीकत में वो अल्लाह तआला की तौहीद (अल्लाह तआला के अक होने), उसके रसूल और दीने इस्लाम का मुन्किर (न मानने वाला) था.

۱۳۱- عن أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ الْعَبْدَ إِذَا وَضَعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ، وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قُرْعَ نَعَالِهِمْ، أَتَاهُ مَلَكٌ أَوْ قَعْدَانِهِ فَيَقُولَانِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ ﷺ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، فَيَقَالُ لَهُ: أَنْظِرْ إِلَى مَقْعِدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبَدَ لَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعِدًا مِنَ الْجَنَّةِ، فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيَقَالُ لَهُ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ: لَا أَدْرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُهُ النَّاسُ، فَيَقَالُ: لَا ذَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ، وَيُضْرَبُ بِمِطْرَاقٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ. رواه البخاري، باب ما جاء في عذاب القبر، رقم: ۱۳۷۴

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से

रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 इरमाया: बंदा जब अपनी कुब्र में रब दिया जाता है और उसके साथी
 यानी उसके जनाजे के साथ आने वाले वापस चल देते हैं और (अभी वो
 छतने करीब होते हैं के) उनकी जूतियों की आवाज वो सुन रहा होता है,
 छतने में उसके पास दो इरिशते आते हैं, वो उसको बिठाते हैं. फिर उससे
 पूछते हैं: तुम इस शम्स मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के बारे
 में क्या केहते थे? जो मोमिन होता है वो केहता है के मैं गवाही देता हूँ के
 वो अल्लाह तआला के बंदे और उसके रसूल हैं. (ये जवाब सुन कर)
 उससे कहा जाता है के (ईमान न लाने की वजह से) दोज़्ब में जो
 तुम्हारी जगह होती उसको देख लो, अब अल्लाह तआला ने उसके
 बदले तुम्हें जन्नत में जगह दी है (दोज़्ब और जन्नत के दोनों मकाम
 उसके सामने कर दिये जाते हैं) युनायि वो दोनों को अेक साथ देखता है.
 और जो मुनाफ़िक और काफ़िर होता है तो इसी तरह (भरने के बाद)
 उससे भी (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के बारे में) पूछा
 जाता है के इस शम्स के बारे में तुम क्या केहते थे? वो मुनाफ़िक और
 काफ़िर केहता है के मैं इनके बारे में जुद तो कुछ जानता नहीं दूसरे लोग
 जो कहा करते थे वही मैं भी केहता था (उसके इस जवाब पर) उसको
 कहा जाता है के तूने न तो जुद जाना और न ही (जानने वालों की) पैरवी
 की. (फिर सज़ा के तौर पर) लोहे के छथौणों से उसको मारा जाता है
 जिससे वो इस तरह यीभता है के ईन्सान व जिन्नात के अलावा उसके
 आसपास की हर चीज़ उसका यीभना सुनती है. (जुभारी)

۱۳۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى
 لَا يُقَالَ فِي الْأَرْضِ: اللَّهُ اللَّهُ وَفِي رِوَايَةٍ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ عَلَى أَحَدٍ يَقُولُ:

اللَّهُ، اللَّهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ ذَهَابِ الْإِيمَانِ آخِرُ الزَّمَانِ، رَقْمٌ: ۳۷۵، ۳۷۶

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: क्यामत
 उस वक्त तक नहीं आयेगी जब तक के (ऐसा बुरा वक्त न आ जाये
 के) दुनिया में अल्लाह-अल्लाह बिल्कुल न कहा जाये. अेक और उदीस

में इस तरह है के किसी ऐसे शप्स के होते हुवे क्यामत काईम नहीं होगी जो अल्लाह-अल्लाह केहता हो. (मुस्लिम)

इईहा: मतलब ये है के क्यामत उस वक्त आयेगी जबके दुनिया अल्लाह तआला की याद से बिडकुल ही जावी हो जायेगी.

इस उहीस का ये मतलब भी बयान किया गया है के क्यामत उस वक्त तक काईम नहीं होगी जब तक के दुनिया में ऐसा शप्स मौजूद हो जो ये केहता हो: लोगो! अल्लाह तआला से डरो, अल्लाह तआला की भंदगी करो. (मिरकात)

۱۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَ لَا تَقْرَأُ السَّاعَةَ إِلَّا عَلَى

شِرَارِ النَّاسِ. رواه مسلم، باب قرب الساعة، رقم: ۷۴۰۲

उजरत अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: क्यामत बह-तरीन आहमियों पर ही काईम होगी. (मुस्लिम)

۱۳۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

يَخْرُجُ الدَّجَالُ فِي أُمَّتِي فَيَمُكُّكَ أَرْبَعِينَ: لَا أَذْرِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا،
أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا، أَوْ أَرْبَعِينَ عَامًا، فَيَمُكُّكَ اللَّهُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ كَأَنَّهُ عُرْوَةٌ
بَنُ مَسْعُودٍ، فَيُطْلَبُ فَيُهْلِكُهُ ثُمَّ يَمُكُّكَ النَّاسُ سَبْعَ مِائِينَ، لَيْسَ بَيْنَ
الَّتَيْنِ عِدَاوَةٌ، ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ رِيحًا بَارِدَةً مِنْ قِبَلِ الشَّامِ، فَلَا يَبْقَى عَلَى
وَجْهِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ أَوْ إِيمَانٍ إِلَّا قَبِضَتْهُ، حَتَّى
لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ دَخَلَ فِي تَكْبِدِ جَبَلٍ لَدَخَلَتْهُ عَلَيْهِ، حَتَّى تَقْبِضَهُ قَالَ:
فَيَقْبِضُ شِرَارَ النَّاسِ فِي خِطْفَةِ الطَّيْرِ وَأَحْلَامِ السَّبَاعِ لَا يَعْرِفُونَ مَعْرُوفًا
وَلَا يُنْكِرُونَ مُنْكَرًا، فَيَمُكُّ لَهُمُ الشَّيْطَانُ قِيْلُ: أَلَا تَسْتَجِيبُونَ؟
فَيَقُولُونَ: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ فَيَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ، وَهُمْ فِي ذَلِكَ دَارٌّ
رِذْلُهُمْ، حَسَنَ عَيْشُهُمْ، ثُمَّ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ، فَلَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا أَصْحَى
لَيْثًا وَرَفَعَ لَيْثًا، قَالَ: وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يَلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ قَالَ:

فَيَصْقُ، وَيَصْقُ النَّاسُ، ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ قَسَبَتْ مِنْهُ
أَجْسَادُ النَّاسِ، ثُمَّ يَنْفُخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَيُّهَا
النَّاسُ! اهْلِكُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ، وَفَقَوْهُمْ أَنَّهُمْ مَسْتَوْلُونَ، ثُمَّ يُقَالُ: أَخْرِجُوا
بَنَاتِ النَّارِ، فَيُقَالُ: مِنْ عَمٍّ؟ فَيُقَالُ: مِنْ كُلِّ أَلْفٍ، تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ
وَتِسْعِينَ قَالَ: فَذَلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا، وَذَلِكَ يَوْمٌ يَكْشَفُ عَنْ

سَاقٍ - رواه مسلم، باب في خروج الدجال، رقم: ५३८१

وَفِي رَوَايَةٍ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى تَغَيَّرَتْ وَجُوهُهُمْ، لَقَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: مِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ وَمِنْكُمْ

وَاحِدٌ (الحديث) رواه البخاري، باب قوله: وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى، رقم: १४११

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: (क्यामत से पेहले) दह्राल निकलेगा और वो यालीस तक ठेहरेगा. इस उदीस को रिवायत करने वाले सहाबी उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रहियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मैं नहीं जानता के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का मतलब यालीस से यालीस दिन थे, या यालीस महीने, या यालीस साल. आगे उदीस बयान करते हैं के फिर अल्लाह तआला (उजरत) इसा बिन मरयम (अलैहिस्सलाम) को (हुनिया में) भेजेंगे गोया के वो उर्वा बिन मस्रीह यानी उनकी शकल सूरत उजरत उर्वा बिन मस्रीह रहियल्लाहु तआला अन्हु से मिलती जुलती होगी, वो दह्राल को तलाश करेंगे (और उसका तआकुण (पीछा) करेंगे और उसको पकड़ कर) उसका भात्मा कर देंगे. फिर सात साल तक लोग जैसे रहेंगे के दो आदमियों के दरमियान (बी) आपसमें दुश्मनी नहीं होगी. फिर अल्लाह तआला (मुल्के) शाम की तरफसे ओक (भास किस्म की) ठंडी हवा बलायेंगे जिसका ये असर होगा के रूअे जमीन पर कोई शप्स ऐसा बाकी नहीं रहेगा जिसके दिल में जरा बराबर भी धमान हो (बहरहाल उस हवा से तमाम अहले धमान पत्तम हो जायेंगे) यहां तक के अगर तुममें से कोई शप्स किसी पहाण के अंदर (बी) बला जायेंगा तो ये हवा वहीं

પહુંચ કર ઉસકા ખાત્મા કર દેગી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા કે ઉસકે બાદ સિફ બુરે લોગ હી દુનિયા મેં રેહ જાએંગે (જિનકે દિલ ઇમાન સે બિલ્કુલ ખાલી હોંગે). ઉનમેં પરિન્દોં વાલી તેજી ઓર ફુરતી હોગી યાની જિસ તરહ પરિન્દે ઉખને મેં ફુરતીલે હોતે હૈં ઇસી તરહ યે લોગ અપની ગલત ખ્વાહિશાત કે પૂરા કરને મેં ફુરતી દિખાએંગે ઓર (દૂસરોં પર જુલ્મ વ જિયાદતી કરને મેં) દરિન્દોં વાલી આદાત હોગી, ભલાઈ કો ભલા નહીં સમજેંગે ઓર બુરાઈ કો બુરા ન જાનેંગે. શૈતાન એક શકલ બનાકર ઉનકે સામને આએગા ઓર ઉનસે કહેગા: કયા તુમ મેરા હુકમ નહીં માનોગે? વો કહેંગે: તુમ હમકો કયા હુકમ દેતે હો? યાની જો તુમ કહો વો હમ કરેં, તો શૈતાન ઉન્હેં બુતોં કી પરસ્તિશ કા હુકમ દેગા (ઓર વો ઉસકી તામીલ કરેંગે (માનેંગે)) ઓર ઉસ વક્ત ઉન વર રોઝી કી ફરાવાની (જિયાદતી) હોગી, ઓર ઉનકી જિંદગી (બજાહિર) બળી અચ્છી (ઐશ વ નિશાત વાલી) હોગી. ફિર સૂર ફૂંકા જાએગા, જો કોઈ ઉસ સૂર કી આવાઝ કો સુનેગા (ઉસ આવાઝ કી દહશત ઓર ખોફ સે બેહોશ હો જાએગા ઓર ઉસકી વજહ સે ઉસકા સર જિસ્મ પર સીધા કાઈમ ન રેહ સકેગા બલ્કે) ઉસકી ગરદન ઈધર ઉધર ફલક જાએગી. સબસે પેહલે જો શખ્સ સૂર કી આવાઝ સુનેગા (ઓર જિસ પર સબસે પેહલે ઉસકા અસર પળેગા) વો એક આદમી હોગા જો અપને ઊંટ કે હોઝ કો મિટ્ટી સે દુરુસ્ત કર રહા હોગા, વો બેહોશ ઓર બેજાન હોકર ગિર જાએગા યાની મર જાએગા ઓર દૂસરે સબ લોગ ભી ઇસી તરહ બેજાન હોકર ગિર જાએંગે. ફિર અલ્લાહ તઆલા (હલ્કી સી) બારિશ બરસાએંગે, ઐસી જૈસે કે શબનમ, ઉસકે અસર સે ઇન્સાનોં કે જિસ્મોં મેં જાન પળ જાએગી. ફિર દૂસરી મરતબા સૂર ફૂંકા જાએગા તો એક દમ સબકે સબ ખળે હો જાએંગે (ઓર ચારોં તરફ) દેખને લગેંગે. ફિર કહા જાએગા કે લોગો! અપને રબ કી તરફ ચલો (ઓર ફરિશ્તોં કો હુકમ હોગા કે) ઉન્હેં (હિસાબ કે મૈદાન મેં) ખળા કરો (કયુંકે) ઉનસે પૂછ હોગી (ઓર ઉનકે આમાલ કા હિસાબ કિતાબ હોગા) ફિર હુકમ હોગા કે ઉનમેં સે દોઝબિયોં (જહન્નમ મેં જાને વાલોં) કે ગિરોહ કો નિકાલો. અર્ઝ કિયા જાએગા કે કિતને મેં સે કિતને? હુકમ હોગા કે હર ૧૦૦૦ મેં સે ૯૯૯.

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે યે હોગા
વો દિન જો બચ્ચોં કો બૂળહા કરદે અગરચે હકીકત મેં બચ્ચે બૂળહે ન હો
ઔર યહી વો દિન હોગા જિસમેં પિન્હલી ખોલી જાએગી યાની જિસ
દિન અલ્લાહ તઆલા ખાસ કિસ્મ કા ઝુહૂર ફરમાએગે. (મુસ્લિમ)

ઔર એક રિવાયત મેં ઈસ તરહ હૈં કે જબ સહાબા કિરામ
રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને સુના કે હઝાર મેં સે ૮૮૮ જહન્નમ મેં
જાએગે તો ઈસ બાત સે વો ઈતને પરેશાન હુવે કે ચેહરોં કેરંગ બદલ
ગએ. ઈસ પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
બાત યે હૈં કે ૮૮૮ જો જહન્નમ મેં જાએગે વો યાજૂજ માજૂજ (ઔર
ઉનકી તરહ કુફરાર વ મુશરિકીન) મેં સે હોંગે, ઔર એક હઝાર મેં સે
એક (જો જન્નત મેં જાએગા) વો તુમમેં સે (ઔર તુમહારા તરીકા
ઈખ્તિયાર કરને વાલોં મેં સે) હોગા. (બુખારી)

۱۳۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ أَنْتُمْ
وَصَاحِبُ الْقُرْنِ قَدْ تَقَمَّ الْقُرْنُ وَاسْتَمَعَ الْأَذُنُ مَتْنِي يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ
فَيَنْفُخُ فَكَأَنَّ ذَلِكَ ثَقُلَ عَلَى أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لَهُمْ: قُولُوا:
حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن، باب ما جاء في شأن الله - رقم: ۴۴۳۱

હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેં કેસે
ખુશ ઔર ચૈન સે રેહ સકતા હૂં હાલાંકે સૂર વાલે ફરિશ્તે ને સૂર કો મુંહ મેં
લે લિયા હૈં ઔર ઉસને કાન લગા રખ્યા હૈં કે કબ ઉસકો સૂર કે ફૂંક દેને
કા હુકમ હો ઔર વો ફૂંક દે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને ઈસ
બાત કો ભારી મેહસૂસ કિયા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: **حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا** કેહતે રહા

કરો. (તરજુમા: અલ્લાહ તઆલા હમારે લિયે કાફી હૈં ઔર વો
બેહતરીન કામ બનાને વાલે હૈં, અલ્લાહ તઆલા હી પર હમને ભરોસા
કિયા). (તિરમિઝી)

۱۳۶- عَنْ الْمُقَدَّادِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: تَذْنِي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ، حَتَّى تَكُونَ مِنْهُ كَمِقْدَارِ مِثْلِ فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حَقَرَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ الْجَامَا قَالَ: وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. رواه

مسلم، باب في صف يوم القيامة، رقم: ۷۲۰۶

હઝરત મિકદાદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયામત કે દિન સૂરજ મખલૂક (અલ્લાહ કી પૈદા કી હુઈ થીજો) સે કરીબ કર દિયા જાએગા, યહાં તક કે ઉનસે સિફ એક મીલ કી મસાફત (ફારસ) કે બકદ્ર રહે જાએગા ઔર (ઉસકી ગરમી સે) લોગ અપને આમાલ કે બકદ્ર પસીના મેં હોંગે યાની જિસકે આમાલ જિતને બુરે હોંગે ઉસી કદર ઉસકો પસીના ઝિયાદા આએગા. બાઝ વો હોંગે જિનકા પસીના ઉનકે ટપ્પો તક હોગા ઔર બાઝ કા પસીના ઉનકે ઘુટનો તક હોગા ઔર બાઝ કા ઉનકી કમર તક હોગા ઔર બાઝ વો હોંગે જિનકા પસીના ઉનકે મુંહ તક પહુંચ રહા હોગા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને મુંહ કી તરફ હાથ સે ઈશારા કિયા (કે ઉનકા પસીના યહાં તક પહુંચ રહા હોગા). (મુરિલમ)

۱۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يُخْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ: صِنْفًا مُشَاةً وَصِنْفًا رُكْبَانًا وَصِنْفًا عَلَى وُجُوهِهِمْ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَكَيْفَ يَمْشُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ؟ قَالَ: إِنَّ الَّذِي أَمْشَاهُمْ عَلَى أَعْدَائِهِمْ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُمَشِّيَهُمْ عَلَى وُجُوهِهِمْ، أَمَا إِنَّهُمْ يَتَّقُونَ بِوُجُوهِهِمْ كُلَّ حَذَبٍ وَشَوَكَةٍ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن، باب ومن سورة بني اسرائيل، رقم: ۳۱۴۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત

کے دین لوگ تین قسموں میں ڈھالے جائیں گے۔ پہلے والے، سوار،
مُحَد کے بدلے والے۔ اُجڑ گیا گیا: یا رسول اللہ! مُحَد کے بدلے
کس طرح بدل سکیں گے؟ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جسے اللہ نے اُنہیں پانچ کے بدلے دیا ہے وہ اُن کو مُحَد کے
بدلے دینے پر آمین کہے گا۔ اسی طرح: سمجھ لو! یہ
لوگ اپنے مُحَد کے اُجڑے ہوئے زمین کے اُترے والے اور اُترے والے سے ہوں گے۔
(تیرمیزی)

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْكُمْ
مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيَكْلُمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ آيَمَنَ مِنْهُ فَلَا
يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلِهِ، وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ
يَا يَهُ فَلَا يَرَى إِلَّا الشَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ. رواه

البخاری، باب كلام الرب تعالٰی، ۱۰۰۰ رقم: ۷۵۱۲

حضرت عبد بن حاتم رضی اللہ عنہ نے فرمایا کہ: رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: (کیا تم کے دین) تم میں سے ہر شخص سے اللہ تعالیٰ نے فرمایا: اُس طرح کہلام (بات) فرمائیں گے کہ درمیان میں کوئی ترجمان (ترجمہ کرنے والا) نہیں ہوگا، (اُس وقت بندہ اپنے-اپنی سے اُچھڑے ہوئے ہوگا) جب اپنی داہنی جانب (سیدھی طرف) دیکھے گا تو اپنے آئینہ کے لیے اُسے کچھ نہ دیکھے گا، جب اپنی بائیں جانب دیکھے گا تو اپنے آئینہ کے لیے اُسے کچھ نہ دیکھے گا، اور جب اپنے سامنے دیکھے گا تو آگ کے آگے کچھ نہ دیکھے گا۔ لیکن اگر وہ آگ سے بچے اگرچہ بڑھ (سچی) بچنے کے لیے (کوئی حد نہ کرنے) کے لیے اُسے اُس سے ڈرے گا۔ (بخاری)

۱۳۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي بَعْضِ صَلَاتِهِ: اَللّٰهُمَّ اَسْبِغْ لِيْ حَسَابًا يَسِيْرًا فَلَمَّا اَنْصَرَفَ قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ اِمَّا الْحِسَابُ الْيَسِيْرُ؟ قَالَ: اَنْ يَنْظُرَ فِيْ كِتَابِهِ فَيَتَجَاوَزَ عَنْهُ اِنَّهُ مِنْ تَوَلَّيْشِ الْحِسَابِ يَوْمَئِذٍ يَا عَائِشَةُ هَلْكَ. (الحديث) رواه احمد ۶/۴۸

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને બાઝ નમાઝોં મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી યે દુઆ કરતે હુવે સુના: **اللَّهُمَّ حَاسِبِي حِسَابًا يَسِيرًا** (અય અલ્લાહ મેરા હિસાબ આસાન ફરમા દીજિયે). મૈને અર્ઝ કિયા: અય અલ્લાહ કે નબી! આસાન હિસાબ કા કયા મતલબ હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બંદા કે આમાલનામે પર નઝર ડાલી જાએ, ફિર ઉસસે દરગુઝર (માફ) કર દિયા જાએ, કયુંકે અય આઈશા! ઉસ દિન જિસકે હિસાબ મેં પૂછગછ કી જાએગી વો તો હલાક (તબાહ વ બરબાદ) હો જાએગા. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۵۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أُمَّي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَخْبِرْنِي مَنْ يَقْوَى عَلَى الْقِيَامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ فَقَالَ: يُخَفَّفُ عَلَى الْمُؤْمِنِ حَتَّى يَكُونَ عَلَيْهِ كَالصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ. رواه البيهقي في كتاب البعث والنشور، مشكوة المصابيح

رقم: ૫૦૬૩

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવે ઔર અર્ઝ કિયા: મુઝે બતાઈયે કે કયામત કે દિન (જો કે પચાસ હઝાર સાલ કે બરાબર હોગા) કિસે બખા રેહને કી તાકત હોગી, જિસકે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા ને ફરમાયા હૈ: **يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ**

(જિસ દિન સબ લોગ રબ્બુલ-આલમીન કે સામને બજે હોંગે). રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મોમિન કે લિયે યે બખા હોના ઈતના આસાન કર દિયા જાએગા કે વો દિન ઉસકે લિયે ફર્ઝ નમાઝ કી અદાયગી કે બકદ્ર રેહ જાએગા. (બેહકી, મિશકાત)

۱۵۱- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتَانِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَيُخْبِرُنِي بَيْنَ أَنْ يُدْخِلَ نِصْفَ أُمَّي الْجَنَّةِ وَبَيْنَ الشَّقَاعَةِ، فَأَخْتَوْتُ الشَّقَاعَةَ وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا.

الترمذي، باب منه حديث تخيير النبي ﷺ، رقم: ૨૪૬૧

હજરત ઔફ બિન માલિક અશજઈ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે એક ફરિશ્તા મેરે પાસ આયા
ઔર ઉસને મુઝે (અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે) દો બાતોં મેં સે એક કા
ઈખ્તિયાર દિયા, યા તો અલ્લાહ તઆલા મેરી આઘી ઉમ્મત કો જન્મત
મેં દાખિલ ફરમા દેં યા (સબકે લિયે) મુઝે શફાઅત (ગુનાહોં કી માફી કી
સિફારિશ) કરને કા હક દે દેં તો મૈને હક્કે શફાઅત કો ઈખ્તિયાર કર
લિયા (તાકે સારે હી મુસલમાન ઉસસે ફાઈદા ઉઠા સકે, કોઈ મહરૂમ ન
રહે) યુનાંયે મેરી શફાઅત હર ઉસ શખ્સ કે લિયે હોગી જો ઈસ હાલ મેં
મરે કે વો અલ્લાહ કે સાથ કિસી કી શરીક ન કરતા હો. (તિરમિઝી)

۱۵۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: شَفَاعَتِي

لِأَهْلِ الْكِبَايِرِ مِنْ أُمَّتِي. رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب

مت حديث شفاعتي، ۰۰۰۰، رقم: ۲۴۳۵

હજરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: ગુનાહ કબીરા (બળે ગુનાહ) કરને વાલોં કે હક મેં મેરી
શફાઅત સિફ મેરી ઉમ્મત કે લોગોં કે લિયે મખસૂસ હોગી (દૂસરી
ઉમ્મતોં કે લોગોં કે લિયે નહીં હોગી). (તિરમિઝી)

۱۵۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا كَانَ

يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ، فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ: اخْلُصْ
لَنَا إِلَى رَبِّكَ، فَيَقُولُ: لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِإِبْرَاهِيمَ فَإِنَّهُ خَلِيلُ
الرَّحْمَنِ، فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ: لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى
فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ، فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُ: لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى
فَإِنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ، فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُ: لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ
عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ ﷺ فَيَأْتُونِي فَأَقُولُ: أَنَا لَهَا، فَاسْتَأْذِنْ عَلَى رَبِّي
فَيُؤْذَنُ لِي وَيُلْهِمُنِي مَحَامِدَ أَحْمَدَهُ بِهَا لَا تَحْضُرُنِي إِلَّا، لَأَحْمَدَهُ
بِئْسَ الْمَحَامِدُ، وَأَخْبِرُهُ سَاجِدًا، فَيَقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْقِعْ رَأْسَكَ وَقُلْ

يَسْمَعُ لَكَ، وَسَلْ تُعْطِ، وَاشْفَعْ تُشْفَعْ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! أُمِّي أُمِّي،
فَيَقَالُ: انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مِنْهَا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ،
فَانْطَلِقْ فَافْعَلْ ثُمَّ أَعُوذُ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ، ثُمَّ أُخْرِجُهُ سَاجِدًا
فَيَقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْقَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يَسْمَعُ لَكَ، وَسَلْ تُعْطِ، وَاشْفَعْ
تُشْفَعْ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! أُمِّي أُمِّي، فَيَقَالُ: انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مِنْهَا مَنْ كَانَ
فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ أَوْ خَرْدَلَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَانْطَلِقْ فَافْعَلْ ثُمَّ أَعُوذُ
فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ، ثُمَّ أُخْرِجُهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْقَعْ
رَأْسَكَ وَقُلْ يَسْمَعُ لَكَ، وَمَبْلٌ تُعْطِ، وَاشْفَعْ تُشْفَعْ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ!
أُمِّي أُمِّي، فَيَقُولُ: انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَذْنَى أَذْنَى
مِثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجْهُ مِنَ النَّارِ مِنَ النَّارِ مِنَ النَّارِ،
فَانْطَلِقْ فَافْعَلْ، ثُمَّ أَعُوذُ الرَّابِعَةَ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ، ثُمَّ أُخْرِجُهُ سَاجِدًا
فَيَقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْقَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يَسْمَعُ، وَسَلْ تُعْطِ، وَاشْفَعْ
تُشْفَعْ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! ائْذَنْ لِي فِيمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَيَقُولُ:
وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَكِبْرِيَانِي وَعَظَمَتِي لَا أُخْرِجَنَّ مِنْهَا مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ، رواه البخاري، باب كلام الرب تعالى، ١٠٠٠، رقم: ٧٥١٠

(وفي حديث طويل) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَيَقُولُ اللَّهُ
تَعَالَى: شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ، وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا
خَيْرًا قَطُّ، قَدْ عَادُوا أَحْمَامًا فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهَرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ نَهَرُ
الْحَيَاةِ، فَيَخْرُجُونَ كَمَا تَخْرُجُ الْجَنَّةُ فِي حِمْلِ السَّيْلِ قَالَ: فَيَخْرُجُونَ
كَالْزُلْفَى فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمُ، يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ، هَذَا عَنْ عَقَاءِ اللَّهِ
الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرٍ قَدْ مَوَّهَ، ثُمَّ يَقُولُ:
أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ فَمَارَ آيَتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ، فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا آعْظِمْنَا مَا لَمْ تُعْطِ
أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، فَيَقُولُ: لَكُمْ عِنْدِي الْفَضْلُ مِنْ هَذَا، فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا!
أَيُّ شَيْءٍ الْفَضْلُ مِنْ هَذَا؟ فَيَقُولُ: رِضَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا.

رواه مسلم، باب معرفة طريق الرؤية، رقم: ٤٠٤

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ
ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જબ કયામત કા દિન હોગા તો (પરેશાની કી વજહ સે) લોગ
એક દૂસરે કે પાસ ભાગે ભાગે ફિરેંગે. યુનાંચે (હઝરત) આદમ
(અલૈહિસ્સલામ) કે પાસ જાએંગે ઓર ઉનસે અર્જ કરેંગે: આપ અપને
રબ સે હમારી શફાઅત (ગુનાહોં કી માફી કી સિફારિશ) કર દીજિયે, વો
ફરમાએંગે: મેં ઈસકા અહલ (ઈસ કાબિલ) નહીં, તુમ ઈબ્રાહીમ
(અલૈહિસ્સલામ) કે પાસ જાઓ, વો અલ્લાહ તઆલા કે દોસ્ત હેં. યે
ઉનકે પાસ જાએંગે, વો ફરમાએંગે: મેં ઈસકા અહલ નહીં લેકિન તુમ
મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) કે પાસ જાઓ, વો કલીમુલ્લાહ યાની અલ્લાહ
તઆલા સે બાતે કરને વાલે હેં. યે ઉનકે પાસ જાએંગે, વો ભી ફરમાએંગે:
મેં ઈસકા અહલ નહીં, લેકિન તુમ ઈસા (અલૈહિસ્સલામ) કે પાસ
જાઓ, વો રૂહુલ્લાહ ઓર કલિમતુલ્લાહ હેં. યે ઉનકે પાસ જાએંગે, વો
ભી ફરમાએંગે: મેં ઈસકા અહલ નહીં, અલબત્તા તુમ હઝરત મુહમ્મદ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ જાઓ. યુનાંચે વો લોગ મેરે પાસ
આએંગે, મેં કહુંગા (બહુત અચ્છા) શફાઅત કા હક મુઝે હાસિલ હે.
ઉસકે બાદ મેં અપને રબ સે ઈજાઝત માંગુંગા, મુઝે ઈજાઝત મિલ
જાએગી ઓર અલ્લાહ તઆલા મેરે દિલ મેં અપની એસી તારીફેં ડાલેંગે
જો ઈસ વકત મુઝે નહીં આતી. મેં ઉન હી કલિમાત કે સાથ અલ્લાહ
તઆલા કી તારીફેં કરુંગા ઓર સજદા મેં ગિર જાઊંગા. ઈરશાદ હોગા:
મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) સર ઉઠાઓ, કહો તુમ્હારી
બાત માની જાએગી, માંગો મિલેગા, શફાઅત કરો કુબૂલ કી જાએગી. મેં
અર્જ કરુંગા: યા રબ મેરી ઉમ્મત! મેરી ઉમ્મત! યાની મેરી ઉમ્મત કો
બખ્શ દીજિયે. મુઝસે કહા જાએગા: જાઓ, જિસકે દિલ મેં જવ કે દાના
કે બરાબર ભી ઈમાન હો ઉસે ભી જહન્નમ સે નિકાલ લો. મેં જાઊંગા
ઓર હુકમ કી તામીલ કરુંગા (હુકમ પર અમલ કરુંગા). વાપસ આકર
ફિર ઉન હી કલિમાત કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી તારીફેં કરુંગા ઓર
સજદા મેં ગિર જાઊંગા. ઈરશાદ હોગા: મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ) સર ઉઠાઓ, તુમ્હારી બાત માની જાએગી, માંગો મિલેગા,
શફાઅત કરો કુબૂલ કી જાએગી. મેં અર્જ કરુંગા: યા રબ મેરી ઉમ્મત!

मेरी उम्मत! (मुझसे) कहा जाएगा: जाओ, जिसके दिल में एक जरा या एक राई के दाना के बराबर भी ईमान हो उसे भी निकाल लो। मैं जाऊँगा और दुकम की तामील करूँगा। वापस आकर फिर उन ही कलिमात के साथ अल्लाह तआला की तारीफ़ करूँगा और सज्दा में गिर जाऊँगा। ईरशाद होगा: मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सर उठाओ, कछो तुम्हारी बात मानी जाएगी, मांगो मिलेगा, शफ़ाअत करो कुबूल की जाएगी। मैं अर्ज करूँगा: या रब् मेरी उम्मत! मेरी उम्मत! (मुझसे) कहा जाएगा: जाओ जिसके दिल में एक राई के दाना से भी कमसे कमतर ईमान हो उसे भी निकाल लो। मैं जाऊँगा और दुकम की तामील करके यौथी मरतबा फिर वापस आऊँगा और फिर उन ही कलिमात के साथ अल्लाह तआला की तारीफ़ करूँगा। ईरशाद होगा: मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सर उठाओ, कछो तुम्हारी बात मानी जाएगी मांगो मिलेगा, शफ़ाअत करो कुबूल की जाएगी। मैं अर्ज करूँगा: मेरे रब्! मुझे उनके निकालने की भी ईजाजत दे दीजिये जिन्होंने कलिमा “ला ईला-ह ईल्लल्लाह” पण्डा हो। अल्लाह तआला ईरशाद फ़रमाएंगे: मेरी ईजाजत की कसम, मेरे जुलूद मरतबा की कसम, मेरी बणाई की कसम और मेरी जुजुर्गी की कसम! जिन्होंने ये कलिमा पण्ड लिया है उन्हें तो मैं ज़रूर जन्नत में (पुष्ट) निकाल दूँगा। (जुबारी)

हजरत अबू सईद जुदरी रहियल्लाहु तआला अन्हु की हदीस में इस तरह है के (यौथी मरतबा आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की बात के जवाब में) अल्लाह तआला ईरशाद फ़रमाएंगे: इरिशते भी शफ़ाअत कर युके, अंबिया (अलैहि मुस्सलाम) भी शफ़ाअत कर युके और मोमिनीन भी शफ़ाअत कर युके, अब अर्द्धमुराहिमीन के अलावा और कोई बाकी नहीं रहा। युनांये अल्लाह तआला मुझी तर कर ऐसे लोगों को दोज़्ब से निकाल देंगे जिन्होंने पेहले कभी कोई पैर का काम न किया होगा, वो लोग दोज़्ब में (जल कर) डोयला हो युके होंगे, जन्नत के दरवाज़ों के सामने एक नहर है जिसे नहरे-इयात कहा जाता है। अल्लाह तआला उसमें उन लोगों को डाल देंगे। वो उसमें से (झैरी तौर पर तरो-ताजा होकर) निकल आएंगे, जैसे दाना सैलाब के कोणे में (पानी और फाद मिलने की वजह से झैरी) उगे आता है, और

ये लोग मोती की तरह साफ सुथरे और यमकदार हो जाएंगे, उनकी गरदनो में सोने के पट्टे पण हुवे होंगे जिनसे जन्तु उनको पेड़-पाने के ये लोग (जहन्नम की आग से) अल्लाह तआला के आज्ञा-करह (निकाले हुवे) हैं. ईन्हें अल्लाह तआला ने बगैर किसी नेक अमल किये हुवे जन्त में दाखिल कर दिया है. फिर अल्लाह तआला (उनसे) फरमाएंगे: जन्त में दाखिल हो जाओ, जो कुछ तुमने (जन्त में) देखा वो सब तुम्हारा है. वो कहेंगे: हमारे रब! आपने हमें वो कुछ अता फरमाया जो दुनिया में किसी को नहीं दिया. अल्लाह तआला ईरशाद फरमाएंगे: मेरे पास तुम्हारे लिये इससे अफजल नेअमत है, वो अर्ज करेंगे: हमारे रब! इससे अफजल क्या नेअमत होगी? अल्लाह तआला फरमाएंगे: मेरी रजा, इसके बाद मैं तुमसे कभी नाराज नहीं हूंगा. (मुस्लिम)

फाईदा: उद्दीस शरीफ में उजरत ईसा अलैहिस्सलाम की इहुल्लाह और कलिमतुल्लाह ईस वजह से कहा गया है के उनकी पैदाईश बगैर आप के सिर्फ अल्लाह तआला के हुकम, कलिमये "कुन" से ईस तरह हुई है के जिब्रिल अलैहिस्सलाम ने अल्लाह तआला के हुकम से उनकी मां के गिरेबान में डूँका जिससे वो अक इह और जानदार बीज बन गये. (तफसीरे ईब्ने कसीर)

۱۵۴- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَخْرُجُ

قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُسْمَوْنَ

الْجَهَنَّمِيِّينَ. رواه البخاري / باب صفة الجنة والنار / رقم: ۶۵۶۶

उजरत ईमरान बिन हुसैन रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: लोगो की अक जमाअत जिनका लकब जहन्नमी होगा, उजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की शफाअत पर दोऊन से निकल कर जन्त में दाखिल होंगे. (बुखारी)

۱۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ مِنْ أُمَّتٍ مِّنْ

يَشْفَعُ لِلْفَنَامِ مِنَ النَّاسِ، مِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ
لِلْعُصْبَةِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ. رواه الترمذی وقال:

هذا حديث حسن، باب منه دخول سبعين الفا رقم: ४६१

उत्तरत अबू सईद रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत छै के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: मेरी
उम्मत में आज अइराह (कुछ लोग) वो होंगे जो कौमों की शफाअत करेंगे
यानी उनका भकाम ये होगा के अल्लाह तआला उनको कौमों की शफाअत
की धजात देंगे. आज वो होंगे जो कबीले की शफाअत करेंगे, आज वो
होंगे जो उस्बा की शफाअत करेंगे और आज वो होंगे जो अक आहमी की
शफाअत कर सकेंगे (अल्लाह तआला उन सबकी सिफारिशों को कुभूल
इरमाओंगे) यहाँ तक के वो सब जन्नत में पहुँच जायेंगे. (तिरमिजी)

झाईदा: इस से आलीस तक की तअदाह (गिन्ती) वाली
जमाअत को "उस्बा" कहते हैं.

154- عَنْ حَدِيثِهِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا (فِي حَدِيثِ طَوِيلٍ) قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَتَرْمِلُ الْأَمَانَةَ وَالرَّجْمُ فَتَقُومَانِ جَنْبِي الصِّرَاطِ
يَمِينًا وَشِمَالًا، فَيَمُرُّ أُولُكُمُ كَالْبَرْقِ قَالَ قُلْتُ: يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَيْ
شَيْءٍ كَمُرُّ الْبَرْقِ؟ قَالَ: أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرَفَيْهِ
غَيْنٍ؟ ثُمَّ كَمُرُّ الرِّيحِ، ثُمَّ كَمُرُّ الطَّيْرِ وَشَدَّ الرَّجُلُ، تَجْرِي بِهِمْ
أَعْمَالُهُمْ، وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ، حَتَّى
تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ، حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا رَحْفًا
قَالَ: وَفِي خَاتَمِي الصِّرَاطِ كَلَامٌ لَيْبٌ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ تَأْخُذُ مَنْ أَمَرَتْ بِهِ
فَمَخْذُوشٌ نَاجٍ وَمَكْذُوشٌ فِي النَّارِ وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنْ
فَعَرَجْتُمْ لَسَبْعِينَ خَرِيقًا. رواه مسلم، باب ادنى أهل الجنة منزلة فيها، رقم: ६८२

उत्तरत झुजैश और उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला
अन्हुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
धरशाह इरमाया: कयामत के दिन सिफते-अमानत और सिवा-रहमी

को (अक शकल देकर) छोण दिया जायेगा. ये दोनों चीजें पुल-सिरात के दाअें बाअें भणीं हो जाअेंगी (ताके अपनी रिआयत करने वालों की सिफारिश और न रिआयत करने वालों की शिकायत करें) तुम्हारा पेडला काइला पुल-सिरात से भिजली की तरह तेजी के साथ गुजर जायेगा. रावी केहते हैं, मैंने अर्ज किया: मेरे मां बाप आप पर कुर्बान, भिजली की तरह तेज गुजरने का क्या मतलब हुवा? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: क्या तुमने भिजली को नहीं देखा के वो किस तरह पल भर में गुजर कर लौट ली आती है. उसके बाद गुजरने वाले हुवा की तरह तेजी से गुजरेंगे, फिर तेज परिन्दों की तरह, फिर जवां मर्हों के दौणने की रफ्तार से. गरज हर शम्स की रफ्तार उसके आमाव के मुताबिक होगी. और तुम्हारे नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पुल-सिरात पर भणे होकर केह रहे होंगे: अय मेरे रब! इनको सलामती से गुजार दीजिये, इनको सलामती से गुजार दीजिये, यहाँ तक के ऐसे लोग ली होंगे जो अपने आमाव की कमजोरी की वजह से पुल-सिरात पर घिसट कर ही चल सकेंगे. पुल-सिरात के दोनों तरफ लोहे के आंकणे लटके हुवे होंगे जिसके बारे में हुकम दिया जायेगा वो उसको पकण लेंगे. बाज लोगों को उन आंकणों की वजह से सिर्फ भराश (छीलन, उल्का जम्म) आयेगी, वो तो नजहत पा जायेंगे, और बाज जहन्नम में धकेल दिये जायेंगे. उजरत अबू हुदैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं: कसम है उस जात की जिसके कब्जा में अबू हुदैरा की जान है, बिना शुभल (भेशक) जहन्नम की गहराई ७० साल की मसाफत (कास्ले) के बराबर है. (मुस्लिम)

۱۵۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَتِمَّا أَنَا أَمِيرُ فِي الْجَنَّةِ إِذَا أَنَا بَنِي حَافَتَهُ قَبَابُ الدَّرِّ الْمُجَوِّفِ، قُلْتُ: مَا هَذَا يَا جَبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَا الْكَوْثَرُ الَّذِي أَعْطَاكَ رَبُّكَ، فَإِذَا طِينُهُ مَسَكَ أَذْقُرُ. رواه

البخارى، باب في الحوض، رقم: १०८१

उजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद

ફરમાયા: જન્મત મેં ચલને કે દોરાન મેરા ગુઝર એક નહર (ઝીલ) પર હુવા, ઉસકે દોનોં જાનિબ ખોખલે મોતિયોં સે તય્યાર કિયે હુવે ગુંબદ બને હુવે થે. મેંને જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ સે પૂછા: યે કયા હૈ? જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ ને કહા કે યે નહર-કૌસર હૈ જો આપકે રબ ને આપકો અતા ફરમાઈ હૈ. મેંને દેખા કે ઉસકી મિટ્ટી (જો ઉસકી તહ મેં થી) વો નિહાયત મહકને વાલી મુશક થી. (બુખારી)

۱۵۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ، وَزَوَايَاهُ سَوَاءٌ، وَمَاؤُهُ أَيْضٌ مِنَ الْوَرِقِ، وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكَثْرَتُهُ كَنْجُومِ السَّمَاءِ، فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَا يَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ اثْبَاتِ حَوْضِ نَبِيٍّ

رقم: ۹۷۱۰

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રહિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મેરે હોઝ કી મસાફત એક મહીને કી હૈ ઓર ઉસકે દોનોં કોને બિલ્કુલ બરાબર હૈં, યાની ઉસકી લમ્બાઈ ચોળાઈ બરાબર હૈ. ઉસકા પાની ચાંદી સે ઝિયાદા સુફેદ હૈ ઓર ઉસકી ખુશ્બૂ મુશક સે ભી અચ્છી હૈ ઓર ઉસકે ફૂઝે આસમાન કે તારોં કી તરહ (બેશુમાર) હૈં, જો ઉસકા પાની પી લેગા ઉસકો કભી પ્યાસ નહીં લગેગી. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: “હોઝ કી મસાફત એક મહીને કી હૈ” ઇસકા મતલબ યે હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ને જો “હોઝે કૌસર” રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો અતા ફરમાયા હૈ વો ઇસ કદર તવીલ વ અરીઝ (લમ્બા ચોળા) હૈ કે ઉસકી એક જાનિબ સે દૂસરી જાનિબ તક એક મહીને કી મસાફત (ફાસલા) હૈ.

۱۵۹- عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوْضًا، وَأَنَّهُمْ يَتَبَاهَوْنَ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ وَارِدَةٌ وَأَنَا أَزْجَرُ أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ وَارِدَةً.

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في صفات الحوض، رقم: ۲۴۴۳

હજરત સમુરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: (आभिरत में) उर नबी का अेक डौल है और अंबिया आपसमें ईस बात पर इफ्र करेंगे के उनमें से किसके पास पीने वाले जियादा आते हैं, मैं उम्मीद रખता हूँ के सभसे जियादा पीने के लिये लोग मेरे पास आओंगे (और मेरे डौल से सैराब डोंगे). (तिरमिजी)

۱۲۰- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ. زَادَ جَنَادَةُ: مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ أَيُّهَا شَاءَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ قَوْلِهِ تَعَالَى يَا أَهْلَ الْكِتَابِ ۖ رَقْمٌ: ۳۴۳۵

इजरत उबादा बिन सामित रदियल्लाहु तआला अन्हु नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल करते हैं: जिस शप्स ने ईस बात की गवाही दी के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (परस्तिश के बाईक) नहीं, वो अकेले हैं, उनका कोई शरीक नहीं, और ये के इजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनके बंटे और रसूल हैं, और इजरत ईसा अलैहिस्सलाम (मी) अल्लाह तआला के बंटे और उनके रसूल हैं, और उनका कलिमा हैं (के उनकी पैदाईश बगैर बाप के सिर्फ अल्लाह तआला के हुकम, कलिमअे "कुन" से हुई) और अल्लाह तआला की तरफसे वो अेक इह यानी जान हैं (जिस जान को इजरत जिब्रईल अलैहिस्सलाम की ईक के जरिये इजरत मरयम अलैहस्सलाम के बल (पेट) तक पहुंचाया गया. इजरत जिब्रईल अलैहिस्सलाम ने इजरत मरयम अलैहस्सलाम के गिरेबान में ईका था) और ये के जन्नत भरइक (सय) है, दोज्ब भरइक है (जे ईन सभकी गवाही दे) ज्वाह उसका अमल कैसा ही हो अल्लाह तआला उसे जन्नत में जरूर दाखिल इरमाओंगे. इजरत जुनादा रदियल्लाहु तआला अन्हु ने ये अल्लाह तआला नकल किये हैं: वो जन्नत के आठ दरवाजों में से जिससे याहे दाखिल हो जाअे. (बुखारी)

۱۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ اللَّهُ: أَعَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، فَاقْرَأُوا إِنَّ شَيْئَكُمْ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ ۖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، باب ما جاء في صفة الجنة، رقم: ۳۲۱۴

حضرت ابو ہریرہؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: میں نے اپنے نیک بندوں کے لیے ایسی چیزیں تیار کر رکھی ہیں جن کو نہ کسی نے دیکھا نہ کسی نے سنا اور نہ کسی نے خیال کیا۔ ان چیزوں میں سے کوئی چیز کسی انسان کے دل میں نہیں آئی۔ (تقریباً: کوئی آدمی بھی ان چیزوں کو نہیں جانتا جو ان بندوں کے لیے تیار ہو رہی ہیں جن میں ان کے خیالوں کے لیے کوئی چیز کا سامان ہے۔) (بخاری)

۱۲۲- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَوْضِعٌ مَوْطِئِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، باب ما جاء في صفة الجنة، رقم: ۳۲۵۰

حضرت سہل بن سعدؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جہنم میں ایک جگہ یا جگہ جہنم سے بہتر ہے۔ (بخاری)

۱۲۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَلَقَابٌ قَوْمٍ أَحَدُكُمْ أَوْ مَوْضِعٌ قَدِمَ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَكَلَتْ إِلَى الْأَرْضِ لَأَضَاعَتْ مَا بَيْنَهُمَا، وَلَمَّا نَزَلَتْ مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا، وَلَتَصْنِفُهَا يَغْنَى الْخَمَارُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رَوَاهُ

उजरत अनस रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जन्नत में तुम्हारी एक कमान के बराबर जगह या एक कदम के बराबर जगह दुनिया और जो कुछ ईसमें है उससे बेहतर है. और अगर जन्नत की औरतों में से कोई औरत (जन्नत से) जमीन की तरफ जाके तो जन्नत से लेकर जमीन तक (की जगह की) रीशन करदे और जुशू से नरदे और उसका दुपट्टा भी दुनिया और दुनिया में जो कुछ है उससे बेहतर है. (बुखारी)

۱-۱۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةً، يُسَمَّى الرَّائِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ، لَا يَقْطَعُهَا، وَأَقْرَأَ وَأَنَّ شَتْمَهُ وَظِلُّ مَمْدُودٍ. رواه البخاري، باب قوله وظل ممدود، رقم: ۴۸۸۱

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जन्नत में एक दरख्त ऐसा है के सवार उसके साथे में १०० साल चल कर भी उसको पार न कर सके और तुम याहो तो ये आयत पणहो **وَظِلُّ مَمْدُودٍ** और (जन्नती) लम्बे सायों में (छोंगे). (बुखारी)

۱-۱۵- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَأْكُلُونَ فِيهَا وَيَشْرَبُونَ، وَلَا يَتَقَلَّبُونَ وَلَا يَبُولُونَ، وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ قَالُوا: فَمَا بَالُ الطَّعَامِ؟ قَالَ: جُشَاءَ وَرَفَحَ كَرَفَحِ الْمِسْكِ، يُلْهَمُونَ التَّسْنِيحَ وَالتَّحْمِيذَ، كَمَا يُلْهَمُونَ النَّفْسَ. رواه مسلم، باب في صفات الجنة وأهلها، رقم: ۷۱۵۲

उजरत ज़ाबिर रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाह फरमाते हुवे सुना: जन्नती जन्नत में जाओगे और पियेंगे (लेकिन) न तो थूक आओगा न पेशाब पाजाना डोगा और न नाक की सलह की उजरत डोगी. सहाबा रहियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: जाने का क्या डोगा? यानी उजम कैसे डोगा. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने

ઈરશાદ ફરમાયા: ડિકાર આએગી ઔર પસીના મુશક કે પસીને કી તરહ હોગા યાની ગિઝા (ખાને) કા જો અસર નિકલના હોગા વો ડિકાર ઔર પસીના કે ઝરિયે નિકલ જાયા કરેગા ઔર જન્નતિયોં કી ઝબાન પર અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દો તરબીહ ઈસ તરહ જારી હોગી જિસ તરહ ઉનકા સાંસ જારી હોગા. (મુસ્લિમ)

۱۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَنَادِي مُنَادٍ: إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصْحُوا فَلَا تَسْقُمُوا أَبَدًا، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيُوا فَلَا تَمُوتُوا أَبَدًا، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشْبُوا فَلَا تَهْرَمُوا أَبَدًا، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَنَعُمُوا فَلَا تَبَاسُوا أَبَدًا، فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَتُؤَدُّوْنَ أَنْ يَلَكُمْ الْجَنَّةُ أَورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾. باب في دوام نعيم أهل

الجنة رقم: ۷۱۰۷

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક પુકારને વાલા જન્નતિયોં કો પુકારેગા કે તુમ્હારે લિયે સિહત હૈ, કભી બીમાર ન હોગે, તુમ્હારે લિયે ઝિંદગી હૈ કભી મૌત ન આએગી, તુમ્હારે લિયે જવાની હૈ કભી બુખડાપા નહીં આએગા ઔર તુમ્હારે લિયે ખુશહાલી હૈ કભી કોઈ પરેશાની ન હોગી. યે હદીસ ઈસ આયત કી તફસીર હૈ જિસમેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈરશાદ ફરમાયા: ﴿وَتُؤَدُّوْنَ أَنْ يَلَكُمْ الْجَنَّةُ أَورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (તરજુમા: ઔર ઉનસે પુકાર કર કહા જાએગા: યે જન્નત તુમકો તુમ્હારે આમાલ કે બદલે દી ગઈ હૈ). (મુસ્લિમ)

۱۲۳- عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، قَالَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: تَرِيدُونَ شَيْئًا أَزِيدُكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: أَلَمْ نَبْيُضْ وَجُوهَنَا؟ أَلَمْ تَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ وَتَنْجِنَا مِنَ النَّارِ؟ قَالَ: فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ، فَمَا أُعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ عَزَّ وَجَلَّ.

رواه مسلم، باب اثبات رؤية المؤمنين في الآخرة رقم: ۴۴۹

હજરત સુહેબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ જન્તી જન્ત મેં પહુંચ જાએંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઉનસે ઈરશાદ ફરમાએંગે: કયા તુમ ચાહતે હો કે મેં તુમકો મજીદ એક થીજ અતા કરું યાની તુમકો જો કુછ અબ તક અતા હુવા હૈં ઉસ પર મજીદ એક ખાસ થીજ ઈનાયત કરું ? વો કહેંગે: કયા આપને હમારે થેહરે શૌશન નહીં કર દિયે ઔર કયા આપને હમેં દોઝખ સે બચાકર જન્નત મેં દાખિલ નહીં કર દિયા? (અબ ઈસકે અલાવા ઔર કયા થીજ હો સકતી હૈં જિસકી હમ ખ્વાહિશ કરે, બંદો કે ઈસ જવાબ કે બાદ) ફિર અલ્લાહ તઆલા પદા ઉટા દેંગે (જિસકે બાદ વો અલ્લાહ તઆલા કા દીદાર કરેંગે (દેખેંગે)) અબ ઉનકા હાલ યે હોગા કે જો કુછ અબ તક ઉન્હેં મિલા થા ઉસ સબસે ઝિયાદા મહબૂબ ઉનકે લિયે અપને રબ કે દીદાર કી નેઅમત હોગી. (મુસ્લિમ)

۱۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَغْطُوا

فَأَجْرًا بِنِعْمَةٍ، إِنَّكَ لَا تَذَرِي مَا هُوَ لَاقٍ بَعْدَ مَوْتِهِ، إِنَّهُ عِنْدَ اللَّهِ قَائِلًا لَا

يَمُوتُ. رواه الطبرانی في الأوسط ورجاله ثقات، مجمع الزوائد ۱۰/ ۶۴۳

الْقَائِلُ: الثَّارُ قَالَ الْبَغَوِيُّ فِي شَرْحِ السُّنَنِ ۱/ ۲۹۰

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ કિસી ગુનાહગાર કો નેઅમતોં મેં દેખ કર ઉસ પર રશક (ઉસકે જેસા હોને કી તમન્ના) ન કરો, તુમ્હેં માલૂમ નહીં મૌત કે બાદ ઉસકે સાથ કયા હોને વાલા હૈ. અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસકે લિયે એક ઔસા કાતિલ હૈ જિસકો કબી મૌત નહીં આએગી (કાતિલ સે મુરાદ દોઝખ કી આગ હૈ જિસમેં વો રહેગા). (તબરાની, મજમૈઝ-ઝવાઈદ)

۱۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: تَارُكُمْ جُزْءًا مِنْ

سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ، قَالَ:

لُصِّلَتْ عَلَيْهِمْ بِتِسْعَةِ وَسْتِينَ جُزْءًا أَكْلُهُمْ مِثْلَ حَرِّهَا. رواه البخاري، باب

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम्हारी ईस दुनिया की आग दोज्ज की आग से ७० हिस्सों में से अेक हिस्सा है. अर्ज किया गया: या रसूल्लाह! यही (दुनिया की आग) काही थी. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: दोज्ज की आग दुनिया की आग के मुकाबला में ५८ दूर्ज बण्डा दी गई है. हर दूर्ज की हारत (गर्मी) दुनिया की आग की हारत के बराबर है. (बुखारी)

۱۷۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يُؤْتَى بِأَنفَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا، مِنْ أَهْلِ النَّارِ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً، ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ! أَهْلَ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّبِكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا، وَاللَّهِ يَا رَبِّ! أَوْ يُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ يَوْمَ فِي الدُّنْيَا، مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ! أَهْلَ رَأَيْتَ بُسًّا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّبِكَ شِدَّةٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا، وَاللَّهِ يَا رَبِّ! أَمَا مَرَّبِي يَوْمَ قَطُّ، وَلَا رَأَيْتَ شِدَّةً قَطُّ.

رواه مسلم، باب صبغ انعم اهل الدنيا في النار، رقم: ۷۰۸۸

उत्तरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: क्यामत के दिन दोज्जियों में से अेक अैसे शप्स को लाया जाऐगा जिसने अपनी दुनिया की जिंदगी निहायत अैश व आराम के साथ गुजारी होगी, उसको दोज्ज की आग में अेक गोता (डुंकी) दिया जाऐगा फिर उससे पूछा जाऐगा: आदम के भेटे! क्या तूने कभी कोई अच्छी छालत देपी है और क्या कभी अैश व आराम का कोई दौर तुज पर गुजरा है? वो अल्लाह की कसम पाकर कहेगा: कभी नहीं मेरे रब! ईसी तरह अेक शप्स जन्नतियों में से अैसा लाया जाऐगा जिसकी जिंदगी सबसे जियादा तकलीफ में गुजरी होगी, उसको जन्नत में अेक गोता दिया जाऐगा फिर उससे पूछा जाऐगा: आदम के भेटे! क्या तूने कभी कोई दुष्प देपा है, क्या कोई दौर तुज पर तकलीफ का गुजरा है? वो अल्लाह की कसम पाकर कहेगा: कभी नहीं मेरे रब! कभी कोई तकलीफ मुज पर नहीं गुजरी और मैंने कभी कोई तकलीफ नहीं देपी. (मुस्लिम)

۱۴۱- عَنْ سُمْرَةَ بِنْتِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَفَيْتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى حُجْرَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى تَرْلُوقَتِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

باب جهنم، رقم: ۷۱۷۰

उजरत समुरा बिन जुन्दुब रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हरशाह इरमाया: बाज होजणियों को आग उनके टपनों तक पकणगी और बाज को उनके घुटनों तक पकणगी और बाजों को उनकी कमर तक पकणगी और बाज को उनकी छंसली (गर्दन के नीचे की हड्डी) तक पकणगी. (मुस्लिम)

۱۴۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَأَ عَلَيْهِ الْآيَةُ: اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ فُطْرَةَ مِنَ الزُّقُومِ فُطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَايِشَهُمْ، فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ طَعَامَهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا

حديث حسن صحيح، باب ما جاء في صفه شراب لعل النار، رقم: ۲۵۸۵

उजरत अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये आयत तिलावत इरमाय: اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

(“तरजुमा: अल्लाह तआला से डरा करो जैसा उससे डरने का हक है और (कामिल-पूरे) इस्लाम ही पर जान देना”). (अल्लाह तआला से और उनके अजाब से डरने के बारे में) आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने बयान इरमाया: “जकूम” का अगर एक कतरा दुनिया में टपक जाये तो दुनिया में बसने वालों के सामाने जिंदगी को भराब करदे, तो क्या हाल होगा उस शम्स का जिसका जाना ही जकूम होगा (जकूम जहन्नम में पैदा होने वाला एक दरजत है.) (तिरमिजी)

۱۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرِيلَ: اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا، فَلَذَبَ فَانْظَرَ إِلَيْهَا، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا ثُمَّ حَفَّهَا

بِالْمَكَارِهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ! اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَلَمَّحَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا ثُمَّ
جَاءَ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ الْقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ، قَالَ:
فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى النَّارَ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ! اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا، فَذَهَبَ
فَنَظَرَ إِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا،
فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ، ثُمَّ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ! اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَذَهَبَ فَنَظَرَ
إِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ وَجَلَّالِكَ الْقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَتَقَى
أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَها رواه ابو داود، باب في خلق الجنة والنار: ٤٧٤٤

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ
અલ્લાહ તઆલા ને જન્મત કો પૈદા કિયા તો જિબ્રઈલ (અલૈહિસ્સલામ)
સે ફરમાયા: જાઓ જન્મત કો દેખો, ઉન્હોને જાકર દેખા. ફિર અલ્લાહ
તઆલા સે આકર અર્જ કિયા: અય મેરે રબ! આપકી ઇઝઝત કી કસમ
જો કોઈ ભી ઉસ જન્મત કા હાલ સુનેગા વો ઉસમેં ઝર પહુંચેગા યાની
પહુંચને કી પૂરી કોશિશ કરેગા. ફિર અલ્લાહ તઆલા ને ઉસકો
નાગવારિયોં સે ઘેર દિયા, યાની શરઈ અહકામ કી પાબંદી લગાદી,
જિન પર અમલ કરના નફસ કો નાગવાર (મુશ્કિલ) હૈ. ફિર ફરમાયા:
જિબ્રઈલ અબ જાકર દેખો. યુનાંચે ઉન્હોને જાકર દેખા. ફિર આકર અર્જ
કિયા: અય મેરે રબ! આપકી ઇઝઝત કી કસમ અબ તો મુઝે યે ડર હૈ કે
ઉસમેં કોઈ ભી ન જા સકેગા. ફિર જબ અલ્લાહ તઆલા ને દોઝખ કો
પૈદા કિયા તો જિબ્રઈલ (અલૈહિસ્સલામ) સે ફરમાયા: જિબ્રઈલ જાઓ
જહન્નમ કો દેખો, ઉન્હોને જાકર દેખા. ફિર અલ્લાહ તઆલા સે આકર
અર્જ કિયા: અય મેરે રબ! આપકી ઇઝઝત કી કસમ જો કોઈ ભી ઉસકા
હાલ સુનેગા ઉસમેં દાખિલ હોને સે બચેગા, યાની બચને કી પૂરી કોશિશ
કરેગા. ઉસકે બાદ અલ્લાહ તઆલા ને દોઝખ કો નફસાની ખ્વાહિશાત
સે ઘેર દિયા, ફિર ફરમાયા: જિબ્રઈલ અબ જાકર દેખો. ઉન્હોને જાકર
દેખા, ફિર આકર અર્જ કિયા: અય મેરે રબ! આપકી ઇઝઝત કી કસમ,
આપકે બુલંદ મરતબા કી કસમ! અબ તો મુઝે યે ડર હૈ કે કોઈ ભી
જહન્નમ મેં દાખિલ હોને સે ન બચ સકેગા. (અબૂ દાઉદ)

અલ્લાહ તઆલા કી જાતે-આલી સે બરાહે-
રાસ્ત ઈસ્તિફાદા (ડાઈરેક્ટ ફાઈદા ઉઠાને) કે
લિયે અલ્લાહ તઆલા કે અવામિર (હુકમો) કો
હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે
તરીકા પર પૂરા કરને મેં દુનિયા વ આખિરત કી
તમામ કામિયાબિયોં કા ચકીન કરના

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا﴾ [الأحزاب: ٣٦]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: ઓર કિસી મોમિન મદ ઓર મોમિન
ઔરત કે લિયે ઈસ બાત કી ગુંજાઈશ નહીં કે જબ અલ્લાહ તઆલા ઓર
ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કિસી કામ કા હુકમ દે દે તો
ફિર ઉનકો અપને કામ મેં કોઈ ઈખ્તિયાર બાકી રહે, યાની ઈસકી
ગુંજાઈશ નહીં રેહતી કે વો કામ કરેં યા ન કરેં બલ્કે અમલ કરના હી
ઝરૂરી હૈ ઓર જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ
અલૈહિ વસલ્લમ કી નાફરમાની કરેગા તો વો ચકીનન ખુલી હુઈ
ગુમરાહી મેં મુખ્તિલા હોગા. (સૂરએ અહઝાબ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ [النساء: ٦٤]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઓર હમને હર એક રસૂલ કો
ઈસ મકસદ કે લિયે ભેજા કે અલ્લાહ તઆલા કી તૌફીક સે ઉનકી
ઈતાઅત કી (ફરમા-બરદારી કી, માની) જાએ. (સૂરએ નિસા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ ۖ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર જો કુછ તુમહેં રસૂલ દે વો લે લો ઔર જિસ ચીઝ સે રોકેં રુક જાયા કરો યાની જો હુકમ ભી દેં ઉસકો માન લો. (સૂરએ હશર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ [الاحزاب: ૨૧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: તુમહારે લિયે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ઝાત મેં અચ્છા નમૂના હૈ ખાસ તૌર સે ઉસ શખ્સ કે લિયે જો અલ્લાહ તઆલા ઔર કયામત કી ઉમ્મીદ રખતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કો બહુત યાદ કરતા હૈ. (સૂરએ અહઝાબ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [السمون: ૧૩]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: જો લોગ અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કી મુખાલિફત (ખિલાફ) કરતે હૈં ઉન્હેં ઈસ બાત સે ડરના ચાહિયે કે ઉન પર કોઈ આફત આ જાએ યા ઉન પર કોઈ દર્દનાક અઝાબ નાઝિલ હો (ઉતરે). (સૂરએ મોમિનૂન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الرحل: ૧૧૭]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: જો શખ્સ કોઈ નેક કામ કરે મર્દ હો યા ઔરત, બશર્ત યે કે ઈમાન વાલા હો તો હમ ઉસે ઝરૂર અચ્છી ઝિંદગી બસર કરાએંગે (યે દુનિયા મેં હોગા ઔર આખિરત મેં) ઉનકે અચ્છે કામો કે બદલે મેં ઉનકો અજર દેંગે. (સૂરએ નહલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَن يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

[الاحزاب: ૪૧]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: ઔર જિસને અલ્લાહ તઆલા ઔર

ઉનકે રસૂલ કી બાત માની ઉસને બળી કામયાબી હાસિલ કી. (સૂરએ અહઝાબ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [ال عمران: ૩૧]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઇરશાદ ફરમાયા: આપ કેહ દીજિયે કે અગર તુમ અલ્લાહ તઆલા સે મુહબ્બત કરતે હો તો તુમ મેરી ફરમા-બરદારી કરો અલ્લાહ તઆલા તુમસે મુહબ્બત કરેંગે ઔર તુમ્હારે સબ ગુનાહ બખ્શ દેંગે ઔર અલ્લાહ બહુત બખ્શનેવાલે મહેરબાન હૈં. (સૂરએ આલે ઇમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الدِّينَ أَمْنٌ وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ [مريم: ૧૬]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: બેશક જો લોગ ઇમાન લાએ ઔર ઉન્હોંને નેક અમલ કિયે અલ્લાહ તઆલા ઉનકે લિયે મખ્લૂક કે દિલ મેં મુહબ્બત પૈદા કર દેંગે. (સૂરએ મરયમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَفُ ظُلُمًا وَلَا هَضْمًا﴾ [طه: ૧૧૨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: ઔર જિસને નેક કામ કિયે હોંગે ઔર વો ઇમાન ભી રખતા હોગા ઉસકો ઉસકે અમલ કા પૂરા બદલા મિલેગા ઔર ઉસકો ન કિસી ઝિયાદતી કા ખૌફ હોગા ઔર ન હી હક-તલ્ફી (હક મારે જાને) કા યાની ન યે હોગા કે ગુનાહ કિયે બગૈર લિખ દિયા જાએ ઔર ન હી કોઈ નેકી કમ લિખ કર હક-તલ્ફી કી જાએગી. (સૂરએ તાહા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ [الطلاق: ૩: ૨]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: ઔર જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ડરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા હર મુશ્કિલ સે ખલાસી (છુટકારે, નજાત)

की कोई न कोई सूरत पैदा कर देते हैं और उसको ऐसी जगह से रोजी पहुंचाते हैं जहां से उसको भयाव भी नहीं होता. (सूरअ तवाक)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا يَرَوْنَا كَمَا فَعَلْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قُرُونٍ مَقْنُونَةٍ
الْأَرْضِ مَا لَمْ نَمُكِّنْ لَهُمْ لَكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مَطَرًا رِاسًا وَجَعَلْنَا
الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَفْلَكْنَهُمْ بِدُنُوبِهِمْ وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ
قُرُونًا آخَرِينَ﴾ (الاسم: 17)

अल्लाह तआला का ईरशाह है: क्या उन्होंने नहीं देखा के हमने उनसे पहले कितनी ही ऐसी कौमों को उलाह (तबाह व बरबाह) कर दिया जिनको हमने दुनिया में ऐसी कुव्वत (ताकत) दी थी के तुमको वो कुव्वत नहीं दी (जिस्मानी कुव्वत, भाव की इरावानी (जियादती), भणे भानदान वाला होना, ईजलत का मिलना, उमरों का दराज (भणी उम्र का) होना, दुकूमती ताकत का होना वगैरा वगैरा) और हमने उन पर भूख बारिशें बरसाई, हमने उनके भेत और भागों के नीयें से नहरें जारी कीं, फिर (भावजूह ईस कुव्वत व सामान के) हमने उनको उनके गुनाहों के सबब (वजह से) उलाह कर दिया और उनके बाद उनकी जगह दूसरी जमाअतों को पैदा कर दिया. (सूरअ अ-आम)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا﴾ (الكهف: 46)

अल्लाह तआला का ईरशाह है: माल और औलाह तो दुनिया की जिंदगी की (इना (जल्म) होने वाली) सौनक हैं और अच्छे आमाव जो हमेशा बाकी रहने वाले हैं वो आपके रब के यहाँ यानी आपिरत में सवाब के अतिबार से भी उजर दज्ज बेउतर हैं और उम्मीद लगाने के अतिबार से भी उजर दज्ज बेउतर हैं यानी अच्छे आमाव पर जो उम्मीदें वाबस्ता होती (लगाई जाती) हैं वो आपिरत में पूरी होगी और उम्मीद से भी जियादा सवाब मिलेगा. इसके बर्कस (मिलाक) माल व अस्बाब (चीजों) से उम्मीदें पूरी नहीं होतीं. (सूरअ कइफ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ﴾ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ

صَبَرُوا أَجْرُهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦١﴾ [النحل: ١٦١]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: જો કુછ તુમ્હારે પાસ દુનિયા મેં હૈ વો એક દિન ખત્મ હો જાએગા ઔર જો અમલ તુમ અલ્લાહ તઆલા કે પાસ ભેજ દોગે વો હમેશા બાકી રહેગા. (સૂરએ નહલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَوْفَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَا غُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ [القصص: ١٠]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: ઔર જો કુછ તુમકો દુનિયા મેં દિયા ગયા હૈ વો તો સિફ દુનિયા કી ચંદ રોઝા ઝિંદગી ગુઝારને કા સામાન ઔર યહાં કી (ફના હોને વાલી) રૌનક હૈ ઔર જો કુછ અલ્લાહ તઆલા કે પાસ હૈ વો બેહતર ઔર હમેશા બાકી રહેને વાલા હૈ, કયા તુમ ઇતની બાત ભી નહીં સમજતે? (સૂરએ કસસ)

અહાદીસે નખવિયા

١-٤٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: بَابِرُ وَابِلَا عَمَالٍ سَبْعًا، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلَّا فَقْرًا مُنْسِيًا، أَوْ غِنًى مُطْغِيًا، أَوْ مَرَضًا مُفْسِدًا، أَوْ هَرَمًا مُفْقِدًا، أَوْ مَوْتًا مُجْهِزًا أَوْ الذَّجَالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يَنْتَظَرُ أَوِ السَّاعَةِ؟ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب

ما حافى العبادرة بالعمل، رقم: ٢٣٠٦، الجامع الصحيح وهو سنن الترمذی طبع دار الباز

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: સાત ચીઝોં સે પેહલે નેક આમાલ મેં જલ્દી કરો. કયા તુમ્હેં ઐસી તંગદસ્તી (ગરીબી) કા ઇન્તિઝાર હૈ જો સબ કુછ ભુલા દે, યા ઐસી માલદારી કા જો સર્કશ (બગાવત કરને વાલા) બનાદે, યા ઐસી બીમારી કા જો નાકારા (બેકાર) કરદે, યા ઐસે બુખલાપે કા જો અકલ ખો દે, યા ઐસી મૌત કા જો અચાનક આ જાએ (કે બાઝ વકત તૌબા કરને કા મોકા ભી નહીં મિલતા) યા દજ્જાલ કા જો આને વાલી છુપી હુઈ બુરાઈયોં મેં

બદ-તરીન બુરાઈ હે, યા કયામત કા? કયામત તો બળી સખ્ત ઓર બળી કબવી થીજ હે. (નિરમિઝી)

ફાઈદા: મતલબ યે હે કે ઈન્સાન કો ઈન સાત થીઝોં મેં સે કિસી થીઝ કે આને સે પેહલે નેક આમાલ કે ઝરિયે અપની આબિરત કી તથ્યારી કર લેની ચાહિયે, કહીં એસા ન હો કે ઈન રુકાવટોં મેં સે કોઈ રુકાવટ આ જાએ ઓર ઈન્સાન આમાલે-સાલિહા (નેક આમાલ) સે મહરૂમ હો જાએ.

۱۴۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَتَّبِعُ الْمَيِّتُ ثَلَاثَةً: فَيَرْجِعُ النَّانَ وَيَتَّبِي وَاحِدٌ، يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَتَّبِي عَمَلُهُ. رواه مسلم، كتاب الزهد، رقم: ۷۴۲۴

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મય્યત કે સાથ તીન થીઝોં જાતી હે. દો થીઝોં વાપસ આ જાતી હેં ઓર એક સાથ રેહ જાતી હે. ઘરવાલે, માલ ઓર અમલ સાથ જાતે હેં. ફિર ઘરવાલે ઓર માલ વાપસ આ જાતા હે ઓર અમલ સાથ રેહ જાતા હે. (મુસ્લિમ)

۱۴۶- عَنْ عُمَرَ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَطَبَ يَوْمًا فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ: أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا عَرَضٌ حَاضِرٌ يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ أَلَا وَإِنَّ الْآخِرَةَ أَجَلٌ صَادِقٌ يَقْضَىٰ فِيهَا مَلِكٌ قَادِرٌ، أَلَا وَإِنَّ الْخَيْرَ كُلَّهُ بِحَدِّ أَفْرِوهِ فِي الْجَنَّةِ، أَلَا وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ بِحَدِّ أَفْرِوهِ فِي النَّارِ أَلَا فَاعْمَلُوا وَأَنْتُمْ مِنَ اللَّهِ عَلَىٰ حَذَرٍ، وَاعْمَلُوا أَنْكُمْ مَغْرُوضُونَ عَلَىٰ أَعْمَالِكُمْ، فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ. مسند الشافعي ۱/ ۱۴۸

હઝરત અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક દિન ખુબ્બા દિયા જિલ્લમેં ઈરશાદ ફરમાયા: ગૌર સે સુનો, દુનિયા એક આરઝી ઓર વકતી સોદા હે (ઓર ઈસકી કોઈ કદો કીમત નહીં હે ઈસલિયે) ઈસમેં હર અચ્છે બુરે કા હિસ્સા હે ઓર સબ ઈસસે ખાતે હે. બિલા શુબહ

(બેશક) આખિરત મુકરરરા વક્ત પર આને વાલી સચ્ચી હકીકત હે ઔર ઉસમેં કુદરત રખને વાલા બાદશાહ ફેરવા કરેગા. ગૌર સે સુનો, સારી ભલાઈયાં ઔર ઉસકી તમામ કિસ્મેં જન્નત મેં હેં ઔર હર કિસ્મ કી બુરાઈ ઔર ઉસકી તમામ કિસ્મેં જહન્નમ મેં હેં. અચ્છી તરહ સમજ લો, જો કુછ કરો અલ્લાહ તઆલા સે ડરતે હુવે કરો ઔર સમજ લો, તુમ અપને અપને આમાલ કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મેં પેશ કિયે જાઓગે. જિસ શખ્સ ને ઝર્રા બરાબર કોઈ નેકી કી હોગી વો ઉસકો ભી દેખ લેગા ઔર જિસને ઝર્રા બરાબર બુરાઈ કી હોગી વો ઉસકો ભી દેખ લેગા. (મુસ્નદે શાફિઈ)

۱۷۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يَكْفُرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سِنَةٍ كَأَن زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ: الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أََمْثَالِهَا إِلَى مِئَةِ مِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا. رواه البخاري، باب حسن

إسلام المرء، رقم: ૬૧

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જબ બંદા ઈસ્લામ કુબૂલ કર લેતા હે ઔર ઈસ્લામ કા હુસ્ન (ખૂબસૂરતી, નિખાર) ઉસકી જિંદગી મેં આ જાતા હે તો જો બુરાઈયાં ઉસને પેહલે કી હોતી હેં અલ્લાહ તઆલા ઈસ્લામ કી બરકત સે ઉન સબકો માફ ફરમા દેતે હેં. ઉસકે બાદ ઉસકી નેકિયોં ઔર બુરાઈયોં કા હિસાબ ચેરહતા હે કે એક નેકી પર દસ ગુના (મરતબા, બાર) સે ૭૦૦ ગુના તક સવાબ દિયા જાતા હે ઔર બુરાઈ કરને પર ઉસી એક બુરાઈ કી સજા કા મુસ્તાહિક (હકદાર) હોતા હે, હાં અલ્બત્તા અલ્લાહ તઆલા ઉસસે ભી દરગુઝર (માફ) ફરમા દેં તો બાત દૂસરી હે. (બુખારી)

ફાઈદા: જિંદગી મેં ઈસ્લામ કે હુસ્ન કા આના યે હે કે દિલ ઈમાન કે નૂર સે રૌશન હો ઔર જિસ્મ અલ્લાહ તઆલા કી ફરમા-બરદારી સે આરાસ્તા (સજા) હો.

۱۷۸- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ
الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا.

(وهو جزء من الحديث) رواه مسلم، باب بيان الإيمان والإسلام، ١٠٠٠، رقم: ٩٣

હજરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ્લામ (કે અરકાન-હિસ્સોં મેં સે) યે હૈ કે (દિલ વ ઝબાન સે) તુમ યે શહાદત (ગવાહી) અદા કરો કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ ઈલાહ નહીં (કોઈ ઝત ઈબાદત વ બંદગી કે લાઈક નહીં) ઔર યે કે મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉનકે રસૂલ હૈં ઔર નમાઝ અદા કરો, ઝકાત અદા કરો, માહે રમઝાન કે રોઝે રખ્ખો ઔર અગર તુમ હજ કી તાકત રખતે હો તો હજ કરો. (મુસ્લિમ)

١٤٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ لَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتَسْلِمَتُكَ عَلَى أَهْلِكَ لَمَنْ اتَّقَصَّ شَيْئًا مِنْهُمْ فَهُوَ مِنْهُمْ مِنَ الْإِسْلَامِ يَدْعُهُ وَمَنْ تَرَكَهُمْ كُلَّهُمْ فَقَدْ وَلِيَ الْإِسْلَامَ ظَهْرَهُ. رواه الحاكم في المستدرک

٢١/١ وقال هذا الحديث مثل الاول في الاستقامة

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ્લામ યે હૈ કે તુમ અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરો ઔર ઉનકે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાઓ, નમાઝ કાઈમ કરો, ઝકાત અદા કરો, રમઝાન કે રોઝે રખ્ખો, હજ કરો, નેકી કા હુકમ કરો, બુરાઈ સે રોકો, ઔર અપને ઘર વાલોં કો સલામ કરો. જિસ શખ્સ ને ઈનમૈં સે કિસી ચીઝ મેં કુછ કમી કી તો વો ઈસ્લામ કે એક હિસ્સા કો છોળ રહા હૈ ઔર જિસને ઈન સબકો બિલકુલ હી છોળ દિયા ઉસને ઈસ્લામ સે મુંહ ફેર લિયા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

١٨٠- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْإِسْلَامُ ثَمَانِيَةٌ

أَسْهُمُ، الْإِسْلَامُ سَهُمٌ وَالصَّلَاةُ سَهُمٌ وَالزَّكَاةُ سَهُمٌ وَحَجُّ الْبَيْتِ
سَهُمٌ وَالصِّيَامُ سَهُمٌ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ سَهُمٌ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ
سَهُمٌ وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ سَهُمٌ وَقَدْ خَابَ مَنْ لَا سَهُمَ لَهُ. - رواه البزار

و فی مزید بن عطاء بن یقہ احمد بن غیر موضعہ جماعتی بقیہ رحالہ تعات، مجمع الزوائد ۱/ ۱۹۱

હજરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ્લામ કે આઠ હિસ્સે (અહમ) હૈં. ઈમાન એક હિસ્સા હૈ, નમાઝ પઞહના એક હિસ્સા હૈ, ઝકાત દેના એક હિસ્સા હૈ, હજ કરના એક હિસ્સા હૈ, અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ (ઈસ્લામી જંગ) કરના એક હિસ્સા હૈ, રમઝાન કે રોઝે રખના એક હિસ્સા હૈ, નેકી કા હુકમ કરના એક હિસ્સા હૈ, બુરાઈ સે રોકના એક હિસ્સા હૈ. બિલા શુબહ (બેશક) વો શખ્સ નાકામ હૈ જિસકા (ઈસ્લામ કે ઈન અહમ હિસ્સોં મેં સે કિસી મેં ભી) કોઈ હિસ્સા નહીં. (બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۸۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ
تُسَلِّمَ وَجْهَكَ لِلَّهِ وَتَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ وَتَقِيَمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ. (الحديث) رواه احمد ۱/ ۳۱۹

હજરત ઈબને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ્લામ યે હૈ કે તુમ અપને આપકો (અકાઈદ ઔર આમાલ મેં) અલ્લાહ તઆલા કે સુપુર્દ (હવાલે) કરદો ઔર (દિલ વ ઝબાન સે) તુમ યે શહાદત (ગવાહી) અદા કરો કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ ઈલાહા નહીં (કોઈ ઝાત ઈબાદત વ બંદગી કે લાઈક નહીં) મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસકે બંદે ઔર રસૂલ હૈં, નમાઝ કાઈમ કરો ઔર ઝકાત અદા કરો. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: ذُلِّي
عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، قَالَ: تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا،
وَتَقِيَمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَقْرُوضَةَ، وَتَصُومُ

رَمَضَانَ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا، فَلَمَّا أَوَّلَى قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَرَهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا.

رواه البخاري، باب وجوب الزكاة، رقم: ۱۳۹۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે દેહાત કે રેહને વાલે એક સાહબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવે ઔર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે કોઈ એસા અમલ બતા દીજિયે જિસકે કરને સે મેં જન્નત મેં દાખિલ હો જાઉં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કિયા કરો, કિસી કો ઉનકા શરીક ન ઠેહરાઓ, ફર્ઝ નમાઝ પૂજા કરો, ફર્ઝ ઝકાત અદા કિયા કરો ઔર રમઝાન કે રોઝે રખ્યા કરો. ઉન સાહબ ને અર્ઝ કિયા: ઉસ ઝાત કી કસમ જિસકે કબ્જા મેં મેરી જાન હૈ (જો આમાલ આપને ફરમાયે હેં વૈસે હી કરૂંગા) ઈનમેં કોઈ ઈઝાફા (ઝિયાદતી, બખ્ષૈતરી) નહીં કરૂંગા. ફિર જબ યો સાહબ ચલે ગયે તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી જન્નતી કો દેખના ચાહતા હો યો ઉનકો દેખ લે. (બુખારી)

۱۸۳- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ تَجْدِثِ الثَّرَاسِ تَسْمَعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ وَلَا تَفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَاذْهَابُ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ، فَقَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهَا؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَصِيَامُ رَمَضَانَ، قَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهِ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ، قَالَ: وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الزَّكَاةَ، قَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهَا؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ، قَالَ: فَادْبِرِ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلْفَحَ إِنَّ

صَدَقَ. رواه البخاري، باب الزكاة من الإسلام، رقم: ۴۶

હઝરત તલ્હા બિન ઉબૈદુલ્લાહ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે અહલે નજ્દ મેં સે એક સાહબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ

અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવે, ઉનકે સર કે બાલ બિખરે હુવે થે. હમ ઉનકી આવાઝ કી ગુન્ગુનાહટ તો સુન રહે થે (લેકિન ફરસ્લા પર હોને કી વજહ સે) ઉનકી ખાત હમેં સમજ મેં નહીં આ રહી થી, યહાં તક કે વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે કરીબ પહુંચ ગએ તો હમેં સમજ મેં આયા કે વો આપસે ઈસ્લામ (કે આમાલ) કે બારે મેં દરયાફત કર (પૂછ) રહે હૈં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (ઉનકે જવાબ મેં) ઈરશાદ ફરમાયા: દિન રાત મેં પાંચ (ફર્જ) નમાઝે હૈં. ઉન સાહબ ને અર્ઝ કિયા: કયા ઈન નમાઝોં કે અલાવા ભી કોઈ નમાઝ મેરે ઊપર ફર્જ હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં! લેકિન અગર તુમ નફિલ પળહના યાહો તો પળહ સકતે હો. ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: રમઝાન કે રોઝે ફર્જ હૈં. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા: કયા ઈન રોઝોં કે અલાવા ભી કોઈ રોઝા મુઝ પર ફર્જ હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં! મગર નફિલ રોઝા રખના યાહો તો રખ સકતે હો. (ઉસકે બાદ) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઝકાત કા ઝિક્ક ફરમાયા. ઈસ પર ભી ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા: કયા ઝકાત કે અલાવા ભી કોઈ સદકા મુઝ પર ફર્જ હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં! મગર નફિલી સદકા દેના યાહો તો દે સકતે હો. ઉસકે બાદ વો સાહબ યે કેહતે હુવે ચલે ગએ: અલ્લાહ કી કસમ! મેં ઈન આમાલ મેં ન તો ઝિયાદતી કરુંગા ઔર ન હી કમી કરુંગા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર ઈસ શખ્સ ને સચ કહા તો કામચાબ હો ગયા. (બુખારી)

۱۸۳- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ - وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ -: يَا يُعُونُنِي عَلَى الْآ تَسْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ آيَاتِكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلَا تَقْصُوا فِي مَعْرُوفٍ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعَرِيقٌ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَرَّهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ، وَإِنْ

شَاءَ عَائِبَةً، فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ. رواه البخاري، كتاب الايمان، رقم: ١٨٠

હજારત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સહાબા કી એક જમાઅત સે જો આપકે ગિર્દ બેઠી થી, મુખાતિબ હોકર ફરમાયા: મુજસે ઈસ પર બેઅત કરો કે અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક નહીં કરોગે, ચોરી નહીં કરોગે, ઝિન્ના (બીવી કે સિવા કિસી સે હમબિસ્તરી, મુહબત) નહીં કરોગે, (ફક (ગરીબી) કે ડર સે) અપની ઔલાદ કો કત્લ નહીં કરોગે, જાન બૂઝ કરં કિસી પર બુહતાન (ઇલામ) નહીં લગાઓગે ઔર શરઈ અહકામાત (ઈસ્લામ કે હુકમો) મેં નાફરમાની નહીં કરોગે. જો કોઈ તુમમેં સે ઈસ અહદ (વાદે) કો પૂરા કરેગા ઉસકા અજર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિમ્મે હે. ઔર જો શખ્સ (શર્ક કે અલાવા) ઈનમેં સે કિસી ગુનાહ મેં મુખ્તિલા હો જાએ ઔર ફિર દુનિયા મેં ઉસકો ઉસ ગુનાહ કી સજા ભી મિલ જાએ (જેસે હદ વગૈરા જારી હો જાએ) તો વો સજા ઉસકે ગુનાહ કે લિયે કફારા હો જાએગી. ઔર અગર અલ્લાહ તઆલા ને ઉનમેં સે કિસી ગુનાહ કી પદાપોશી ફરમાઈ (ઔર દુનિયા મેં ઉસે સજા ન મિલી) તો ઉસકા મામલા અલ્લાહ તઆલા કી મરજી પર હે, ચાહેં (વો અપને ફજલો કરમ સે) આબિરત મેં ભી દરગુઝર (માફ) ફરમાએ ઔર ચાહેં તો અઝાબ દે. (હજારત ઉબાદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં) કે હમને ઈન ખાતોં પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે બેઅત કી. (બુખારી)

١٨٥- عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِعَشْرٍ كَلِمَاتٍ قَالَ: لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا وَإِنْ قُتِلْتَ وَحُرِلْتَ، وَلَا تَعُنَّ وَالِدَيْكَ وَإِنْ أَمَرَكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ، وَلَا تَتْرُكَنَّ صَلَاةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّدًا، فَإِنْ مَرَّكَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرَأْتَ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ، وَلَا تُشْرِبَنَّ خَمْرًا فَإِنَّهُ رَأْسُ كُلِّ فَاحِشَةٍ، وَإِيَّاكَ وَالْمَعْصِيَةَ فَإِنَّ بِالْمَعْصِيَةِ حُلَّ سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِيَّاكَ وَالْفِرَارَ مِنَ الرَّحْفِ وَإِنْ هَلَكَ النَّاسُ، وَإِذَا أَصَابَ النَّاسُ مَوْتَ وَأَنْتَ فِيهِمْ فَاقْبِثْ، وَانْفِقْ عَلَى عِيَالِكَ مِنْ طَوْلِكَ وَلَا تَرْفَعْ عَنْهُمْ عَصَاكَ أَدْبَارًا وَخَفِهُمْ فِي اللَّهِ. رواه احمد ٢٣٨/٥

હજરત મુઆઝ રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે દસ ખાતોં કી વસિયત ફરમાઈ. અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી ચીઝ કો શરીક ન કરના અગરચે તુમ્હેં કતલ કર દિયા જાએ ઓર જલા દિયા જાએ. વાલિદૈન (માં બાપ) કી નાફરમાની ન કરના અગરચે વો તુમ્હેં ઈસ ખાત કા હુકમ દેં કે બીવી કો છોળ દો ઓર સારા માલ ખર્ચ કરદો. ફર્જ નમાઝ જાન ખૂઝ કર ન છોળના કયુંકે જો શખ્સ ફર્જ નમાઝ જાન ખૂઝ કર છોળ દેતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી ઝિમ્મેદારી સે નિકલ જાતા હૈ. શરાબ ન પીના કયુંકે યે હર ખુરાઈ કી જળ હૈ. અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની ન કરના કયુંકે નાફરમાની કી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી ઉતરતી હૈ. મૈદાને જંગ સે ન ભાગના અગરચે તુમ્હારે સાથી હલાક હો જાએ. જબ લોગોં મેં મૌત (વખા કી સૂરત મેં) આમ હો જાએ (જૈસે તાઝિન (પ્લેગ) વગૈરા) ઓર તુમ ઉનમેં મૌજૂદ હો તો વહાં સે ન ભાગના. ઘર વાલોં પર અપની હૈસિયત કે મુતાબિક ખર્ચ કરના, (તરબિયત કે લિયે) ઉન પર સે લકળી ન હટાના. ઉનકો અલ્લાહ સે ડગતે રેહના. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: ઈસ હદીસ શરીફ મેં વાલિદૈન કી ઈલાઅત (ફરમાં-ખરદારી કરને, માનને) કે બારે મેં જો ફરશાદ ફરમાયા હૈ વો ઈલાઅત કે અઅલા (ઊંચે) દર્જા કા બયાન હૈ. જૈસે ઈસો હદીસ શરીફ મેં યે ફરમાન (હુકમ) કે “અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી ચીઝ કો શરીક ન કરના અગરચે તુમ્હેં કતલ કર દિયા જાએ ઓર જલા દિયા જાએ” અઅલા દર્જા કી ખાત હૈ. કયુંકે ઐસી સૂરત મેં ઝબાન સે કલિમએ-કુફ કેહ દેને કી ગુંજાઈશ હૈ જબકે દિલ ઈમાન પર મુત્મઈન હો. (મિરકાત)

۱۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَامَ رَمَضَانَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَدْخُلَهُ الْجَنَّةَ، جَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَتْهَا فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَا تَنْشِيرُ النَّاسَ؟ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ الْيُودُسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ

وَأَعْلَى الْجَنَّةِ وَقَوْفَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ

البيهقي، باب درجات المجاهدين في سبيل الله، رقم: २११०

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो शम्स अल्लाह तआला पर और उनके रसूल पर ईमान लाओ, नमाज काईम करे और रमजानुल-मुबारक के रोजे रम्मे तो अल्लाह तआला के ज़िम्मे होगा के उसे जन्नत में दाखिल फरमाओ ज्वाह उसने अल्लाह तआला के रास्ते में जिहाद (अल्लाह के रास्ते में जंग) किया हो या उसी सरज़मीन पर रेह रहा हो जहां उसकी पैदाईश हुई, यानी जिहाद न किया हो। सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! क्या लोगों को ये भुश-मजरी न सुना दें? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: (नहीं) क्युंके जन्नत में १०० द्वारे हैं जो अल्लाह तआला ने अपने रास्ते में जिहाद पर जाने वालों के लिये तय्यार कर रम्मे हैं, जिनमें से हर दो द्वारों के दरमियान ईतना फास्ला है जितना आसमान व जमीन के दरमियान फास्ला है। जब तुम अल्लाह तआला से जन्नत मांगो तो जन्नतुल-किरदौस मांगा करो क्युंके वो जन्नत का सबसे बेहतरीन और सबसे अमला मकाम है और उसके ऊपर रहमान का अर्श है और उसी से जन्नत की नहरें फूटती हैं। (भुजारी)

۱۸۷- عَنْ أَبِي الدُّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَمْسٌ

مَنْ جَاءَ بِهِنَّ مَعَ إِيْمَانٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ مَنْ حَافِظٌ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

عَلَى وَضُوئِهِنَّ وَرُكُوعِهِنَّ وَسُجُودِهِنَّ وَمَوَاقِفِهِنَّ وَصَامَ رَمَضَانَ

وَحَجَّ الْبَيْتِ إِنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَآتَى الزَّكَاةَ طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ

وَأَدَّى الْأَمَانَةَ، قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا أَدَاءُ الْأَمَانَةِ؟ قَالَ الْغُسْلُ مِنَ

الْجَنَابَةِ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَأْمُرْ ابْنَ آدَمَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ دِينِهِ غَيْرَهَا - رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

بِاسْتِثْنَاءِ جِدِّ التَّرْغِيبِ १/२४१

उजरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जो शप्स
 ईमान के साथ पांच आमाव करता हुआ (अल्लाह तआला की बारगाह
 में) आओगा वो जन्नत में दाखिल होगे। पांच नमाजों को उनके वक्त
 पर अतिमात्र (पाबंदी) से इस तरह पढ़ें के उनका वजू और दुकूअ
 सजदा सही तौर पर करे, रमजानुल मुबारक के रोजे रम्भे, अगर
 उज की ताकत हो तो उज करे, भुश हिली से जकात दे और अमानत
 अदा करे. अर्ज किया गया: या रसूलुल्लाह! अमानत के अदा करने का
 क्या मतलब है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
 फरमाया: जनाबत का (हमबिस्तरी के बाद का) गुरुल करना कयुंके
 अल्लाह तआला ने आहम के बेटे के हीनी आमाव में से किसी अमल
 पर अतिमात्र (भरोसा) नहीं फरमाया सिवाये गुरुले जनाबत के (कयुंके
 गुरुले जनाबत औसा छुपा हुआ है के इसके करने पर अल्लाह तआला
 का भौंक ही उसे आमादा (राजी) कर सकता है). (तबरानी, तरगीब)

۱۸۸- عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ
 اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: أَنَا زَعِيمٌ لِمَنْ آمَنَ بِي وَأَسْلَمَ وَهَاجَرَ بَيْتِي فِي رِبَاسِ
 الْجَنَّةِ، وَبَيْتِي فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ، وَأَنَا زَعِيمٌ لِمَنْ آمَنَ بِي وَأَسْلَمَ وَجَاهَدَنِي
 سَبِيلَ اللَّهِ بَيْتِي فِي رِبَاسِ الْجَنَّةِ، وَبَيْتِي فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ، وَبَيْتِي فِي أَعْلَى
 غُرَبِ الْجَنَّةِ، لِمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ لَمْ يَدْعُ لِلْخَيْرِ مُطْلَبًا وَلَا مِنَ الشَّرِّ مُهْرَبًا
 يَمُوتُ حَيْثُ شَاءَ أَلَّا يَمُوتَ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ۴۸۰/۱۰

उजरत फाला बिन उबैद रहियल्लाहु तआला अन्हु
 रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
 ईरशाद फरमाया: मैं उस शप्स के लिये जो मुज पर ईमान लाओ,
 फरमा-भरदारी ईप्तियार करे और डिजरत करे, अक घर जन्नत के
 मुजाफात (आसपास) में, अक घर जन्नत के दरमियान (बीच) में
 हिलाने का जिम्मेदार हूँ और मैं उस शप्स के लिये जो मुज पर ईमान
 लाओ, फरमा-भरदारी ईप्तियार करे और अल्लाह तआला के रास्ता में
 जिलाद करे, अक घर जन्नत के मुजाफात में, अक घर जन्नत के
 दरमियान में और अक घर जन्नत के बालाबानों में हिलाने का

જિમ્મેદાર હું. જિસ શખ્સ ને ઐસા કિયા ઉસને હર કિસ્મ કી ભલાઈ કો હાસિલ કર લિયા ઔર હર કિસ્મ કી બુરાઈ સે બચ ગયા, અબ ઉસકી મૌત ચાહે જૈસે આએ (વો જન્નત કા મુસ્તહિક (હકદાર) હો ગયા). (ઈબને હબ્બાન)

۱۸۹- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا يَصْلَى الْخُمْسَ وَيَصُومُ رَمَضَانَ غَيْرَ لَهُ. (الحديث) رواه أحمد ۲۳۲/۵

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલે કે વો ઉનકે સાથ કિસી કો શરીક ન કરતા હો, પાંચો વક્ત કી નમાઝ પઢતા હો ઔર રમઝાન કે રોઝે રખતા હો ઉસકી મગફિરત કર દી જાએગી. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَأَدَّى زَكَاةَ مَالِهِ طَيِّبًا بِهَا نَفْسُهُ مُخْتَبِئًا وَسَمِعَ رَاطَاعَ فَلَّةِ الْجَنَّةِ. (الحديث) رواه أحمد ۳۶۱/۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલે કે ઉસને અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાયા હો, અપને માલ કી ઝકાત ખુશ-દિલી કે સાથ સવાબ કી નિયત સે અદા કી હો ઔર (મુસલમાનો કે) ઈમામ કી બાત કો સુન કર ઉસે માના હો તો ઉસકે લિયે જન્નત હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۹۱- عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ. رواه الترمذی وقال: حديث فضالة حديث حسن صحيح، باب ما جاء

فی فضل من مات مرابطاً رقم: ۱۶۲۱

હઝરત ફઝાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે

નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
મુજાહિદ વો હે જો અપને નફસ સે જિહાદ કરે યાની નફસાની
ખ્વાહિશાત કે ખિલાફ ચલને કી કોશિશ કરે. (તિરમિઝી)

۱۹۲- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ أَنَّ رَجُلًا يَخْرُ
عَلَى وَجْهِهِ مِنْ يَوْمٍ وَلَدَ إِلَى يَوْمٍ يَمُوتُ فِي مَرْضَاةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَحَقَرَهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أحمد والطبرانی في الكبير وفيه يقيه وهو مجلس ولكن صرح

بالتحديث وفيه رجاله وثقوا معجم الزوائد ۱/ ۲۱۰

હઝરત ઉત્મા બિન અબ્દે રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત
કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: અગર કોઈ શખ્સ અપની પૈદાઈશ કે દિન સે મૌત કે દિન તક
અલ્લાહ તઆલા કો રાઝી કરને કે લિયે મુંહ કે બલ (સજદા મેં) પળા
રહે તો કયામત કે દિન વો અપને ઈસ અમલ કો ભી કમ સમજેગા.
(મુસ્નદે અહમદ, તખરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۱۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
يَقُولُ: غَضَّانَ مَنْ كَاتَبَ فِيهِ كِتَابَهُ اللَّهُ شَاكِرًا صَابِرًا، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ
لَمْ يَكُنْ اللَّهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا: مَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ قَوْفُهُ فَأَقْدَى
بِهِ، وَمَنْ نَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فَحَمِدَ اللَّهَ عَلَى مَا فَضَّلَهُ بِهِ عَلَيْهِ،
كَتَبَهُ اللَّهُ شَاكِرًا وَصَابِرًا وَمَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ
إِلَى مَنْ هُوَ قَوْفُهُ فَأَسْفَ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهُ لَمْ يَكُنْ اللَّهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا

رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب، باب انظروا الى من هو اسفل منكم برقم ۲۵۱۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મા
ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે
ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ મેં દો આદતે હોં અલ્લાહ
તઆલા ઉસકો શાકિરીન (શુક કરને વાલો) ઔર સાબિરીન (સબ્ર કરને
વાલો) કી જમાઅત મેં શુમાર કરતે હેં ઔર જિસમેં યે દો આદતે ન પાઈ
જાએ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો શુક ઔર સબ્ર કરને વાલો મેં નહીં

विभते. जो शप्स दीन में अपने से बेहतर को देभे और उसकी चैरवी करे, और हुनिया के बारे में अपने से कम दर्जा के लोगों को देभे और इस पर अल्लाह तआला का शुक अदा करे के (अल्लाह तआला ने महुज (सिर्फ) अपने इजलो करम से) उसको उन लोगों से बेहतर छालत में रब्बा है तो अल्लाह तआला उसको शुक और सभ्र करने वालों में विभ देते हैं. और जो शप्स दीन के बारे में अपने से कमतर लोगों को देभे और हुनिया के बारे में अपने से उंचे लोगों को देभे और हुनिया के कम मिलने पर अइसोस करे तो अल्लाह तआला न उसको सभ्र करने वालों में शुमार इरमाअंगे न शुकगुजारों में शुमार इरमाअंगे. (तिरमिजी)

१९४- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ. رواه مسلم، باب الدنيا سجن للمؤمن ०००، رقم: ४११७

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाद इरमाया: हुनिया मोमिन के लिये डेहभाना है और काफिर के लिये जन्नत है. (मुस्लिम)

काईदा: ओक मोमिन के लिये जन्नत में जो नेअमतें तय्यार हैं उस लिहाज से ये हुनिया मोमिन के लिये डेहभाना है और काफिर के लिये जो इमेशा का अजाब है इस लिहाज से उसके लिये जन्नत है (मिरकात)

१९५- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا اتَّخَذَ الْفَيءُ دُولًا، وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا، وَالزُّكَاةُ مَغْرَمًا، وَتَعَلَّمَ لَغِيْرُ الدِّينِ، وَأَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَعَقَّ أُمَّهُ، وَأَذْنَى صَدِيقَهُ وَأَفْضَى أَبَاهُ وَظَهَرَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ، وَسَادَ الْقَبِيلَةُ فَاسِقُهُمْ، وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرَذْلَهُمْ، وَأَكْرَمُ الرَّجُلِ مَخَافَةُ شَرِّهِ، وَظَهَرَتِ الْفِتَنَاتُ وَالْمَعَارِيفُ، وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ، وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوْلَهَا فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحًا حُمْرَاءَ وَرُزْزَلَةً وَخَسْفًا وَمَسْغَاوًا قُلُوبًا، وَآيَاتٍ تَتَابَعُ كِنِظَامِ بَابٍ قُطِعَ مِنْهُ تَتَابَعٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، بلف ما جاء في علامة

حلول المسح والخسف، رقم: ४२११

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ માલે ગનીમત કો અપની જાતી દૌલત સમજા જાને લગે, અમાનત કો માલે ગનીમત સમજા જાને લગે યાની અમાનત કો અદા કરને કે બજાએ ખુદ ઇસ્તેમાલ કર લિયા જાએ, ઝકાત કો તાવાન (ટિકસ) સમજા જાને લગે યાની ખુશી સે દેને કે બજાએ નાગવારી સે દી જાએ. ઇસ્મ, દીન કે લિયે નહીં બલ્કે દુનિયા કે લિયે હાસિલ કિયા જાને લગે, આદમી બીવી કી ફરમા-બરદારી ઔર માં કી નાફરમાની કરને લગે, દોસ્ત કો કરીબ ઔર બાપ કો દૂર કરે, મસ્જિદોં મેં ખુલ્લમ-ખુલ્લા શોર મચાયા જાને લગે, કૌમ કી સરદારી ફાસિક (ગુનેહગાર) કરને લગે, કૌમ કા સરબરાહ (લીડર) કૌમ કા સબસે ઝલીલ આદમી બન જાએ, આદમી કા ઇકરામ (ઈઝત) ઉસકે શર (બુરાઈ) સે બચને કે લિયે કિયા જાને લગે, ગાને વાલી ઔરતોં કા ઔર સાજ વ બાજે કા રિવાજ હો જાએ, શરાબ આમ પી જાને લગે ઔર ઉમ્મત કે બાદ વાલે લોગ અપને સે પેહલે લોગોં કો બુરા કેહને લગેં ઉસ વક્ત સુર્ખ (લાલ) આંધી, ઝલ્ઝલે, ઝમીન મેં ધંસ જાને, આદમિયોં કી સૂરત બિગળ જાને ઔર આસમાન સે પથ્થરોં કે બરસને કા ઇન્તિઝાર કરના ચાહિયે ઔર એસે હી મુસલસલ આફાત કે આને કા ઇન્તિઝાર કરો જિસ તરહ કિસી હાર કા ધાગા દૂટ જાએ ઔર ઉસકે મૌતી પય-દરપય (એક કે બાદ એક, મુસલસલ) જલ્દી જલ્દી ગિરને લગેં. (તિરમિઝી)

191- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مَثَلَ الَّذِي يَعْمَلُ السُّبَّاتِ، ثُمَّ يَعْمَلُ الْحَسَنَاتِ، كَمَثَلِ رَجُلٍ كَانَتْ عَلَيْهِ ذِرَاعٌ ضَيْقَةً فَلَا حَقِيقَةَ، ثُمَّ عَمِلَ حَسَنَةً فَأَنْفَكَتْ حَلَقَةً ثُمَّ عَمِلَ حَسَنَةً أُخْرَى فَأَنْفَكَتْ حَلَقَةً أُخْرَى، حَتَّى يَنْغُرَ إِلَى الْأَرْضِ ۚ رواه أحمد ۱۴۵/۴

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ગુનાહ કરતા હે ફિર નેક આમાલ કરતા રેહતા હે ઉત્તકી મિસાલ ઉસ શખ્સ કી સી હે જિસ પર એક તંગ ઝિરહ (લોહેં કા કપળા) હો જિસને ઉસકા ગલા ઘોંટ રખ્યા હો. ફિર વો કોઈ નેકી કરે

જિસકી વજહ સે ઉસ જિરહ કી એક કળી ખુલ જાએ, ફિર દૂસરા કોઈ નેક અમલ કરે જિસકી વજહ સે દૂસરી કળી ખુલ જાએ, (ઇસી તરહ નેકિયાં કરતા રહે ઔર કળિયાં ખુલરી રહે) યહાં તક કે પૂરી જિરહ ખુલ કર ઝમીન પર આ પળે. (મુસ્નદે અહમદ)

કાઈદા: મુરાદ યે હે કે ગુનાહગાર ગુનાહોં મેં બંધા હુવા હોતા હે ઔર પરેશાન રેહતા હે, નેકિયાં કરને કી વજહ સે ગુનાહોં કા બંધન ખુલ જાતા હે ઔર પરેશાની દૂર હો જાતી હે.

۱۹۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: مَا ظَهَرَ الْقُلُوبُ لِي قَوْمٌ قَطُّ إِلَّا أَلْقَى لِي قُلُوبُهُمُ الرُّغْبَ وَلَا قَشَى الزَّنَا لِي قَوْمٌ قَطُّ إِلَّا كَثُرَ فِيهِمُ الْمَوْتُ وَلَا نَقَصَ قَوْمٌ الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِلَّا قُطِعَ عَنْهُمْ الرِّزْقُ وَلَا حَكَمَ قَوْمٌ بَغْيِ الْحَقِّ إِلَّا قَشَى فِيهِمُ الدَّمُ وَلَا خَفَرَ قَوْمٌ بِالْعَهْدِ إِلَّا سَلَطَ عَلَيْهِمُ الْعَدُوُّ. رَوَاهُ الْإِسْلَامُ مَالِكٌ فِي الْمَوْطِئِ بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقُلُوبِ ص ۱۷۶

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હેં કે જબ કિસી કૌમ મેં માલે ગનીમત કે અંદર ખયાનત (ધોકા) ખુલ્લમ ખુલ્લા હોને લગે તો ઉનકે દિલોં મેં દુશ્મન કા રુઅબ (ડર) ડાલ દિયા જાતા હે. જબ કિસી કૌમ મેં ઝિના (હરામકારી) આમ તૌર સે હોને લગે તો ઉસમેં અમવાત કી કસરત (મરને કી ઝિયાદતી) હો જાતી હે. જબ કોઈ કૌમ નાપ તૌલ મેં કમી કરને લગે તો ઉસકા રિઝક ઉઠા લિયા જાતા હે, યાની ઉસકે રિઝક મેં બરકત ખત્મ કર દી જાતી હે. જબ કોઈ કૌમ ફેસ્લોં કે કરને મેં નાઈન્સાફી કરતી હે તો ઉનમેં ખૂંરેજી ફેલ જાતી હે. જબ કોઈ કૌમ અહદ (વાદે) કો તોળને લગે તો ઉસ પર ઉસકે દુશ્મન મુસલ્લત કર દિયે જાતે હે. (મુઅત્તા ઇમામ માલિક)

۱۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: إِنَّ الظَّالِمَ لَا يَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهُ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: بَلَى وَاللَّهِ حَتَّى الْحَبَارَى لَتَمُوتَ فِي وَكْرٍ هَامِلٍ لَا يَظْلِمُ الظَّالِمَ. رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِسْلَامِ ۱/ ۱۶۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હેં કે ઉનહોંને એક સાહબ કો યે કેહતે હુવે સુના કે ઝાલિમ આદમી સિફ

अपना ही नुकसान करता है. इस पर उजरत अबू हुसैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु ने धरशाद करमाया: अपना तो नुकसान करता ही है अल्लाह की कसम! आलिम के जुल्म से सुरभाब (परिन्दा) भी अपने घोंसले में सूख सूख कर मर जाता है. (बैडकी)

झाँझ: जुल्म का नुकसान भुद आलिम की आत तक मडहूद (घिरा हुआ) नहीं रेडता, उसके जुल्म की नडूसत (बुरे असर) से किस्म किस्म की मुसीबतें नाजिल होती (उतरती) रेडती हैं, बारिशें बंद हो जाती हैं, परिन्दों को भी जंगल में कहीं दाना नसीब नहीं होता और बिल-आभिर वो लूक से अपने घोंसलों में मर जाते हैं.

149- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْلَأُ يَدَيْهِ بِمَاءٍ كَثِيرٍ أَنْ يَقُولَ لِأَصْحَابِهِ: هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْ رُؤْيَا؟ قَالَ: فَيَقْصُصُ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقْصُصَ، وَإِنَّهُ قَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ إِنَّهُ آتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ، وَإِنَّهُمَا ابْتِمَتَانِي وَإِنَّهُمَا قَالَا لِي: انْطَلِقْ، وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا، وَإِنَّا آتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ وَإِذَا آخِرُ قَائِمٍ عَلَيْهِ بِصَخْرَةٍ وَإِذَا هُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ لِرَأْسِهِ فَيَنْتَلِعُ رَأْسَهُ فَيَنْتَهِدُهُ الْحَجَرُ هَاهُنَا، فَيَتْبَعُ الْحَجَرُ فَيَأْخُذُهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتَّى يَصْخِرَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى، قَالَ: قُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ، مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ وَإِذَا آخِرُ قَائِمٍ عَلَيْهِ بِكُلُوبٍ مِنْ حَدِيدٍ، وَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شَقِيٍّ وَجْهِهِ فَيَشْرِشُهُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمِنْ خِزَّةٍ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ، قَالَ وَرَبِّمَا قَالَ أَبُو رَجَاءٍ: فَيَشُقُّ. قَالَ: ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ، فَمَا يَفْرُغُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ حَتَّى يَصْخِرَ ذَلِكَ الْجَانِبُ كَمَا كَانَ ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: سُبْحَانَ اللَّهِ، مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى مِثْلِ الثُّورِ. قَالَ وَأَخْبَسَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: فَإِذَا فِيهِ لَعَنُوا وَأَصْرَاتُ، قَالَ: فَانْطَلَعْنَا فِيهِ فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ،

وَإِذَا هُمْ يَأْتِيهِمْ لَهَبٌ مِنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ، فَإِذَا آتَاهُمْ ذَلِكَ اللَّهُبُ
 صُورُوا، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ،
 قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ - حَبِثُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ - أَحْمَرُ مِثْلِ الدَّمِ،
 وَإِذَا فِي النَّهْرِ رَجُلٌ سَابِحٌ يَسْبَحُ، وَإِذَا عَلَى شَطِئِ النَّهْرِ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ
 عِنْدَهُ حِجَارَةٌ كَثِيرَةٌ، وَإِذَا ذَلِكَ السَّابِحُ سَبَحَ مَا سَبَحَ، ثُمَّ يَأْتِي ذَلِكَ
 الْإِنْسِي قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ الْحِجَارَةَ فَيَقْعُرُ لَهُ فَاهُ فَيَلْقِمُهُ حَجَرًا فَيَنْطَلِقُ
 يَسْبَحُ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ، كُلَّمَا رَجَعَ إِلَيْهِ فَقَعُرَ لَهُ فَاهُ فَالْقَمَهُ حَجَرًا، قَالَ:
 قُلْتُ لَهُمَا: مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا
 عَلَى رَجُلٍ كَرِيهِ الْمَرَاةَ كَأَخْرَجَ مَا أَنْتَ رَأَى رَجُلًا مَرَاةً، فَإِذَا عِنْدَهُ نَارٌ
 يَحُشُّهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ
 انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَوْضَةٍ مُعْتَمَةٍ فِيهَا مِنْ كُلِّ لَوْنِ الرَّبِيعِ، وَإِذَا
 بَيْنَ ظَهْرِي الرَّوْضَةِ رَجُلٌ طَوِيلٌ لَا أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ طَوِيلًا فِي السَّمَاءِ،
 وَإِذَا حَوْلَ الرَّجُلِ مِنَ الْكُتْرِ وَلَذَانِ رَأَيْتُهُمْ قُطٌّ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: مَا
 هَذَا؟ مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا
 إِلَى رَوْضَةٍ عَظِيمَةٍ لَمْ أَرِ رَوْضَةً قَطُّ أَعْظَمَ مِنْهَا وَلَا أَحْسَنَ، قَالَ: قَالَا
 لِي: إِرْقُ، فَارْتَقَيْتُ فِيهَا، قَالَ: فَارْتَقَيْنَا فِيهَا فَاتَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ
 بِلَبْنٍ ذَهَبٍ وَلَبْنِ فِضَّةٍ، فَاتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَفْضَحْنَا فَفُتِحَ لَنَا
 فَدَخَلْنَاهَا فَتَلَقَّانَا فِيهَا رَجَالٌ شَطْرُ مَنْ خَلَقَهُمْ كَأَخْسَنَ مَا أَنْتَ رَأَى،
 وَشَطْرُ كَأَفْحَ مَا أَنْتَ رَأَى، قَالَ: قَالَا لَهُمْ: اذْهَبُوا افْعَوْا إِلَى ذَلِكَ النَّهْرِ،
 قَالَ: وَإِذَا نَهْرٌ مُغْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَخْضُ مِنَ الْبَيَاضِ، فَذَهَبُوا
 فَوَقَعُوا فِيهِ، ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي
 أَحْسَنِ صُورَةٍ، قَالَ: قَالَا لِي: هَذِهِ جَنَّةُ عَذْنٍ وَهَذَا كَمَثَرُكَ، قَالَ:
 فَسَمَا بَصْرِي صُعْدًا فَإِذَا قَصْرٌ مِثْلُ الرَّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ، قَالَ: قَالَا لِي:
 هَذَا كَمَثَرُكَ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمْمَا، ذَرَانِي قَدْ شَلُّهُ، قَالَا
 أَمَا الْآنَ فَلَا وَأَنْتَ دَا جِلُّهُ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مِنْذُ اللَّيْلَةِ
 عَجَبًا، فَمَا هَذَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ قَالَ: قَالَا لِي: أَمَا إِنَّا سَنُخْبِرُكَ، أَمَا الرَّجُلُ

الْأَوَّلَ الَّذِي آتَتْ عَلَيْهِ يَتْلُو رَأْسَهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ
فَيَرْفُضُهُ وَيَتَأَمُّ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ، وَأَمَّا الَّذِي آتَتْ عَلَيْهِ يُشْرِشُرُ
شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ وَمَنْجَرُهُ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ
بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذِبَةَ تَلُغُ الْآفَاقَ، وَأَمَّا الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ
فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّوَرِّ فَهُمْ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي، وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي آتَتْ عَلَيْهِ
يَسْحُ فِي النَّهْرِ وَيَلْقَمُ الْحِجَارَةَ فَإِنَّهُ أَكَلَ الرِّبَا، وَأَمَّا الرَّجُلُ الْكَرِيمُ
الْمَرَاةُ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحْشُهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا فَإِنَّهُ مَالِكُ خَارِجٍ جَهَنَّمَ،
وَأَمَّا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرُّوضَةِ فَإِنَّهُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَمَّا الْوَلَدَانِ
الَّذِينَ حَوْلَهُ فِكُلُّ مَوْلُودٍ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ. قَالَ: فَقَالَ بَعْضُ
الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَأَزَلَّ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:
وَأَزَلَّ الْمُشْرِكِينَ، وَأَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرًا مِنْهُمْ حَسَنَ وَشَطْرًا
مِنْهُمْ قَبِيحَ فَإِنَّهُمْ قَوْمٌ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا فَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ

رواه البخاري، باب تعبير الرزاق بعد صلاة الصبح، رقم: ٧٠٤٧

حضرت سمرات بن جندب رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ایک بار اپنے صحابہ سے
پوچھا کرتے تھے کہ تم میں سے کسی نے کوئی جھوٹا دعویٰ کیا ہے؟ جو کوئی جھوٹ
بھیان کرتا (تو آپ اس کی تائید کر دیتے تھے)۔ ایک شخص
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کے پاس آیا اور فرمایا: میں نے
جھوٹا دعویٰ کیا ہے کہ میں نے اپنے پاس آئے اور مجھے کہا کہ
ہمارے ساتھ چلیے۔ میں نے اس کے ساتھ چل دیا۔ ایک شخص پر ہمارا
گواہی دیا جو کہتا ہے کہ میں نے اس کے پاس پتھر لے لیا ہے
جس کی
وجہ سے اس کا سر کھل جاتا ہے اور پتھر لٹک کر دوسری طرف
چلا جاتا ہے۔ یہ جاکر پتھر لے کر آتا ہے، اس کے پاس آنے سے
پہلے اس کا سر کھل جاتا ہے جیسے پہلے تھا ویسا ہی ہو جاتا ہے۔
پھر یہ اسی طرح پتھر مارتا ہے اور وہی کھل جاتا ہے جو پہلے
تھا۔ میں نے ان دونوں سے تائید کر دی کہ: سوچنا نہ دلاؤ، یہ دونوں
کون ہیں؟ (اور یہ کیا معاملہ ہو رہا ہے؟) انہوں نے کہا: چلیے آئیے

ચલિયે. હમ આગે ચલે. હમારા ગુઝર એક શખ્સ પર હુવા જો ચિત લેટા હુવા હે ઓર એક શખ્સ ઉસકે પાસ ઝંબૂર (લોહે કી કીલે નિકાલને વાલા આલા) લિયે બળા હે, જો લેટે હુવે શખ્સ કે ચેહરે કે એક જાનિબ આકર ઊસકા જબળા, નથના ઓર આંખ ગુદી તક ચીરતા ચલા જાતા હે, ફિર દૂસરી જાનિબ ભી ઈસી તરહ કરતા હે. અભી યે દૂસરી જાનિબ સે ધરિગ નહીં હોતા કે પેહલી જાનિબ બિલ્કુલ અચ્છી હો જાતી હે. વો ઈસી તરહ કરતા રેહતા હે. મૈને ઉન દોનોં સે કહા: સુખ્દાનલ્લાહ, યે દોનોં કૌન હે? ઉન્હોને કહા: ચલિયે આગે ચલિયે. હમ આગે ચલે, એક તખ્તર કે પાસ પહુંચે જિસમેં બળા શેરો ગુલ હો રહા હે, હમને ઉસમેં ઝાંક કર દેખા તો ઉસમેં બહુત સે મઈ વ ઓરત નંગે હે, ઉનકે નીચે સે આગ કા એક શોલા આતા હે, જબ વો ઉનકો અપની લપેટ મેં લેતા હે તો વો ચીખને લગતે હે. મૈને ઉન દોનોં સે પૂછા: યે કૌન લોગ હે? ઉન્હોને કહા: ચલિયે આગે ચલિયે. હમ આગે ચલે, એક નહર (ઝીલ) પર પહુંચે જો ખૂન કી તરહ સુર્ખ (લાલ) થી ઓર ઉસમેં એક શખ્સ તૈર રહા થા ઓર નહર કે કિનારે દૂસરા શખ્સ થા જિસને બહુત સે પથ્થર જમા કર રખ્ખે થે, જબ તૈરને વાલા શખ્સ તૈરતે હુવે ઉસ શખ્સ કે પાસ આતા હે જિસને પથ્થર જમા કિયે હુવે હે તો યે શખ્સ અપના મુંહ ખોલ દેતા હે. કિનારે વાલા શખ્સ ઉસકે મુંહ મેં પથ્થર ડાલ દેતા હે (જિસકી વજહ સે વો દૂર) ચલા જાતા હે, ઓર ફિર તૈર કર વાપસ ઉસી શખ્સ કે પાસ આતા હે. જબ ભી યે શખ્સ તૈરતે હુવે કિનારે વાલે શખ્સ કે પાસ આતા હે તો અપના મુંહ ખોલ દેતા હે ઓર કિનારે વાલા શખ્સ ઉસકે મુંહ મેં પથ્થર ડાલ દેતા હે. મૈને ઉન દોનોં સે પૂછા: યે દોનોં શખ્સ કૌન હે? ઉન દોનોં ને કહા: ચલિયે આગે ચલિયે. ફિર હમ આગે ચલે તો જિતને બદસૂરત આદમી તુમને દેખે હોંગે ઉન સબસે ઝિયાદા બદસૂરત આદમી કે પાસ સે હમ ગુઝરે, ઉસકે પાસ આગ જલ રહી થી જિસકી વો ભળકા રહા થા ઓર ઉસકે ચારોં તરફ દોળ રહા થા. મૈને ઉનસે પૂછા: યે શખ્સ કૌન હે? ઉન્હોને કહા: ચલિયે આગે ચલિયે. ફિર હમ એક ઝોસે બાગ મેં પહુંચે જો ઠરા ખરા થા ઓર ઉસમેં મૌસમેં બહાર કે તમામ ફૂલ થે. ઉસ બાગ કે દરમિયાન (બીચ) એક બહુત લમ્બે સાહબ નઝર આયે. ઉનકે બહુત ઝિયાદા લમ્બા હોને કી વજહ સે મેરે લિયે ઉનકે સર કો દેખના મુશ્કિલ

થા, ઉનકે ચારોં તરફ બહુત સારે બચ્ચે થે, ઈતને ઝિયાદા બચ્ચે મૈને કભી નહીં દેખે. મૈને પૂછા: યે કોન હૈં ? ઔર યે બચ્ચે કોન હૈં ? ઉન્હોંને મુઝસે કહા: આગે ચલિયે આગે ચલિયે. ફિર હમ ચલે ઔર એક બળે બાગ મેં પહુંચે, મૈને ઈતના બળા ઔર ખૂબસૂરત બાગ કભી નહીં દેખા. ઉન્હોંને મુઝસે કહા: ઈસકે ઊપર ચળિહયે. હમ ઉસ પર ચળે ઔર એસે શહર કે કરીબ પહુંચે જો ઈસ તરહ બના હુવા થા કે ઉસકી એક ઈંટ સોને કી થી ઔર એક ઈંટ ચાંદી કી થી. હમ શહર કે દરવાઝે કે પાસ પહુંચે ઔર ઉસે ખુલવાયા, વો હમારે લિયે ખોલ દિયા ગયા. હમ ઉસમેં એસે લોગોં સે મિલે જિનકે જિસ્મ કા આધા હિસ્સા ઈતના ખૂબસૂરત થા કે તુમને ઈતના ખૂબસૂરત ન દેખા હોગા ઔર આધા હિસ્સા ઈતના બદસૂરત થા કે ઉતના બદસૂરત તુનમેં ન દેખા હોગા. ઉન દોનોં ફરિશ્તોં ને ઉન લોગોં સે કહા કે જાઓ ઈસ નહર મેં ફૂદ જાઓ. મૈને દેખા સામને એક ચૌળી નહર બેહ રહી હૈં જિસકા પાની દૂધ જેસા સુફેદ હૈં. વો લોગ ઉસમેં ફૂદ ગએ, ફિર જબ વો હમારે પાસ વાપસ આએ તો ઉનકી બદસૂરતી ખત્મ હો ચુકી થી ઔર વો બહુત ખૂબસૂરત હો ચુકે થે. દોનોં ફરિશ્તોં ને મુઝસે કહા: યે જન્નતે અદન હૈં ઔર યે આપકા ઘર હૈં. મેરી નઝર ઊપર ઉઠી તો મૈને સુફેદ બાદલ કી તરહ એક મહલ દેખા, ઉન્હોંને કહા: યહી આપકા ઘર હૈં. મૈને ઉનસે કહા: بِرَكَّ اللَّهُ فِرْكُ (અલ્લાહ તઅલા તુમ દોનોં મેં બરકત દે) મુઝે છોળો મૈં ઉસકે અંદર જાઊં. ઉન્હોંને કહા: અભી નહીં લેકિન બાદ મેં તશરીફ લે જાએંગે. મૈને ઉનસે પૂછા: આજ રાત મૈને અજબ ચીજોં દેખી હૈં, યે કયા હૈં ? ઉન્હોંને મુઝસે કહા: અબ હમ આપકો બતાતે હૈં. પેહલા શખ્સ જિસકે પાસ સે આપ ગુઝરે ઔર ઉસકા સર પથ્થર સે કુચલા જા રહા થા યે વો હૈં જો કુઆન સીખતા હૈં ઔર ઉસકો છોળ દેતા હૈં (ન પળહતા હૈં ન અમલ કરતા હૈં) ઔર ફર્ઝ નમાઝ છોળ કર સો જાતા હૈં. (દૂસરા) વો શખ્સ જિસકે પાસ સે આપ ગુઝરે ઔર ઉસકે જબજે, નથને ઔર આંખ કો ગુદી તક ચીરા જા રહા થા યે વો હૈં જો સુબહ ઘર સે નિકલ કર જૂટ બોલતા હૈં ઔર વો જૂટ દુનિયા મેં ફેલ જાતા હૈં. (તીસરે) વો નંગે મર્દ ઔર ઔરતેં જિન્હેં આપને તનૂર મેં જલતે હુવે દેખા થા, ઝિનાકાર (હરામકારી કરને વાલે) મર્દ ઔર ઔરતેં હૈં. (ચૌથે) વો શખ્સ જિસકે પાસ સે આપ ગુઝરે જો નહર મેં તૈર

રહા થા ઓર ઉસકે મુંહ મેં પથ્થર ડાલા જા રહા થા, સૂદખોર (વ્યાજ ખાનેવાલા) હૈ. (પાંચવાં) વો બદસૂરત આદમી જિસકે પાસ સે આપ બુઝરે જો આગ જલા રહા થા ઓર ઉસકે ચારોં તરફ દોળ રહા થા, જહન્નમ કા દારોગા (મુહાકિઝ) હૈ જિસકા નામ માલિક હૈ. (છટ્ટે) વો સાહબ જો બાગ મેં થે હઝરત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ હૈં ઓર વો બચ્ચે જો ઉનકે ચારોં તરફ થે યે વો હૈં જો બચપન હી મેં ફિતરત (ઈસ્લામ) પર મર ગયો. ઇસ પર કિસી સહાબી ને પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ મુશરિકીન કે બચ્ચોં કા કયા હોગા? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મુશરિકીન કે બચ્ચે ભી (વહી) થે. ઓર વો લોગ જિનકા આધા જિસ્મ ખૂબસૂરત ઓર આધા જિસ્મ બદસૂરત થા યે વો લોગ થે જિન્હોંને અચ્છે અમલ કે સાથ બુરે અમલ કિયે, અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકે ગુનાહ માફ કર દિયે. (બુખારી)

۲۰۰- عَنْ أَبِي دَرٍّ وَ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنِّي لَأَعْرِفُ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيْنَ الْأُمَمِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ؟ قَالَ: أَعْرِفُهُمْ يُؤْتُونَ كُتُبَهُمْ بِأَيْمَانِهِمْ وَأَعْرِفُهُمْ بِسَيِّمَاتِهِمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ وَأَعْرِفُهُمْ بِنُورِهِمْ يَسْمَعُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ. رواه احمد ۱۹۶/۵

હઝરત અબુઝર ઓર હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મૈં સારી ઉમ્મતોં મેં સે અપની ઉમ્મત કો કયામત કે દિન પેહચાન લૂંગા, સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! આપ અપની ઉમ્મત કો કેસે પેહચાનેંગે? આપને ઇરશાદ ફરમાયા: મૈં ઉન્હેં ઉનકે આમાલનામે દાએ (સીધે) હાથ મેં દિયે જાને કી વજહ સે પેહચાનૂંગા ઓર ઉન્હેં ઉનકે ચેહરોં કે નૂર કી વજહ સે પેહચાનૂંગા જો સજદોં કી કસરત (ઝિયાદતી) કી વજહ સે ઉન પર નુમાયાં (જાહિર) હોગા. ઓર ઉન્હેં ઉનકે રોક (ખાસ) નૂર કી વજહ સે પેહચાનૂંગા જો ઉનકે આગે આગે દોળ રહા હોગા. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: યે નૂર હર મોમિન કે ઇમાન કા રૌશની હોગી. હર એક કી ઇમાની કુવ્વત કે બકદર ઉસે રૌશની મિલેગી. (કશ્કુરહમાન)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

નમાઝ

અલ્લાહ તઆલા કી કુદરત સે બરાહે-રાસ્ત ઈસ્તિફાદા (ડાઈરેક્ટ ફાઈદા ઉઠાને) કે લિયે અલ્લાહ રબ્બુલ-ઈઝઝત કે અવામિર (હુકમો) કો હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તરીકા પર પૂરા કરને મેં સબસે અહમ ઔર બુન્યાદી અમલ નમાઝ હે.

ફર્ઝ નમાઝે

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ [العنکبوت: ૧૫]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: બેશક નમાઝ બે-હયાઈ ઔર બુરે કામો સે રોકતી રેહતી હે. (સૂરએ અન્કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۖ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

[البقرة: ૧૭૭]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર નેક અમલ કરતે રહે ખુસૂસન નમાઝ કી પાબંદી કી ઔર ઝકાત અદા કી તો ઉનકે રબ કે પાસ ઉનકા સવાબ મેહફૂલ હે ઔર ન ઉનકો કિસી કિસ્મ કા ખોફ હોગા ઔર ન વો ગમગીન (ઉદાસ) હોગે. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيَنْفِقُوا مِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِمَّنْ قَبْلُ أَنْ يَأْتِيَهُمْ يَوْمٌ لَا يَبْعَثُ فِيهِ وَلَا جَلَالٌ﴾

[البراهيم: ૩૧]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ મેરે ઈમાન વાલે બંદોં સે કેહ દીજિયે કે વો
નમાઝ કી પાબંદી રખેં ઓર જો કુછ હમને ઉનકો દિયા હે ઉસમેં સે કુછ
બુકિયા ઓર એલાનિયા ખૈરાત ભી કિયા કરે ઉસ દિન કે આને સે પેહલે
પેહલે કે જિસ દિન ન કોઈ ખરીદ વફરોખત હોગી (કે કોઈ ચીઝ દેકર નેક
આમાલ ખરીદ લિયે જાએ) ઓર ન ઉસ દિન કોઈ દોસ્તી કામ આએગી
(કે કોઈ દોસ્ત તુમહેં નેક આમાલ દે દે). (સૂરએ ઈબ્રાહીમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۖ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
دُعَاءَنَا﴾ [الرقيم: 10]

હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને દુઆ ફરમાઈ: અય મેરે
રબ ! મુઝકી ઓર મેરી ઔલાદ કો નમાઝ કા ખાસ એહતિમામ
(પાબંદી) કરને વાલા બના દીજિયે. અય હમારે રબ ! ઓર મેરી યે દુઆ
કુબૂલ કર લીજિયે. (સૂરએ ઈબ્રાહીમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿اقِمِ الصَّلَاةَ لِذَلِكَ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ
الْفَجْرِ ۖ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ [نبي اسرائيل: 178]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઝવાલે આફતાબ સે લેકર રાત કે અંધેરા હોને તક
નામઝે અદા કીજિયે, યાની સુહર, અસર, મગરિબ, ઈશા ઓર ફજર કી
નમાઝ ભી અદા કીજિયે. બેશક ફજર કી નમાઝ (આમાલ લિખને વાલે)
ફરિશ્તોં કે હાઝિર હોને કા વકત હે. (સૂરએ બની ઈસરાઈલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ [المرسلون: 9]

(અલ્લાહ તઆલા ને કામયાબ ઈમાન વાલોં કી એક સિફત
(ખૂબી) યે બયાન ફરમાઈ કે) વો અપની ફર્જ નમાઝોં કી પાબંદી કરતે
હે. (સૂરએ મોમિનૂન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّى لِّلصَّلَاةِ مِنْ قَوْمِ الْجُمُعَةِ
فَاسْجُدُوا لِلَّهِ ذِكْرًا ۖ وَذَرُوا الْبَيْعَ ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ﴾ [الحج: 1]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઈમાન વાલો ! જબ જુમ્મા કે દિન જુમ્મા કી નમાઝ કે લિયે અઝાન દી જાએ તો તુમ અલ્લાહ તઆલા કી યાદ યાની ખુલ્યા ઔર નમાઝ કી તરફ ફૌરન થલ દિયા કરો ઔર ખરીદ વ ફરોખત (લે બેચ) (ઔર ઈસી તરહ દૂસરે મશાગિલ (કામ)) છોળ દિયા કરો. યે બાત તુમ્હારે લિયે બેહતર હે અગર તુમ્હે કુછ સમઝ હો. (સૂરએ જુમુઅહ)

અહાદીસે નબવિયા

۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجَّ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ. • رواه البخاري، باب دعاؤكم إيمانكم ۰ ۰ ۰ رقم: ۸

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ્લામ કી બુનિયાદ પાંચ સુતૂનોં પર કાઈમ કી ગઈ હે. “લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ” કી ગવાહી દેના યાની ફૌસ હકીકત કી ગવાહી દેના કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ ઈબાદત ઔર બંદગી કે લાઈક નહીં ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અલ્લાહ તઆલા કે બંદે ઔર રસૂલ હેં, નમાઝ કાઈમ કરના, ઝકાત અદા કરના, હજ કરના ઔર રમઝાનુલ-મુબારક કે રોઝે રખના. (બુખાર)

۲- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ مُرْسَلًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ أَجْمَعَ الْمَالَ، وَأَكُونُ مِنَ التَّاجِرِينَ، وَلَكِنْ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ: سَبِّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَتَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ، وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ.

• رواه البهقي في شرح السنة، مشكوة المصابيح، رقم: ۵۲۰۶

હઝરત જુબૈર બિન નુફૈર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે

ये हुकम नहीं दिया गया के मैं माल जमा करूं और ताजिर (बिजनेस मैन) बनूं बल्के मुझे ये हुकम दिया गया है के आप अपने रब की तस्बीह और तारीफ करते रहें, नमाज पण्डने वालों में शामिल रहें और अपने रब की ईबादत में मशगूल रहें यहां तक के आपको मौत आ जाओ. (शर्हुस्सुन्नह, मिश्कातुल-मसाबीह)

۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَوَالِ جَبْرِئِيلَ إِيَّاهُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنْ تُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، وَتَغْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَأَنْ تُمْ الْوُضُوءَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَأَنْتَ مُسْلِمٌ قَالَ: نَعَمْ قَالَ: صَدَقْتُ. رواه ابن حزيمة ۱/

इजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से जिब्रैल अलैहिस्सलाम ने (जबके वो अक अजानबी शम्स की शकल में छाजिर हुवे थे) ईस्लाम के बारे में सवाल किया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: ईस्लाम ये है के तुम (दिल व जबांन से) ईस बात की शहादत (गवाही) अदा करो के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (परस्तिश के लाईक) नहीं और मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) अल्लाह तआला के रसूल हैं, नमाज पण्डो, जकात अदा करो, उज और उमरउ करो, जनाअत (मर्द औरत की सुणहत, हमबिस्तरी की नापाकी) से पाक होने के लिये गुरल करो, वुजू को पूरा करो और रमजान के रोजे रम्भो. इजरत जिब्रैल अलैहिस्सलाम ने पूछा: जब मैं ये सारे आमाअ करलूं तो क्या मैं मुसलमान हो जाऊंगा? ईरशाद फरमाया: हां. इजरत जिब्रैल अलैहिस्सलाम ने अर्ज किया: आपने सय फरमाया. (ईब्ने जुअैमा)

۴- عَنْ قُرَّةِ بِنِ دَعْمُوسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَلْقَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ فِي حُجَّةِ الْوَدَاعِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا تَعْبُدُ الْإِنْسَانَ؟ قَالَ: أَعْبُدُ الْإِنْسَانَ أَنْ تُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَتُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَتَحُجُّوا الْبَيْتَ الْحَرَامَ وَتَصُومُوا رَمَضَانَ فَإِنْ

فِي لَيْلَةٍ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ وَتَحَرَّمُوا دَمَ الْمَسْلُومِ وَمَالَهُ وَالْمَعَامِدَ
الْأَبْحَقُّ وَتَعْتَصِمُوا بِاللهِ وَالطَّاعَةِ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ۳۴۲/۱

उज्जरत कुर्रुड बिन दअमूस रहियल्लाहु तआला अन्हु
इरमाते हैं के उमारी मुलाकात नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम से उज्जतुल-वदाअ में छुई. उमने अर्ज किया: या रसूलल्लाह!
आप हमें किन चीजों की वसियत इरमाते हैं? आप सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने इरशाह इरमाया: मैं तुमको इस बात की वसियत करता हूँ
के नमाज काईम करो, जकात अदा करो, बैतुल्लाह का उज करो और
रमजान के रोजे रम्भो, इसमें अक रात ऐसी है जो उजार महीनों से
बेउतर है: मुसलमान और जिम्मी (जिससे मुआहदा (करार, वादा)
हुवा है) के कत्ल करने को और उनके माल लेने को उराम समजो,
अल्पाता किसी जूम के इरतिकाफ पर अल्लाह तआला के हुकम के
मुताबिक उनकी सजा दी जायेगी. और तुम्हें वसियत करता हूँ के तुम
अल्लाह तआला को और उसकी इरमा-बरहारी को मजबूती से पकणे
रहो यानी हिम्मत के साथ दीन के कामों में अल्लाह तआला के गैर की
भुश्नूदी और नाराजगी की परवाह किये बगैर लगे रहो. (बैउकी)

۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مِفْتَاحُ
الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ وَمِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطَّهُّورُ. رواه أحمد ۳۴۰/۲

उज्जरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला
अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
इरशाह इरमाया: जन्नत की कुंज नमाज है और नमाज की कुंज पुजू है.
(भुश्नूदे अहमद)

۶- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: جُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي
الصَّلَاةِ. (وهو بعض الحديث) رواه النسائي، باب حب النساء، رقم: ۳۳۹۱

उज्जरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाह इरमाया: मेरी
आंखों की ठंडक नमाज में रम्भी गई है. (नसाई)

૮- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الصَّلَاةُ عَمُودُ

الدِّينِ. رواه ابن نمير في الحلية وهو حديث حسن، الجامع الصغير ٢/ ١٢٠

હઝરત ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: નમાઝ દીન કા સુતૂન (ખમ્બા, અસલ) હૈ. (હિલ્યતુલ-ઓલિયા, જામિએ સગીર)

૮- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ آخِرُ كَلَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ:

الصَّلَاةُ الصَّلَاةُ، اتَّقُوا اللَّهَ فِيمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ. رواه أبو داود، باب في حق

المسكوك، رقم: ૧૧૦૬

હઝરત અલી રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને આખરી વસિયત યેં ઇરશાદ ફરમાઈ: નમાઝ, નમાઝ- અપને ગુલામોં ઔર માતહતોં (અપને સે નીચે વાલોં, જો કિસી ભી તરહ આપકી જિમ્મેદારી મેં હોં) કે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા સે ડરો યાની ઉનકે હુકૂક (હક) અદા કરો. (અબૂ દાઉદ)

૯- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: خُذَا يَهُمَا شِفْتَ،

عُلَامَانِ، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخَذِمْنَا، قَالَ: خُذَا يَهُمَا شِفْتَ،

قَالَ: خُذِي قَالَ: خُذْ هَذَا وَلَا تَضْرِبِي، لِأَنِّي قَدْ رَأَيْتَهُ يُصَلِّي مُقْبِلًا مِنَّا

خَيْرٌ، وَإِنِّي قَدْ نَهَيْتُ عَنْ ضَرْبِ أَهْلِ الصَّلَاةِ. (ومعنى الحديث) رواه

اسمعيل الطبراني، مجمع الزوائد ૧૩૩/ ૧૩૩

હઝરત અબૂ ઉમામા રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જૈબર સે વાપસ તશરીફ લાએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ દો ગુલામ થે. હઝરત અલી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! હમેં ખિદમત કે લિયે કોઈ ખાદિમ (નોકર) દે દીજિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઈન દોનોં મેં સે જૌનસા ચાહો લે લો. ઉન્હોં ને અર્જ કિયા: આપ હી પસંદ ફરમા દે. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનમેં સે એક કી તરફ ઇશારા કરકે ફરમાયા: ઈસકો

દિયા જાએગા. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۲- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنِّي قَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ، وَعَهْدْتُ عِنْدِي عَهْدًا، أَنَّهُ مَنْ جَاءَ يُحَافِظُ عَلَيْهِنَّ يُوفِّيَهُنَّ أَذْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ فَلَا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي. رواه أبو داود، باب المحافظة على

الصلوات، رقم: ૪૩૦

હઝરત અબૂ કતાદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાતે હૈં: મૈને તુમ્હારી ઉમ્મત પર પાંચ નમાઝો ફર્જ કી હૈં ઓર ઈસ બાત કી મૈને જિમ્મેદારી લે લી હૈ કે જો શખ્સ (મેરે પાસ) ઈસ હાલ મેં આએગા કે ઉસને પાંચ નમાઝોં કો ઉનકે વક્ત પર અદા કરને કા એહતિમામ (પાબંદી) કિયા હોગા ઉસકો જન્નત મેં દાખિલ કરૂંગા ઓર જિસ શખ્સ ને નમાઝોં કા એહતિમામ નહીં કિયા હોગા તો મુજ પર ઉસકી કોઈ જિમ્મેદારી નહીં (ચાહે માફ કરદૂં યા સજા દૂં). (અબૂ દાઉદ)

۱۳- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ عَلِمَ أَنَّ الصَّلَاةَ حَقٌّ وَاجِبٌ دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه عبد الله بن أحمد في زيادته و أبو يعلى الإله قال: حَقٌّ مَكْتُوبٌ وَاجِبٌ وَالتَّوَارُ شِعْوٌ، وَرَحَالُهُ مَوْتَقُونَ، مَجْمَع

الزوائد ૧૦/૨

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ નમાઝ પઢને કો ઝરૂરી સમઝે વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (મુસ્નદે અહમદ, અબૂ યઅલા, બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَيْظٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصَّلَاةُ فَإِنْ صَلَحَتْ صَلَحَ سَائِرُ عَمَلِهِ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَسَدَ سَائِرُ عَمَلِهِ. رواه الطبراني في الأوسط ولا

باسمہ تعالیٰ، التَّوْحِيدُ، الرَّعْبُ ۱/۲۴۵

حضرت ابوہریرہؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو نماز پڑھتا ہے اور اس میں سے کوئی چیز یاد نہ آئے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ (ترمذی، مستدرک)

۱۵- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ فُلَانًا بَضَلَنِي فَإِذَا أَصْبَحَ سَرَقَ قَالَ: سَيَنْهَاهُ مَا يَقُولُ. رواه البزار ورجاله ثقات، مجمع

الزوائد ۲/۵۳۱

حضرت جابرؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: اگر کوئی شخص مجھ سے گم ہو جائے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ (ترمذی، مستدرک)

۱۶- عَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ الْمُسْلِمُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ صَلَّى الصَّلَاةَ الْخَمْسَ، تَحَاتَّتْ غَطَايَاهُ كَمَا يَتَحَاتُّ هَذَا الْوَرَقُ، وَقَالَ: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزَلْفَانِ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَ يَذْهَبُ فِي السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي لِلدَّاكِرِينَ﴾

[هو: ۱۴] (وهو جزء من الحديث) رواه أحمد ۵/۴۳۷

حضرت سلمانؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو مسلمان نماز پڑھے اور اس میں سے کوئی چیز یاد نہ آئے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ اگر وہ اسے یاد نہ کرے، تو اسے پڑھنا چاہیے۔ (ترمذی، مستدرک)

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَرُفَا مِنَ اللَّيْلِ ۖ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ۚ
ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّاكِرِينَ

تिलाوت کرما۔ (ترجمہ: اے محمد! آپ دن کے دونوں کناروں اور رات کے کچھ حصوں میں نماز کی پابندی کیا کیجیے۔ بے شک نیکیاں بُرائیوں کو دूर کر دیتی ہیں۔ یہ باتیں مکمل نسیحت ہیں ان لوگوں کے لیے جو نسیحت کو بھول کر رہے ہیں)۔ (مسند احمد)

حادثہ: نماز ادا کر کے نماز کی دو کناروں سے مبرا ہو کر حصے ہیں۔ پہلے حصے میں نماز کی نماز اور دوسرے حصے میں گھر اور اس کی نماز مبرا ہے۔ رات کے کچھ حصوں میں نماز پڑھنے سے مبرا مبرا اور عشا کی نماز کا پڑھنا ہے۔ (تفسیر ابن کثیر)

۱۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكْفَرَاتُ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ. رواه مسلم، باب الصلوات الخمس، رقم: ۵۵۲

حضرت ابو ہریرہؓ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: پانچ نماز، جمعہ کی نماز پندرہ جمعہ تک اور رمضان کے روزے پندرہ رمضان تک درمیانہ انوکھا (یعنی بڑے بڑے) کے تمام گناہوں کے لیے کفار ہیں جو ان کے ان اعمال کو کرنے والے کو بڑا (بڑے) گناہوں سے بچے۔ (مسلم)

۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ حَافِظٌ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ لَمْ يَكُتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ. (الحديث رواه ابن

عزيمه في صحيحه ۱۸۰/۲)

حضرت ابو ہریرہؓ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص ان پانچ فرض نمازوں کو پابندی سے پڑھتا ہے وہ غافل (غافل) کے اعمال سے محفوظ رہے گا۔ (نہیں گناہ جاتا)۔ (ابن کثیر)

١٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ ذَكَرَ الصَّلَاةَ
يَوْمًا، فَقَالَ: مَنْ حَافِظٌ عَلَيْهَا كَانَتْ لَهُ نُورًا وَبُرْهَانًا، وَنَجَاةٌ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا لَمْ يَكُنْ لَهُ نُورٌ وَلَا بُرْهَانٌ، وَلَا نَجَاةٌ،
وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَأَبِيِّ بَنْدٍ خَلْفٍ. رواه أحمد بن حنبل في المستدرج

في الكبير والاولى، ورجال احمد ثقات، مجمع الزوائد ٢١/٢

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા
સે રિવાયત છે કે એક દિન નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
નમાઝ કા ઝિક્ર ફરમાતે હુવે ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ નમાઝ કા
ઓહતિમામ કરતા હૈ તો નમાઝ ઉસકે લિયે કયામત કે દિન નૂર હોગી,
ઉસ (કે પૂરે ઈમાનદાર હોને) કી દલીલ (સુબૂત, ગવાહી) હોગી ઔર
કયામત કે દિન અઝાબ સે બચને કા ઝરિયા હોગી. જો શખ્સ નમાઝ કા
ઓહતિમામ નહીં કરતા ઉસકે લિયે કયામત કે દિન ન નૂર હોગા ન
(ઉસકે પૂરે ઈમાનદાર હોને કી) કોઈ દલીલ હોગી, ન અઝાબ સે બચને
કા કોઈ ઝરિયા હોગા ઔર વો કયામત કે દિન ફિરઔન, હામાન ઔર
ઉબય બિન ખલફ કે સાથ હોગા. (મુસ્નદે અહમદ, તખરાની,
મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

٢٠- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ إِذَا اسْلَمَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَّمُوهُ الصَّلَاةَ. رواه الطبرانی في الكبير

٣٨٠/٨ وفي الحاشية: قال في المجموع ٢٩٣/١: رواه الطبراني والبيهقي ورجاله رجال

الصحيح

હજારત અબૂ માલિક અશજઈ રદિયલ્લાહુ અન્હુ અપને વાલિદ
સે રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે
ઝમાને મેં જબ કોઈ શખ્સ મુસલમાન હોતા તો (સહાબા કિરામ
રદિયલ્લાહુ અન્હુમ) સબસે પેહલે ઉસે નમાઝ સિખાતે. (તબરાની)

٣١- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبُرُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ. رَوَاهُ

الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب حديث يفرل رابعا كل ليلة ٠٠٠٠٠، رقم: ٣٤٩٩

حضرت ابو امامہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے نماز کے دوران میں (پڑھنے کے وقت) فرمایا: کیا تم نے اسے یاد کیا؟ (پوچھا) کیا: یا رسول اللہ! کون سے وقت کی دعا پڑھنی ہے؟ (پوچھا) فرمایا: رات کے بعد اور صبح کے بعد۔ (ترمذی)

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهَا، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَغْتَمِلُ فَمَا كَانَ بَيْنَ مَنْزِلِهِ وَمَغْتَمِلِهِ خَمْسَةُ أَنْهَارٍ، فَإِذَا أَتَى مَغْتَمِلُهُ عَمِلَ فِيهِ مَا شَاءَ اللَّهُ فَأَصَابَهُ الْوَسْخُ أَوْ الْعَرَقُ فَكُلَّمَا مَرَّ بِنَهْرٍ اغْتَسَلَ مَا كَانَ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَبِهِ، فَكَذَلِكَ الصَّلَاةُ كُلَّمَا عَمِلَ خَطِيئَةً قَدْ عَاوَا اسْتَغْفَرَ غَيْرَ لَهُ مَا كَانَ قَبْلَهَا. رواه البزار والطبرانی في الأوسط والكبير وزاد: ثُمَّ صَلَّى صَلَاةً اسْتَغْفَرَ غُفْرَ اللَّهِ لَهُ مَا كَانَ قَبْلَهَا، ربه: عبد الله بن قريظ ذكره ابن حبان في الثقات، وبقيته رجاله رجال الصحيح، مجمع الروايات ۳۲/۲

حضرت ابو سعید الخدری رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے نماز کے دوران میں (پڑھنے کے وقت) فرمایا: کیا تم نے اسے یاد کیا؟ (پوچھا) کیا: یا رسول اللہ! کون سے وقت کی دعا پڑھنی ہے؟ (پوچھا) فرمایا: رات کے بعد اور صبح کے بعد۔ (ترمذی)

नमाज से पहले के तमाम गुनाहों को माफ़ करमा देते हैं. (अज्जर, तबरानी, मजमूअ-जवायद)

۲۲- عَنْ زَيْدِ بْنِ قَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرْنَا أَنْ نُسَبِّحَ ذُبُرُ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنَحْمَدَهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنُكَبِّرَهُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ قَالَ: فَرَأَى رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي الْمَنَامِ، فَقَالَ: أَمَرَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَسَبِّحُوا فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدُوا اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُوا أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَاجْعَلُوا خَمْسًا وَعِشْرِينَ وَاجْعَلُوا التَّهْلِيلَ مَعَهُنَّ فَعَدَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَخَذَّاهُ فَقَالَ: افْعَلُوا. رواه الترمذی وقال: هذا حديث صحيح، باب منه ما جاء في التسبیح والتکبیر والتحمید عند المنام، رقم: ۳۴۱۳، الجامع الصحیح وهو سنن الترمذی، طبع دار الكتب العلمية

इज्जरत जैद बिन साबित रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के हमें (नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की तरफसे) हुकम दिया गया था के हम हर नमाज के बाद सुब्हानल्लाह उउ मरतबा, अल्लहुम्लिल्लाह उउ मरतबा, अल्लाहु अकबर उउ मरतबा पण्डें. ओक अन्सारी सहाबी रदियल्लाहु तआला अन्हु ने प्वाब में देभा कोई साहब केहते हैं: क्या तुमको रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हुकम इरमाया है के हर नमाज के बाद सुब्हानल्लाह उउ मरतबा, अल्लहुम्लिल्लाह उउ मरतबा, अल्लाहु अकबर उउ मरतबा पण्डो? उन्हींने कहा: जो हां. उन साहब ने कहा: हर कलिमा को २५ मरतबा करलो और इन कलिमात के साथ (२५ मरतबा) "ला ईला-ह ईल्लल्लाह" का ईजाझ करलो (बण्डा लो). युनांये सुबह को नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की बिदमत में छाजिर होकर प्वाब बयान किया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरमाया: ऐसा ही करलो, यानी ईसकी ईजाजत इरमा दी. (तिरमिजी)

۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ قُرْآنَ الْمُهَاجِرِينَ اتَّوَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالُوا: قَدْ دَعَبَ أَهْلُ الدُّنْيَا بِاللَّرْجَاتِ الْعُلَى وَالنَّعِيمِ

الْمُقِيمِ فَقَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا: يَصَُلُونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا
نُصُومُ، وَتَصَدَّقُونَ وَلَا تَصَّدَّقُ، وَ يَغْتَفُونَ وَلَا نَغْفِي فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ: أَفَلَا أَعْلَمُكُمْ شَيْئًا تَذَرُكُمْ بِهِ مِنْ سَبَقِكُمْ، وَتَسْبِقُونَ بِهِ
مَنْ بَعْدَكُمْ؟ وَلَا يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلَّا مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا
صَنَعْتُمْ. قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: تُسَبِّحُونَ وَتُكَبِّرُونَ
وَتُحَمِّدُونَ فِي ذِكْرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً، قَالَ أَبُو صَالِحٍ:
فَرَجَعَ قُرَاءَةُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: سَمِعَ
إِخْوَانُنَا أَهْلَ الْأَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا، فَفَعَلُوا مِثْلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ. رواه مسلم، باب استحباب الذكر بعد الصلاة

..... رقم: ૧૩૯૪

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં એક મરતબા
ફુકરા મુહાજિરીન હાઝિર હુવે ઔર અર્ઝ ક્રિયા: માલદાર બુલંદ (ઊંચે)
દર્જે ઔર હમેશા રહેને વાલી નેઅમતે લે ગએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ ને પૂછા: વો કેસે? ઉન્હોને અર્ઝ ક્રિયા: જૈસે હમ નમાઝ પખડતે
હેં વો નમાઝ પખડતે હેં, જૈસે હમ રોઝા રખતે હેં વો રોઝા રખતે હેં
(લેકિન) વો સદકા દેતે હેં હમ નહીં દે સકતે ઔર વો ગુલામ આઝાદ
કરતે હેં હમ નહીં કર સકતે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મેં તુમહેં ઐસી ચીઝ ન સિખા દૂં કે જિસકી વજહ
સે તુમ અપને સે આગે બખડને વાલોં કે દર્જો કો હાસિલ કરલો ઔર
અપને સે કમ દર્જા વાલે સે આગે બખડે રહો ઔર કોઈ તુમસે ઉસ વક્ત
તક અફઝલ ન હો જબ તક કે યે અમલ ન કરલે. ઉન્હોને અર્ઝ ક્રિયા: યા
રસૂલલ્લાહ! ઝરૂર બતા દીજિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: હર નમાઝ કે બાદ સુખ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ,
અલ્લાહુ અકબર, ઉત-ઉત મરતબા પખડ લિયા કરો (ચુનાંચે ઉન્હોને
ઈસ પર અમલ શુરૂ કર દિયા, લેકિન માલદારોં કો ભી રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા યે ફરમાન (હુકમ) પહુંચ ગયા તો વો
ભી ઈસ પર અમલ કરને લગે) ફુકરા મુહાજિરીન ને દોબારા હાઝિર

होकर अर्ज किया के हमारे मालदार भाईयों ने भी ये सुन लिया और वो भी यही करने लगे. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: ये तो अल्लाह तआला का फजल है जिसे याहें अता फरमा दें. (मुस्लिम)

۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: مَنْ مَسَّحَ اللَّهُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، لَبَّيْكَ بِسَعَةٍ وَبِسَعُونَ، وَقَالَ: تَمَامُ الْجَمَاعَةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه مسلم باب استحباب

الذكر بعد الصلاة، وبيان صفته، رقم: ۱۳۵۲

इजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जो शम्स हर नमाज के बाद सुब्हानल्लाह उउ भरतभा, अल्लहु विल्लाह उउ भरतभा, अल्लाहु अकबर उउ भरतभा, ये कुल ८८ भरतभा हुवा, और १०० की गिन्ती पूरी करते हुवे ओक भरतभा

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

पण्डे उसके गुनाह माफ हो जाते हैं अगर ये समन्दर के आग के बराबर हों. (मुस्लिम)

۲۶- عَنْ الْفَضْلِ بْنِ الْحَسَنِ الطُّمَرِيِّ أَنَّ أُمَّ الْحَكَمِ أَوْضَاعَةَ ابْنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَتْهُ عَنْ إِخْوَانِهَا أَنَّهُمَا قَالَت: أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَيِّئًا فَلَذَبْتُ أَنَا وَأَخْتِي وَفَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَشَكُونَا إِلَيْهِ مَا نَحْنُ فِيهِ وَسَأَلْنَاهُ أَنْ يَأْمَرَ لِنَأْتِيَهُ مِنَ السَّيِّئِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَبَقَكُنَّ يَتَامَى بَذِيءٍ وَ لَكِنْ سَأَلَكُنَّ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ لَكُنَّ مِنْ ذَلِكَ، فَكَبَّرَ اللَّهُ عَلَى الْوِ

كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ تَكْبِيرَةً وَ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً وَ ثَلَاثِينَ تَحْمِيدَةً وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ حَذَّ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. رواه ابو داود، باب في مواضع

الخمسين رقم: ٢٩٨٧

उत्तरत इमल बिन इसन जमरी से रिवायत है के जुबैर बिन अब्दुल मुत्तलिब की दो साहबजादियों (बेटियों) में से उत्तरत उम्मे कुम या उत्तरत जुबाआ रहियल्लाहु तआला अन्हुमा ने ये वाकिआ बयान किया के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास कुछ कैदी आये. मैं और मेरी बहन और नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की बेटी उत्तरत इतिमा हम तीनों आपकी भिदमत में हाजिर हुई और अपनी मुश्किलात का ठिक करके कुछ कैदी भिदमत के लिये मांगे. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: भादिम (नौकर) के देने में तो बहर के यतीम तुमसे पेहले हैं, अलबत्ता मैं तुम्हें भादिम से बेहतर चीज बताता हूँ. हर नमाज के बाद ये तीनों कलिमे सुन्नानल्लाह, अल्लहुमु लिद्लाह, अल्लाहु अकबर ३३-३३ भरतया और अक भरतया

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ حَذَّ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

पण्ड लिया करो. (अबू दाउद)

٢٤- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَقْعَبَاتٌ لَا يَخِيبُ لَابِلُهُنَّ، أَوْ لَاعِلُهُنَّ: ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً، وَ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ تَحْمِيدَةً، وَ أَرْبَعًا وَ ثَلَاثِينَ تَكْبِيرَةً فِي ذِكْرِ كُلِّ صَلَاةٍ.

رواه مسلم، باب استحباب الذكر بعد الصلاة رقم: ١٢٥٠

उत्तरत कअब बिन उजरह रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: नमाज के बाद पण्डे जाने वाले यंद कलिमात ऐसे हैं जिनका

पण्डने वाला कभी मद्धम नहीं होता. वो कलिमात हर इम जमाअ के बाद उउ भरतभा सुण्डानल्लाह, उउ भरतभा अल्लहु विल्लाह और उउ भरतभा अल्लाहु अकबर हैं. (मुस्लिम)

۲۸- عَنْ السَّائِبِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا رَوَّجَهُ فَاطِمَةُ بَعَثَ مَعَهُ بِخِمِيلَةٍ، وَوَسَادَةٍ مِنْ أَدَمَ حَشَوْهَا لَيْفَ، وَرَحِيْنٍ وَبِقَاءٍ، وَجَرَّتَيْنِ، فَقَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِفَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ذَاتَ يَوْمٍ: وَاللَّهِ لَقَدْ سَنَوْتُ حَتَّى لَقِذَّاسْتَكَيْتُ صَدْرِي، قَالَ: وَقَدْ جَاءَ اللَّهُ أَبَاكَ بِسَيِّئٍ لَأَسْتَعْدِمِيهِ، فَقَالَتْ: وَأَنَا وَاللَّهِ لَقَدْ طَحَنْتُ حَتَّى مَجَلَّتْ يَدَايَ، فَاتَّبَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ أَيْ بُنَيُّ؟ قَالَتْ: جِئْتُ لِأَسْلَمَ عَلَيْكَ وَاسْتَعِيْتُ أَنْ تَسْأَلَهُ وَرَجَعْتُ فَقَالَ: مَا فَعَلْتَ، قَالَتْ: اسْتَعِيْتُ أَنْ أَسْأَلَهُ، فَاتَيْنَاهُ جَمِيعًا، فَقَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ سَنَوْتُ حَتَّى اسْتَكَيْتُ صَدْرِي، وَقَالَتْ لِفَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَدْ طَحَنْتُ قَدْ طَحَنْتُ حَتَّى مَجَلَّتْ يَدَايَ، وَقَدْ جَاءَكَ اللَّهُ بِسَيِّئٍ وَسَعَةٍ فَاتَّخِذْنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَاللَّهِ لَا أُعْطِيكُمْمَا وَادَّعُ أَهْلَ الصُّلْبَةِ تَطْوِي بَطُونَهُمْ لَا أَجْذُمَا أَنْفُقَ عَلَيْهِمْ، وَلَكِنِّي أَيْعُهُمْ وَأَنْفُقَ عَلَيْهِمْ أَلْمَانَهُمْ، فَرَجَعَا فَاتَّاهُمَا النَّبِيُّ ﷺ، وَقَدْ دَخَلَا فِي لَطِيفَتِهِمَا إِذَا غَطِيَا رُؤُوسَهُمَا تَكَشَّفَتْ أَفْئَامُهُمَا، وَإِذَا غَطِيَا أَفْئَامَهُمَا تَكَشَّفَتْ رُؤُوسُهُمَا فَفَارَا، فَقَالَ: مَكَانَكُمَا ثُمَّ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمَا بِخَيْرٍ مِمَّا سَأَلْتُمَانِي؟ قَالَا: بَلَى، فَقَالَ: كَلِمَاتٍ عَلَّمْنِيهِنَّ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: تَسْبِيحَانِ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا، وَتَحْمِيدَانِ عَشْرًا، وَتَكْبِيرَانِ عَشْرًا، وَإِذَا أَوَيْتُمَا إِلَى فِرَاشِكُمَا فَسَبِّحَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَاحْمَدَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبِّرَا أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا تَرَكْتُهُنَّ مِنْدَعْلَمْنِيهِنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَقَالَ لَهُ ابْنُ الْكَرَاءِ: وَلَا لَيْلَةَ صَفِينٍ، فَقَالَ: فَاتْلُكُمُ اللَّهَ يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ نَعَمْ، وَلَا لَيْلَةَ صَفِينٍ، رَوَاهُ أَحْمَدُ ۱۰۶/۱

હઝરત સાઈબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ઈરશાદ ફરમાયા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને જબ ઉનકી શાદી હઝરત ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે કી તો હઝરત ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કે સાથ એક ચાદર, એક ચમળે કા તકયા જિસમેં ખજૂર કી છાલ ભરી હુઈ થી, દો ચક્રિયાં, એક મુશકીઝા (પાની ભરને કી ખાલ, થૈલી) ઔર દો મટકે ભેજે. હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં મૈને એક દિન હઝરત ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે કહા: અલ્લાહ કી કસમ! કુંવે સે ડોલ ખીંચતે ખીંચતે મેરે સીને મેં દર્દ હો ગયા, તુમ્હારે વાલિદ (અબ્બા) કે પાસ કુછ કેદી અલ્લાહ તઆલા ને ભેજે હૈં, ઉનકી ખિદમત મેં જાકર એક ખાદિમ માંગ લો. હઝરત ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ને કહા: મેરે હાથોં મેં ભી ચક્કી ચલાતે ચલાતે ગટ્ટે પળ ગએ. યુનાંચે વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં ગઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: પ્યારી બેટી કેસે આના હુવા? હઝરત ફાતિમા ને અર્ઝ કિયા: સલામ કરને આઈ હૂં ઔર શર્મ કી વજહ સે અપની ઝરૂરત ન બતા સકીં ઔર યૂંહી વાપસ આ ગઈ. મૈને ઉનસે પૂછા: કયા હુવા? ઉન્હોંને કહા: મૈં તો શર્મ કી વજહ સે ખાદિમ ન માંગ સકી. ફિર હમ દોનોં ઈકઠ્ઠે નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવે. મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! કુંવે સે પાની ખીંચતે ખીંચતે મેરે સીને મેં તકલીફ હો ગઈ ઔર હઝરત ફાતિમા ને અર્ઝ કિયા: ચક્કી ચલા ચલા કર મેરે હાથોં મેં ગટ્ટે પળ ગએ. અલ્લાહ તઆલા ને આપકે પાસ કેદી ભેજે હૈં ઔર કુછ વુસ્અત અતા ફરમાઈ હૈં ઈસલિયે હમેં ભી એક ખાદિમ દે દીજિયે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ કી કસમ ! સુફફા વાલે ભૂક કી વજહ સે ઐસે હાલ મેં હૈં કે ઉનકે પેટોં પર બલ પળે હુવે હૈં, ઉન પર ખર્ચ કરને કે લિયે મેરે પાસ ઔર કુછ નહીં હૈં ઈસલિયે યે ગુલામ ખેચ કર ઉનકી રકમ કો સુફફા વાલોં પર ખર્ચ કરૂંગા. યે સુન કર હમ દોનોં વાપસ આ ગએ. રાત કો હમ દોનોં છોટે સે એક કમ્બલ મેં લેટે હુવે યે કે જબ ઉસસે સર ઢાંકતે તો પૈર ખુલ જાતે ઔર જબ પૈરોં કો ઢાંકતે તો

સર ખુલ જાતા. અચાનક રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમારે પાસ તશરીફ લે આયે, હમ દોનો જલ્દી સે ઉઠને લગે તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપની જગહ લેટે રહો ઔર ફરમાયા: તુમને મુઝસે જો બાદિમ માંગા હૈ કયા તુમ્હેં ઉસસે બેહતર ચીઝ ન બતા દૂં? હમને અર્જ કિયા: ઝરૂર બતલાઈયે. ઈરશાદ ફરમાયા: યે ચંદ કલિમાત મુઝે જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ ને સિખાએ હૈં. તુમ દોનો હર નમાઝ કે બાદ દસ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ, દસ મરતબા અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, દસ મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહ લિયા કરો ઔર જબ બિસ્તર પર લેટો તો ૩૩ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ, ૩૩ મરતબા અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ઔર ૩૪ મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહ લિયા કરો. હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: અલ્લાહ કી કસમ! જબ સે મુઝે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને યે કલિમાત સિખાએ હૈં મૈને ઈનકા પળના કભી ન છોળા. ઈબ્ને કવાઅર હમતુલ્લાહિ અલૈહ ને હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે પૂછા (કયા આપને) જંગે સિફ્ફીન કી રાત મેં ભી ઈન કલિમાત કો પળના ન છોળા? ફરમાયા: ઈરાક વાલો ! તુમ પર અલ્લાહ કી માર હો જંગે સિફ્ફીન કી રાત કો ભી મૈને યે કલિમાત નહીં છોળે. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَصْلَتَانِ لَا يُحْصِيَهُمَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ، هُمَا يَسِرٌّ، وَمَنْ يَفْعَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ يُسَّخِ اللَّهُ ذِكْرَ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا، وَيَحْمَدُهُ عَشْرًا، وَيَكْبِّرُ عَشْرًا قَالَ: قَالَا رَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ، يَفْعَلُهَا بِيَدِهِ، قَالَ: فَقَالَ: خَمْسُونَ وَمِائَةً بِاللِّسَانِ، وَالْفَوْ خَمْسِمِائَةٍ فِي الْمِيزَانِ، وَإِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ سَبَّحَ وَحَمَدَ وَكَبَّرَ مِائَةً، فَبَلَكَ مِائَةً بِاللِّسَانِ، وَالْفَوْ فِي الْمِيزَانِ فَأَيُّكُمْ يَفْعَلُ فِي الْيَوْمِ الْوَاحِدِ الْقَيْنِ وَخَمْسِمِائَةٍ سَبْتَةً، قَالَ: كَيْفَ لَا يُحْصِيَهُمَا؟ قَالَ: يَأْتِي أَحَدُكُمْ الشَّيْطَانُ، وَهُوَ فِي صَلَاةٍ، فَيَقُولُ: أَذْكَرُ كَذَا، أَذْكَرُ كَذَا، حَتَّى شَغَلَهُ وَلَعَلَّهُ أَنْ لَا يَنْقِلَ، وَيَأْتِيهِ فِي مَضْجَعِهِ فَلَا يَزَالُ يَتَوَمَّهَ حَتَّى يَنَامَ. رواه ابن

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દો આદતેં એસી હૈં જો મુસલમાન ભી ઈનકી પાબંદી કરે વો જન્મત મેં ઝરૂર દાખિલ હોગા. વો દોનોં આદતેં આસાન હૈં લેકિન ઉન પર અમલ કરને વાલે બહુત કમ હૈં. એક યે કે હર નમાઝ કે બાદ દસ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ, દસ મરતબા અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, દસ મરતબા અલ્લાહુ અકબર પઢે. હજરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં: મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો દેખા કે અપને હાથ કી ઉંગલિયોં પર શુમાર ફરમા (ગિન) રહે થે કે યે (તીનોં કલિમાત દસ દસ મરતબા પાંચ નમાઝોં કે બાદ) પઢને મેં ૧૫૦ હુવે લેકિન આમાલ કે તરાજૂ મેં (દસ ગુના હો જાને કી વજહ સે) ૧૫૦૦ હોંગે. દૂસરી આદત યે કે જબ સોને કે લિયે બિસ્તર પર આએ તો સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ઔર અલ્લાહુ અકબર ૧૦૦ મરતબા પઢે (ઈસ તૌર પર કે સુબ્હાનલ્લાહ ૩૩ મરતબા, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ૩૩ મરતબા, અલ્લાહુ અકબર ૩૪ મરતબા પઢ લિયા કરે) યે પઢને મેં ૧૦૦ કલિમે હો ગએ જિનકા સવાબ ૧૦૦૦ નેકિયાં હો ગઈ (અબ ઈનકી ઔર દિન ભર કી નમાઝોં કે બાદ કી કુલ મીઝાન ૨૫૦૦ નેકિયાં હો ગઈ). આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દિન મેં ૨૫૦૦ ગુનાહ કૌન કરતા હોગા? યાની ઈતને ગુનાહ નહીં હોતે ઔર ૨૫૦૦ નેકિયાં લિખ દી જાતી હૈં.

હજરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ને પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! યે કયા ખાત હૈ કે ઈન આદતોં પર અમલ કરને વાલે આદમી કમ હૈં? નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (યે ઈસ વજહ સે કે) શૈતાન નમાઝ મેં આકર કેહતા હૈ કે ફુલાં ઝરૂરત ઔર ફુલાં ખાત યાદ કર, યહાં તક કે ઉસકો ઉન હી ખયાલાત મેં મશગૂલ કર દેતા હૈ તાકે ઈન કલિમાત કે પઢને કા ધ્યાન ન રહે. ઔર શૈતાન બિસ્તર પર આકર સુલાતા રેહતા હૈ યહાં તક કે ઈન કલિમાત કો પઢે બગૈર હી સો જાતા હૈ. (ઈન્ને હબ્બાન)

૩૦- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ:

يَا مُعَاذُ! وَاللَّهِ إِنِّي لَأَحِبُّكَ، فَقَالَ: أَوْصِيكَ بِمَا مُعَاذُ لَا تَدْعُنِي فِي ذُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ. رواه ابو داود، باب في الاستغفار، رقم: ١٥٢٢.

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકા હાથ પકળ કર ઇરશાદ ફરમાયા: મુઆઝ, અલ્લાહ કી કસમ! મુઝે તુમસે મુહબ્બત છે. ફિર ફરમાયા: મૈં તુમ્હે વસિયત કરતા હૂં કે કિસી ભી નમાઝ કે બાદ યે પઞહના ન છોળના: اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ (તરજુમા: અય અલ્લાહ! મેરી મદદ ફરમાઈયે કે મૈં આપકા ઝિક કરું ઔર આપકા શુક કરું ઔર આપકી અચ્છી ઇબાદત કરું). (અબૂ દાઉદ)

૩૧- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي ذُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ، لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا أَنْ يَمُوتَ. رواه النسائي في عمل اليوم واليلة، رقم: ١٠٠. وفي رواية: قُذِلَ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. رواه الطبراني في الكبير والوسط بإسناد واحد، صحيح الزوائد ١٢٨/١٠.

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ હર ફર્ઝ નમાઝ કે બાદ આયતુલ-કુરસી પઞહ લિયા કરે ઉસકો જન્નત મેં જાને સે સિફ ઉસકી મૌત હી રોકે હુવે છે. એક રિવાયત મેં આયતુલ-કુરસી કે સાથ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” પઞહને કા ભી ઝિક છે. (અમલુલ-ઘૌમ વલ્લૈલહ, તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૩૨- عَنْ حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي ذُبْرِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ إِلَى الصَّلَاةِ الْآخَرَى. رواه الطبراني و استاذه حسن، مجمع الزوائد ١٢٨/١٠.

હઝરત હસન બિન અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ફર્ઝ નમાઝ કે બાદ “આયતુલ-કુરસી” પઞહ લેતા છે

વો દૂસરી નમાઝ તક અલ્લાહ તઆલા કી હિફાઝત મેં રહેતા હે.
(તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૩૩- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا صَلَّيْتُ خَلْفَ نَبِيِّكُمْ ﷺ إِلَّا سَمِعْتُهُ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ خَطَايَايَ وَذُنُوبِي كُلَّهَا، اَللّٰهُمَّ وَاغْنِنِيْ وَاجْبُرْنِيْ وَاهْدِنِيْ بِصَالِحِ الْاَعْمَالِ وَالْاَخْلَاقِ، لَا يَهْدِيْ لِصَالِحِهَا، وَلَا يَضُرُّ سَيِّئَهَا إِلَّا اَنْتَ. رواه الطبرانی في المعجم والوسط واسناده جيد، مجمع الزوائد ١٠/ ١١٥

હઝરત અબૂ અય્યૂબ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મેંને જબ ભી તુમહારે નબી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પીછે નમાઝ પછી ઉન્હેં નમાઝ સે ફારિગ હોકર યહી દુઆ માંગતે હુવે સુના:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ خَطَايَايَ وَذُنُوبِي كُلَّهَا، اَللّٰهُمَّ وَاغْنِنِيْ وَاجْبُرْنِيْ وَاهْدِنِيْ بِصَالِحِ الْاَعْمَالِ وَالْاَخْلَاقِ، لَا يَهْدِيْ لِصَالِحِهَا، وَلَا يَضُرُّ سَيِّئَهَا إِلَّا اَنْتَ

(તરજુમા: યા અલ્લાહ! મેરી તમામ ગલ્તિયાં ઓર ગુનાહ માફ કરમાઈયે. યા અલ્લાહ! મુઝે બુલંદી અતા કરમાઈયે, મેરી કમી કો દૂર કરમાઈયે ઓર મુઝે અચ્છે આમાલ ઓર અચ્છે અખ્લાક (કિરદાર, કેરેક્ટર) કી તૌફીક નસીબ કરમાઈયે, ઈસલિયે કે અચ્છે આમાલ ઓર અચ્છે અખ્લાક કી હિદાયત આપકે અલાવા ઓર કોઈ નહીં દે સકતા ઓર બુરે કામો ઓર બુરે અખ્લાક કો આપકે સિવા ઓર કોઈ દૂર નહીં કર સકતા). (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૩૪- عَنْ أَبِي مُرْسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ صَلَّى الْبِرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه البصاری، باب فضل صلوة الفجر رقم: ૫૭૬

હઝરત અબૂ મૂસા રહિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હેં કે રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો દો ઈની નમાઝે પછતા હેં વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (બુખારી)

ફાઈદા: દો ઈંડી નમાઝોં સે મુરાદ ફજર ઓર અસર કી નમાઝ હે. ફજર ઈંડે વક્ત કે ઈખ્તિતામ (ખત્મ હોને) પર ઓર અસર ઈંડક કી

ईशितदा (शुद्ध होने) पर अदा की जाती है। इन दोनों नमाजों का आस तौर पर इसलिये जिक्र करमाया के इजरा की नमाज नींद के गल्ला की वजह से और असर की नमाज कारोबारी मशगूलियत की वजह से पण्डना मुश्किल होता है, लिहाजा इन दो नमाजों का अंतिमाम करने वाला यकीनन बाकी तीन नमाजों का भी अंतिमाम करेगा। (मिरकात)

३५- عَنْ رُوَيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَنْ يَلِجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا، يَعْنِي الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ. رواه مسلم، باب فضل صلاتي الصبح والعصر ॥ १६३६

उत्तरत रुवैबा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाद इरमाते हुवे सुना: जो शम्स सूरज निकलने से पेहले और सूरज गुरुण होने (डूबने) से पेहले नमाज पण्डता है यानी इजरा और असर, वो जहन्नम में दाखिल नहीं होगा। (मुस्लिम)

३६- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ فِي ذِكْرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَهُوَ ثَانِ رَجُلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُجِيَ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرَفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَ يَوْمَهُ ذَلِكَ كَلَّةً فِي جَوْزٍ مِنْ كُلِّ مَكْرُوهٍ وَحَرَمٍ مِنَ الشَّيْطَانِ وَلَمْ يَنْبَغِ لِلذَّنْبِ أَنْ يُلْزِمَهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ إِلَّا الشُّرْكُ بِاللَّهِ. رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب في ثواب كلمة التوحيد ॥ ३६१६: رقم ॥ ورواه النسائي في عمل اليوم والليلة، رقم: ११७ ذكر بیده الخیر مکان یحیی ویمیت، وزادیه: وَكَانَ لَهُ بِكُلِّ وَاحِدَةٍ قَالَهَا عَشْرُ رَقَبَةٍ، رقم: १२७ ورواه النسائي ايضا في عمل اليوم والليلة من حديث معاذ، وزادیه: وَمَنْ قَالَهُنَّ حِينَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ أُعْطِيَ مِثْلَ ذَلِكَ فِي لَيْلَتِهِ، رقم: १२६

उत्तरत अबूजर रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ફજર કી નમાઝ કે બાદ (જિસ તરહ નમાઝ મેં બેઠતે હૈં ઉસી તરહ) દોઝાનૂ બેઠે હુવે બાત કરને સે પેહલે દસ મરતબા (યે કલિમાત) પઞહતા હે ઔર એક રિવાયત મેં હૈં કે અસર કી નમાઝ કે બાદ ભી દસ મરતબા પઞહ લેતા હે તો ઉસકે લિયે દસ નેકિયાં લિખ દી જાતી હૈં, દસ ગુનાહ મિટા દિયે જાતે હૈં, દસ દર્જે બુલંદ કર દિયે જાતે હૈં, પૂરે દિન હર નાગવાર ઔર નાપસંદીદા ચીઝ સે મહફૂઝ રહેતા હે. યે કલિમાત શૈતાન સે બચાને કે લિયે પેહરેદારી કા કામ દેતે હૈં ઔર ઉસ દિન શર્ક કે અલાવા કોઈ ગુનાહ ઉસે હલાક ન કર સકેગા. એક રિવાયત મેં યે ભી હે કે હર કલિમા પઞહને પર ઉસકો એક ગુલામ આઝાદ કરને કા સવાબ મિલતા હે. ઔર અસર કી નમાઝ કે બાદ પઞહને પર ભી રાત ભર વહી સવાબ મિલતા હે જો ફજર કી નમાઝ કે બાદ પઞહને પર દિન ભર મિલતા હે. (વો કલિમાત યે હે)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

એક રિવાયત મેં **يُحْيِي وَيُمِيتُ** કી જગહ **بِيَدِهِ الْخَيْرُ** હે.

(તરજુમા: અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ (પરસ્તિશ કે લાઈક) નહીં, વો અપની ઝાત વ સિફાત (ખૂબિયો) મેં અકેલે હૈં, કોઈ ઉનકા શરીક નહીં, સારા મુલ્ક દુનિયા વ આખિરત ઉન્હી કા હે, ઉન્હી કે હાથ મેં તમામ-તર ભલાઈ હે ઔર જિતની ખૂબિયાં હૈં વો ઉન્હી કે લિયે હૈં, વહી ઝિંદા કરતે હૈં, વહી મારતે હૈં, ઔર વો હર ચીઝ પર કાદિર (કુદરત રખતે) હૈં). (તિરમિઝી, અમલુલ-યૌમ વલ્લૈલહ)

૩૮- عَنْ جُنْدُبِ الْقَسْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى

صَلَاةَ الصُّبْحِ لَهَوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، فَلَا يَطْلُبُكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يَذْرِكُهُ، ثُمَّ يَكْبِتُهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ.

مسلم، باب فضل صلاة المشاء. ૦૦૦. મુર્મ: ૧૬૧૬

હજરત જુન્દુબ કસરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત

हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जे शम्स इजर की नमाज पण्डता है वो अल्लाह तआला की छिफाजत में आ जाता है (खिडाजा उसे न सताओ) और ईस बात का जयाल रफ्फो के अल्लाह तआला अपनी छिफाजत में लिये हुवे शम्स को सताने की वजह से तुमसे किसी चीज का मुतालबा (मांग) न करमावें क्युंके जिससे अल्लाह तआला अपनी छिफाजत में लिये हुवे शम्स के बारे में मुतालबा करमावेंगे उसकी पकण करमावेंगे, फिर उसे ओंधे मुंह जहन्नम की आग में डाल देंगे. (मुस्लिम)

۳۸- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ الْحَارِثِ التَّمِيمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ أَسْرَأَ إِلَيْهِ فَقَالَ: إِذَا انْصَرَفْتَ مِنْ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقُلْ: اَللّٰهُمَّ اجْزِنِي مِنَ النَّارِ سِتْعَ مَرَّاتٍ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ ثُمَّ مِتَ فِي لَيْلَتِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارِمُهَا، وَإِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ فَقُلْ كَذَلِكَ، فَإِنَّكَ إِنْ مِتَ فِي يَوْمِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارِمُهَا. رواه ابو داود، باب ما يقول اذا اصبح، رقم: ۵۰۷۹

उत्तरत मुस्लिम बिन हारिस तमीमी रहियल्लाहु तआला अन्दु फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे चुपके से धरशाह फरमाया: जब तुम मगरिब की नमाज से फारिग हो जाओ तो सात भरतबा ये हुआ पण्ड लिया करो **اَللّٰهُمَّ اجْزِنِي مِنَ النَّارِ** “या अल्लाह! मुझको दोजाह से भड़कूँ रफिये.” जब तुम ईसको पण्ड लोगे और फिर उसी रात तुम्हारी मौत आ जावे तो दोजाह (जहन्नम) से भड़कूँ रहोगे. और अगर ईस हुआ को सात भरतबा इजर की नमाज के बाद (बी) पण्ड लो और उसी दिन तुम्हारी मौत आ जावे तो दोजाह से भड़कूँ रहोगे. (अबू दाउद)

शर्हदा: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने चुपके से ईसलिये फरमाया ताके सुनने वाले के दिल में बात की अहमियत रहे. (बजलुल-मजहूद)

۳۹- عَنْ أُمِّ قُرُوءَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيْ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا. رواه ابو داود، باب المحافظة على الصلوات،

६३७:रुम

उजरत उम्मे करवा रहियल्लाहु तआला अच्छा करमाती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से पूछा गया: सबसे अक़ल अमल क्या है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अब्बल वक्त में नमाज पण्डना. (अबू दाउद)

३०- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ! أَوْثَرُوا فَإِنَّ اللَّهَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثَرَ رواه أبو داود، باب استحباب الوتر، رقم: १६१७

उजरत अली रहियल्लाहु तआला अच्छु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: कुरआन वालो यानी मुसलमानो! वित्र पण्ड लिया करो कयुंके अल्लाह तआला वित्र हैं, वित्र पण्डने को पसंद फरमाते हैं. (अबू दाउद)

झाँझा: वित्र बेजोण अहद को केहते हैं. अल्लाह तआला के वित्र होने का मतलब ये है के उसके जोण का कोई नहीं. वित्र पण्डने को पसंद फरमाना भी ईस वजह से है के ईस नमाज की रकअतों की तअदाद ताक है. (मजमअ जहारुल-अन्वार)

३१- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ حُذَافَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَمَدَّكُمْ بِصَلَاةٍ، وَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ خُمْرِ النَّعَمِ، وَهِيَ الْوُتْرُ، فَجَعَلَهَا لَكُمْ فِيمَا بَيْنَ الْعِشَاءِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ. رواه أبو

داود، باب استحباب الوتر، رقم: १६१८

उजरत हारिशा बिन हुजाफा रहियल्लाहु तआला अच्छु से रिवायत है के अक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हमारे पास तशरीफ लाओ और ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला ने अक और नमाज तुम्हें अता फरमाई है जो तुम्हारे लिये सुर्भ (लाल) ज़िंदों से भी बेहततर है, वो नमाज वित्र है. अल्लाह तआला ने तुम्हारे लिये ईसका वक्त नमाज ईशा के बाद से तुलूअे इहर तक मुकरर फरमाया है. (अबू दाउद)

झाँझा: अरबों में सुर्भ (लाल) ज़िंद बहुत कीमती माल

समजा जाता था.

۳۲- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ بِثَلَاثٍ: بِصَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَالْوِتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ، وَرَكْعَتِي الْفَجْرِ. رواه الطبرانی

فی الکبیر و رجالہ رجال الصحیح، مسیح الزوالی ۲/ ۴۶۰

इज्जरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं मुजे मेरे इब्नीअ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने तीन बातों की वसियत इरमाई: इर महीने तीन दिन के रोजे रचना, सोने से पेहले वित्र पण्डना और इजर की दो रकअत सुन्नत अदा करना. (तभरानी, मजमउल-जवाइद)

झाईदा: जिन्हें रात को उठने की आदत है उनके लिये उठ कर वित्र पण्डना अइजल है और अगर उठने की आदत नहीं तो सोने से पेहले ही पण्ड लेने चाहिये.

۳۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا طَهْرَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا صَلَاةَ لَهُ، إِنَّمَا مَوْضِعُ الصَّلَاةِ مِنَ الدِّينِ كَمَوْضِعِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ. رواه الطبرانی فی

الاصطو والصغیر وقال: تفرد به الحسن بن محمد الجیری، مسیح ۱/ ۲۴۶

इज्जरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाद इरमाया: जो अमानतदार नहीं वो कामिल (पूरे) ईमान वाला नहीं. जिसका पुजू नहीं उसकी नमाज नहीं और जो नमाज न पण्डे उसका कोई दीन नहीं. नमाज का दर्जा दीन में ऐसा ही है जैसे सर का दर्जा बदन में है यानी जैसे सर के बगैर ईन्सान जिंदा नहीं रह सकता इसी तरह नमाज के बगैर दीन बाकी नहीं रह सकता. (तभरानी, तरगीब)

۳۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشُّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ. رواه مسلم، باب بیان

اطلاق اسم الکفر، ۱۰۰۰، رقم: ۲۴۷

उजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: नमाज का छोणना मुसलमान को कुछ व शिर्क तक पहुँचाने वाला है. (मुस्लिम)

ईर्षा: उलमा ने इस उद्दीस के कई मतलब बयान फरमाये हैं जिसमें से अेक ये है के बे-नमाजी गुनाहों पर बेबाक (निडर) हो जाता है जिसकी वजह से उसके कुछ में दामिल होने का मतलब है. दूसरा ये है के बे-नमाजी के बुरे भावों का अंदेशा (डिंक) है. (मिरकात)

३५- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبٌ. رواه البيهقي والطبرانی في الكبير، وبنو عساکر، ومحمد بن زكريا، ومحمد بن حاتم، وقال: روى عنه أحمد بن إبراهيم اللؤلؤي وسعدان بن يزيد، قلت: وروى عنه محمد بن عبد الله المخرمي ولم يتكلم فيه أحد، وبقية رجاله رجال

الصحيح، مجمع الزوائد १/२

उजरत ईब्ने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स ने नमाज छोण दी वो अल्लाह तआला से ऐसी डालत में मिलेगा के अल्लाह तआला उससे सप्त नाराज होगे. (बज्जाल, तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

३५- عَنْ تَوْكَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ كَانَتْ الصَّلَاةُ فَكَأَنَّمَا وَتَرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ. رواه ابن حبان (واستاده صحيح) १/३३०

उजरत नौफल बिन मुआविया रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स की अेक नमाज भी होत हो (छूट) गई वो ऐसा है के गोया उसके घर के लोग और माल व दौलत सब छीन लिया गया हो. (ईब्ने अब्बान)

३६- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ

عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ مِائِينَ ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ . رواه ابو داود .

باب متى يؤمر الغلام بالصلاة ، رقم : ६१०

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रदियल्लाहु
अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
ईरशाद फरमाया: अपने बच्चों को सात साल की उम्र में नमाज़ का हुक्म
किया करो. दस साल की उम्र में नमाज़ न पढ़ने की वजह से उन्हें मारो
और इस उम्र में पहुंच कर (बहन भाई को) अलाहिदा अलाहिदा
(अलग अलग) बिस्तरों पर सुलाओ. (अबू दाउद)

झाँझ: ऐसी मार हो जिससे कोई जिस्मानी नुकसान न पहुंचे

બા-જમાઅત નમાઝ

(જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢના)

આયતે કુઆની

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾ (البقرة: ۴۳)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર નમાઝ કાઈમ કરો ઔર ઝકાત દો ઔર રુકૂઅ કરને માલોં કે સાથ રુકૂઅ કરો યાની બા-જમાઅત નમાઝ પઢો. (સૂરએ બકરહ)

અહાદીસે નખવિયા

۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْمُؤَدُّنُ يُغْفَرُ لَهُ مَدَى صَوْتِهِ، وَيَشْهَدُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ وَنَابِسٍ، وَشَاهِدُ الصَّلَاةِ يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ صَلَاةً، وَيُكَفَّرُ عَنْهُ مَا بَيْنَهُمَا • رواه أبو داود، باب رفع الصوت

بالاذان رقم: ۵۱۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઅઝઝિન (અઝાન દેને વાલે) કે ગુનાહ વહાં તક માફ કર દિયે જાતે હૈ જહાં તક ઉસકી આવાઝ પહુંચતી હે (યાની અગર ઈતની મસાફત (ફાસ્લે) તક કી જગહ ઉસકે ગુનાહોં સે ભર જાએ તો ભી વો સબ ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈ). જાનદાર વ બેજાન જો મુઅઝઝિન કી આવાઝ સુનતે હૈં વો સબ કયામત કે દિન ઉસકે લિયે ગવાહી દૈંગે. મુઅઝઝિન કી આવાઝ પર નમાઝ મેં આને વાલે કે લિયે પચ્વીસ નમાઝોં કા સવાબ લિખ દિયા જાતા હે ઔર એક નમાઝ સે પિછલી નમાઝ તક કે દરમિયાની ઓકાત કે ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈં. (અબૂ દાઉદ)

કાઈદા: બાઝ ઉલમા કે નજદીક પચ્ચીસ નમાઝોં કા સવાબ મુઅઝઝિન કે લિયે હે ઔર ઉસકી એક અઝાન સે પિછલી અઝાન તક કે દરમિયાની ગુનાહોં કી માફી હો જાતી હે. (બઝલુલ-મજહૂદ)

۴۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَغْفِرُ الْمُؤَدِّنُ مَتْنَهُ أَذَانَهُ، وَيَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلَّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ سَمِعَ صَوْتَهُ. رواه أحمد والطبرانی في الكبير والبيهقي قال: ويؤجبه كل رطب ويابس ورجاله رجال

الصحيح، مجمع الزوائد ۸/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઅઝઝિન કી આવાઝ જહાં જહાં તક પહુંચતી હૈ વહાં તક ઉસકી મગફિરત કર દી જાતી હે, હર જાનદાર ઔર બેજાન જો ઉસકી અઝાન કો સુનતે હૈં ઉસકે લિયે મગફિરત કી દુઆ કરતે હૈં. એક રિવાયત મેં હે કે હર જાનદાર ઔર બેજાન ઉસકી અઝાન કા જવાબ દેતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۵۰- عَنْ أَبِي صَغَصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِذَا كُنْتُ لِي الْبَوَادِي فَأَرْفَعُ صَوْتَكَ بِالنَّدَاءِ لَأَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَسْمَعُ صَوْتَهُ شَجَرٌ، وَلَا مَنَرٌ، وَلَا حَجَرٌ، وَلَا جُنٌّ، وَلَا إِنْسٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ. رواه ابن خزيمة ۲۰۳/۱

હઝરત અબૂ સઅસઆ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને (મુઝસે) ફરમાયા: જબ તુમ જંગલાત મેં હુવા કરો તો બુલંદ આવાઝ સે અઝાન દિયા કરો ક્યુંકે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મુઅઝઝિન કી આવાઝ કો જો દરખ્ત, મિટ્ટી કે ઢેલે, પથ્થર, જિન્ન ઔર ઈન્સાન સુનતે હૈં વો સબ કયામત કે દિન મુઅઝઝિન કે લિયે ગવાહી દેંગે. (ઈબ્ને ખુઝૈમા)

۵۱- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّافِّ الْمَقْدِّمِ، وَالْمُؤَدِّنُ يَغْفِرُ لَهُ بِمَدِّ صَوْتِهِ،

وَيُصَدِّقُهُ مَنْ سَمِعَهُ مِنْ رَطْبٍ وَيَابِسٍ، وَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ صَلَّى مَعَهُ. رواه

التنعمي، باب رفع الصوت بالأذان، رقم: ٦٤٧

उत्तरत बराअ बिन आजिब रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: बिला शुबह अल्लाह तआला अगली सक वालों पर रहमत भेजते हैं, इरिशते उनके लिये हुआये रहमत करते हैं. और मुअज्जिन के उतने ही गुनाह माफ़ किये जाते हैं जितनी उद तक वो अपनी आवाज बुलंद करे. जो जानदार व बेजान उसकी अजान को सुनते हैं उसकी तस्दीक करते (गवाही देते) हैं, और मुअज्जिन को उन तमाम नमाजियों के बराबर अजर मिलता है जिन्होंने उसके साथ नमाज पढ़ी. (नसाई)

शार्हदा: आज उलमा ने उद्दीस शरीफ़ के दूसरे ज़ुमले का ये मतलब भी बयान फरमाया है के मुअज्जिन के वो गुनाह जो अजान देने की जगह से अजान की आवाज पहुँचने की जगह तक के दरमियानी छलाके में छुवे हों सब माफ़ कर दिये जाते हैं. अक़ मतलब ये भी बयान किया गया है के मुअज्जिन की अजान की आवाज जहाँ तक पहुँचती है वहाँ तक के रहने वाले लोगों के गुनाहों को मुअज्जिन की सिफ़ारिश की वजह से माफ़ कर दिया जायेगा. (अज़लुल-मजहूद)

٥٢- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

الْمُؤَدُّونَ أَطْوَلَ النَّاسِ أَغْنَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم، باب فضل الأذان...

رقم: ४०२

उत्तरत मुआविया रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते छुवे सुना: मुअज्जिन क्यामत के दिन सबसे ज़ियादा लम्बी गरदन वाले होंगे. (मुस्लिम)

शार्हदा: उलमा ने उद्दीस के कई मयानी बयान फरमाये हैं. अक़ ये के यूँके मुअज्जिन की अजान सुन कर लोग मस्जिद में नमाज पढ़ने जाते हैं बिछाज नमाज़ी ताबेअ और मुअज्जिन असल हुआ

और असल यूँके सरदार होता है इसलिये उसकी गरदन लम्बी होगी ताके उसका सर नुमायां (जाहिर, साफ) नजर आये. दूसरा ये के यूँके मुअज्जिन को बहुत ज़ियादा सवाब मिलेगा इसलिये वो अपने ज़ियादा सवाब के शौक में गरदन उठा उठा कर देवेगा, इसलिये उसकी गरदन लम्बी नजर आयेगी. तीसरा ये के मुअज्जिन की गरदन बुलंद होगी इसलिये के वो अपने आमाव पर नाहिम (शर्मिन्दा) न होगा, और जो नाहिम होता है उसकी गरदन लुकी हुई होती है. चौथा ये के गरदन लम्बी होने से मुराद ये है के मुअज्जिन मैदाने उशर में सभसे मुमताज (अलग) नजर आयेगा. बाज उलमा के नजदीक उहीस शरीफ का तरजुमा ये है के कयामत के दिन मुअज्जिन जन्नत की तरफ तेज़ी से जायेंगे. (नववी)

۵۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ أَدَّى اثْنَيْ عَشْرَةَ سَنَةً، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَكُتِبَ لَهُ فِي كُلِّ مَرَّةٍ بِتَأْذِينِهِ سِتُونَ حَسَنَةً، وَيَأْتِيهِ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً. رواه الحاكم وقال هذا حديث صحيح على شرط

البيهقي ۲۰/۱

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने १२ साल इस्तीफा करमाया: जिसने १२ साल अजान दी उसके लिये जन्नत वाजिब हो गई. उसके लिये हर अजान के बदला में साठ नेकियां लिखी जाती हैं और हर इकामत के बदला में तीस नेकियां लिखी जाती हैं. (मुस्तदरक हाकिम)

۵۴- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثَلَاثَةٌ لَا يَهْوُلُهُمُ الْقَرْعُ الْاَكْبَرُ، وَلَا يَتَأَلَّهُمُ الْحِسَابُ، هُمْ عَلَى كَثِيبٍ مِنْ مَسْكِ حَتَّى يُقْرَعَ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ: رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، وَأَمَّ بِهَقْوَمًا وَهُمْ رَاضُونَ بِهِ، وَدَاعٍ يَدْعُو إِلَى الصَّلَوَاتِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، وَعَبْدٌ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَبِّهِ وَفِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَوَالِيهِ. رواه الترمذي باختصار.

وقد رواه الطبرانی في الأوسط والصغير، وفيه: عبد الصمد بن عبد العزيز المقرئ ذكره ابن

وَالْمُؤَدُّنَ مُؤْتَمِنًا، اللَّهُمَّ ارْشِدِ الْآيَمَةَ وَاعْفِرْ لِلْمُؤَدِّينَ رواه ابو داؤد، باب

ما يجب على المؤذن رقم: ५१७

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ईमाम जिम्मेदार है और मुअज्जिन पर भरोसा किया जाता है. अय अल्लाह! ईमामों की रहनुमाई फरमा और मुअज्जिनों की मगफिरत फरमा. (अबू दाउद)

फाईदा: ईमाम के जिम्मेदार होने का मतलब ये है के ईमाम पर अपनी नमाज के अलावा मुक्तदियों की नमाजों की भी जिम्मेदारी है, ईसलिये जितना हो सके ईमाम को जाहिरी और जातिनी (अंदरूनी) तौर से अच्छी नमाज पढ़ने की कोशिश करनी चाहिये. ईसी वजह से रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उहीस में उनके लिये हुआ भी फरमाई है. मुअज्जिन पर भरोसा किये जाने का मतलब ये है के लोगों ने नमाज रोजे के औकात के बारे में उस पर अतिमाह (भरोसा) किया है. लिहाजा मुअज्जिन को चाहिये के वो सही वक्त पर अजान दे, और यूँके मुअज्जिन से आज भरतबा अजान के औकात में गल्ती हो जाती है ईसलिये रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मगफिरत की हुआ की है. (अजलुल-मजहूद)

५८- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنْ الشَّيْطَانَ إِذَا

سَمِعَ النَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ، ذَهَبَ حَتَّى يَكُونَ مَكَانَ الرُّوحَاءِ قَالَ سَلِمَانَ وَرَحِمَهُ اللَّهُ. فَسَأَلْتُهُ عَنِ الرُّوحَاءِ؟ فَقَالَ: هِيَ مِنَ الْمَدِينَةِ سِتَّةٌ وَتَلَاوُنَ

مَيْلًا رواه مسلم، باب فضل الاذان رقم: ४०६

उजरत जाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: शैतान जब नमाज के लिये अजान सुनता है तो मकामे रौहाअ तक दूर चला जाता है. उजरत सुलैमान रहमतुल्लाहि अलैहि केहते हैं मैंने उजरत जाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु से मकामे रौहाअ के बारे में पूछा तो उन्होंने फरमाया के मदीना से ३६ मील दूर है. (मुस्लिम)

۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِذَا تَوَدَّى لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطَ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّاذِينَ، فَإِذَا أَقْبَضَ التَّاذِينَ أَقْبَلَ، حَتَّى إِذَا ثَوَّبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ، حَتَّى إِذَا أَقْبَضَ الثَّوْبَ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ لَهُ: اذْكُرْ كَذَا، وَادْكُرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ مِنْ قَبْلُ، حَتَّى يَنْظُرَ الرَّجُلُ مَا يَنْدِرِي كَمْ صَلَّى رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فَضْلِ

الاذان ۱۰۰۰، رقم: ۸۵۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ નમાઝ કે લિયે અઝાન દી જાતી હૈ તો શૈતાન બઆવાઝ હવા ખારિજ કરતા હુવા પીઠ ફેર કર ભાગ જાતા હૈ તાકે અઝાન ન સુને, ફિર જબ અઝાન ખત્મ હો જાતી હૈ તો વાપસ આ જાતા હૈ. જબ ઇકામત કહી જાતી હૈ તો ફિર ભાગ જાતા હૈ ઔર ઇકામત પૂરી હોને કે બાદ ફિર વાપસ આ જાતા હૈ તાકે નમાઝી કે દિલ મેં વસ્વસા ડાલે. યુનાંયે નમાઝી સે કેહતા હૈ: યે બાત યાદ કર ઔર યે બાત યાદ કર. ઔસી ઔસી બાતે યાદ દિલાતા હૈ જો બાતે નમાઝી કો નમાઝ સે પેહલે યાદ ન થી, યહાં તક કે નમાઝી કો યે ભી ખયાલ નહીં રેહતા કે કિતની રકઅતે હુઈ. (મુસ્લિમ)

۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهْمُوا. (وهو جزء من الحديث) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ الاسْتِهَامِ فِي الْاَذَانِ، رَقْم: ۶۱۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અગર લોગોં કો અઝાને ઔર પેહલી સફ કા સવાબ માલૂમ હો જાતા ઔર ઉન્હેં અઝાન ઔર પેહલી સફ કુઆ-અંદાઝી (ચિઠ્ઠી મેં નામ લિખ કર યુનાવ કિયે) કે બગૈર હાસિલ ન હોતી તો વો ઝરૂર કુઆ-અંદાઝી કરતે. (બુખારી)

۶۰- عَنْ سَلْمَانَ الْقَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا كَانَ

الرَّجُلُ بِأَرْضٍ قَبِي فَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَلَيَّتَوَضَّأَ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ مَاءً فَلْيَتَيَمَّمْ،
فَإِنْ أَقَامَ صَلَّى مَعَهُ مَلَكًا، وَإِنْ أَذَّنَ وَأَقَامَ صَلَّى خَلْفَهُ مِنْ جُنُودِ اللَّهِ مَا لَا
يُرَى طَرَفًا. رواه عبد الرزاق في مصنفه ٥١٠/١

उत्तरत सल्मान झरसी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत
है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया:
जब कोई शप्स जंगल में हो और नमाज का वक्त हो जाये तो पुजू करे,
पानी न मिले तो तयम्मूम करे. फिर जब वो ईकामत केह कर नमाज
पण्डता है तो उसके दोनों (विम्बने वाले) इरिशते उसके साथ नमाज
पण्डते हैं. और अगर अजान देता है फिर ईकामत केह कर नमाज
पण्डता है तो उसके पीछे अल्लाह तआला के लश्करों की यानी इरिशतों
की ईतनी बणी तआदाह नमाज पण्डती है के जिनके दोनों किनारे देखे
नहीं जा सकते. (मुसन्नफ अब्दुर्रजाक)

٢١- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
يَقُولُ: يَعْجَبُ رَبُّكَ عَزَّوَجَلَّ مِنْ رَأْعَى عَنَمٍ فِي رَأْسِ شَاطِئَةٍ بِجَلٍّ
يُؤَدُّ لِلصَّلَاةِ وَيُصَلِّي، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي هَذَا
يُؤَدُّ وَيَقِيمُ لِلصَّلَاةِ يَخَافُ مِنِّي قَدْ عَفَرْتُ عَبْدِي وَأَذْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ.

رواه ابو داود، باب الاذان في السفر، رقم: ١٢٠٣

उत्तरत उक्बा बिन आमिर रहियल्लाहु तआला अन्हु
फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये
ईरशाह फरमाते हुवे सुना: तुम्हारे रब उस बकरी यराने वाले से बेहद
पुश छोते हैं जो किसी पहाण की थोटी पर अजान केहता है और नमाज
पण्डता है. अल्लाह तआला इरिशतों से फरमाते हैं: मेरे ईस बंदे को
देखो, अजान केह कर नमाज पण्ड रहा है. सभ मेरे डर की वजह से कर
रहा है, मैंने अपने बंदे की मगफिरत करदी और जन्नत का दाखला तय
कर दिया. (अबू दाउद)

٢٢- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثِنْتَانِ لَا
تُرَدَّانِ أَوْ قَلَمًا تَرُدَّانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النَّدَاءِ، وَعِنْدَ الْبَاسِ حِينَ يُلْحِمُ

بَعْضُهُ بَعْضًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، بَابُ الدَّعَاءِ عِنْدَ الْفَقَاءِ، رَقْمٌ: ٢٥٤٠

حضرت سیدنا ابن مسعود رضی اللہ عنہ روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو لوگوں کی دعاؤں میں (اللہ کے) شریک نہ ہو، وہ اللہ کے ساتھ ہیں، اور اللہ کے ساتھ ہونے کے لیے اللہ کے ساتھ ہونا ضروری ہے۔ (ابن ماجہ ۱۷۱۷)

۶۳- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي رِفَاةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ اسْتِحْبَابِ الْقَوْلِ مِثْلَ قَوْلِ

المؤذن لمن سمعه..... رَقْمٌ: ۸۵۱

حضرت سیدنا ابن مسعود رضی اللہ عنہ روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جس شخص نے مؤذن کی آواز سنانے کے وقت یہ کہا:

وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

تو اس کے گناہ معاف کر دیے جائیں گے۔ (ترمذی: میں بھی شہادت دیتا ہوں کہ اللہ کے علاوہ تیرا کوئی شریک نہیں ہے، تو تمہارا ہی اللہ ہے اس کا کوئی شریک نہیں ہے، اور یہ شہادت دیتا ہوں کہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم اللہ کے بندے اور رسول ہیں، اور میں اللہ کے بندے کو رب ماننے پر، محمد صلی اللہ علیہ وسلم کو رسول ماننے پر اور اسلام کو دین ماننے پر راضی ہوں)۔ (مسلم)

۶۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَامَ بِلَالٌ يَنَادِي فَلَمَّا سَكَتَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ مِثْلَ هَذَا يَقِينًا دَخَلَ

الْجَنَّةَ. رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ وَلَمْ يَخْرُجْ عَنْ هَكَذَا وَوَأَمَّا

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ થે. હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અઝાન દેને બળે હુવે. જબ અઝાન દે ચુકે તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ યકીન કે સાથ ઈન જૈસે કલિમાત કેહતા હૈ જો મુઅઝઝિન ને અઝાન મેં કહે વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

ફાઈદા: ઈસ રિવાયત સે માલૂમ હોતા હૈ કે અઝાન કા જવાબ દેને વાલા વહી અલ્ફાઝ હુકરાએ જો મુઅઝઝિન ને કહે. અલ્બતા હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી રિવાયત સે માલૂમ હોતા હૈ કે **حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ** और **حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ** કે જવાબ મેં

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ કહા જાએ. (મુસ્લિમ)

૧૭- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِذَا الْمُؤَذِّنِينَ يَقْضُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْ كَمَا يَقُولُونَ فَإِذَا انْتَهَيْتُمْ فَسَلِّ تَعَطُّةً. رواه أبو داود، باب ما يقول إذا سمع المؤذنين، رقم: ૪૬૪

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈ કે એક શખ્સ ને અઝા કરિયા: યા રસૂલલ્લાહ! અઝાન કેહને વાલે હમસે અઝર વ સવાબ મેં બળે હુવે હૈ (કયા કોઈ એસા અમલ હૈ કે હમેં ભી અઝાન દેને વાલી ફઝીલત મિલ જાએ?) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વહી કલિમાત કહા કરો જો મુઅઝઝિન કેહતે હૈં, ફિર જબ તુમ અઝાન કા જવાબ દે ચુકો તો હુઆ માંગો (જો માંગોગે) વો દિયા જાએગા. (અબૂ દાઉદ)

૧૮- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ، فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا، ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ، وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّقَاعَةُ

رواه مسلم، باب استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه..... رقم: ૪૬૯

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જબ મુઅઝઝિન કી આવાઝ સુનો તો ઉસી તરહ કહો જિસ તરહ મુઅઝઝિન કેહતા હૈ, ફિર મુઝ પર દુરુદ ભેજો. જો શખ્સ મુઝ પર એક બાર દુરુદ ભેજતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ઉસકે બદલે દસ રહમતે ભેજતે હૈ, ફિર મેરે લિયે અલ્લાહ તઆલા સે વસીલા કી દુઆ કરો કયુંકે વસીલા જન્નત મેં એક (ખાસ) મકામ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા કે બંદો મેં સે એક બંદા કે લિયે મખસૂસ હૈ ઓર મુઝે ઉમ્મીદ હૈ કે વો બંદા મૈં હી હૂં. જો શખ્સ મેરે લિયે વસીલા કી દુઆ માંગેગા વો મેરી શફાઅત કા હકદાર હોગા. (મુસ્લિમ)

۶۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه البخاري، باب الدعاء عند النداء، رقم: ۶۱۴ ورواه البيهقي في سننه الكبير، وزاد في آخره: إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۱/ ۴۱

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અઝાન સુનને કે વકત અલ્લાહ તઆલા સે યે દુઆ કરે:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

તો કયામત કે દિન ઉસકે લિયે મેરી શફાઅત વાજિબ હો ગઈ. (તરજુમા: અય અલ્લાહ ઇસ પૂરી દઅવત ઓર (અઝાન કે બાદ) અદા કી જાને વાલી નમાઝ કે રબ! મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કો વસીલા અતા ફરમા દીજિયે ઓર ફઝીલત અતા ફરમા દીજિયે ઓર ઉન્હો ઉસ મકામે મહમૂદ પર પહુંચા દીજિયે જિસકા આપને ઉન્સે

वादा इरमाया है, भेशक आप वादा जिलाही नहीं करते). (बुखारी, बैहकी)

٢٨- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُنَادِي الْمُنَادِي: اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّائِمَةُ، وَالصَّلَاةُ النَّافِعَةُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَارْضُ عَنْهُ رِضًا لَا تَسْخَطُ بَعْدَهُ، اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ دَعْوَتُهُ. رواه أحمد ٣٣٧/٢

उजरत जाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शम्स अजान सुन कर ये हुआ मांगे:

اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّائِمَةُ، وَالصَّلَاةُ النَّافِعَةُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَارْضُ عَنْهُ رِضًا لَا تَسْخَطُ بَعْدَهُ.

अल्लाह तआला उसकी हुआ कुबूल इरमायेंगे. (तरजुमा: अय अल्लाह! अय ईस मुकम्मल दअवत (अजान) और नफा देने वाली नमाज के रब, उजरत मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पर रहमत नाजिल इरमाईये, और आप उनसे ऐसा राजी हो जायेंगे के उसके बाद कभी नाराज न हों). (मुस्नद अहमद)

٢٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الدُّعَاءُ لَا يَرُدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ قَالُوا: لِمَاذَا نَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: سَلُوا اللَّهَ الْعَالِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب في الدعوى والمغفرة، رقم: ٣٥٩٤

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अजान और ईकामत के दरमियानी वक्त में हुआ रह नहीं होती यानी कुबूल होती है. सहाबा किराम रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! हम क्या हुआ मांगें? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अल्लाह तआला से दुनिया व

જાબિરત કી આફિયત માંગા કરો. (તિરમિઝી).

૯૦- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا تَوَضَّعَ بِالصَّلَاةِ

فَتَحَّتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَاسْتَجِيبَ الدُّعَاءُ. رواه أحمد ૩/૨૧૨

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ નમાઝ કે લિયે ઇકામત કહી જાતી હૈ તો આસમાન કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં ઓર દુઆ કુબૂલ કી જાતી હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

૯૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: مَنْ تَوَضَّعَ فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ، ثُمَّ

خَرَجَ عَامِدًا إِلَى الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلَاةِ، وَإِنَّهُ

يَكْتُبُ لَهُ بِأَحَدِي خُطْوَتَيْهِ حَسَنَةً، وَيُمْغِي عَنْهُ بِالْأُخْرَى سَيِّئَةً، فَإِذَا

سَمِعَ أَحَدَكُمْ الْإِقَامَةَ فَلَا يَسْغُ، فَإِنَّ أَغْظَمَكُمْ أَجْرًا أَبْعَدُكُمْ دَارًا

قَالُوا: لِمَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: مِنْ أَجْلِ كَثْرَةِ الْخُطَا. رواه الإمام مالك في

الموطأ، جامع الوضوء ص ૨૪

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે જો શપ્સ અચ્છી તરફ વુજૂ કરતા હૈ ફિર નમાઝ હી કે ઇરાદે સે મસ્જિદ કી તરફ જાતા હૈ તો જબ તક વો ઇસ ઇરાદે પર કાઈમ રેહતા હૈ ઉસે નમાઝ કા સવાબ મિલતા રેહતા હૈ. ઉસકે એક કદમ પર એક નેકી લિખી જાતી હૈ ઓર દૂસરે કદમ પર ઉસકી એક બુરાઈ મિટા દી જાતી હૈ. જબ તુમમેં કોઈ ઇકામત સુને તો દૌળ કર ન થલે ઓર તુમમેં સે જિસકા ઘર મસ્જિદ સે જિતના ઝિયાદા દૂર હોગા ઉતના હી ઉસકા સવાબ ઝિયાદા હોગા. હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ કે શાગિર્દોં ને યે સુન કર પૂછા કે અબૂ હુરૈરા! ઘર દૂર હોને કી વજહ સે સવાબ ઝિયાદા કયું હોગા? ફરમાયા: ઇસલિયે કે કદમ ઝિયાદા હોંગે. (મુઅત્તા ઇમામ માલિક)

૯૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ: إِذَا تَوَضَّعَ

أَحَدُكُمْ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ حَتَّى يَرْجِعَ فَلَا يَقُلْ

هَكَذَا، وَهَبْتُ بَيْنَ أَصَابِعِهِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط

الشيخين ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ૧/૨૦૬

उजरत अबू हुदैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुममें से जो शप्स अथी तरह पुजू करता है और पुजू को कमाव दर्जा तक पहुंचा देता है, फिर सिर्फ नमाज़ ही के ईरादे से मस्जिद में आता है तो अल्लाह तआला उस बंदा से ऐसे पुश छोते हैं जैसे के किसी दूर गये हुवे रिश्तेदार के अथानक आनेसे उसके घरवाले पुश छोते हैं (ईब्ने जुजैमा)

८५- عَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ لَأَحْسَنِ الْوُضُوءِ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ، فَهُوَ زَايِرُ اللَّهِ، وَحَقَّ عَلَى الْمَرْزُوقِ أَنْ يُكْرِمَ الزَّائِرَ. رواه الطبرانی في الكبير واحداً ستادیه جلیس حال الصبیح، مجمع الزوائد ۱/ ۱۶۹

उजरत सलमान रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जो शप्स अथने घर में अथी तरह पुजू करके मस्जिद आता है वो अल्लाह तआला का मेहमान है (अल्लाह तआला उसके मेहमान है) और मेहमान के जिम्मे है के मेहमान का ईकराम (मेहमान-नवाजी, ईज्जत) करे. (तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

८६- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: خَلَّتِ الْبِقَاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ، فَأَرَادَ بَنُو سَلَمَةَ أَنْ يَتَّقِلُوا إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُمْ: إِنَّهُ بَلَّغَنِي أَنَّكُمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَتَّقِلُوا الْقُرْبَ الْمَسْجِدِ، قَالُوا: نَعَمْ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَنَادَا ذَلِكَ فَقَالَ: يَا بَنِي سَلَمَةَ! دِينَكُمْ أَتَكْتَبُ أَلَا تَرْضَوْنَ، دِينَكُمْ أَتَكْتَبُ أَلَا تَرْضَوْنَ. رواه مسلم، باب

فضل كثرة الصلاة المساجد، رقم: १०१९

उजरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मस्जिदे नबवी के ईद गिर्द (आसपास) कुछ जमीन ખाली पणी थी. बनू सलमा (जो मदीना मुनव्वरा में एक कबीला था उनके मकानात मस्जिद से दूर थे उन्होंने) ने ईरादा किया के मस्जिद के करीब ही कहीं पुनतकिल हो जायें. ये बात नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तक पहुंची तो नबिये करीम सल्लल्लाहु

અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે યે ખબર મિલી હૈ કે તુમ લોગ મસ્જિદ કે કરીબ મુન્તકિલ હોના ચાહતે હો. ઉન્હોને અઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! બેશક હમ યહી ચાહ રહે હૈં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બનૂ સલિમા વહીં રહો! તુમ્હારે (મસ્જિદ તક આને કે) સબ કદમ લિખ્ખે જાતે હૈં, વહીં રહો! તુમ્હારે (મસ્જિદ તક આને કે) સબ કદમ લિખ્ખે જાતે હૈં. (મુસ્લિમ)

૮૮- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مِنْ جِئِنْ مَخْرُجٌ أَخَذَ كُمْ مِنْ مَنَزِلِهِ إِلَى مَسْجِدِي فَرَجَلَ تَكْتَبُ لَهُ حَسَنَةً، وَرَجَلَ تَطُطُ عَنْهُ سَيِّئَةٌ حَتَّى يَرْجِعَ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ٥٠٣/١

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમમેં સે કોઈ શખ્સ અપને ઘર સે મેરી મસ્જિદ કે લિયે નિકલતા હૈ તો ઉસકે ઘર વાપસ હોને તક હર કદમ પર એક નેકી લિખ્ખી જાતી હૈ ઓર હર દૂસરે કદમ પર એકે બુરાઈ મિટાઈ જાતી હૈ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

૮૯- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كُلُّ سَلَامِي مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ. قَالَ: تَعْدِلُ بَيْنَ الْاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي ذَاتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَنَاعَهُ، صَدَقَةٌ. قَالَ: وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ خُطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَتَمْشِيكَ الْاَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ. رواه مسلم، باب بيان اسم الصلوة يقع على كل نوع من المعروف.... رقم: ٢٣٣٥

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હર ઈન્સાન કે ઝિમ્મે હૈ કે હર દિન જિસમેં સૂરજ નિકલતા હૈ અપને બદન કે હર જોળ કી તરફસે (ઉસકી સલામતી કે શુકાને મેં) એક સદકા અદા હૈ. તુમ્હારા દો આદમિયોં કે દરમિયાન ઈન્સાફ કર દેના સદકા હૈ. કિસી આદમી કો ઉસકી સવારી પર બિઠાને મેં યા ઉસકા સામાન ઉઠા કર ઉસ પર રખવાને મેં ઉસકી મદદ કરના સદકા હૈ. અચ્છી બાત કેહના

સદકા હૈ. હર વો કદમ જો નમાઝ કે લિયે ઉઠાઓ સદકા હૈ ઓર રાસ્તા
સે તકલીફ-દેહ ચીઝ કો હટા દો યે ભી સદકા હૈ. (મુસ્લિમ)

۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَيُضِيءُ
لِلَّذِينَ يَتَخَلَّلُونَ إِلَى الْمَسَاجِدِ فِي الظُّلَمِ نُورًا مَطْمَعُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. رواه

الطبرانی في الاوسط واسناده حسن، مجمع الزوائد ۱/ ۱۴۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત
કે દિન અલ્લાહ તઆલા ઉન લોગો કો જો અંધેરો મેં મસાજિદ
(મસ્જિદો) કી તરફ જાતે હૈં (ચારો તરફ) ફેલને વાલે નૂર સે મુનવ્વર
ફરમાએંગે. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمَسَاءُ وَنُورُ
الْمَسَاجِدِ فِي الظُّلَمِ، أُولَئِكَ الْخَوَاضِعُونَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ. رواه ابن ماجه وفي

اسناده اسماعيل بن رافع تكلم فيه الناس، وقال الترمذی: ضعفه بعض اهل العلم وسمعت

محمدًا يعنى البخارى يقول هو ثقة مقارب الحديث، الترغيب ۱/ ۲۱۳

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અંધેરો
મેં બકસરત (જિયાદા) મસ્જિદો મેં જાને વાલે લોગ હી અલ્લાહ તઆલા
કી રહમત મેં ગોતા (ડુબકી) લગાને વાલે હૈં. (ઇબ્ને માજા, તરગીબ)

۸۲- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: بَشِّرِ الْمَسَّائِينَ فِي الظُّلَمِ
إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه ابو داود، باب ما جاء في المشي الى

الصلوة في الظلم، رقم: ۵۶۱

હઝરત બુરૈદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો
લોગ અંધેરો મેં બકસરત મસ્જિદો કો જાતે રેહતે હૈં ઉનકો કયામત કે
દિન પૂરે પૂરે નૂરકી ખુશ-ખબરી સુના દીજિયે. (અબૂ દાઉદ)

۸۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا

أَذَلَّكُمْ عَلَى شَيْءٍ يُكَفِّرُ الْخَطَايَا، وَيَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ - أَوْ الطَّهُورِ - فِي الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخَطَا إِلَى هَذَا الْمَسْجِدِ، وَالصَّلَاةُ بَعْدَ الصَّلَاةِ، وَمَا مِنْ أَحَدٍ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ فَيُصَلِّيَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ، أَوْ مَعَ الْإِمَامِ، ثُمَّ يَنْتَظِرَ الصَّلَاةَ الَّتِي تَعْدُهَا، إِلَّا قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ. (الحديث) رواه ابن حبان (واسناده صحيح) ١٢٧/٢

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમ્હેં એસી ચીઝ ન બતલાઉં જિસકે ઝરિયે અલ્લાહ તઆલા ગુનાહોં કો માફ ફરમાતે હૈં ઓર નેકિયોં મેં ઇઝાફા (ઝિયાદતી) ફરમાતે હૈં? સલાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઝરૂર ઇરશાદ ફરમાયેં. ફરમાયા: તબીઅત કી નાગવારી (ન ચાહને) કે બાવજૂદ (મસ્લને સદી કે મૌસમ મેં) અચ્છી તરહ વુજૂ કરના; મસ્જિદ કી તરફ કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) કદમ ઉઠાના ઓર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં રેહના. જો શખ્સ ભી અપને ઘર સે વુજૂ કરકે મસ્જિદ મેં આયે ઓર મુસલમાનોં કે સાથ બા-જમાઅત નમાઝ પળે ફિર ઉસકે બાદ વાલી નમાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં બેઠ જાએ તો ફરિશ્તે ઉસકે લિયે દુઆ કરતે રેહતે હૈં: યા અલ્લાહ! ઇસકી મગફિરત ફરમા દીજિયે, યા અલ્લાહ! ઇસ રહમ ફરમા દીજિયે. (ઇબને હબ્બાન)

۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَا أَدَلَّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخَطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكَ الرِّبَاطُ. رواه مسلم، باب فضل إسباغ

الوضوء على المكاره، رقم: ۵۸۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમ્હેં એસે અમલ ન બતલાઉં જિનકી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા

ગુનાહોં કો મિટાતે હૈં ઔર દજ્જ બુલંદ ફરમાતે હૈં? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઝરૂર બતલાઈયે. ઈરશાદ ફરમાયા: નાગવારી વ મશક્કત કે બાવજૂદ કામિલ (પૂરા) વુજૂ કરના, મસાજિદ (મસ્જિદો) કી તરફ કસરત સે કદમ ઉઠાના ઔર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં રહના યહી હકીકી રિબાત હૈ. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: “રિબાત” કે મશહૂર મઅના “ઈસ્લામી સરહદ (બોર્ડર) પર દુશ્મન સે હિફાઝત કે લિયે પળાવ ડાલને” કે હૈં જો બળા અઝીમુશ્શાન અમલ હૈ. ઈસ હદીસ શરીફ મેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈન આમાલ કો રિબાત ગાલિબન ઈસ લિહાઝ સે ફરમાયા કે જૈસે સરહદ પર પળાવ ડાલ કર હિફાઝત કી જાતી હૈ ઉસી તરહ ઈન આમાલ કે ઝરિયે નફસ વ શૈતાન કે હમલોં સે અપની હિફાઝત કી જાતી હૈ. (મિરકાત)

۸۵- عَنْ عَقَبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا تَطَهَّرَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ يَرْعَى الصَّلَاةَ كَتَبَ لَهُ كَاتِبَاهُ أَوْ كَاتِبَةٌ. بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا إِلَى الْمَسْجِدِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، وَالْقَاعِدُ يَرْعَى الصَّلَاةَ كَالْقَائِمِ، وَيُكْتَبُ مِنَ الْمُتَسَلِّينَ مِنْ حِينَ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْهِ. رَوَاهُ أَحْمَدُ ۱۵۷/۴

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ કોઈ શખ્સ અચ્છી તરહ વુજૂ કરતા હૈ ફિર મસ્જિદ આકર નમાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં રેહતા હૈ તો ઉસકે આમાલ લિખને વાલે ફરિશ્તે હર ઉસ કદમ કે બદલા જો ઉસને મસ્જિદ કી તરફ ઉઠાયા દસ નેકિયાં લિખતે હૈં. ઔર નમાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં બૈઠને વાલા ઈબાદત કરને વાલે કી તરહ હૈ. ઔર ઘર સે નિકલને કે વક્ત સે લેકર ઘર વાપસ લૌટને તક નમાઝ પળહેને વાલોં મેં શુમાર કિયા (ગિના) જાતા હૈ. (મુસ્નદ અહમદ)

۸۶- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ (قَالَ اللَّهُ تَعَالَى): يَا

مَحَمَّدًا قُلْتُ: لَيْتَكَ رَبِّ، قَالَ: فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلَأُ الْأَعْلَى؟ قُلْتُ: فِي الْكُفَرَاتِ، قَالَ: مَا هُنَّ؟ قُلْتُ: مَشَى الْأَقْدَامُ إِلَى الْجَمَاعَاتِ، وَالْجُلُوسُ فِي الْمَسَاجِدِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، وَإِسْبَاحُ الرُّسُوءِ فِي الْمَكْرُوهَاتِ، قَالَ: ثُمَّ فِيمَ؟ قُلْتُ: إِطْعَامُ الطَّعَامِ، وَلَبْسُ الْكَلَامِ، وَ الصَّلَاةُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، قَالَ: سَلْ، قُلْتُ: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ، وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ، وَحُبَّ الْمَسْكِيْنِ، وَاَنْ تَغْفِرَ لِيْ وَتَرْحَمَنِيْ، وَاِذَا اَرَدْتَ فِتْنَةً فِیْ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِيْ غَيْرَ مَقْتُوْنٍ، وَاَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يَقْرُبُ اِلَى حُبِّكَ، قَالَ رَسُوْلُ

اللّٰهِ ﷺ: اِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوْهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوْهَا. (روى بعض الحديث) رواه الترمذی

وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ومن سورة ص، رقم: ۳۲۳۵

હજરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે રિવાયત કરતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા ને (રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ખવાબ મેં) ઈરશાદ ફરમાયા: અય મુહમ્મદ! મૈને અર્જ ક્રિયા: અય મેરે રબ મેં હાઝિર હૂં, અલ્લાહ તઆલા ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુકર્રબ ફરિશ્તે કિનસે આમાલ કે અફઝલ હોને મેં આપસમેં બહસ કર રહે હૈં? મૈને અર્જ ક્રિયા: ઉન આમાલ કે બારે મેં જો ગુનાહોં કા કફફારા બન જાતે હૈં. ઈરશાદ હુવા: વો આમાલ કયા હૈં? મૈને અર્જ ક્રિયા: જમાઅત કી નમાઝોં કે લિયે ચલ કર જાના, એક નમાઝ કે બાદ સે દૂસરી નમાઝ કે ઇન્તિઝર મેં બેઠે રેહના ઔર નાગવારી કે બાવજૂદ (મસ્લન સદ્દા કે મૌસમ મેં) અચ્છી તરહ વુજૂ કરના. અલ્લાહ તઆલા ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઔર કોનસે આમાલ કે અફઝલ હોને મેં આપસમેં બહસ કર રહે હૈં? મૈને અર્જ ક્રિયા: ખાના ખિલાના, નર્મ બાત કરના ઔર રાત કો જબ લોગ સો રહે હોં નમાઝ પઢના. ફિર અલ્લાહ તઆલા ને ઈરશાદ ફરમાયા: માંગી, મૈને યે દુઆ માંગી:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسْكِيْنِ

فِي الرِّبَاطِ الْأَكْبَرِ - رواه أحمد والطبرانی في الأوسط، وإسناد أحمد صالح.

الترغيب ۱/ ۲۸۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કે ઈન્તિઝાર મેં રહેને વાલા ઉસ શેહ-સવાર (ઘોળે કી સવારી કા માહિર) કી તરહ હૈ જિસકા ઘોળા ઉસે અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં તેજી સે લેકર દૌખે. નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કરને વાલા (નફ્સ વ શૈતાન કે ખિલાફ) સબસે બળે મોરચા પર હૈ. (મુસ્નદે અહમદ, તખરાની, તરગીબ)

۸۹ - عَنْ عَرَبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَسْتَغْفِرُ لِلصَّفِّ الْمَقْدَمِ، ثَلَاثًا، وَلِلثَّانِي مَرَّةً. - رواه ابن ماجة، باب فضل الصف

المقدم، رقم: ۹۹۶

હઝરત ઈરબાઝ બિન સારિયા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પેહલી સફ વાલોં કે લિયે ત્રીન મરતબા ઔર દૂસરી સફ વાલોં કે લિયે એક મરતબા દુઆએ મગફિરત ફરમાતે થે. (ઈબને માજા)

۹۰ - عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ، قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ، وَعَلَى الثَّانِي؟ قَالَ: إِنْ اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ، قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ، وَعَلَى الثَّانِي؟ قَالَ: وَعَلَى الثَّانِي، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَادُوا بَيْنَ مَنَاجِيحِكُمْ، وَلْيَتَوَالَى أَيْدِي إِغْوَايِكُمْ، وَسَلُّوا الْخُلُلَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ فِيهَا يَتَكَبَّرُ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَبِ - يَعْنِي - أَوْلَادَ الضَّانِ الصَّفَّارِ - رواه أحمد والطبرانی في الكبير ورجال أحمد موثقون، مجمع الزوائد ۲/ ۲۵۲

હઝરત અબૂ ઉમામા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા પેહલી સફ વાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાતે હૈં ઔર

उसके इरिशते उनके लिये रहमत की हुआ करते हैं। सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! क्या दूसरी सफ़ वालों के लिये भी ये इज़ीज़त है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फ़रमाया: अल्लाह तआला पेहली सफ़ वालों पर रहमत नाज़िल फ़रमाते हैं और उसके इरिशते उनके लिये रहमत की हुआ करते हैं। सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने (दोबारा) अर्ज किया: या रसूलल्लाह! क्या दूसरी सफ़ वालों के लिये भी ये इज़ीज़त है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फ़रमाया: दूसरी सफ़ वालों के लिये भी ये इज़ीज़त है। रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये भी ईरशाह फ़रमाया: अपनी सफ़ों को सीधा रज्जा करो, कांथों को कांथों की सीध में रज्जा करो, सफ़ों को सीधा रज्जने में अपने भाईयों के लिये नर्म बन जाया करो और सफ़ों के दरमियानी जुला (जाली जगह) को पुर किया (भर दिया) करो इसलिये के शैतान (सफ़ों में जाली जगह टेंप कर) तुम्हारे दरमियान भीष के बर्य्यों की तरह घुस जाता है। (मुस्नदे अहमद, तबरानी, मजमूअ-जवाब)

इर्हाद: भाईयों के लिये नर्म बन जाने का मतलब ये है के अगर कोई सफ़ सीधी करने के लिये तुम पर छाथ रज्ज कर आगे पीछे होने को कहे तो उसकी बात मान लिया करो।

۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَيْرُ صُفُوفٍ الرِّجَالِ أُولَئِهَا، وَشُرُهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشُرُهَا أُولَئِهَا. رواه مسلم، باب نسوة الصفوف، ۰۰۰۰ مرقم: ۹۸۵.

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फ़रमाया: मर्दों की सफ़ों में सभसे ज़ियादा सवाब पेहली सफ़ का है और सभसे कम सवाब आखरी सफ़ का है। औरतों की सफ़ों में सभसे ज़ियादा सवाब आखरी सफ़ का है और सभसे कम सवाब पेहली सफ़ का है। (मुस्लिम)

۹۲- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَخَلَّلُ الصَّفَّ مِنْ نَاحِيَةِ إِلَى نَاحِيَةٍ، يَفْسَحُ صُلُورَنَا وَمَنَاجِبَنَا وَيَقُولُ: لَا

تَحَلِّفُوا مَحَلِّفٌ فَلْيَرْبِكُمْ وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَمَلَائِكَتُهُ
يُصَلُّونَ عَلَى الصُّفُوفِ الْأُولِ. رواه أبو داود، باب تسوية الصفوف، رقم: ١٦٤

હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સફ મેં એક કિનારે સે દૂસરે કિનારે તક તશરીફ લાતે, હમારે સીનોં ઔર કાંધો પર હાથ મુબારક ફેર કર સફોં કો સીધા ફરમાતે ઔર ઈરશાદ ફરમાતે: (સફોં મેં) આગે પીછે ન રહો, અગર એસા હુવા તો તુમહારે દિલોં મેં એક દૂસરે સે ઈખ્તિલાફ પૈદા હો જાએગા. ઔર ફરમાયા કરતે: અલ્લાહ તઆલા અગલી સફ વાલોં પર રહમતેં નાઝિલ ફરમાતે હૈં ઔર ઉન્કે લિયે ફરિશ્તે મગફિરત કી દુઆ કરતે હૈં. (અબૂ દાઉદ)

٩٣- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَلُونِ الصُّفُوفِ الْأُولِ، وَمَا مِنْ خُطُوءَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ خُطُوءَةٍ يَمْشِيهَا يَصِلُ بِهَا صَفًّا. رواه أبو داود، باب في الصلوة مقام: ٠٠٠٠ رقم: ٤٣٠

હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા અગલી સફોં સે કરીબ સફ વાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાતે હૈં ઔર ઉન્કે ફરિશ્તે ઉન્કે લિયે દુઆ કરતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા કો ઉસ કદમ સે ઝિયાદા કોઈ કદમ મહબૂબ નહીં જિસકો ઈન્સાન સફ કી ખાલી જગહ કો પુર કરને કે લિયે ઉઠાતા હૈ. (અબૂ દાઉદ)

٩٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَّامِنِ الصُّفُوفِ. رواه أبو داود، باب من يستحب أن يلي الإمام في

الصف: ٠٠٠٠ رقم: ٧٦٦

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

अल्लाह तआला सफ़ी के दाओं (सीधी) जानिब भणे होने वालों पर रहुमत नाज़िल फ़रमाते हैं और इरिशते उनके लिये मग़फ़िरत की दुआ करते हैं. (अबू दाउद)

१०- عَنْ أَبِي عُبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ عَمَرَ

جَانِبَ الْمَسْجِدِ الْأَيْسَرِ لِقَبْلَةٍ أَهْلِيهِ فَلَهُ أَجْرَانِ. رواه الطبرانی في الكبير، وفيه:

بقية، وهو مذهب، وقد عتقه، ولكن ثقة، مجمع الزوائد १/ २०७

उज़रत एब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फ़रमाया: जो शम्स मस्जिद में सफ़ की बाई (उल्टी) जानिब एसलिये भणा होता है के वहां लोग कम भणे हैं तो उसे दो अजर मिलते हैं. (तबरानी मजमउज-जवाइद)

फ़ाईदा: सदाबा किराम रदियल्लाहु तआला अन्हुम को जब मालूम हुवा के सफ़ के दाओं छिस्सा की इज़ीलत बाओं के मुकाबला में ज़ियादा है तो सभको शौक हुवा के उसी तरफ़ भणे हों, जिसकी वजह से बाओं तरफ़ की जगह ખાલી रहने लगी. उस मौका पर नभिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने बाओं जानिब भणे होने की इज़ीलत भी एरशाह फ़रमाई.

११- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ

يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصَلُّونَ الصُّفُوفَ رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح

على شرط مسلم ولم يخرجاه وواقعه الذهبي १/ २१६

उज़रत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा रिवायत करती हैं रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फ़रमाया: अल्लाह तआला सफ़ी की ખાલી जगहें पुर करने वालों पर रहुमत नाज़िल फ़रमाते हैं और इरिशते उनके लिये इस्तिग़फ़र करते हैं. (मुस्तदरक हाकिम)

१२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَصِلُ عَبْدٌ

صَفًّا إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً، وَذُرَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مِنَ الْبِرِّ. (روى بعض

الحديث (رواه الطبرانی فی الاوسط و لا بأس باسناده، الترغیب ۳۲۲/۱)

حضرت ابوہریرہؓ رضی اللہ عنہما فرمایا: میں نے رسول اللہ ﷺ سے سنا کہ جو شخص کسی سب کو ملامت کرتا ہے اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے اور اگر وہ اس پر رنج و کدورت کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے۔ (ترمذی، ترمذی)

۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خِيَارُكُمْ الْيَتِيمُ مَنَّا كَبَّ فِي الصَّلَاةِ، وَمَا مِنْ خَطْوَةٍ أَكْثَرَ أَجْرًا مِنْ خَطْوَةٍ مَشَاهَا رَجُلٌ إِلَى فُرْجَةٍ فِي الصَّفِّ فَسَدَّهَا. رواه البزار باسناد حسن، وابن حبان في صحيحه كلاما بالاسطر الاول، ورواه بتمامه الطبرانی في الاوسط، الترغیب ۳۲۲/۱

حضرت ابوہریرہؓ رضی اللہ عنہما فرمایا: میں نے رسول اللہ ﷺ سے سنا کہ جو شخص کسی سب کو ملامت کرتا ہے اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے اور اگر وہ اس پر رنج و کدورت کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے۔ (ترمذی، ترمذی)

ارشاد: میں نے رسول اللہ ﷺ سے سنا کہ جو شخص کسی سب کو ملامت کرتا ہے اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے اور اگر وہ اس پر رنج و کدورت کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے۔ (ترمذی، ترمذی)

۹۹- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ سَدَّ فُرْجَةً فِي الصَّفِّ عُفِّرَ لَهُ. رواه البزار باسناد حسن، مجمع الزوائد ۲/۲۵۱

حضرت ابوہریرہؓ رضی اللہ عنہما فرمایا: میں نے رسول اللہ ﷺ سے سنا کہ جو شخص کسی سب کو ملامت کرتا ہے اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے اور اگر وہ اس پر رنج و کدورت کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کی وجہ سے اس کا ایک کھجور کا دانہ دیتا ہے۔ (ترمذی، ترمذی)

۱۰۰- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ وَصَلَ صَفًّا

وَصَلَّاهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللَّهُ. (ومبعض الحديث) رواه أبو داود، باب

تسوية الصفوف، رقم: १११

इजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हु मा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शप्स सफ़ को मिलाता है अल्लाह तआला उसे अपनी रहमत से मिला देते हैं और जो शप्स सफ़ को तोणता है अल्लाह तआला उसे अपनी रहमत से दूर कर देते हैं. (अब्दूआउद)

झाईदा: सफ़ तोणने का मतलब ये है के सफ़ के दरमियान ऐसी जगह पर कोई सामान रफ़ दे के सफ़ पूरी न हो सके या सफ़ में ખાલી जगह देफ़ कर ली उसे पुर न करे (न लभरे, पूरी न करे). (मिरकात)

۱-۱- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ

الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ. رواه البخاري، باب إقامة الصف من تمام الصلاة.

رقम: ११३

इजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: अपनी सफ़ों को सीधा किया करो कयुंके नमाज को अच्छी तरह अदा करने में सफ़ों को सीधा करना शामिल है. (बुखारी)

۱-۲- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

مَنْ تَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ فَأَسْبَغَ الوُضُوءَ، ثُمَّ مَشَى إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ،

فَصَلَّاهُ مَعَ النَّاسِ، أَوْ مَعَ الْجَمَاعَةِ، أَوْ فِي الْمَسْجِدِ، غُفِرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبُهُ.

رواه مسلم، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، رقم: ०६९

इजरत उस्मान बिन अफ़्फ़ान रदियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: जो शप्स कामिल (पूरा) वुज़ करता है फिर इज नमाज के लिये चल कर जाता है और नमाज जमाअत के साथ मस्जिद में अदा करता है तो अल्लाह तआला उसके गुनाहों को माफ़ करमा देते हैं. (मुस्लिम)

૧૦૩- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَيَغْجِبُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْجَمْعِ. رواه احمد

واستاده حسن، مجمع الزوائد ૧૧૨/૨

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હું કે મેંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા બા-જમાઅત (જમાઅત કે સાથ) નમાઝ પઢને પર ખુશ હોતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૧૦૪- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَفُضِّلَ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ عَلَى صَلَاتِهِ وَخَذَهُ بِضَعِّ وَعِشْرُونَ دَرَجَةً. رواه احمد ૩૪૧/૧

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસૂદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આદમી કા જમાઅત સે નમાઝ પઢના અકેલે નમાઝ પઢને સે બીસ દર્જે સે ભી ઝિયાદા ફઝીલત રખતા હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

૧૦૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي

الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ

ضِعْفًا. (الحديث) رواه البخاري، باب فضل صلاة الجماعة، رقم: ૧૬૪૪

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હું કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આદમી કા જમાઅત સે નમાઝ પઢના અપને ઘર ઔર બાઝાર મેં નમાઝ પઢને સે પચીસ દર્જે ઝિયાદા સવાબ રખતા હૈ. (બુખારી)

૧૦૬- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ

الْفَضْلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَلْدِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً. رواه مسلم، باب فضل صلاة الجماعة، ૧૬૪૪

الجماعة ૧૦૦૦. رقم: ૧૬૪૪

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા

से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जमाअत की नमाज अकेले की नमाज से अजरो सवाब में २७ हज्रे जियादा है. (मुस्लिम)

१०८- عَنْ قَبَاتِ بْنِ أَصِيْمٍ اللَّيْثِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صَلَاةُ الرَّجُلَيْنِ يَوْمٌ أَحَدُهُمَا صَاحِبُهُ أَزْكَى عِنْدَ اللَّهِ مِنْ صَلَاةِ أَرْبَعَةٍ تَتَرَى، وَصَلَاةُ أَرْبَعَةٍ يَوْمٌ أَحَدُهُمْ أَزْكَى عِنْدَ اللَّهِ مِنْ صَلَاةِ ثَمَانِيَةٍ تَتَرَى، وَثَمَانِيَةٌ يَوْمٌ أَحَدُهُمْ أَزْكَى عِنْدَ اللَّهِ مِنْ مِائَةٍ تَتَرَى. رواه البزار والطبرانی في الكبير ورجال الطبرانی موثقون، مجمع الزوائد १/ १६३

उजरत कुबास बिन अश्यम लैसी रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: दो आदमियों की जमाअत की नमाज, के अेक ईमाम छो अेक मुक्तदी, अल्लाह तआला के नजदीक याद आदमियों की अलाहिदा अलाहिदा (अलग अलग) नमाज से जियादा पसंदीदा है. ईसी तरह याद आदमियों की जमाअत की नमाज आठ आदमियों की अलाहिदा अलाहिदा नमाज से जियादा पसंदीदा है और आठ आदमियों की जमाअत की नमाज १०० आदमियों की अलाहिदा अलाहिदा नमाज से जियादा पसंदीदा है. (बज्ज्जर, तबरानी, मजमूउज्ज्जवाहद)

१०९- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ صَلَاةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلَاتِهِ وَخَدَهُ، وَصَلَاتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَثُرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. (ومعنى الحديث) رواه أبو داود، باب في فضل صلاة الجماعة، رقم: २००१ سنن أبي داود طبع دار الباز للنشر والتوزيع

उजरत उबय बिन कअब रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अेक आदमी का दूसरे के साथ बा-जमाअत नमाज पण्डना उसके अकेले नमाज पण्डने से अइजल है और तीन आदमियों का बा-जमाअत

नमाज पण्डना दो आदमियों के भा-जमाअत नमाज पण्डने से अइलल है, इसी तरह जमाअत की नमाज में मजमा जितना जियादा होगी उतना ही अल्लाह तआला को जियादा मजबूब है. (अबू दाउद)

۱۰۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الصَّلَاةُ فِي جَمَاعَةٍ تَعْدِلُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً، فَإِذَا صَلَّاهَا فِي فَلَاةٍ فَاتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا بَلَغَتْ خَمْسِينَ صَلَاةً. رواه أبو داود، باب ما جاء في

فضل المني إلى الصلوة، رقم: ۵۶۰

उजरत अबू सईद खुदरी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जमाअत से नमाज पण्डने का सवाब पचीस नमाजों के बराबर होता है और जब कोई शम्स जंगल बियाबान में नमाज पण्डता है और उसका दुकूअ सजदा भी पूरा करता है यानी तस्बीहत को इत्मेनान से पण्डता है तो उस नमाज का सवाब पचास नमाजों के बराबर पहुँच जाता है. (अबू दाउद)

۱۱۰- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تَقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ، فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذَّلْبُ الْقَاصِيَةَ. رواه أبو داود

باب التشديد في ترك الجماعة، رقم: ۵۴۷

उजरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाद फरमाते हुवे सुना: जिस गांव या जंगल में तीन आदमी हों और वहां भा-जमाअत नमाज न होती हो तो उन पर शैतान पूरी तरह गालिब आ (जा) जाता है, इसलिये जमाअत से नमाज पण्डने को जरूरी समजो. बेजिया अकेली बकरी को भा जाता है (और आदमियों का बेजिया शैतान है). (अबू दाउद)

۱۱۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا نَقَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ بِهِ رَجْعُهُ

اَسْتَاذَنَ اَزْوَاجَهُ فِي اَنْ يُعْرَضَ فِي بَيْتِي فَاَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ
وَجَلَسَ تَحْتَ رِجْلِهِ فِي الْاَرْضِ . رواه البخارى، باب الغسل والنزوء، في

المحضب، ٠٠٠، رقم: ١٩٨

حضرت عائشا رضی اللہ عنہا تھیں کہ جب نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم بیمار ہوئے اور آپ کی تکلیف بڑھ گئی تو آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے دوسری بیویوں سے اس بات کی اجازت لی کہ آپ کی تیمارداری (دیکھ بھال) میرے گھر میں کی جائے۔ انہوں نے آپ صلی اللہ علیہ وسلم سے اس بات کی اجازت دے دی۔ (کیونکہ جب نماز کا وقت ہوا تو) رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اٹھ کر آٹھ بیویوں کا سہارا لے کر (مسجد جانے کے لیے اس طرف) نکلے کہ (کمرہ کی وجہ سے) آپ صلی اللہ علیہ وسلم اٹھ کر اس بات کے پانچ آدمیوں پر دیکھ رہے تھے (بیماری)

۱۱۲- عَنْ قُصَاةٍ مِنْ عُيْبِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى
بِالنَّاسِ يَخْرُجُ رِجَالٌ مِنْ قَائِمِيهِمْ إِلَى الصَّلَاةِ مِنَ الْخِصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ
الصُّفَةِ حَتَّى يَقُولَ الْأَعْرَابُ: هَؤُلَاءِ مَجَانِنٌ أَوْ مَجَانُونَ، فَإِذَا صَلَّى
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ
اللَّهِ لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزَادُوا آفَاقَهُ وَحَاجَةً قَالَ قُصَاةٌ: وَأَنَّا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ . رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في معيشة

اصحاب النبي ﷺ، رقم: ۲۳۶۸

حضرت عائشا رضی اللہ عنہا سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نماز پڑھتے تو کچھ سے کچھ باہر نکل کر نماز کی شہادت کی وجہ سے گھر جاتے، یہاں تک کہ باہر کے لوگ ان کو دیکھتے تو ان سے کہتے تھے کہ یہ دیوانے ہیں۔ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نماز سے فارغ ہوئے تو ان کی طرف متوجہ ہو کر فرمایا: اگر تمہیں وہ سب کچھ معلوم ہو جائے جو تمہارے لیے اللہ تعالیٰ کے یہاں ہے تو تم اس سے (بہتر) چیز مانگو اور اس کے (گھر) میں رہو (یعنی)

में रहना पसंद करो. उजरत इजाबा इरमाते हैं के मैं उस दिन आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ था. (तिरमिजी)

— ११३ — عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ بِصَفِّ اللَّيْلِ، وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ. رواه مسلم، باب فضل صلاة

العشاء والصبح في جماعة برقم: १६९१

उजरत उस्मान बिन अफ्फान रहियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जो शप्स ईशा की नमाज जमाअत के साथ पण्डे गोया उसने आधी रात ईबाहत की और जो इजर की नमाज भी जमाअत के साथ पण्डे ले गोया उसने पूरी रात ईबाहत की. (मुस्लिम)

— ११४ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَثَقَلَتْ صَلَاةُ

عَلَى الْمُتَأَخِّرِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ. (الحديث) رواه مسلم، باب

فضل صلاة الجماعة برقم: १६८२

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मुनाकिकिन पर सभसे जियादा भारी ईशा और इजर की नमाज है. (मुस्लिम)

— ११५ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا

فِي التَّحْجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا. (وهو طرف من الحديث) رواه البخاري، باب الاستهام في الأذان برقم: ११०

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अगर लोगो को जुहर की नमाज के लिये द्योपहर की गरमी में बल कर मस्जिद जाने की इत्तीवत मालूम हो जाती तो वो जुहर की नमाज के लिये द्योपहर

હુવે જાતે. ઓર અગર ઉન્હે ઇશા ઓર ફજર કી નમાઝો કી ફજીલત માલૂમ હો જાતી તો વો ઇન નમાઝો કે લિયે મસ્જિદ જાતે, ચાહે ઉન્હે (કિસી બીમારી કી વજહ સે) ઘિસટ કર હી જાના પળતા. (બુખારી)

۱۱۶- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَهُوَ لِي ذِمَّةٌ اللَّهُ لِمَنْ أَخْفَرَ ذِمَّةَ اللَّهِ كَذَبَ اللَّهُ فِي النَّارِ لَوِجُوهٍ .

رواه الطبرانی في الكبير ورواه رجال الصحيح صحيح الزوائد ۲/۲۹

હઝરત અબૂ બકરહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ સુબહ કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ પળતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી હિફાઝત મેં હોતા હૈ. જો અલ્લાહ તઆલા કી હિફાઝત મેં આએ હુવે શખ્સ કો સતાએગા અલ્લાહ તઆલા ઉસે ઓંધે મુંહ જહન્નમ મેં ફેક દેંગે. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱۱۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فِي جَمَاعَةٍ يُذَكِّرُ التَّكْبِيرَ الْأَوَّلَى كَحَيْثُ لَهُ بَرَاءَةٌ قَانَ: بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النَّفَاقِ. - رواه الترمذی، باب ما جاء في فضل التكبير الأولى،

رقم: ۲۴۱ قال الحافظ المنذرى: رواه الترمذی وقال: لا أعلم أحدا رفعه إلا ما روى مسلم

بن قتيبة عن طعمة بن عمرو قال المولى رحمه الله: ومسلم وطعمة وبقية رواه ثقات،

الترغيب ۱/۲۶۳

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ચાલીસ દિન ઇખ્લાસ સે (સચ્ચે દિલ સે) તકબીરે-ઊલા કે સાથ બા-જમાઅત નમાઝ પળતા હૈ તો ઉસકો દો પરવાને (ઇજાઝત નામા) મિલતે હેં. એક પરવાના જહન્નમ સે બરી હોને (છુટકારે) કા, દૂસરા નિફાક સે બરી હોને કા. (તિરમિઝી)

۱۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ فِتْنَى لِيَجْمَعَ حُرَمًا مِنْ حَطَبٍ ثُمَّ أَتَى قَوْمًا يَصَلُّونَ فِي بُيُوتِهِمْ

لَيْسَتْ بِهِمْ عِلَّةٌ فَأُحْرِقُهَا عَلَيْهِمْ - رواه أبو داود، باب التشديد في ترك الجماعة.

رقم: ٥١٩

حضرت अबू حُرَیْرہؓ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص جمعہ کے دن غسل کرے، اسے اللہ تعالیٰ سے کچھ بھی مانگا جائے گا، وہ اسے عطا کرے گا۔ (بخاری، مسند، ج ۱، ص ۱۰۷)

۱۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ، وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى فَقَدْ لَعَنَ. رواه مسلم، باب

فضل من استمع وانصت في الجمعة، رقم: ۱۹۸۸

حضرت अबू حُرَیْرہؓ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص جمعہ کے دن وضو کرے، اسے اللہ تعالیٰ سے کچھ بھی مانگا جائے گا، وہ اسے عطا کرے گا۔ (بخاری، مسند، ج ۱، ص ۱۰۷)

۱۲۰- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَمَسَّ مِنْ طَيِّبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ، وَلَبَسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ، ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ، فَمَرَّ كَعْبٌ إِنْ بَدَأَ وَلَمْ يُوْذِ أَحَدًا، ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يَصْلِيَ كَأَنَّ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْآخِرَى. رواه أحمد، ۵/ ۲۲۰

હજરત અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં કે
 મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે
 હુવે સુના: જો શખ્સ જુમ્આ કે દિન ગુસ્લ કરતા હૈ, અગર ખુશ્બૂ હો તો
 ઉસે ભી ઇસ્તેમાલ કરતા હૈ, અચ્છે કપળે પહનતા હૈ, ઉસકે બાદ
 મસ્જિદ જાતા હૈ, ફિર મસ્જિદ આકર અગર મૌકા હો તો નફિલ નમાઝ
 પઞ્હ લેતા હૈ ઔર કિસી કો તકલીફ નહીં પહુંચાતા યાની લોગોં કી
 ગરદનોં કે ઊપર સે ફલાંગતા હુવા નહીં જાતા. ફિર જબ ઇમામ ખુભ્વા
 દેને કે લિયે આતા હૈ ઉસ વકત સે નમાઝ હોને તક ખામોશ રેહતા હૈ
 યાની કોઈ બાતચીત નહીં કરતા તો યે આમાલ ઇસ જુમ્આ સે ગુઝિશ્તા
 જુમ્આ તક કે ગુનાહોં કી માફી કા ઝરિયા હો જાતે હેં. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۲۱- عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَغْتَسِلُ
 رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنَ الطَّهْرِ، وَيَذْمَعُ مِنْ ذُفْيِهِ أَوْ
 يَمْسُ مِنْ طِيبٍ يَبْتِئُهُ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يَفْرُقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يَصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ،
 ثُمَّ يَنْصَبُ إِذَا تَكَلَّمَ إِلَّا مَاءً أَوْ لَا غَيْرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى. رَوَاهُ

البخاري، باب النعمن للجمعة، رقم: ۸۸۳

હજરત સલમાન ફારસી રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે
 રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ
 જુમ્આ કે દિન ગુસ્લ કરતા હૈ, જિતના હો સકે પાકી કા એહતિમામ
 (પાખંદી) કરતા હૈ ઔર અપના તેલ લગાતા હૈ યા અપને ઘર સે ખુશ્બૂ
 ઇસ્તેમાલ કરતા હૈ ફિર મસ્જિદ જાતા હૈ, મસ્જિદ પહુંચ કર જો દો
 આદમી પેહલે સે સાથ બેઠે હોં ઉનકે દરમિયાન મેં નહીં બેઠતા ઔર
 જિતની તૌફીક હો જુમ્આ સે પેહલે નમાઝ પઞ્હતા હૈ, ફિર જબ ઇમામ
 ખુભ્વા દેતા હૈ ઉસકો તવક્કુહ ઔર ખામોશી સે સુનતા હૈ તો ઇસ જુમ્આ
 સે ગુઝિશ્તા જુમ્આ તક કે ગુનાહોં કો માફ કર દિયા જાતા હૈ. (બુખારી)

۱۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فِي جُمُعَةٍ مِنَ
 الْجُمُعِ: مَعَاجِرُ الْمُسْلِمِينَ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكُمْ عِيْدًا فَأَغْتَسِلُوا
 وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَالِكِ. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ وَالصَّنْعِيُّ وَرَجَّاهُ ثِقَاتٌ وَمُجْمَعُ الزُّوَالِدِ

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક મરતબા જુમ્આ કે દિન ઈરશાદ ફરમાયા: મુસલમાનો! અલ્લાહ તઆલા ને ઈસ દિન કો તુમ્હારે લિયે ઈદ કા દિન બનાયા હૈ, લિહાઝા ઈસ દિન ગુસ્લ ક્રિયા કરો ઔર મિસ્વાક કા એહતિમામ ક્રિયા કરો. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۲۳- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْفَسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لَيْسَ بِالْخَطَايَا مِنْ أَصُولِ الشُّغْرِ أَنْسِلًا لَا. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ.
مسح الزوائد ۲/ ۳۹۱

હજરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જુમ્આ કે દિન કા ગુસ્લ ગુનાહોં કો બાલોં કી જખોં તક સે નિકાલ દેતા હૈ. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفْتَ الْمَلَايِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ لِلأَوَّلِ، وَمَثَلُ الْمُهْجَرِ كَمَثَلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً، ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقَرَةً، ثُمَّ كُنْشَاءَ، ثُمَّ دَجَاجَةً، ثُمَّ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّرُوا صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ الْإِسْتِمَاعِ إِلَى الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، رَقْمٌ: ۹۲۹

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જખ જુમ્આ કા દિન હોતા હૈ ફરિશ્તે મસ્જિદ કે દરવાઝે પર ખબે હો જાતે હૈં. પેહલે આને વાલે કા નામ પેહલે, ઉસકે બાદ આને વાલે કા નામ ઉસકે બાદ લિખતે હૈં (ઈસી તરહ આને વાલોં કે નામ ઉનકે આને કી તરતીબ સે લિખતે રેહતે હૈં). જો જુમ્આ કી નમાઝ કે લિયે સવેરે જાતા હૈ ઉસે ઊંટ સદકા કરને કા સવાબ મિલતા હૈ. ઉસકે બાદ આને વાલે કો ગાય સદકા કરને કા સવાબ મિલતા હૈ. ઉસકે બાદ આને વાલે કો મેંઢા, ઉસકે બાદ વાલે કો મુરગી, ઉસકે બાદ વાલે કો અંડા સદકા કરને કા સવાબ મિલતા હૈ. જખ ઈમામ ખુટબા દેને કે લિયે આતા હૈ તો ફરિશ્તે અપને વો

رَجِيسْتَر جينمے آنے والوں کے نام लिखने गये हैं लपेट देते हैं और पुत्वा सुनने में मशगूल हो जाते हैं. (बुभारी)

۱۲۵- عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: لَحِقْنِي عَابَةٌ مِنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ رَحِمَهُ اللَّهُ، وَأَنَا مَا شِئْتُ إِلَى الْجُمُعَةِ فَقَالَ: أَبَشِّرْ، فَإِنَّ خَطَاكَ هَذِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، سَمِعْتُ أَبَا عَبَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اغْتَبَرْتُ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهُمَا حَرَامٌ عَلَى النَّارِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما جاء في فضل من اغتبر قدامه في سبيل الله، رقم: ۱۶۳۲

उज्जरत यजीद बिन अबी मरयम रहमतुल्लाहि अलैहि इरमाते हैं के मैं जूम्मा की नमाज के लिये पैदल जा रहा था के उज्जरत अबाय्या बिन राफिअ रहमतुल्लाहि अलैहि मुझे मिल गये और इरमाने लगे: तुम्हें पुश-भबरी हो के तुम्हारे ये कदम अल्लाह तआला के रास्ता में हैं. मैंने अबू अब्स रहियल्लाहु तआला अन्हु को ये इरमाते हुवे सुना है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिसके कदम अल्लाह तआला के रास्ते में गुबार-आलूह (गंदे) हुवे तो वो कदम होजाम की आग पर डराम हैं. (तिरमिजी)

۱۲۶- عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاعْتَسَلَ ثُمَّ بَكَرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى، وَلَمْ يَرْكَبْ، وَدَنَا مِنَ الْإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلٌ سَنَةِ أَجْرَ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. رواه أبو داود، باب في الغسل للجمعة، رقم: ۳۴۵

उज्जरत औस बिन औस सकडी रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जो शम्स जूम्मा के दिन पूज अखी तरह गुस्ल करता है, बहुत सवेरे मस्जिह जाता है, पैदल जाता है सवारी पर सवार नहीं होता, ईमाम से करीब होकर बैठता है और तवज्जुह से पुत्वा सुनता है, ईस दौरान किसी किस्म की कोई बात नहीं करता तो वो जूम्मा के लिये जितने कदम चल कर आता है उवे उर उर कदम के बदले अेक साल के रोजों का सवाब और अेक साल की रातों की ईबाहत का

अवाब मिलता है. (अबू दाउद)

१२८- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ غَسَلَ وَاغْتَسَلَ، وَغَدَا وَابْتَكَرَ وَدَنَا، فَاقْرَبَ وَامْتَمَعَ وَأَنْصَتَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ عُظُورَةٍ يَخْطُوهَا أَجْرُ قِيَامِ سَنَةٍ وَصِيَامِهَا. رواه

احمد २/१०१

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आसी रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शप्स जुम्मा के दिन अच्छी तरह गुस्ल करता है, बहुत सवेरे जुम्मा के लिये जाता है, धमा के बिल्कुल करीब बैठता है और जुम्मा तवज्जुह से सुनता है, इस दौरान जामोश रहता है तो वो जितने कदम चल कर मस्जिद आता है उसे हर हर कदम के बदले साल भर की तहज्जुह और साल भर के रोजों का सवाब मिलता है. (मुस्नदे अहमद)

१२९- عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ وَفِيهِ خَمْسٌ خِلَالِ: خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ وَأَقْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ وَفِيهِ تَوَفَّى اللَّهُ آدَمَ وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللَّهُ فِيهَا الْعَبْدَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ، مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ مَا مِنْ مَلِكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ وَلَا رِيَّاحٍ وَلَا جِبَالٍ وَلَا بَحْرٍ إِلَّا وَهُنَّ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ. رواه ابن ماجة، باب في فضل الجمعة، رقم: १۰۸६.

उत्तरत अबू लुबाबा बिन अब्दुल मुन्ज़िर रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जुम्मा का दिन सारे दिनों का सरदार है. अल्लाह तआला के यहां सारे दिनों में सबसे ज़ियादा अज़मत वाला है. ये दिन अल्लाह तआला के नज़दीक धंदुल-अज़हा और धंदुल-कित्र के दिन से भी ज़ियादा भरतबा वाला है. इस दिन में पांच बातें हुई. इस

દિન અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલામ કો પૈદા કરમાયા, ઈસી દિન ઉનકો ઝમીન પર ઉતારા, ઈસી દિન ઉનકો મૌત દી. ઈસ દિન મેં એક ઘણી એસી હૈ કે બંદા ઉસમેં જો ચીઝ ભી માંગતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઝરૂર અતા કરમાતે હૈં, બશર્ત યે કે કિસી હરામ ચીઝ કા સવાલ ન કરે, ઔર ઈસ દિન કયામત કાઈમ હોગી. તમામ મુકર્રબ ફરિશ્તે, આસમાન, ઝમીન, હવાએં, પહાળ, સમુન્દર સબ જુમ્આ કે દિન સે ડરતે હૈં (ઈસલિયે કે કયામત જુમ્આ કે દિન હી આએગી). (ઈબ્ને માજા)

۱۲۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ وَلَا تَغْرُبُ عَلَى يَوْمٍ أَفْضَلَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَمَا مِنْ ذَا بَأْسٍ إِلَّا وَهِيَ تَفْرَعُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا هَذَيْنِ الثَّقَلَيْنِ الْجَنِّ وَالْإِنْسَ . رواه ابن حبان (و استناد صحيح) ۵/۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ કરમાયા: સૂરજ કે તુલૂઅ વ ગુરૂબ (નિકલને ઔર ડૂબને) વાલે દિનોં મેં કોઈ ભી દિન જુમ્આ કે દિન સે અફઝલ નહીં યાની જુમ્આ કા દિન તમામ દિનોં સે અફઝલ હૈ. ઈન્સાન વ જિન્નાત કે અલાવા તમામ જાનદાર જુમ્આ કે દિન સે ઘબરાતે હૈં (કે કહીં કયામત કાઈમ ન હો જાએ). (ઈબ્ને હબ્બાન)

۱۳۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَهِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ . رواه احمد (الفتح الرباني ۱/۱۳)

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ કરમાયા: જુમ્આ કે દિન એક ઘણી એસી હોતી હૈ કે મુસલમાન બંદા ઉસમેં અલ્લાહ તઆલા સે જો માંગતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઝરૂર અતા કરમા દેતે હૈં ઔર વો ઘણી અસર કે બાદ હોતી હૈ. (મુસ્નદે અહમદ (ફત્હુર્રબાની)

۱۳۱- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

يَقُولُ: هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تَقْضَى الصَّلَاةُ. رواه مسلم، باب

فِي السَّاعَةِ الَّتِي فِي يَوْمِ الْحُسَّةِ، رَقْم: ۱۹۷۵

उजरत अबू मूसा अश्शरी रदियल्लाहु तआला अन्हु
 इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को जुम्मा
 की घणी के बारे में ईरशाह इरमाते हुवे सुना: वो घणी जुम्मा शुर् उोने
 से लेकर नमाज के अन्त उोने तक का दरमियानी वक्त है. (मुस्लिम)

फाईदा: जुम्मा के दिन कुबूलियत वाली घणी की तअयीन
 (मध्यसूरा, किक्स उोने) के बारे में और भी अछादीस हैं, लिहाजा ईस
 पूरे दिन जियादा से जियादा हुआ और ईबादत का अछतिमाम करना
 आछिये. (नववी)

સુનન વ નવાફિલ

(સુન્નતેં ઓર નફિલેં)

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسُجِّدْ لَهُ نَافِلَةً لَّكَ لَعَلَّكَ تُسَبِّحُكَ رَبُّكَ

مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ [سورة اسراء: 17]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ ફરમાયા: ઓર રાત કે બાઝ હિસ્સે મેં બેદાર હોકર (ઉઠ કર) તહજ્જુદ કી નમાઝ પઢા કરેં જો કે આપકે લિયે પાંચ નમાઝોં કે અલાવા એક ઝાઈદ નમાઝ હૈ. ઉમ્મીદ હૈ કે ઈસ તહજ્જુદ પઢને કી વજહ સે આપકે રબ આપકો મકામે-મહમૂદ મેં જગહ દેગે. (સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ)

ફાઈદા: કયામત મેં જબ સબ લોગ પરેશાન હોંગે તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી સિફારિશ પર ઉસ પરેશાની સે નજાત મિલેગી ઓર હિસાબ કિતાબ શુર હોગા. ઉસ સિફારિશ કે હક કો મકામે-મહમૂદ કેહતે હૈં. (બયાનુલ-કુઆન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ لِرَبِّهِمْ سَعَادَاتٍ قِيَامًا﴾ [الفرقان: 16]

(અલ્લાહ તઆલા ને અપને નેક બંદોં કી એક સિફત (ખૂબી) યે બયાન ફરમાઈ કે) વો લોગ અપને રબ કે સામને સજદે મેં ઓર ખળે હોકર રાત ગુઝારતે હૈં. (સૂરએ ફુરકાન)

وَلَا تَعَالَى: ﴿تَتَجَالَّى جُنُودُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا

وَحُمُوحًا وَيَمَازُجُهُمْ يَتَفَقُونَ ☆ فَلَا تَغْلِبُ نَفْسٌ مَّا أَخْفَى لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ

أَعْيُنٍ عِزَّاءٍ مِّمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [السجدة: 17]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ કે વો લોગ રાતોં કો અપને બિસ્તરોં સે ઉઠ કર અપને રબ કો અઝાબ કે ડર સે ઓર સવાબ કી ઉમ્મીદ સે

पुकारते रहते हैं (यानी नमाज, जिक्र, दुआ में लगे रहते हैं) और जो कुछ हमने उनको दिया है उसमें से ખैरात किया करते हैं। जैसे लोगों के लिये आंખों की ठंडक का जो सामान ખजाने गैब में मौजूद है उसकी किसी शप्स को भी ખबर नहीं। ये उनको उन आमाલ का बढला मिलेगा जो वो किया करते थे. (सूरअे सजदउ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۖ اِخْلِدِينَ مَا لَهُمْ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ كَانَُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُجْسِمِينَ ۖ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ الْآلِ مَا يَهْتَفُونَ ۖ وَيَا لَأَسْحَارَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ [التوبه: 10-11]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: मुत्तकी (अल्लाह से डरने वाले) लोग बागात (बागों) और यश्मों (नेहरी) में होंगे, उनके रब ने उन्हें जो सवाब अता किया होगा वो उसे ખुशी ખुशी ले रहे होंगे. वो लोग ईससे पेहले यानी दुनिया में नेकी करने वाले थे. वो लोग रात में बहुत ही कम सोया करते थे (यानी रात का अकसर हिस्सा ईबाहत में मशगूल रहते थे) और शब (रात) के आખरी हिस्से में ईस्तिगफार किया करते थे. (सूरअे जारियात)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ ۖ قُمِ الْبَلَّ إِلَّا قَلِيلًا ۖ تَصِفُهُ أَوْ تَنْقُصُ مِنْهُ قَلِيلًا ۖ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۖ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ۖ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ۖ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا﴾ [المرمل: 1-7]

अल्लाह तआला ने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ખिताब इरमाया: अय याहर ओण्डने वाले! रात को तहक्कुद की नमाज में ખणे रछा करें मगर कुछ ढेर आराम इरमावें, यानी आधी रात या आधी रात से कुछ कम या आधी रात से कुछ जियादा आराम इरमावें. और (ईस तहक्कुद की नमाज में) कुर्आन करीम को ठडर ठडर कर पण्डा कीजिये. (तहक्कुद के हुकम की अेक हिकमत ये है के रात के ठठने के मुजाहदे की वजह से तणीअत में त्तारी कलाम (जात) ખदरिशत करने के ईस्तेअदाद (सलाहियत) ખूब कामिल (पक्की) हो जाअे कयुंके हम

ਅ-ਕਰੀਘ (ਜਲਦ ਹੀ) ਆਪ ਪਰ ਐਕ ਭਾਰੀ ਕਲਾਮ ਧਾਨੀ ਕੁਆਨ ਨਾਜ਼ਿਲ ਕਰਨੇ (ਉਤਾਰਨੇ) ਵਾਲੇ ਹੈਂ. (ਦੂਸਰੀ ਡਿਕਮਤ ਧੇ ਹੈ ਕੇ) ਰਾਤ ਕਾ ਉਠਨਾ ਨਹਿਸ ਕੀ ਖੂਬ ਕੁਯਲਤਾ ਹੈ ਐਰ ਓਸ ਵਕਤ ਘਾਤ ਠੀਕ ਨਿਕਲਤੀ ਹੈ ਧਾਨੀ ਕਿਰਅਤ, ਜ਼ਿਕ ਐਰ ਦੁਆ ਕੇ ਅਲਾਜ ਖੂਬ ਓਠਮੇਨਾਨ ਸੇ ਅਛਾ ਢੋਤੇ ਹੈਂ ਐਰ ਓਨ ਆਮਾਲ ਮੇਂ ਜ਼ੋ ਲਗਤਾ ਹੈ. (ਤੀਸਰੀ ਡਿਕਮਤ ਧੇ ਹੈ ਕੇ) ਆਪਕੀ ਢਿਨ ਮੇਂ ਭਫੁਤ ਸੇ ਮਸ਼ਾਗਿਲ (ਕਾਮ) ਰੇਢਤੇ ਹੈਂ (ਜੈਸੇ ਤਘਲੀਗੀ ਮਸ਼ਗਲਾ, ਲਿਛਾਜ਼ਾ ਰਾਤ ਕਾ ਵਕਤ ਤੋ ਧਕਸੂਓ (ਤਵਕਫੁਛ) ਕੇ ਸਾਥ ਓਭਾਢਤੇ ਓਲਾਈ ਕੇ ਲਿਧੇ ਢੋਨਾ ਥਾਢਿਧੇ). (ਸੂਰਅੇ ਮੁਜ਼ਾਜ਼ਮਿਲ)

ਅਛਾਈਸੇ ਨਭਵਿਧਾ

۱۳۲- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا أَذِنَ اللَّهُ لِعَبْدٍ لِي شَيْءٍ أَوْ الْفَضْلَ مِنْ رُكْعَتَيْنِ يُصَلِّيَهُمَا، وَإِنَّ الْبِرَّ لَيُنْزَلُ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، بَابُ مَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ، وَفِيهِ ۲۹۱۱

ਭਯਰਤ ਅਖੂ ਉਮਾਮਾ ਰਹਿਧਲਾਛੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਧਤ ਹੈ ਕੇ ਨਭਿਧੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਛੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਢ ਕਰਮਾਧਾ: ਅਲਵਾਛ ਤਆਲਾ ਕਿਸੀ ਭੰਢੇ ਕੀ ਢੋ ਰਕਅਤ ਨਮਾਜ਼ ਕੀ ਤੌਫੀਕ ਢੇ ਢੇ ਓਸਸੇ ਭੇਢਤਰ ਕੋਓ ਥੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਭੰਢਾ ਜਭ ਤਕ ਨਮਾਜ਼ ਮੇਂ ਮਸ਼ਗੂਲ ਰੇਢਤਾ ਹੈ ਭਲਾਓਧਾਂ ਉਸਕੇ ਸਰ ਪਰ ਭਿਭੇਰ ਢੀ ਜਾਤੀ ਹੈਂ. ਐਰ ਭੰਢੇ ਅਲਵਾਛ ਤਆਲਾ ਕਾ ਕੁਭ (ਨਾਢੀਕੀ) ਉਸ ਥੀਜ਼ ਸੇ ਭਘਛ ਕਰ ਕਿਸੀ ਐਰ ਥੀਜ਼ ਕੇ ਜ਼ਰਿਧੇ ਛਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਜੋ ਖੁਢ ਅਲਵਾਛ ਤਆਲਾ ਕੀ ਜ਼ਾਤ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਹੈ ਧਾਨੀ ਕੁਆਨ ਸ਼ਰੀਫ. (ਤਿਰਮਿਜ਼ੀ)

ਭਓਢਾ: ਛਢੀਸ ਸ਼ਰੀਫ ਕਾ ਮਤਲਭ ਧੇ ਹੈ ਕੇ ਅਲਵਾਛ ਤਆਲਾ ਕਾ ਸਭਸੇ ਜ਼ਿਧਾਢਾ ਕੁਭ ਕੁਆਨ ਕਰੀਮ ਕੀ ਤਿਲਾਵਤ ਸੇ ਛਾਸਿਲ ਢੋਤਾ ਹੈ.

۱۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِقَبْرِ لَقَال: مَنْ صَاحَبَ هَذَا الْقَبْرِ فَقَالُوا: فَلَا قَالَ: رُكْعَتَانِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ بَقِيَّةِ دُنْيَاكُمْ. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ وَرَوَاهُ ثِقَاتٌ، مَجْمَعُ الزَّوَادِ ۱/۲

उजरत अबूजुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत छे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक कब्र के पास से गुजरे. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने दरयाइत फरमाया (पूछा): ये कब्र किस शप्स की छे? सहाभा रदियल्लाहु अन्हुमने अर्ज किया: कुलां शप्स की. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ईस कब्र वाले शप्स के नजदीक दो रकअतों का पण्डना तुम्हारी दुनिया की बाकी तमाम थीजों से जियादा पसंदीदा छै. (तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

झाईदा: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के ईरशाह का मकसद ये छै के दो रकअत की कीमत तमाम दुनिया के साज व सामान से जियादा छै, ईसका सहीह ईल्म कब्र में पहुँच कर लोग।

१३३- عَنْ أَبِي دُرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ رَمَنْ الشَّتَاءِ، وَالْوَرَقُ يَتَهَافَتُ فَآخَذَ بِفُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ: لَجَعَلُ ذَلِكَ الْوَرَقُ يَتَهَافَتُ، قَالَ: فَقَالَ: يَا أَيَادِيَّ أَقُلْتُ: لَيْتَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ لَيُصَلِّي الصَّلَاةَ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللَّهِ فَتَهَافَتُ عَنْهُ دُنُوبُهُ كَمَا يَتَهَافَتُ هَذَا الْوَرَقُ عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ. رواه احمد १७९/०

उजरत अबूजर रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते छें के अक भरतबा नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सर्दी के मौसम में बाहर तशरीफ लाअे, पत्ते दरपतों से गिर रहे थे. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अक दरपत की दो टेडनियां हाथ में लीं, उनके पत्ते और भी गिरने लगे. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अबूजर! मैंने अर्ज किया: लफ्जैक या रसूलुल्लाह! आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मुसलमान बंदा जब अल्लाह तआला को राजी करने के लिये नमाज पण्डता छै तो उससे उसके गुनाह जैसे ही गिरते छें जैसे ये पत्ते ईस दरपत से गिर रहे छें. (मुस्नदे अहमद)

१३५- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ صَابَرَ عَلَى التَّيِّ عَشْرَةَ رُكْعَةً بَنَى اللَّهُ عَرْوَجًا لَهُ بَيْنَ الْجَنَّةِ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَ

رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ . رواه النسائي . باب ثواب من صلى في اليوم والليلة ثنتي عشرة ركعة . ١٧٩٦ رقم

उजरत आर्धशा रदियल्लाहु तआला अन्हा रसूलुल्लाहु सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का र्धशाह नकल फरमाती हैं: जो १२ रकअतें पणहने की पाबंदी करता है अल्लाह तआला उसके लिये जन्नत में मडल बनाते हैं. याह रकअत जुहर से पेहले, दो रकअत जुहर के बाद, दो रकअत मगरिब के बाद, दो रकअत र्धशा के बाद और दो रकअत फजर से पेहले. (नसाई)

١٣٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَكُنْ عَلَى شَيْءٍ مِنَ التَّوَالِلِ أَشَدَّ مَعَاهَذَةً مِنْهُ عَلَى رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الصُّبْحِ . رواه مسلم . باب استحباب ركعتي سنة الفجر . ١٧٨٦ رقم

उजरत आर्धशा रदियल्लाहु अन्हा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की नवाहिल (और सुन्नतों) में से किसी नमाज का र्धतना जियादा ओहतिमाम न था जितना के फजर की नमाजसे पेहले दो रकअत सुन्नत पणहने का ओहतिमाम था. (मुस्लिम)

١٣٧- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لَمَّا كَانَ فِي شَأْنِ الرُّكَعَتَيْنِ عِنْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ: لَهُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا . رواه مسلم . باب استحباب ركعتي سنة الفجر . ١٧٨٩ رقم

उजरत आर्धशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने फजर की दो रकअत सुन्नतों के बारे में र्धशाह फरमाया: ये दो रकअतें मुझे सारी दुनिया से जियादा मडबूब हैं. (मुस्लिम)

١٣٨- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سَفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ حَافِظٌ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا حَرَّمَهُ اللَّهُ تَعَالَى:

عَلَى النَّارِ . رواه النسائي ، باب الاختلاف على اسماعيل بن ابي خالد ، رقم : ١٨١٧

उत्तरत उम्मे हबीबा रहियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत हे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो शम्स जुहर से पेहले यार रकअतें और जुहर के बाद यार रकअतें पाबंदी से पण्डता है अल्लाह तआला उसे दोज़्ब की आग पर डराम फरमा देते हैं. (नसाई)

झाँझा: जुहर से पेहले की यार रकअतें सुन्नते मुअक्कदा हैं और जुहर के बाद की यार रकअतों में दो रकअतें सुन्नते मुअक्कदा और दो नफ़िल हैं.

١٣٩- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الظُّهْرِ قَتَمَسَ وَجْهَهُ النَّارَ أَبَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ

وَجَلَّ . رواه النسائي ، باب الاختلاف على اسماعيل بن ابي خالد ، رقم : ١٨١٤

उत्तरत उम्मे हबीबा रहियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत हे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो मोमिन बंदा भी जुहर के बाद यार रकअतें पण्डता है उसे जहन्नम की आग ईश्या अल्लाह कभी नहीं छुओगी. (नसाई)

١٣٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعًا بَعْدَ أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ قَبْلَ الظُّهْرِ وَقَالَ: إِنَّهَا سَاعَةٌ تَفْتَحُ فِيهَا

أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأُحِبُّ أَنْ يَضَعَدَنِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ . رواه الترمذی وقال:

حديث عبد الله بن السائب حديث حسن غريب ، باب ما جاء في الصلاة عند الزوال ،

رقم : ١٧٨ ، الجامع الصحيح وهو سنن الترمذی

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन साईब रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत हे के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जुहर से पेहले जवाब के बाद यार रकअत पण्डते थे और आपने ईरशाह फरमाया: ये वो घणी है जिसमें आसमान के दरवाजे खोल दिये जाते हैं. इसलिये मैं यादता हूँ के इस घणी में मेरा कोई नेक अमल आसमान की तरफ जाओ. (तिरमिज़ी)

شاید: جود سے پہلے کی یار رکعت سے مبراہ یار رکعت
سُؤَالِ سے مُؤَكَّد ہے۔ اور باج اُصلما کے نالہک اُصلما کے باہ یہ یار
رکعت جود کی سُؤَالِ سے مُؤَكَّد کے اُصلما ہے۔

۱۳۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ بَعْدَ الزَّوَالِ تُحْسَبُ بِمِثْلِهِنَّ مِنْ صَلَاةِ السَّحْرِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَلَيْسَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَهُوَ يُسَبِّحُ اللَّهَ بِلَاكِ السَّاعَةِ ثُمَّ قَرَأَ: ﴿يَتَقَبَّرُ أَظْلَلَهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ﴾ [النحل: ۴۸] الْآيَةَ كُلَّهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، بَابُ وَمِنْ سُورَةِ النَّحْلِ

رقم: ۳۱۲۸

جود سے اُمر بن الخطاب رادی اللہ عنہ فرماتے
ہے کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ ارشاد
فرماتے ہوئے سنا: اُصلما کے باہ جود سے پہلے کی یار رکعت
تہجد کی یار رکعتوں کے برابر ہے۔ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے ارشاد فرمایا: اُس وقت ہر شیخ اُصلما تہجد کی
تہجد کرتی ہے۔ اگر آیت کریمہ تہجد فرمائی جس کا
ترجمہ یہ ہے: ساہار شیخ اور اُن کے ساہ (اُصلما کے وقت) کئی
اک طرف کو اور کئی دوسری طرف کو آجیجی کے ساہ (گینا گیناتے
ہوئے) اُصلما تہجد کو سجدا کرتے ہوئے جوتے ہیں۔ (تہجد)

۱۳۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَوْ بَعْدَهُ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، بَابُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الْعَصْرِ، رَقْمٌ ۱۲۷۱

جود سے اُمر بن عمر رادی اللہ عنہما فرماتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے ارشاد فرمایا: اُصلما تہجد اُس شمس پر رجم فرمائے جو اُس سے
پہلے یار رکعت پڑھتا ہے۔ (اُصلما)

۱۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ تَطَرُّعِ قِيَامِ

رمضان من الايمان، رقم: ٣٧.

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો
જમજાન કી રાત મેં અલ્લાહ તઆલા કે વાદોં પર યકીન કરતે હુવે ઔર
ઉસકે અજર વ ઈન્આમ કે શૌક મેં નમાઝ પઢતા હૈ ઉસકે પિછલે સબ
ગુનાહ માફ હો જાતે હૈ. (બુખારી)

١٣٣- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَقَالَ: شَهْرٌ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، وَسَنَنْتُ لَكُمْ قِيَامَهُ فَمَنْ صَامَهُ وَقَامَهُ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. رواه ابن ماجه،

باب ما جاء في قيام شهر رمضان، رقم: ١٣٦٨

હજારત અબ્દુર્રહમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત
 હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (એક મરતબા)
 રમઝાન કે મહીના કા ઝિક્ર કરતે હુવે ઈરશાદ ફરમાયા: યે એસા મહીના
 હૈ કે જિસકે રોઝોં કો અલ્લાહ તઆલા ને તુમ પર ફર્જ ક્રિયા હૈ ઔર મૈને
 તુમ્હારે લિયે ઈસકી તરાવીહ કો સુન્નત કરાર દિયા હૈ. જો શબ્સ
 અલ્લાહ તઆલા કે વાદોં પર ચકીન કરતે હુવે ઔર ઉસકે અજરો
 ઈન્આમ કે શૌક મેં ઈસ મહીના કે રોઝે રખતા હૈ ઔર તરાવીહ પઢતા
 હૈ વો ગુનાહોં સે ઈસ તરહ પાક સાફ હો જાતા હૈ જેસા કે અપની માં સે
 આજ હી પૈદા હુવા હો. (ઈબ્ને માજ)

١٣٥- عَنْ أَبِي فَاطِمَةَ الْأَزْدِيِّ أَوْ الْأَسَدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا فَاطِمَةَ إِنَّ أَرَدْتَ أَنْ تَلْقَانِي فَاكْبِرِ الشُّجُورَ - رواه

٨٢٤/٢-١

उत्तरत अणू शक्तिमा रहियल्लाहु तआला अण्डु इरमाते छैं के
मुजसे नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया:
अणू शक्तिमा! अगर तुम मुजसे (आजिरत में) मिलना याउते हो तो
सबह जियादा किया करो यानी नमाजें कसरत से (बहुत जियादा) पण्डा
करो. (मुस्महे अलमद)

१३५- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ؟ فَيُكْمَلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ. • رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء أن

اول ما يحاسب به العبد يوم القيمة الصلاة رقم: ६१३

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाह फरमाते हुवे सुना: क्यामत के दिन आदमी के आमाव में सभसे पेडले नमाज का हिसाब किया जायेगा. अगर नमाज अच्छी हुई तो वो शप्स कामयाब और बामुराह होगा और अगर नमाज भराब हुई तो वो नाकाम व नामुराह होगा. अगर ईर्ज नमाज में कुछ कमी हुई तो अल्लाह तआला ईरशाह फरमायेंगे: हेभो! क्या मेरे बंदे के पास कुछ नईलें (मी हैं) जिनसे ईर्जों की कमी पूरी कर दी जाये. अगर नईलें छोंगी तो अल्लाह तआला उनसे ईर्जों की कमी पूरी फरमा देंगे. उसके बाद फिर इसी तरह बाकी आमाव रोजा, जकात वगैरा का हिसाब होगा, यानी ईर्ज रोजों की कमी नईलें रोजों से पूरी की जायेगी और जकात की कमी नईली सदकात से पूरी की जायेगी. (तिरमिज़ी)

१३६- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ أَعْطَى أَوْلِيَائِي عِنْدِي لِمُؤْمِنٍ خَفِيفُ الْحَادِ دُوْخَطَ مِنَ الصَّلَاةِ، أَحْسَنَ عِبَادَةٍ رَبِّي وَأَطَاعَةٍ فِي السُّرُوكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِأَصَابِعٍ، وَكَانَ رِزْقُهُ كَمَا لَا قَصْرَ عَلَى ذَلِكَ ثُمَّ نَفَرًا ضَبَعِيهِ لَقَالَ: عَجَلْتُ مَنِيَّتَهُ قُلْتُ بَوَاكِيهِ قُلْتُ تَوَاتُّهُ. • رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء في

الكفاف رقم: २३६७

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है

કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે દોસ્તો મેં મેરે નઝદીક જિયાદા કાબિલે રશક (જિસકે જેસા બનને કી તુમન્ના કી જાએ) વો મોમિન હૈ જો હલ્કા ફુલ્કા હો યાની દુનિયા કે સાજો સામાન ઓર અહલો અયાલ (ઘર વાલો) કા જિયાદા બોઝ ન હો, નમાઝ સે ઉસકો બળા હિસ્સા મિલા હો યાની નવાફિલ કસરત સે પળહતા હો, અપને રબ કી ઈબાદત અચ્છી તરહ કરતા હો, અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત (જિસ તરહ ઝાહિર મેં કરતા હો ઈસી તરહ) તન્હાઈ મેં ભી કરતા હો, લોગોં મેં ગુમનામ (અંજાન) હો, ઉસકી તરફ ઉગલિયોં સે ઈશારે ન કિયે જાતે હોં યાની લોગોં મેં મશહૂર ન હો, રોઝી સિફ ગુઝારે કે કાબિલ હો જિસ પર સબ્ર કરકે ઉમ્મ ગુઝાર દે. ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને હાથ સે ચુટકી બજાઈ (જેસે કિસી ચીઝ કે જલ્દ હો જાને પર ચુટકી બજાતે હોં) ઓર ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસે મૌત જલ્દી આ જાએ, ન ઉસ પર રોને વાલિયાં જિયાદા હોં ઓર ન મીરાસ (વિરસા) જિયાદા હો. (તિરમિઝી)

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ حَدَّثَهُ قَالَ: لَمَّا فَتَحْنَا خَيْبَرَ أَخْرَجُوا غَنَائِمَهُمْ مِنَ الْمَتَاعِ وَالنِّسْيِ لِنَجْعَلَ النَّاسَ يَتَأَعَوْنَ غَنَائِمَهُمْ فَجَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْقَدْرُ بَيْعْتُ رِبْحًا مَا رِبْحَ الْيَوْمِ مِثْلَهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ هَذَا الْوَادِي قَالَ: وَيَبْرَحُ وَمَا رِبْحُ؟ قَالَ: مَا زِلْتُ أَبِيعُ وَأَبْتَاعُ حَتَّى رِبْحْتُ ثَلَاثًا مِائَةً أَوْ قِيَّةً، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَا أَبَيْعُكَ بِخَيْرٍ مِنْ رِبْحِ رَجُلٍ رِبْحَ، قَالَ: مَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الصَّلَاةِ. رواه أبو داود، باب في التحارة في الغزو، رقم: ۲۶۶۷

મختصر سنن ابی داؤદ للمندری

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સલમાન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે વાયત હૈ કે એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને મુઝે બતાયા કે મ લોગ જબ ખૈબર ફતહ કર (જીત) ચુકે તો લોગોં ને અપના માલે-નીમત નિકાલા જિસમેં મુખ્તાલિક સામાન ઓર કેદી થે ઓર ખરીદ વેખત (લે-બેચ) શુરૂ હો ગઈ (કે હર શખ્સ અપની ઝરિયાત ખરીદને ૫ ઓર દૂસરી ઝાઈદ ચીઝેં ફરોખ્ત કરને લગા) ઈતને મેં એક સહાબી

रहियल्लाहु तआला अन्हु छाजिरे भिदमत हुवे और अर्ज किया: या रसूलल्लाह! मुझे आज की ईस तिज्जरत (बिज्जानिस) में ईस कदर नफा हुवा के यहां तमाम लोगों में से किसी को भी ईतना नफा नहीं हुवा. रसूलल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने तअक्कूब से पूछा के कितना कमाया? उन्होंने अर्ज किया के मैं सामान जरीदता रहा और बेचता रहा जिसमें 300 ठिकिया यांदी नफा में बची. रसूलल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मैं तुम्हें बेहतरीन नफा छसिल करने वाला शप्स बताता हूँ. उन्होंने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! वो नफा क्या है (जिसे उस आदमी ने छसिल किया?) ईरशाह फरमाया: ईर्ज नमाज के बाद दो रकअत नईल. (अबू दाउद)

झाईदा: अक ठिकिया यावीस हिरहम और अक हिरहम तकरीबन तीन ग्राम यांदी का होता है. ईस तरह तकरीबन तीन छजर तोला यांदी हुवा.

139- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَغْقُدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَائِمَةٍ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ. ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ مَكَانَ كُلِّ عُقْدَةٍ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ. فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ. فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ. فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ. رواه أبو داود، باب فيام الليل، رقم: 1306 وفي رواية ابن ماجه: فَيُضْبِحُ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ قَدْ أَصَابَ خَيْرًا وَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ، أَصْبَحَ كَسَلًا خَبِيثَ النَّفْسِ لَمْ يُصِبْ خَيْرًا بَابُ مَا جَاءَ فِي نِهَامِ اللَّيْلِ، رقم: 1329

छजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुममें से जब कोई शप्स सोता है तो शैतान उसकी गुद्दी (गिरदन के पीछे के छिस्से) पर तीन गिरहें (गांठें) लगा देता है. हर गिरह पर ये कूंक देता है “अभी रात बहुत पणी है सोता रहे”. अगर ईन्सान बेदार होकर (जाग कर) अल्लाह तआला का नाम ले लेता है तो अक गिरह फुल

जाती है, अगर पुजू कर लेता है तो दूसरी गिरह भी भुल जाती है, फिर अगर तड़कट्ट पण्ड लेता है तो तमाम गिरहें भुल जाती हैं। युनांये सुण्ड को युस्त, छशशश षशशश होता है। उसे बहुत बणी जैर (बलाए) मिल चुकी होती है। और अगर तड़कट्ट नहीं पण्डता तो युस्त रेडता है, तभीअत भोजल (भारी) होती है और बहुत बणी जैर से मड्डम छो जाता है। (अबू दौद, ईब्ने माज)

۱۵۰- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: رَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي يَقُومُ أَحَدُهُمَا مِنَ اللَّيْلِ لِيَعَالِجَ نَفْسَهُ إِلَى الطُّهُورِ، وَعَلَيْهِ عُقْدَةٌ قَبْرُحًا، فَإِذَا رَضِيَ يَدِيهِ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، وَإِذَا وَضَا وَجْهَهُ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، وَإِذَا مَسَحَ رَأْسَهُ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، وَإِذَا وَضَا رِجْلَيْهِ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، فَيَقُولُ الرَّبُّ: غُزُوجِلْ لِلَّذِينَ وَرَاءَ الْحِجَابِ: انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي هَذَا يَعَالِجُ نَفْسَهُ مَا سَأَلَنِي خِدْمَتِي هَذَا فَيُؤَلِّهُ. رواه أحمد، الفتح

الرياني ۳/ ۱/ ۴

छतरत उकभा बिन आभिर रहियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के मैंने रसुलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: मेरी उम्मत के हो आदमियों में से अक रात को उठता है और तभीअत के न थाडते हुवे अपने आपको इस डाल में पुजू पर आमादा (राजी) करता है के उस पर शैतान की तरफसे गिरहें लगती होती हैं। जब पुजू में अपने दोनों हाथ धोता है तो अक गिरह भुल जाती है, जब येडरा धोता है तो दूसरी गिरह भुल जाती है, जब सर का मसह करता है तो अक और गिरह भुल जाती है, जब पांव धोता है तो अक और गिरह भुल जाती है। फिर अल्लाह तआला इरिशतों से इरमाते हैं जो ईन्सानों की निगाहों से ओजल हैं: मेरे इस बंदा को देणो के किस तरह मशकत उठा रहा है। मेरा ये बंदा मुजसे जो मांगेगा वो उसे मिलेगा। (मुस्नह अहमद, अह्लुल्लुर्बाना)

۱۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَنَزَّلَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ، اَوْ دَعَا اسْتَجِيبْ، فَإِنْ تَوَخَّأَ وَصَلَّى فَبِلَتْ صَلَاتُهُ. رواه البخارى،

باب فضل من تعار من الليل فصلی، رقم: ११०६

उठकर उभाठा बिन सामित रहिये लाहु तआला अहु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जिसकी रात को आंभ भुल जाये और फिर वो ये पण्ड ले

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

और उसके बाद “अल्लाहुम्मज्फिर ली” - “अय अल्लाह मेरी मज्फिरत फरमा दीजिये” कहे या कोई और हुआ करे तो उसकी हुआ कुबूल की जाती है. फिर अगर वुजू करके नमाज पण्डने लग जाये तो उसकी नमाज कुबूल की जाती है. (बुधारी)

152- عَنْ أَبِي عُبَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ قَيُّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاءُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ، وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفُ عَنِّي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - اَوْ - لَا إِلَهَ غَيْرُكَ قُلْ سُبْحَانَ

وزاد عبد الكريم ابو امية وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - رواه البخاري، باب

التَّحَمُّدُ بِاللَّيْلِ، رَقْم: ١١٢٠

उत्तरत ईशने अण्णास रहियल्लाहु तआला अण्हुमा से
रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम रात को जब
तलह्हुद के लिये उठते तो ये हुआ पण्डते:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، اَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ

وَالْاَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَنْ
فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، اَنْتَ تُوَزَّرُ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ مَلِكُ
السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاءُكَ حَقٌّ وَ
قَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ،
وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اَللّٰهُمَّ لَكَ اَسْلَمْتُ وَبِكَ اَمَنْتُ، وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَ اِلَيْكَ
اَتَيْتُ، وَ بِكَ خَاصَمْتُ، وَ اِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ، وَمَا
اَسْرَرْتُ وَمَا اَعْلَنْتُ، اَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَاَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ - اَوْ - لَا اِلَهَ غَيْرُكَ

(तरजुमा: अय अल्लाह! तमाम तारीफें आप ही के लिये हैं, आप ही
आसमानों और जमीन को और जो मण्डूक (अल्लाह की पैदा की हुई
थीं) इनमें आया है उनके संभालने वाले हैं. तमाम तारीफें आप ही
लिये हैं, जमीन व आसमान और इनकी तमाम मण्डूकात पर हुक्मत
सिर्फ आप ही की है. तमाम तारीफें आप ही के लिये हैं, आप जमीन व
आसमान के रौशन करने वाले हैं. तमाम तारीफें आप ही के लिये हैं,
आप जमीन व आसमान के बादशाह हैं. तमाम तारीफें आप ही के लिये
हैं, असल वजूद आप ही का है, आपका वादा हक (सत्य) है (दल नहीं
सकता) आपसे मुलाकात जरूर होगी, आपका इरमान (हुक्म) हक है,
जन्नत का वजूद हक है, जहन्नम का वजूद हक है, सारे अंबिया
अलैहिमुस्सलाम भरहक (सत्य) हैं, मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम भरहक (रसूल) हैं और क्यामत जरूर आयेगी. अय
अल्लाह! मैंने अपने आपको आपके सुपुं (हवाले) कर दिया, मैंने
आपको दिल से माना, मैंने आप ही पर भरोसा किया, आप ही की तरफ
मुतवज्जे हुवा, (न मानने वालों में से) जिससे जगणा किया आप ही की

મદદ સે કિયા ઓર આપ હી કી બારગાહ મેં ફરયાદ લાયા હું લિહાજા મેરે ઉન ગુનાહોં કો માફ કર દીજિયે જો અબ સે પેહલે કિયે ઓર જો ઈસકે બાદ કરું ઓર જો ગુનાહ મેંને છુપાકર કિયે ઓર જો એલાનિયા કિયે. આપ હી તૌફીક દેકર દીની આમાલ મેં આગે બજહાને વાલે હેં ઓર આપ હી તૌફીક છીન કર પીછે હટાને વાલે હેં. આપકે સિવા કોઈ મઅબૂદ (પરસ્તિશ કે લાઈક) નહીં હૈ. ભલાઈ કરને કી તાકત ઓર બુરાઈ સે બચને કી કુવ્વત સિર્ફ અલ્લાહ હી કી તરફસે હૈ. (બુખારી)

۱۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: **أَفْضَلُ الصَّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ، شَهْرُ اللَّهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ، صَلَاةُ اللَّيْلِ.**

• رواه مسلم، باب فضل صوم المحرم، رقم: ۲۷۵۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: રમઝાનુલ મુબારક કે બાદ સબસે અફઝલ રોઝે માહે મુહર્રમ કે હેં ઓર ફર્જ નમાઝોં કે બાદ સબસે અફઝલ નમાઝ રાત કી હૈ. (મુસ્લિમ)

۱۵۴- عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْمُزَنِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: **لَا بُدَّ مِنْ صَلَاةِ لَيْلٍ وَلَوْ حَلَبَ شَاةٌ، وَمَا كَانَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ فَهُوَ مِنَ اللَّيْلِ.**

رواه الطبرانی في الكبير وفيه: محمد بن إسحاق وهو مجلس وبقية رجاله ثقات، مجمع

الزوائد ۲/ ۵۲۱، مؤنفة ۱/ ۹۲

હઝરત ઈયાસ બિન મુઆવિયા મુઝની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તહજ્જુદ ઝરૂર પળહા કરો અગરચે ઈતની થોળી દેર હી કે લિયેહો જિતની દેર મેં બકરી કા દૂધ દૂહા જાતા હૈ ઓર જો નમાઝ ભી ઈશા કે બાદ પળહી જાએ વો તહજ્જુદ મેં શામિલ હૈ. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: સોકર ઉઠને કે બાદ જો નફિલ નમાઝ પળહી જાએ ઉસે તહજ્જુદ કેહતે હેં.

બાઝ ઉલમા કે નજદીક ઈશા કે બાદ સોને સે પેહલે જો નફિલ

पण्ड दिले जाअे वो भी तहज्जुद है. (अअलाउस्सुनन)

۱۵۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَضْلُ صَلَاةِ اللَّيْلِ

عَلَى صَلَاةِ النَّهَارِ كَفَضْلِ صَدَقَةِ السَّرْعَى عَلَى صَدَقَةِ الْعَمَلَانِيَةِ. رَوَاهُ الطِّرَافِيُّ

فی الکبیر ورحالہ نقات، مجمع الزوائد ۵/۱۹۰

उजरत अहदुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है
के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: रात
की नफिल नमाज दिन की नफिल नमाज से औसी ही अफजल है जैसा के
छुप कर दिया हुआ सदका ओलानिया सदका से अफजल है. (तबरानी,
मजमउल-जवाइद)

۱۵۶- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: عَلَيْكُمْ

بِقِيَامِ اللَّيْلِ، فَإِنَّهُ ذَابُ الصَّالِحِينَ قِيَامُكُمْ، وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ، وَ

مَكْفَرَةٌ لِلْسَّيِّئَاتِ، وَمَنْهَاجٌ عَنِ الْإِثْمِ. رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ

على شرط البعاری ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ۳۰۸/۱

उजरत अबू उमामा बाहिली रदियल्लाहु तआला अन्दु से
रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद
फरमाया: तहज्जुद उजर पण्डा करो. वो तुमसे पेहले के नेक लोगो का
तरीका रखा है, उससे तुम्हें अपने रब का कुर्ब (नजदीकी) हासिल होगा,
गुनाह माफ होंगे और गुनाहों से बचे रहोगे. (मुस्तदरक हाकिम)

۱۵۷- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ،

وَيُضَحِّكُ إِلَيْهِمْ، وَيَسْتَبْشِرُ بِهِمُ الَّذِي إِذَا انْكَشَفَتْ فِتْنَةٌ، قَاتَلَ وَرَاءَهَا

بِنَفْسِهِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَمَا أَنْ يُقْتَلَ، وَأَمَا أَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَيَكْفِيَهُ،

فَيَقُولُ: انْظُرُوا إِلَيَّ عَبْدِي هَذَا كَيْفَ حَبَرْتَنِي بِنَفْسِهِ؟ وَالَّذِي لَهُ أَمْرَةٌ

حَسَنَةٌ، وَفِرَاشٌ لَيْنٌ حَسَنٌ، فَيَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَقُولُ: يَذَرُ شَهْوَتَهُ،

وَيَذْكُرُنِي، وَلَوْ شَاءَ رَقَدَ، وَالَّذِي إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ، وَكَانَ مَعَهُ رَكْبٌ

فَسَهَرُوا ثُمَّ هَجَعُوا أَفْقَامَ مِنَ السَّحَرِ فِي ضَرَاءٍ وَسَرَاءٍ. رَوَاهُ الطِّرَافِيُّ فِي

الكبير باسناد حسن، الترغيب ٤٣٤/١

उत्तरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तीन शप्स ऐसे हैं जिनसे अल्लाह तआला मुहब्बत फरमाते हैं और उन्हें देन कर जेहद पुश होते हैं. उनमें से एक वो शप्स है जो जिहाद में अल्लाह तआला की पुश्नूदी के लिये अकेला लजता रहे जबके उसके सभ साथी मैदान छोण जाअें, फिर या तो वो शहीद हो जाअें या अल्लाह तआला उसकी मदद फरमाअें और उसे गल्फा अता फरमाअें. अल्लाह तआला (फरिश्तों से) फरमाते हैं: मेरे ईस बंदा को देजो! मेरी पुश्नूदी की ખातिर किस तरह मैदान में जमा रहा. दूसरा वो शप्स है जिसके पेहलू में ખूणसूरत भीवी हो और जेहतरीन नर्म बिस्तर मौजूद हो और फिर वो (ईन सभको छोण कर) तहज्जुद में मशगूल हो जाअें. अल्लाह तआला फरमाते हैं: देजो! अपनी याहतों को छोण रहा है और मुजे याद कर रहा है, अगर याहता तो सोता रेहता. तीसरा वो शप्स है जो सफर में काफ़ले के साथ हो और काफ़ले वाले रात देर तक जाग कर सो चुके हों, ये अખीर शभ (आખरी रात) में तभीअत याहे न याहे दर छाल में तहज्जुद के लिये उठ जणा हो. (तजरीखी, तरगीब)

١٥٨- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ لِي الْجَنَّةُ غُرْفًا يَرَى ظَاهِرَهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنَهَا مِنْ ظَاهِرِهَا، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِمَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَفْشَى السَّلَامَ، وَصَلَّى بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ. رواه

ابن حبان (و اسناد مقبول) ٢٦٢/٢

उत्तरत अबू मालिक अशअरी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जन्नत में ऐसे जालाखाने हैं जिनमें अंदर की चीजें बाहर से और बाहर की चीजें अंदर से नज़र आती हैं. ये जालाखाने अल्लाह तआला ने उन लोगों के लिये तय्यार फरमाअे हैं जो लोगों को खाना खिलाते हैं, खूण सलाम फैलाते हैं और रात को उस वक्त नमाज़ पढ़ते हैं जब लोग सो रहे होते हैं. (ईप्ने हब्बान)

۱۵۹- عَنْ سَهْلِ بْنِ مَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ جَبْرِئِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ: عِشْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ، وَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مُجَزَّئِي بِهِ، وَأَحِبِّ مَنْ شِئْتَ فَإِنَّكَ مُقَارِفُهُ، وَاعْلَمْ أَنَّ شَرَفَ الْمُؤْمِنِ قِيَامُ اللَّيْلِ، وَعِزُّهُ اسْتِغْنَاءُهُ عَنِ النَّاسِ. رواه الطبرانی فی الاوسط واسناده حسن.

الترغیب ۱/ ۲۳۱

હઝરત સહલ બિન સઅદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવે ઔર અર્જ ક્રિયા: મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ)! આપ જિતના ભી ઝિંદા રહેં એક દિન મૌત આની હે. આપ જો યાહેં અમલ કરેં ઉસકા બદલા આપકો દિયા જાએગા. જિસસે યાહેં મુહબ્બત કરેં આખિર એક દિન ઉસસે જુદા હોના હે. જાન લીજિયે કે મોમિન કી બુઝુર્ગી તહફ્ફુદ પળહેને મેં હે ઔર મોમિન કી ઇઝઝત લોગોં સે બેનિયાઝ (બે-પરવા) રહેને મેં હે. (તબરાની, તરગીબ)

۱۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ. رواه البخاري، باب ما يكره من ترك قيام الليل لمن كان يقومه، رقم: ۱۱۵۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઇરશાદ ફરમાયા: અબ્દુલ્લાહ! તુમ કુલાં કી તરહ મત હો જાના કે વો રાત કો તહફ્ફુદ પળહા કરતા થા ફિર તહફ્ફુદ છોળ દી. (બુખારી) ફાઈદા: મતલબ યે હૈં કે બિલા કિસી ઉઝર (શરઈ બહાને કે) અપને દીની મામૂલ કો છોળના અચ્છી બાત નહીં હે. (મઝાહિરે હક)

۱۶۱- عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: صَلَاةُ اللَّيْلِ مَتْنِي وَمَتْنِي إِذَا صَلَّيْتُ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَشَهَّدْ فِي كُلِّ رُكْعَتَيْنِ ثُمَّ لِيُحِفِّ فِي الْمَسْئَلَةِ ثُمَّ إِذَا دَعَا فَلْيَتَسَاكَنَ وَلْيَتَسَاءَلْ وَلْيَتَضَعَّفْ فَمَنْ

لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَذَلِكَ الْخِذَا حُ أَوْ كَالْخِذَا حُ - رواه احمد ١٦٧/٤

उजरत मुत्तलिब बिन रबीआ रदियल्लाहु तआला अन्हुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: रात की नमाज दो दो रकअतें हैं, लिखाजा जब तुममें से कोई नमाज पण्डे तो उर दो रकअतों के अभीर में तशहहुद (अतहिय्यात) पण्डे. इर हुआ में ईसरार (आजिजी) करे, मस्कनत ईप्तिवार करे, बे-कसी और कमजोरी का ईजहार करे. जिसने ऐसा न किया उसकी नमाज अधूरी है. (मुस्नदे अहमद)

ईईहा: तशहहुद के बाद हुआ, नमाज में बी और सलाम के बाद बी मांगी जा सकती है.

١٦٢- عَنْ حَدِيثِ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ بِالنَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً وَهُوَ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ فِي الْمَدِينَةِ قَالَ: فَقُمْتُ أَصَلَّى وَرَاءَهُ يُخَيِّلُ إِلَيَّ أَنَّهُ لَا يَقْلَمُ، لَمَّا سَفَّحَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَقُلْتُ إِذَا جَاءَ مِائَةَ آيَةٍ رَكَعَ، فَبَجَاءَ هَا قَلَمُ يَرْكَعُ، فَقُلْتُ إِذَا جَاءَ مِائَتَيْنِ آيَةٍ رَكَعَ، فَبَجَاءَ هَا قَلَمُ يَرْكَعُ، فَقُلْتُ إِذَا خَتَمَهَا رَكَعَ، فَخَتَمَ قَلَمُ يَرْكَعُ، فَلَمَّا خَتَمَ قَالَ: اَللَّهُمَّ اَلْكَ الْحَمْدُ، اَللَّهُمَّ اَلْكَ الْحَمْدُ، وَتَرَأَيْتُمُ الْفَتْحَ آلَ عِمْرَانَ، فَقُلْتُ إِنْ خَتَمَهَا رَكَعَ، فَخَتَمَهَا وَلَمْ يَرْكَعَ، وَقَالَ: اَللَّهُمَّ اَلْكَ الْحَمْدُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ افْتَحَ سُورَةَ الْمَائِدَةِ، فَقُلْتُ: إِذَا خَتَمَ رَكَعَ، فَخَتَمَهَا فَرَكَعَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، وَيَرْجِعُ شَفْتِيهِ فَأَعْلَمُ أَنَّهُ يَقُولُ غَيْرَ ذَلِكَ، ثُمَّ سَجَدَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى، وَيَرْجِعُ شَفْتِيهِ فَأَعْلَمُ أَنَّهُ يَقُولُ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا أَلْفَهُمْ غَيْرَهُ ثُمَّ افْتَحَ سُورَةَ الْاِنْعَامِ فَتَرَكْتُهُ وَدَهَبْتُ. رواه عبد الرزاق في مصنفه ١٤٧/٢

उजरत हुजैफा बिन यमान रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के अक रात में नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास से गुजरा. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम मदीना मुनव्वरा में मस्जिद में नमाज पण्ड रहे थे. मैं बी आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पीछे

નમાઝ પઞહને ખળા હો ગયા ઔર મુઝે યે ખયાલ થા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે માલૂમ નહીં કે મૈં આપકે પીછે નમાઝ પઞહ રહા હું. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સૂરએ બકરહ શુરૂ ફરમાઈ. મૈંને (અપને દિલ મેં કહા) કે ૧૦૦ આયતોં પર રુકૂઅ ફરમાએંગે, લેકિન જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ૧૦૦ આયતોં પઞહ હીં ઔર રુકૂઅ ન ફરમાયા તો મૈંને સોચા કે ૨૦૦ આયતોં પર રુકૂઅ ફરમાએંગે, મગર ૨૦૦ આયતોં પર ભી રુકૂઅ ન ફરમાયા તો મુઝે ખયાલ હુવા કે સૂરત કે ખત્મ પર રુકૂઅ ફરમાએંગે. જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સૂરત ખત્મ ફરમાઈ તો “અલ્લાહુમ્મ લકલ હમ્દ - અલ્લાહુમ્મ લકલ હમ્દ” તીન મરતબા પઞહા. ફિર સૂરએ આલે-ઈમરાન શુરૂ ફરમાઈ તો મૈંને ખયાલ ક્રિયા કે ઈસકે ખત્મ પર તો રુકૂઅ ફરમા હી લેંગે. નખિયે ફરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને યે સૂરત ખત્મ ફરમાઈ લેકિન રુકૂઅ નહીં ફરમાયા ઔર તીન મરતબા “અલ્લાહુમ્મ લકલ હમ્દ” પઞહા. ફિર સૂરએ માઈદહ શુરૂ ફરમાઈ. મૈંને સોચા સૂરએ માઈદહ કે ખત્મ પર રુકૂઅ ફરમાએંગે. યુનાંયે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સૂરએ માઈદહ કે ખત્મ પર રુકૂઅ ફરમાયા તો મૈંને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો રુકૂઅ મેં “સુબ્હા-ન રબ્બિયલ અઝીમ” પઞહતે સુના ઔર આપ અપને હોંટોં કો હિલા રહે થે (જિસકી વજહ સે) મૈં સમજા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈસકે સાથ કુછ ઔર ભી પઞહ રહે હેં. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સજદા ફરમાયા ઔર મૈંને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો સજદા મેં “સુબ્હા-ન રબ્બિયલ અઝીમ” પઞહતે સુના ઔર આપ અપને હોંટોં કો હિલા રહે થે (જિસકી વજહ સે) મૈં સમજા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈસકે સાથ કુછ ઔર ભી પઞહ રહે હેં જિસકો મૈં નહીં સમજ રહા થા. ફિર (દૂસરી રકઅત મેં) સૂરએ અન્આમ શુરૂ ફરમાઈ તો મૈં આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો નમાઝ પઞહતે હુવે છોળ કર ચલા આયા (કયુંકે મેં મઝીદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ નમાઝ પઞહતે કી હિમ્મત ન કર સકી). (મુસન્ફ અબ્દુર્રઝાક)

१२३- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ
 لَيْلَةً جِئْتُ قَرَعَ مِنْ صَلَاتِهِ: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ
 تَهْدِيْ بِهَا قَلْبِيْ، وَتَجْمَعُ بِهَا اَمْرِيْ، وَتَلْمُ بِهَا شَعْنِيْ، وَتُصْلِحَ بِهَا
 غَالِيْ، وَتَرْفَعُ بِهَا شَاهِدِيْ، وَتَرْحُمَنِيْ بِهَا عَمَلِيْ، وَ تُلْهِمْنِيْ بِهَا
 رُشْدِيْ، وَتَرُدُّ بِهَا الْقَتْلَى، وَتَعْصِمْنِيْ بِهَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ، اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِيْ
 اِيْمَانًا وَبِقِيْنًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ، وَرَحْمَةً اَنَالَ بِهَا شَرَفَ كَرَامَتِكَ فِي
 الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الْفَوْزَ فِي الْقَضَاءِ وَ نَزَلَ الشَّهَادَةِ
 وَ عِشَ السَّعَادَةِ، وَ النَّصْرَ عَلَى الْاَعْدَاءِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُنْزِلْ بِكَ حَاجَتِيْ
 وَ اِنْ قَصُرَ رَايِيْ وَ ضَعُفَ عَمَلِيْ اِنْفَقَرْتُ اِلَى رَحْمَتِكَ، فَاسْأَلُكَ يَا
 قَاضِيَ الْأُمُورِ، وَ يَا شَالِيَّ الصُّدُورِ، كَمَا تُجِيرُ بَيْنَ الْبُحُورِ، اَنْ
 تُجِيرَنِيْ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ، وَ مِنْ دَعْوَةِ الثُّبُورِ، وَ مِنْ فِتْنَةِ الْقُبُورِ
 اَللّٰهُمَّ مَا قَصَرَ عَنْهُ رَايِيْ وَلَمْ تَبْلُغْهُ نِيَّتِيْ، وَلَمْ تَبْلُغْهُ مَسَالَتِيْ مِنْ
 خَيْرٍ وَعَدْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ خَيْرٍ أَنْتَ مُعْطِيْهِ أَحَدًا مِنْ عِبَادِكَ
 فَإِنِّيْ أَرْعُبُ إِلَيْكَ فِيهِ وَ أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَللّٰهُمَّ
 ذَا الْحَبْلِ الشَّدِيدِ، وَالْأَمْرِ الرَّشِيدِ، اَسْأَلُكَ الْاَمْنَ يَوْمَ الرَّعِيدِ،
 وَ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْخُلُودِ مَعَ الْمُقَرَّبِينَ الشُّهُودِ، الرَّحْمَةِ السَّجُودِ، الْمُؤْمِنِينَ
 بِالْمُؤْمِنِ، أَنْتَ رَحِيمٌ وَ دُودٌ، وَأَنْتَ تَفْعَلُ مَا تُرِيدُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا هَادِيَيْنِ
 مُهْتَدِيَيْنِ غَيْرَ ضَالِّيْنَ وَ لَا مُضِلِّيْنَ سَلَمًا لِأَوْلِيَائِكَ وَ عَدُوًّا لِأَعْدَائِكَ
 نَحْبُ بِحَبْلِكَ مَنْ أَحَبَّكَ وَ نَعَادِيْ بِعَدَاوَتِكَ مَنْ خَالَفَكَ، اَللّٰهُمَّ هَذَا
 الدُّعَاءُ وَ عَلَيْكَ الْإِحَابَةُ وَ هَذَا الْجُهْدُ وَ عَلَيْكَ التَّكْلَانِ. اَللّٰهُمَّ
 اجْعَلْ لِيْ نُورًا فِي قَلْبِيْ وَ نُورًا فِي قَبْرِيْ وَ نُورًا مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ نُورًا
 مِنْ خَلْفِيْ، وَ نُورًا عَنْ يَمِينِيْ، وَ نُورًا عَنْ شِمَالِيْ، وَ نُورًا مِنْ قُدْرِيْ،
 وَ نُورًا مِنْ تَحْتِيْ، وَ نُورًا فِي سَمْعِيْ، وَ نُورًا فِي بَصَرِيْ، وَ نُورًا فِي
 سَمْعِيْ، وَ نُورًا فِي بَشَرِيْ، وَ نُورًا فِي لَحْمِيْ، وَ نُورًا فِي دَمِيْ، وَ نُورًا
 فِي عِظَامِيْ، اَللّٰهُمَّ اَعْظِمْ لِيْ نُورًا وَ اَعْطِنِيْ نُورًا وَ اجْعَلْ لِيْ نُورًا،

سُبْحَانَ الَّذِي تَعَطَّفَ الْعِزُّ وَقَالَ بِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَيْسَ الْمَعْدُ وَ
تَكْرَمَ بِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَا يَنْبَغِي التَّسْبِيحُ إِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ ذِي
الْفَضْلِ وَالنَّعَمِ، سُبْحَانَ ذِي الْمَجْدِ وَالْكَرَمِ، سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ وَ
الْإِكْرَامِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب منه دعاء: اللهم انی اسئلك

رحمة من عندك رقم: ۳۴۱۹

उत्तरत धुने अज्जास रहियल्लाहु अज्जुमा से रिवायत है के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक रात तहब्बुह की नमाज
से झरिग हुवे तो मैंने आपको ये हुआ मांगते हुवे सुना:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ تَهْدِي بِهَا قَلْبِي، وَتَجْمَعُ بِهَا أَمْرِي، وَتُلْهِمَ بِهَا
شَعْنِي، وَتُصْلِحَ بِهَا عَائِي، وَ تَرْفَعُ بِهَا شَاهِدِي، وَ تَرْكُنِي بِهَا عَمَلِي، وَ
تُلْهِمْنِي بِهَا رَشْدِي، وَ تَرُدُّ بِهَا الْفِتْنَى، وَ تَقْصِمْنِي بِهَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ، اللَّهُمَّ
أَعْظِنِي إِيْمَانًا وَ يَقِيْنًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ، وَ رَحْمَةً أُنَالُ بِهَا شَرَفَ كَرَامَتِكَ فِي
الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْقُوَّةَ فِي الْقَضَاءِ وَ نَزْلَ الشُّهَدَاءِ وَ عِشَ
السُّعْدَاءِ، وَ النَّصْرَ عَلَى الْأَعْدَاءِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْزِلْ بِكَ حَاجَتِي وَ إِنْ قَصُرَ
رَأْيِي وَ ضَعُفَ عَمَلِي افْتَقَرْتُ إِلَى رَحْمَتِكَ، فَاسْأَلْكَ يَا قَاصِي الْأُمُورِ، يَا
شَافِيَ الصُّدُورِ، كَمَا تُجِيرُ بَيْنَ الْبُحُورِ، أَنْ تُجِيرَنِي مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ، وَ
مِنْ دَعْوَةِ الثُّبُورِ، وَ مِنْ فِتْنَةِ الْقُبُورِ، اللَّهُمَّ مَا قَصُرَ عَنْهُ رَأْيِي وَ لَمْ تَبْلُغْهُ يَتِي، وَ
لَمْ تَبْلُغْهُ مَسْأَلَتِي مِنْ خَيْرٍ وَ عِذَّةٍ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ خَيْرٍ أَنْتَ مُعْطِيهِ أَحَدًا
مِنْ عِبَادِكَ فَإِنِّي أَرْغَبُ إِلَيْكَ فِيهِ وَ أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ
ذَا الْحَبْلِ الشَّدِيدِ، وَ الْأَمْرِ الرَّشِيدِ، أَسْأَلُكَ الْأَمْنَ يَوْمَ الْوَعِيدِ، وَ الْجَنَّةَ يَوْمَ
الْخُلُودِ مَعَ الْمُقَرَّبِينَ الشُّهُودِ، الرُّمَّعِ السُّجُودِ، الْمُؤَفِّينَ بِالْعَهْدِ، أَنْتَ
رَحِيمٌ وَ دُودٌ، وَ أَنْتَ تَفْعَلُ مَا تَرِيدُ اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا هَادِيْنَ مُهْتَدِيْنَ غَيْرَ ضَالِّينَ وَ
لَا مُضِلِّينَ سَلَامًا لِأَوْلِيَائِكَ وَ عِزًّا لِأَعْدَائِكَ لِحُبِّ بِحَبِّكَ مِنْ أَحَبِّكَ وَ
لِعَادِمِ بَعْدَاوَاتِكَ مَنْ خَالَفَكَ، اللَّهُمَّ هَذَا الدُّعَاءُ وَ عَلَيْكَ الْإِجَابَةُ وَ هَذَا
الْجُهْدُ وَ عَلَيْكَ التَّكْلَانِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي نُورًا فِي قَلْبِي وَ نُورًا فِي قَبْرِي وَ
نُورًا مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ، وَ نُورًا مِنْ خَلْفِي، وَ نُورًا عَنْ يَمِينِي، وَ نُورًا عَنْ شِمَالِي،

وَنُورًا مِّنْ قُوَّتِي، وَ نُورًا مِّنْ تَحَنُّنِي، وَ نُورًا فِي سَمْعِي، وَ نُورًا فِي بَصَرِي، وَ
 نُورًا فِي شَعْرِي، وَ نُورًا فِي بَشَرِي، وَ نُورًا فِي لَحْمِي، وَ نُورًا فِي ذِمِّي، وَ
 نُورًا فِي عِظَامِي، اَللّٰهُمَّ اَعْظِمْ لِيْ نُورًا وَ اَعْطِنِيْ نُورًا وَ اجْعَلْ لِيْ نُورًا،
 سُبْحَانَ الَّذِي تَعَطَّفَ الْجَزَّ وَ قَالَ بِهِ، سُبْحَانَ الَّذِي لَيْسَ الْمَجْدُ وَ تَكْرَمُ بِهِ،
 سُبْحَانَ الَّذِي لَا يَنْبَغِي التَّسْبِيْحُ اِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ ذِي الْفَضْلِ وَ النِّعَمِ، سُبْحَانَ
 ذِي الْمَجْدِ وَ الْكَرَمِ، سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ

(तरजुमा: अय अल्लाह! मैं आपसे आपकी पास रहमत मांगता हूँ जिससे आप मेरे दिल को छिदायत नसीब करमा दीजिये और उसके जरिये मेरे काम को आसान करमा दीजिये और मेरी परेशान-छावी को उस रहमत के जरिये दूर करमा दीजिये और मेरी गैर-छाजरी के मामलात की निगोहबानी (छिफाजत) करमाईये और जो चीजें मेरे पास हैं उनको उस रहमत के जरिये बुलंदी और एज्जलत नसीब करमा दीजिये और मेरे अमल को उस रहमत के जरिये (शिक व रिया (दिजावे)) से पाक करमा दीजिये और मेरे दिल में उस रहमत के जरिये ही जात डाल दीजिये जो मेरे लिये सहीह और मुनासिब हो और जिस चीज से मुझे मुछब्बत हो वो मुझे उस रहमत के जरिये अता करमा दीजिये और उस रहमत के जरिये मेरी हर जुराई से छिफाजत करमा दीजिये. या अल्लाह! मुझे सौसा ईमान और यकीन नसीब करमा दीजिये जिसके बाद किसी किस्म का भी कुह न हो और मुझे अपनी वो रहमत अता करमाईये जिसके तुकैल मुझे दुनिया व आभिरत में आपकी जानिब से एज्जलत व शर्क का मकाम हासिल हो जाये. या अल्लाह! मैं आप से कैस्लों की दुरुस्तगी (सुधार), और आपके हां शहीदों वाली मोहमानी, और जुश नसीबों वाली जिंदगी और दुश्मनों के मुकाबला में आपकी मदद का सवाल करता हूँ. या अल्लाह! मैं आपके सामने अपनी छाजत (जुदरत) पेश करता हूँ अगरये मेरी अकल नाकिस (कमजोर, औब वाली) है और मेरा अमल करमजोर है, मैं आपकी रहमत का मुछताज हूँ. अय काम बनाने वाले और दिलों के शिफा देने वाले! जिस तरह आप अपनी कुदरत से (अक साथ जेहने वाले) समुन्दरों को अक दूसरे से जुदा रफते हैं (के पारा भीठे से अलग

रेहता है और भीड़ा ज़ारे से अलग) उसी तरह मैं आपसे सवाल करता हूँ कि आप मुझे दोज़्ब की आग से और उस अज़ाब से जिसको देख कर आदमी वापस करने (मौत की दुआ मांगने) लगे और कब्र के अज़ाब से दूर रहिये. या अल्लाह! जिस ललाई तक मेरी अकल न पहुँच सकी, और मेरा अमल उस ललाई के छानसिल करने में कमज़ोर रहा, और मेरी निश्चयत भी उस तक न पहुँची, और मैंने आपसे उस ललाई की दरज़्वास्त भी न की हो जिसका आपने अपनी मजलूक में किसी बंदे से वादा इरमाया हो या कोई ऐसी ललाई हो के उसको आप अपने बंदों में किसी को देने वाले हों, अथ तमाम ज़हानों के पालने वाले! मैं भी आपसे उस ललाई का ज़्वालिशमंद हूँ और उसको आपकी रहमत के वसीले से मांगता हूँ. अथ मजलूत अहद (वादे) वाले और नेक कामों के मालिक अल्लाह! मैं आपसे अज़ाब के दिन अमन का, और कयामत के दिन जन्नत में उन लोगों के साथ रहने का सवाल करता हूँ जो आपके मुक़र्रब (भास, नज़दीकी) और आपके दरबार में छाज़िर रहने वाले, रुकूअ सज़दे में पणे रहने वाले और अहदों (वादों) को पूरा करने वाले हैं. ज़ेशक आप बणे महरबान और बहुत मुहब्बत इरमाने वाले हैं और बिना शुबह आप जो चाहते हैं करते हैं. या अल्लाह! हमें दूसरों को ज़ैर की राह (ललाई का रास्ता) दिखाने वाला और जुद छिदायत-याफ़ता बना दीजिये, ऐसा न कीजिये के हम जुद भी गुमराह हों और दूसरों को भी गुमराह करने वाले हों. आपके दोस्तों से हमारी सुलह हो, आपके दुश्मनों के हम दुश्मन हों. जो आपसे मुहब्बत रखे हम आपकी ईस मुहब्बत की वज़ह से उससे मुहब्बत करें और जो आपका मुज़ालिफ़ हो हम आपकी ईस दुश्मनी की वज़ह से उससे दुश्मनी करें. अथ अल्लाह! ये दुआ करना मेरा काम है और कुबूल करना अपना काम है और ये मेरी कोशिश है और लरोसा आपकी जात पर है. या अल्लाह! मेरे दिल में नूर डाल दीजिये, और मेरी कब्र को नूरानी कर दीजिये, मेरे आगे नूर, मेरे पीछे नूर, मेरे दाओं नूर, मेरे बाओं नूर, मेरे ऊपर नूर और मेरे नीचे नूर यानी मेरे हर तरफ़ आपका ही नूर हो, और मेरे कानों में नूर, मेरी आँखों में नूर, मेरे रोओं रोओं में नूर, मेरी ज़ाव (यमणी) में नूर, मेरे गोश्त में नूर, मेरे ज़ून में नूर और

मेरी हड्डी हड्डी में नूर ही नूर करदें. अय अल्लाह मेरे नूर को बण्डा दीजिये, मुझको नूर अता करमा दीजिये और मेरे लिये नूर मुकदर करमा दीजिये, पाक है वो जात, धज्जत की यादर है और उसका इरमान (हुकम) धज्जत वाला है, शराफत व बुजुर्गी का लिबास है और उसकी बज्जिश है. पाक है वो जात के डर औब से पाकी सिई उसी की शायाने शान है. पाक है वो जात जो बणे इज्जल और नेअमतों वाली है. पाक है वो जात जो बणे शई व करम वाली है. और पाक है वो जात जो बणे जलाल व धकराम (धज्जत) की मालिक है). (तिरमिजी)

۱۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى فِي لَيْلَةٍ بِمِائَةِ آيَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ صَلَّى فِي لَيْلَةٍ بِمِائَتَيْنِ آيَةٍ فَإِنَّهُ يُكْتَبُ مِنَ الْقَائِمِينَ الْمُخْلِصِينَ. رواه الحاكم وقال: صحيح على شرط مسلم ووافقه الذهبي ۳۰۹/۱

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद करमाया: जो शप्स किसी रात नमाज में १०० आयात पण्ड लेता है वो उस रात अल्लाह तआला की धबाहत से गाफिल रेहने वालों में शुमार नहीं होता और जो शप्स किसी रात नमाज में २०० आयात पण्ड लेता है वो उस रात मुज्लिस धबाहत-गुजारों में शुमार होता है. (मुस्तदरक हाकिम)

۱۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَامَ بِعَشْرِ آيَاتٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَامَ بِمِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَائِمِينَ، وَمَنْ قَرَأَ بِأَلْفِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْمُقْنَطَرِينَ. رواه ابن خزيمة في صحيحه ۱۸۱/۲

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद करमाया: जो शप्स तहक्कुद में १० आयतें पण्ड लेता है वो उस रात गाफिलीन (गफलत करने वाला) में शुमार नहीं होता. जो १०० आयतें पण्ड लेता है उसका शुमार धबाहत-गुजारों में

હોતા હૈ ઓર જો ૧૦૦૦ આયતે પળહ લેતા હૈ વો ઉન લોગોં મેં શુમાર
હોતા હૈ જિનકો કિન્તાર બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. (ઈબ્ને ખુઝૈમા)

۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: الْقِنْطَارُ اثْنَا عَشَرَ
أَلْفَ أَوْقِيَّةٍ، كُلُّ أَوْقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. رواه ابن حبان

اسناد حسن ૩૧૧/૬

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કિન્તાર
૧૨૦૦૦ ઊકિયા કા હોતા હૈ. હર ઊકિયા ઝમીન વ આસમાન કે
દરમિયાન કી તમામ ચીજોં સે બેહતર હૈ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

۱۶۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا
قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى ثُمَّ انْقَطَعَ أَمْرَاهُ فَصَلَّتْ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا
الْمَاءَ، وَرَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ ثُمَّ انْقَطَعَ زَوْجُهَا
فَصَلَّى، فَإِنْ أَبَى نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ. رواه الترمذی، باب الترغيب في قيام

الليل، رقم: ૧૭૧૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ
તઆલા ઉસ શખ્સ પર રહમત ફરમાયે જો રાત કો ઉઠ કર તહજ્જુદ
પળહે ફિર અપની બીવી કો ભી જગાએ ઓર વો નમાઝ પળહે ઓર
અગર (નીંદ કે ગલ્બા કી વજહ સે) વો ન ઉઠી તો ઉસકે મુંહ પર પાની કા
હલ્કા સા છીંટા દેકર જગાદે. ઓર ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલા ઉસ
ઓરત પર રહમત ફરમાયે જો રાત કો ઉઠ કર તહજ્જુદ પળહે, ફિર
અપને શૌહર કો જગાએ ઓર વો ભી નમાઝ પળહે ઓર અગર વો ન ઉઠે
તો ઉસકે મુંહ પર પાની કા હલ્કા સા છીંટા દેકર ઉઠાદે. (નસાઈ)

ફાઈદા: ઈસ હદીસ કા તઅલ્લુક ઉન મિયાં બીવી સે હૈ જો
તહજ્જુદ કા શૌક રખને હોં ઓર ઈસ તરહ ઉઠાના ઉનકે દરમિયાન
નાગવારી કા સબબ ન હો. (મઆરિફુલ-હદીસ)

۱۶۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

إِذَا يَقُظُ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلِّ أَوْ صَلِّ رُكْعَتَيْنِ جَمِيعًا كَتَبَ فِي
الدَّائِرَةِ وَالْذِّكْرَاتِ . رواه ابو داود . باب قيام الليل . رقم : १३०९

उठरत अबू हुरैरा और उठरत अबू सईद रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब आदमी रात में अपने घर वालों को जगाता है और मियां बीवी दोनों तहफ्फुह की (कम अल कम) दो रकअत पण्ड लेते हैं तो उन दोनों का शुमार कसरत से (बहुत जियादा) जिक करने वालों में हो जाता है. (अबू दाउद)

१२९- عَنْ عَطَاءٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَخْبِرْنِي بِأَعْجَبِ مَا رَأَيْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَتْ: وَأَيُّ شَأْنٍ لَمْ يَكُنْ عَجَبًا؟ إِنَّهُ أَتَانِي لَيْلَةً فَدَخَلَ مَعِيَ لِحَافِي ثُمَّ قَالَ: ذَرْنِي أَتَعْبُدُ رَبِّي، فَقَامَ فَتَرَضَّائِمَ قَامَ يَصَلِّي، فَبَكَى حَتَّى سَالَتْ دُمُوعُهُ عَلَى صَدْرِهِ، ثُمَّ رَكَعَ فَبَكَى ثُمَّ سَجَدَ فَبَكَى، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَبَكَى، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى جَاءَ بِلَالٌ يُؤَدِّئُهُ بِالصَّلَاةِ، فَكُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا يَكِيكَ وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا، وَلَمْ لَا أَفْعَلْ وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ هَذِهِ اللَّيْلَةَ: ﴿إِن فِي خَلْقِ السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ الْآيَاتِ . أخرجه ابن حبان في صحيحه إقامة الحجة ص ۱۱۲

उठरत अताअ रहमतुल्लाहि अलैहि फरमाते हैं मैंने उठरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से अर्ज किया के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की कोई अज्जब बात जो आपने देभी हो वो सुना दें. उठरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा ने फरमाया के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की कौनसी बात अज्जब न थी. अक रात मेरे पास तशरीफ लाये और मेरे साथ मेरे लिहाफ (कम्बल) में बैठ गये. फिर फरमाने लगे: छोणो मैं तो अपने रज की ईबाहत करूं. ये फरमा कर बिस्तर से उठे, बुजू फरमाया, फिर नमाज के लिये भणे हो गये और रोना शुरू कर दिया यहाँ तक के आंसू सीना

मुबारक तक बोलने लगे. फिर रुकूअं करमाया, उसमें भी धसी तरह रोते रहे. फिर सजदा करमाया, उसमें भी धसी तरह रोते रहे. फिर सजदे से उठे और धसी तरह रोते रहे यहां तक के उठरत बिलाब रदियल्लाहु तआला अन्हा ने आकर सुबह की नमाज के लिये आवाज दी. मैंने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! आप धतना क्यूं रो रहे हैं जबके आपके अगले पिछले गुनाह (अगर होते भी तो) अल्लाह तआला ने माफ़ करमा दिये हैं. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह करमाया: तो क्या फिर मैं शुक्रगुजार भंदा न बनूं? और मैं अैसा क्यूं न करूं जबके आज रात भुज पर

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ
से सूरअे आले-धमरान के भत्त तक की आयात नाजिल हुई (उतरी) है. (धने उब्बान धकामतुल-हुज्जह)

۱-۴۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ أَمْرٍ يَتَكُونُ لَهُ صَلَوةٌ بِلَيْلٍ فَقَلْبُهُ عَلَيْهَا نَوْمٌ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَ صَلَواتِهِ وَكَانَ نَوْمُهُ صَدَقَةً عَلَيْهِ. رواه النسائي، باب من كان له صلاة بالليل رقم: ۱۷۸۵

उठरत आधशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह करमाया: जो शप्स तहक्कुह पण्डने का आदी (आदत वाला) हो और नींद के गल्बा की वजह से (किसी रात) आंण न भुली तो अल्लाह तआला उसके लिये तहक्कुह का सवाब लिख देते हैं और उसका सोना अल्लाह तआला की तरफसे उस पर अक धन्नाम है के भगैर तहक्कुह पण्डे उसे (उस रात) तहक्कुह का सवाब मिल जाता है. (नसाध)

۱-۴۱- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَتْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: مَنْ أَتَى فِرَاشَهُ وَهُوَ يَتَوَى أَنْ يَقُومَ، يُصَلِّيَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَلْبُهُ غَيَاةٌ حَتَّى أَصْبَحَ، كُتِبَ لَهُ مَا تَوَى وَكَانَ نَوْمُهُ صَدَقَةً عَلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ. رواه النسائي، باب من أتى

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ રાત્રી કો સોને કે લિયે બિસ્તર પર આએ ઔર ઉસકી નિયત રાત્રી કો તહજ્જુદ પઢને કી થી લેકિન વો એસા સોયા કે સુબહ હી જાગા તો ઉસકો ઉસકી નિયત પર તહજ્જુદ કા સવાબ મિલતા હે ઔર ઉસકા સોના અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે એક ઈઆમ હે. (નસાઈ)

۱۴۲- عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُعْفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَعَدَ فِي مُصَلَّاهُ حِينَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى يَسْبَحَ رُكْعَتَي الصُّلَى لَا يَقُولُ إِلَّا خَيْرًا غُفِرَ لَهُ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ أَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ. رَوَاهُ

ابوداؤد باب صلوة الصبح، رقم: ۱۲۸۷

હઝરત મુઆઝ બિન અનસ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ફજર કી નમાઝ સે ફારિગ હોકર ઉસી જગહ બેઠા રહેતા હે, ખૈર કે અલાવા કોઈ ખાત નહીં કરતા, ફિર દો રકઅત ઈશરાક કી નમાઝ પઢતા હે ઉસકે ગુનાહ માફ હો જાતે હેં ચાહે વો સમુન્દર કે ઝાગ સે ઝિયાદા હી હો. (અબૂ દાઉદ)

۱۴۳- عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ صَلَّى الْعَدَاةَ ثُمَّ ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعَ رُكْعَاتٍ لَمْ تَمَسَّ جِلْدُهُ النَّارَ. رَوَاهُ الْيَهُنَى فِي شَب

الایمان ۳/ ۲۰

હઝરત હસન બિન અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા યે ઈરશાદ મન્કૂલ હે: જો શખ્સ ફજર કી નમાઝ પઢ કર સૂરજ નિકલને તક અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ રહેતા હે ફિર દો યા ચાર રકઅત (ઈશરાક કી નમાઝ) પઢતા હે તો ઉસકી ખાલ કો (ભી) દોઝખ કી આગ ન છુએગી. (બેહકી)

۱۴۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى

الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَامَّةٌ تَامَّةٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما ذكر مما يستحب من

العلوس: ١٠٠٠، رقم: ٥٨٦

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो शप्स. इजर की नमाज जमाअत से पण्डता है फिर आइताब (सूरज) निकलने तक अल्लाह तआला के जिक में मशगूल रहता है, फिर दो रकअत नफिल पण्डता है तो उसे उज और उमरह का सवाब मिलता है. उजरत अनस रदियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने तीन भरतणा ईरशाह फरमाया: कामिल (पूरे) उज और उमरह का सवाब, कामिल उज और उमरह का सवाब, कामिल उज और उमरह का सवाब मिलता है. (तिरमिजी)

١٤٥- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ -عَزَّ وَجَلَّ- يَقُولُ: ابْنِ آدَمَ لَا تَعْجِزْ مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَكْفِكَ آخِرَهُ. رواه أحمد ورواه ثقات، مجمع الزوائد ١٩٢/٢

उजरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला फरमाते हैं: आदम के बेटे! दिन के शुरू में चार रकअत पण्डने से आजिज न बनो मैं तुम्हारे दिन भर के काम बना दूंगा. (मुस्नदे अहमद, मजमूअ-जवाबिह)

फाईदा: ये इजीबत ईशराक की नमाज की है और ये ली मुमकिन है के इससे मुराद याश्त की नमाज हो.

١٤٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْثًا فَأَعْظَمُوا الْغَيْمَةَ، وَأَسْرَعُوا الْكُرَّةَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا آيَاتُ بَعْثٍ قَطُّ أَسْرَعَ كُرَّةً وَلَا أَعْظَمَ غَيْمَةً مِنْ هَذَا الْبَعْثِ! فَقَالَ: أَلَا أَخْبَرُكُمْ بِأَسْرَعَ

كَرَّةً مِنْهُ، وَأَعْظَمَ غَنِيمَةً؟ رَجُلٌ تَوَضَّأَ لِي بَيْتِهِ فَأَخَسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ عَمِدَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ الْغَدَاةَ، ثُمَّ عَقَّبَ بِصَلَاةِ الضُّخْوَةِ فَقَدْ أَسْرَعَ الْكَرَّةَ، وَأَعْظَمَ الْغَنِيمَةَ. رواه أبو يعلى ورجال رجال الصحيح، مجمع الزوائد

૧૧૧/૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક લશ્કર (ફૌજ) ભેજા જો બહુત હી જલ્દ બહુત સારા માલે-ગનીમત (જંગ કે બાદ મિલા હુવા દુશ્મન કા માલ) લેકર વાપસ લૌટ આયા. એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમને કોઈ એસા લશ્કર નહીં દેખા જો ઇતની જલ્દી ઇતના સારા માલે ગનીમત લેકર વાપસ લૌટ આયા હો. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમ્હેં ઇસસે ભી કમ વક્ત મૈં ઇસ માલ સે બહુત જિયાદા ગનીમત કમાને વાલા શખ્સ ન બતાઊં? યે વો શખ્સ હૈ જો અપને ઘર સે અચ્છી તરહ વુજૂ કરકે મસ્જિદ જાતા હૈ, ફજર કી નમાઝ પઢતા હૈ, ફિર (સૂરજ નિકલને કે બાદ) ઇશરાક કી નમાઝ પઢતા હૈ તો યે બહુત થોળે વક્ત મૈં બહુત જિયાદા નફા કમાને વાલા હૈ. (અબૂ યઅલા, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۷۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يُضْبَحُ عَلَى كُلِّ سَلَامٍ مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَيُجْزَى مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الصُّحَى. رواه

مسلم، باب استحباب صلاة الصبح، رقم: ૧૧૧

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સે હર શખ્સ કે ઝિમ્મે ઉસકે જિસ્મ કે એક એક જોળ કી સલામતી કે શુકાને મૈં રોઝાના સુબહ કો એક સદકા હોતા હૈ. હર બાર સુબહાનલ્લાહ કેહના સદકા હૈ, હર બાર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહના સદકા હૈ, હર બાર

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ કેહના સદકા હૈ, હર બાર અલ્લાહુ અકબર કેહના સદકા હૈ, ભલાઈ કા હુકમ કરના સદકા હૈ, બુરાઈ સે રોકના સદકા હૈ ઓર હર જોળ કે શુક કી અદાયગી કે લિયે યાશત કે વક્ત દો રકઅતે પળહના કાફી હો જાતી હૈ. (મુસ્લિમ)

۱۷۸- عَنْ بَرِيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لِي الْإِنْسَانُ ثَلَاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ مَفْصِلًا، فَعَلَيْهِ أَنْ يَتَصَدَّقَ عَنْ كُلِّ مَفْصِلٍ بِتَهْ بِصَدَقَةٍ قَالُوا: وَمَنْ يَطِيقُ ذَلِكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟ قَالَ: التَّخَاعُذُ فِي الْمَسْجِدِ تَذْفِئُهَا، وَالشَّيْءُ تَنْحِيهِ عَنِ الطَّرِيقِ، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَرَكْعَتَا الضُّحَى تُجْزِيكَ. رواه أبو داود، باب في إمامة الأذى عن الطريق، رقم: ۲۴۲۰

હજરત બુરૈદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: આદમી મેં ૩૬૦ જોળ હૈ. ઉસકે જિમ્મે ઝરૂરી હૈ કે હર જોળ કી સલામતી કે શુકાના મેં એક સદકા અદા ક્રિયા કરે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઈતને સદકે કૌન અદા કર સકતા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: મસ્જિદ મેં અગર થૂક પળા હો તો ઉસે દફન કર દેના સદકા કા સવાબ રખતા હૈ, રાસ્તા સે તકલીફ દેને વાલી થીજ કા હટા દેના ભી સદકા હૈ. અગર ઈન અમલો કા મૌકા ન મિલે તો યાશત કી દો રકઅત નમાઝ પળહના ઈન સબ સદકાત કે બદલે તુમ્હારે લિયે કાફી હૈ. (અબૂ દાઉદ)

۱۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ حَافِظَ عَلَى شَفْعَةِ الضُّحَى غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه

ماجه، باب ما جاء في صلاة الضحى، رقم: ۱۳۸۲

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે શિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો યાશત કી દો રકઅત પળહને કા એહતિમામ (પાબંદી) કરતા હૈ ઉસકે ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈ અગરયે વો સમુન્દર કે ઝાગ કે બરાબર હૌ. (ઈબ્ને માજા)

૧૮૦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى الصُّحَى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يَكُتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ صَلَّى أَرْبَعًا كُتِبَ مِنَ الْعَابِدِينَ، وَمَنْ صَلَّى سِتًّا كُفِيَ ذَلِكَ الْيَوْمَ، وَمَنْ صَلَّى كَمَانِيَا كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْقَانِتِينَ، وَمَنْ صَلَّى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ، وَمَا مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا لِلَّهِ مَنْ يَمُنُّ بِهِ عَلَى عِبَادِهِ وَصِدْقُهُ، وَمَا مِنْ اللَّهِ عَلَى أَحَدٍ مِنْ عِبَادِهِ الْفَضْلُ مِنْ أَنْ يُلْهِمَهُ ذِكْرَهُ. رواه الطبراني في الكبير وفيه: موسى بن يعقوب الزمعي، وثقه ابن معين وابن حبان، وضعفه ابن المديني وغيره، وبقي رجاله ثقات، مجمع الزوائد ٢/ ٤٩٤

હજારત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ચારત કે દો નફિલ પળહતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત સૈ આફિલ રેહને વાલોં મૈં શુમાર નહીં હોતા, જો ચાર નફિલ પળહતા હૈ વો ઈબાદત-ગુજારોં મૈં લિખ્મા જાતા હૈ, જો છે નફિલ પળહતા હૈ ઉસકે ઉસ દિન કે કામોં મૈં મદદ કી જાતી હૈ, જો આઠ નફિલ પળહતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે ફરમાં-બરદારોં મૈં લિખ દેતે હૈ, ઔર જો ૧૨ નફિલ પળહતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે જન્નત મૈં મહલ બના દેતે હૈ. હર દિન ઔર રાત મૈં અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોં પર સદકા ઔર એહસાન ફરમાતે રેહતે હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કા અપને બંદે પર સબસે બળા એહસાન યે હોતા હૈ કે ઉસે અપને ઝિક કી તૌફીક અતા ફરમા દે. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

૧૮૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ سِتَّ رَكَعَاتٍ لَمْ يَتَكَلَّمْ فِيمَا بَيْنَهُنَّ بِسَوْءٍ عَدْلًا لَهُ بِعِبَادَةِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً. رواه الترمذی وقال: حديث أبي هريرة حديث غريب، باب ما جاء في فضل التطوع ٠٠٠٠٠ رقم ٤٣٥

હજારત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ

मगरिब की नमाज के बाद ५ रकअतें इस तरह पण्डता है के उनके दरमियान कोई झुल्ल बात नहीं करता तो उसे १२ साल की ईबादत के बराबर सवाब मिलता है. (तिरमिजी)

शर्हदा: मगरिब के बाद दो रकअत सुन्नते मुअककदा के अलावा बार रकअत नवाफिल और पण्डी जायें तो ५ हो जायेंगी. बाज उलमा के नजदीक ये ५ रकअत, मगरिब की दो रकअत सुन्नते मुअककदा के अलावा हैं. (मिरकात, मजाहिरे हक)

۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ: يَا بِلَالُ، حَدَّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ ذَكَرَ نَعْلِكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ قَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطَّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أَصَلِّيَ. رواه البخاري، باب فضل الطهور بالليل والنهار، رقم: ۱۱۴۹

हजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के ओक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हजरत बिलाल रदियल्लाहु तआला अन्हु से इजर की नमाज के वक्त दरयाफ्त फरमाया (पूछा): बिलाल! इस्लाम लाने के बाद अपना वो अमल बताओ जिससे तुम्हें सवाब की सभसे ज़ियादा उम्मीद हो क्युंके मैंने जन्नत में अपने आगे आगे तुम्हारे जूतों की आइट रात ज्वाब में सुनी है. हजरत बिलाल रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया के मुझे अपने आमाँल में सभसे ज़ियादा उम्मीद जिस अमल से है वो ये है के मैंने रात या दिन में जब किसी वक्त ली वुजू किया है तो उस वुजू से छतनी नमाज (तहियतुल-वुजू) जरूर पण्डी है जितनी मुझे अल्लाह तआला की तरफसे उस वक्त तौकीक मिली. (बुजारी)

सलातुत्तस्बीह

۱۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: يَا عَبَّاسُ! يَا عَمَّاهُ! أَلَا أُعْطِيكَ؟ أَلَا أَمْتَحُكَ؟ أَلَا أَحْبُوكَ؟ أَلَا أَفْعَلُ بِكَ عَشْرَ خِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَاةَ وَعَمْدَهُ، صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ سِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ عَشْرَ خِصَالٍ أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَمُورَةَ، فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي أَوَّلِ رَكَعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً، ثُمَّ تَرَكُعُ فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ رَاكِعٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا فَلِذَلِكَ خَمْسٌ وَمِئَتُونَ، فِي كُلِّ رَكَعَةٍ تَفْعَلُ ذَلِكَ فِي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَبَيْنَ كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَبَيْنَ كُلِّ شَهْرِ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَبَيْنَ كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَبَيْنَ عُمْرِكَ مَرَّةً. رواه

ابوداؤد، باب صلوة النسيح، رقم: ۱۲۹۷

उजरत छुने अब्बास रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उजरत अब्बास रहियल्लाहु तआला अन्हु से फरमाया: अब्बास! मेरे यया! क्या मैं आपको अेक अतिया न करूं? क्या अेक उदिया न करूं? क्या अेक तीहफा पेश न करूं? क्या मैं आपको अैसा अमल न बताऊँ जउन आप उसको करेंगे तो आपको इस झल्ले डसिल होंगे यानी अल्लाह तआला आपके अगले, पिछले, पुराने, नअे, गलती से किये हुवे, जउन बूझ कर किये हुवे, छोणे, बणे, छुप कर किये हुवे, जुल्लम जुल्ला किये हुवे गुनाह सभ ही माफ़ फरमा देंगे. वो अमल ये है के आप बार रकअत (सलातुत्तस्बीह) पण्डें और उर रकअत में सूरअे फातिहा और दूसरी

કોઈ સૂરત પળે. જબ આપ પેહલી રકઅત મેં ફિરઅત સે ફારિગ હો જાએ તો કયામ હી કી હાલત મેં રુકૂઅ સે પેહલે “સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્લહમ્દુ લિલ્લાહિ વલા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર” ૧૫ મરતબા કહે. ફિર રુકૂઅ કરેં ઔર રુકૂઅ મેં ભી યહી કલિમાત દસ મરતબા કહે. ફિર રુકૂઅ સે ઉઠ કર કૌમા મેં ભી યહી કલિમાત દસ મરતબા કહે. ફિર સજદે મેં ચલે જાએં ઔર ઉસમેં ભી યે કલિમાત દસ મરતબા કહે. ફિર સજદે સે ઉઠ કર જલ્સા મેં યહી કલિમાત દસ મરતબા કહે. ફિર દૂસરે સજદે મેં ભી યહી કલિમાત દસ મરતબા કહે. ફિર દૂસરે સજદે કે બાદ ભી બજે હોને સે પેહલે બેઠે બેઠે યહી કલિમાત દસ મરતબા કહે. ચારો રકઅત ઈસી તરહ પળેં ઔર ઈસ તરતીબ સે હર રકઅત મેં યે કલિમાત ૭૫ મરતબા કહે. (મેરે ચચા) અગર આપસે હો સકે તો રોઝાના યે નમાઝ એક મરતબા પળા કરેં. અગર રોઝાના ન પળહ સકેં તો હર જુમ્આ કે દિન પળહ લિયા કરેં. અગર આપ યે ભી ન કર સકેં તો સાલ મેં એક મરતબા પળહ લિયા કરેં. અગર યે ભી ન હો સકે તો જિંદગી મેં એક મરતબા હી પળહ લેં. (અબૂ દાઉદ)

۱۸۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَجَّهَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ إِلَى بِلَادِ الْحَبَشَةِ فَلَمَّا أَقْدَمَ اعْتَقَهُ. وَقَبِلَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَهْبَ لَكَ، أَلَا أَبْشُرُكَ أَلَا أَمْنُحُكَ أَلَا أَتُحِفُّكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. يَارَسُولَ اللَّهِ.

ثم ذكر نحوه ما تقدم، أخرجه لحاكم وقال: هذا اسناد صحيح لا غبار عليه وما يستدل به على صحة هذا الحديث استعمال الأئمة من اتباع التابعين إلى عصرنا هذا إياه ومواظبتهم عليه وتعليمهم الناس منهم عبد الله بن المبارك رحمه الله، قال النعبي هذا اسناد صحيح لا

غبار عليه ۳۱۹/۱

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને જઅફર બિન અબી તાલિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો હબ્શા રવાના ફરમાયા. જબ વો વહાં સે મદીના તયિબા આએ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકો ગલે લગાયા ઔર પેશાની પર બોસા દિયા (ચૂમા). ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મેં તુમ્હેં એક હદયા ન દૂં? કયા મેં તુમ્હેં એક

પુશ-ખબરી ન સુનાળિ? કયા મેં તુમ્હેં એક તોહફા ન દૂં? ઉન્હોને અર્જ કિયા: જરૂર ઈરશાદ ફરમાઈયે. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સલાતુત્તરબીહ કી તફસીલ બયાન ફરમાઈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

١٨٥- عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُيَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَعِدَّادُ
دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ فَقَالَ رَسُولُ
اللّٰهِ ﷺ: عَجِلْتَ اَيُّهَا الْمُصَلِّيْ اِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَاحْمَدِ اللّٰهَ بِمَا
هُوَ اَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَى نَبِيِّكَ ثُمَّ اِذْعُهُ، قَالَ: ثُمَّ صَلَّيْ رَجُلٌ آخَرُ بَعْدَ ذَلِكَ
فَحَمِدَ اللّٰهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: اَيُّهَا
الْمُصَلِّيْ اِذْعُ تُجَبِّ . رواه الترمذى وقال: هذا حديث حسن، ياب في ايجاب

الدعاء ٢٠٠٠٠ رقم: ٣٤٧٦

હજરત ફઝાલા બિન ઉબૈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુસર માતે
 હૈં કે એક દિન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તશરીફ ફરમા
 થે કે એક શખ્સ મસ્જિદ મેં દાખિલ હુવે ઔર નમાઝ પઢી. ફિર યે દુઆ
 માંગી: **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ** “અય અલ્લાહ મેરી મગફિરત
 ફરમાઈયે, મુઝ પર રહમ ફરમાઈયે.” રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
 વસલ્લમ ને નમાઝી સે ઈરશાદ ફરમાયા: તુમને દુઆ માંગને મેં જલ્દી
 કી, જબ તુમ નમાઝ પઢ કર બૈઠો તો પેહલે અલ્લાહ તઆલા કી
 શાયાને શાન તારીફ કરો ઔર મુઝ પર દુરુદ ભેજો ફિર દુઆ માંગો.

હજરત ફજાલા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં: કિર એક ઔર સાહબ ને નમાઝ પઞ્હી, ઉન્હોંને અલ્લાહ તઆલા કી તારીફ બયાન કી ઔર નબિયે કરીમ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર દુરુદ ભેજા. આપ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન સાહબ સે ઈરશાદ ફરમાયા: અબ તુમ દુઆ કરો કુબૂલ હોગી. (તિરમિઝી)

١٨٢- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِغَارِيٍّ، وَهُوَ يَدْعُو فِي صَلَاتِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا مَنْ لَا تَرَاهُ الْعَيْنُ، وَلَا تُحَاطِطُهُ الظُّنُونُ، وَلَا يَصِفُهُ الْوَاصِفُونَ، وَلَا تُغَيِّرُهُ الْحَوَادِثُ، وَلَا يَخْشَى الدَّوَابِرَ، يَعْلَمُ

مَنَاقِلَ الْجِبَالِ، وَمَكَايِلَ الْبَحَارِ، وَعَدَدَ قَطْرِ الْأَمْطَارِ، وَعَدَدَ وَرَقِ
الْأَشْجَارِ، وَعَدَدَ مَا أَظْلَمَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ، وَأَشْرَقَ عَلَيْهِ النَّهَارُ، وَلَا
تَوَارَى مِنْهُ سَمَاءٌ سَمَاءً، وَلَا أَرْضٌ أَرْضًا، وَلَا بَحْرٌ مَا فِي قَعْرِهِ،
وَلَا جَبَلٌ مَا فِي وَغْرِهِ، اجْعَلْ خَيْرَ عُمرِي آخِرَهُ، وَخَيْرَ عَمَلِي
خَوَاتِمَهُ، وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ الْقَاكَ فِيهِ، فَوَكَّلْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
بِالْأَعْرَابِيِّ رَجُلًا فَقَالَ: إِذَا صَلَّى فَأَتَيْتَنِي بِهِ، فَلَمَّا صَلَّى أَنَاءَهُ، وَكَذَلِكَ
كَانَ أَهْدَى لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَهَبٌ مِنْ بَعْضِ الْمَعَادِنِ، فَلَمَّا أَنَاءَهُ
الْأَعْرَابِيُّ وَهَبَ لَهُ الذَّهَبَ، وَقَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ يَا أَعْرَابِيُّ؟ قَالَ: مِنْ
بَنِي عَامِرِ بْنِ صَفْصَعَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: هَلْ تَدْرِي لِمَ وَهَبْتُ لَكَ
الذَّهَبَ؟ قَالَ: لِلرَّحِمِ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِنَّ لِلرَّحِمِ
حَقًّا، وَلَكِنْ وَهَبْتُ لَكَ الذَّهَبَ بِحَسَنِ نَسَائِكَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

رواه الطبرانی فی الاوسط ورجاله رجال الصحیح غیر عبد اللہ بن محمد بن ابی عبد

الرحمن الاخری وهو ثقة، مجمع الزوائد ۲/۴۲۲

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्दु से शिवायत है के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम देहात के रहने वाले अके
शप्स के पास से गुजरे जो नमाज में यूँ हुआ भांगर रहे थे:

يَا مَنْ لَا تَرَاهُ الْعُيُونُ، وَلَا تُحَالِطُهُ الطُّنُونُ، وَلَا يَصِفُهُ الْوَاصِفُونَ، وَلَا تُغَيِّرُهُ
الْحَوَادِثُ، وَلَا يَخْشَى الدَّوَائِرَ، يَعْلَمُ مَنَاقِلَ الْجِبَالِ، وَمَكَايِلَ الْبَحَارِ،
وَعَدَدَ قَطْرِ الْأَمْطَارِ، وَعَدَدَ وَرَقِ الْأَشْجَارِ، وَعَدَدَ مَا أَظْلَمَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ، وَ
أَشْرَقَ عَلَيْهِ النَّهَارُ، وَلَا تَوَارَى مِنْهُ سَمَاءٌ سَمَاءً، وَلَا أَرْضٌ أَرْضًا، وَلَا بَحْرٌ
مَا فِي قَعْرِهِ، وَلَا جَبَلٌ مَا فِي وَغْرِهِ، اجْعَلْ خَيْرَ عُمرِي آخِرَهُ، وَخَيْرَ عَمَلِي
خَوَاتِمَهُ، وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ الْقَاكَ فِيهِ

(तर्जुमा: अय वो जात जिसकी आंखें देख नहीं सकती और किसी का
पयाल व गुमान उस तक पहुँच नहीं सकता और न ही तारीफ़ बयान
करने वाले उसकी तारीफ़ बयान कर सकते हैं और न जमाने की मुसीबतें

उस पर असर-अंदाज हो सकती हैं और न उसे जमाने की आइतों का कोई मौक है, (अथ वो जात) जो पछाणों के वजन, दरयाओं के पैमाने (नाप), बारिशों के कतरों की तअदाद (गिन्ती) और दरप्यों के पत्तों की तअदाद को जानती है और (अथ वो जात जो) उन तमाम चीजों को जानती है जिन पर रात का अंधेरा छा जाता है और जिन पर दिन की रौशनी डालता है, न उससे अेक आसमान दूसरे असमान को छुपा सकता है और न अेक जमीन दूसरी जमीन को और न समुन्दर उस चीज को छुपा सकते हैं जो उनकी तेह (गेहराई) में है और न कोई पछाण उन चीजों को छुपा सकता है जो उसकी सप्त यटानों में हैं, आप मेरी उम्र के आपरी छिस्सा को सबसे बेहतरीन छिस्सा बना दीजिये और मेरे आपरी अमल को सबसे बेहतरीन अमल बना दीजिये और मेरा बेहतरीन दिन वो बना दीजिये जिस दिन मेरी आपसे मुलाकात हो यानी मौत का दिन.”)

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अेक साहब को मुकरर करमाया के जब ये शप्स नमाज से फारिग हो जायें तो उन्हें मेरे पास ले आना. युनांये वो नमाज के बाद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की पिदमत में छाजिर हुवे. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास अेक कान से कुछ सोना उदया में आया हुवा था. आपने उन्हें वो सोना उदया में दिया. फिर उन देहात के रेहने वाले शप्स से पूछा: तुम किस कबीला के हो? उन्होंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! कबीला बनू आमिर से हूं. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: क्या तुम जानते हो के ये सोना मैंने तुम्हें क्यूं उदया किया है? उन्होंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह ईस वजह से के उमारी आपकी रिश्तेदारी है. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: रिश्तेदारी का भी हक होता है लेकिन मैंने तुम्हें सोना ईस वजह से उदया किया के तुमने बहुत अच्छे अंदाज में अल्लाह तआला की तारीफ़ की. (तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

फ़ाईदा: नक़िल नमाज के हर रुकन (छिस्से) में ईस नवा की दुआएं पढ़ी जा सकती हैं.

۱۸۷- عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَذِيبُ ذَنْبًا فَيَحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ آيَةَ: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ إِلَى آخِرِ آيَةِ (آل عمران: ۱۳۵) رواه أبو داود، باب في

الاستغفار، رقم: ۱۵۶۱

हजरत अबू बक्र रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जिस शम्स से कोई गुनाह हो जाये फिर वो अच्छी तरह पुजू करे और उठ कर दो रकअत पणहे फिर अल्लाह तआला से माफी मांगे तो अल्लाह तआला उसे माफ़ इरमा देते हैं. उसके बाद आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये आयत तिलावत इरमाई:

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

(तरजुमा: और वो भंडे (जिनका हाल ये है) के जब उनसे कोई गुनाह हो जाता है या कोई बुरा काम करके वो अपने ऊपर जुल्म कर बैठते हैं तो जल्द ही उन्हें अल्लाह तआला याद आ जाते हैं, फिर वो अल्लाह तआला से अपने गुनाहों की माफी के तालिफ (मांगने वाले) होते हैं, और बात वही ये है के सिवाये अल्लाह तआला के कौन गुनाहों को माफ़ कर सकता है? और बुरे काम पर वो अणते नहीं, और वो यकीन रखते हैं (के तौबा से गुनाह माफ़ हो जाते हैं)). (अबू दाउद)

۱۸۸- عَنِ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا ثُمَّ تَوَضَّأَ فَاحْسَنَ الْوُضُوءِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى بَرَاذٍ مِنَ الْأَرْضِ فَصَلَّى فِيهِ رَكَعَتَيْنِ، وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ. رواه البيهقي في

شعب الإيمان ۴/۵

हजरत हसन रहमतुल्लाहि अलैहि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल इरमाते हैं: जिस शम्स से कोई गुनाह हुवा फिर उसने अच्छी तरह पुजू किया और जुले मैदान में जाके

दो रकअत पण्ड कर अल्लाह तआला से उस गुनाह की माफी याही तो अल्लाह तआला उसे जरूर माफ़ करमा देते हैं. (बैरुकी)

۱۸۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا
الِاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ: إِذَا هُمْ
أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِيرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ،
اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ
أَمْرِي. أَوْ قَالَ: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ. فَافْذَرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي
فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ
أَمْرِي. أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ. فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ،
وَافْذَرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ. قَالَ: وَيُسَمَّى حَاجَتَهُ . رواه

البخاري، باب ما جاء في التطوع مثنى مثنى، رقم: ۱۱۶۲

उजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा करमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हमें अपने मामलात में इस्तिफारा करने का तरीका ऐसे ही अछतिमाम (पाबंदी) से सिणाते थे जिस अछतिमाम से हमें कुआन मज्हद की सूरत सिणाते थे. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम करमाते थे: जब तुममें से कोई शम्स किसी काम का इरादा करे (और उसके नतीजा के बारे में इकिमंदा हो तो उसको इस तरह इस्तिफारा करना याहिये के) वो पेहले दो नफिल पण्डे, उसके बाद इस तरह हुआ करे:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ
مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِيرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ،
اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي،
فَافْذَرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي
دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَافْذَرْ لِيَ الْخَيْرَ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હેં દો રકઅત નમાઝ પબ્હાઈ ઔર ગૃહન ભી ખત્મ હો ગયા. ઉસકે બાદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સૂરજ ઔર ચાંદ અલ્લાહ તઆલા કી નિશાનિયો મેં સે દો નિશાનિયાં હેં. કિસી કી મૌત કી વજહ સે યે ગૃહન નહીં હોતે (બલકે ઝમીન વ આસમાન કી દૂસરી મખ્લૂકાત કી તરહ ઈન પર ભી અલ્લાહ તઆલા કા હુકમ ચલતા હે ઔર ઈનકી રૌશની વ તારીકી (અંધેરા) અલ્લાહ તઆલા કે હાથ મેં હે) ઈસલિયે જબ સૂરજ ઔર ચાંદ ગૃહન હોં તો ઉસ વક્ત તક નમાઝ ઔર દુઆ મેં મશગૂલ રહો જબ તક ઉનકા ગૃહન ખત્મ ન હો જાએ. ચૂંકે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાહબઝાદે (બેટે) હઝરત ઈબ્રાહીમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી વફાત (ઉસી દિન) હુઈ થી ઔર બાઝ લોગ યે કેહને લગે થે કે ગૃહન ઉનકી મૌત કી વજહ સે હુવા હે, ઈસલિયે યે બાત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાઈ. (બુખારી)

۱۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى فَاسْتَسْقَى، وَحَوْلَ رِدَاءَهُ حِينَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

باب کتاب صلاة الاستسقاء، رقم: ۲۰۷۰

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝૈદ માઝિની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ બારિશ કી દુઆ માંગને કે લિયે ઈદગાહ તશરીફ લે ગએ ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કિબ્લા કી તરફ રુખ કરકે અપની યાદર મુબારક કો ઉભટા (યે ગોયા નેક ફાલ થી કે અલ્લાહ તઆલા હમારા હાલ ઈસ તરહ બદલ દે). (મુસ્લિમ)

۱۹۲- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى

رواه ابو داود، باب وقت قيام النبي ﷺ من الليل، رقم: ۱۳۱۹

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા મઅમૂલે મુબારક થા કે જબ કોઈ અહમ મામલા પેશ આતા તો આપ ફૌરન નમાઝ મેં મશગૂલ હો જાતે.

(ابن ماجہ ۱۳۴۸)

۱۳۴- عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ عَلَى أَهْلِهِ

بَعْضُ الصُّبْحِ فِي الرِّزْقِ أَمَرَ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ هُوَ أَمَرُ

أَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ (تحف السادة المتقين عن مصنف عبد الرزاق ۱۱/۳)

حضرت معمر رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ ایک قریشی صحابی نے کہا کہ نبی کریم ﷺ صبح کے وقت اپنے گھر والوں پر نماز کی دعوت کرتے تھے اور پھر آپ صبح کے وقت اپنے گھر والوں پر نماز کا حکم فرماتے اور فرمایا یہ آیت (ہو اَمَرُ اَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ) اور اَمَرُ اَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

(ترجمہ: اپنے گھر والوں کو نماز کا حکم کیجیے اور پھر نبی کریم ﷺ صبح کے وقت اپنے گھر والوں پر نماز کی دعوت کرتے تھے اور پھر آپ صبح کے وقت اپنے گھر والوں پر نماز کا حکم فرماتے اور فرمایا یہ آیت (ہو اَمَرُ اَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ) اور اَمَرُ اَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى)

۱۳۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ إِلَى اللَّهِ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ

فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ لِيَقُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ

اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَللَّهُمَّ اِنِّي اَسْأَلُكَ

مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ

كُلِّ اِثْمٍ، اَسْأَلُكَ اَلَا تَدْعَ لِي ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا اِلَّا قَرَّجْتَهُ وَلَا

حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا اِلَّا قَضَيْتَهَا لِي، ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ اَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

مَا شَاءَ فَإِنَّهُ يَقْدَرُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَه، بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْحَاجَةِ، رَقْمُ ۱۳۴۸ قَالَ

الْبُخَارِيُّ: قُلْتُ: رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ طَرِيقٍ مُتَدَبَّرَةٍ عَنْهُ، ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ اَمْرِ الدُّنْيَا

اِلَى اٰخِرِهِ وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ بِإِختصارٍ وَزَادَ بَعْدَ قَوْلِهِ: وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ

العِصْمَةُ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ، وله شاهد من حديث انس رواه الاصبهاني ورواه ابو يعلى

الموصلی فی مستند من طریق فالده مصباح الزجاجة ٢٤٦/١

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अबी औका रहियल्लाहु तआला
अब्दुमा फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हमारे
पास तशरीफ लाये और ईरशाह फरमाया: जिस शम्स को कोई भी
उत्तरत पेश आये जिसका तअल्लुक अल्लाह तआला से हो या मजलूक
में किसी से हो तो उसको याहिये के वो वुजू करे फिर हो रकअत नमाज
पण्डे, फिर ईस तरह हुआ करे:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ

الكَرِيمُ مُبَحَّانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَللّهُمَّ اِنِّی
اَسْئَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَغَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ
كُلِّ اَثَمٍ اَسْئَلُكَ الْاَبَدَ عَ لِيْ ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا اِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا حَاجَةً مِّنْكَ
رَضًا اِلَّا قَضَيْتَهَا لِيْ

(तरजुमा: अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूह नहीं वो बणे हिल्म
(नर्मी, बर्दाश्त) वाले और बणे करीम हैं. अल्लाह तआला हर औब से
पाक हैं अर्श अजीम के मालिक हैं. सब तारीफें अल्लाह तआला के दिये
हैं जो तमाम जहानों के रब हैं. या अल्लाह! मैं आपसे उन तमाम चीजों
का सवाल करता हूँ जो आपकी रहमत की लाजिम (उत्तरी) करने वाली
हैं और जिनसे आपका मगफिरत फरमाना यकीनी हो जाता है. मैं
आपसे हर नेकी में से हिस्सा लेने का और हर गुनाह से मजकूर रहने
का सवाल करता हूँ. मैं आपसे ईस बात का भी सवाल करता हूँ के आप
मेरा कोई गुनाह बाकी न छोणिये जिसको आप बर्षा न दें और न कोई
झिक् जिसे आप दूर न फरमा दें और न ही कोई उत्तरत बाकी छोणिये
जिसमें आपकी रजामंदी हो जिसे आप मेरे दिये पूरा न फरमा दें").
ईस हुआ के बाद अल्लाह तआला से दुनिया व आगिरत के बारे में जो
चाहे मांगे उसे मिलेगा. (ईप्ने माजा)

١٩٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى

النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَخْرُجَ إِلَى الْبَحْرَيْنِ فِي
تِجَارَةٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صَلِّ رَكْعَتَيْنِ • رواه الطبرانی في الكبير ورجاله

موثقون، مجمع الزوائد ۵۷۲/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્કીદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
ફરમાતે હૈં કે એક શાખ્સ ને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈં બહરૈન
તિજારત કે લિયે જાના ચાહતા હૂં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (સફર સે પેહલે) દો રકઅત નફિલ પઢ
લેના. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا دَخَلْتَ مَنْزِلَكَ
فَصَلِّ رَكْعَتَيْنِ تَمْتَعًا نِكَ مَذْعَلِ السُّوءِ، وَإِذَا أَخْرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِكَ فَصَلِّ
رَكْعَتَيْنِ تَمْتَعًا نِكَ مَخْرَجِ السُّوءِ • رواه البزار ورجاله موثقون، مجمع

الزوائد ۵۷۲/۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે
નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ
તુમ ઘર મેં દાખિલ હો તો દો રકઅત નમાઝ પઢ લિયા કરો યે દો
રકઅતેં તુમ્હે ઘર મેં દાખિલ હોને કે બાદ કી બુરાઈ સે બચા લેંગી. ઈસી
તરહ ઘર સે નિકલને સે પેહલે દો રકઅત પઢ લિયા કરો, યે દો રકઅતેં
તુમ્હે ઘર સે બાહર નિકલને કે બાદ કી બુરાઈ સે બચા લેંગી. (બઝઝાર
મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۹۷- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَهُ: كَيْفَ تَقْرَأُ
فِي الصَّلَاةِ، فَقَرَأَتْ عَلَيْهِ أَمَّ الْقُرْآنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَاللَّيْلِ
نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِي التَّوْرَةِ وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ وَلَا فِي الزَّبُورِ وَلَا
فِي الْقُرْآنِ مِثْلَهَا وَأَنَّهَا لِلْسَّبْعِ الْمَثَانِي • رواه أحمد، الفتح الرباني ۶۵/۱۸

હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઈરશાદ ફરમાયા:

તુમ નમાઝ કે શુર મેં કયા પળતે હો? હઝરત કઅબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને સૂરએ ફાતિહા પળી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કસમ હેં ઉસ જાત કી જિસકે કબ્જા મેં મેરી જાન હૈ, અલ્લાહ તઆલા ને ન તૌરાત, ન ઈન્જીલ, ન ઝબૂર ઔર બાકી કુર્આન મેં ઈસ જૈસી કોઈ સૂરત ઉતારી હૈ. ઔર યહી વો (સૂરએ ફાતિહા કી) સાત આયતે હેં જો હર નમાઝ કી હર રકઅત મેં દુહરાઈ જાતી હેં. (મુસ્નદે અહમદ, ફત્હુર્રબ્બાની)

۱۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نَضَعِي وَلِعَبْدِي

مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ قَالَ اللَّهُ

تَعَالَى: حَمَدَنِي عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ قَالَ اللَّهُ

تَعَالَى: أَثْنَيْ عَلَى عَبْدِي، فَإِذَا قَالَ: ﴿مَلِكُ يَوْمِ الدِّينِ﴾ قَالَ: مَجَدَّنِي

عَبْدِي. وَقَالَ مَرَّةً: قَوْضَ إِلَى عَبْدِي. فَإِذَا قَالَ: ﴿إِيَّاكَ تَعْبُدُونَ﴾

نَسْتَعِينُ قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ:

﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ

الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي

مَا سَأَلَ. وهو جزء من الحديث، رواه مسلم، باب وجوب قراءة الفاتحة في كل

ركعة ۰۰۰۰ رقم: ۸۷۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હેં મૈને સૂરએ ફાતિહા કો અપને ઔર અપને બંદે કે દરમિયાન આધા આધા તકસીમ કર (બાંટ) દિયા હૈ (પેહલી આધી સૂરત કા તઅલ્લુક મુઝસે હૈ ઔર દૂસરી આધી સૂરત કા તઅલ્લુક મેરે બંદે સે હૈ) ઔર મેરે બંદે કો વો મિલેગા જો વો માંગેગા. જબ બંદા કેહતા હૈ “الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ” તબ તઆલા કે લિયે હેં જો તમામ જહાનોં કે રબ હેં” તો અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાતે હેં: મેરે બંદે ને મેરી ખૂબી બયાન કી. જબ બંદા કેહતા

“الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ” जो बने महरबान निहायत रहम वाले हैं” तो अल्लाह तआला हरशाह फरमाते हैं: बंदे ने मेरी तारीफ़ की. जब बंदा केहता है **مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ** “जो जज़ा और सज़ा के दिन के मालिक है” तो अल्लाह तआला हरशाह फरमाते हैं: मेरे बंदे ने मेरी बजाई प्रशंसा की. जब बंदा केहता है **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** “हम आप ही की ईबादत करते हैं और आप ही से मदद मांगते हैं” तो अल्लाह तआला हरशाह फरमाते हैं: ये मेरे और मेरे बंदे के दरमियान है यानी ईबादत करना मेरे लिये है और मदद मांगना बंदे की जरूरत है और मेरा बंदा जो मांगेगा वो उसे दिया जायेगा. जब बंदा केहता है:

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

“हमें सीधे रास्ता पर चला दीजिये, उन लोगो के रास्ता पर जिन लोगो पर आपने इज़ल फरमाया है, उन पर न आपका गज़ब नाज़िल हुवा और न वो गुमराह हुवे” तो अल्लाह तआला फरमाते हैं: सूरत का ये हिस्सा पालिस मेरे बंदे के लिये है और मेरे बंदे ने जो मांगा वो उसे मिल गया. (मुस्लिम)

۱۹۹- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ (فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ): وَإِذَا قَالَ: غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ، فَقُولُوا آمِينَ يُجِبْكُمْ اللَّهُ. رواه مسلم، باب التشهد في الصلاة، رقم: ۱۰۴

उत्तरत अबू मूसा अश्शरी रहियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का हरशाह नकल करते हैं के जब ईमाम **غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ** केह तो आमीन केहो, अल्लाह तआला तुम्हारी दुआ कुबूल फरमायेगे. (मुस्लिम)

۲۰۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَالَ

الإمام: ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ فَقُولُوا: آمِينَ، فَإِنَّهُ
مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه البخاري، باب

جهر المأموم بالتأمين، رقم: ٧٨٢

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (સૂરએ ફાતિહા કે અખીર મેં) કહે તો તુમ આમીન કહો, ઇસલિયે કે જિસ શખ્સ કી આમીન ફરિશતોં કી
આમીન કે સાથ મિલ જાએ યાની દોનોં કી આમીન કા વક્ત એક હો તો
ઉસકે પિછલે તમામ ગુનાહ માફ હો જાતે હૈં. (બુખારી)

٢٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ
إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ أَنْ يَجِدَ فِيهِ ثَلَاثَ خَلِقَاتٍ عِظَامٍ سِمَانٍ؟ قُلْنَا: نَعَمْ.
قَالَ: ثَلَاثُ آيَاتٍ يَقْرَأُ بِهِنَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ مِنْ ثَلَاثِ
خَلِقَاتٍ عِظَامٍ سِمَانٍ. رواه مسلم، باب فضل قراءة القرآن، رقم: ١٨٧٢

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કયા
તુમમેં સે કિસી કો યે પસંદ હૈ કે જબ વો ઘર જાએ તો વહાં ત્રીન હામિલા
ગિંટનિયાં મૌજૂદ હોં જો બળી ઔર મોટી હોં? હમને અર્ઝ કિયા:
યકીનન. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિન
ત્રીન આયતોં કો તુમમેં સે કોઈ શખ્સ નમાઝ મેં પણડતા હૈ વો ત્રીન બળી
ઔર મોટી ગિંટનિયોં સે બેહતર હૈં. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: ચૂંકે અરબોં કે નઝદીક ગિંટ નિહાયત પસંદીદા ચીઝ
થી, ખાસ તૌર સે વો ગિંટની જિસકા કોહાન ખૂબ ગોશ્ત સે ભરા હો,
ઇસલિયે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ગિંટ કી મિસાલ દી ઔર
ફરમાયા કે કુર્આન કરીમકા પણડના ઇસ પસંદીદા માલ સે ભી બેહતર હૈ

٢٠٢- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ رَمَعَ
رُكْعَةً أَوْ سَجَدَ سَجْدَةً، رَفَعَ بِهَا دَرَجَةً وَحُطَّ عَنْهَا خَطِيئَةٌ. رواه كله

احمد واليزار بنحوه باسانيد و بعضها رجاله رجال الصحيح و رواه الطبراني في الاوسط

مجمع الزوائد ٢/ ١٥٠

उठरत अबूठर रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे
सुना: जो शप्स अेक दुकूअ करता है या अेक सजदा करता है उसका अेक
दुर्जा बुलंद कर दिया जाता है और उसकी अेक गस्ती माफ़ कर दी जाती
है. (मुस्नदे अहमद, अजठार, तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

٢٠٣- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرْقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نَصَلِّي يَوْمًا وَرَاءَ
النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. قَالَ
رَجُلٌ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ
قَالَ: مَنْ الْمُتَكَلِّمُ؟ قَالَ: أَنَا. قَالَ: رَأَيْتُ بِضْعَةَ وَثَلَاثِينَ مَلَكًا
يَتَدِرُّونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُمُهَا أَوَّلُ. رواه البعاري، كتاب الاذان، رقم: ٧٩٩

उठरत रिफाआ बिन राफ़िअ जुरकी रहियल्लाहु तआला
अन्हु इरमाते हैं के उम लोग अेक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम के पीछे नमाज पण्ड रहे थे. जब आप सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने दुकूअ से सर उठाया तो इरमाया: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

ईस पर अेक शप्स ने कहा: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ
आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने जब नमाज अत्म इरमाई तो
दरयाफ़्त इरमाया (पूछा): किसने ये कलिमात कहे थे? उस शप्स ने
अर्ज किया: मैंने. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया:
मैंने तीस से कुछ जाईद (जियादा) इरिशते देये, हर अेक ईन कलिमात
का सवाब पेहले दिन ने में दूसरे से आगे बण्ड रहा था. (बुखारी)

٢٠٣- عَنْ أَبِي مُرَيْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَالَ الْإِمَامُ:
سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ ارْتَبْنَا لَكَ الْحَمْدَ، فَإِنَّهُ مِنْ وَاقَى
قَوْلِهِ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفْرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه مسلم، باب التسميع

والتحديد والتامين برقم: ११३

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब ईमाम (रुकूअ से उठत हुवे) **سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ** कहे तो तुम **كَلِمَاتٍ** कछो, जिसका ये केहना इरिशतों के केहने के साथ मिल जाता है उसके पिछले सारे गुनाह माफ़ हो जाते हैं. (मुस्लिम)

२०५- **عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: اقْرُبْ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَاكْثِرُوا الدُّعَاءَ**. رواه مسلم، باب ما يقال في الركوع والسجود، رقم: १०८३

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: बंदा नमाज़ के दौरान सजदा की हालत में अपने रब के सबसे ज़ियादा करीब होता है, बिडाअ (ईस हालत में) भूज हुआओं किया करो. (मुस्लिम)
फाईदा: नकिल नमाज़ों के सजदों में भास तौर पर हुआओं का अहतिमाम करना चाहिए.

२०६- **عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ سَمْعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً، وَمَحَا عَنْهَا سَيِّئَةً، وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً فَاسْتَكْبِرُوا مِنَ السُّجُودِ**. رواه ابن ماجه، باب ما جاء في كثرة السجود، رقم: १४२६

उत्तरत अब्दा बिन सामित रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के उन्होंने नबिये अकरम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: जो बंदा भी अल्लाह तआला के लिये सजदा करता है अल्लाह तआला उसकी वजह से ज़रूर एक नेकी लिख देते हैं, एक गुनाह माफ़ कर देते हैं और एक दर्जा बुलंद कर देते हैं. बिडाअ भूज कसरत से सजदा किया करो यानी नमाज़ पण्डा करो. (ईब्ने माज़)

२०८- **عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ**

السَّجْدَةُ فَمَسَّجَدَ، اغْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَمِينِي، يَقُولُ: يَا وَيْلِي! أَمَرَ ابْنُ آدَمَ
بِالسُّجُودِ فَمَسَّجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَأَمَرْتُ بِالسُّجُودِ فَأَيَّبْتُ لِقَى النَّارِ. رَوَاهُ

مسلم، باب بيان إطلاق اسم الكفر، ٠٠٠٠، رقم: ٢٤٤

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ ઇબ્ને આદમ સજદા કી આયત તિલાવત કરકે સજદા કર લેતા હૈ તો શૈતાન રોતા હુવા એક તરફ હટ જાતા હૈ ઔર કેહતા હૈ: હાએ અફસોસ! ઇબ્ને આદમ કો સજદા કરને કા હુકમ દિયા ગયા ઔર ઉસને સજદા ક્રિયા તો વો જન્મત કા મુસ્તહિક (હકદાર) હો ગયા. ઔર મુજે સજદા કરને કા હુકમ દિયા ગયા ઔર મૈને સજદા કરને સે ઇન્કાર ક્રિયા તો મૈ જહન્નમ કા મુસ્તહિક હો ગયા. (મુસ્લિમ)

٢٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ (فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ): إِذَا
فَرَّغَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ، وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ
أَهْلِ النَّارِ، أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ
شَيْئًا - مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ - مِمَّنْ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
فَيُغْفِرُ لَهُمْ فِي النَّارِ، يَغْفِرُ لَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ - تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ
إِلَّا أَثَرُ السُّجُودِ - حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرُ السُّجُودِ، فَيُخْرِجُونَ
مِنَ النَّارِ - رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ مَعْرِفَةِ طَرِيقِ الرَّؤْيَةِ، رَقْمٌ: ٤٥١

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ અલ્લાહ તઆલા બંદો કે ફેરલે સે ફારિગ હો જાએંગે ઔર યે ઇરાદા ફરમાએંગે કે અપની રહમત સે જિનકો યાહેં દોઝખ સે નિકાલ લેં તો ફરિશ્તો કો હુકમ ફરમાએંગે કે જિન લોગોં ને દુનિયા મેં શર્ક ન ક્રિયા હો ઔર “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” કહા હો ઉન્હેં દોઝખ કી આગ સે નિકાલ લેં. ફરિશ્તે ઉન લોગોં કો સજદા કે નિશાનાત કી વજહ સે પેહચાન લેંગે. આગ સજદોં કે નિશાનાત કે અલાવા તમામ જિસ્મ કો જલા દેગી, ઇસ

લિયે કે અલ્લાહ ને દોઝખ કી આગ પર સજદા કે નિશાનાત કો જલાના હરામ કર દિયા હૈં ઔર યે લોગ (જિનકે બારે મેં ફરિશતોં કો હુકમ દિયા ગયા થા) જહન્નમ કી આગ સે નિકાલ લિયે જાએંગે. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: સજદા કે નિશાનાત સે મુરાદ વો સાત અઅઝા (હિસ્સે) હૈં જિન પર ઈન્સાન સજદા કરતા હૈં, પેશાની, દોનોં હાથ, દોનોં ધુટને, દોનોં પૈર. (નવવી)

૨૦૧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا التَّشَهُّدَ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ. رواه مسلم. باب التشهّد في الصلاة.

رقم: ૧૦૩

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમ્મેં તશહહુદ (અત્તહિયાત) ઈસ તરહ સિખાત થે જિસ તરહ કુર્આન કરીમ કી કોઈ સૂરત સિખાતે થે. (મુસ્લિમ)

૨૧૦- عَنْ خُفَّابِ بْنِ إِيمَاءَ بْنِ رَحْصَةَ الْفَيْفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَلَسَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ يُشِيرُ بِأَصْبَعِهِ السَّابِقَةِ، وَكَانَ الْمُسْمِرُ كَوْنٌ يَقْرَأُونَ يَسْحَرُونَ بِهَا، وَكَذَّبُوا وَلَكِنَّهُ التَّوْحِيدُ. رواه احمد

مطلوباً، والطبرانی في الكبير ورجاله ثقات، مجمع الزوائد ۲/۲۳۳

હઝરત ખફફાફ બિન ઈમાઅ રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ નમાઝ કે અખીર મેં યાની કઅદા મેં બૈઠતે તો અપની શહાદત કી ઉંગલી મુબારક સે ઈશારા ફરમાતે. મુશરિકીન કેહતે થે યે ઈસ ઈશારા સે **الْعِيَادُ بِاللَّهِ** જાદૂ કરતે હૈં, હાલાંકે વો જૂટ બોલતે થે, બલ્કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈસસે તૌહીદ કા ઈશારા ફરમાતે થે યાની યે અલ્લાહ તઆલા કે એક હોને કા ઈશારા હૈં. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૨૧૧- عَنْ نَافِعٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا جَلَسَ

لِي الصَّلَاةِ وَصَحَّ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَأَشَارَ بِأَصْبَعِهِ وَاتَّبَعَهَا بَصَرُهُ ثُمَّ
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَهَا أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنَ الْحَبِيدِ يَتَّبِعِي

السَّيَّئَةِ . رواه احمد ١١٩/٢

उजरत नाकिअ रउमनुल्लाहि अवैह इरमाते हैं के उजरत
अनुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्दुमा जब नमाज (के
इरमादा) में बैठे तो अपने दोनों हाथ अपने दोनों घुटनों पर रखे और
(शहादत की) उंगली से ईशारा इरमाया और निगाह (नजर) उंगली
पर रखी. फिर (नमाज के बाद) इरमाया: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
अवैहि वसल्लम का ईरशाह है ये (शहादत की उंगली) शैतान पर बोले
से जियादा सप्त है यानी तशहहुद की छालत में शहादत की उंगली से
अल्लाह तआला की वलदानियत का ईशारा करना शैतान पर नेजे
वगैरा ईकने से भी जियादा सप्त है. (मुस्नदे अहमद)

પુશૂઅ વ ખુઝૂઅ (આજિઝી કરના, ગિળગિળાના)

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ ذُو قُرْبَىٰ لِلَّهِ
قَبِيلِينَ﴾ (البقرة: ۲۳۸)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: તમામ નમાઝોં કી ઔર ખાસ તૌર પર દરમિયાન વાલી નમાઝ યાની નમાઝે અસર કી પાબંદી કિયા કરો ઔર અલ્લાહ તઆલા કે સામને બા-અદબ ઔર નિયાઝમંદ હોકર ખબે રહા કરો. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْخَاشِعِينَ﴾ (البقرة: ۴۵)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: સબ્ર ઔર નમાઝ કે ઝરિયે સે મદદ લિયા કરો. બેશક વો નમાઝ દુશ્વાર ઝરૂર હૈ મગર જિનકે દિલોં મેં ખુશૂઅ હૈ ઉન પર કુછ ભી દુશ્વાર નહીં. (સૂરએ બકરહ)

ફાઈદા: સબ્ર યે હૈ કે ઈન્સાન અપને આપકો નફસાની ખ્વાહિશાત સે રોકે ઔર અલ્લાહ તઆલા કે તમામ અહકામ (હુકમ) પૂરે કરે. નીઝ તકલીફોં કો બદાશિત કરના ભી સબ્ર હૈ. (કશ્કુરુદમાન)

આયતે શરીફ મેં દીન પર અમલ કરને કે લિયે સબ્ર ઔર નમાઝ કે ઝરિયે સે મદદ કા હુકમ દિયા ગયા હૈ. (ફત્હુલ મુલિહમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ
خَشِعُونَ﴾ (المؤمنون: ۲-۳)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: યકીનન વો ઈમાન વાલે કામયાબ હો ગએ જો અપની નમાઝ મેં ખુશૂઅ ખુઝૂઅ કરને વાલે હૈ. (સૂરએ મોમિનૂન)

અહાદીસે નખવિયા

૨૧૨- عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ أَمْرٍ مُسْلِمٍ تَخْضَرُهُ صَلَاةٌ مَكْتُوبَةٌ، فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ وَخُشُوعَهَا وَرُكُوعَهَا، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ يَأْتِ بِكَبِيرَةٍ، وَذَلِكَ الذَّهْرُ كُلُّهُ. رواه مسلم، باب فضل الوضوء..... صحيح مسلم ૧/૨૦૬

طبع دار احیاء التراث العربی

હઝરત ઉસ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મેને રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો મુસલમાન ભી ફર્જ નમાઝ કા વક્ત આને પર ઉસકે લિયે અચ્છી તરહ વુજૂ કરતા હૈ ફિર ખૂબ ખુશૂઅ કે સાથ નમાઝ પઢતા હૈ જિસમેં રુકૂઅ ભી અચ્છી તરહ કરતા હૈ તો જબ તક કોઈ કબીરા (બખા) ગુનાહ ન કરે યે નમાઝ ઉસકે લિયે પિછલે ગુનાહોં કા કફકારા બન જાતી હૈ. ઔર નમાઝ કી યે ફઝીલત ઉસકો હમેશા હાસિલ હોતી રહેગી. (મુસ્લિમ)

કાઈદા: નમાઝ કા ખુશૂઅ યે હૈ કે દિલ મેં અલ્લાહ તઆલા કી અઝમત (બખાઈ, ખુશૂર્ગી) ઔર ખૌફ હો ઔર અઝા (જિસ્મ કે હિસ્સો) મેં સુકૂન હો. ઔર ખુશૂઅ મેં યે બાત ભી શામિલ હૈ કે કયામ કી હાલત મેં નિગાહ સજદે કી જગહ પર, રુકૂઅ મેં પૈરોં કી ઉંગલિયોં કી તરફ, સજદે મેં નાક પર ઔર બૈઠને કી હાલત મેં ગોદ પર હો. (બયાનુલ-કુર્આન, શર્હે સુનને અબી દાઉદ લિલઅૈની)

૨૧૩- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ لِأَخْسَنَ وَضُوءَهُ، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه ابوداؤد، باب كراهية الوسوسة..... رقم: ૧૦૦

હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એ રિવાયત હૈ કે નખિયે ફરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુજૂ કરતા હૈ ફિર દો રકઅત ઈસ તરહ

पण्डता है के उसमें कुछ भूलता नहीं यानी अल्लाह तआला की तरफ
पूरी तरह मुतवज्जे रहता है तो उसके पिछले सारे गुनाह माफ हो जाते
हैं. (अबू दौद)

۲۱۴- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ
مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيَسْبِغُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَقُومُ فِي صَلَاتِهِ فَيَعْلَمُ مَا يَقُولُ إِلَّا
انْقُضَ كَيْوَمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ مِنَ الْخَطَايَا لَيْسَ عَلَيْهِ ذَنْبٌ. (الحديث) رواه
الحاكم وقال: هذا حديث صحيح وله طرق عن أبي إسحاق ولم يخرجاه ووافقه
الذهبي ۳۹۹/۲

उत्तरत उकबा बिन आमिर जुहनी रहियल्लाहु तआला अल्लु
नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का हरशाह नकल करते हैं के
जो मुसलमान भी कामिल (पूरा) पुजू करता है फिर अपनी नमाज में
ईस तरह ध्यान से भगा होता है के उसे मालूम हो के वो क्या पण्ड रहा
है तो नमाज से ईस हाल में झरिग होता है के उस पर कोई गुनाह नहीं
होता, जैसे उस दिन था जिस दिन उसको उसकी मां ने जना था.
(मुस्तदरक हाकिम)

۲۱۵- عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَوْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَا بِوَضُوءٍ
فَتَوَضَّأَ، فَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ، ثُمَّ غَسَلَ
وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْمِرْقَى ثَلَاثَ مَرَّاتٍ،
ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ
الْيُمْنَى إِلَى الْكَفَّيْنِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ:
رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ: مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ، لَا يُحَدِّثُ
فِيهِمَا نَفْسَهُ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَسَكَانُ عُلَمَاؤُنَا
يَقُولُونَ: هَذَا الْوُضُوءُ أَسْبَغُ مَا يَتَوَضَّأُ بِهِ أَحَدٌ لِلصَّلَاةِ. رواه مسلم، باب

હજરત હુમરાન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ જો હજરત ઉસ્માન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે આઝાદ-કરદહ (આઝાદ કિયે હુવે) ખુલામ હૈં, બયાન કરતે હૈં કે હજરત ઉસ્માન બિન અફફાન રહિયલ્લાહુ અન્હુ ને વુજૂ કે લિયે પાની મંગવાયા ઔર વુજૂ કરના શુરૂ કિયા. પેહલે અપને હાથોં કો (ગઢોં તક) ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર કુલ્લી કી ઔર નાક સાંક કી, ફિર અપને ચેહરા કો ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર અપને દાઁ (સીધે) હાથ કો કુહની તક ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર બાઁ (ઉલ્ટે) હાથ કો ભી ઈસી તરહ ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર સર કા મસહ કિયા, ફિર દાઁ પૈર કો ટપ્નોં તક ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર બાઁ પૈર કો ભી ઈસી તરહ ત્રીન મરતબા ધોયા, ફિર ફરમાયા: જિસ તરહ મૈને વુજૂ કિયા હૈ ઈસી તરહ મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો વુજૂ કરતે દેખા હૈ. વુજૂ કરને કે બાદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા થા: જો શખ્સ મેરે ઈસ તરીકે કે મુતાબિક વુજૂ કરતા હૈ ફિર દો રકઅત નમાઝ ઈસ તરહ પઞહતા હૈ કે દિલ મેં કિસી ચીઝ કા ખયાલ નહીં લાતા તો ઉસકે પિછલે તમામ ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈં. હજરત ઈબ્ને શિહાબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ને ફરમાયા: હમારે ઉલમા ફરમાને હૈં કે યે નમાઝ કે લિયે કામિલ તરીન (પૂરા) વુજૂ હૈ. (મુસ્લિમ)

۲۱۶- عَنْ أَبِي الْكَرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعًا - شَكَ سَهْلًا - يُغْنِيَنَّ فِيهِمَا الرُّكُوعَ وَالْحُشُوعَ، ثُمَّ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ حَفْرَ لَه. رواه أحمد

و اسناد حسن، مجمع الزوائد ۲/ ۵۶۴

હજરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુજૂ કરતા હૈ ફિર દો રકઅત પઞહતા હૈ યા ચાર રકઅત, ઉનમેં અચ્છી તરહ રુકૂઅ કરતા હૈ ઔર ખુશૂઆ સે ભી પઞહતા હૈ, ફિર અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ્તિફગાર કરતા હૈ તો ઉસકી મગફિરત હો જાતી હૈ. (મુસ્નદે અહમદ, મજમૂઉન-ઝવાઈદ)

۲۱۷- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ الوُضُوءَ وَيُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ يُقْبِلُ بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ عَلَيْهِمَا إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ . رواه ابو داؤد، باب كراهية الرسوسة
رقم: १०७

उजरत उकबा बिन आमिर जुहनी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: जो शम्स भी अच्छी तरह पुजू करता है फिर दो रकअतें इस तरह पण्डता है के हिल नमाज की तरह मुतवइदे रहे और अअजा (जिस्म के हिस्सों) में भी सुकून हो तो उसके लिये यकीनन जन्नत वाजिब हो जाती है. (अबू दाउद)

۲۱۸- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّلَاةِ الْفَضْلُ؟ قَالَ: طَوَّلُ الْقُتُوبِ . رواه ابن حبان
(واستاده صحيح) १/१०

उजरत जाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के अके शम्स रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की मिहमत में हाजिर हुवे और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! कौनसी नमाज सभसे अइजल है? धरशाह इरमाया: जिस नमाज में कयाम लम्बा हो. (इब्ने हब्बान)

۲۱۹- عَنْ مُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ فَقِيلَ لَهُ: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا؟ رواه البخاري، باب قوله: يغفر لك الله ما تقدم من ذنبك رقم: १८३७

उजरत मुगीरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम (नमाज में धतना लम्बा) कयाम इरमाते के आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पांव मुबारक पर वरम (सूजन) आ जाता. आपसे अर्ज किया गया के अल्लाह तआला ने आपके अगले पिछले गुनाह (अगर हों भी तो) माफ इरमा दिये (फिर

આપ ઈતની મશક્કત (તકલીફ) ક્યું ઉઠાતે હો? ઈરશાદ ફરમાયા: કયા (ઈસ બાત પર) મૈં શુકુગુઝાર બંદા ન બનું? (બુખારી)

٢٢٠- عَنْ عُمَارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَنْصَرِفَ وَمَا كَيْبَ لَهُ إِلَّا عَشْرُ صَلَاةٍ تَسْعَاهَا ثُمَّهَا سُبْعُهَا مُدَّهَا خُمُسُهَا رُبُعُهَا ثُلُثُهَا نِصْفُهَا. رواه أبو داود، باب ما جاء في نقصان الصلوة، رقم: ٧٩٦

હજરત અમ્માર બિન યાસિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુનાઃ આદમી નમાઝ સે ફારિગ હોતા હૈં ઓર ઉસકે લિયે સવાબ કા દસ્વાં હિસ્સા લિખા જાતા હૈં, ઈસી તરહ બાઝ કે લિયે નવ્વાં, આઠવાં, સાતવાં, છઠ્ઠા, પાંચવાં, ચૌથાઈ, તિહાઈ, આધા હિસ્સા લિખા જાતા હૈં. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: હઢીસ શરીર સે મુરાદ યે હૈ કે જિસ કદર નમાઝ કી
 ઝાલિરી શકલ ઔર અંદરૂની કૈફિયાત સુન્નત કે મુતાબિક હોતી હૈ
 ઉતના હી ઝિયાદા અજરો સવાબ મિલતા હૈ. (બઝલ-મજહૂદ)

۲۳۱- عَنِ الْقَاضِي بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
الصَّلَاةُ مِثْقَالُ مِثْقَى، تَشْهَدُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، وَتَضَرُّعٌ، وَتَخَشُّعٌ،
وَتَسَاكُنٌ لَمْ تَفْنَعْ يَدِيكَ يَقُولُ تَوَلَّعَهُمَا إِلَى رَبِّكَ عَزَّوَجَلَّ مُسْتَقْبِلًا
بِظُورَيْهِمَا وَجْهَكَ تَقُولُ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ قَلْبًا كَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ كَذَاكَ
فَهِيَ خِدَاجٌ. رواه أحمد ۱۶۷/۱

હજરત ફઝલ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા ફરમાતે છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નમાઝ કી દો દો રક્અતેં ઈસ તરહ પળ્હો કે હર દો રક્અતોં કે અખીર મેં તશહહુદ (અત્તાહિય્યાત) પળ્હો. નમાઝ મેં આજિઝી, સુકૂન ઔર મસ્કનત કા ઈઝહાર કરો. નમાઝ સે ફારિગ હોને કે બાદ અપને દોનોં હાથોં કો દુઆ કે લિયે અપને રબ કે સામને ઈસ તરહ ઉઠાઓ કે દોનોં

હાથોં કી હથેલિયાં તુમ્હારે ચેહરે કી તરફ હોં. ફિર તીન બાર યા રબ યા રબ કેહ કર દુઆ કરો. જિસને ઈસ તરહ ન કિયા ઉસકી નમાઝ (અજરો સવાબ કે લિહાઝ સે) નાકિસ (ઐબ વાલી) હોગી. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۲۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَزَالُ اللَّهُ مُقْبِلًا عَلَى الْعَبْدِ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا صَرَفَ وَجْهَهُ أَنْصَرَفَ عَنْهُ.

رواه النسائي، باب التشديد في الالتفات في الصلاة، رقم: ۱۱۹۶

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા બંદા કી તરફ ઉસ વક્ત તક તવજ્જુહ ફરમાતે હેં જબ તક વો નમાઝ મેં કિસી ઔર તરફ મુતવજ્જે ન હો. જબ બંદા અપની તવજ્જુહ નમાઝ સે હટા લેતા હે તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસસે અપની તવજ્જુહ હટા લેતે હેં. (નસાઈ)

۲۲۳- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ يَصَلِّيَ أَلْبَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ حَتَّى يَتَقَلَّبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ مُؤَيٍّ. رواه ابن ماجه،

باب المعلى يتعمم، رقم: ۱۰۲۳

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી જબ નમાઝ પઞહને ખળા હોતા હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તરફ પૂરી તવજ્જુહ ફરમાતે હેં, યહાં તક કે વો નમાઝ સે ફારિગ હો જાએ યા (નમાઝ મેં) કોઈ ઐસા અમલ કરલે જો નમાઝ કે ખુશૂઅ (આજિઝી) કે ખિલાફ હો. (ઈબને માજા)

۲۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَمْسَحُ الْحَصَى فَإِنَّ الرُّخْمَةَ تَوَاجَّهُهُ. رواه الترمذی وقال:

حديث أبي ذر حديث حسن، باب ما جاء في كراهية مسح الحصى، رقم: ۳۷۹

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હેં કે

નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમમે કોઈ શખ્સ નમાઝ કે લિયે ખળા હો તો નમાઝ કી હાલત મેં બિલા ઝરત કંકરિયોં પર હાથ ન ફેરે કયુંકે ઉસ વકત અલ્લાહ તઆલા કી ખાસ રહમત ઉસકી તરફ મુતવજ્જે હોતી હૈ. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: ઈબ્તિદાએ ઇસ્લામ (ઇસ્લામ કે શુરૂ) મેં મસ્જિદોં કે અંદર સર્ફોં કી જગહ કંકરિયાં બિછા દી જાતી થી. કભી કોઈ કંકરી ખળી રહ જાતી જિસકી વજહ સે સજદા કરના મુશ્કલ હો જાતા થા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને બાર બાર કંકરિયાં હટાને સે ઇસલિયે મના ફરમાયા હૈ કે યે વકત અલ્લાહ તઆલા કી રહમત કે મુતવજ્જે હોને કા હૈ. કંકરિયાં હટાને યા ઇસ કિસ્મ કે કિસી દૂસરે કામ મેં મુતવજ્જે હોને ક વજહ સે રહમત સે મહરૂમી ન હો જાએ.

۲۳۵- عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا فِي الصَّلَاةِ وَرَفَعْنَا رُؤُوسَنَا مِنَ السُّجُودِ أَنْ نَطْمِئِنَّ عَلَى الْأَرْضِ جُلُوسًا وَلَا نَسْتَوِلِيَ عَلَى أَطْرَافِ الْأَقْدَامِ. رواه إمامنا الطبراني في الكبير وإسناده حسن. وقد تكلم الأزدی وابن حزم في بعض رجاله بما لا يقدح، مجمع الزوائد ۲/۲۲۵

હઝરત સમુરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમેં હુકમ ફરમાયા કરતે થે કે જબ હમ નમાઝ કી હાલત મેં સજદા સે સર ઉઠાએ તો ઇત્મેનાન સે ઝમીન પર બેઠે, પંજોં કે બલ ન બેઠે. (તબરાની, મજમૂઅઝ-ઝવાઈદ)

۲۳۶- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ خَضَرَتْهُ الْوَلَاءَةُ قَالَ: أَحَدْتُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: أَعْبُدِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ، وَاعْذُذْ نَفْسَكَ فِي الْمَوْتَى، وَإِيَّاكَ وَدَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا تَسْتَجَابُ، وَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَشْهَدَ الصَّلَاتَيْنِ الْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ وَلَوْ خَبِيرًا فَلْيَفْعَلْ. رواه الطبراني في الكبير والرجل الذي من النسخ لم أجده من ذكره وقد ورد من وجه آخر وسماه جابرًا. وفي الحاشية: وله شواهد

حضرت अबू ہریرہ رضی اللہ عنہ نے حدیث کا یہ حصہ کہ فرمایا: میں تم سے ایک حدیث بیان کرتا ہوں جو میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے سنی تھی۔ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے ہر شے فرمایا: اللہ تعالیٰ کی عیسیٰ عبادت کرو گویا تمہیں دیکھ رہے ہو اور اگر یہ کفر یا نسیب نہ ہو تو کفر یہ دھیان میں رکھو کہ اللہ تعالیٰ تمہیں دیکھ رہے ہیں۔ اپنے آپ کو مٹاؤں میں شمار کیا کرو (اپنے آپ کو جہنم میں نہ سمجھو کہ کفر نہ کسی بات سے بڑھ کر نہ کسی بات سے کم (بڑھ کر)) مجھ کو (جس پر اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے) کی بے ادبی سے اپنے آپ کو بڑھاتے رہو کہ یہ وہی کفر نہ کہ بڑھ کر ہے۔ جو تمہیں ہر شے اور کفر کی جہاد میں شریک ہونے کے لیے زمین پر پھیل کر رہا ہے جو کہتا ہے تو اسے پھیل کر جہاد میں شریک ہو جانا چاہیے۔ (تہذیب، مجاہدین-مجاہدین)

۲۲۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صَلَّاةٌ مُؤَدَّعٌ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ كُنْتَ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. (الحنیث) رواہ

ابو محمد الہرامی فی کتاب الصلوٰۃ وابن النجار عن ابن عمر وهو حدیث حسن، الجامع

الصغیر ۹۶/۲

حضرت अबू ہریرہ رضی اللہ عنہ نے حدیث کا یہ حصہ کہ فرمایا: اس شخص کی طرف نماز پڑھا کرو جو سب سے بڑھ کر ہونے والا ہو یا نہ جس کو گمان (بڑھ کر) ہو کہ یہ میری جہاد کی آپری نماز ہے اور اس طرف نماز پڑھا گویا تم اللہ تعالیٰ کی دیکھ رہے ہو، اگر یہ حال ہی ہے نہ ہو سکتے تو کم از کم یہ کفر یا نسیب ہو کہ اللہ تعالیٰ تمہیں دیکھ رہے ہیں۔ (جہاد میں شریک)

۲۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَيَرُدُّ عَلَيْنَا، فَلَمَّا جَعَلْنَا مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ، سَلَّمْنَا عَلَيْهِ لَمْ يَرُدِّ عَلَيْنَا، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فِي الصَّلَاةِ، فَتَرُدُّ عَلَيْنَا، فَقَالَ: إِنَّ فِي الصَّلَاةِ شُغْلًا. رواہ مسلم، باب تحریم

الكلام في الصلاة رقم: ۱۲۰۱

હજરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે (ઇબ્તિદાએ ઈસ્લામ (ઈસ્લામ કે શુર) મે) હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો નમાઝ કી હાલત મેં સલામ કર લિયા કરતે થે ઓર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમેં સલામ કા જવાબ દિયા કરતે થે. જબ હમ નજાશી કે પાસ સે વાપસ આએ તો હમને (પેહલી આદત કે મુતાબિક) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો સલામ કિયા, આપને હમેં જવાબ ન દિયા. હમને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! પેહલે હમ આપકો નમાઝ કી હાલત મેં સલામ કરતે થે આપ હમેં જવાબ દેતે થે (લેકિન ઈસ મરતબા આપને જવાબ ન દિયા) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નમાઝ મેં સિફ નમાઝ હી કી તરફ મશ્ગૂલ રેહના ચાહિયે. (મુસ્લિમ)

۲۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَفِي صَفَرِهِ أَزِيدُ كَأَزِيدِ الرُّوحِيِّ مِنَ الْبُكَاءِ عَلَيْهِ • رواه ابوداؤد، باب البكاء في

الصلاة، رقم: ۹۰۴

હજરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો નમાઝ પઢતે હુવે દેખા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સીના મુબારક સે રોને કી આવાઝ (સાંસ રુકને કી વજહ સે) એસી મુસલસલ આ રહી થી જેસે ચક્કી કી આવાઝ હોતી હે. (અબૂ દાઉદ)

۲۳۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَرْفُوعًا قَالَ: مَثَلُ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَمَثَلِ الْيَمْرِ أَنْ مَنْ أَوْفَى اسْتَوْفَى • رواه البيهقي مكنيا ورواه غيره عن الحسن

مرسل وهو الصواب، الترغيب ۱/ ۳۵۱

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ફર્ઝ નમાઝ કી મિસાલ તરાઝૂ કી સી હે, જો નમાઝ કો પૂરી તરહ અદા કરતા હે ઉસે પૂરા અજર મિલતા હે. (બેહકી, તરગીબ)

૨૩૧- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي ذَهْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْسَلًا (قَالَ): لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْ

عَبْدٍ عَمَلًا حَتَّى يُخْضِرَ قَلْبَهُ مَعَ يَدَيْهِ - صحاح السادة ૧૧૨/૩, قال المنذرى:

رواه محمد بن نصر المروزي في كتاب الصلاة مع كتابه مسند أبي منصور الدمشقي في

مسند الفردوس من حديث أبي بن كعب والمرسل أصح، الترغيب ૧/૧૬૬

હજરત ઉસ્માન બિન અબી દહરિશ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા બંદે કે ઉસી અમલ કો કુબૂલ ફરમાતે હૈ જિસમેં વો અપને બદન કે સાથ દિલ કો ભી મુતવજ્જે રખતા હૈ. (ઇન્હાફ)

૨૩૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الصَّلَاةُ ثَلَاثَةٌ

أَكْلَابٌ: الطُّهُورُ ثَلَاثٌ، وَالرُّكُوعُ ثَلَاثٌ، وَالسُّجُودُ ثَلَاثٌ، لَمَنْ آدَاها

بِحَقِّهَا قَبِلَتْ مِنْهُ، وَلَيْلٌ مِنْهُ سَائِرُ عَمَلِهِ، وَمَنْ رَدَّتْ عَلَيْهِ صَلَاتُهُ رُدَّتْ

عَلَيْهِ سَائِرُ عَمَلِهِ - رواه البيهقي وقال: لا نعلمه مرفوعا إلا عن المغيرة بن مسلم، قلت:

والمغيرة ثقة وإسناده حسن، مجمع الزوائد ૨/૨૬૦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: નમાઝ કે ત્રીન હિસ્સે હૈં યાની નમાઝ કા પૂરા સવાબ ઇન ત્રીન હિસ્સોં કે સહીહ અદા કરને પર મિલેતા હૈ. પાકી હાસિલ કરના તિહાઈ (૧/૩) હિસ્સા હૈ, ટુકૂઅ તિહાઈ હિસ્સા હૈ ઔર સજદા તિહાઈ હિસ્સા હૈ. જો શખ્સ નમાઝ આદાબ કી રિઆયત કે સાથ પળતા હૈ ઉસકી નમાઝ કુબૂલ કી જાતી હૈ ઔર ઉસકે સારે આમાલ ભી કુબૂલ કિયે જાતે હૈ. જિસકી નમાઝ (સહીહ ન પળને કી વજહ સે) કુબૂલ નહીં હોતી ઉસકે દૂસરે આમાલ ભી કુબૂલ નહીં હોતે. (બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૨૩૩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ،

فَبَصُرَ بِرَجُلٍ يُصَلِّي، فَقَالَ: يَا لَلْأَنِّ اتَّقِ اللَّهَ، أَحْسِنْ صَلَاتَكَ أَتَرَوْنَ

أَنِّي لَا أَرَاكُمْ، إِنِّي لَا أَرَى مِنْ خَلْفِي كَمَا أَرَى مِنْ بَيْنَ يَدَيَّ، أَحْسِنُوا

صَلَاتِكُمْ وَأَتِمُّوا رُكُوعَكُمْ وَسُجُودَكُمْ - رواه ابن خزيمة ૨૩૨/૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હમૈં અસર કી નમાઝ પઢાઈ. ઉસકે બાદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક સાહબ કો નમાઝ પઢતે હુવે દેખા તો ઉન્હૈં આવાઝ દેકર ફરમાયા: કુલાને અલ્લાહ તઆલા સે ડરો! નમાઝ કો અચ્છી તરહ સે પઢો. કયા તુમ યે સમજાતે હો કે મૈં તુમકો નહીં દેખતા? મૈં અપને પીછે કી ચીઝો કો ભી ઐસા હી દેખતા હૂં જેસા કે અપને સામને કી ચીઝો કો દેખતા હૂં. અપની નમાઝો કો અચ્છી તરહ પઢા કરો, રુકૂઅ ઔર સજ્દો કો પૂરે તૌર પર અદા કિયા કરો. (ઈબને ખુઝૈમા)

કાઈદા: નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા પીછે કી ચીઝો કો ભી દેખના આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે મુઅજિઝાત (વો ખિલાફે આદત બાત જો નબી સે ઝાહિર હો) મૈં સે હૈ.

۲۳۳- عَنْ وَائِلِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَكَعَ فَرُجَ أَصَابِعَهُ وَإِذَا سَجَدَ ضَمَّ أَصَابِعَهُ. - رواه الطبرانی في الكبير وأسناده حسن.

صححه ۳۲۸/۲

હઝરત વાઈલ બિન હિજર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ રુકૂઅ ફરમાતે તો (હાથો કી) ઉંગલિયાં ખુલી રખતે ઔર જબ સજ્દા ફરમાતે તો ઉંગલિયાં મિલા લેતે. (તબરાની, મજમૂઉઝ-ઝવાઈદ)

۲۳۵- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ يَتَمَّ رُكُوعَهُ وَ سَجُودَهُ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ عَاجِلًا أَوْ آجِلًا.

أصحح السادة المعتمدين عن الطبرانی في الكبير ۲۱/۳

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હૈં: જો શખ્સ દો રકઅત ઈસ તરહ પઢતા હૈ કે ઉસકા રુકૂઅ ઔર સજ્દા પૂરે તૌર પર કરતા હૈ (ઉસકે બાદ) અલ્લાહ તઆલા સે જો દુઆ માંગતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો વો ફૌરન યા (કિસી મસ્લહત કી વજહ સે) કુછ દેર બાદ ઝરૂર અતા ફરમાતે હૈં. (તબરાની, ઈતિહાફ)

२३६- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَثَلُ
الَّذِي لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَيَتَقَرُّ فِي سُجُودِهِ مَثَلُ الْجَائِعِ يَأْكُلُ الثَّمَرَةَ
وَالثَّمَرَتَيْنِ لَا تَغْنِيَانِ عَنْهُ شَيْئًا. رواه الطبرانی فی الکبیر وابوعلی واسنادہ

حسن، مجمع الزوائد ३/२

उजरत अबू अब्दुल्लाह अशरी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद फरमाया: उस शम्स की मिसाल जो पूरे तरीके पर रुकूअ नहीं करता और सजदा में होंगे मारता है उस लूके शम्स की सी है जो अंक दो भजूरें जाओ जिससे उसकी लूक दूर नहीं होती, इसी तरह ऐसी नमाज किसी काम नहीं आती. (तबरांनी, अबू यअला मजमउज-जवाँद)

२३७- عَنْ أَبِي التَّوَدَائِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: أَوَّلُ شَيْءٍ يُرْفَعُ مِنْ
هَذِهِ الْأُمَّةِ الْخُشُوعُ حَتَّى لَا تَرَى فِيهَا خَاشِعًا. رواه الطبرانی فی الکبیر

واسنادہ حسن، مجمع الزوائد ३/२

उजरत अबू दरदा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद फरमाया: इस उम्मत में सभसे पहले पुशूअ उठाया जायेगा यहाँ तक के तुम्हें उम्मत में अंक ली पुशूअ वाला न मिलेगा. (तबरांनी, मजमउज-जवाँद)

२३८- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَسْوَأُ النَّاسِ
سِرْقَةً الَّذِي يَسْرِقُ مِنْ صَلَاتِهِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَسْرِقُ مِنْ
صَلَاتِهِ؟ قَالَ: لَا يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلَا سُجُودَهَا، أَوْ لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ فِي
الرُّكُوعِ وَلَا فِي السُّجُودِ. رواه أحمد والطبرانی فی الکبیر والوسط و رجاله

رجال الصحيح، مجمع الزوائد ३/२

उजरत अबू कतादा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद फरमाया: भट-तरीन थोरी करने वाला शम्स वो है जो नमाज में से थोरी कर लेता है. सहाबा रहियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह!

नमाज में से किस तरह थोरी कर लेता है? ईरशाह फरमाया: उसका रुकूअ और सजदा अच्छी तरह नहीं करता. (मुस्नादे अहमद, तबरानी, महमूद-जवाहिर)

२२९- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى صَلَاةِ رَجُلٍ لَا يَقِيْمُ صَلَاتَهُ بَيْنَ رُكُوعِهِ وَمَوْجُودِهِ. رواه أحمد، الفتح، الترمذی، ۲۶۷/۲

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला ऐसे आदमी की नमाज की तरफ़ देखते ही नहीं जो रुकूअ और सजदा के दरमियान यानी कौमा में अपनी कमर को सीधा न करे. (मुस्नादे अहमद, इब्नुर्-रुबैया-नी)

२३०- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْإِلْفَاتِ فِي الصَّلَاةِ قَالَ: هُوَ اخْتِلَافٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ. رواه الترمذی وقال: هنا حديث حسن غريب، باب ما ذكر في الإلفات في الصلاة، رقم: ११०

उत्तरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से पूछा के नमाज में धर धर देखना कैसा है? ईरशाह फरमाया: ये शैतान का आदमी की नमाज में से उयक लेना है. (तिरमिज़ी)

२३१- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَتْ لَهُنَّ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلَاةِ، أَوْ لَا تَرْجِعَ إِلَيْهِمْ. رواه مسلم، باب النهي عن رفع البصر.....، رقم: १११

उत्तरत ज़ाबिर बिन समुरा रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो लोग नमाज में आसमान की तरफ़ नज़र उठा कर देखते हैं वो बाज़ आ जायें वरना उनकी निगाहें ठीपर की ठीपर ही रहे जायेंगी. (मुस्लिम)

२३२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ لَدَخَلَ

رَجُلٌ فَصَلَّى فَلَسَّم عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَرْدًا، فَقَالَ: ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ، فَرَجَعَ فَصَلَّى كَمَا صَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَلَسَّم عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ، ثَلَاثًا، فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنُ غَيْرَهُ، فَعَلَّمَنِي، فَقَالَ: إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ، ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ، ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَأْسَكَ، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ مَسَاجِدًا، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا. رواه البخاري، باب وجوب القراءة

લામામ و الناموس في الصلوات كلها. رقم: ۷۵۷

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મસ્જિદ મેં તશરીફ લાએ. એક ઔર સાહબ ભી મસ્જિદ મેં આએ ઔર નમાઝ પઢી, ફિર (રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ આએ ઔર) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો સલામ કિયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સલામ કા જવાબ દિયા ઔર ફરમાયા: જાઓ નમાઝ પઢો કયુંકે તુમને નમાઝ નહીં પઢી. વો ગએ ઔર જૈસે નમાઝ પેહલે પઢી થી વૈસી હી નમાઝ પઢ કર આએ, ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો આકર સલામ કિયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જાઓ નમાઝ પઢો કયુંકે તુમને નમાઝ નહીં પઢી. ઈસ તરહ તીન મરતબા હુવા. ઉન સાહબ ને અર્જ કિયા: ઉસ ઝાત કી કસમ જિસને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો હક કે સાથ ભેજા હૈ, મેં ઈસસે અચ્છી નમાઝ નહીં પઢ સકતા, આપ મુજે નમાઝ સિખાઈયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમ નમાઝ કે લિયે ખળે હુવા કરો તો તકબીર કહા કરો, ફિર કુર્આન મજીદ મેં સે જો કુછ તુમ પઢ સકો પઢો. ફિર રુકૂઅ મેં જાઓ તો ઈત્મેનાન સે રુકૂઅ કરો, ફિર રુકૂઅ સે ખળે હો તો ઈત્મેનાન સે ખળે હો. ફિર સજ્દા મેં જાઓ તો ઈત્મેનાન સે સજ્દા કરો. ફિર સજ્દા સે ઉઠો તો ઈત્મેનાન સે બૈઠો. યે સબ કામ અપની પૂરી નમાઝ મેં કરો. (ખુખારી)

વુઝૂ કે ફઝાઇલ

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى
الكَعْبَيْنِ﴾ [المائدة: ٦]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઈમાન વાલો! જબ તુમ નમાઝ કે લિયે ઉઠો તો પેહલે અપને મુંહ કો ઔર ફુહનિયોં તક અપને હાથોં કો ધો લિયા કરો ઔર અપને સરોં કા મસહ કર લિયા કરો ઔર અપને પાંવ ભી ટખ્નોં તક ધો લિયા કરો. (સૂરએ માઈદા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ﴾ [التوبة: ١٠٨]

ઔર અલ્લાહ તઆલા ખૂબ પાક રેહને વાલોં કો પસંદ ફરમાતે હે. (સૂરએ તૌબા)

અહાદીસે નબવિયા

٢٣٣- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأَانِ. أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ
نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالْفُتُورُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ.

(الحديث) رواه مسلم، باب فضل الوضوء، رقم: ٥٢٤

હઝરત અબૂ માલિક અશ્અરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વુઝૂ આધા ઈમાન હૈ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહના (આમાલ કે) તરાઝૂ કો સવાબ સે ભર દેતા હૈ. “સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” આસમાન વ ઝમીન કે દરમિયાન કી ખાલી જગહ કો સવાબ સે ભર દેતે

हैं. नमाज नूर है, सद्का दलील (गवाही) है, सफ़ करना रौशनी है और कुर्आन तुम्हारे हक में दलील है या तुम्हारे खिलाफ़ दलील है, यानी अगर इसकी तिलावत की और इस पर अमल किया तो ये तुम्हारी नज़ात (छुटकारे) का ज़रिया होगा वरना तुम्हारी पकण का ज़रिया होगा. (मुस्लिम)

फ़ाईदा: इस छद्दीस शरीफ़ में पुजू को आधा इमान इसलिये फ़रमाया है के इमान से दिल के कुकी शिर्क की नापाकी दूर होती है और पुजू से अअज़ा (जिस्म के हिस्सों) की नापाकी दूर होती है. नमाज के नूर होने का अंक मअना (मतलब) ये है के नमाज गुनाह और बे-इयाई से रोकती है, जिस तरफ़ नूर अंधेरे को दूर करता है. दूसरा मअना ये है के नमाज की वजह से नमाज़ी का येहरा कयामत के दिन रौशन होगा और दुनिया में भी नमाज़ी के येहरा पर तरो-ताज़गी होगी. तीसरा मअना ये है के नमाज क़ब्र और कयामत के अंधेरों में रौशनी है. सद्का के दलील होने का मतलब ये है के माल ईन्सान को मउबूब होता है और जब वो अल्लाह तआला के रास्ते में इसको ज़र्य करता है और सद्का करता है तो ये सद्का करना उसके इमान में सय्या होने की अलामत (निशानी) और दलील है. सफ़ के रौशनी होने का मतलब ये है के सफ़ करने वाला शम्स यानी अल्लाह तआला के हुक्मों को पूरा करने वाला, नाफ़रमा-नी से रुकने वाला और तकलीफ़ों को ज़र्दाश्त करने वाला अपने अंदर छिदायत की रौशनी लिये हुवे है. (नववी, मिरकात)

۲۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ خَلِيلِي عليه السلام يَقُولُ: تَبْلُغُ الْحِلَّةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَتْلُو الْوُضُوءَ. رواه مسلم، باب تِلاغِ الخِطَةِ

رقم: ०१७

उज़रत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु फ़रमाते हैं के मैंने अपने छपीब सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फ़रमाते हुवे सुना: मोमिन का ज़ेवर कयामत के दिन वहां तक पहुँचेगा जहाँ तक पुजू का पानी पहुँचता है यानी अअज़ा के जिन हिस्सों तक पुजू का पानी पहुँचेगा वहां तक ज़ेवर पेहनाया जायेगा. (मुस्लिम)

૨૩૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنْ أَمْتَنِي يُذْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، لِمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ. رواه البخاري، باب فضل الوضوء،

والفرالمحطلون..... رقم: ૧૩૧

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મેરી ઉમ્મત કયામત કે દિન ઇસ હાલ મેં બુલાઈ જાએગી કે ઉનકે હાથ પાંવ ઔર ચેહરે વુજૂ મેં ધુલને કી વજહ સે રૌશન ઔર ચમકદાર હોંગે, લિહાજા જો શમ્સ અપની રૌશની કો બખ્ષાના ચાહે તો ઉસે ચાહિયે કે વો ઉસે બખ્ષાએ. (બુખારી)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે વુજૂ ઇસ એહતિમામ (પાબંદી) સે ક્રિયા જાએ કે અઅજાએ વુજૂ (વુજૂ કે હિસ્સો) મેં કોઈ જગહ ખુશક (સૂખી) ન રહે. (મજાહિરે હક)

૨૩૭- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَوَّضَا فَاخَسَنَ الْوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ. رواه مسلم، باب خروج الخطايا..... رقم: ૦૪૮

હજરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસને વુજૂ ક્રિયા ઔર અચ્છી તરહ વુજૂ ક્રિયા યાની સુન્નાતો ઔર આદાબ વ મુસ્તહબ્બાત કા એહતિમામ ક્રિયા તો ઉસકે ગુનાહ જિસ્મ સે નિકલ જાતે હૈં યહાં તક કે ઉસકે નાખુનો કે નીચે સે ભી નિકલ જાતે હૈં. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: ઉલમા કી તહકીક યે હૈ કે વુજૂ નમાઝ વગૈરા ઇબાદાત સે સિર્ફ ગુનાહે સગીરા (છોટા ગુનાહ) માફ હોતે હૈં. કબીરા ગુનાહ (બળે ગુનાહ) બગૈર તૌબા કે માફ નહીં હોતે. ઇસલિયે વુજૂ નમાઝ વગૈરા ઇબાદાત કે સાથ તૌબા વ ઇસ્તિગફાર કા ભી એહતિમામ કરના ચાહિયે. અલ્બાતા અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલ સે કિસી કે ગુનાહે

કબીરા ભી માફ કરમા દે તો દૂસરી બાત હૈ. (નવવી)

۲۳۷- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يُسْبَغُ عَبْدُ الْوُضوءِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

رواه البزار ورجاله موثقون والحديث حسن انشاء الله، صحيح الزوائد ۱/ ۴۲۰

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો બંદા કામિલ (પૂરા) ગુઝૂ કરતા હૈ યાની હર ઉઝવ (હિસ્સે) કો અચ્છી તરહ ત્રીન મરતબા ધોતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે અગલે પિછલે સબ ગુનાહ માફ કરમા દેતે હૈ. (બઝઝાર, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۲۳۸- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْكُمْ

مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبَلِّغُ - أَوْ قِيَسُغُ - الْوُضوءَ ثُمَّ يَقُولُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، إِلَّا لِيَحْتَّ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ السَّمَاوِيَّةِ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ. رواه مسلم، باب الذكر المستحب عقب

الوضوء، رقم: ૫૫૩, وفي رواية لمسلم عن عُبَيْدِ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَنْ تَوَضَّأَ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ خَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ (الحديث)، باب الذكر المستحب عقب الوضوء، رقم: ૫૫૪, وفي رواية لابن ماجه عن أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

ثُمَّ قَالَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ૫૫૫, باب ما يقال بعد الوضوء، رقم: ૬૬૯, وفي رواية لابی داود عن عُبَيْدِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَأَحْسَنَ الْوُضوءَ ثُمَّ رَفَعَ نَظْرَهُ إِلَى

السَّمَاءِ، باب ما يقول الرجل إذا تَوَضَّأَ، رقم: ૧૭૦, وفي رواية للترمذي عن عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضوءَ ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ

أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ خَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ، وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ.

(الحديث) باب ما يقال بعد الوضوء، رقم: ૫૫૫

उजरत उमर बिन अत्ताब रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: तुममें से जो शप्स मुस्तहब्बात और आदाब का ओहतिमाम करते हवु अच्छी तरह वुजू करे फिर

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
पण्डे उसके लिये यकीनी तौर पर जन्नत के आठों दरवाजे खुल जाते हैं, जिससे चाहे दाखिल हो जावे. उजरत उकबा बिन आमिर जुहनी रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
का पण्डना मजकूर (जिक किया गया) है. उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में तीन मरतबा धन कलिमात को पण्डना मजकूर है. ओक दूसरी रिवायत में उजरत उकबा रदियल्लाहु तआला अन्हु से वुजू के बाद आसमान की तरफ निगाह (नजर) उठाकर धन कलिमात का पण्डना जिक किया गया है. ओक और रिवायत में उजरत उमर बिन अत्ताब रदियल्लाहु तआला अन्हु से ये कलिमात नकल किये गये हैं:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ.

(तरजुमा: मैं गवाही देता हूँ के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (ईबादत के लाईक) नहीं जो अकेला है उसका कोई शरीक नहीं और मैं गवाही देता हूँ के मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उसके बंदे और रसूल हैं, अय अल्लाह मुझे तौबा करने वालों और पाक साफ़ रेहने वालों में से बना.)

۲۳۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

وَمَنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ كَتَبَ فِي رَقٍّ ثُمَّ طَبَعَ بِطَابِعٍ فَلَمْ يَكْسَرْ

إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. (رواه جزء من الحديث) رواه الحاكم وقال هذا حديث صحيح

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ વુજૂ કે બાદ

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

પણતા હૈ તો ઈન કલિમાત કો એક કાગઝ પર લિખ કર ઉસ પર મુહર લગા દી જાતી હૈ જો કમાયત તક નહીં તોળી જાએગી યાની ઈસકે સવાબ કો આખિરત કે લિયે ઝખીરા કર દિયા જાએગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۲۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ وَاحِدَةً لَيْلًا وَطَيْفَةَ الْوُضُوءِ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْهَا، وَمَنْ تَوَضَّأَ اثْنَيْنِ فَلَهُ كَفْلَانِ، وَمَنْ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا فَذَلِكَ وَضُوءٌ وَوُضُوءُ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي. رواه أحمد ۱/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો વુજૂ મેં એક એક મરતબા હર ઉઝવ (હિસ્સે) કો ધોતા હૈ તો યે ફઝ કે દર્જ મેં હૈ ઓર જો વુજૂ મેં દો દો મરતબા હર ઉઝવ કો ધોતા હૈ તો ઉસે અજર કે દો હિસ્સે મિલતે હૈં ઓર જો વુજૂ મેં ત્રીન ત્રીન મરતબા હર ઉઝવ કો ધોતા હૈ તો યે મેરા ઓર મુઝસે પેહલે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ કા વુજૂ હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الصَّنَابِجِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَمَضَ مَضْمَضَ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ فِيهِ، فَإِذَا اسْتَنْفَرَ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ آتِفِهِ، فَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ وَجْهِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ يَدَيْهِ، فَإِذَا مَسَحَ بِرَأْسِهِ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ رَأْسِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ أَذُنَيْهِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ كَانَ مَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلَاتُهُ نَافِلَةً لَهُ. رواه النسائي، باب مسح الاذنين

مع الراي رقم: ١٠٣

وَقِي حَدِيثُ طَوِيلٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَانَ مَكَانَ (قَدْ كَانَ مَشِيئَةً إِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلَاتُهُ تَأْتِيهِ) فَإِنْ هُوَ قَامَ فَصَلَّى، فَحَمَدَ اللَّهَ وَأَتَى عَلَيْهِ، وَمَجَّذُهُ بِالْيَدَيْنِ هَوْلَهُ أَهْلًا، وَفَرَّغَ قَلْبَهُ لِلَّهِ، إِلَّا أَنْصَرَفَ مِنْ عَطِيَّتِهِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. رواه مسلم، باب اسلام عمرو.

من عتبة رقم: ١٩٣

हजरत अब्दुल्लाह सुनाबिडी रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब मोमिन बंदा बुजू करता है और इस दौरान कुल्ली करता है तो उसके मुंह के तमाम गुनाह धुल जाते हैं, जब वो नाक साफ़ करता है तो नाक के तमाम गुनाह धुल जाते हैं, जब येहरा धोता है तो येहरे के गुनाह धुल जाते हैं यहाँ तक के पल्कों की जगों से निकल जाते हैं, जब छाथों को धोता है तो छाथों के गुनाह धुल जाते हैं यहाँ तक के छाथों के नापुनों के नीचे से निकल जाते हैं, जब सर का मसह करता है तो सर के गुनाह धुल जाते हैं यहाँ तक के कानों से निकल जाते हैं, और जब पांव धोता है तो पांव के गुनाह धुल जाते हैं यहाँ तक के पांव के नापुनों के नीचे से निकल जाते हैं, फिर उसका मस्जिद की तरफ़ चल कर जाना और नमाज़ पण्डना उसके लिये मज़ीद (इज़ीलत का ज़रिया) होता है, (नसाई)

अेक दूसरी रिवायत में हजरत अब्दुल बिन अबसा सुलमी रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के अगर बुजू के बाद पाँच डोकर नमाज़ पण्डता है जिसमें अब्बाह तआला की ऐसी इम्हो सना (तारीफ़) और बुज़ुर्गी बयान करता है जो उनकी शान के बार्छक है और अपने दिल को (तमाम डिकों से) धाली करके अब्बाह तआला की तरफ़ मुतवज्जे रहता है तो ये शम्स नमाज़ से इरिग होने के बाद अपने गुनाहों से ऐसा पाक व साफ़ हो जाता है जैसा के आज ही उसकी मां ने उसको जना हो, (मुस्लिम)

इर्रह: पेहली रिवायत का बाज़ उलमा ने ये मतलब बयान किया है के बुजू से तमाम जिस्म के गुनाह माफ़ हो जाते हैं और नमाज़ पण्डने से तमाम बातिनी (अंदर के) गुनाह भी माफ़ हो जाते हैं.

(કશ્ફુલ-મુતઅ)

۲۵۲- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَيَّمَارُ جُلِي قَامَ إِلَى وَضُوئِهِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ، ثُمَّ غَسَلَ كَفَيْهِ نَزَلَتْ خَطِيبَتُهُ مِنْ كَفَيْهِ مَعَ أَوَّلِ فُطْرَةٍ، فَإِذَا مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَرَتْ نَزَلَتْ خَطِيبَتُهُ مِنْ لِسَانِهِ وَشَفَتَيْهِ مَعَ أَوَّلِ فُطْرَةٍ، فَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ نَزَلَتْ خَطِيبَتُهُ مِنْ سَمْعِهِ وَبَصَرِهِ مَعَ أَوَّلِ فُطْرَةٍ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ وَرِجْلَيْهِ إِلَى الْكَفَيْنِ سَلِمَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ هُوَ لَهُ وَمِنْ كُلِّ خَطِيئَةٍ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ، قَالَ: فَإِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ رَفَعَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَتَهُ وَإِنْ قَعَدَ قَعَدَ سَالِمًا. رواه

احمد ۲/۵/۲۶۳

હઝરત અબૂ ઉમામા રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો આદમી નમાઝ કે ઇરાદે સે વુજૂ કરને કે લિયે ઉઠતા હૈ ફિર અપને દોનો હાથ ગઢો તક ધોતા હૈ તો ઉસકે હથેલિયો કે ગુનાહ પાની કે પેહલે કતરા કે સાથ હી ઝળ (નિકલ) જાતે હૈ. ફિર જબ કુલ્લી કરતા હૈ, નાક મેં પાની ડાલતા હૈ ઓર નાક સાફ કરતા હૈ તો ઉસકી ઝબાન ઓર હોઠો કે ગુનાહ પાની કે પેહલે કતરા કે સાથ હી ઝળ જાતે હૈ. ફિર જબ અપને ચેહરે કો ધોતા હૈ તો ઉસકે કાન ઓર આંખ કે ગુનાહ પાની કે પેહલે કતરા કે સાથ હી ઝળ જાતે હૈ. ફિર જબ હાથો કો કુહનિયો તક ઓર પૈરો કો ટખ્નો તક ધોતા હૈ તો અપને હર ગુનાહ ઓર ગલ્તી સે ઇસ તરહ પક સાફ હો જાતા હૈ જેસે આજ હી ઉસકી માં ને ઉસકો જના હો. ફિર જબ નમાઝ પઢને કે લિયે બળા હોતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ નમાઝ કી વજહ સે દર્જ બુલંદ કર દેતે હૈ ઓર અગર બૈઠા રેહતા હૈ (નમાઝ મેં મશગૂલ નહીં હોતા) તો ભી ગુનાહો સે પાક સાફ હોકર બૈઠા રેહતા હૈ. (મુસ્નદ અહમદ)

۲۵۳- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ تَوَضَّأَ عَلَى طَهْرٍ شَجِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ. رواه ابن داود، باب الرجل يحد

الوضوء..... رقم: ۶۲

उज्जरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा
 इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ईरशाह
 इरमाया करते थे: जो शम्स गुज़र होने के भावजूद ताज़ा गुज़रता है उसे
 इस नेकियां मिलती हैं. (अबू दाउद)

ईईदा: उलमा ने लिख्ना है के गुज़र के भावजूद नया गुज़र करने
 की शर्त ये है के पेडले गुज़र से कोई ईबाहत कर ली हो. (भाज़लुल मजहूद)

२५३- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى
 أُمَّتِي لَأَمَرْتَهُمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ. رواه مسلم، باب السَّوَاكِ، رقم: ५८९

उज्जरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के
 नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अगर
 मुझे ये पयाल न होता के मेरी उम्मत मशक़्कत में पण जाओगी तो मैं
 उनको हर नमाज़ के वक़्त मिस्वाक करने का हुक्म देता. (मुस्लिम)

२५५- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرْبَعٌ مِنْ سُنَنِ
 الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسَّوَاكِ وَالتَّكَاحُ. رواه الترمذی وقال: حديث

ابی ایوب حدیث حسن غریب، باب ما جاء فی فضل الترویج والحث علیہ، رقم: १०८०

उज्जरत अबू अय्यूब रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है
 के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: चार
 चीज़ें पैगम्बरों की सुन्नतों में से हैं. उया (शर्म) का होना, पुशू
 लगाना, मिस्वाक करना और निकाह करना. (तिरमिज़ी)

२५६- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَشْرٌ مِنَ
 الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَاعْفَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسَّوَاكِ، وَاسْتِنَاقُ الْمَاءِ،
 وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجمِ، وَتَغْفُّ الْإِبْطِ، وَحَلَقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ
 الْمَاءِ قَالَ زَكْرِيَّا: قَالَ مُضَعَبٌ: رَأَيْتُ الْعَاشِرَةَ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ

الْمُضْمَضَةُ. رواه مسلم، باب خصال الفطرة، رقم: १०८१

उज्जरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: दस

थीजें अंबिया अलैहिमुस्सलाम की सुन्नतों में से हैं। मोछें काटना, डाण्डी बण्डाना, मिस्वाक करना, नाक में पानी डाल कर साफ़ करना, नाभुन तराशना, उंगलियों के जेणों को (और इसी तरह जिस्म में जहां जहां मैल जमता है मस्लन कान और नाक का सूराम और बगलों वगैरा का) अेडतिमाम से धोना, बगल के बाल उभेणना, जेरे नाक बाल मूंडना और पानी से इस्तिंजा करना (पेशाब पापाने के बाद गंदगी से अपने आपको पाक करना)। उटीस के रावी उजरत मुस्अब रहमतुल्लाहि अलैह इरमाते हैं के दस्वीं चीज में भूल गया। मेरा गुमान (बयाल) है के दस्वीं चीज कुल्ली करना है। (मुस्लिम)

२५८- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ . رواه النسائي، باب الترغيب في السواك، رقم: ॥

उजरत आइशा रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाह इरमाया: मिस्वाक मुंह को साफ़ करने वाली है और अल्लाह तआला की पुश्नूदी (रजा, भुशी) का जरिया है। (नसाई)

२५९- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا جَاءَنِي جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَطُّ إِلَّا أَمَرَنِي بِالسَّوَاكِ، لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أَخْفِيَ مُقَدِّمَ فِي . رواه احمد ॥ २६३/५

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाह इरमाया: जब भी जिब्रिल अलैहिस्सलाम मेरे पास आये मुझे मिस्वाक करने की ताकीद की यहां तक के मुझे अंदेशा होने लगा के मिस्वाक जियादा करने की वजह से मैं अपने मसोण्डों को छील न डालूं। (मुस्नदे अहमद)

२५९- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَرُقُّ مِنْ لَيْلٍ وَلَا نَهَارٍ فَيَسْتَقِيطُ إِلَّا يَتَسَوَّكُ قَبْلَ أَنْ يَتَوَضَّأَ . رواه ابو داود، باب السواك لمن قام بالليل، رقم: ॥

حضرت آئشا رضی اللہ عنہا سے روایت ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم صبح یا رات میں جب بھی سوکر اٹھتے تو پوچھنے سے پہلے میسواک پڑھ کر مارتے۔ (ابو داؤد)

۲۶۰- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا تَسَوَّكَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَامَ الْمَلِكُ خَلْفَهُ فَيَسْمَعُ لِقَاءَ رَبِّهِ فَيَذْنُوبُهُ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا- حَتَّى يَضَعَ قَدَّهُ عَلَى فِئِهِ، فَمَا يَخْرُجُ مِنْ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا صَارَ فِي جَوْفِ الْمَلِكِ، فَطَهَّرُوا أَلْوَاهَكُمْ لِلْقُرْآنِ. رواه البراء ورجاله

تفاتی، مجمع الزوائد ۲/۲۶۰

حضرت اعلیٰ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے ہر شے فرمایا: جب بندا میسواک کر کے نماز کے لیے جانا ہوتا ہے تو فرشتہ اس کے پیچھے جاتا ہے اور اس کی تلبات پڑھ دیا سے سنا ہے، پھر اس کے پیچھے کریم آ جاتا ہے یہاں تک کہ اس کے منہ پر اپنا منہ رکھ دے۔ کورآن کریم کا جو بھی لفظ اس نماز کے منہ سے نکلتا ہے سیدھا فرشتے کے ہتھ میں پڑتا ہے (اور اس طرف سے فرشتوں کا مل جل جاتا ہے) اس لیے تو آپ اپنے منہ کورآن کریم کی تلبات کے لیے ساک دھری رکھیں یا نبی میسواک کا اہل تیمام (پابندی) کرو۔ (بخاری، مسلم، ابوداؤد)

۲۶۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَكْعَتَانِ بِسَوَاكِ الْفَضْلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكْعَةً بِغَيْرِ سَوَاكِ. رواه البراء ورجاله موثقون، مجمع الزوائد ۲/۲۶۳

حضرت آئشا رضی اللہ عنہا سے روایت ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے ہر شے فرمایا: میسواک کر کے دو رکعت پڑھنا جائز میسواک دینے ۷۰ رکعت پڑھنے سے افضل ہے۔ (بخاری، مسلم، ابوداؤد)

۲۶۲- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَتَوَضَّأُ قَدَّهُ بِالسَّوَاكِ. رواه مسلم، باب السواك رقم: ۵۹۳

उजरत हुजैफा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब तहब्बुद के लिये उठते तो मिस्वाक से अपने मुंह को अच्छी तरह रगण कर साफ करते. (मुस्लिम)

۲۶۳- عَنْ شُرَيْحٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قُلْتُ: بَأَى شَيْءٍ كَانَ يَبْذُرُ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ؟ قَالَتْ: بِالسَّوَاكِ. رواه مسلم،

باب السواك رقم: ०१

उजरत शुरैह रउमतुल्लाहि अलैह फरमाते हैं मैंने उम्मुल मोमिनीन उजरत आईशा रहियल्लाहु तआला अन्हा से पूछा के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब घर में तशरीफ लाते तो सभसे पहले क्या काम करते? उन्होंने फरमाया: सभसे पहले आप मिस्वाक करते थे. (मुस्लिम)

۲۶۴- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ لِشَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ حَتَّى يَسْتَاكِ. رواه الطبرانی في الكبير

رجال موثقون، مجمع الزوائد ۲/ २११

उजरत जैद बिन खालिद जुहनी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अपने घर से नमाज के लिये उस वक्त तक नहीं निकलते थे जब तक मिस्वाक न फरमा लेते. (तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

۲۶۵- عَنْ أَبِي خَيْرَةَ الصَّبَاحِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ فِي الْوَلَدِ الدِّينِ أَتَوَارَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَوَدْنَا الْأَرَكَ نَسْتَاكِ بِهِ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدَنَا الْجَرِيدُ، وَلَكِنَّا نَقْبَلُ كَرَامَتِكَ وَعَطِيَّتِكَ. (الحديث) رواه الطبرانی في الكبير

واستاده حسن، مجمع الزوائد २/ २१८

उजरत अबू खैरा सुबाही रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैं उस वक़्त में शामिल था जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की भिदमत में छाजिर हुवा था. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हमें पीलू के दरफ्त की लकणियां मिस्वाक करने के लिये तोशा

(તોહફે) મેં દી. હમને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમારે પાસ
(મિસ્વાક કે લિયે) ખજૂર કે દરખ્ત કી ટેહનિયાં મૌજૂદ હેં લેકિન હમ
આપકે ઈસ ઈકરામ (ઈઝઝત) ઔર અતયા કો કુબૂલ કરતે હેં.
(તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

મસ્જિદ કે ફઝાઇલ વ આ'માલ

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَا تَأْكُلْ أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُحْلِ وَالْيَوْمَ الْآخِرُ أَكْبَرُ وَأَقَامُ
الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَبَقِيَ آلُ اللَّهِ فَبَقِيَ آلُ اللَّهِ فَبَقِيَ آلُ اللَّهِ فَبَقِيَ آلُ اللَّهِ
الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: 18]

અલ્લાહ તઆલા કી મસ્જિદોં કો આબાદ કરના ઉન હી લોગોં
કા કામ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા પર ઔર કયામત કે દિન પર ઈમાન
લાએ ઔર નમાઝ કી પાબંદી કી ઔર ઝકાત દી ઔર (અલ્લાહ તઆલા
પર ઐસા તવક્કુલ (યકીન, ભરોસા) કિયા કે) સિવાએ અલ્લાહ તઆલા
કે કિસી ઔર સે ન ડરે. ઐસે લોગોં કે બારે મેં ઉમ્મીદ હૈ કે યે લોગ
હિદાયત પાને વાલોં મેં સે હોંગે યાની અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં હિદાયત
દેને કા વાદા ફરમાયા હૈ. (સૂરએ તૌબા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فِي بُيُوتِ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ خُصُوعٌ وَخُضُوعٌ ۚ لَا تُلَهِيهُمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ ۚ يَتَخَفُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ
وَالْأَبْصَارُ﴾ [النور: 31]

(અલ્લાહ તઆલા ને હિદાયત વાલોં કા હાલ બયાન ફરમાયા
કે) વો ઐસે ઘરોં મેં જાકર ઈબાદત કિયા કરતે હૈં જિનકે બારે મેં અલ્લાહ
તઆલા ને હુકમ દિયા હૈ કે ઉન ઘરોં કા અદબ કિયા જાએ ઔર ઉનમેં
અલ્લાહ તઆલા કા નામ લિયા જાએ. ઉન ઘરોં મેં ઐસે લોગ સુબહ વ
શામ અલ્લાહ તઆલા કી પાકી બયાન કરતે હૈં જિન્હેં અલ્લાહ તઆલા
કી યાદ સે ઔર નમાઝ પઞહને સે ઔર ઝકાત દેને સે ન કિસી કિસ્મ કી
ખરીદ ગાફિલ કરતી હૈં ન કિસી કિસ્મ કી ફરોખ્ત (બેચના), વો લોગ
ઐસે દિન યાની કયામત સે ડરતે હૈં જિસ દિન બહુત સે દિલ પલટ
જાએંગે ઔર બહુત સી આંખેં ઉલટ જાએંગી. (સૂરએ નૂર)

કાઈદા: ઉન ઘરોં સે મુરાદ મસાજિદ (મસ્જિદે) હેં ઔર ઉનકા અદબ યે હે કે ઉનમેં જનાબત (હમબિસ્તરી વગૈરા કી નાપાકી) કી હાલત મેં દાખિલ ન હુવા જાએ, કોઈ નાપાક ચીઝ દાખિલ ન કી જાએ, શોર ન મચાયા જાએ, દુનિયા કે કામ ઔર દુનિયા કી બાતેં ન કી જાએ, બદબૂદાર ચીઝ ખાકર ન જાયા જાએ. (બયાનુલ-કુર્આન)

અહાદીસે નબવિયા

૨૫૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مَسَاجِدُهَا، وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ أَسْوَاقُهَا. رواه مسلم، باب

فضل الجلوس في مصلا..... رقم: ૧૦૨૮

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કો સબ જગહોં સે ઝિયાદા મહબૂબ મસાજિદ હેં ઔર સબસે ઝિયાદા નાપસંદ જગહેં બાઝાર હેં. (મુસ્લિમ)

૨૫૨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: الْمَسَاجِدُ بَيُّوتُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ تُضَيُّءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا تُضَيُّءُ نَجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الْأَرْضِ. رواه

الطبرانی في الكبير ورجال موثقون، صحيح الزوائد ૧૧૦/૨

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હેં કે મસાજિદ ઝમીન મેં અલ્લાહ તઆલા કે ઘર હેં. યે આસમાન વાલોં કે લિયે એસે ચમકતી હેં જેસા કે ઝમીન વાલોં કે લિયે આસમાન કે સિતારે ચમકતે હેં. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૨૫૩- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يَذْكُرُ فِيهِ اسْمَ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ.

رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ૬૪૬/૧

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ

ફરમાતે હુવે સુના: જિસને કોઈ મસ્જિદ બનાઈ જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કા નામ લિયા જાતા હો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે જન્નત મેં એક મહલ બના દેતે હૈં. (ઈબ્ને હબ્બાન)

૨૧૭- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ عَدَّ إِلَى الْمَسْجِدِ وَ

رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ تَرْكُةً مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا عَدَا أَوْ رَاحَ . رواه البخاري، باب

فضل من عدا إلى المسجد رقم: ૧૧૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શપ્સ સુબહ ઓર શામ મસ્જિદ મેં જાતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે જન્નત મેં મેહમાની કા ઈન્તિઝામ ફરમાતે હૈં જિતની મરતબા સુબહ યા શામ મસ્જિદ જાતા હૈ ઉતની હી મરતબા અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે મેહમાની કા ઈન્તિઝામ ફરમાતે હૈં. (બુખારી)

૨૧૮- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْعُدُوءُ وَالرَّوَا حُ

إِلَى الْمَسْجِدِ مِنَ الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ . رواه الطبراني في الكبير، وفيه: القاسم

أبو عبد الرحمن ثقة وفيه اختلاف، مجمع الزوائد ૧૬૧/૨

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સુબહ ઓર શામ મસ્જિદ જાના અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ કરને મેં દાખિલ હૈ. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૨૧૯- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِوَجْهِهِ

الكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ قَالَ: أَلَا قُلْتُ: نَعَمْ،

فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ، قَالَ الشَّيْطَانُ: خُفِظَ مِنِّي سَائِرَ الْيَوْمِ. رواه أبو داود،

باب ما يقول الرحمن عند دخوله المسجد، رقم: ૬૧૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ

تعالیٰ انہما ریواہت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا ہے کہ جو شخص اللہ کے رسول کے ساتھ ہوگا وہ اللہ کے ساتھ ہوگا اور جو اللہ کے ساتھ ہوگا وہ اللہ کے ساتھ ہوگا۔

أَعُوذُ بِاللّٰهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
 "میں اللہ تعالیٰ کی اور اس کی کریم ذات کی اور اس کی نافرمانی کرنے والی بادشاہت کی پناہ لیتا ہوں۔ شیطاں سے۔" جب یہ دعا پڑھی جاتی ہے تو شیطاں کہتا ہے: میں اسے (یہ شخص) پورے دن کے لیے مٹا دے گا۔ (ابن ماجہ ۱۰۱۶)

۳۷۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمَخْدَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَلْفَ الْمَسْجِدَ أَلْفَهُ اللَّهُ. رواه الطبرانی في الأوسط وفيه إسناده صحيح

الروائد ۲/۱۳۵

حضرت ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو شخص مسجد کو ایک بار گھر کرے گا اللہ اس کو ایک گھر دے گا۔ (تہذیب، مشکوٰۃ، ابوداؤد)

۳۷۳- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: الْمَسْجِدُ بَيْتٌ كُلُّ تَقَىٍّ وَتَكْفُلُ اللَّهُ لِمَنْ كَانَ الْمَسْجِدُ بَيْتَهُ بِالرُّوحِ وَالرَّحْمَةِ، وَالْجَوَازِ عَلَى الصَّرَاطِ إِلَى رِضْوَانِ اللَّهِ إِلَى الْجَنَّةِ. رواه الطبرانی في الكبير والأوسط، وإسناده حسن، قلت: ورجال البزار كلهم رجال

الصحيح، صحيح الروائد ۲/۱۳۴

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ فرمایا کرتے ہوئے سنا: مسجد ہر مسکن کی (پروردگار، اللہ سے ڈرنے والے) کا گھر ہے اور اللہ تعالیٰ نے اپنے حبیب کو دیا ہے کہ جس کا گھر مسجد ہو اسے اللہ (سودا) دے گا، اس پر اللہ عزوجل سے دعا ہے کہ اللہ اس کا راستہ آسان کر دے گا، اپنی رضا نسیب کر دے گا اور اسے جنت عطا کر دے گا۔ (تہذیب، مشکوٰۃ، ابوداؤد)

२८३- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ ذَنْبُ الْإِنْسَانِ، كَذِئْبِ الْغَنَمِ، يَأْخُذُ الشَّاةَ الْقَاصِيَةَ وَالنَّاجِيَةَ، فَيَأْكُمُ وَالشَّعَابَ، وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَالْعَامَةِ وَالْمَسْجِدِ. رواه أحمد ۲۳۲/۵

उजरत मुआज बिन जबल रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: शैतान ईन्सान का भेणिया है बकरियों के भेणिये की तरह, के वो हर औसी बकरी को पकण लेता है जो रेवण से दूर हो, अलग थलग हो, इसलिये घाटियों में अलाहिदा (अलग) ठहरने से बचो. ईजतिमाईयत (ईकट्टा रेहने) को, आम लोगों में रेहने को और मस्जिद को लाजिम (जउरी) पकणो. (मुस्नदे अहमद)

२८५- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَادُ الْمَسْجِدَ فَاسْهَبُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ومن سورة التوبة، رقم: ३०१३

उजरत अबू सईद रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब तुम किसी को बकसरत (बहुत जियादा) मस्जिद में आने वाला देखो तो उसके ईमानदार होने की गवाही दो. अल्लाह तआला का ईरशाह है:

إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

मस्जिदों को वही लोग आबाद करते हैं जो अल्लाह तआला पर और आभिरत के दिन पर ईमान रखते हैं. (तिरमिजी)

२८६- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا تَوَكَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ، إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ، إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ. رواه ابن ماجه، باب لزوم المساجد وانتظار

નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો મુસલમાન નમાઝ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક કે લિયે મસાજિદ કો અપના ઠિકાના બના લેતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસસે એસે ખુશ હોતે હૈ જૈસે ઘર કે લોગ અપને કિસી ઘર વાલે કે વાપસ આને પર ખુશ હોતે હૈ. (ઇબ્ને માજા)

ફાઈદા: મસાજિદ (મસ્જિદો) કો ઠિકાના બના લેને સે મુરાદ મસાજિદ સે ખુસૂસી તઅલ્લુક ઔર મસાજિદ મેં કસરત સે આના હૈ.

۲۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ رَجُلٍ كَانَ يُوطِّنُ الْمَسَاجِدَ فَشَغَلَهُ أَمْرٌ أَوْ عِلَّةٌ، ثُمَّ عَادَ إِلَى مَا كَانَ، إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ إِلَيْهِ كَمَا تَبَشَّشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَايِبِهِمْ إِذَا أَلْدِمَ. رواه ابن عزيمة ۱/۱۸۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને મસાજિદ કો ઠિકાના બનાયા હુવા થા યાની મસાજિદ મેં કસરત સે આતા જાતા થા ફિર વો કિસી કામ મેં મશગૂલ હો ગયા યા બીમારી કી વજહ સે રુક ગયા, ફિર દોબારા મસાજિદ કો ઉસી તરહ ઠિકાના બના લિયા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે દેખ કર એસે ખુશ હોતે હૈ જૈસે કે ઘર કે લોગ અપને કિસી ઘર વાલે કે વાપસ આને પર ખુશ હોતે હૈ. (ઇબ્ને ખુઝૈમા)

۲۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ لِلْمَسَاجِدِ أَوْ تَادَا، الْمَلَائِكَةُ جُلَسَاؤُهُمْ، إِنْ غَابُوا يَفْتَقِدُونَهُمْ، وَإِنْ مَرَضُوا عَادَوْهُمْ، وَإِنْ كَانُوا فِي حَاجَةٍ أَعَانُوهُمْ وَقَالَ ﷺ: جَلِيسُ الْمَسْجِدِ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: أَخٌ مُسْتَفَادٌ، أَوْ كَلِمَةٌ مُعْكَمَةٌ، أَوْ رَحْمَةٌ مُنْتَظَرَةٌ. رواه

احمد ۲/૬૧૮

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો લોગ કસરત સે મસ્જિદો મેં જમા રેહતે હૈ વો મસ્જિદો કે ખૂંટે હૈ. ફરિશ્તે ઉનકે

અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉસ ઔરત કી નમાઝે જનાઝા પળદી ઔર ઈરશાદ ફરમાયા: મૈને ઉસે જન્નત મેં દેખા ઈસલિયે કે વો મસ્જિદ સે ફૂળા-કરકટ ઉઠાતી થી. (તબરાની, મજમુઅઝ-ઝવાઈદ)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

ઇલ્મ વ ઝિક

ઇલ્મ

અલ્લાહ તઆલા કી ઝાતે આલી સે બરાહે રાસ્ત
ઇસ્તિફાદા (ડાઇરેક્ટ ફાઇદા ઉઠાને) કે લિયે અલ્લાહ
તઆલા કે અવામિર (હુકમો) કો હઝરત મુહમ્મદ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તરીકા પર પૂરા કરને
કી ગરઝ સે અલ્લાહ વાલા ઇલ્મ હાસિલ કરના યાની
ઇસ બાત કી તહકીક (જાંચ) કરના કે અલ્લાહ
તઆલા મુઝસે ઇસ હાલ મેં કયા ચાહતે હેં

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رُسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا
رُزُوقَكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا
تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: ۱۲۹]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હે: જિસ તરહ (હમને કઅબા કો
કિબ્લા મુકર્રર કરકે તુમ પર અપની નેઅમત કો મુકમ્મલ કિયા ઇસી
તરહ) હમને તુમ લોગોં મેં એક (અઝીમુશ્શાન) રસૂલ ભેજા જો પાક
કરતે હેં, તુમકો કુઆનિ કરીમ કી તાલીમ દેતે હેં, ઔર ઉસ કુઆનિ કરીમ
કી મુરાદ ઔર અપની સુન્નત ઔર તરીકા કી (ભી) તાલીમ દેતે હેં ઔર
તુમકો એસી (મુફીદ) બાતોં કી તાલીમ દેતે હેં જિનકી તુમકો ખબર ભી
નથી. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ ۖ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾ [النساء: ۱۱۳]

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હૈ: અલ્લાહ તઆલા ને આપ પર કિતાબ ઔર ઈલ્મ કી ખાતે નાઝિલ ફરમાઈ (ઉતારી) ઔર આપકો વો ખાતે સિખાઈ હૈ જો આપ ન જાનતે થે ઔર આપ પર અલ્લાહ તઆલા કા બખા ફઝલ હૈ. (સૂરએ નિસા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ [ط: ۱۱۴]

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હૈ: ઔર આપ યે દુઆ કીજિયે કે અય મેરે રબ મેરા ઈલ્મ બળહા દીજિયે. (સૂરએ તાહા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا ۖ وَآلَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [النمل: ۱۰]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર બિલા શુબહ હમને દાઉદ ઔર સુલૈમાન કો ઈલ્મ અતા ફરમાયા ઔર ઈસ પર ઉન દોનોં નબિયોં ને કહા કે સબ તારીફે ઉસ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હૈ જિન્હોંને હમેં અપને બહુત સે ઈમાન વાલે બંદોં પર ફઝીલત દી. (સૂરએ નમલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَبَلَدِكَ الْأَمْثَالَ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ [المعین: ۴૩]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર હમ યે મિસાલે લોગોં કે લિયે બયાન કરતે હૈ, (લેકિન) ઈન્હેં ઈલ્મવાલે હી સમઝતે હૈ. (સૂરએ અન્કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ [ط: ૨૮]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: બેશક અલ્લાહ તઆલા સે ઉન કે વહી બંદે ડરતે હૈ જો ઉનકી અઝમતકા ઈલ્મ રખતે હૈ. (સૂરએ ફતિર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ هَلْ يَسْعَى الْبَيْنُ يَعْلَمُونَ وَالْبَيْنُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [المر: ૧૯]

રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હૈ: આપ કેહ દીજિયે કે કયા ઇલ્મવાલે ઔર બેઇલ્મ બરાબર હો સકતે હૈં? (સૂરએ ઝુમર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ۚ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا ۚ يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ ۖ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٌ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ [المجادلة: ١١]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઈમાન વાલો! જબ તુમસે યે કહા જાએ કે મજલિસ મેં દૂસરોં કે બેઠને કે લિયે ગુંજાઈશ કરદો તો તુમ આને વાલે કો જગહ દે દિયા કરો અલ્લાહ તઆલા તુમકો જન્મત મેં ખુલી જગહ દેંગે. ઔર જબ કિસી ઝડરત કી વજહ સે તુમહે કહા જાએ કે મજલિસ સે ઉઠ જાઓ તો ઉઠ જાયા કરો, અલ્લાહ તઆલા (ઈસ હુકમ કો ઈસી તરહ દૂસેર અહકામાત કો, માનને કી વજહ સે) તુમમેં સે ઈમાન વાલોં કે, ઔર જિન્હે ઇલ્મ (દીન) દિયા ગયા હૈ ઉનકે દર્જે ખુલંદ કરેંગે. ઔર જો કુછ તુમ કરતે હો અલ્લાહ તઆલા ઉસસે બા-ખબર હૈં. (સૂરએ મુજાદલા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: ٤٢]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર સચ મેં ઝૂટ કો ન મિલાઓ ઔર જાન બૂઝ કર હક કો યાની શરઈ અહકામ (હુકમો) કો ન છુપાઓ. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿اتَّامِرُوا النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَسْأَلُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ [البقرة: ١٧٧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: કયા (ગઝબ હૈં કે) તુમ, લોગોં કો તો નેકી કા હુકમ કરતે હો ઔર અપની ખબર ભી નહીં લેતે હાલાંકે તુમ કિતાબ કી તિલાવત કરતે હો (જિસકા તકાઝા યે થા કે તુમ ઇલ્મ પર

અમલ કરતે)તો ફિર કયા તુમ ઇતના ભી નહીં સમજતે. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَرِيدُ أَنْ أَحَالِفَكُمْ إِلَى مَا أَنْهَكُمْ عَنْهُ﴾ (મુદ: ૮૮)

હઝરત શુઅબ અલ્લેહિસ્સલામ ને અપની કૌમ સે ફરમાયા:
(ઔર મૈં જિસ તરહ ઇન બાતોં કી તુમકો તાલીમ કરતા હું, ખુદ ભી તો
ઇસ પર અમલ કરતા હું) ઔર મૈં યે નહીં ચાહતા કે જિસ કામ સે તુમ્હે
મના કરું મૈં ખુદ ઉસે કરું. (સૂરએ હૂદ)

અહાદીસે નબવિયા

1- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ مِنَ
الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا، فَكَانَ مِنْهَا نَقِئَةٌ،
فَلَبِثَ الْمَاءُ، فَاتَّبَعَتِ الْكَلَا وَالْعُشْبُ الْكَثِيرُ، وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ،
أَمْسَكَتِ الْمَاءُ، فَفَقَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَ
مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى، أَلْهَمَهُمْ قِيَعَانٍ لَا تَمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا، فَذَلِكَ
مَثَلُ مَنْ فُقِدَ فِي دِينِ اللَّهِ وَنَفَقَ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمٌ وَعِلْمٌ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ
يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، باب

فصل من علمه علم، رقم: ૪૧

હઝરત અબૂ મૂસા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાહ ફરમાયા: અલ્લાહ
તઆલા ને મુઝે જિસ ઇલ્મો હિદાયત કે સાથ ભેજા હૈ ઉસકી મિસાલ ઉસ
બારિશ કી તરહ હૈ જો કિસી ઝમીન પર ખૂબ બરસે. (ઔર જિસ ઝમીન
પર બારિશ બરસી વો ત્રીન તરહ કી થી) (૧) ઉસકા એક ટુકળા ઉમ્દા
થા જિસને પાની કો અપને અંદર જઝબ કર લિયા, ફિર ખૂબ ઘાસ ઔર
સબ્જા ઉગાયા. (૨) ઝમીન કા એક (દૂસરા) ટુકળા સખ્ત થા (જિસને
પાની કો જઝબ તો નહીં ક્રિયા લેકિન) ઉસકે ઊપર પાની જમા હો ગયા,
અલ્લાહ તઆલા ને ઇસસે ભી લોગોં કો નકા પહુંચાયા. ઉન્હોંને ખુદ ભી
પિયા, જાનવરોં કો ભી પિલાયા ઔર ખેતોં કો ભી સૈરાબ ક્રિયા. (૩) વો

બારિશ ઝમીન કે ઐસે ટુકળોં પર ભી બરસી જો ચટયલ મેદાન હી થે જિસને ન પાની જમા ક્રિયા ઔર ન હી ધાસ ઉગાઈ.

(ઇસી તરહ લોગ ભી ત્રીન કિસ્મ કે હોતે હૈં, પેહલી મિસાલ) ઉસ શખ્સ કી હૈ જિસને દીન મેં સમઝ હાસિલ કી ઔર જિસ હિદાયત કો દેકર અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે ભેજા હૈ અલ્લાહ તઆલા ને ઉસે ઉસ હિદાયત સે નફા પહુંચાયા, ઉસને ખુદ ભી સીખા ઔર દૂસરોં કો ભી સિખાયા. (દૂસરી મિસાલ ઉસ શખ્સ કી હૈ જિસને ખુદ તો ફાઈદા નહીં ઉઠાયા મગર દૂસરે લોગોં ને ઉસસે ફાઈદા હાસિલ ક્રિયા) (ત્રીસરી મિસાલ) ઉસ શખ્સ કી હૈ જિસને ઉસકી તરફ સર ઉઠાકર ભી ન દેખા ઔર ન અલ્લાહ તઆલા કી ઉસ હિદાયત કો કુબૂલ ક્રિયા જિસકે સાથ અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે ભેજા હૈ. (બુખારી)

۲- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: خَيْرُكُمْ

مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح. باب

ما جاء في تعليم القرآن. رقم: ۲۹۰۷

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સબસે બેહતર શખ્સ વો હૈ જો કુર્આન શરીફ સીખે ઔર સિખાએ. (તિરમિઝી)

۳- عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ

قَرَأَ الْقُرْآنَ وَتَعَلَّمَهُ وَعَمِلَ بِهِ أَلَيْسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَاجًا مِنْ نُورٍ ضَوْؤُهُ مِثْلُ ضَوْءِ الشَّمْسِ، وَيُكْفَى وَالَّذِي هُلُكُنَا لَا يَقُومُ بِهِمَا الدُّنْيَا، فَيَقُولَانِ يَمَا كُنِينَا هَذَا؟ فَيُقَالُ بِأَخِيذٍ وَلَكِ كَمَا الْقُرْآنُ. رواه الحاكم

وقال: هذا حديث صحيح على شرط مسلم يخرجه ووافقه الذهبي ۱/ ۶۸

હઝરત બુરૈદા અસ્લમી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કુર્આન શરીફ પઞ્હે, ઉસે સીખે ઔર ઉસ પર અમલ કરે ઉસકો કયામત કે દિન તાજ પેહનાયા જાએગા જો નૂર કા બના હુવા

હોગા, ઉસકી રૌશની સૂરજ કી રૌશની કી તરહ હોગી. ઉસકે વાલિદૈન (માં બાપ) કો એસે દો જોળે પેહનાએ જાએંગે કે તમામ દુનિયા ઉસકા મુકાબ્લા નહીં કર સકતી. વો અર્ઝ કરેંગે: યે જોળે હમેં કિસ વજહ સે પેહનાએ ગએ? ઇરશાદ હોગા: તુમ્હારે બચ્ચે કે કુર્આન શરીફ પખ્હને કે બદલે મેં. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۴- عَنْ مُعَاذِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ لَرَأَ الْقُرْآنَ، وَ عَمِلَ بِمَا فِيهِ أَلْسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ضَوْءٌ أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي يَوْمِ الدُّنْيَا، لَوْ كَانَتْ فِيكُمْ فَمَا طَعْنَكُمْ بِالْيَدِي عَمِلَ بِهَذَا. رواه أبو داود، باب في ثواب قراءة القرآن، رقم: ۱۴۰۲

હજરત મુઆઝ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કુર્આન શરીફ પખ્હે ઔર ઉસ પર અમલ કરે ઉસકે વાલિદૈન કો કયામત કે દિન એક તાજ પેહનાયા જાએગા જિસકી રૌશની સૂરજ કી રૌશની સે ભી ઝિયાદા હોગી. ફિર અગર વો સૂરજ તુમ્હારે ઘરોં મેં તુલૂઅ હો (નિકલે) (તો જિતની રૌશની વો ફેલાએગા ઉસ તાજ કી રૌશની ઉસસે ભી ઝિયાદા હોગી) તો તુમ્હારા ઉસ શખ્સ કે બારે મેં કયા ગુમાન હે-જો ખુદ કુર્આન શરીફ પર અમલ કરને વાલા હો યાની જબ વાલિદૈન કે લિયે યે ઇન્આમ હે તો અમલ કરને વાલે કા ઇન્આમ ઇસસે કહીં ઝિયાદા હોગા. (અબૂ દાઉદ)

۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَفْرَوَيْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَقَدْ اسْتَدْرَجَ النُّبُوَّةَ بَيْنَ جَنَّتَيْهِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُؤْخَذُ إِلَيْهِ، لَا تَبْقَى لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ أَنْ يَجِدَ مَعَ مَنْ وَجَدَ، وَلَا يَجْهَلُ مَعَ مَنْ جَهِلَ، وَفِي جَوْفِهِ كَلَامُ اللَّهِ. رواه الحاكم وقال: صحيح

الإسناد، الترغيب ۲/ ۲۰۲

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ

વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને કલામુલ્લાહ શરીફ પળહા ઉસને ઉલૂમે નુબુવ્વત કો અપની પરિલયો કે દરમિયાન લે લિયા ગો ઉસકી તરફ વહી (ફરિશ્તે કે ઝરિયે અલ્લાહ કા હુકમ, આયત) નહીં ભેજી જાતી. હાકિઝે કુર્આન કે લિયે મુનાસિબ નહીં કે ગુસ્સા કરને વાલો કે સાથ ગુસ્સા સે પેશ આએ યા જાહિલાના સુલૂક કરને વાલો કે સાથ જહાલત કા સુલૂક કરે જબકે વો અપને અંદર અલ્લાહ તઆલા કા કલામ લિયે હુવે હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ, તરગીબ)

۲- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْعِلْمُ عِلْمَانِ: عِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ، وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى ابْنِ آدَمَ. رَوَاهُ الْحَافِظُ أَبُو بَكْرٍ الْخَطِيبُ فِي تَارِيخِهِ بِاسْتِادَ حَسَنٍ، التَّرْغِيبُ ۱/ ۱۰۳

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈલ્મ દો તરહ કા હોતા હૈ. એક વો ઈલ્મ હૈ જો દિલ મેં ઉતર જાએ, વહી ઈલ્મ નાફેઅ (નફા પહુંચાને વાલા) હૈ. ઓર દૂસરા વો ઈલ્મ હૈ જો સિર્ફ ઝબાન પર હો યાની અમલ ઓર ઈખ્લાસ સે ખાલી હો તો વો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ઈન્સાન કે ખિલાફ (ઉસકે મુજરિમ હોને કી) દલીલ હૈ યાની યે ઈલ્મ ઈલ્લામ દેગા કે જાનને કે બાવજૂદ અમલ કયું નહીં કિયા. (તરગીબ)

۴- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي الصُّفَةِ فَقَالَ: أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْدُو كُلُّ يَوْمٍ إِلَى بَطْحَانَ أَوْ إِلَى الْعَقِيقِ فَيَأْتِي مِنْهُ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ، فِي غَيْرِ إِلْمٍ وَلَا قُطْعٍ رَحِمٍ؟ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! نُحِبُّ ذَلِكَ قَالَ: أَفَلَا يَغْدُو أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَعْلَمُ أَوْ يَقْرَأُ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ، وَفَلَاثٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثٍ، وَارْبَعٌ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَرْبَعٍ، وَمِنْ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ؟ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فَضْلِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ ۰۰۰۰. رَقْمٌ ۱۸۷۳

उजरत उकभा बिन आभिर रहियल्लाहु तआला अन्हु
 इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तशरीफ लाये.
 हम लोग सुफ़ा में बैठे थे. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
 ईरशाह इरमाया: तुममें से कौन शप्स इसको पसंद करता है के रोजाना
 सुभल बाजारे बुल्दान या अकीक में जाओ और दो उम्हा गिंटनियां
 बगैर किसी गुनाह (मस्लन योरी वगैरा) और बगैर कतअ-रहमी के
 (बिना नाता तोणे) ले आओ? हमने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! इसको
 तो हममें से हर शप्स पसंद करेगा. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि
 वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तुम्हारा सुभल के वक्त मस्जिद में जाकर
 कुर्आन की दो आयतों का सीपना या पण्डना दो गिंटनियों से, तीन
 आयतों का तीन गिंटनियों से और चार का चार से अइजल है और उनके
 बराबर गिंटों से अइजल है. (मुस्लिम)

इईहा: उहीस का मतलब ये है के आयतों की तअदाद
 (गिन्ती) गिंटनियों और गिंटों की तअदाद से अइजल है मस्लन अक
 आयत अक गिंटनी और अक गिंट दोनों से अइजल है.

8- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ يُرِدِ
 اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا آتَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي. (الحديث رواه

البخاري، باب من يرد الله به خيرا ١٠٠٠٠ رقم ٧١)

उजरत मुआविया रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के
 मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते
 हुवे सुना: अल्लाह तआला जिस शप्स के साथ तलाह का ईरादा
 इरमाते हैं उसे दीन की समज अता इरमाते हैं. मैं तो सिर्फ तकसीम करने
 (भांटने) वाला हूं, जबके अल्लाह तआला अता करने वाले हैं (बुजारी)

इईहा: उहीस शरीफ के दूसरे जुमला का मतलब ये है के
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ईलम के तकसीम करने वाले हैं
 और अल्लाह तआला उस ईलम की समज, उसमें गौर व इक और
 उसके मुताबिक अमल की तौफीक देने वाले हैं. (भिरकात)

9- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: ضَمِنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

قَالَ: اَللّٰهُمَّ عَلِّمْنِي الْكِتَابَ. رواه البخارى، باب قول النبي ﷺ اللهم علمه

الكتاب، رقم: ۷۰

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે અપને સીને સે લગાયા ઔર યે દુઆ દી: યા અલ્લાહ! ઇસે કુર્આન કા ઇલ્મ અતા ફરમા દીજિયે. (બુખારી)

۱- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَرْفَعَ الْعِلْمُ، وَيَقْتُلَ الْجَهْلُ، وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ، وَيُظْهَرَ

الزُّنَا. رواه البخارى، باب رفع العلم وظهور الزنا، رقم: ۸۰

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કી અલામાત (નિશાનિયો) મેં સે યે હે કે ઇલ્મ ઉઠા લિયા જાએગા, જહાલત આ જાએગી, શરાબ (ખુલ્લમ ખુલ્લા) પી જાએગી ઔર ઝિના ફેલ જાએગા. (બુખારી)

II- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

بَيْنَا أَنَا فَأَيْمٌ أَتَيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ، فَشَرِبْتُ مِنْهُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرَّؤْيَى يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي، ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي يَغْنَى عَمْرَ قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ

يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْعِلْمُ. رواه البخارى، باب اللبن، رقم: ۷۰، ۶

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મૈં એક મરતબા સો રહા થા કે (ઉસી હાલત મેં) મુઝે દૂધ કા પ્યાલા પેશ કિયા ગયા. મૈંને ઉસસે ઇતના પિયા કે મૈં અપને નાખુનો તક સે સૈરાબી (કે આસાર) નિકલતે હુવે મેહસૂસ કર રહા થા. ફિર મૈંને અપના બચા હુવા દૂધ ઉમર કો દિયા. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને દરયાફત કિયા (પૂછા) કે આપને ઇસકી કયા તાબીર કી? ઈરશાદ ફરમાયા: ઇલ્મ. યાની ઉમર રદિયલ્લાહુ

તઆલા અનહુ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઉલૂમ મેં સે ભરપૂર હિસ્સા મિલેગા. (બુખારી)

۱۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ غَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتَّى يَكُونَ مَتْنَهَا الْجَنَّةُ. رواه الترمذی

وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في فضل الفقه على العبادة بترقم: ۲۶۸۶

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનહુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મોમિન ભલાઈ (યાની ઇલ્મ) સે કભી સૈર નહીં હોતા. વો ઇલ્મ કી બાતોં કો સુન કર સીખતા રહેતા હૈ (યહાં તક કે ઉસે મૌત આ જાતી હૈ) ઔર જન્મત મેં દાખિલ હો જાતા હૈ. (તિરમિઝી)

۱۳- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَبَا ذَرٍّ! لَا تَغْدُو فَتَعْلَمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، خَيْرَ لَكَ مِنْ أَنْ تُصَلِّيَ مِائَةَ رَكْعَةٍ، وَلَا أَنْ تَغْدُو فَتَعْلَمَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ، عَمِلَ بِهِ أَوْ لَمْ يَفْعَلْ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ تُصَلِّيَ أَلْفَ رَكْعَةٍ. رواه ابن ماجه، باب فضل من تعلم القرآن وعلمه، رقم: ۲۱۹

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનહુ ફરમાતે હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઇરશાદ ફરમાયા: અબૂઝર! અગર તુમ સુબહ જાકર એક આયત કલામુલ્લાહ શરીફ કી સીખ લો તો નવાફિલ કી ૧૦૦ રકઆત સે અફઝલ હૈ ઔર અગર એક બાબ ઇલ્મ કા સીખ લો ખ્વાહ વો ઉસ વકત કા અમલ હો યા ન હો (મસ્લન તયમ્મુમ કે મસાઈલ) તો હઝર રકઆત નવાફિલ પછડને સે બેહતર હૈ. (ઇબ્ને માજા)

۱۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ جَاءَ مَسْجِدِي هَذَا، لَمْ يَأْتِهِ إِلَّا لِيُغَيِّرَ يَتَعَلَّمَهُ أَوْ يُعَلِّمَهُ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَنْ جَاءَ لِيُغَيِّرَ ذَلِكَ فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ يَنْظُرُ إِلَى مَتَاعٍ غَيْرِهِ. رواه ابن ماجه، باب فضل العلماء، رقم: ۲۲۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો મેરી ઇસ મસ્જિદ યાની મસ્જિદે નબવી મૈં સિક્ કિસી ખેર કી ખાત કો સીખને યા સિખાને કે લિયે આએ તો વો (સવાબ મૈં) અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મૈં જિહાદ કરને વાલે કે દર્જા મૈં હૈ. ઓર જો ઇસકે અલાવા કિસી ઔર ગરઝ સે આએ તો વો ઉસ શખ્સ કી તરહ હૈ જો દૂસરે કે સાઝો સામાન કો દેખ રહા હો (ઔર ઝાહિર હૈ કે દૂસરે કી ચીઝો કો દેખને સે અપના કોઈ ફાઈદા નહીં). (ઇબ્ને માજા)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ મૈં મઝહૂરા ફઝીલત તમામ મસાજિદ (મસ્જિદે) કે લિયે હૈ કયુંકે મસાજિદ, મસ્જિદે નબવી કી તાબેઅ હૈ. (ઇબ્નહુલ-હાજહ)

15- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: خَيْرُكُمْ أَحَابِسُكُمْ أَخْلَاقًا إِذَا قَهَرُوا. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح على

شرط مسلم) ૧/૧૧૬

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને અબુલ-કાસિમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: તુમમૈં સબસે બેહતર વો લોગ હૈં જો તુમમૈં સબસે અચ્છો અખ્લાક (કિરદાર, કેરેક્ટર) વાલે હૈં જબકે સાથ સાથ ઉનમૈં દીન કી સમઝ ભી હો. (ઇબ્ને હબ્બાન)

16- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: النَّاسُ مَعَادُونَ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، فَخِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا قَهَرُوا (الحديث) رواه أحمد 2/539

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: લોગ કાનોં (જહાં સે સોના વગેરા ધાતે નિકલતી હૈ) કી તરહ હૈં જિસ તરહ સોને ચાંદી કી કાને હોતી હૈં. જો લોગ ઇસ્લામ લાને સે પેહલે બેહતર રહે વો લોગ ઇસ્લામ કે ઝમાના મૈં ભી બેહતર હૈં જબકે

ઉનમેં દીન કી સમજ હો. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: ઈસ હદીસ શરીફ મેં ઈ-સાનોં કો કાનોં કે સાથ તશબીહ (મિસાલ) દી ગઈ હૈ. જિસ તરહ મુખ્તલિફ કાનોં મેં મુખ્તલિફ મઅદનિયાત હોતી હૈં, બાઝ ઝિયાદા કીમતી જૈસે સોના ચાંદી, બાઝ કમ કીમતી જૈસે ચૂના ઔર કાયલા, ઈસી તરહ મુખ્તલિફ ઈ-સાનોં મેં મુખ્તલિફ આદાત વ સિફાત (ખૂબિયાં) હોતી હૈં જિનકી વજહ સે બાઝ બિચે દર્જા કે હોતે હૈં ઔર બાઝ કમ દર્જા કે હોતે હૈં. ફિર જિસ તરહ સોના ચાંદી જબ તક કાન મેં પળા રેહતા હૈં ઉસકી કીમત વો નહીં હોતી જો કાન સે નિકલને કે બાદ હોતી હૈ, ઈસી તરહ જબ તક આદમી ફુક કી સુલ્મત (અંધેરે) મેં છુપા રેહતા હૈં ખ્વાહ ઉસકે અંદર કિતની હી સખાવત હો, કિતની હી શુજાઅત (બહાદુરી) હો ઉસકી વો કીમત નહીં હોતી જો ઈસ્લામ લાને કે બાદ દીન કી સમજ બૂઝ હાસિલ કર લેને સે હોતી હૈ. (મઝાહિરે હક)

۱۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ عَذَا إِلَى

الْمَسْجِدِ لَا يُؤْتَدِ إِلَّا أَنْ يَتَعَلَّمَ خَيْرًا، أَوْ يُعَلِّمَهُ، كَانَ لَهُ كَأَجْرِ حَاجٍّ

تَامًا حَبَّتُهُ. رواه الطبرانی في الكبير ورجالہ موثقون کلہم، مجمع الزوائد ۱/ ۳۲۹

હઝરત અબૂ ઉમામા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ખૈર (મલાઈ) કી બાત સીખને યા સિખાને હી કે લિયે મસ્જિદ જાએ તો ઈસકા સવાબ ઉસ હાજી કે સવાબ કી તરહ હૈ જિસકા હજ કામિલ (મુકમ્મલ, પૂરા) હો. (તખરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا وَلَا

تَقْسِرُوا (الحديث). رواه احمد ۱/ ۲۸۳

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગોં કો (દીન) સિખાઓ, ઉનકે સાથ આસાની કા બરતાવ કરો ઔર સખ્તી કા બરતાવ ન કરો. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ فَوَقَفَ عَلَيْهَا
 قَالُ: يَا أَهْلَ السُّوقِ مَا أَعْجَزَكُمْ؟ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ:
 ذَاكَ مِيرَاثُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُقَسَّمُ، وَأَنْتُمْ ههنا، أَلَا تَذْهَبُونَ
 لَتَأْخُذُوا نَصِيبَكُمْ مِنْهُ؟ قَالُوا: وَآيَنَ هُوَ؟ قَالَ: فِي الْمَسْجِدِ،
 فَخَرَجُوا سِرَاعًا، وَوَقَفَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَهُمْ حَتَّى رَجَعُوا، فَقَالَ لَهُمْ: مَا
 لَكُمْ؟ قَالُوا: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! فَقَدْ آتَيْنَا الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَلَمْ نَرِ فِيهِ شَيْئًا
 يُقَسَّمُ! فَقَالَ لَهُمْ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَمَا رَأَيْتُمْ فِي الْمَسْجِدِ أَحَدًا؟ قَالُوا:
 بَلَى! رَأَيْنَا قَوْمًا يُصَلُّونَ، وَقَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ، وَقَوْمًا يَتَذَكَّرُونَ
 الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ، فَقَالَ لَهُمْ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَيَحْكُمُ لَذَاكَ مِيرَاثُ
 مُحَمَّدٍ ﷺ. - رواه الطبرانی فی الاوسط واسناده حسن، مجمع الزوائد ۳۳۱/۱

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એક મરતબા મદીના કે બાઝાર સે ગુઝરતે હુવે ઠહર ગએ ઔર ફરમાયા: બાઝાર વાલો! તુમ્હે કિસ ચીઝ ને આજિઝ બના દિયા? લોગોં ને પૂછા: અબૂ હુરૈરા કયા બાત હે? આપ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: તુમ યહાં બેઠે હો ઔર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી મીરાસ તકસીમ હો રહી (વિરસા બટ રહા) હે, કયા તુમ જાકર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી મીરાસ સે અપના હિસ્સા લેના નહીં ચાહતે? લોગોં ને પૂછા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી મીરાસ કહાં તકસીમ હો રહી હૈ? આપને ફરમાયા: મસ્જિદ મેં. લોગ દૌબે હુવે મસ્જિદ મેં ગએ. અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ લોગોં કે વાપસ આને કે ઈન્તિઝાર મેં વહીં ઠેહરે રહે યહાં તક કે લોગ વાપસ આ ગએ. આપ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને પૂછા: કયા બાત હુઈ કે તુમ વાપસ આ ગએ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા: અબૂ હુરૈરા હમ મસ્જિદ મેં ગએ, જબ હમ મસ્જિદ મેં દાખિલ હુવે તો હમને વહાં કોઈ ચીઝ તકસીમ હોતી હુઈ નહીં દેખી. હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ઉનસે પૂછા: તુમને મસ્જિદ મેં કિસી કો નહીં દેખા? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા: જી હાં, હમને કુછ લોગોં કો દેખા કે વો નમાઝ પછ રહે થે,

कुछ लोग कुआने करीम की तिलावत कर रहे थे और कुछ लोग हलाल व हुराम का मुजाकरा कर रहे थे। उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु ने इरमाया: तुम पर अइसोस है, यही तो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की भीरास है। (तभरानी, मजमउज-जवाँद)

२०- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَفُتَّهُ فِي الدِّينِ، وَالْهَمَّةُ رُشِدَةٌ. رَوَاهُ

الزَّاهِرِيُّ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ وَرَجَّحُوا مَوْثِقُونَ، مَجْمَعُ الزَّوَاهِدِ ١/ ٢٢٧

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरशाद इरमाया: जब अल्लाह तआला किसी बंदे के साथ बलाई का इरादा इरमाते हैं तो उसे दीन की समज अता इरमाते हैं और सहीद भात उसके दिल में डालते हैं। (भजजार, तभरानी, मजमउज-जवाँद)

२१- عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٌ، فَأَقْبَلَ الثَّانِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ. قَالَ: قَوْلُكَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَامَا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَادْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَلَى النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فَأَوَاهُ اللَّهُ إِلَيْهِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابُ مَنْ قَعَدَ حَيْثُ يَنْتَهِي بِهِ الْمَجْلِسُ ١٠٠٠٠ رَقْم: ٦٦

उजरत अबू वाकिद लैसी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के ओक मरतबा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम मस्जिद में तशरीफ इरमा थे और लोग भी आपके पास मौजूद थे। तने में तीन आदमी आये। दो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की तरफ मुतवक्फे हुवे और ओक खला गया। वो दोनों रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास भणे हो गये। उनमें

સે એક સાહબ કો હલ્કા (ગિરોહ, મજલિસ) મેં ખાલી જગહ નઝર આઈ વો ઉસ જગહ બેઠ ગએ, દૂસરે સાહબ લોગોં કે પીછે બેઠ ગએ ઔર તીસરાં આદી (જેસે કે ઊપર ગુઝરા) પુશત (પીઠ) ફેર કર ચલા ગયા. જબ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હલ્કા સે ફારિગ હુવે તો ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમહેં ઉન તીન આદમિયોં કે બારે મેં ન ખતલાઉં? એક ને તો અલ્લાહ તઆલા કે પાસ અપની જગહ બનાઈ યાની હલ્કા મેં બેઠ ગયા તો અલ્લાહ તઆલા ને ઉસે (અપની રહમત મેં) જગહ દે દી. દૂસરે ને (હલ્કે કે અંદર બેઠને મેં) શર્મ મહસૂસ કી તો અલ્લાહ તઆલા ને ભી ઉસકે સાથ હયા કા મામલા ફરમાયા યાની અપની રહમત સે મહરૂમ ન ફરમાયા, ઔર તીસરે ને બેરુખી કી, અલ્લાહ તઆલા ને ભી ઉસસે બેરુખી કા મામલા ફરમાયા. (બુખારી)

۲۲- عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَأْتِيكُمْ رِجَالٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ يَتَعَلَّمُونَ، فَإِذَا جَاؤُوكُمْ فَاسْتَوْصُوا بِهِمْ خَيْرًا قَالَ: لَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ إِذَا رَأَى قَالَ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. رواه الترمذی، باب ما جاء في الاستبصار

..... ૧૧૦૧

હઝરત અબૂ હારૂન અબ્દી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે રિવાયત હે કે હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ ફરમાયા: તુમહારે પાસ લોગ મશરિક (પૂરબ) કી જાનિખ સે દીન કા ઈલ્મ સીખને આએંગે. લિહાઝા જબ વો તુમહારે પાસ આએ તો ઉનકે સાથ ભલાઈ કા મામલા કરના. હઝરત અબૂ સઈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે શાગિર્દ અબૂ હારૂન અબ્દી કેહતે હૈં કે જબ હઝરત અબૂ સઈદ હમેં દેખતે તો ફરમાતે: ખુશ આમદીદ ઉન લોગોં કો જિનકે બારે મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હમેં વસિયત ફરમાઈ. (તિરમિઝી)

۲۳- عَنْ وَالِدَةَ بِنِ الْأَمْعَقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَلَبَ عِلْمًا فَأَفْرَكَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ كِفْلَيْنِ مِنَ الْأَجْرِ، وَمَنْ كَلَبَ

عِلْمًا فَلَمْ يُذِرْكُهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ كِفْلًا مِنَ الْآخِرِ. رواه الطبرانی فی الکبیر

ورجاله موثقون، مجمع الزوائد ۱/ ۳۳۰

हजरत वासिला बिन अस्कअ रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शम्स धल्लम की तलाश में लगे फिर उसको हासिल भी करले तो अल्लाह तआला उसके लिये दो अजर लिख देते हैं. और जो शम्स धल्लम का तालिब (याहने वाला) हो लेकिन उसको हासिल न कर सके तो अल्लाह तआला उसके लिये ओक अजर लिख देते हैं. (तबरानी, मजमउज-जवाधद)

۲۴- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَالٍ الْمُرَادِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ مُتَكِيٌّ عَلَى بُرْدٍ لَهُ أَخْمَرٍ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي جُنْتُ أَطْلُبُ الْعِلْمَ، فَقَالَ: مَرْحَبًا بِطَالِبِ الْعِلْمِ، إِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ لَتَحْقُقَهُ الْمَلَائِكَةُ بِأَخْبَحِيهَا، ثُمَّ يَرْكَبُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا حَتَّى يَبْلُغُوا السَّمَاءَ الدُّنْيَا مِنْ مَحَبَّتِهِمْ لِمَا يَطْلُبُ. رواه الطبرانی فی

الكبیر و رجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۱/ ۳۴۳

हजरत सइवान बिन अस्साल मुरादी रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैं नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की जिदमत में हाजिर हुवा. आप उस वक्त अपनी सुर्भ (लाव) धारियों वाली यादर पर टेक लगाये तशरीफ फरमा थे. मैंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! मैं धल्लम हासिल करने आया हूं. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: तालिबे धल्लम (धल्लम याहने, सीपने वाले) को फुश आमदीह हो! तालिबे धल्लम को फिरिश्ते अपने परो से घेर लेते हैं और फिर इस कसरत से आकर ज़िपर तले जमा होते रेहते हैं के आसमान तक पहुंच जाते हैं और वो उस धल्लम की मुहब्बत की वजह से ओसा करे हैं जिसको ये तालिबे धल्लम हासिल कर रहा है. (तबरानी, मजमउज-जवाधद)

۲۵- عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهُ عَلَيْهِ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْعُلَمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا قَعَدَ عَلَى كُرْسِيِّهِ لِفَضْلِ عِبَادِهِ: إِنِّي لَمْ أَجْعَلْ عِلْمِي وَحِلْمِي فِيكُمْ إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَغْفِرَ لَكُمْ عَلَى مَا تَكُنْ فِيكُمْ وَلَا أَبَالِي. رواه الطبرانی في

الكبير ورواه ثقات، الترغيب ૧૦૧/૧

હજારત સઅલબા બિન હકમ રદિયલ્લાહુ અન્હુ શિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન જબ અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોં કે દરમિયાન ફેસ્લા કે લિયે અપની (શાન કે મુતાબિક) કુરસી પરતશરીફ ફરમા હોંગે તો ઉલમા સે ફરમાઓંગે: મૈને અપને ઈલ્મ ઔર હિલ્મ યાની નર્મી ઔર બદાશત સે તુમ્હેં ઈસી લિયે નવાજા થા કે મૈં ચાહતા થા કે તુમ્હારી કોતાહિયોં કે બાવજૂદ તુમસે દરગુઝર (માફ) કરૂં ઔર મુઝકો ઈસકી કોઈ પરવાહ નહીં યાની તુમ ચાહે કિતને હી બળે ગુનેહગાર હો તુમ્હેં બખશના મેરે નઝદીક કોઈ બળી બાત નહીં હૈ. (તબરાની, તરગીબ)

૨૫- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا مِنْ طَرِيقِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أجنحتها رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ، وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالْجِنِّانِ فِي جَوْفِ الْمَاءِ، وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرَّثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، وَرَّثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَبْطٍ وَالْإِثْرِ. رواه أبو داود، باب في فضل العلم، رقم: ૪૧૬૧

હજારત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શાક્સ ઈલ્મે દીન હાસિલ કરને કે લિયે કિસી રાખ્તા પર ચલતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઈસકી વજહ સે ઉસે જન્નત મેં દાખ્લા કા એક સબબ (ઝરિયા) બન જાતા હૈ. ફરિશ્તે તાલિબે ઈલ્મ કી ખુશ્નૂદી કે

લિયે અપને પરોં કો બિછા દેતે હેં. આલિમ કે લિયે આસમાન વ ઝમીન કી સારી મખ્લૂકાત ઔર મછલિયાં જો પાની કે અંદર હેં સબકી સબ દુઆઓ મગફિરત કરતી હેં. બિલા શુબહ આલિમ કી ફજીલત આબિદ (ઇબાદત કરને વાલે) પર ઐસી હૈ જેસે ચૌધવીં રાત કે ચાંદ કો સારે સિતારોં પર ફજીલત હૈ. બિલા શુબહ (બેશક) ઉલમા, અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ કે વારિસ હેં ઔર અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ દીનાર ઔર દિરહમ (માલ વ દૌલત) કા વારિસ નહીં બનાતે, વો તો ઇલ્મ કા વારિસ બનાતે હેં. લિહાઝા જિસ શખ્સ ને ઇલ્મે દીન હાસિલ કિયા ઉસને (ઉસ મીરાસ મેં સે) ભરપૂર હિસ્સા લિયા. (અબૂ દાઉદ)

۲۷- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

يَقُولُ: وَمَوْتُ (العالم) مُصِيبَةٌ لَا تُجْبَرُ وَتِلْمَةٌ لَا تُسَدُّ وَهُوَ نَجْمٌ

طَمِسَ، مَوْتُ قَبِيلَةٍ أَيْسَرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ. (وهو بعض الحديث) رواه

البيهقي في شعب الإيمان ۲/ ۲۶۴

હઝરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: આલિમ કી મૌત ઐસી મુસીબત હૈ જિસકી તલાફી (ભરપાઈ) નહીં હો સકતી ઔર ઐસા નુકસાન હૈ જો પૂરા નહીં હો સકતા ઔર આલિમ ઐસા સિતારા હૈ જો (મૌત કી વજહ સે) બેનૂર હો ગયા. એક પૂરે કબીલે કી મૌત એક આલિમ કી મૌત સે કમ દર્જા કી હૈ. (બેહકી)

۲۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ مَثَلَ الْعُلَمَاءِ

كَمَثَلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ يُهْتَدَى بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، فَإِذَا

انْطَمَسَتِ النُّجُومُ أَوْ ضَلَّكَ أَنْ تَضِلَّ الْهَدَاةُ. رواه أحمد ۳/ ۱۵۷

હઝરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઉલમા કી મિસાલ ઉન સિતારોં કી તરહ હૈ જિનસે ખુશકી ઔર તરી (સૂખે ઔર ગીલે) કે અંધેરોં મેં રહનુમાઈ હાસિલ કી જાતી હૈ. જબ

સિતારે બેનૂર હો જાતે હૈં તો ઈસ બાત કા ઈમકાન (મૌકા, ચાન્સ) હોતા હૈં કે રાસ્તા ચલને વાલે ભટક જાએ. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: મુરાદ યે હૈં કે ઉલમા કે ન હોને સે લોગ ગુમરાહ હો જાતે હૈં.

۲۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَقِيهٌ أَشَدُّ

عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب باب

ما جاء في فضل الفقه على العبادة، رقم: ۲۶۸۱

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક આલિમે દીન શૈતાન પર એક હઝાર આબિદો સે ઝિયાદા સખ્ત હૈ. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મતલબ યે હૈં કે શૈતાન કે લિયે એક હઝાર આબિદો કો ધોકા દેના આસાન હૈ, પૂરે દીન કી સમજ રખને વાલે એક આલિમ કો ધોકા દેના મુશ્કિલ હૈ.

۳۰- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دُكِرَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ

وَجُلَانِ أَحَدُهُمَا: عَابِدٌ وَالْآخَرُ عَالِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَضْلُ

الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَذْنَاكُمْ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ حَتَّى الثَّمَلَةِ فِي

جُحْرِمَا وَحَتَّى الْحَوْتَ لِيُصَلُّوا عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ. رواه

الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب صحيح، باب ما جاء في فضل الفقه على

العبادة، رقم: ۲۶۸۵

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને દો આદમિયો કા ઝિક્ર કિયા ગયા જિનમેં એક આબિદ (ઈબ્રાદત કરને વાલા) થા ઔર દૂસરા આલિમ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આલિમ કી ફઝીલત આબિદ પર ઐસી હૈ જેસે મેરી ફઝીલત

તુમમેં સે એક મામૂલી શખ્સ પર. ઉસકે બાદ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગોં કો ભલાઈ સિખલાને વાલે પર અલ્લાહ તઆલા, ઉનકે ફરિશ્તે, આસમાન ઔર ઝમીન કી તમામ મખ્લૂકાત યહાં તક કે ચ્યુંટી અપને બિલ મેં ઔર મછલી (પાની મેં અપને અપને અંદાઝ મેં) રહમત ભેજતી ઔર દુઆએ કરતી હેં. (તિરમિઝી)

૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: الْإِنَّا الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذُكْرُ اللَّهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ أَوْ مُتَعَلِّمٌ. رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب. باب منه حديث أن الدنيا ملعونة، رقم: ૨૪૪૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: ગૌર સે સુનો! દુનિયા ઔર દુનિયા મેં જો કુછ હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી રહમત સે દૂર હૈ, અલ્બત્તા અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક ઔર વો ચીઝેં જો અલ્લાહ તઆલા સે કરીબ કરેં (યાની નેક અમલ) ઔર આલિમ ઔર તાલિબે ઈલ્મ, કે યે સબ ચીઝેં અલ્લાહ તઆલા કી રહમત સે દૂર નહીં હેં. (તિરમિઝી)

૩૨- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: أَعْدُو عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا أَوْ مُسْتَعِيمًا أَوْ مُجِبًّا وَلَا تَكُنِ الْعَامِسَةَ فَتَهْلِكَ وَالْعَامِسَةُ أَنْ تَبْغِضَ الْعِلْمَ وَأَقْلَهُ. رواه الطبراني في الثلاثة والزيوار وحاله موثقون، مجمع الزوائد ૧/૨૪૪

હઝરત અબૂ બકરહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: તુમ યા તો આલિમ બનો, યા તાલિબે ઈલ્મ બનો, યા ઈલ્મ તવજ્જુહ સે સુનને વાલે બનો, યા ઈલ્મ ઔર ઈલ્મ વાલોં સે મુહબ્બત કરને વાલે બનો (ઈન ચાર કે અલાવા) પાંચવીં કિસ્મ કે મત બનો વરના હલાક હો જાઓગે. પાંચવીં કિસ્મ યે હૈ કે તુમ ઈલ્મ ઔર ઈલ્મ વાલોં સે બુઝ (જલન) રખ્ખો. (તબરાની, ખઝઝાર, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۳۳- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَسَطَهُ عَلَى مَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيَعْلَمُهَا. رواه البخاري،

باب اتفاق المال في حقه، رقم: ۱۴۰۹

उत्तरत ईदने मस्जिद रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हें के मैने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: इसद (जलन) हो शप्सों के अलावा किसी पर जाईज नहीं, यानी अगर इसद करना किसी पर जाईज होता तो ये हो शप्स जैसे थे के ईन पर जाईज होता. अेक वो शप्स जिसको अल्लाह तआला ने माल दिया हो और वो उसे अल्लाह तआला की रजा वाले कामों में पार्थ करता हो, दूसरे वो जिसको अल्लाह तआला ने ईल्म अता इरमाया और वो उसके मुताबिक ईस्ले करता हो और उसे दूसरों को सिखाता हो. (बुभारी)

۳۴- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُورَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَاسْتَنْدَرَ كَتِفِيهِ إِلَى رُكْبَتِيهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتُحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ مَسِيرًا، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟ قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ،

યકીન રખ્ખો. ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: આપને સય ફરમાયા. ફિર ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: મુઝે બતાઈયે કે એહસાન કયા હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એહસાન યે હે કે તુમ અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત ઔર બંદગી ઈસ તરહ કરો ગોયા તુમ અલ્લાહ તઆલા કો દેખ રહે હો ઔર અગર યે કેફિયત નસીબ ન હો તો ફિર ઈતના તો ધ્યાન મેં રખ્ખો કે અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં દેખ રહે હૈં. ફિર ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: મુઝે કયામત કે બારે મેં બતાઈયે (કે કબ આએગી?) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ બારે મેં જવાબ દેને વાલા, સવાલ કરને વાલે સે ઝિયાદા નહીં જાનતા યાની ઈસ બારે મેં મેરા ઈત્તમ તુમસે ઝિયાદા નહીં. ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: ફિર મુઝે ઉસકી કુછ નિશાનિયાં હી બતા દીજિયે! આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (ઉસકી એક નિશાની તો યે હે કે) બાંદી અપની માલિકા કો જનેગી ઔર (દૂસરી નિશાની યે હે કે) તુમ દેખોગે કે જિનકે પાંવ મેં જૂતા ઔર જિસ્મ પર કપળા નહીં હે, ફકીર હૈં, બકરિયાં ચરાને વાલે હૈં વો બળી બળી ઈમારતે બનાને મેં એક દૂસરે પર બાઝી લે જાને કી કોશિશ કરેંગે. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં ફિર વો શખ્સ ચલા ગયા. મૈને કુછ દેર તવક્કુફ કિયા (રુકા) (ઔર આને વાલે શખ્સ કે બારે મેં દરયાફત નહીં કિયા) ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ખુદ હી મુઝસે પૂછા: ઉમર! જાનતે હો યે સવાલાત કરને વાલા શખ્સ કૌન થા? મૈને અર્ઝ કિયા: અલ્લાહ ઔર ઉનકે રસૂલ હી ઝિયાદા જાનતે હૈં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે જિબ્રઈલ થે જો તુમ્હારે પાસ તુમ્હારા દીન સિખાને કે લિયે આએ થે. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ મેં કયામત કી નિશાનિયોં મેં બાંદી કા અપની માલિકા કો જનને કા એક મતલબ યે હે કે કયામત કે કરીબ વાલિદૈન (માં બાપ) કી નાફરમાની આમ હો જાએગી યહાં તક કે લખકિયાં જિનકી તબીઅત મેં માઓં કી ઈતાઅત (ફરમા-બરદારી, માનના) ઝિયાદા હોતી હે વો ભી ન સિફ યે કે માઓં કી નાફરમાન હો જાએગી બલ્કે ઉલ્ટા ઉન પર ઈસ તરહ હુકમ ચલાએગી જિસ તરહ એક માલિકા અપની બાંદી પર હુકમ ચલાતી હે. ઈસી કો રસૂલુલ્લાહ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈસ ઉન્વાન સે તાબીર ફરમાયા હૈ કે
 ઔરત અપની માલિકા કો જનેગી. દૂસરી નિશાની કા મતલબ યે હૈ કે
 કયામત કે કરીબ માલ વ દૌલત ઉન લોગો કે હાથ મેં આ જાએગા જો
 ઉસકે અહલ (કાબિલ) નહીં હોંગે. ઉનકી દિલચસ્પી ઊંચે ઊંચે મકાનાત
 બનાને મેં હોગી ઔર ઈસી મેં એક દૂસરે પર બાઝી લે જાને કી કોશિશ
 કરેંગે. (મઆરિકુલ-હદીસ)

۳۵- عَنْ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: سُبُلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَجُلَيْنِ كُنَا فِي

بَنِي إِسْرَآئِيلَ، أَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ
النَّاسَ الْخَيْرَ، وَالْآخَرُ يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ، أَيُّهُمَا أَفْضَلُ؟ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَضْلُ هَذَا الْعَالِمِ الَّذِي يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ
فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى الْعَابِدِ الَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ
كَفَضْلِي عَلَى أَذْنَاكُمْ رَجُلًا. رواه الدارمي ١٠٩/١

उत्तरत उसन रहमतुल्लाहि अवैछि इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से बनी ईस्राईल के दो शप्सों के बारे में पूछा गया के उन दोनों में कौन अझल है? उनमें से ओक आदिम था जो ईर्ज नमाज पण्ड कर लोगों को भैर की बातें सिखाने में मशगूल हो जाता. दूसरा दिन को रोजां रभता और रात में ईबादत करता था. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: उस आदिम की झीलत जो ईर्ज नमाज पण्ड कर लोगों को भैर की बातें सिखाने में मशगूल हो जाता, उस आदिम पर जो दिन को रोजां रभता और रात में ईबादत करता, ऐसी है जैसी मेरी झीलत तुममें से अहना (कमतर) दर्जा के शप्स पर है. (हारमी)

٣٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَعْلَمُوا الْقُرْآنَ وَعَلِمُوهُ النَّاسُ وَتَعْلَمُوا الْعِلْمَ وَعَلِمُوهُ النَّاسُ وَتَعْلَمُوا الْفَرَائِضَ وَعَلِمُوهُ النَّاسُ فَإِنِّي أَمْرٌ مَقْبُوضٌ وَإِنَّ الْعِلْمَ سَيَقْبُضُ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلَانِ فِي الْقُرْآنِ لَا يَجِدَانِ مَنْ يُخْبِرُهُمَا بِهِمَا. رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કુર્આન સીખો ઔર લોગોં કો સિખાઓ, ઈલ્મ સીખો ઔર લોગોં કો સિખાઓ, ફર્જ અહકામ સીખો ઔર લોગોં કો સિખાઓ કયુંકે મૈં દુનિયા સે ઉઠા લિયા જાઊંગા ઔર ઈલ્મ ભી અન્કરીબ (જલ્દ હી) ઉઠા લિયા જાએગા. યહાં તક કે દો શખ્સ એક ફર્જ હુકમ કે બારે મૈં ઇખ્તિલાફ કરેંગે ઔર (ઈલ્મ કે કમ હો જાને કી વજહ સે) કોઈ એસા શખ્સ નહીં મિલેગા જો ઉનકો ઉસ ફર્જ હુકમ કે બારે મૈં સહીહ ખાત બતાવે. (બૈહકી)

૩૮- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اخْتَلَوْا مِنَ الْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَقَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ.

(الحديث) رواه أحمد ૨૧૧/૫

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગો! ઈલ્મ કે વાપસ લિયે જાને ઔર ઉઠા લિયે જાને સે પેહલે ઈલ્મ હાસિલ કરલો. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૮- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ، عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ، وَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِبَنِي السَّبِيلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّةٍ وَحَيَاتِهِ، يَلْحَقَهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ. رواه ابن ماجه، باب ثواب معلم الناس الخير، رقم: ૧૬૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મોમિન કે મરને કે બાદ જિન આમાલ કા સવાબ ઉસકો મિલતા રેહતા હૈં ઉનમૈં એક તો ઈલ્મ હૈં જો કિસી કો સિખાયા ઔર ફેલાયા હો, દૂસરા સાલિહ (નેક) ઔલાદ હૈં જિસકો છોળા હો, ત્રીસરા કુર્આન શરીફ હૈં જો મીરાસ મૈં છોળ ગયા હો, ચોથા મસ્જિદ હૈં જો બના ગયા હો, પાંચવાં મુસાફિરખાના હૈં જિસકો ઉસને તામીર કિયા હો, છઠ્ઠા નહર હૈં જિસકો

ઉસને જારી કિયા હો, સાંતવાં વો સદકા હૈ જિસકો અપની જિંદગી ઓર સિહત મેં ઈસ તરહ દે ગયા હો કે મરને કે બાદ ઉસકા સવાબ મિલતા રહે (મસ્લન વક્ફ કી શકલ મેં સદકા કર ગયા હો). (ઈબ્ને માજા)

૩૯- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تَفْهَمَ (الحديث) رواه البخاري، باب من أعاد

الحديث ૧૦૦૦૦૦: رقم ૧૦

હજરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ કોઈ બાત ઈરશાદ ફરમાતે તો ઉસકો ત્રીન મરતબા દુહરાતે તાકે (ઉસ બાત કો) સમજ લિયા જાએ. (બુખારી)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈં કે જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કોઈ અહમ બાત ઈરશાદ ફરમાતે તો ઉસ બાત કો ત્રીન મરતબા દુહરાતે તાકે લોગ અચ્છી તરહ સમજ લેં. (મજાહિરે હક)

૪૦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ

الْعِبَادِ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمٌ اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوسًا جُهَالًا، فَسَبِلُوا فَافْتَوُوا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَ

أَضَلُّوا. رواه البخاري، باب كيف يقبض العلم؟ رقم ૧૦૦૦

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા ઈસ્મ કો (આખરી જમાને મેં) ઈસ તરહ નહીં ઉઠાએંગે કે લોગોં (કે દિલ વ દિમાગ) સે ઉસે પૂરે તોર પર નિકાલ લેં બલકે ઈસ્મ કો ઈસ તરહ ઉઠાએંગે કે ઉલમા કો એક એક કરકે ઉઠાતે રહેંગે યહાં તક કે જબ કોઈ આલિમ બાકી નહીં રહેગા તો લોગ ઉલમા કે બજાએ જાહિલોં કો અપના તરહાર બના લેંગે, ઉનસે મસ્અલે પૂછે જાએંગે ઓર વો ઈસ્મ કે બજાર ફત્વા દેંગે. નતીજા યે હોગા કે ખુદ તો ગુમરાહ થે હી દૂસરોં કો બી ગુમરાહ કર દેંગે. (બુખારી)

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ يَغْضُ كُلَّ جَفْظَرِيٍّ جَوَاطٍ سَحَابٍ بِالسَّوَابِ، جِنْفَةٍ بِاللَّيْلِ، جَمَارٍ بِالنَّهَارِ، عَالِمٍ بِأَمْرِ الدُّنْيَا، جَاهِلٍ بِأَمْرِ الْآخِرَةِ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح على شرط مسلم) ۲۷۴/۱

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઉસ શખ્સ સે નફરત કરતે હૈ જો સખ્ત મિઝાજ હો, ઝિયાદા ખાને વાલા હો, બાઝારોં મેં ચીખને વાલા હો, રાત મેં મુદાં કી તરહ (પળા સોતા રેહતા) હો, દિન મેં ગધે કી તરહ (દુન્યાવી કામોં મેં હી ફંસા રેહતા) હો, દુનિયા કે મામલાત કા જાનને વાલા ઓર આખિરત કે ઉમૂર (કામોં, હુકમોં) સે બિલ્કુલ જાહિલ હો. (ઇબ્ને હબ્બાન)

۳۲- عَنْ يَزِيدَ بْنِ سَلَمَةَ الْجُعْفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَخَافُ أَنْ يُنْسِيَ أَوَّلَهُ آخِرُهُ فَحَدَّثْنِي بِكَلِمَةٍ تَكُونُ جَمَاعًا قَالَ: اتَّقِ اللَّهَ فِيمَا تَعْلَمُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث ليس إسناده متصل وهو عندی مرسل، باب ما جاء في فضل الفقه

على العبادة ، رقم : ۲۶۸۳

હઝરત યઝીદ બિન સલમા જુઅફી રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈ કે મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈને આપસે કઈ હદીસે સુની હૈં મુઝે ઇસ બાત કા ડર હૈ કે આખરી હદીસેં તો મુઝે યાદ રહેં ઓર પેહલી હદીસેં યાદ ન રહેં, મુઝે ઇસલિયે કોઈ જામિઅ (મુકમ્મલ, પક્કી) બાત ઇરશાદ ફરમા દે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિન ઉમૂર કા તુમ્હે ઇલ્મ હૈં ઉનકે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા સે ડરતે રહો યાની અપને ઇલ્મ કે મુતાબિક અમલ કરો. (તિરમિઝી)

۳۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِنِسْهَائِهِ الْعُلَمَاءَ وَلَا تَمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ وَلَا تَخْشَوْا بِهِ الْمَجَالِسَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ، فَاتَّارَ النَّارَ. رواه ابن ماجه، باب الإلتفاع بالعلم

والعمل به، رقم: ૨૦૬

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉલમા પર બળાઈ જતાને, બેવકૂફોં સે ઝગળને યાની નાસમઝ અવામ સે ઉલઝને ઔર મજલિસેં જમાને કે લિયે ઇલ્મ હાસિલ ન કરો. જો શખ્સ ઔસા કરે ઉસકે લિયે આગ હૈ આગ. (ઇબ્ને માજા)

ફાઈદા: “ઇલ્મ કો મજલિસેં જમાને કે લિયે હાસિલ ન કરો” ઇસ જુમલે કા મતલબ યે હૈ કે ઇલ્મ કે ઝરિયે સે લોગોં કો અપની ઝાત કી તરફ મુતવજ્જે ન કરો.

૪૪- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ سُنِيَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ الْجَمْعُ اللَّهُ يُلْحِقَ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أبو داود، باب

كرامية منع العلم، رقم: ૪૬૦૮

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ સે ઇલ્મ કી કોઈ બાત પૂછી જાએ ઔર વો (બાવજૂદ જાનને કે) ઉસકો છુપાએ તો અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકે મુંહ મેં આગ કી લગામ ડાલેંગે. (અબૂ દાઉદ)

૪૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ ثُمَّ لَا يُحَدِّثُ بِهِ كَمَثَلِ الَّذِي يَكْنِزُ الْكَنْزَ ثُمَّ لَا يُنْفِقُ مِنْهُ. رواه الطبراني في الأوسط وفي إسناده ابن لهيعة: الترغيب ૧/૧૨૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસ શખ્સ કી મિસાલ જો ઇલ્મ સીખતા હૈ ફિર લોગોં કો નહીં સિખાતા ઉસ શખ્સ કી તરફ હૈ જો ખઝાના જમા કરતા હૈ ફિર ઉસમેં સે ખર્ચ નહીં કરતા. (તખરાની, તરગીબ)

૪૬- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا. (روى قطعة من الحديث)

رواه مسلم، باب في الأدعية، رقم: ٦٩٠٦

حضرت जैद बिन अरकम रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ये हुआ किया करते थे:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

“या अल्लाह! मैं आपसे पनाह मांगता हूँ ऐसे ईलम से जो नफा न दे और ऐसे दिल से जो न डरे और ऐसे नफ्स से जो सैर न छो (न लभरे) और ऐसी हुआ से जो कुबूल न छो”। (मुस्लिम)

٣٧- عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَ عَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ، وَ عَنْ مَالِهِ مِنْ آيِنٍ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ وَ عَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَتْلَاهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب في القيامة،

رقم: ٢٤١٧

حضरत अबू बरजा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: क्यामत के दिन आदमी के दोनो कदम उस वक्त तक (हिसाब की जगह से) नहीं हट सकते जब तक उससे ईन चीजों के बारे में पूछ न लिया जाये: अपनी उम्र किस काम में भर्य की? अपने ईलम पर क्या अमल किया? माल कहां से कमाया और कहां भर्य किया? अपनी जिस्मानी कुव्वत (जिस्म की ताकत) किस काम में लगाई? (तिरमिजी)

٣٨- عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَزْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَثَلُ الَّذِي يُعْلَمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَيَنْسَى نَفْسَهُ كَمَثَلِ السَّرَاجِ يُضِيءُ لِلنَّاسِ وَيُخْرِقُ نَفْسَهُ. رواه الطبرانی في الكبير

إسناده حسن انشاء الله تعالى، الترغيب ١/٢٢٦

હઝરત જુન્દુબ બિન અબ્દુલ્લાહ અઝદી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસ શખ્સ કી મિસાલ જો લોગોં કો ખૈર કી બાત સિખાએ ઔર અપને આપકો ભુલાદે (ખુદ અમલ ન કરે) ઉસ ચરાગ કી સી હે જો લોગોં કે લિયે રૌશની કરતા હે લેકિન ખુદ કો જલા દેતા હે. (તખરાની, તરગીબ)

٣٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رُبَّ حَامِلٍ فِيهِ غَيْرُ فَيِّقَةٍ، وَمَنْ لَمْ يَنْفَعُهُ عِلْمُهُ ضَرَّةَ جَهْلِهِ، إِقْرَا الْقُرْآنَ مَا نَهَاكَ، فَإِنْ لَمْ يَنْهَكَ فَلَسْتَ تَقْرَأُ. رواه الطبراني في الكبير وفيه شهر بن حوشب وهو ضعيف وقد وثق، مجمع الزوائد ١/٤٤٠

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બાઝ ઈલ્મ રખને વાલે ઈલ્મી સમઝ બૂઝ નહીં રખતે (ઈલ્મ કે સાથ જો સમઝબૂઝ હોની ચાહિયે ઉસસે ખાલી હોતે હૈ) ઔર જિસકા ઈલ્મ ઉસે ફાઈદા ન પહુંચાએ તો ઉસકી જહાલત ઉસે નુકસાન પહુંચાએગી. કુર્આને કરીમ કો તુમ (હકીકત મેં) ઉસ વક્ત પખડને વાલે (શુમાર) હોગે જબ તક કે વો કુર્આન તુમહેં (ગુનાહોં ઔર બુરાઈયોં સે) રોકતા રહે ઔર અગર વો તુમહેં ન રોકે તો તુમ ઉસકો હકીકત મેં પખડને વાલે હી નહીં. (તખરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

٥٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَامَ لَيْلَةً بِمَكَّةَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: اَللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتَ؟ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَكَانَ أَوَّاهًا، فَقَالَ: اَللَّهُمَّ نَعَمْ، وَحَرَضَتْ وَ جَهْدَتْ وَ نَصَحَتْ، فَقَالَ: لِيُظْهَرَ الْإِيمَانُ حَتَّى يُرَدَّ الْكُفْرُ إِلَى مَوَاطِنِهِ، وَ لِنُحَاضِنِ الْبَحَارِ بِالْإِسْلَامِ، وَلِنَيِّتَيْنِ عَلَى النَّاسِ زَمَانَ يَتَعَلَّمُونَ فِيهِ الْقُرْآنَ يَتَعَلَّمُونَهُ وَ يَقْرَأُوهُ وَ يَقُولُونَ: لَقَدْ قَرَأْنَا وَ

عَلِمْنَا، لَمَنْ ذَا الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مِنَّا؟ (ثُمَّ قَالَ لِأَصْحَابِهِ) فَهَلْ لِي
أَوْلِيكَ مِنْ خَيْرٍ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَوْلِيكَ؟ قَالَ: أَوْلِيكَ
مِنْكُمْ وَأَوْلِيكَ وَقَوْدُ النَّارِ. رَوَاهُ الطِّرَافِيُّ فِي الْكَبِيرِ وَرَوَاهُ ثِقَاتُ الْإِسْلَامِ بِثَبَتِ
الْحَارِثِ الْخُفَيْمِيِّ النَّابِغَةِ لَمْ أَرِ مِنْ وَثْقَاهَا وَلَا حَرَجَهَا، مَجْمَعُ الزُّوَاهِدِ ١/١٩٦ طبع مؤسسة
المعارف، بيروت، متفق عليه، تقريب التهذيب

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अब्बास रदियल्लाहु अन्हुमा
रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक रात
मक्का मुकर्रमा में पड़े हुवे और तीन मरतबा ये ईरशाद फरमाया: अय
अल्लाह! क्या मैंने पहुंचा दिया? उत्तरत उमर रदियल्लाहु तआला
अन्हु जो बहुत (जियादा अल्लाह तआला की बारगाह में) आह व
जारी करने (रोने धोने) वाले थे, उहे और अर्ज किया: जो हां (मैं
अल्लाह तआला को गवाह बनाता हूँ के आपने पहुंचा दिया) आपने
लोगों को ईस्लाम के लिये पूज उमारा और आपने ईसके लिये पूज
कोशिश की और नसीहत फरमाई, तो आप सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: ईमान जरूर गांलिज होकर (छा कर,
जुत कर) रहेगा यहां तक के कुछ को उसके ठिकानों की तरफ लौटा दिया
जाये, और यकीनन तुम ईस्लाम को फैलाने के लिये समुन्दर का सफर
भी करोगे और लोगों पर जरूर ऐसा जमाना आयेगा जिसमें लोग
कुआने करीम सीभेंगे, उसकी तिलावत करेंगे और कहेंगे: हमने पण्ड
लिया और जान लिया, अब हमसे बेहतर कौन होगा? (नबिये करीम
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया) क्या उन लोगों में
कोई भैर हो सकती है? यानी उनमें जरा बराबर भी भैर नहीं है और
दावा है के हमसे बेहतर कौन है. सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम
ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! ये कौन लोग हैं? ईरशाद फरमाया: ये
लोग तुम ही में से होंगे यानी ईसी उम्मत में से होंगे और ये ही लोग
दोज्ज का ईधन (जलने वाली चीजें) हैं. (तबरांनी, मज्मैउज्ज-जवाईद)

٥١- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ بَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
نَتَذَاكَرُ بَيِّنَاتِ هَذَا وَبَيِّنَاتِ هَذَا فَنُزِعَ هَذَا بِأَيَّةٍ فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ

اللَّهِ عَلَيْهِ سَلَامٌ كَأَنَّمَا يُفْقَأُ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ فَقَالَ يَا هَؤُلَاءِ بَهَذَا
بِعِزَّتِي أَمْ بِهَذَا أَمْرُكُمْ؟ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كَقَارَا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ
بَعْضٍ. رواه الطبرانی فی الأوسط ورجاله ثقات کتبات مجمع الزوائد ۳۸۹/۱

دعوت انیس رخصتلاہ تالیا انہو ریاہت کرتے ہیں کہ
ہم رسلوللاہ سلسلاہ ایلہیہ ولسلم کے دروازے کے پاس بیٹھ
ہوے آپس میں اس تیر پر مٹا کر (بات چیت، جلسہ) کر رہے تھے کہ
اک شمس اک آیات کو اور دوسرا شمس دوسری آیات کو اپنی
دلیل میں پیش کرتا (اس طرح جگہ کی سی شکل بن گئی) ایتنے میں
رسلوللاہ سلسلاہ ایلہیہ ولسلم تشریف لائے، آپکا یہاں
مبارک (گھر میں) ایسا سورج (لال) ہو رہا تھا گیا آپکے یہاں
مبارک پر انار کے دانے نیچے دیے گئے تھے۔ آپ سلسلاہ
ایلہیہ ولسلم نے ارشاد فرمایا: لوگو! کیا تم اس (جگہ) کے
لیے دنیا میں آئے ہو یا تمہیں اسکا حکم دیا گیا ہے؟ میرے
اس دنیا سے جانے کے بعد جگہ کی وجہ سے اک دوسرے کی گردنوں
پر کر کاٹ کر نہ بن جانا (کہ یہ اصل کچھ تک پہنچا دیتا ہے)۔
(نہارنی، مجملہ۱۱-۱۲)

۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَن عِيسَى
ابْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّمَا الْأُمُورُ ثَلَاثَةٌ: أَمْرٌ تَبَيَّنَ لَكَ رُشْدُهُ
فَاتَّبِعْهُ، وَأَمْرٌ تَبَيَّنَ لَكَ غَيْبُهُ فَاجْتَنِبْهُ، وَأَمْرٌ اخْتَلَفَ فِيهِ قَرَدُهُ إِلَى
عَالِيهِ. رواه الطبرانی فی الكبير ورجاله موثقون، مجمع الزوائد ۳۹۰/۱

دعوت انہو تالیا انہو ریاہت کرتے ہیں کہ
انہو رسلوللاہ سلسلاہ ایلہیہ ولسلم کا ارشاد نکلا
کرتے ہیں کہ دعوت اس ایلہیہ ولسلم نے فرمایا: ہم (حکم) تین
کی قسم کے ہوتے ہیں۔ اک تو وہ جسکا حکم ہونا جائز ہو، اسکی
پرہیز کر، دوسرا وہ جسکا حکم ہونا جائز ہو، اس سے بچو،
تیسرا وہ جسکا حکم ہونا یا جائز ہونا جائز نہ ہو، اسکی اس کے
جاننے والے یا انی آدیم سے پوچھو۔ (نہارنی، مجملہ۱۱-۱۲)

૫૩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: اتَّقُوا الْحَدِيثَ عَنِّي إِلَّا مَا عَلِمْتُمْ، فَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدٍ فَلْيَبْوَأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَلْيَبْوَأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رواه الترمذی وقال: هذا

حديث حسن، باب ما جاء في الذي يفسر القرآن برأيه، رقم: ૨૧૦૧

હજરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરી તરફ નિસ્બત (તઅલ્લુક) કરકે હદીસ બયાન કરને મેં એહતિયાત કરો. સિફ ઉસી હદીસ કો બયાન કરો જિસકા હદીસ હોના તુમ્હે માલૂમ હો. જિસ શખ્સ ને જાન બૂઝ કર મેરી તરફ ગલત હદીસ મન્સૂબ કી (લગાઈ) ઉસે અપના ઠિકાના દોઝખ મેં બના લેના ચાહિયે. જિસને કુઆને કરીમ કી તફસીર મેં અપની રાએ સે કુછ કહા ઉસે અપના ઠિકાના દોઝખ મેં બના લેના ચાહિયે. (તિરમિઝી)

૫૪- عَنْ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ فِي

كِتَابِ اللَّهِ بِرَأْيِهِ فَاصَابَ فَقَدْ أَخْطَأَ. رواه أبو داود، باب الكلام في كتاب

الله بلا علم، رقم: ૨૧૦૨

હજરત જુન્દુબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને કુઆને કરીમ (કી તફસીર) મેં અપની રાએ સે કુછ કહા ઔર વો હકીકત મેં સહીહ ભી હો તબ ભી ઉસને ગલ્તી કી. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જો શખ્સ કુઆને કરીમ કી તફસીર અપની અકલ ઔર રાએ સે ફરતા હૈ ફિર ઇત્તિફાક ન વો સહીહ ભી હો જાએ તબ ભી ઉસને ગલ્તી કી કયુંકે ઉસને ઉસ તફસીર કે લિયે ન અહાદીસ કી તરફ રુજૂઅ કિયા ઔર ન હી ઉલમાએ ઉમ્મત કી તરફ રુજૂઅ કિયા. (મઝાહિરે હક)

કુઆને કરીમ ઓર હદીસ શરીફ સે અસર લેના

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ﴾ [المائدة: ٨٣]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઓર જબ યે લોગ ઈસ કિતાબ કો સુનતે હૈ જો રસૂલ પર નાઝિલ હુઈ (ઉતરી) હૈ તો આપ (કુઆને કરીમ કે તઅસ્સુર સે) ઉનકી આંખોં કો આંસુઓં સે બેહતા હુવા દેખતે હૈ, ઈસકી વજહ યે હે કે ઉન્હોંને હક કો પેહચાન લિયા. (સૂરએ માઈદહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الأعراف: ٢٠٤]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઓર જબ કુઆન પઢ્યા જાએ તો ઉસે કાન લગાકર સુનો ઓર ચુપ રહો તાકે તુમ પર રહમ કિયા જાએ. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قَالَ لَئِنْ أَتَيْتَنِي فَلَا تُسْأَلَنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُخْبِرَكَ﴾ [الكهف: ٧٠]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઉન બુરુજ ને હઝરત મૂસા અલૈહિસ્સલામ સે ફરમાયા: અગર આપ (ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે) મેરે સાથ રેહના ચાહતે હૈ તો ઈતના ખયાલ રહે કે આપ કિસી બાત કે બારે મેં પૂછેં નહીં જબ તક કે ઉસકે મુતાલિલક મેં ખુદ હી ન બતા દું. (સૂરએ કહફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَاسْرِعْ عِبَادِ ۖ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ [الرزم: १७-१८]

अल्लाह तआला ने अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ईरशाह इरमाया: आप मेरे उन बंदों को भुश-भबरी सुना दीजिये जो इस कलामे ईलाही को कान लगाकर सुनते हैं इर इसकी अखी बातों पर अमल करते हैं, यही लोग हैं जिनको अल्लाह तआला ने इदायत दी है और यही अकल वाले हैं. (सूरअ रुमर)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَاللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ۖ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَفُلُوقُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ [الرزم: २३]

अेक जगल ईरशाह है: अल्लाह तआला ने बेहतरीन कलाम यानी कुरआने करीम नाजिल इरमाया है, वो कलाम ऐसी कितान है जिसके मअमीन बाहम अेक दूसरे से मिलते जुलते हैं, उसकी बातें बारबार दुहराई गई हैं, जो लोग अपने रब से डरते हैं उनके बदन इस कितान को सुन कर कांप उठते हैं, इर उनके जिस्म और उनके दिल नर्म होकर अल्लाह तआला की याद की तरफ मुतवफ्फे हो जाते हैं. (सूरअ रुमर)

अलाहीसे नबविया

۵۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اَلرَّأْيُ عَلَيَّ، قُلْتُ: اَلرَّأْيُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ اَنْزَلَ؟ قَالَ: لَأَنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي، فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النَّسَاءِ حَتَّى بَلَغْتُ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ قَالَ: أَمْسِكْ، لِإِذَا عَيْنَاهُ تَلَدَّرَ فَإِنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. باب فكيف اذا جئنا من كل امة

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મુઝસે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે કુઆન પળ કર સુનાઓ. મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા મૈં આપકો પળ કર સુનાઉં જબકે આપ પર કુઆન ઉતરા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈં ઈસ બાત કો પસંદ કરતા હું કે કિસી દૂસરે સે કુઆન સુનું. યુનાંયે મૈને આપકે સામને સૂરએ નિસા પળી યહાં તક કે જબ મૈં ઈસ આયત પર પહુંચા

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا

(તરજુમા: ઊસ વક્ત કયા હાલ હોગા જબ હમ હર ઉમ્મત મૈં સે એક ગવાહ લાએંગે ઔર આપકો અપની ઉમ્મત પર ગવાહ બનાએંગે) તો આપને ઈરશાદ ફરમાયા: બસ અબ રુક જાઓ. મૈં આપકી તરફ મુતવજ્જે હુવા તો દેખા કે આપકી આંખોં સે આંસૂ જારી હૈં. (બુખારી)

۵۱- عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ الْأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ، كَأَنَّهُ يَسِيلُهُ عَلَى صَفْوَانٍ فَإِذَا فَرَّغَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا: مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُوا: الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ. رواه البخاري، باب قول الله تعالى ولا تنفع الشفاعة عند الله الا لمن

اذن لها الآية، رقم: ۷۴۸۱

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ અલ્લાહ તઆલા આસમાન મૈં કોઈ હુકમ નાકિઝ (જારી) ફરમાતે હૈં તો ફરિશ્તે અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કી હૈબત વ રુઅબ (ડર) કી વજહ સે કાંપ ઉઠતે હૈં ઔર અપને પરોં કો હિલાને લગતે હૈં. ફરિશ્તોં કો અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ ઈસ તરહ સુનાઈ દેતા હૈ જૈસે ચિકને પથ્થર પર ઝંજીર મારને કી આવાઝ હોતી હૈ. ફિર જબ ફરિશ્તોં કે દિલોં સે ઘબરાહટ દૂર કર દી જાતી હૈ તો એક દૂસરે સે દરયાફત કરતે (પૂછતે) હૈં કે તુમ્હારે પરવરદિગારને કયા હુકમ દિયા? વો કેહતે હૈં કે હક બાત કા હુકમ ફરમાયા, ઔર વાકઈ વો આલીશાન હૈ, સબસે બજા હૈ. (બુખારી)

૫૯- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: التَّقَى عَبْدُ اللَّهِ
 بْنُ عَمْرِو وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَلَى الْمَرْوَةِ
 فَتَحَدَّثْنَا ثُمَّ مَضَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو وَبَقِيَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو يَكْنِي لِقَالَ لَهُ
 رَجُلٌ: مَا يَبْكِيكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ قَالَ: هَذَا يَعْنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو
 وَزَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ
 كِبَرٍ كَبِهَ اللَّهُ لُوجْهَهُ فِي النَّارِ . رواه أحمد والطبرانی في الكبير ورجاله رجال

الصحيح صحيح الزوائد ૧/૨૪૮

હજરત અબૂ સલમા બિન અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ
 રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે મરવા (પહાળી) પર હજરત
 અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર ઔર હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ
 રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કી આપસમેં મુલાકાત હુઈ. વો દોનો કુછ
 દેર આપસમેં બાત કરતે રહે. ફિર હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર ચલે
 ગએ ઔર હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર વહાં રોતે હુવે ઠહર ગએ.
 એક આદમી ને ઉનસે પૂછા: અબૂ અબ્દુર્રહમાન! આપ કયૂં રો રહે હૈં?
 હજરત ઈબ્ને ઉમર ને ફરમાયા: યે સાહબ યાની હજરત અબ્દુલ્લાહ
 બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા અભી બતાકર ગએ હૈં કે
 ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી યે ઈરશાદ ફરમાતે
 હુવે સુના: જિસકે દિલ મેં રાઈ કે દાને કે બરાબર ભી તકબ્બુર (ઘમંડ,
 બળાઈ) હોગા અલ્લાહ તઆલા ઉસે ચેહરે કે બલ આગ મેં ડાલ દેંગે.
 (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમુઅઝ-ઝવાઈદ)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

ઝિક

અલ્લાહ તઆલા કે અવામિર (હુકમો) મેં
અલ્લાહ તઆલા કે ધ્યાન કે સા તમશ્ગૂલ હોના
યાની અલ્લાહ રબ્બુલ-ઈઝઝત મેરે સામને હેં
ઔર વો મુઝે દેખ રહે હેં.

કુઆને કરીમ કે ફઝાઇલ

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا
فِي الصُّدُورِ ۖ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۚ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ
لَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا ۖ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ [يونس: ٥٨, ٥٧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: લોગો! તુમ્હારે પાસ, તુમ્હારે
રબ કી તરફસે એક એસી કિતાબ આઈ હે જો સરાસર નસીહત ઔર
દિલોં કી બીમારી કે લિયે શિફા હે ઔર (અચ્છે કામ કરને વાલોં કે લિયે
ઈસ કુઆન મેં) રહનુમાઈ ઔર (અમલ કરને વાલે) મોમિનીન કે લિયે
ઝરિયએ રહમત હે. આપ કેહ દીજિયે કે લોગોં કો અલ્લાહ તઆલા કે
ઈસ ફઝલો મહરબાની યાની કુઆન કે ઉતરને પર ખુશ હોના ચાહિયે. યે
કુઆન ઈસ દુનિયા સે બદઈજ્જા બેહતર હે જિસકો વો જમા કર રહે હેં.
(સૂરએ યૂનુસ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ
آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِّلْمُسْلِمِينَ﴾ [النحل: ١٠٢]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ ફરમા દીજિયે કે બિલા શુબહ (બેશક) ઈસ કુઆન કો રૂહુલ-કુદુસ યાની જિબ્રઈલ આપકે રબ કી તરફસે લાએ હૈં તાકે યે કુઆન, ઈમાન વાલોં કે ઈમાન કો મજબૂત કરે ઔર યે કુઆન, ફરમાંબરદારોં કે લિયે હિદાયત ઔર ખુશ-ખબરી હૈ. (સૂરએ નહલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿رَتَزُلْ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

[بنی اسرائیل: ۸۲]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: યે કુઆન જો હમ નાઝિલ ફરમા (ઉતાર) રહે હૈં યે મુસલમાનોં કે લિયે શિફા વ રહમત હૈ. (સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ﴾ [العنકبوت: ૧૦]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: જો કિતાબ આપ પર ઉતારી ગઈ હૈ ઈસકી તિલાવત કિયા કીજિયે. (સૂરએ અ-કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الدِّينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرَآءً وَعِلَآئِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبْزُورَ﴾ [س: ૧૧૭]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: જો લોગ કુઆને કરીમ કી તિલાવત કરતે રેહતે હૈં ઔર નમાઝ કી પાબંદી કરતે હૈં ઔર જો કુછ હમને ઉનકો દિયા હૈ ઉસમેં સે પોશીદા (દ્રુપ કર) ઔર એલાનિયા ખર્ચ કિયા કરતે હૈં વો યકીનન ઔસી તિજારત કી ઉમ્મીદ લગાએ હુવે હૈં જિસકો કભી નુકસાન પહુંચને વાલા નહીં યાની ઉનકો ઉનકે આમાલ કા અજરો સવાબ પૂરા પૂરા દિયા જાએગા. (સૂરએ ફાતિર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَا أَقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ☆ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّا تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ☆ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ☆ فِی كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ☆ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ☆ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ☆ أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ﴾ [الواقعة: ૧૭૦-૧૭૬]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: मैं सितारों के गुरूब होने (डूबने) और छुपने की कसम खाता हूँ और अगर तुम समझो तो ये कसम बहुत बणी कसम है। कसम ईस पर खाता हूँ के ये कुर्आन बणी शान वाला है जो लौहे मडकूज़ में दर्ज (लिखा) है। उस लौहे मडकूज़ को पाक इरिशतों के अलावा और कोई छाय नहीं लगा सकता। ये कुर्आन रब्बुल-आलमीन की ज़ानिब से लेजा गया है तो क्या तुम ईस कलाम को सरसरी बात समझते हो। (सूरअे वाकिआ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَوْ أَنزَلْنَاهُ الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ [الحشر: ११]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: (कुर्आने करीम अपनी अज़मत की वजह से ऐसी शान रखता है के) अगर हम ईस कुर्आन को किसी पहाण पर नाज़िल करते (और पहाण में शुबिर व समज छोटी) तो आप उस पहाण को टपते के वो अल्लाह तआला के भौंक से दब जाता और फट जाता। (सूरअे हशर)

अछादीसे नबविया

۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْآنُ عَنْ ذِكْرِي، وَ مَسْأَلِي أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَ السَّائِلِينَ، وَ فَضْلُ كَلَامِ اللَّهِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب فضائل القرآن، رقم: ۲۹۲۶

उज़रत अबू सईद रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये उदीसे कुदसी बयान इरमाई: अल्लाह तआला का ये इरमान (हुकम) है: जिस शप्स को कुर्आन शरीफ़ की मशगूली की वजह से जिक्र करने और हुआये मांगने की इरसत नहीं मिलती, मैं-उसको हुआये मांगने वालों से जियादा अता करता हूँ और अल्लाह तआला के कलाम को सारे कलामों पर ऐसी ही

ફઝીલત હૈ જૈસે ખુદ અલ્લાહ તઆલા કો તમામ મખ્લૂક પર ફઝીલત હૈ.
(તિરમિઝી)

۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّكُمْ لَا تَرْجِعُونَ إِلَى اللَّهِ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْهُ خَرَجَ مِنْهُ يَغْنَى الْقُرْآنَ رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ وَلَمْ يَخْرُجْهُ وَوَاتَّفَقَهُ الذَّهَبِيُّ ۱/۵۵۵

હઝરત અબૂઝર ગિફારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ લોગ અલ્લાહ તઆલા કા કુર્બ (નઝદીકી) ઉસ થીઝ સે બળહ કર કિરી ઔર થીઝ સે હાસિલ નહીં કર સકતે જો ખુદ અલ્લાહ તઆલા સે નિકલી હૈ યાની કુઆને કરીમ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۳- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْقُرْآنُ مُسْقِعٌ وَمَا جَلَّ مُصَدِّقٌ مَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَةً إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ سَاقَاةٌ إِلَى النَّارِ. رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ (وَأَسْنَدُهُ حَسَنٌ) ۱/۲۳۱

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કુઆને કરીમ ઐસી શફાઅત (માફી કી સિફારિશ) કરને વાલા હૈ જિસકી શફાઅત કુબૂલ કી ગઈ ઔર ઐસા ઝગળા કરને વાલા હૈ કે ઈસકા ઝગળા તસ્લીમ કર (માન) લિયા ગયા, જો શખ્સ ઈસકો અપને આગે રખ્ખે યાની ઈસ પર અમલ કરે ઉસકો યે જન્નત મૈં પહુંચા દેતા હૈ. ઔર જો ઈસકો પીઠ પીછે ડાલ દે યાની ઈસ પર અમલ ન કરે ઉસકો યે જહન્નમ મૈં ગિરા દેતા હૈ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

ફાઈદા: કુઆને કરીમ ઐસા ઝગળા કરને વાલા હૈ કે ઉસકા ઝગળા તસ્લીમ કર લિયા ગયા, ઈસકા મતલબ યે હૈ કે પળહને ઔર ઉસ પર અમલ કરને વાલોં કે લિયે દજાત કે બળહાને મૈં અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મૈં ઝગળતા હૈ ઔર ઉસકે હક મૈં લાપરવાહી કરને વાલોં સે મુતાલબા (માંગ) કરતા હૈ કે મેરા હક કયું નહીં અદા કિયા.

۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: الصَّيَّامُ وَالْقَرَّانُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ الصَّيَّامُ: أَيْ رَبِّ مَنَعْتَهُ الطَّعَامَ وَالشَّهْوَةَ فَشَقَّقْنِي فِيهِ، وَيَقُولُ الْقَرَّانُ: مَنَعْتَهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَقَّقْنِي فِيهِ، قَالَ: لَيْشَقَّقَانِ لَهُ. رواه احمد و الطبرانی فی الکبیر و رجال الطبرانی رجال الصحیح، مجمع الزوائد ۱/۳

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: रोजा और कुआने करीम दोनों कयामत के दिन बंदा के लिये शफाअत करेंगे. रोजा अर्ज करेगा: अय मेरे रब्! मैंने ईसको पाने और नफ्सानी ज्वाइश पूरी करने से रोके रब्बा, मेरी शफाअत ईसके बारे में कुबूल इरमाईये. कुआने करीम कहेगा: मैंने ईसे रात को सोने से रोका (कि ये रात को नवाइल में मेरी तिलावत करता था) मेरी शफाअत ईसके बारे में कुबूल इरमाईये. युनांये दोनों उसके लिये सिफारिश करेंगे. (मुस्नदे अहमद, तभरानी, मजमउज-जवाईद)

۵- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ الْآخَرِينَ. رواه مسلم. باب فضل من يقوم بالقرآن رقم: ۱۸۹۷

उजरत उमर रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: अल्लाह तआला ईस कुआन शरीफ की वजह से बहुत से लोगों के मरतबा को बुलंद इरमाते हैं और बहुत-सों के मरतबा को घटाते हैं, यानी जो लोग ईस पर अमल करते हैं अल्लाह तआला उनको हुनिया व आपिरत में ईजजत अता इरमाते हैं और जो लोग ईस पर अमल नहीं करते अल्लाह तआला उनको जलील करते हैं. (मुस्लिम)

۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (لَا يَبِيْ ذَرٍّ): عَلَيْنَا بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّهُ ذِكْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ

لَكَ فِي الْأَرْضِ - (وهو جزء من الحديث) رواه البيهقي في شعب الإيمان ٢٤٢/٤

उजरत अबूजर रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे धरशाह इरमाया: कुआने करीम की तिलावत और अल्लाह तआला के जिक का अखतिमाम (पाबंदी) किया करो, इस अमल से आसमानों में तुम्हारा जिक होगा और ये अमल जमीन में तुम्हारे लिये छिदायत का नूर होगा. (बैहकी)

٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا حَسَدَ إِلَّا فِي الثَّيْتَيْنِ، رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ وَ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَهُوَ يَنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ رواه مسلم باب فضل

من يقوم بالقرآن رقم: ١٨٩٤

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: दो ही शप्सों पर रश्क (दिन के दोसा होने की तमन्ना) करना याहिये. ओक वो जिसको अल्लाह तआला ने कुआने शरीफ अता किया हो और वो दिन रात इसकी तिलावत में मशगूल रहता हो. दूसरा वो जिसको अल्लाह तआला ने माल अता इरमाया हो और वो दिन रात उसको खर्च करता हो. (मुस्लिम)

٨- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأُتْرَاجَةِ، رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الثَّمَرَةِ، لَا رِيحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حُلْوٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الرِّيحَانَةِ، رِيحُهَا طَيِّبٌ وَ طَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ، لَيْسَ لَهَا رِيحٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ. رواه مسلم، باب فضيلة حافظ القرآن رقم: ١٨٩٠

उजरत अबू मूसा अश्शरी रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह

ફરમાયા: જો મોમિન કુઆન શરીફ પળતા હે ઉસકી મિસાલ ચકોતરે કી તરહ હે, ઉસકી ખુશ્બૂ ભી અચ્છી હોતી હે ઔર મજા ભી લગીઝ, ઔર જો મોમિન કુઆને કરીમ નહીં પળતા ઉસકી મિસાલ ખજૂર કી તરહ હે જિસકી ખુશ્બૂ તો નહીં લેકિન ઝાઈકા (મજા) મીઠા હે. ઔર જો મુનાફિક કુઆન શરીફ પળતા હે ઉસકી મિસાલ ખુશ્બૂદાર ફૂલ કી સી હે કે ખુશ્બૂ અચ્છી ઔર મજા કળવા. ઔર જો મુનાફિક કુઆન શરીફ નહીં પળતા ઉસકી મિસાલ ઈન્દ્રાઈન કી તરહ હે કે ખુશ્બૂ કુછ નહીં ઔર મજા બિલ્કુલ કળવા. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: ઈન્દ્રાઈન ખરબૂઝા કી શકલ કા એક ફલ હે જો દેખને મેં ખૂબસૂરત ઔર ઝાઈકા મેં બહુત તલ્ખ (કળવા) હોતા હે.

9- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا تَمُوتُ الْمَ حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا م حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ. رواه الترمذی.
قال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما جاء في من قرأ حرفاً ١٠٠٠، رقم: ٢٩١٠

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઝીદ રદિયલ્લાહુ નગાલા અનહુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કુઆને કરીમ કા એક હર્ફ (અક્ષર) પળે ઉસકે લિયે એક હર્ફ કે બદલા એક નેકી હે. ઔર એક નેકી કા અજર દસ નેકી કે બરાબર મિલતા હે. મૈં યે નહીં કેહતા કે સારા “અલિફ લામ મીમ” એક હર્ફ હે બલકે “અલિફ” એક હર્ફ, “લામ” એક હર્ફ ઔર “મીમ” એક હર્ફ હે યાની યે ત્રીન હુરફ હુવે, ઈસ પર ત્રીસ નેકિયાં મિલેંગી. (તિરમિઝી)

10- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَعْلَمُوا الْقُرْآنَ، فَأَقْرَبُوهَ فَإِنَّ مَثَلَ الْقُرْآنِ لَيَمَنْ تَعْلَمَهُ لِقَرَأَهُ وَقَامَ بِهِ كَمَثَلِ جَرَابٍ مَحْشُورٍ مِنْكُمْ فِي كُلِّ مَكَانٍ، وَمَثَلُ مَنْ تَعْلَمَهُ فَيَرْتَدُّ وَهُوَ فِي جَوْفِهِ كَمَثَلِ جَرَابٍ أَوْ كَيٍّ عَالِيٍّ مِنْكُمْ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કુઆન શરીફ સીખો ફિર ઈસકો પળહો, ઈસલિયે કે જો શખ્સ કુઆન શરીફ સીખતા હે ઓર પળહતા હે ઓર તહજ્જુદ મેં ઈસકો પળહતા રેહતા હે ઉસકી મિસાલ ઉસ ખુલી થૈલી કી સી હે જો મુશ્ક સે ભરી હુઈ હો કે ઉસકી ખુશબૂ તમામ મકાન મેં ફેલતી હે. ઓર જિસ શખ્સ ને કુઆને કરીમ સીખા ફિર બાવજૂદ ઈસકે કે કુઆને કરીમ ઉસકે સીને મેં હે, વો સો જાતા હે યાની ઈસકો તહજ્જુદ મેં નહીં પળહતા ઉસકી મિસાલ ઉસ મુશ્ક કી થૈલી કી તરહ હે જિસકા મુંહ બંદ કર દિયા ગયા હો (તિરમિઝી)

ફાઈદા: કુઆને કરીમ કી મિસાલ મુશ્ક કી હે ઓર હાફિઝ કા સીના ઉસ થૈલી કી તરહ હે જિસમેં મુશ્ક હો, લિહાઝા કુઆને કરીમ કી તિલાવત કરને વાલા હાફિઝ ઉસ મુશ્ક કી થૈલી કી તરહ હે જિસકા મુંહ ખુલા હો. ઓર તિલાવત ન કરને વાલા મુશ્ક કી બંદ થૈલી કી તરહ હે.

II - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلَيْسَ سَالٍ اللَّهُ بِهِ فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ بِهِ النَّاسَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن. باب من

قرأ القرآن فليسال الله به، رقم: ۲۹۱۷

હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ કુઆને મજીદ પળહે ઉસે કુઆન કે ઝરિયે અલ્લાહ તઆલા સે હી સવાલ કરના ચાહિયે. અન્કરીબ ઐસે લોગ આઈંગે જો કુઆને મજીદ પળહેંગે ઓર ઈસકે ઝરિયે લોગોં સે સવાલ કરેંગે. (તિરમિઝી)

II - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَسِيدَ بْنَ حُصَيْنٍ، يَتِمَّاهُو، لَيْلَةً، يَقْرَأُ فِي مَرْتَبِهِ، إِذَا جَاءَتْ قُرْسُهُ، فَقَرَأَ، ثُمَّ جَاءَتْ أُخْرَى، فَقَرَأَ، ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا، قَالَ أَسِيدٌ: فَخَشِيتُ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى، فَقُمْتُ إِلَيْهَا، فَأَدَا مِثْلَ الطَّلَةِ فَوْقَ رَأْسِي، فِيهَا أَغْثَالُ السُّرُجِ،

عَرَجْتُ فِي الْجَوْ حَتَّى مَا أَرَاهَا، قَالَ: فَقَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بَيْنَمَا أَنَا الْبَارِحَةُ مِنْ جَوِّ اللَّيْلِ أَقْرَأُ فِي
مِوْبَدَى، إِذْ جَاءَتْ قُرَيْشِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اقْرَأِ ابْنَ حُضَيْرٍ
قَالَ: فَقَرَأْتُ، ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اقْرَأِ ابْنَ
حُضَيْرٍ أَقَالَ: فَقَرَأْتُ، ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اقْرَأِ
ابْنَ حُضَيْرٍ أَقَالَ: لَأَنْصَرِفْتُ، وَكَانَ يَحْيَى قَرِيبًا مِنْهَا، حَشِيتُ أَنْ
تَطَّاهُ، فَرَأَيْتُ مِثْلَ الظُّلَّةِ، فِيهَا أَمْنَالُ السُّرُجِ، عَرَجْتُ فِي الْجَوْ حَتَّى
مَا أَرَاهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَلَّكَ الْمَلَائِكَةُ كَأَنَّهُ تَسْمَعُ لَكَ،
وَلَوْ قَرَأْتَ لَأَصْبَحْتَ يَرَاهَا النَّاسُ، مَا تَسْتَرُ مِنْهُمْ. (رواه مسلم، باب

قُرْءَانُ السَّكِينَةِ لِقِرَاءَةِ الْقُرْءَانِ رَقْمٌ: ١٨٥٩

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે
હઝરત ઉસૈદ બિન હુઝૈર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને બાળે મેં એક
રાત કુઆને મજીદ પળહ રહે थे. અયાનક ઉનકી ઘોળી ઉછલને લગી.
ઉન્હોંને ઔર પળહા, વો ઘોળી ઔર ઉછલને લગી. વો પળહતે રહે, ઘોળી
ઔર ઉછલી. હઝરત ઉસૈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં: મુઝે
ખતરા હુવા કે ઘોળી કહીં મેરે બચ્ચે યહયા કો (જો વહીં કરીબ થા) કુચલ
ન ડાલે, ઈસલિયે મેં ઘોળી કે કરીબ જાકર ખળા હો ગયા તો કયા દેખતા
હૂં કે મેરે સર કે ઊપર બાદલ કી તરહ કોઈ ચીઝ હૈ જિસમેં ચરાગોં કી
તરહ કુછ ચીઝોં રૌશન હૈં, ફિર વો બાદલ કી તરહ કી ચીઝ ફિઝા (હવા)
મેં ઉઠતી ચલી ગઈ યહાં તક કે મેરી નઝરોં સે ઓઝલ (ગાઈબ) હો ગઈ.
મેં સુખહ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં
હાઝિર હુવા ઔર અઝ ક્રિયા: અલ્લાહ કે રસૂલ! મેં ગુઝિશ્તા (પિછલી)
રાત અપને બાળે મેં કુઆન શરીફ પળહ રહા થા કે અયાનક મેરી ઘોળી
ઉછલને લગી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: ઈબ્ને હુઝૈર! પળહતે રેહતે. ઉન્હોંને અઝ ક્રિયા: મેં પળહતા રહા
વો ઘોળી ફિર ઉછલી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: ઈબ્ને હુઝૈર પળહતે રેહતે. ઉન્હોંને અઝ ક્રિયા: મેં

પણ્ડતા રહા ફિર ભી વો ઉછલતી રહી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈબ્ને હુઝૈર! પણ્ડતે રેહતે. ઉન્હોંને અર્જ ક્રિયા: ફિર મૈં ઉઠ કર ચલ દિયા કયુંકે મેરા લજકા યહયા ઘોળી કે કરીબ હી થા, મુઝે યે ખતરા હુવા કે ઘોળી કહીં યહયા કો કુચલ ન ડાલે, તો કયા દેખતા હું કે બાદલ કી તરહ કી કોઈ ચીઝ હૈ જિસમેં ચરાગોં કી તરહ કુછ ચીઝેં રૌશન હૈં, ફિર વો ચીઝ ફિઝા મેં ઉઠતી ચલી ગઈ યહાં તક કે મેરી નઝરોં સે ઓઝલ હો ગઈ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો ફરિશ્તે થે, તુમ્હારા કુર્આન સુનને આએ થે, અગર તુમ સુખહ તક પણ્ડતે રેહતે તો ઔર લોગ ભી ઉનકો દેખ લેતે, વો ફરિશ્તે ઉનસે ઘુપે ન રેહતે. (મુસ્લિમ)

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَلَسْتُ لِنَبِيِّ عَصَابَةٍ مِنْ
ضُعَفَاءِ الْمُهَاجِرِينَ، وَإِنْ بَعْضُهُمْ لَيَسْتَرْبِعُنِي مِنَ الْعَرَى، وَقَارِئٌ
يَقْرَأُ عَلَيْنَا إِذْ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَنَقَامُ عَلَيْهِمْ، فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
سَكَتَ الْقَارِئُ فَلَسَّمْتُ ثُمَّ قَالَ: مَا كُنْتُمْ تَضَعُونَ؟ قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ
كَانَ قَارِئٌ لَنَا يَقْرَأُ عَلَيْنَا فَكُنَّا نَسْتَمِعُ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، قَالَ: فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ مِنْ أَعْيُنِي مَنْ أَمَرْتُ أَنْ أَصْبِرَ
فَقَرِئَ مَعَهُمْ. قَالَ: فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَسَطْنَا لِيُعْدِلَ بِنَفْسِهِ فِينَا،
ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا، فَتَحَلَّقُوا وَهَزَّتْ وُجُوهُهُمْ لَهُ. قَالَ: فَمَارَأَيْتَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَرَفَ مِنْهُمْ أَحَدًا غَيْرِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
أَبَشِّرُوا يَا مَعْشَرَ صَعَالِكِ الْمُهَاجِرِينَ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَذْخُلُونَ
الْحَنَّةَ قَبْلَ أَغْيَاءِ النَّاسِ بِنِصْفِ يَوْمٍ، وَذَلِكَ خَمْسُمِائَةِ سَنَةٍ. رَوَاهُ

ابوداؤد، باب فی القصص، رقم: ۳۶۶۶

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈં કુકરા મુહાજિરીન કી એક જમાઅત મૈં બૈઠા હુવા થા (કિન લોગોં કે પાસ ઇતના કપળા ભી ન થા કે જિસસે પૂરા બદન ઢાંપ લે) બાઝ ને બાઝ કી આળ લી હુઈ થી. ઔર એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કુઆન શરીફ પળડ રહે થે કે ઈસ દોરાન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ

વસલ્લમ તશરીફ લે આએ ઔર બિલ્કુલ હમારે કરીબ ખળે હો ગએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી તશરીફ આવરી (આને) પર તિલાવત કરને વાલે સહાબી ખામોશ હો ગએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સલામ કિયા ફિર દરયાફત ફરમાયા (પૂછા): તુમ લોગ કયા કર રહે થે? હમને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! એક તિલાવત કરને વાલે હમારે સામને તિલાવત કર રહે થે, હમ અલ્લાહ કી કિતાબ કી તિલાવત તવજ્જુહ સે સુન રહે થે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તમામ તારીફ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હે જિન્હોને મેરી ઉમ્મત મેં એસે લોગ બનાએ કે ઉનમેં મુજે ઠહરને કા હુકમ દિયા ગયા. ઉસકે બાદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હમારે દરમિયાન બેઠ ગએ તાકે સબકે બરાબર રહેં (કિસી સે કરીબ કિસી સે દૂર ન હો) ફિર સબકો અપને હાથ મુબારક સે હલ્કા (ગિરોહ, જમાઅત) બનાકર બેઠને કા હુકમ ફરમાયા. યુનાંચે સબ હલ્કા બનાકર નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી તરફ મુંહ કરકે બેઠ ગએ. હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં: મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો દેખા કે આપને મજલિસ વાલોં મેં મેરે અલાવા કિસી કો નહીં પેહચાના. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અય ફુકરાએ મુહાજિરીન કી જમાઅત! તુમ્હેં કયામત કે દિન કામિલ (પૂરે) નૂર કી ખુશ-ખબરી હો ઔર ઈસ બાત કી ભી કે તુમ માલદારોં સે આધે દિન પેહલે જન્નત મેં દાખિલ હોગે. યે આધા દિન ૫૦૦ સાલ કા હોગા. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો પેહચાનને ઔર બાકી લોગોં કો ન પેહચાનને કી વજહ શાયદ યે હોગી કે રાત કા અંધેરા થા ઔર હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ચૂંકે આપસે કરીબ થે ઈસલિયે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકો પેહચાન લિયા હો. (બઝલુલ-મજહૂદ)

۱۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ فَإِذَا قُرَأْتُمُوهُ فَابْكُوا، فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَبَاكُوا، وَتَغْتَوَّاهُ فَمَنْ كَفَّ يَتَغَنَّ بِهِ فَلَيْسَ مِنْكُمْ رَوَاهُ ابْنُ

ماجه، باب فى حسن الصوت بالقرآن، رقم: ۱۲۳۷

હઝરત સઅદ બિન અબી વકકાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: યે કુઆને કરીમ ફિક વ બે-કરારી (પૈદા કરને) કે લિયે નાઝિલ હુવા હૈ. જબ તુમ ઇસે પળહો તો રોયા કરો, અગર રોના ન આએ તો રોને વાલોં જૈસી શકલ બનાવો. ઔર કુઆન શરીફ કો અચ્છી આવાઝ સે પળહો કયુંકે જો શખ્સ ઇસે અચ્છી આવાઝ સે ન પળહે વો હમમેં સે નહીં હૈ યાની હમારી કામિલ ઇતિબા (પૂરી તરહ પૈરવી) કરને વાલોં મેં સે નહીં હૈ. (ઇબને માજા)

ફઈદા: ઉલમા ને ઇસ રિવાયત કે દૂસરે મઅના યે ભી લિખ્ખે હેં કે જો શખ્સ કુઆને કરીમ કી બરકત સે લોગોં સે મુસ્તગ્ના (બેફિક) ન હો વો હમમેં સે નહીં હૈ.

۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا أَدْنُ اللَّهِ لَشَيْءٍ مَا أَدْنُ نَيْئِي حَسَنِ الصَّوْتِ يَفْقَى بِالْقُرْآنِ. رواه مسلم، باب

استحباب تحسين الصوت بالقرآن، رقم: ۱۸۴۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઇતના કિસી કી તરફ તવજ્જુહ નહીં ફરમાતે જિતના કે ઉસ નબી કી આવાઝ કો તવજ્જુહ સે સુનતે હેં જો કુઆને કરીમ ખુશ-ઇલ્હાની (અચ્છી આવાઝ) સે પળહતા હૈ. (મુસ્લિમ)

۱۶- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: زَيَّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ لِأَنَّ الصَّوْتِ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا. رواه الحاكم، ۱/ ۵۷۵

હઝરત બરાઅ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અચ્છી આવાઝ સે કુઆન શરીફ કો મુઝય્યન કરો (સજાઓ) કયુંકે અચ્છી આવાઝ કુઆને કરીમ કે હુસ્ન કો બળહા દેતી હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۷- عَنْ عَقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَ الْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ كَالْمُسِرِّ
بِالصَّدَقَةِ. رواه الترمذى وقال: هذا حديث حسن غريب، باب من قرأ القرآن فليسال الله

٢٩١٩: رقم

હજારત ઉકળા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુક્રમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાહ ફરમાતે હુવે સુના: કુર્આને કરીમ આવાજ સે પજહને વાલે કા સવાબ એલાનિયા સદકા કરને વાલે કી તરહ હૈ. ઔર આહિસ્તા (ધીરે) પજહને વાલે કા સવાબ ધ્રુપ કર સદકા કરને વાલે કી તરહ હૈ (તિરમિઝી)

કાર્દદા: ઈસ હદીસ શરીફ સે આહિસ્તા પળહને કી ફઝીલત માલૂમ હોતી હૈ, યે ઈસ સૂરત મેં હૈ જબકે રિયા કા શુખહ (દિખલાવે કા શક) હો, અગર રિયા કા શુખહ ન હો ઔર દૂસરે કી તકલીફ કા અંદેશા ભી ન હો તો દૂસરી રિવાયાત કી વજહ સે બુલંદ આવાઝ સે પળહના અફઝલ હૈ કે યે દૂસરોં કે લિયે તરગીબ (શૌક દિલાને) કા ઝરિયા બનેગા. (શર્હુતૈબી)

١٨- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِي مُوسَى: لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ قِرَاءَةَكَ الْبَارِحَةَ لَقَدْ أُوتِيتَ مِنْ مَآزِينِ مَرَامِيرِ الدَّوَادِ. رواه مسلم، باب استحباب تحسين الصوت بالقرآن، رقم: ١٨٥٢

હજરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે ઈરશાદ ફરમાયા: અગર તુમ મુજે ગુઝિશ્તા (પિછલી) રાત દેખ લેતે જબ મૈં તુમ્હારા કુઆન તવજ્જુહ સે સુન રહા થા (તો યકીનન ખુશ હોતે) તુમકો હજરત દાઉદ અલૈહિસ્સલામ કી ખુશ-ઈલ્હાની સે હિસ્સા મિલા હૈ. (મુસ્લિમ)

١٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يُقَالُ
يَعْنَى لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ إِمْرَأًا وَارِقًا وَرَقْلًا كَمَا كُنْتَ تُرَقِّلُ لِي
الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنَزَلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَأُ بِهَا... رواه الترمذی و قال: هذا

حديث حسن صحيح، باب ان الذي ليس في حروفه من القرآن ١٠٠٠، رقم: ٢٩١٤

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: (क्यामत के दिन) साहिबे-कुआन से कडा ज़अेगा: कुआन शरीफ पण्डता ज़ और जन्त के दज्जों पर यण्डता ज़ और ठहर ठहर कर पण्ड जैसा के तू दुनिया में ठहर ठहर कर पण्डा करता था. बस तेरा भकाम वही होगा जहां तेरी आभरी आयत की तिलावत भत्म होगी. (तिरमिज़ी)

झाईदा: साहिबे कुआन से डाकिजें कुआन या कसरत से (बहुत ज़ियादा) तिलावत करने वाला या कुआने करीम पर तदब्बुर (गौरो किंक) के साथ अमल करने वाला मुराद है. (तेबी, मिरकात)

۲۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعَعَلُّ بِهِ، وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ، لَهُ أَجْرَانِ. رواه مسلم، باب فضل الماهر بالقُرْآنِ وَالَّذِي

يَتَتَعَعَلُّ بِهِ، رَقْم: ۱۸۶۲

उजरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा रिवायत करती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: डाकिजें कुआन जिसे याद भी भूष हो और पण्डता भी अख्श हो उसका उशर क्यामत में उन मुअज्ज-ज्ज (ईज्जतदार) फरमांवरदार इरिशतों के साथ होगा जो कुआन शरीफ को लौहे मडकूज़ से नक़ल करने वाले हैं. और जो शप्स कुआन शरीफ को अटक अटक कर पण्डता है और इसमें भशक़त उठाता है उसके लिये दोहरा अजर (उभल सवाब) है. (मुस्लिम)

झाईदा: अटकने वाले से मुराद वो डाकिज है जिसे कुआन शरीफ अख्शी तरह याद न हो, लेकिन वो याद करने की कोशिश में लगा रहता हो. नीज इससे मुराद वो द्देण कर पण्डने वाला भी हो सकता है जो द्देण कर पण्डने में भी अटकता हो लेकिन सहीह पण्डने की कोशिश कर रहा हो. अैसे शप्स के लिये दो अजर हैं, अेक अजर तिलावत का है दूसरा अजर बार बार अटकने की वजह से भशक़त (तकलीफ़) बर्दाश्त

કરને કા હૈ. (તેબી, મિરકાત)

۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَجِيءُ صَاحِبُ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ حَلِّهِ فَيُلْبَسُ تَاجُ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ زِدْهُ، فَيُلْبَسُ حُلَّةُ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ ارْضَ عَنْهُ، فَيَرْضَى عَنْهُ فَيَقَالُ لَهُ اقْرَأْ وَارْقُ وَ يُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةٌ رَوَاهُ

الترمذی و قال: هذا حديث حسن صحيح، باب ان الذي ليس في حوفه من القرآن

કાલિત الحرب، رقم ۲۹۱۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સાહિબે કુઆન કયામત કે દિન (અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મેં) આએગા તો કુઆન શરીફ અલ્લાહ તઆલા સે અર્જ કરેગા: ઇસકો જોળા અતા ફરમાએ, અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ઇસકો કરામત કા તાજ પેહનાયા જાએગા. વો ફિર દરખવાસ્ત કરેગા: અય મેરે રબ! ઔર પેહનાઈયે, તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ઇકરામ કા પૂરા જોળા પેહનાયા જાએગા. ફિર વો દરખવાસ્ત કરેગા: અય મેરે રબ! ઇસ શખ્સ સે રાઝી હો જાઈયે, તો અલ્લાહ તઆલા ઇસસે રાઝી હો જાએંગે. ફિર ઇસસે કહા જાએગા: કુઆન શરીફ પગ્હતા જા ઔર જન્નત કે દર્જો પર ચગ્હતા જા ઔર (ઇસકે લિયે) હર આયત કે બદલા મેં એક નેકી બગ્હા દી જાએગી. (તિરમિઝી)

۲۲- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ الْقُرْآنَ يَلْقَى صَاحِبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يَنْشَقُّ عَنْهُ قَبْرُهُ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ فَيَقُولُ لَهُ: هَلْ تَعْرِفُنِي؟ فَيَقُولُ: مَا أَعْرِفُكَ، فَيَقُولُ لَهُ: هَلْ تَعْرِفُنِي؟ فَيَقُولُ: مَا أَعْرِفُكَ، فَيَقُولُ: أَنَا صَاحِبُكَ الْقُرْآنَ الَّذِي أَظْمَأْتِكَ فِي الْهَوَاجِرِ وَأَسْهَرْتَ لَيْلَكَ وَإِنَّ كُلَّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَتِهِ وَأَنَّكَ الْبِزْمُ مِنْ وَرَاءِ كُلِّ تِجَارَةٍ فَيُعْطَى الْمَلِكُ بِمِثْلِهِ وَالْخَلْدُ بِشِمَالِهِ وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ وَيُكْسَى الْإِدَاءُ حُلَّتَيْنِ لَا يَقُومُ

لَهُمَا أَهْلُ الدُّنْيَا قَيِّمُولَانِ: بِمَ كُنِينَا هَذِهِ؟ قِيَالُ: بِأَخَذِ وَلَدِكُمَا
الْقُرْآنَ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: اقْرَأْ أَوْ اصْعَدْ فِي دَرَجَةِ الْجَنَّةِ وَغَرَفِهَا فَهُوَ فِي صُعُودٍ
مَادَامَ يَقْرَأُ هَذَا كَانَ أَوْ تَرْتِيلاً. رواه احمد، الفتح الرباني ٦٩/١٨٠

உலரத புரேடா ரத்யலலாஹு தஆலா அந்ஹு க்ரமாதே லே கெ மீனே
ரஸூலுல்லாஹ் சல்லுல்லாஹு அலேஹி வஸல்லம கொ யே ஓர்ஷாஹ் க்ரமாதே ஹுவே
சுனா: கயாமத் கெ ஹின ஜிஸ் வக்த் குர்ஆன் வாலா அபநி கப்ர சே நிகலேகா
தா குர்ஆன் ஓசசே ஓச டாலத் மீ மிலேகா ஜேசே கம்ஜோரி கி வஜஹ் சே ரங்
படலா ஹுவா ஆஹ்மி டா ஓர் சாஹிபே குர்ஆன் சே பூஹேகா: கயா தும் முஜே
பெஹ்யான்தே டா? வோ கஹேகா: மீ தும்தே நஹீ பெஹ்யான்தா. குர்ஆன் டாபாரா
பூஹேகா: கயா தும் முஜே பெஹ்யான்தே டா? வோ கஹேகா: மீ தும்தே நஹீ
பெஹ்யான்தா. குர்ஆன் கஹேகா: மீ தும்தாரா சாத்தி குர்ஆன் ஓ ஜிஸநே தும்தே
சப்த் கர்மீ கி டாபடர் மீ ப்யாசா ரப்யா ஓர் ராத் கி ஜகாயா (யானி
குர்ஆன் கெ ஹுகம் பர் அமல கி வஜஹ் சே துமநே ஹின மீ ரோஜா ரப்யா ஓர்
ராத் மீ குர்ஆன் கி திலாவத் கி) ஹர் தாஜிர் அபநி திஜாரத் சே நஹ்
ஹாசில கர்நா யாஹ்தா ஹே ஓர் ஆஜ் தும் அபநி திஜாரத் சே சப்சே
ஜியாஹ் நஹ் ஹாசில கர்நே வாலே டா. ஓசகே பாஹ் சாஹிபே குர்ஆன் கி ஹாய்
(சீஹ்) ஹாய் மீ பாஹ்ஷாஹ் ஹி ஜாஹேஜி ஓர் பாஹ் ஹாய் மீ (ஜன்னத் மீ)
ஹமேஷா ரேஹ்நே கா பர்வானா ஹியா ஜாஹேஜா. ஓசகே சர் பர் வகார் கா தாஜ்
ரப்யா ஜாஹேஜா ஓர் ஓசகே வாலிஹீன் (மா் பாப) கி ஹி ஓசே ஜாஹே
பெஹ்யான்தே ஜாஹேஜே ஜிஸகி கிமத் ஹுநியா வாலே நஹீ லகா சக்தே. வாலிஹீன்
கஹேஜே: ஹமே யே ஜாஹே கிஸ் வஜஹ் சே பெஹ்யான்தே கஹே ஹீ? ஓநசே கஹ்
ஜாஹேஜா: தும்தாரே பர்யே கெ குர்ஆன் ஹிக்ஜ் கர்நே கி வஜஹ் சே. கிர் சாஹிபே
குர்ஆன் சே கஹ் ஜாஹேஜா: குர்ஆன் பஹ்தா ஜ் ஓர் ஜன்னத் கெ ஹஜ் ஓர்
பாலாபானோ பர் யஹ்தா ஜ். யுநாயே ஜப் தக் வோ குர்ஆன் பஹ்தா ரஹ்ஜா
யாஹ் ரவானி சே பஹ்தே யாஹ் ஹடர் ஹடர் கர் பஹ்தே வோ (ஜன்னத் கெ ஹஜ் ஓர்
பாலாபானோ பர்) யஹ்தா ஜ். (முஸ்நஹ் அஹ்மத், ஈஹுர்ஹ்யானி)

காஹ்ஹா: குர்ஆனே க்ரீம் கா கம்ஜோரி கி வஜஹ் சே ரங் படலே ஹுவே
ஆஹ்மி கி சகல் மீ குர்ஆன் வாலே கெ சாமநே ஆனா ஹர்-ஹகிகத் யே புஹ்
குர்ஆன் வாலே கா ஓக் நகஷா ஹே கெ ஓசநே ராதோ கி குர்ஆனே க்ரீம் கி

तिलावत और दिन में उसके अलकाम (हुकमों) पर अमल करके अपने आपको कमजोर बना लिया था. (ईन्जुल-छाजु)

۲۳- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ لَبَّيْ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَهْلُ الْقُرْآنِ هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ. رواه الحاكم، وقال الذهبي: روى من ثلاثة وأوجه عن أنس هذا أحمد ۵۰۶/۱

उत्तरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अल्लाह तआला के लिये जाऊ लोग ऐसे हैं जैसे किसी के घर के भास लोग होते हैं. सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: वो कौन लोग हैं? ईरशाद फरमाया: कुआनि शरीफ वाले, के वो अल्लाह वाले और उसके भास लोग हैं. (मुस्तदरक हाकिम)

۲۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَلْبَيْ لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْيَتِّ الْخَرَبِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ان الذى ليس فى جوفه شىء. رقم: ۲۹۱۳

उत्तरत ईब्ने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जिस शम्स के दिल में कुआनि करीम का कोई छिस्ता भी महकूत नहीं वो वीरान घर की तरह है यानी जैसे मकान की रौनक व आभाही रेहने वाले से है ऐसे ही ईन्सान के दिल की रौनक व आभाही कुआनि करीम को याद रखने से है. (तिरमिजी)

۲۵- عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ أَمْرٍ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ ثُمَّ يَنْسَاهُ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَجْدَمَ. رواه ابو داود، باب التشبه بدفين حفظ القرآن. رقم: ۱۴۷۴

उत्तरत सअद बिन उबादा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद

ફરમાયા: જો શપ્ત કુઆન શરીફ પળ કર ભુલા દે તો વો કયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઈસ હાલ મેં આએગા કે કોળ કે મર્જ કી વજહ સે ઉસકે અઅઝા (જિસ્મ કે હિસ્સે) ઝળે હુવે હોંગે. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: કુઆન કો ભુલા દેને કે કઈ મતલબ બયાન કિયે ગએ હેં. એક યે હેં કે દેખ કર ભી ન પળ સકે. દૂસરા યે હેં કે ઝબાની ન પળ સકે. તીસરા યે હેં કે ઉસકી તિલાવત મેં ગફલત કરે. ચૌથા યે હેં કે કુઆની અહકામાત (હુકમો) કો જાનને કે બાદ ઉસ પર અમલ ન કરે. (બઝલુલ-મજહૂદ, શહે સુનને અબી દાઉદ લિલ-ઐની)

۳۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقْلٍ مِنْ ثَلَاثٍ. رواه أبو داود، باب تحريم القرآن، رقم:

۱۳۹۬

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કુઆને કરીમ કો તીન દિન સે કમ મેં ખત્મ કરને વાલા ઉસે અચ્છી તરહ નહીં સમજ સકતા. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા યે ઈરશાદ અવામ કે લિયે હેં, યુનાંચે બાઝ સહાબા રદિયલ્લાહુ અન્હુમ કે બારે મેં તીન દિન સે કમ મેં ખત્મ કરના ભી સાબિત હેં. (શહુતૈબી)

۳۷- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّجَالِ. رواه الترمذی وقال: هذا

حديث حسن صحيح، باب ما جاء في فضل سورة الكهف، رقم: ۲۸۸۶

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને સૂરએ કહફ કી શુર કી તીન આયતેં પળ લીં વો દઝ્ઝાલ કે ફિતને સે બચા લિયા ગયા. (તિરમિઝી)

۳۸- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّجَالِ، وَفِي رِوَايَةٍ:

من آخر الكهف. رواه مسلم، باب فضل سورة الكهف وآية الكرسي، رقم: १८८३

उजरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फरमाया: जिसने सूरअे कइइ की शुरु की दस आयात याद करलीं वो दइयाल के इतने से मइकूल हो गया. और अेक रिवायत में सूरअे कइइ की आपरी दस आयातों के याद करने का जिंक है. (मुस्लिम)

२९- عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ الْعَشْرَ الْوَاخِرَ

مِنْ سُورَةِ الْكَهْفِ فَإِنَّهُ عِصْمَةٌ لَهُ مِنَ الدَّجَالِ. رواه النسائي في عمل اليوم

والليلة، رقم: ११८१ قال المحقق: هذا الإسناد رجاله ثقات

उजरत सौबान रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फरमाया: जो शप्स सूरअे कइइ की आपरी दस आयातें पण्ड ले तो ये पण्डना उसके लिये दइयाल के इतने से बचाव होगा. (अमलुल-यौम वल्लैल)

३०- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا: مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

فَهُوَ مَعْصُومٌ إِلَى ثَمَانِيَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ، وَإِنْ خَرَجَ الدَّجَالُ عِصْمَ مِنْهُ.

التفسير لابن كثير عن المختارة للمحافظ الضياء المقدسي १/२

उजरत अली रदियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फरमाया: जो शप्स जुम्मा के दिन सूरअे कइइ पण्ड ले वो आठ दिन तक यानी अगले जुम्मा तक हर इतना से मइकूल रहेंगा और अगर ईस दौरान दइयाल निकल आये तो ये उसके इतना से भी मइकूल रहेंगा. (तफसीरे इब्ने कसीर)

३१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سُورَةُ

الْبَقَرَةِ فِيهَا آيَةٌ سَيِّدَةٌ أَيْ الْقُرْآنَ لَا تَقْرَأُ فِي بَيْتٍ وَفِيهِ شَيْطَانٌ إِلَّا

خَرَجَ مِنْهُ، آيَةُ الْكُرْسِيِّ. رواه الحاكم وقال صحيح الإسناد، الترغيب १/२

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સૂરએ બકરહ મેં એક આયત છે જો કુઆન શરીફ કી તમામ આયતોં કી સરદાર છે: વો આયત જેસે હી કિસી ઘર મેં પળી જાએ ઓર વહાં શૈતાન હો તો ફોરન નિકલ જાતા છે, વો આયતુલ-કુરસી છે. (મુસ્તદરક હાકિમ, તરગીબ)

૩૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحِفْظِ زَكَاةٍ وَرَمَضَانَ، فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ وَ قُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: إِنِّي مُخْتَاَجٌ وَعَلَى عِيَالٍ وَ لِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ، قَالَ: فَخَلَّيْتُ عَنْهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةَ شَدِيدَةً وَ عِيَالًا فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، قَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَ سِعُودٌ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سِعُودٌ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: "إِنَّهُ سِعُودٌ" فَرَصَدْتُهُ، فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: دَغْنِي فَإِنِّي مُخْتَاَجٌ وَ عَلَى عِيَالٍ. لَا أَعُودُ، فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، شَكَا حَاجَةَ شَدِيدَةً وَ عِيَالًا فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، قَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَ سِعُودٌ، فَرَصَدْتُهُ الثَّالِثَةَ فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَ هَذَا آخِرُ ثَلَاثِ مَرَاتٍ أَنَّكَ تَزْعُمُ لَا تَعُودُ ثُمَّ تَعُودُ، قَالَ: دَغْنِي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا، قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكَرْسِيِّ "اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ" (البقرة: ۲۵۵) حَتَّى تَخِيَمَ الْآيَةَ، فَإِنَّكَ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَ لَا يَقْرُبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تَصْبَحَ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ

بِهَا فَخَلَيْتُ سَيِّئَهُ، قَالَ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: قَالَ لِي: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى
فِرَاشِكَ فَأَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَنْجِمَ الْآيَةَ "اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ" وَ قَالَ لِي: لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَاطِطٌ وَ لَا
يَقْرَبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، وَ كَانُوا أَخْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ،
فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَّقَكَ وَ هُوَ كَذُوبٌ، تَعْلَمُ مَنْ
تُحَاطَبُ مُدَّةَ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ.

رواه البخاري، باب اذا وكل رجلا ترك الوكيل شيئا . . . رقم: ۲۳۱۱

وفى رواية الترمذى عن أبي أيوب الأنصارى رضى الله عنه إقراراً لى

ببيتك فلا يقربك شيطان ولا غيره . رقم: ۲۸۸۰

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने सहकअे इत्र की निगरानी
(हिकजत)पर मुजे मुकरर इरमाया था. अक शप्स आया और दोनों
हाथ मर कर गल्ला (अनज)लेने लगा. मैंने उसे पकण लिया और
कहा: मैं तुजे जर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास ले
गलूंगा. उसने कहा: मैं अक मुहताज हूं, मेरे उपर मेरे अहलो अयाल
(घर वालों)का भोज है और मैं सप्त जरतमंद हूं. उजरत अबू हुरैरा
रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं: मैंने उसे छोण दिया. जब सुणल
हुँ तो नणिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुजसे इरमाया:
अबू हुरैरा! तुम्हारे कैदी ने कल रात क्या किया? (अल्लाह तआला ने
आपको इस वाकिआ की जबर दे दी थी) मैंने अर्ज किया: या
रसूलल्लाह! उसने अपनी शदीद जरत और अहलो अयाल के भोज
की शिकायत की इसलिये मुजे उस पर रहम आया और मैंने उसे छोण
दिया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने इरमाया: जबरदार
रेहना, उसने तुमसे जूट भोला है, वो दोभारा आयेगा. युनाये मैं
इसकी ताक (तलाश) में लगा रहा. (वो आया) और अपने दोनों हाथों
से गल्ला मरना शुरू कर दिया, मैंने उसे पकण कर कहा हे मैं तुजे
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास जर ले जाऊंगा.
उसने कहा के मुजे छोण दीजिये, मैं जरतमंद हूं, मेरे उपर भाल

બચ્ચો કા બોલ હૈ, અબ આઈન્દા મૈં નહીં આગિંગા. મુઝે ઉસ પર રહમ આયા ઔર મૈંને ઉસે છોળ દિયા. જબ સુબહ હુઈ તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ફિર ફરમાયા: અબૂ હુરૈરા! તુમ્હારે કેદી કા કયા હુવા? મૈંને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઉસને અપની શદીદ જરૂરત ઔર અહલો અયાલ કે બોલ કી શિકાયત કી ઈસલિયે મુઝે ઉસ પર રહમ આ ગયા ઔર મૈંને ઉસકી છોળ દિયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હોશિયાર રહેના! ઉસને જૂટ બોલા હૈ, વો ફિર આએગા. યુનાંચે મૈં ફિર ઉસકી તાક મેં રહા. (વો આયા) ઔર દોનોં હાથોં સે ગલ્લાં ભરને લગા. મૈંને ઉસે પકળ કર કહા કે મૈં તુઝે જરૂર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ લે જાગિંગા. યે તીસરા ઔર આખરી મૌકા હૈ, તૂને કહા થા કે આઈન્દા નહીં આગિંગા મગર તૂ ફિર આ ગયા. ઉસને કહા: મુઝે છોળ દો, મૈં તુમ્હેં એસે કલિમાત સિખાગિંગા કે અલ્લાહ તઆલા ઉનકી વજહ સે તુમ્હેં નફા પહુંચાએગે. મૈંને કહા: વો કલિમાત કયા હૈં? ઉસને કહા: જબ તુમ અપને બિસ્તર પર લેટને લગો તો આયતુલ-કુરસી પળહ લિયા કરો. તુમ્હારે લિયે અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે એક હિફાઝત કરને વાલા મુકરર રહેગા ઔર સુબહ તક કોઈ શૈતાન તુમ્હારે કરીબ નહીં આએગા. સુબહ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ફરમાયા: તુમ્હાર કેદી કા કયા હુવા? મૈંને અર્ઝ કિયા: ઉસને કહા થા કે વો મુઝે ચંદ એસે કલિમાત સિખાએગા જિનસે અલ્લાહ તઆલા મુઝે નફા પહુંચાએગે તો મૈંને ઈસ મરતબા ભી ઉસે છોળ દિયા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા: વો કલિમાત કયા થે? મૈંને કહા કે વો યે કેહ ગયા: જબ તુમ અપને બિસ્તર પર લેટને લગો તો આયતુલ-કુરસી પળહ લિયા કરો તુમ્હારે લિયે અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે એક હિફાઝત કરને વાલા મુકરર રહેગા ઔર સુબહ તક કોઈ શૈતાન તુમ્હારે કરીબ નહીં આએગા. સઘી કેહતે હૈં: સહાબા કિરામ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ખૈર કે કામોં પર બહુત ઝિયાદા હરીસ (લાલશી) થે (ઈસલિયે આખરી મરતબા ખૈર કી બાત સુન કર ઉસે છોળ દિયા). આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ગૌર સે સુનો, અગરચે વો જૂટા હૈ લેકિન તુમસે સચ બોલ ગયા. અબૂ

અલૈહિ વસલ્લમ ને મેરે સીને પર હાથ મારા (ગોયા ઇસ જવાબ પર શાબાશ હી) ઔર ઇરશાદ ફરમાયા: અબુલ-મુન્જર! તુજે ઇલ્મ મુબારક હો. (મુસ્લિમ)

એક રિવાયત મેં આયતુલ કુરસી કે બારે મેં ફરમાયા: કસમ હૈં ઉસ ઝાત કી જિસકે કબ્જે મેં મેરી જાન હૈ, ઇસ આયત કી એક ઝબાન ઔર દો હોટ હૈં જો અર્શ કે પાએ કે પાસ અલ્લાહ તઆલા કી પાકી બયાન કરતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامٌ وَإِنْ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَفِيهَا آيَةٌ هِيَ سَبْذَةُ آيِ الْقُرْآنِ هِيَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ. رواه الترمذی و قال: هذا حديث غريب، باب ما جاء

فی سورة البقرة و آية الكرسي، رقم: ۲۸۷۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: હર ચીઝ કી કોઈ ચોટી હોતી હૈ (જો સબસે ઊપર ઔર બાલા-તર હોતી હૈ) ઔર કુર્આને કરીમ કી ચોટી સૂરઅ બકરહ હૈ. ઔર ઇસમેં એક આયત એસી હૈ જો કુર્આન શરીફ કી સારી આયતોં કી સરદાર હૈ, વો આયતુલ કુરસી હૈ. (તિરમિઝી)

۳۵- عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْقَلَمِ عَامَ أَنْزَلَ مِنْهُ آيَاتِنِ خَتَمَ بِهِمَا سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَ لَا يَقْرَأُ فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ فَيَقْرُبَهَا شَيْطَانٌ. رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء فی

آخر سورة البقرة مرقم: ۲۸۸۲

હઝરત નુઅમાન બિન બશીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે -બિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આસમાન વ ઝમીન કી પૈદાઈશ સે દો હઝાર સાલ પેહલે અલ્લાહ તઆલા ને કિતાબ લિખ્ખી. ઉસ કિતાબ મેં સે દો આયતેં

नाजिल इरमाई (उतारी) जिन पर अल्लाह तआला ने सूरअे ढकरह को भत्त इरमाया. ये आयतें जिस मकान में तीन रात तक पण्डी जाती रहें शैतान उसके नजदीक भी नहीं आता. (तिरमिजी)

३१- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَّاتَهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في آخر سورة البقرة، رقم: १८८१

उजरत अणू मसूद अन्सारी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स सूरअे ढकरह की आभरी हो आयतें किसी रात में पण्ड ले तो ये दोनों आयतें उसके लिये काफ़ी हो जायेंगी. (तिरमिजी)

काँफ़ा: हो आयतों के काफ़ी हो जाने के हो मतलब हैं. ओक ये के ईनका पण्डने वाला उस रात उर भुराई से मडकू रहेंगा. दूसरा ये के ये हो आयतें तहफ़ूद के काँफ़-मकाम (बदल) हो जायेंगी. (नववी)

३२- عَنْ قُصَّالَةَ بِنْتِ عُبَيْدٍ وَتَمِيمِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ كُتِبَ لَهُ قَنْطَارٌ، وَالْقَنْطَارُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا (الحديث). رواه الطبرانی في الكبير والوسط وفيه اسماعيل بن عياش ولكنهم من روايته عن الشاميين وهي مقبولة، صحيح الزوائد २/ २६१

उजरत इजाला बिन उबैद और उजरत तमीम दारी रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स किसी रात दस आयात की तिलावत करे उसके लिये ओक क़िन्तार लिख्मा जाता है और क़िन्तार दुनिया और दुनिया में जो कुछ है उन सबसे बेहतरे है. (तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

३४- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ لَمْ يَكُتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط مسلم، ووافقه الذهبي १/ २००

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ રાત મેં દસ આયતોં કી તિલાવત કરે વો ઉસ રાત અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત સે ગાફિલ રહેને વાલોં મેં શુમાર નહીં હોગા (નહીં ગિના જાએગા). (મુસ્તદરક હાકિમ)

૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَائِمِينَ. (وهو بعض الحديث) رواه الحاكم وقال: هذا

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ રાત મેં ૧૦૦ આયાત તિલાવત કરે વો ઉસ રાત ઇબાદત-ગુઝારોં મેં શુમાર ક્રિયા (ગિના) જાએગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

૩૦- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنِّي لَا أَعْرِفُ أَصَوَاتَ رُفَقَةِ الْأَشْعَرِيِّينَ بِالْقُرْآنِ، حِينَ يَذْخُلُونَ بِاللَّيْلِ، وَأَعْرِفُ مَنَازِلَهُمْ مِنْ أَصْوَاتِهِمْ بِالْقُرْآنِ بِاللَّيْلِ، وَإِنْ كُنْتُ لَمْ أَرَمَازِلَهُمْ حِينَ تَزُولُوا بِالنَّهَارِ (الحديث). رواه مسلم، باب من فضائل الأشعريين رضى الله عنهم، رقم: ૧૬૦૭

હઝરત અબૂ મૂસા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મેં અશરર કૌમ કે રુફકાએ સફર (સફર કે સાથીયોં) કે કુઆને કરીમ પળદને કી આવાઝ કો પેહચાન લેતા હૂં જબકે વ અપને કામોં સે વાપસ આકર રાત કો અપની કયામગાહોં (ઠહેરને કી જગહોં) મેં કુઆન શરીફ પળદતે હૈં ઔર રાત કો ઉનકે કુઆને મજીદ પળદને કી આવાઝ સે ઉનકી કયામગાહોં કો ભી પેહચાન લેતા હૂં અગરચે દિન મેં મૈંને ઉનહૈં ઉનકી કયામગાહોં પર ઉતરતે હુવે ન દેખા હો. (મુસ્લિમ)

૩૧- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ غَشِيَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَسْتَقِظَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ مِنْ أَوَّلِهِ، وَمَنْ طَمِعَ مِنْكُمْ أَنْ يَقُومَ مِنْ

آخِرَ اللَّيْلِ فَلْيُتَوَرَّعْ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَإِنَّ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ فِي آخِرِ اللَّيْلِ
مَحْضُورَةٌ، وَهِيَ أَفْضَلُ . رواه الترمذی، باب ما جاء فی کراهیة التورع قبل التورع،

رقم: ۴۰۰

حضرت جابر رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جس کو یہ اندیشا (دیکھ، بچاؤ) ہو کہ وہ رات کے آخری حصے میں نہ سو سکے گا اس کو رات کے شروع میں (سوئے سے پہلے) بچھڑا لینا چاہیے۔ اور جس کو رات کے آخری حصے میں سوئے کی کمی ہو اسے آخری رات میں بچھڑا لینا چاہیے کیونکہ رات کے آخری حصے میں کُتُبُ اَلْاَدَبِ کی تلاوت کے وقت فرشتے اُچھڑا دیتے ہیں اور اسی وقت تلاوت کرنا افضل ہے۔ (تیرمذی)

۳۲- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ يَقْرَأُ سُورَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِلَّا وَكَّلَ اللَّهُ مَلَكًا فَلَا يَقْرُبُهُ شَيْءٌ يُؤْذِيهِ حَتَّى يَهْبُ مَتَى هَبَّ . رواه الترمذی، کتاب

الدعوات، رقم: ۳۴۰۷

حضرت شہاد بن اوس رضی اللہ عنہ سے روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو مسلمان اپنی بستر پر جا کر کُتُبُ اَلْاَدَبِ کی کوئی سورت پڑھ لے گا تو اللہ اس کی حفاظت کے لیے ایک فرشتہ مقرر کرے گا۔ اگر وہ بیدار ہو (جاوے) اس کے بیدار ہونے تک کوئی تکلیف دہ (تکلیف دہنے والی) چیز اس کے کمرے میں نہیں آتی۔ (تیرمذی)

۳۳- عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسَمِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: أُعْطِيتُ مَكَانَ الْقُرْآنِ السَّعْيَ وَ أُعْطِيتُ مَكَانَ الزُّبُورِ الْمَوْتِ وَأُعْطِيتُ مَكَانَ الْإِنْجِيلِ الْمَنَافِي وَ فَضُلْتُ بِالْمَقْصَلِ . رواه أحمد ۱۰۷/۴

حضرت واسیل بن اسلم رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ

રિવાયત છે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુજે તૌરાત કે બદલે મેં કુઆને કરીમ કે શુરૂ કી સાત સૂરતેં ઓર ઝબૂર કે બદલે મેં “મિઈન” યાની ઉસકે બાદ કી ૧૧ સૂરતેં ઓર ઈન્જીલ કે બદલે મેં “મસાની” યાની ઉસકે બાદ કી બીસ સૂરતેં મિલી છે ઓર ઉસકે બાદ આખિર કુઆન તક કી સૂરતેં “મુફસ્સલ” મુજે ખાસ તૌર પર દી ગઈ છે. (મુસ્નદે અહમદ)

۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَا جِبْرِيلُ فَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، سَمِعَ نَفِيضًا مِنْ قَوْفِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: هَذَا يَأْتِ مِنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ، لَمْ يَفْتَحْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَتَزَلْ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ: هَذَا مَلَكٌ تَزَلْ إِلَى الْأَرْضِ، لَمْ يَتَزَلْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَسَلَّمَ وَقَالَ: أَبَشِّرْ بِتُورَيْنِ أُوتِيَتْهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ، فَاتِحَةُ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا إِلَّا أُعْطِيَتهُ. رواه مسلم، باب فضل

الفاتحة ૧૦૦૦ વર્ગ: ૧૮૪૪

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત છે કે એક મરતબા જિબ્રીલ અલૈહિરસલામ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ બેઠે હુવે થે, ઈતને મેં આસમાન સે કુછ ખબકા સુનાઈ દિયા. ઉન્હોંને સર ઉઠાયા ઓર કહા: યે આસમાન કા એક દરવાઝા ખુલા છે જો આજ સે પેહલે કભી નહીં ખુલા થા. ઉસસે એક ફરિશ્તા ઉતરા છે, યે ફરિશ્તા આજ સે પેહલે કભી ઝમીન પર નહીં આયા થા. ઉસ ફરિશ્ત ને હાઝિરે ખિદમત હોકર સલામ ક્રિયા ઓર અર્જ ક્રિયા: ખુશ-ખબરી હો આપકો દો નૂર દિયે ગએ છે જો આપસે પેહલે કિસી નબી કો નહીં દિયે ગએ થે. એક સૂરએ ફાતિહા દૂસરે સૂરએ બકરહ કી આખરી (દો) આયાત. આપ ઈનમેં સે જો જુમલા ભી પળુંગે વો આપકો મિલેગા.

ફાઈદા: યાની અગર તારીફી જુમલા છે તો તારીફ કરને કા સવાબ મિલગા ઓર અગર હુઆ કા જુમલા ને તો હુઆ કુબૂલ કી જાએગી. (મુસ્લિમ)

૩૫- عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ: شِقَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ. رواه الأندلسي ૩૮/૨

હઝરત અબ્દુલ મલિક બિન ઉમૈર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સૂરએ ફાતિહા મેં હર બીમારી સે શિકા હૈ. (દારમી)

૩૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ: آمِينَ، وَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ: آمِينَ، فَوَاقَفَتْ إِحْدَاهُمَا الْآخَرَى، غُفِرَ لَهُمَا تَقَدُّمُ مَنْ دُونِهِ. رواه البخاري. باب فضل التَّامِينَ، رقم: ૪૮૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમમેં સે કોઈ (સૂરએ ફાતિહા કે આખિર મેં) આમીન કેહતા હૈ તો ઉસી વક્ત ફરિશ્તે આસમાન પર આમીન કેહતે હૈં, અગર ઉસ શખ્સ કી આમીન ફરિશ્તોં કી આમીન કે સાથ મિલ જાતી હૈ તો ઉસકે પિછલે તમામ ગુનાહ માફ હો જાતે હૈં. (બુખારી)

૩૭- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ. رواه مسلم. باب استحباب صلاة النافلة في بيته. ૪૦૦૦. رقم: ૪૮૨૪

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપને ઘરોં કો કબ્રસ્તાન ન બનાઓ યાની ઘરોં કો અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક સે આબાદ રખ્મો. જિસ ઘર મેં સૂરએ બકરહ પઢી જાતી હૈ શૈતાન ઉસ ઘર સે ભાગ જાતા હૈ. (મુસ્લિમ)

૩૮- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: اقْرَأُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ، اقْرَأُوا الزَّهْرَاوِينَ: الْبَقَرَةَ وَ سُورَةَ آلِ عِمْرَانَ، فَإِنَّهُمَا يَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

ਉਭਰਤ ਮਅਕਿਲ ਬਿਨ ਧਸਾਰ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਧਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਹੁ ਫਰਮਾਧਾ: ਕੁਆਨੇ ਕਰੀਮ ਕੀ ਧੋਟੀ ਧਾਨੀ ਸਭਸੇ ਓਨ੍ਧਾ ਛਿਲ੍ਲਾ ਸੂਰਓ ਭਕਰਹੁ ਹੈ. ਓਸਕੀ ਓਰ ਆਧਤ ਕੇ ਸਾਥ ੮੦ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਓਤਰੇ ਹੈਂ ਓਰ ਆਧਤੁਲ ਕੁਰਸੀ ਅਰ੍ਸ਼ ਕੇ ਨੀਧੇ ਸੇ ਨਿਕਾਵੀ ਗਓ ਹੈ ਧਾਨੀ ਅਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੇ ਭਾਸ ਭਯਾਨੇ ਸੇ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੁਓ ਹੈ. ਫਿਰ ਓਸਕੀ ਸੂਰਓ ਭਕਰਹੁ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾ ਦਿਧਾ ਗਧਾ ਧਾਨੀ ਓਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਧਾ ਗਧਾ. ਓਰ ਸੂਰਓ ਧਾਸੀਨ ਕੁਆਨੇ ਕਰੀਮ ਕਾ ਦਿਲ ਹੈ. ਓਸਕੀ ਜ਼ੋ ਸ਼ਫ੍ਲਸ ਅਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੀ ਰਯਾ ਓਰ ਆਭਿਰਤ ਕੀ ਨਿਧਤ ਸੇ ਪਯੁਓਗਾ ਤੋ ਧੰਕੀਨਨ ਓਸਕੀ ਮਗਫਿਰਤ ਕਰ ਦੀ ਜਾਓਗੀ. ਲਿਛਾਯਾ ਓਸ ਸੂਰਤ ਕੀ ਅਪਨੇ ਮਰਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਪਯੁਛਾ ਕਰੋ (ਤਾਕੇ ਰੁਛ ਕੇ ਨਿਕਲਨੇ ਮੇਂ ਆਸਾਨੀ ਹੋ). (ਮੁਸਨਦੇ ਅਹਮਦ)

ਫਾਓਦਾ: ਓਈਸ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਮੇਂ ਸੂਰਓ ਭਕਰਹੁ ਕੀ ਕੁਆਨੇ ਕਰੀਮ ਕੀ ਧੋਟੀ ਗਾਵਿਭਨ ਓਸ ਵਯਹੁ ਸੇ ਫਰਮਾਧਾ ਹੈ ਕੇ ਓਰਲਾਮ ਕੇ ਧੁਨਿਧਾਈ ਓਸੂਲ ਓਰ ਅਕਾਓਦ ਓਰ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕੇ ਅਛਕਾਮ ਕਾ ਜਿਤਨਾ ਤਫ਼ਸੀਲੀ ਭਧਾਨ ਸੂਰਓ ਭਕਰਹੁ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਧਾ ਗਧਾ ਹੈ ਓਤਨਾ ਓਰ ਓਸ ਤਰਹੁ ਕੁਆਨੇ ਕਰੀਮ ਕੀ ਕ੍ਰਿਸੀ ਦੂਸਰੀ ਸੂਰਤ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰਿਧਾ ਗਧਾ. (ਮਆਰਿਕੁਲ-ਓਈਸ)

۵۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ كَمَا أَتَرَلْتُ كَانَتْ لَهُ ثَوْرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ مَقَامِهِ إِلَى مَكَّةَ وَمَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِهَا ثُمَّ خَرَجَ الدُّجَالَ لَمْ يَسْلُطْ عَلَيْهِ. (الحدیث) رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط

مسلم ووافقه النحوي ۵/۶

ਉਭਰਤ ਅਭੂ ਸਓਦ ਖੁਦਰੀ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਹੁ ਫਰਮਾਧਾ: ਜਿਸਨੇ ਸੂਰਓ ਕਛਫ਼ ਕੀ (ਛੁੜਫ਼ ਕੀ ਅਦਾਧਗੀ ਕੇ ਸਾਥ) ਓਸ ਤਰਹੁ ਪਯੁਛਾ ਜਿਸ ਤਰਹੁ ਕੇ ਵੀ ਨਾਜ਼ਿਲ ਕੀ (ਓਤਾਰੀ) ਗਓ ਹੈ ਤੀ ਧੇ ਸੂਰਤ ਅਪਨੇ ਪਯੁਛਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਲਿਧੇ ਕਧਾਮਤ ਕੇ ਦਿਨ ਓਸਕੇ ਰੇਹਨੇ ਕੀ ਜਗਹੁ ਸੇ ਲੇਕਰ ਮਕਕਾ ਮੁਕਰ੍ਰਮਾ ਤਕ ਧੂਰ ਭਨ ਜਾਓਗੀ. ਜਿਸ ਸ਼ਫ੍ਲਸ ਨੇ ਓਸ ਸੂਰਤ ਕੀ ਆਭਰੀ ਦਸ ਆਧਾਤ ਕੀ ਲਿਵਾਵਤ ਕੀ ਫਿਰ ਦਯ਼ਾਲ ਨਿਕਲ ਆਧਾ ਤੀ

દક્કાલ ઉસ પર કાબૂ ન પા સકેગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۵۱- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَتَأَمُّ حَتَّى يَقْرَأَ آيَةَ الْقُرْآنِ وَتَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ. رواه الترمذی، باب ما جاء في فضل

سورة الملك، رقم: ۲۸۹۲

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસ વક્ત તક નેહીં સોતે થે જબ તક કે “સૂરએ અલિક લામ મીમ સજદહ” (જો ૨૧વે પારે મેં હે) ઔર “તબારકલ્લી બિયદિહિલ મુલ્ક” ન પળહ લેતે. (તિરમિઝી)

۵۲- عَنْ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَرَأَ يَسَّ فِي لَيْلَةِ ابْتِغَاءٍ وَجْهِ اللَّهِ غُفِرَ لَهُ. رواه ابن حبان (ورجاله ثقات) ۳۱۲/۶

હઝરત જુન્દુબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને સૂરએ યાસીન કિસી રાત મેં અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે પળ્હી તો ઉસકી મગફિરત કર દી જાતી હે. (ઈબને હબ્બાન)

۵۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَرَأَ الْوَاقِعَةَ كُلَّ لَيْلَةٍ لَمْ يَفْقُرْ. رواه البيهقي في شعب

الإيمان ۴۹۱/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસૌદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ ને હર રાત સૂરએ વાકિઆ પળ્હી ઉસ પર ફક (ગરીબી) નહીં આએગા. (બૈહકી)

۵۴- عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ سُورَةُ مِنَ الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِوَجَلٍ حَتَّى غُفِرَ لَهُ وَهِيَ سُورَةُ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء في

فضل سورة الملك، رقم: ۲۸۹۱

ਭਰਤ ਅਭੂਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਕੁਆਨੇ
ਕਰੀਮ ਮੈਂ ਐਕ ਸੂਰਤ ਤੀਸ ਆਯਾਤ ਕੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕੇ ਤੋ ਅਪਨੇ ਪਛਨੇ ਵਾਲੇ
ਕੀ ਸ਼ਕਾਅਤ (ਮਾਫ਼ੀ ਕੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼) ਕਰਤੀ ਰੇਖਤੀ ਹੈਂ ਵਹਾਂ ਤਕ ਕੇ ਉਸਕੀ
ਮਗਫ਼ਿਰਤ ਕਰ ਈ ਜਾਏ, ਵੋ “ਸੂਰਏ ਤਯਾਰਕਵਲਜੀ” ਹੈ. (ਤਿਰਮਿਜੀ)

۵۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: ضَرَبَ بَعْضُ أَصْحَابِ
النَّبِيِّ ﷺ خِيَاءَهُ عَلَى قَبْرِ وَهُوَ لَا يَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ، فَإِذَا فِيهِ قَبْرُ
إِنْسَانٍ يقرأُ سُورَةَ الْمَلِكِ حَتَّى خَتَمَهَا، فَاتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي ضَرَبْتُ خِيَاءِي وَإِنَّا لَا أَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ
يقرأُ سُورَةَ الْمَلِكِ حَتَّى خَتَمَهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هِيَ الْمَانِعَةُ هِيَ
الْمُنَجِّيةُ تَنْجِيهِهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

غريب، باب ما جاء في فضل سورة الملك، رقم: ۲۸۹۰

ਭਰਤ ਈਭਨੇ ਅਭਾਸ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁਮਾ ਸੇ
ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਕਿਸੀ ਸਭਾਭੀ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਨੇ ਐਕ ਕਥਾ ਪਰ
ਯੋਮਾ (ਤਮ੍ਹੂ) ਲਗਾਯਾ. ਉਨਕੋ ਈਲਮ ਨ ਥਾ ਕੇ ਵਹਾਂ ਕਥਾ ਹੈ. ਅਯਾਨਕ ਉਸ
ਯਗਾਫ਼ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸੂਰਏ ਤਯਾਰਕਵਲਜੀ ਪਛਤੇ ਫੁਵ ਸੁਨਾ ਤੋ ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ
ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਸੇ ਆਕਰ ਅਰਜ਼ ਕਿਆ ਕੇ ਮੈਂਨੇ ਐਕ ਯਗਾਫ਼
ਯੋਮਾ ਲਗਾਯਾ ਥਾ, ਮੁਝੇ ਮਾਲੂਮ ਨ ਥਾ ਕੇ ਵਹਾਂ ਕਥਾ ਹੈ. ਅਯਾਨਕ ਮੈਂਨੇ ਉਸ
ਯਗਾਫ਼ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸੂਰਏ ਤਾਰਕਵਲਜੀ ਆਭਿਰ ਤਕ ਪਛਤੇ ਫੁਵੇ ਸੁਨਾ. ਨਭਿਯੇ
ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਯੇ ਸੂਰਤ
ਅਲਵਾਫ਼ ਤਆਲਾ ਕੇ ਅਜਾਭ ਸੇ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਐਰ ਕਥਾ ਕੇ ਅਜਾਭ ਸੇ
ਨਜ਼ਾਤ ਦਿਵਾਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ. (ਤਿਰਮਿਜੀ)

۵۵- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يُؤْتَى الرَّجُلُ فِي قَبْرِهُ فَيُتْلَى وَجِلَاهُ
فَيَقُولُ: لَيْسَ لَكُمْ عَلَيَّ مَا قِيلَ سَبِيلَ كَانَ يَقُومُ يقرأُ بِي
سُورَةَ الْمَلِكِ، ثُمَّ يُؤْتَى مِنْ قَبْلِ صَدْرِهِ أَوْ قَالَ يَطْبِئُهُ فَيَقُولُ: لَيْسَ
لَكُمْ عَلَيَّ مَا قِيلَ سَبِيلَ كَانَ يَقُومُ يقرأُ بِي سُورَةَ الْمَلِكِ، ثُمَّ يُؤْتَى رَأْسُهُ
فَيَقُولُ: لَيْسَ لَكُمْ عَلَيَّ مَا قِيلَ سَبِيلَ كَانَ يَقُومُ يقرأُ بِي سُورَةَ الْمَلِكِ.

فَهِيَ الْمَانِعَةُ تَنْفَعُ مَنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَ هِيَ فِي التَّوْرَةِ سُورَةُ الْمَلِكِ
مَنْ قَرَأَهَا فِي لَيْلَةٍ فَقَدْ أَكْثَرُوا طَنْبَ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث

صحيح الاسناد ولم يخرجاه ووفقه الذهبي ٤٩٨/٢

ਭਯਰਤ ਈਸ਼ਨੇ ਮਸਹਿਦ ਰਹਿਯਲ਼ਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਫ਼ਰਮਾਏ ਹੈਂ ਕੇ ਕਥਾ ਮੇਂ ਆਦਮੀ ਪਰ ਪੈਰੋਂ ਦੀ तरफ़से ਅਯਾਜ ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਉਸਕੇ ਪੈਰ ਕੇਢਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਮੇਰੀ तरफ़से ਆਨੇ ਕਾ ਕੋਓਂ ਰਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਧੁੰਕੇ ਯੇ “ਸੂਰਅੇ ਮੁਲਕ” ਪਯਯਤਾ ਥਾ. ਫ਼ਿਰ ਵੋ ਸੀਨੇ ਯਾ ਪੇਟ ਦੀ तरफ़से ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਸੀਨਾ ਯਾ ਪੇਟ ਕੇਢਤਾ ਹੈ: ਮੇਰੀ तरफ़से ਤੇਰੇ ਲਿਯੇ ਆਨੇ ਕਾ ਕੋਓਂ ਰਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਧੁੰਕੇ ਯੇ “ਸੂਰਅੇ ਮੁਲਕ” ਪਯਯਤਾ ਕਰਤਾ ਥਾ. ਫ਼ਿਰ ਅਯਾਜ ਸਰ ਦੀ तरफ़से ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਸਰ ਕੇਢਤਾ ਹੈ ਕੇ ਤੇਰੇ ਲਿਯੇ ਮੇਰੀ तरफ़से ਆਨੇ ਕਾ ਕੋਓਂ ਰਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਧੁੰਕੇ ਯੇ “ਸੂਰਅੇ ਮੁਲਕ” ਪਯਯਤਾ ਕਰਤਾ ਥਾ. (ਭਯਰਤ ਅਯਯਲ਼ਾਹੁ ਬਿਨ ਮਸਹਿਦ ਰਹਿਯਲ਼ਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਫ਼ਰਮਾਏ ਹੈਂ ਕੇ) ਯੇ ਸੂਰਤ ਕਥਾ ਕੇ ਅਯਾਜ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਤੌਰਾਤ ਮੇਂ ਈਸਕਾ ਨਾਮ “ਸੂਰਅੇ ਮੁਲਕ” ਹੈ. ਜਿਸ ਸ਼ਾਅਸ ਨੇ ਈਸਕੋ ਕਿਸੀ ਰਾਤ ਮੇਂ ਪਯਯਤਾ ਉਸਨੇ ਯਯੁਤ ਜਿਯਾਦਾ ਸਵਾਯ ਕਮਾਯਾ. (ਮੁਸ਼ਤਫ਼ਰਕ ਛਾਕਿਮ)

٥٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ سَرَّهَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ رَأَى عَيْنٍ فَلْيَقْرَأْ: "إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ" و"إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ" و"إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ". رواه الترمذی
وقال هذا حديث حسن غريب، باب ومن سورة "إذا الشمس كورت"، رقم

٣٣٣٣:

ਭਯਰਤ ਅਯਯਲ਼ਾਹੁ ਬਿਨ ਉਮਰ ਰਹਿਯਲ਼ਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁਮਾ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ਼ਾਹੁ ਸਵਲਲ਼ਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜਿਸੇ ਯੇ ਸ਼ੌਕ ਛੋ ਕੇ ਕਯਾਮਤ ਕੇ ਦਿਨ ਕਾ ਮੰਝਰ ਗੋਯਾ ਅਪਨੀ ਆਂਘੋਂ ਸੇ ਦੇਖ ਲੇ ਤੋ ਉਸੇ “ਸੂਰਅੇ ਈਝਸ਼ਾਅਸੁ ਕੁਵਿਰਤ, ਈਝਸ਼ਮਾਉਨ ਫ਼-ਤਰਤ, ਈਝਸ਼ਮਾਉਨ ਸ਼ਕਤ” ਪਯਯਤਾ ਯਾਢਿਯੇ (ਈਸਲਿਯੇ ਕੇ ਈਨ ਸੂਰਤੋਂ ਮੇਂ ਕਯਾਮਤ ਕਾ ਯਯਾਨ ਹੈ). (ਜਿਰਮਿਜੀ)

٥٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْآنِ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ،

وَقُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ تَعَدِلْ رُبَّ الْقُرٰٓاٰنِ. رواه الترمذى وقال: هذا حديث

غريب، باب ما جاء فى اذا زلزلت، رقم: ૨૮૧૬

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: “સૂરએ ઇઝા ઝુલ્ઝલત” આધે કુઆન કે બરાબર હૈ, સૂરએ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” એક તિહાઈ (૧/૩) કુઆન કે બરાબર હૈ ઓર સૂરએ “કુલ યા અય્યુહલ કાફિરૂન” ચૌથાઈ (૧/૪) કુઆન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી)

કાઈદા: કુઆને કરીમ મેં ઇન્સાન કી દુનિયા ઓર આખિરત કી ઝિંદગી કો બયાન કિયા ગયા હૈ ઓર સૂરએ “ઇઝા ઝુલ્ઝલત” મેં આખિરત કી ઝિંદગી કા મુઅસ્સિર અંદાઝ મેં બયાન હૈ. ઇસલિયે યે સૂરત આધે કુઆન કે બરાબર હૈ. સૂરએ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” કો એક તિહાઈ કુઆન કે બરાબર ઇસલિયે ફરમાયા કે કુઆને કરીમ મેં બુનિયાદી તૌર પર ત્રીન કિસ્મ કે મઝમૂન મઝફૂર હૈં: વાકિઆત, અહકામાત, તૌહીદ. સૂરએ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” મેં તૌહીદ કા બયાન નિહાયત ઉમ્દા તરીકે પર કિયા ગયા હૈ. સૂરએ “કુલ યા અય્યુહલ કાફિરૂન” ચૌથાઈ કુઆન કે બરાબર ઇસ તૌર પર હૈ કે અગર કુઆને કરીમ મેં તૌહીદ, નુબુવ્વત, અહકામ, વાકિઆત યે ચાર મઝમૂન સમજે જાએ તો ઇસ સૂરત મેં તૌહીદ કા બહુત અઝલા બયાન હૈ.

બાઝ ઉલમા કે નઝદીક ઇન સૂરતોં કે આધે, તિહાઈ ઓર ચૌથાઈ કુઆને કરીમ કે બરાબર હોને કા મતલબ યે હૈ કે ઇન સૂરતોં કી તિલાવત પર આધે, તિહાઈ ઓર ચૌથાઈ કુઆને કરીમ કી તિલાવત કે બરાબર અજર મિલેગા. (મઝાહિરે હક)

૫૮- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ آيَةً فِي كُلِّ يَوْمٍ، قَالُوا: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذَلِكَ قَالَ: أَمَّا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلَهَاكُمْ التَّكَاثُرُ. رواه الحاكم

وقال: رواة هذا الحديث كلهم ثقات وعقبه هنا غير مشهور ووافقه العمى ૧/૬૧૧

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમમેં સે કોઈ ઈસ બાત કી તાકત નહીં રખતા કે રોઝાના એક હઝાર આયતે કુર્આન શરીફ કી પળહ લિયા કરે? સાહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: કિસમેં યે તાકત હૈ કે રોઝાના એક હઝાર આયતે પળહે, ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમમેં કોઈ ઈતના નહીં કર સક્તા કે સૂરએ “અલ્હાકુમુત્તાકાપુર” પળહ લિયા કરે (કે ઈસકા સવાબ એક હઝાર આયતોં કે બરાબર હૈ). (મુસ્તદરક હાકિમ)

۵۹- عَنْ قَوْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِنُوفَلٍ: اَلْمَرْأُ "قُلْ بِأَيِّهَا الْكُفْرُونَ" ثُمَّ نَمَّ عَلَى خَاتَمِهَا فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ رَوَاهُ ابْنُ أَبِي

بَاب مَا يَقُولُ عِنْدَ النُّزُومِ، رَقْم: ۵۰۵۵

હઝરત નૌફલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઈરશાદ ફરમાયા: સૂરએ “કુલ યા અય્યુહલ કાફિરુન” પળહને કે બાદ બગૈર કિસી સે બાત કિયે હુવે સો જાયા કરો કયુંકે ઈસ સૂરત મેં શિર્ક સે બરાઅત (છુટકારા) હૈ. (અબૂ દાઉદ)

۶۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ: هَلْ تَزَوَّجْتَ يَا فُلَانُ؟ قَالَ: لَا، وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا عِنْدِي مَا أَتَزَوَّجُ بِهِ قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، قَالَ: بَلَى، قَالَ: تِلْكَ الْقُرْآنُ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ بِأَيِّهَا الْكُفْرُونَ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ، قَالَ: تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ - رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا

حَدِيثٌ حَسَنٌ، بَاب مَا جَاءَ فِي إِذَا زُلْزِلَتْ، رَقْم: ۲۸۹۵

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને

ਸਲਾਮਾ ਮੈਂ ਸੇ ਓਕ ਸਲਾਮੀ ਸੇ ਫਰਮਾਯਾ: ਅਧ ਕੁਲਾਂ! ਕਯਾ ਤੂਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਲੀ? ਉਨ੍ਹੌਨੇ ਅਰਜ਼ ਕਿਆ: ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹ! ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕੀ ਔਰ ਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਓਤਨਾ ਮਾਲ ਹੈ ਕੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਸਕੂੰ, ਯਾਨੀ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੂੰ. ਆਪ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਪ੍ਰਥਾ: ਤੁਮ੍ਹੌਂ ਸੂਰਓ ਓਪਲਾਸ (ਕੁਲ ਹੁਵਲਾਹੁ ਅਹਦ) ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਅਰਜ਼ ਕਿਆ: ਯਾਦ ਹੈ. ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਯੇ (ਸਵਾਬ ਮੈਂ) ਤਿਥਾਓ ਕੁਆਨ (ਕੇ ਭਰਾਭਰ) ਹੈ. ਪ੍ਰਥਾ: ਕਯਾ ਤੁਮ੍ਹੌਂ ਸੂਰਓ “ਓਯਾ ਜਾ-ਅ ਨਸੁਲਲਾਹਿ ਵਲ੍ਫ੍ਯੁ” ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਅਰਜ਼ ਕਿਆ: ਯਾਦ ਹੈ. ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਯੇ (ਸਵਾਬ ਮੈਂ) ਯੋਥਾਓ ਕੁਆਨ (ਕੇ ਭਰਾਭਰ) ਹੈ. ਪ੍ਰਥਾ: ਕਯਾ ਤੁਮ੍ਹੌਂ “ਕੁਲ ਯਾ ਅਧੁਲ ਕਾਫਿਰਨ” ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਅਰਜ਼ ਕੀ: ਯਾਦ ਹੈ. ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਯੇ (ਸਵਾਬ ਮੈਂ) ਯੋਥਾਓ ਕੁਆਨ (ਕੇ ਭਰਾਭਰ) ਹੈ. ਪ੍ਰਥਾ: ਕਯਾ ਤੁਮ੍ਹੌਂ ਸੂਰਓ “ਓਯਾ ਜੁਦਿਲਲਤਿਲ ਅਰਜ਼” ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਅਰਜ਼ ਕਿਆ: ਯਾਦ ਹੈ. ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਯੇ (ਸਵਾਬ ਮੈਂ) ਯੋਥਾਓ ਕੁਆਨ (ਕੇ ਭਰਾਭਰ) ਹੈ, ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਲੋ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਲੋ. (ਨਿਰਮਿਤੀ)

ਫ਼ਾਓਫ਼ਾ: ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਕੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਕਾ ਮਕਸਦ ਯੇ ਹੈ ਕੇ ਜਬ ਤੁਮ੍ਹੌਂ ਯੇ ਸੂਰਤੋਂ ਯਾਦ ਹੋਂ ਤੋ ਤੁਮ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਭਲਕੇ ਗਨੀ ਹੋ ਲਿਛਾਯਾ ਤੁਮ੍ਹੌਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਯਾਹਿਯੇ. (ਆਰਿਯਤੁਲ ਅਫਵਜੀ)

٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَجِبَتْ، فَسَأَلْتُ: مَاذَا يَأْرَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَنَّةُ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَأَرَدْتُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الرَّجُلِ فَأَبْشُرُهُ ثُمَّ قَرِئْتُ أَنْ يَقُوتَنِي الْغَدَاءُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَثَرْتُ الْغَدَاءَ ثُمَّ ذَهَبْتُ إِلَى الرَّجُلِ فَوَجَدْتُهُ قَدْ ذَهَبَ. رَوَاهُ سَالِكٌ مَا جَاءَ فِي قِرَاءَةِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ص ١٩٣

ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਤ ਹੈਂ ਕੇ ਮੈਂ ਓਕ ਮਰਤਬਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਕੇ ਸਾਥ ਆਯਾ. ਆਪ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਓਕ ਸ਼ਖਸ਼ ਕੀ “ਕੁਲ ਹੁਵਲਾਹੁ ਅਹਦ” ਪਾਯਨੇ ਹੁਨੇ ਸੁਨ ਕਰ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਵਾਜਿਬ ਹੋ ਗਏ. ਮੈਂਨੇ ਪ੍ਰਥਾ: ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹ! ਕਯਾ ਵਾਜਿਬ ਹੋ ਗਏ? ਓਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਯਾ: ਜੰਨਤ ਵਾਜਿਬ ਹੋ ਗਏ. ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਤੇ

હેં: મૈંને ચાહા કે ઉન સાહબ કે પાસ જાકર યે ખુશ-ખબરી સુના દૂં ફિર મુઝે ડર હુવા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ દોપહર કા ખાના ન છૂટ જાએ તો મૈંને ખાને કો તરજીહ દી (કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ ખાના સઆદત (ખુશ નસીબી) કી ખાત હૈ) ફિર ઉન સાહબ કે પાસ ગયા તો દેખા કે વો જા ચુકે થે. (માલિક)

۲۲- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَيْعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ؟ قَالُوا: وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ "قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ" يَبْدُلُ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ. رواه مسلم، باب فضل قراءة

قل هو الله احد، رقم: ۱۸۸۶

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમમે સે કોઈ શખ્સ ઈસ ખાત સે આજિઝ હૈ કે એક રાત મેં તિહાઈ (૧/૩) કુર્આન પઢ લિયા કરે? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: એક રાત મેં તિહાઈ કુર્આન કેસે કોઈ પઢ સકતા હૈ? નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” તિહાઈ કુર્આન કે બરાબર હૈ. (મુસ્લિમ)

۲۳- عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ "قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ" حَتَّى يَخْتِمَهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصْرًا فِي الْجَنَّةِ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِذَا اسْتَكْبَرْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُ أَكْثَرُ وَأَطْيَبُ

رواه احمد ۳/ ۲۳۷

હઝરત મુઆઝ બિન અનસ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને દસ મરનબા સૂરએ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ” પઢી અલ્લાહ તઆલા જન્નત મેં ઉસકે લિયે એક મહલ બના દેગે. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ

کیر تو میں بہت زیادہ پڑھا کروں گا۔ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے اسے اس قدر فرمایا: اللہ تعالیٰ تمہیں بہت زیادہ اور بہت بڑا سواہر دینے والے ہیں۔ (مسند احمد)

۶۳. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ رَجُلًا عَلَى سَرِيَّةٍ وَكَانَ يَقْرَأُ لِأَصْحَابِهِ فِي صَلَاتِهِ فَيَحْتِمُ بِ «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: سَلُّوهُ لِأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ؟ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: لِأَنَّهُا صِفَةُ الرَّحْمَنِ، وَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّهُ. رواه البخاري، باب ما جاء في دعاء النبي ﷺ، رقم: ۴۷۵۰

حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا نے فرمایا کہ میں نے نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم کو ایک شخص کو بھیجا کہ وہ اپنے ساتھیوں کو نماز پڑھاتے ہوئے (جو تمہیں سورت پڑھتے ہو اس کے ساتھ) تمہیں میں ”قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ“ پڑھتے ہو۔ جب وہ لوگ واپس آئے تو انہوں نے اس کا تذکرہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم سے کیا۔ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے اسے فرمایا: اس سے پوچھو کہ وہ ایسا کیا کرتے ہیں؟ لوگوں نے اس سے پوچھا تو انہوں نے جواب دیا کہ اس سورت میں رحمان کی سزا (پہنچائی) کا بیان ہے اس لیے اسے زیادہ پڑھنا مجھے بہت پسند ہے۔ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے اسے فرمایا: انہیں بتا دو کہ اللہ تعالیٰ تمہیں بہت زیادہ اور بہت بڑا سواہر دینے والے ہیں۔ (بخاری)

۶۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كُفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا: «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» وَ «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» وَ «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ»، ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ، يَنْدُبُهُمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ، يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. رواه أبو داود، باب ما يقول عند النوم، رقم: ۵۰۵۲

હજરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા મામૂલ થા કે જબ રાત કો સોને કે લિયે લેટતે તો દોનોં હથેલિયોં કો મિલાતે ઔર “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ, કુલ અઝીઝુ બિરઝ્બિલ ફલક ઔર કુલ અઝીઝુ બિરઝ્બિન્નાસ” પખ્ક કર હથેલિયોં મેં દમ ફરમાતે (ફૂંકતે), ફિર જહાં તક આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે હાથ મુબારક પહુંચ સકતે ઉનકો જિસ્મે મુબારક પર ફેરતે, પેહલે સર ઔર ચેહરે ઔર જિસ્મ કે સામને કે હિસ્સે પર ફેરતે. યે અમલ તીન મરતબા ફરમાતે. (અબૂ દાઉદ)

٢٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُجَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْ، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: قُلْ، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: قُلْ، فَقُلْتُ: مَا أَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمَعُودَتَيْنِ، حِينَ تُمْسِي وَ حِينَ تُصْبِحُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ. رَوَاهُ

ابوداؤد، باب ما يقول اذا اصبح، رقم: ۵۰۸۲

હજારત અબ્દુલ્લાહ બિન ખુબૈબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે (મુઝે) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કહો, મૈં યુપ રહા. ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: કહો, મૈં યુપ રહા. ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: કહો, મૈંને અઝ્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા કહૂં? ઈરશાદ ફરમાયા: સુબહ શામ “કુલ હુવલ્લાહુ અહદ, કુલ અઝિઝુ બિરબ્બિલ ફલક ઓર કુલ અઝિઝુ બિરબ્બિન્નાસ” ત્રીન મરતબા પઘ્લ લિયા કરો, યે સૂરતે હર (તકલીફ દેને વાલી) થીઝ સે તમ્હારી હિફાઝત કરેંગી. (અબુ દાઉદ)

ફાઈદા: બાળ ઉલમા કે નાટીક ઈરશાદે નબવી કા મકસદ યે હૈ કે જો લોગ ઝિયાદા ન પળક સકે વો કમ અઝ કમ યે તીન સૂરતે સુખ્હો શામ પળક દિવા કરે, યહી ઈન્શા અલ્લાહ કાફી હોગી. (શર્હુતેબી)

٦٤- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ! إِنَّكَ لَنْ تَقْرَأَ سُورَةَ أَحَبِّ إِلَيَّ، وَلَا أَلْبَحَ عِنْدَهُ، مِنْ أَنْ تَقْرَأَ "قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ" فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَقُولَ فِي صَلَاةٍ

فَاعْلَمْ رَوَاهُ ابْنُ حِبَانَ (وَأَسَدُهُ قَوِي) ١٥٠/٥

उजरत उकबा बिन आभिर रहियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (मुजसे) ईरशाह इरमाया: अथ उकबा बिन आभिर! तुम अल्लाह तआला के नजदीक सूरअे “कुल अउलु बिरब्बिल इलक” से जियादा मडबूब और इससे जियादा जल्द कुबूल होने वाली और कोई सूरत नहीं पण्ड सकते. लिहाजा जहां तक तुमसे हो सके इसको नमाज में पण्डना मत छोणो. (ईबने उब्बान)

٢٨- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَمْ تَرَ آيَاتِ الْكَلْبَةِ لَمْ يَرِ مِثْلَهُنَّ قَطُّ؟ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فَضْلِ قِرَاءَةِ الْمَعْرُوثَيْنِ.

رقم: १८९१

उजरत उकबा बिन आभिर रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: क्या तुम्हें मालूम नहीं के आज रात जो आयते मुज पर नाजिल की (उतारी) गई (वो ऐसी बेमिसाल हैं के) उन जैसी आयात देणने में नहीं आई. वो सूरअे “कुल अउलु बिरब्बिल इलक” और सूरअे “कुल अउलु बिरब्बिल्लास” हैं. (मुस्लिम)

٢٩- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا آتَا أَسِيرٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالْأَبْوَاءِ إِذْ غَشِيَتْنا رِيحٌ وَظَلَمَتْ شَدِيدَةً، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ بِـ “أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ” وَ “أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ” وَهُوَ يَقُولُ: يَا عُقْبَةُ! تَعَوَّذْ بِهِمَا، فَمَا تَعَوَّذَ مَتَعَوَّذَ بِمِثْلِهِمَا قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يُؤْمِنُ بِهِمَا فِي الصَّلَاةِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، بَابُ فِي الْمَعْرُوثَيْنِ،

رقم: १६१३

उजरत उकबा बिन आभिर रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैं सहर में रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ जुड़ल और अण्वा के दरमियान चल रहा था के अयानक आंधी

ઔર સખ્ત અંધેરા હમ પર છા ગયા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ “કુલ અઊઝુ બિરબ્બિલ ફલક” ઔર “કુલ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ” પઢ કર અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ લેને લગે ઔર મુઝસે ઇરશાદ ફરમાને લગે: ઉકબા તુમ ભી યે દો સૂરતેં પઢ કર અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ લો. કિસી પનાહ લેને વાલે ને ઇન જૈસી દો સૂરતોં કી તરહ કિસી ચીઝ સે પનાહ નહીં લી, યાની અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ લેને મેં કોઈ દુઆ ઐસી નહીં હે જો ઇન દો સૂરતોં કી તરહ હો. ઇસ ખુસૂસિયત મેં યે દો સૂરતેં બેમિસાલ હેં. હઝરત ઉકબા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇમામત કરતે વક્ત ઇન દોનોં સૂરતોં કો પઢતે હુવે સુના. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: જુહફા ઔર અબ્વા, મક્કા મુકર્રમા ઔર મદીના મુનવ્વરા કે રાસ્તા મેં દો મશહૂર મકામ થે. (બઝલુલ-મજહૂદ)

۴۰- عَنْ النَّوَاسِ بْنِ مَسْعَانَ الْكَلَابِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: يُؤْتَى بِالْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ أَهْلِيهِ الَّذِينَ كَانُوا يَعْمَلُونَ بِهِ، تَقْدَمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَ آلُ عِمْرَانَ (الحديث) رواه مسلم.

باب فضل قراءة القرآن وسورة البقرة: رقم ۱۸۷۶

હઝરત નવ્વાસ બિન સમ્આન કિલાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયામત કે દિન કુઆને મજ્હૂદ કો લાયા જાએગા ઔર વો લોગ ભી લાએ જાએંગે જો ઇસ પર અમલ ક્રિયા કરતે થે. સૂરએ બકરહ ઔર આલે ઇમરાન (જો કુઆન કી સબસે પેહલી સૂરતેં હેં) પેશ પેશ (આગે આગે) હોંગી. (મુસ્લિમ)

અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક કે ફઝાઈલ

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَا تُدْكِرُونَ إِنِّي أَذْكُرْكُمْ﴾ [البقرة: 102]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: તુમ મુઝે યાદ રખો, મેં તુમ્હે યાદ રખ્યૂંગા.

યાની દુનિયા વ આખિરત મેં મેરી ઇનાયાત ઓર એહસાનાત તુમ્હારે સાથ રહેંગે. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبْتَئِلَ إِلَيْهِ تَتَذَكَّرُ﴾ [الزمر: 18]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઓર આપ અપને રબ કે નામ કો યાદ કરતે રહા કીજિયે ઓર હર તરફસે લા-તઅલ્લુક હોકર (તઅલ્લુક તોળ કર) ઉનહી કી તરફ મુતવજ્જે રહિયે. (સૂરએ મુઝઝમિલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الْأَبْذِكُرِ اللَّهَ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ [الرعد: 28]

એક જગહ ઈરશાદ ફરમાયા: ખૂબ સમજ લો, અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક હી સે દિલોં કો ઈત્મેનાન હુવા કરતા હે. (સૂરએ રઅદ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلِلَّهِ كُورُ الْاَكْثَرِ﴾ [العنكبوت: 10]

એક જગહ ઈરશાદ હે: ઓર અલ્લાહ તઆલા કી યાદ બહુત બળી ચીઝ હે. (સૂરએ અન્કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ﴾

[آل عمران: 191]

એક જગહ ઈરશાદ હે: અકલમંદ વો લોગ હેં જો ખબે ઓર બેઠે ઓર લેટે, હર હાલ મેં અલ્લાહ તઆલા કી યાદ કિયા કરતે હેં. (સૂરએ આલે ઈમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿كَذُكِّرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا﴾

[البقرة: 170]

ਅੱਕ ਔਰ ਜਗਲ ਈਰਸ਼ਾਦ ਹੈ: ਤੁਮ ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕਾ ਤਿਕੁ ਕਿਆ ਕਰੋ ਜਿਸ ਤਰਲ ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਢਾਢਾ ਕਾ ਤਿਕੁ ਕਿਆ ਕਰਤੇ ਹੋ ਭਲੇ ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕਾ ਤਿਕੁ ਉਸਸੇ ਭੀ ਤਿਆਢਾ ਕਿਆ ਕਰੋ. (ਸੂਰਅੇ ਭਕਰਲ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ

مِنَ الْقَوْلِ بِالْفُدُوِّ وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ﴾ [الاعراب: 205]

ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਰਸੂਲੁ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮੁ ਸੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਔਰ ਸੁਭਲੋ ਸ਼ਾਮੁ ਅਪਨੇ ਰਭ ਕੋ ਢਿਲੁ ਢੀ ਢਿਲੁ ਮੈਂ ਆਜਿਤੀ, ਭੌਫ਼ ਔਰ ਪਸਤ (ਧੀਮੀ) ਆਵਾਜ਼ ਸੇ ਕੁਆਨੇ ਕਰੀਮ ਪਘਲੁ ਕਰ ਯਾ ਤਸਬੀਹੁ ਕਰਤੇ ਹੁਢੇ ਯਾਢ ਕਰਤੇ ਰਲਿਢੇ, ਔਰ ਗਾਫ਼ਿਲੁ ਨ ਰਲਿਢੇ. (ਸੂਰਅੇ ਅਅਰਾਫ਼)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَآتَلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ

عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ﴾ [يونس: 21]

ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਰਸੂਲੁ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮੁ ਸੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਔਰ ਤੁਮ ਜਿਸ ਢਾਲ ਮੈਂ ਢੋਤੇ ਹੋ ਯਾ ਕੁਆਨੇ ਮੈਂ ਸੇ ਕੁਝ ਪਘਲਤੇ ਹੋ ਯਾ ਤੁਮ ਲੋਗ ਕੀਠ (ਔਰ) ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਜਭ ਉਸਮੈਂ ਮਸਤਫ਼ ਢੋਤੇ ਹੋ ਢਮ ਤੁਮਢਾਰੇ ਸਾਮਨੇ ਢੋਤੇ ਹੋ. (ਸੂਰਅੇ ਯੂਨੁਸ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ [الذی يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ] ☆

وَتَقَلِّبَكَ فِي السَّجْدَيْنِ ☆ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [الشعراء: 214-215]

ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਰਸੂਲੁ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮੁ ਸੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਔਰ ਆਪ, ਉਸ ਤਭਰਹਸਤੁ ਰਤਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰ ਭਰੋਲਾ ਰਭਿਢੇ ਜੋ ਆਪਕੋ ਤਿਸ ਵਕਤ ਭੀ ਢੇਭਤਾ ਹੈ ਜਭ ਆਪ ਤਢਕਢਕੁ ਕੀ ਨਮਾਜ਼ ਕੇ ਲਿਢੇ ਭਯੋ ਢੋਤੇ ਹੋ ਔਰ ਉਸ ਵਕਤ ਭੀ ਆਪਕੋ ਉਢਨੇ ਭੇਠਨੇ ਕੇ ਢੇਭਤਾ ਹੈ ਜਭ ਆਪ ਨਮਾਜ਼ਿਯੋਂ ਮੈਂ ਢੋਤੇ ਹੋ. ਭੇਸ਼ਕ ਵਾਲੀ ਭੂਭ ਸੁਨਨੇ ਵਾਲਾ

જાનને વાલા હૈ. (સૂરએ શુઅરા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ﴾ [الحديد: ٣١]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: ઔર અલ્લાહ તઆલા તુમહારે સાથ હૈ જહાં કહીં તુમ હો. (સૂરએ હદીદ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يُعَشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِيضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ

قَرِينٌ﴾ [الزمر: ٣٦]

એક ઔર જગહ ઈરશાદ હૈ: ઔર જો અલ્લાહ તઆલા કી યાદ સે ગાફિલ હોતા હૈ તો હમ ઉસ પર એક શૈતાન મુસલ્લત કર (લગા) દેતે હૈ ફિર હર વક્ત વો ઉસકે સાથ રેહતા હૈ. (સૂરએ ઝુખરુફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿لَلَبَّ فِي بَطْنِهِ إِلَى

يَوْمٍ يُعْتَوُونَ﴾ [الصافات: ١٤٣-١٤٤]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: અગર યૂનુસ અલૈહિસ્સલામ મછલી કે પેટ મેં ભી ઔર મછલી કે પેટ મેં જાને સે પેહલે ભી અલ્લાહ તઆલા કી કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) તસ્બીહ કરને વાલે ન હોતે તો કયામત તક મછલી કે પેટ સે નિકલના નસીબ નહીં હોતા (યાની મછલી કી ગિઝા (ખાના) બન જાતે. મછલી કે પેટ મેં હઝરત યૂનુસ અલૈહિસ્સલામ કી તસ્બીહ ﴿لَلَبَّ فِي بَطْنِهِ﴾ (થી). (સૂરએ સાફફાત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾ [الرو: ١٧]

એક ઔર જગહ ઈરશાદ હૈ: તો અલ્લાહ કી તસ્બીહ હર વક્ત કિયા કરો ખૂસૂસન શામ કે વક્ત ઔર સુબહ કે વક્ત. (સૂરએ રૂમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا إِذْ كُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾ ﴿وَسَبْحُوهُ

بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ [الأحزاب: ٤١-٤٢]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: ઈમાન વાલો! અલ્લાહ તઆલા કો બહુત યાદ કિયા કરો ઔર સુબહો શામ ઉસકી તસ્બીહ બયાન કિયા

करो. (सूरअ अहज्जब)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٦]

अक जगह ईरशाद है: भेशक अल्लाह तआला और उसके इरिशते नबी पर रहमत भेजते हैं. ईमान वालो! तुम भी उन पर दुरद भेज करो और भूष सलाम भेज करो.

यानी अल्लाह तआला अपनी भास रहमत से अपने नबी को नवाजते हैं और उस भास रहमत के भेजने के लिये इरिशते अल्लाह तआला से हुआ किया करते हैं. लिहाजा मुसलमानो! तुम भी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के लिये उस भास रहमत के नाजिल होने (उतरने) की हुआ किया करो और आप पर कसरत से सलाम भेज करो. (सूरअ अहज्जब)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا الذُّنُوبَ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۚ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ﴾

[ال عمران: १३०-१३१]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: तकवा (अल्लाह से डरने) वालों की सिफत (भूषियों) में से ये है के वो लोग जब भुल्लम भुल्ला कोई बे-इयाई का काम कर बैठते हैं या और कोई बुरी छरकत करके भास अपनी जात को नुकसान पहुंचाते हैं तो उसी लम्हा अल्लाह तआला की अजमत व अजाब को याद कर लेते हैं, फिर अपने गुनाहों की माफी याहने लगते हैं, और बात भी ये है के सिवाअे अल्लाह तआला के कौन गुनाहों को माफ कर सकता है? और बुरे काम पर वो अणते नहीं और वो यकीन रभते हैं (के तौबा से गुनाह माफ हो जाते हैं) यही वो लोग हैं जिनका भदला उनके रभ की जानिब से बफिशश और औसे भाग है जिनके नीचे नेहरें बेह रही हैं, ये लोग उन भागों में हभेशा रहेंगे. और

કામ કરને વાલોં કી કેસી અચ્છી મઝદૂરી હૈ. (સૂરએ આલે ઇમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ [الأنفال: ٢٢]

એક જગહ ઇરશાદ ફરમાયા: ઔર અલ્લાહ તઆલા કી ये शान ही नहीं है के लोग इस्तिगफार करने वाले हों और फिर उनको अजाब दें. (સૂરએ અન્ફાલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ

بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [النحل: ١١٩]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઇરશાદ ફરમાયા: ફિર બેશક આપકા રબ ઉન લોગોં કે લિયે જો નાદાની સે કોઈ બુરાઈ કર બેઠે ફિર ઉસ બુરાઈ કે બાદ વો તૌબા કરલેં ઔર અપને આમાલ દુરુસ્ત કરલેં (સુધાર લેં) તો બેશક આપકા રબ ઉસ તૌબા કે બાદ બખા બખશને વાલા, નિહાયત મહેરબાન હૈ (સૂરએ નહલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [النحل: ١٦٦]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: તુમ લોગ અલ્લાહ તઆલા સે ઇસ્તિગફાર કયૂં નહીં કરતે તાકે તુમ પર રહમ કિયા જાએ (સૂરએ નમ્લ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

[النور: ٣١]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: ઇમાન વાલો! તુમ સબ અલ્લાહ તઆલા કે સામને તૌબા કરો તાકે તુમ ભલાઈ પાઓ. (સૂરએ નૂર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا﴾

[التحريم: ٨]

એક જગહ ઇરશાદ હૈ: ઇમાન વાલો! તુમ અલ્લાહ તઆલા કે સામને સરયે દિલ સે તૌબા કરો (કે દિલ મેં ઉસ ગુનાહ કા ખયાલ ભી ન રહે). (સૂરએ તહરીમ)

अडादीसे नबविया

٤١- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا عَمِلَ آدَمِيُّ عَمَلًا أَجْنَى لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى، قِيلَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يَضْرِبَ بِسَيْفِهِ حَتَّى يَنْقُطِعَ. رواه الطبرانی في الصغير والوسط ورجالهما رجال الصَّحیح، مجمع الزوائد ٧١/١٠

उत्तरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा ने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ये धरशाह नकल किया है के अल्लाह तआला के जिक से बण्ड कर किसी आदमी का कोई अमल अज़ाब से नज़ात दिला ने वाला नहीं है. अज़ किया गया: अल्लाह तआला के रास्ते में ज़िहाद (जंग) भी नहीं? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फ़रमाया: ज़िहाद भी अल्लाह तआला के अज़ाब से बचाने में अल्लाह तआला के जिक से बण्ड कर नहीं मगर ये के कोई ऐसी बडादुरी से ज़िहाद करे के तलवार चलाते चलाते टूट जाये, फिर तो ये अमल भी जिक की तरफ अज़ाब से बचाने वाला हो सकता है. (तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

٤٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ كُلِّ عَبْدٍ بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَا ذَكَرْتُهُ فِي مَلَا خَيْرٍ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَى شَيْءٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذَرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَى ذَرَاعَةٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَقْبَضَ يَمِينِي أَتَيْتُهُ هَرَوْلَةً. رواه البهاری، باب قول الله تعالى ويحتركم الله نفسه ٢٦٩٤/٦ طبع دار ابن كثير بيروت

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फ़रमाया: मैं बंटे के साथ वैसा ही मामला करता हूँ जैसा वो मेरे साथ गुमान (जयाल)

ਕਰਤਾ ਹੈ. ਜਬ ਵੋ ਮੁਝੇ ਯਾਦ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਛੋਤਾ ਢੂੰ. ਅਗਰ ਵੋ ਮੁਝੇ ਅਪਨੇ ਫਿਲ ਮੇਂ ਯਾਦ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਭੀ ਉਸਕੀ ਅਪਨੇ ਫਿਲ ਮੇਂ ਯਾਦ ਕਰਤਾ ਢੂੰ. ਅਗਰ ਵੋ ਮੇਰਾ ਮਝਮਾ (ਭੀਯ, ਮਝਵਿਸ) ਮੇਂ ਜਿਛ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਉਸ ਮਝਮਾ ਸੇ ਭੇਡਤਰ ਯਾਨੀ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੋਂ ਕੇ ਮਝਮਾ ਮੇਂ ਉਸਕਾ ਤਲਕਿਰਾ ਕਰਤਾ ਢੂੰ. ਅਗਰ ਭੰਦਾ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ ਐਕ ਆਲਿਸ਼ਤ ਮੁਤਵਛੇ ਛੋਨਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਐਕ ਢਾਥ ਉਸਕੀ ਤਰਫ਼ ਮੁਤਵਛੇ ਛੋਤਾ ਢੂੰ. ਅਗਰ ਵੋ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ ਐਕ ਢਾਥ ਭਯਛਤਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਏਕ ਢਾਥ ਉਸਕੀ ਤਰਫ਼ ਮੁਤਵਛੇ ਛੋਤਾ ਢੂੰ. ਅਗਰ ਵੋ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ ਯਲ ਕਰ ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਉਸਕੀ ਤਰਫ਼ ਫ਼ੌਯ ਕਰ ਆਤਾ ਢੂੰ. (ਭੁਯਾਰੀ)

ਫ਼ਾਇਦਾ: ਮਤਲਯ ਧੇ ਹੈ ਕੇ ਜੋ ਸ਼ਖ਼ਸ ਆਮਾਯੇ ਸਾਲਿਛਾ (ਨੇਕ ਆਮਾਯ) ਕੇ ਯਰਿਯੇ ਜਿਤਨਾ ਜਿਯਾਦਾ ਮੇਰਾ ਕੁਭ (ਨਜ਼ਫ਼ੀਕੀ) ਛਾਸਿਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਸੇ ਜਿਯਾਦਾ ਅਪਨੀ ਰਛਤਮ ਔਰ ਮਦਦ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸਕੀ ਤਰਫ਼ ਮੁਤਵਛੇ ਛੋਤਾ ਢੂੰ.

੮੩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَنَا مَعَ عَبْدِي إِذَا هُوَ ذَكَرَنِي وَتَحَرَّكَتْ بَنِي شَفَاتِهِ. رواه ابن

ماجه، باب فضل الذكر، رقم: ੩੭੯੨

ਛਯਰਤ ਅਭੂ ਫ਼ੁਰੈਰਾ ਰਦਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਅਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕਾ ਈਰਸ਼ਾਦ ਹੈ: ਜਬ ਮੇਰਾ ਭੰਦਾ ਮੁਝੇ ਯਾਦ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਛੋਟ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਮੇਂ ਛਿਲਤੇ ਰੇਛਤੇ ਹੈਂ ਤੋ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਛੋਤਾ ਢੂੰ. (ਏਯਨੇ ਮਾਯ)

੮੪- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ آتَشَبُ بِهِ، قَالَ: لَا يَزَالُ لِسَانَكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ. رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن

غريب، باب ما جاء في فضل الذكر، رقم: ੩੭੯੦

ਛਯਰਤ ਅਭੂਲ੍ਲਾਹੁ ਬਿਨ ਭੁਰਰ ਰਦਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਐਕ ਸਛਾਭੀ ਨੇ ਅਯੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ: ਯਾ ਰਸੂਲਲ੍ਲਾਹੁ! ਅਛਕਾਮ ਤੋ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕੇ ਭਯੁਤ ਸੇ ਹੈਂ (ਜਿਨ ਪਰ ਅਮਲ ਤੋ ਯਤਨੀ ਹੈ ਛੀ ਲੇਕਿਨ) ਮੁਝੇ

કોઈ એસા અમલ બતા દીજિયે જિસકો મૈં અપના મઅમૂલ બનાલૂં, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમહારી ઝબાન અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર સે હર વક્ત તર (ગીલી) રહે. (તિરમિઝી)

૯૫- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْبَرْتُ كَلِمَةً فَأَرَفْتُ عَلَيْهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: أَنْ تَمُوتَ وَلِسَانُكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى.

رواه ابن السني في عمل اليوم والليلة، رقم: ٢، وقال المحقق: أخرجه البزار كما في كشف الاستار ولفظه: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَفْضَلِ الْأَعْمَالِ وَاقْرَبِهَا إِلَى اللَّهِ..... الحديث، وحسن الهيثمي إسناده في مجمع الزوائد ٧٤/١٠

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં મેરી આખરી ગુફતગૂ (ખાતરીત) જો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે જુદાઈ કે વક્ત હુઈ વો યે થી કે મૈંને પૂછા: તમામ આમાલ મૈં મહબૂબ તરીન અમલ અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક કયા હૈં? એક રિવાયત મૈં હૈ કે હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે કહા કે મુઝે સબસે અફઝલ અમલ ઔર અલ્લાહ કે સબસે ઝિયાદા કુર્બ દિલાને વાલા અમલ બતાઈયે. ઇરશાદ ફરમાયા: તુમહારી મૌત ઇસ હાલ મૈં આએ કે તુમહારી ઝબાન અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર સે તર હો (ઔર યે ઉસી વક્ત હો સકતા હૈ જબ ઝિંદગી મૈં ઝિક્ર કા એહતિયામ (પાબંદી) રહા હો). (અમલુલ-યૌમ વલ્લૈલહ, બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: જુદાઈ કે વક્ત કા મતલબ યે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ અન્હુ કો યમન કા અમીર બનાકર ભેજા થા ઉસ મૌકા પર યે ગુફતગૂ હુઈ થી.

૯૬- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا آتِبُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَآزَكَاكُمْ عَنْدَ مَلِيكِكُمْ وَأَرْفَعُهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرَقِ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عُنُوكُمْ

فَتَضَرَّبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَ يَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: ذِكْرُ

اللَّهِ تَعَالَى. رواه الترمذی، باب من کتاب الدعوات، رقم: ۳۳۷۷.

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મેં તુમકો એસા અમલ ન બતાગિં જો તુમહારે આમાલ મેં સબસે બેહતર હો, તુમહારે માલિક કે નઝદીક સબસે ઝિયાદા પાકીઝા, તુમહારે દર્જોં કો બહુત ઝિયાદા બુલંદ કરને વાલા, સોને ચાંદી કો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં ખર્ચ કરને સે ભી બેહતર ઔર જિહાદ મેં તુમ દુશ્મનોં કો કતલ કરો વો તુમકો કતલ કરેં ઉસસે ભી બળ્હા હુવા હો? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: ઝરૂર બતાએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો અમલ અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક હે. (તિરમિઝી)

۷۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: قَلْبًا شَاكِرًا، وَ لِسَانًا ذَاكِرًا، وَ بَدَنًا عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرًا، وَ زَوْجَةً لَا تَبْغِيهِ خَوْنًا فِي نَفْسِهَا وَ لَا مَالِهِ. رواه الطبرانی في الكبير و الاوسط و رجال الاوسط رجال الصحيح،

مجمع الزوائد ۵/ ۲/ ۴

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ચાર ચીઝેં એસી હેં જિસકો વો મિલ ગઈ ઉસકો દુનિયા વ આખિરત કી હર ઔર (બલાઈ) મિલ ગઈ. શુક કરને વાલા દિલ, ઝિક કરને વાલી ઝબાન, મુસીબતોં પર સબ્ર કરને વાલા બદન ઔર એસી બીવી જો ન અપને નફસ મેં ખયાનત (ધોકા) કરે યાની પાક-દામન રહે ઔર ન શૌહર કે માલ મેં ખયાનત કરે. (તખરાની, મજમુઅઝ-ઝવાઈદ)

۷۸- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ إِلَّا لِلَّهِ مَنْ يَمُنُّ بِهِ عَلَى عِبَادِهِ وَ صَدَقَةٍ، وَ مَا مِنْ اللَّهِ عَلَى

أَحَدٍ مِنْ عِبَادِهِ الْفَضْلُ مَنْ أَلَّ يُلْهِمَهُ ذِكْرَهُ. (وہو جزء من الحديث) رواه
الطبرانی في الكبير، وفيه: موسى بن يعقوب الرمعي، وثقه ابن معين وابن حبان، و
ضعفه ابن المديني وغيره، وفيه رجاله ثقات، مجمع الزوائد ١٩١/٢

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو شخص اللہ سے دعا کرے کہ میں اسے اللہ کی طرف سے کلمہ پڑھانے کی توفیق دے دوں، اللہ تعالیٰ اسے اللہ کی طرف سے کلمہ پڑھانے کی توفیق دے گا۔ (تہذیب التہذیب، ج ۱، ص ۱۰۰)

۷۹- عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي
فُتِنْتُ بِهِ، إِنْ لَوْ تَذَوُّمُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي، وَفِي الذِّكْرِ،
لَصَافَحْتُكُمْ الْمَلَائِكَةَ عَلَى فُرُشِكُمْ، وَفِي طَرَفِكُمْ، وَلَكِنْ، يَا حَنْظَلَةُ!
سَاعَةً وَسَاعَةً ثَلَاثَ مَرَارٍ. رواه مسلم، باب فضل دوام الذکر، ۰۰۰۰، رقم: ۶۹۶۶

حضرت حنظلہ الاسدی رضی اللہ عنہ روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: کس سے اللہ تعالیٰ نے تم کو آزمایا ہے؟ اس بات کی جیسے کہ کلمہ پڑھنا میں تمہاری جان ہے اگر تم میری طرف سے کلمہ پڑھنا نہ کرو گے تو میں تمہارے ساتھ فرشتوں پر اور تمہارے راستوں میں تم سے ملنا نہ پائے گا۔ (مسلم، ج ۱، ص ۱۰۰)

۸۰- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَ
يَتَحَسَّرُ أَهْلُ الْجَنَّةِ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا عَلَى سَاعَةٍ مَرَّتْ بِهِمْ لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ
عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا. رواه الطبرانی في الكبير والبيهقي في شعب الإيمان وهو حديث حسن،

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જન્નતવાલોં કો જન્નત મૈં જાને કે બાદ દુનિયા કી કિસી ચીઝ કા અફસોસ નહીં હોગા સિવાએ ઉસ ઘણી કે જો દુનિયા મૈં અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક કે બગેર ગુઝરી હોગી. (તબરાની, બૈહકી, જામિએ સગીર)

۸۱- عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَذْهَابُ حَقِّ

الْمَجَالِسِ: أَذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا. (الحديث) رواه الطبراني في المعجم وهو حديث

حسن، الجامع الصغير ۱/ ۵۳

હઝરત સહલ બિન હુનૈફ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મજલિસોં કા હક અદા ક્રિયા કરો (ઉસમેં સે એક યે હૈં કે) અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક ઉનમેં કસરત સે ક્રિયા કરો. (તબરાની, જામિએ સગીર)

۸۲- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ غَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ

رَاكِبٍ يَخْلُو فِي مَسِيرِهِ بِاللَّهِ وَذِكْرِهِ إِلَّا رَدِّقَهُ مَلَكٌ. وَ لَا يَخْلُو

بِشَيْءٍ وَ لَا يَخْلُو إِلَّا رَدِّقَهُ شَيْطَانٌ. رواه الطبراني و استاذ حسن، مجمع

الرواه ۱/ ۱۸۵

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો સવાર અપને સફર મૈં દુન્યાવી બાતોં સે દિલ હટાકર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ ધ્યાન રખતા હૈં તો ફરિશ્તા ઉસકે સાથ રેહતા હૈં ઔર જો શખ્સ બેહુદા અશઆર ઔર કિસી ઔર બેકાર કામ મૈં લગા રેહતા હૈં તો શૈતાન ઉસકે સાથ રેહતા હૈં. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۸۳- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَثَلُ الَّذِي

يَذْكُرُ رَبَّهُ وَ الَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَ الْمَيِّتِ. رواه البخاري

باب فضل ذكر الله عز وجل رقم ۶۲۰۷ و رواه الترمذي: مَثَلُ الْيَتِيمِ الَّذِي

يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهِ وَ الْيَتِيمِ الَّذِي لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهِ مَثَلُ الْحَيِّ وَ الْمَيِّتِ.

હઝરત અબૂ મુસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કરતા હૈં ઓર જો ઝિક્ર નહીં કરતા, ઉન દોનોં કી મિસાલ જિંદા ઓર મુર્દે કી તરહ હૈં. ઝિક્ર કરને વાલા જિંદા ઓર ઝિક્ર ન કરને વાલા મુર્દા હૈં. એક રિવાયત મેં યે ભી હૈં કે ઉસ ઘર કી મિસાલ જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કિયા જાતા હો જિંદા શખ્સ કી તરહ હૈં યાની વો આબાદ હૈં ઓર જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર ન હોતા હો વો મુર્દા શખ્સ કી તરહ હૈં યાની વીરાન હૈં. (બુખારી, મુસ્લિમ)

٨٣- عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ فَقَالَ: أَيُّ الْجِهَادِ أَكْبَرُ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ذِكْرًا قَالَ: فَأَيُّ الصَّائِمِينَ أَكْبَرُ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ذِكْرًا ثُمَّ ذَكَرَ لَنَا الصَّلَاةَ وَالزَّكَاةَ وَالْحَجَّ وَالصَّدَقَةَ كُلَّ ذَلِكَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ذِكْرًا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا أَبَا حَفْصٍ! ذَهَبَ الذَّاكِرُونَ بِكُلِّ خَيْرٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَجَلٌ. رواه أحمد ١٨٢٣/٣

હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા: કૌનસે જિહાદ કા અજર સબસે ઝિયાદા હૈં. ઇરશાદ ફરમાયા: જિસ જિહાદ મેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર સબસે ઝિયાદા હો. પૂછા: રોઝાદારોં મેં સબસે ઝિયાદા અજર કિસે મિલેગા? ઇરશાદ ફરમાયા: જો અલ્લાહ તઆલા કા સબસે ઝિયાદા ઝિક્ર કરને વાલા હો. ફિર ઇસી તરહ નમાઝ, ઝકાત, હજ ઓર સદકા કે મુતાલિલ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા કે વો નમાઝ, ઝકાત, હજ ઓર સદકા અફઝલ હૈં જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર ઝિયાદા હો. હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ને હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ સે ફરમાયા: અબૂ હફ્સ! ઝિક્ર કરને વાલે સારી ખેર વ ભલાઈ લે ગએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: બિલ્કુલ ઠીક કેહતે

હો. (મુસ્તાફે અહમદ)

કાર્ષદા: અબૂ હફ્સ હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી ફુનિયત (જાનદાન વાલો કી તરફ સે દિયા ગયા નામ) હૈ.

٨٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَيَقُومُ السُّقْرَدُونَ، قَالُوا: وَمَا السُّقْرَدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْمُسْتَهْتَرُونَ فِي ذِكْرِ اللَّهِ يَضَعُ الذِّكْرَ عَنْهُمْ فَقَالَهُمْ قِيَاتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِطَافًا رَوَاهُ

الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب، باب سيق المفردون ٠٠٠٠ : رقم ٣٥٩٦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુફરિદ લોગ બહુત આગે બખ્ષ ગએ. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુફરિદ લોગ કૌન હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર મેં મર મિટને વાલે, ઝિક્ર ઉનકે બોઝોં કો હલ્કા કર દેગા, યુનાંચે વો કયામત કે દિન હલ્કે ફુલ્કે આઅંગે. (તિરમિઝી)

۸۶- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ
رَجُلًا فِي جُحْرِهِ ذَرَاهِمٌ يُقَسِّمُهَا، وَآخَرُ يَذْكُرُ اللَّهَ كَانَ ذِكْرُ اللَّهِ

الْفَصْلُ - رِوَاةُ الطَّبْرَاسِيِّ فِي الْاَوْسَطِ وَرِجَالُهُ وَتَقْوَاهُ، مَجْمُوعُ الزَّوَائِدِ ٧٢/١٠

હઝરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર એક શખ્સ કે પાસ બહુત સે રૂપિયે હૌં ઔર वो उनको तकसीम कर (બાંટ) રહા હો ઔર દૂસરા શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર મેં મશગૂલ હો તો અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર (કરને વાલા) અફઝલ હૈં. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللَّهِ فَقَدْ بَرَّ عَيْنَ الشَّقَاقِ. رواه الطبراني في الصغير وهو حديث صحيح. المعجم

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કા જિક કસરત સે (બહુત જિયાદા) કરે વો નિકાક સે બરી (આઝાદ) હૈ. (તબરાની, જામિએ સગીર)

۸۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَيْدُكُرْنُ اللَّهُ قَوْمٌ عَلَى الْفُرْشِ الْمُمَهَّدَةِ يَدْخِلُهُمُ الْجَنَّتِ الْعُلَى. رواه أبو يعلى و

استاده حسن وجميع الرواة ۸۰/۱

હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બહુત સે લોગ એસે હૈં જો નર્મ નર્મ બિસ્તરોં પર અલ્લાહ તઆલા કા જિક કરતે હૈં, અલ્લાહ તઆલા ઉસ જિક કી બરકત સે ઉનકો જન્નત કે અઅલા (ઊંચે) દજ્જોં મેં પહુંચા દેતે હૈં. (અબૂ યઅલા, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۸۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِي مَجْلِسِهِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسَنَاءً. رواه أبو داود، باب في الرجل

يعلس متربعا، رقم: ૧૪૫૦

હજરત જાબિર બિન સમુરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ ફજર કી નમાઝ સે ફારિગ હોતે તો ચાર ઝાનૂ (પાલતી માર કર) બૈઠ જાતે યહાં તક કે સૂરજ અચ્છી તરહ નિકલ આતા. (અબૂ દાઉદ)

۹۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِأَنَّ الْقُعْدَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ صَلَاةِ الْقَدَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْطِيَ أَرْبَعَةٌ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَلَئِنْ أُلْقِدَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ اللَّهَ مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْطِيَ

أَرْبَعَةٌ. رواه أبو داود، باب في القصص، رقم: ૩૬૬૭

હજરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે

रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह
करमाया: में सुभल की नमाज के बाद से आइताब (सूरज) निकलने तक
ऐसी जमाअत के साथ बैहूँ जो अल्लाह तआला के जिङ में मशगूल हो ये
मुझे डजरत धस्माधल अलैहिस्सलाम की औलाह में से यार गुलाम
आजाह करने से जियाहा पसंद है, धसी तरल में असर की नमाज के
बाद से आइताब गुजब होने तक ऐसी जमाअत के साथ बैहूँ जो
अल्लाह तआला के जिङ में मशगूल हो ये मुझे डजरत धस्माधल
अलैहिस्सलाम की औलाह में से यार गुलाम आजाह करने से जियाहा
पसंद है. (अधूदाउह)

झाधहा: डजरत धस्माधल अलैहिस्सलाम की औलाह का जिङ
धसलिये करमाया के वो अरबों में अइजल और शरीफ होने की वजल से
जियाहा कीमती है.

91- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لِلَّهِ
مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا
قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ، فَيَحْفَوْنَهُمْ
بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، قَالَ: فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ
أَعْلَمُ مِنْهُمْ: مَا يَقُولُ عِبَادِي؟ قَالَ: يَقُولُ: يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ،
وَيُحَمِّدُونَكَ، وَيُمَجِّدُونَكَ فَيَقُولُ: هَلْ رَأَوْنِي؟ قَالَ فَيَقُولُونَ: لَا، وَ
اللَّهُ مَا رَأَوْكَ، قَالَ فَيَقُولُ: كَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي؟ قَالَ يَقُولُونَ: لَوْ رَأَوْكَ
كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجُّدًا، وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا، قَالَ
يَقُولُ: فَمَا يَسْأَلُونِي؟ قَالَ: يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ، قَالَ يَقُولُ: وَهَلْ رَأَوْهَا؟
قَالَ يَقُولُونَ: لَا، وَاللَّهُ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا، قَالَ فَيَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ أَنَّهُمْ
رَأَوْهَا؟ قَالَ يَقُولُونَ: لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَأَشَدَّ
لَهَا حَلَبًا وَاعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً، قَالَ: فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ؟ قَالَ يَقُولُونَ: مِنَ
النَّارِ، قَالَ يَقُولُ: وَ هَلْ رَأَوْهَا؟ قَالَ يَقُولُونَ: لَا، وَاللَّهُ يَا رَبِّ مَا
رَأَوْهَا، قَالَ يَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا؟ قَالَ يَقُولُونَ: لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا

أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَ أَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً. قَالَ فَيَقُولُ: فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ
عَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ: فِيهِمْ فَلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ
إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ قَالِي: هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى جَلِيسُهُمْ. رواه البخاري،

باب فضل ذكر المؤمن وحل، رقم: ૧૧૦૮

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા:
ફરિશ્તોં કી એક જમાઅત હૈ જો રાસ્તોં મેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કરને
વાલોં કી તલાશ મેં ધૂમતી ફિરતી હૈ. જબ વો કિસી ઐસી જમાઅત કો પા
લેતે હૈં જો અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મસરૂફ હોતી હૈ તો એક દૂસરે કો
પુકાર કર કેહતે હૈં કે આઓ યહાં તુમહારી મતલૂબા (મન ચાહી) થીઝ
હૈ. ઉસકે બાદ વો સબ ફરિશ્તે મિલ કર આસમાને દુનિયા તક ઉન લોગોં
કો અપને પરોં સે ઘેર લેતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા ઉન ફરિશ્તોં સે પૂછતે હૈં
જબકે અલ્લાહ તઆલા ઉન ફરિશ્તોં સે ઝિયાદા બા-ખબર હૈં કે મેરે બંદે
કયા કેહ રહે હૈં? ફરિશ્તે જવાબ મેં કેહતે હૈં: વો આપકી પાકી, બખાઈ,
તારીફ ઓર બુઝુર્ગી બયાન કરને મેં મશગૂલ હૈં. ફિર અલ્લાહ તઆલા
ઉન ફરિશ્તોં સે પૂછતે હૈં: કયા ઉન્હોંને મુઝે દેખા હૈ? ફરિશ્તે કેહતે હૈં:
અલ્લાહ કી કસમ! ઉન્હોંને આપકો દેખા તો નહીં. ઇરશાદ હોતા હૈ કે
અગર વો મુઝે દેખ લેતે તો કયા હાલ હોતા? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં: અગર
વો આપકો દેખ લેતે તો ઓર ભી ઝિયાદા ઇબાદત મેં મશગૂલ હોતે ઓર
ઇસસે ભી ઝિયાદા આપકી તરબીહ ઓર તારીફ કરતે. ફિર અલ્લાહ
તઆલા કા ઇરશાદ હોતા હૈ કે વો મુઝસે કયા માંગ રહે હૈં? ફરિશ્તે અર્ઝ
કરતે હૈં કે વો આપસે જન્નત કા સવાલ કર રહે હૈં. ઇરશાદ હોતા હૈ: કયા
ઉન્હોંને જન્નત કો દેખા હૈ? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં: અલ્લાહ કી કસમ!
અય રબ ઉન્હોંને જન્નત કો દેખા તો નહીં. અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ
હોતા હૈ કે અગર વો જન્નત કો દેખ લેતે તો ઉન્કા કયા હાલ હોતા?
ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં: અગર વો ઉસકો દેખ લેતે તો ઇસસે ભી ઝિયાદા
જન્નત કે શૌક, તમન્ના ઓર ઉસકી તલબ (માંગને) મેં લગ જાતે. ફિર
અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હોતા હૈ: કિસ થીઝ સે પનાહ માંગ રહે હૈં?
ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં: વો જહન્નમ સે પનાહ માંગ રહે હૈં. અલ્લાહ

तआला का ईरशाद होता है: क्या उन्होंने जहन्नम को देखा है? इरिशते अर्ज करते हैं: अल्लाह की कसम! अय रब उन्होंने देखा तो नहीं. ईरशाद होता है: अगर देष लेते तो क्या छाल होता? इरिशते अर्ज करते हैं: अगर देष लेते तो और भी जियादा उससे डरते और भागने की कोशिश करते. अल्लाह तआला का ईरशाद होता है: अच्छा तुम गवाह रहो मैंने उन मजलिस वालों को बप्श दिया. अक इरिशता अक शप्स के बारे में अर्ज करता है के वो शप्स अल्लाह तआला के जिक करने वालों में शामिल नहीं था बल्के वो अपनी किसी ज़रत स मजलिस में आया था (और उनके साथ बैठ गया था) ईरशाद होता है: ये लोग ऐसी मजलिस वाले हैं के उनके साथ बैठने वाला भी (अल्लाह तआला की रहमत से) मड्डम नहीं होता. (बुधारी)

۹۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : إِنَّ لِلَّهِ سَيَّارَةً مِنَ الْمَلَائِكَةِ يَطْلُبُونَ حِلَقَ الدَّخْرِ، فَإِذَا اتَّوَا عَلَيْهِمْ وَحَفُّوا بِهِمْ، ثُمَّ بَعَثُوا رِائِدَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ إِلَى رَبِّ الْعِزَّةِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا آتِنَا عَلَى عِبَادٍ مِنْ عِبَادِكَ يُعَظِّمُونَ آلَاءَكَ، وَيَتْلُونَ كِتَابَكَ، وَيُصَلُّونَ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَيَسْأَلُونَكَ لِأَخْرَجْتَهُمْ وَدُنْيَاهُمْ، فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: غَشَوْهُمْ رَحْمَتِي، فَيَقُولُونَ يَا رَبِّ، إِنَّ فِيهِمْ قَلِيلًا الْخَطَاءَ إِنَّمَا اعْتَفَقَهُمْ اغْتِنَافًا، فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: غَشَوْهُمْ رَحْمَتِي، فَهُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ. رواه الزائر من طريق زائدة بن أبي الرقاد، عن زياد النميري، وكلاهما وثق على ضعفه، فعاد هذا اسناده حسن، مجمع الزوائد ۷۷/۱۰

उजरत अनस रदियल्लाहु अन्हु नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाद नकल करते हैं के अल्लाह तआला के इरिशतों की खलने फिरने वाली जमाअत है जे जिक के हल्कों (जिरोहों, जमाअतों) की नवाश (ढूंढने) में होती है. जब वो जिक के हल्कों के पास आती है और उनको घेर लेती है तो अपना अक कासिह (पैगाम देकर) अल्लाह तआला के पास आसमान पर भेजती है. वो उन सब की

तरफसे अर्ज करता है: हमारे रब! हम आपके उन बंदों के पास से आये हैं जो आपकी नेअमतों (कुर्आन, ईमान, ईस्लाम) की बजाएँ बयान कर रहे हैं, आपकी किताब की तिलावत कर रहे हैं, आपके नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पर दुर्इद शरीफ भेज रहे हैं और अपनी आभिरत और दुनिया की तलाश आपसे मांग रहे हैं. अल्लाह तआला ईरशाद फरमाते हैं: उनको मेरी रहमत से ढांप दो. इरिशते केइते हैं: हमारे रब! उनके साथ साथ अेक गुनेइगार बंदा भी था. अल्लाह तआला फरमाते हैं: उन सबको मेरी रहमत से ढांप दो क्युंके ये ऐसे लोगों की मजलिस है के उनमें बैठने वाला भी (अल्लाह तआला की रहमत से) मछरूम नहीं होता. (बज्जार, मज्मउज्ज-जवाइद)

٩٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ قَوْمٍ اجْتَمَعُوا يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُرِيدُونَ بِذَلِكَ إِلَّا وَجْهَهُ إِلَّا نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ قُومُوا مَغْفُورًا لَكُمْ، فَقَدْ بُدِّلَتْ مَسَائِلُكُمْ حَسَنَاتٍ. رواه أحمد و أبو يعلى و البزار والطبرانی في الارسط، وفيه: ميمون المرئي، وثقه جماعة، وفيه ضعف، و بقية رجال أحمد رجال الصحيح،

مجمع الزوائد ٧٥/١٠

હજરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો લોગ અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક કે લિયે જમા હૌ, ઔર ઉનકા મકસૂદ (મકસદ) સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી કી રજા હો તો આસમાન સે એક ફરિશ્તા (અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ સે ઉસ મજલિસ કે ખત્મ હોને પર) એલાન કરતા હૈ કે બખ્ષો બખ્ષાએ ઉઠ જાઓ, તુમ્હારી બુરાઈયોં કો નેકિયોં સે બદલ દિયા ગયા હૈ. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, અબૂ યઅલા, બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: لَا يَقْعُدُ قَوْمٌ يَدْعُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا حَقَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَ

ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ. رواه مسلم، باب فضل الاجتماع على تلاوة

القرآن..... رقم: ૧૪૦૦

હજરત અબૂ હુરૈરા ઓર હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા દોનો હજરાત ઈસ બાત કી ગવાહી દેતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો જમાઅત અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ હો ફરિશ્તે ઉસ જમાઅત કો ઘેર લેતે હૈં, રહમત ઉનકો ઢાંપ લેતી હૈ, સકીના ઉન પર નાઝિલ હોતી (ઉતરતી) હૈ ઓર અલ્લાહ તઆલા ઉનકા તઝકિરા ફરિશ્તોં કી મજલિસ મેં ફરમાતે હૈં. (મુસ્લિમ)

૧૦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيَسْعَنَّ

اللَّهُ أَقْوَامًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي وُجُوهِهِمُ التَّوَرُّ عَلَى مَنَابِرِ اللُّؤْلُؤِ، يَغْطُهُمُ النَّاسُ، لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ قَالَ: فَجِئْنَا أَغْرَابِيَّ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! حَلِّهِمْ لَنَا تَعْرِفُهُمْ، قَالَ: هُمْ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ، مِنْ قَبَائِلِ شَتَّى وَبِلَادٍ شَتَّى يَجْتَمِعُونَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ يَذْكُرُونَهُ. رواه الطبرانی وأسناده حسن، مجمع الزوائد ૧૦/૧૧૧

હજરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા બાઝ લોગોં કા હશર એસી તરહ ફરમાએંગે કે ઉનકે ચેહરોં પર નૂર ચમકતા હુવા હોગા, વો મોતિયોં કે મિંબરોં પર હોંગે, લોગ ઉન પર રશક (ઉનકે જેસા હોને કી તમન્ના) કરતે હોંગે, વો આંબિયા ઓર શુહદા નહીં હોંગે. એક દેહાત કે રેહને વાલે (સહાબી) ને ઘુટનોં કે બલ બેઠ કર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઉનકા હાલ બયાન કર દીજિયે કે હમ ઉનકો પેહચાન લે. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો લોગ હોંગે જો અલ્લાહ તઆલા કી મુહબ્બત મેં મુખ્તલિફ ખાનદાનોં સે મુખ્તલિફ જગહોં સે આકર એક જગહ જમા હો ગએ હોં ઓર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ હોં. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۹۶- عَنْ عُمَرُو بْنِ عَبْسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: عَنْ يَمِينِ الرَّحْمَنِ - وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ - رِجَالٌ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ، وَلَا شُهَدَاءَ، يَفْشَى بَيَاضُ وَجُوهِهِمْ نَظَرُ النَّاطِرِينَ، يَغْطُهُمُ النَّيُّونُ وَالشُّهَدَاءُ بِمَقْعَلِهِمْ، وَفُرْيَهُمْ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمْ جُمَاعٌ مِنْ تَوَازُعِ الْقَبَائِلِ، يَجْتَمِعُونَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ، فَيَنْتَقُونَ أَطَابِيبَ الْكَلَامِ، كَمَا يَنْتَقِي أَكْلُ الثَّمَرِ أَطَابِيهَ.

رواه الطبرانی و رجاله موثقون، مجمع الزوائد ۷۸/۱

उजरात अम्र बिन अबसा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: रहमान के दाहनी (सीधी) तरफ, और उनके दोनों ही हाथ दाहने हैं, कुछ ऐसे लोग होंगे के वो न तो नबी होंगे न शहीद, उनके चेहरों की नूरानियत होजने वालों को अपनी तरफ मुतवज्जे रभेगी, उनके बुलंद मकाम और अल्लाह तआला से उनके करीब होने की वजह से अंबिया और शुहदा भी उन पर रश्क (उनके जैसा होने की तमन्ना) करते होंगे. पूछा गया: या रसूलुल्लाह! वो कौन लोग होंगे? ईरशाह इरमाया: ये वो लोग होंगे जो मुप्तलिक मानदानों से अपने घर वालों और रिश्तेदारों से दूर होकर अल्लाह तआला के ठिक के लिये (अक जगह) जमा होते थे और ये सब इस तरह छांट छांट कर अच्छी बातें करते थे जैसे भजूरे जाने वाला (भजूरों के ढेर में से) अच्छी भजूरे छांट कर निकालता देखता है. (तबनरानी, मजमउल-जवाइद)

फाईदा: उहीस शरीफ में रहमान के दाहनी तरफ होने से मुराद ये है के उन लोगों का अल्लाह तआला के यहां पास मकाम होगा. "रहमान के दोनों हाथ दाहने हैं" का मतलब ये है के जैसे दाहना हाथ भूबियोंवाला होता है ऐसे ही अल्लाह तआला की ज़ात में भूबियां ही हैं

अंबिया अलैहिमुस्सलाम और शुहदा (शहीदों) का उन पर रश्क करना उन लोगों के उस पास अमल की वजह से होगा अगर ये उजराते अंबिया अलैहिमुस्सलाम और शुहदा का दर्ज उनसे कहीं ज़ियादा होगा. (मजमओ बहारुल अन्वार)

۹۷- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُتَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَرَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي بَعْضِ آيَاتِهِ ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَیْیِ﴾ الْآیَةِ، فَخَرَجَ يَلْتَمِسُهُمْ فَوَجَدَهُمْ مَا يَذْكُرُونَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْهُمْ ثَابِرَ الرَّأْسِ وَجَافَ الْجِلْدِ وَذُو الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَلَمَّا رَأَوْهُمْ جَلَسَ مَعَهُمْ وَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي أَمْنِي مَنْ أَمَرَنِي أَنْ أَصْبِرَ نَفْسِي مَعَهُمْ. تفسیر ابن کثیر ۸۵/۳

حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ بین سہل بن حنیف رضی اللہ عنہ سے ملا۔ فرمایا: میں نے رسول اللہ ﷺ کو ایک آیت پر پکارا تھا کہ ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَیْیِ﴾۔ آیت کے بعد ان سے مل گیا۔ ان کو دیکھا کہ وہ سر پر کھال کا ٹکڑا لٹکا کر اور ایک ہی کپڑے میں لپیٹے ہوئے ہیں۔ ان کے ساتھ بیٹھ کر ان سے ملا۔ انہوں نے کہا: الحمد للہ! جس نے میرے لیے ایسی بات فرمائی کہ میں اس کے ساتھ رہ سکوں۔

وَاصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَیْیِ

(ترجمہ: اپنے آپ کو ان لوگوں کے پاس (بیٹھنے کا) پابند کیجیے جو سوچا شام اپنے رب کو پکارتے ہیں)۔ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے ان کے ساتھ بیٹھ کر ان سے ملا۔ انہوں نے کہا: الحمد للہ! جس نے میرے لیے ایسی بات فرمائی کہ میں اس کے ساتھ رہ سکوں۔

۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا غَنِيمَةُ مَجَالِسِ الذِّكْرِ؟ قَالَ: غَنِيمَةُ مَجَالِسِ الذِّكْرِ الْجَنَّةُ الْجَنَّةُ.

رواه احمد والطبرانی و اسناد احمد حسن، مجمع الزوائد ۷۸/۱۰

حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ بین امیہ رضی اللہ عنہ سے ملا۔ فرمایا: میں نے رسول اللہ ﷺ سے پوچھا: یا رسول اللہ! ذکر کی مجلس کی کس چیز کا ثواب ہے؟ فرمایا: ذکر کی مجلس کا ثواب جہنم ہے۔

જન્નત છે જન્નત. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۹۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: سَيَعْلَمُ أَهْلُ الْجَمْعِ مَنْ أَهْلُ الْكَرَمِ، فَيَقِيلُ: وَمَنْ أَهْلُ الْكَرَمِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَجَالِسُ الذِّكْرِ لِي الْمَسَاجِدِ. رَوَاهُ أَحْمَدُ بِإِسْنَادَيْنِ وَاحِدُهُمَا حَسَنٌ وَابُو يَعْلَى كَذَاكَ سَمِعَ الزَّوَالِدَ ۷۰/۱۰

હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા એલાન ફરમાએંગે કે આજ કયામત કે મૈદાન મેં જમા હોને વાલોં કો માલૂમ હો જાએગા કે ઈઝઝત વ એહતિરામ વાલે કૌન લોગ હેં. અર્ઝ કિયા ગયા: યા રસૂલલ્લાહ! યે ઈઝઝત વ એહતિરામ વાલે કૌન લોગ હેં? ઈરશાદ ફરમાયા: મસાજિદ (મસ્જિદો) મેં ઝિક્ર કી મજલિસ (વાલે). (મુસ્નદે અહમદ, અબૂ યઅલા, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۰۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعَوْا، قَالُوا: وَنَا رِيَاضَ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: جَلُّوا الذِّكْرَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، يَابُ حَدِيثٍ فِي أَسْمَاءِ اللَّهِ الْحَسَنِ، رَقْمٌ ۳۵۱۰

હજરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ જન્નત કે બાગોં પર ગુઝરો તો ખૂબ ચરો. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! જન્નત કે બાગ કયા હેં? ઈરશાદ ફરમાયા: ઝિક્ર કે હલકે. (તિરમિઝી)

۱۰۱- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ عَلَى خَلْقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: مَا أَجْلَسَكُمْ؟ قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ وَنَحْمَدُهُ عَلَى مَا

هَذَا لِلْإِسْلَامِ، وَمَنْ بِهِ عَلَيْنَا، قَالَ: اللَّهُ أَمَا أَجْلَسْتُكُمْ إِلَّا ذَاكَ؟ قَالُوا:
وَاللَّهِ أَمَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ، قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ، وَ
لَكِنَّهُ أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَهْأَي بِكُمْ
الْمَلَائِكَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ فَضْلِ الْاجْتِمَاعِ عَلَى تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَعَلَى الذِّكْرِ رَقْمُ: ٦٨٥٧

હજરત મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સહાબા કે એક હલ્કા (ગિરોહ, જમાઅત) મેં તશરીફ લે ગએ और उनसे दरयाफ़्त फ़रमाया (पूछा): तुम यहाँ कैसे बैठे हो? उन्हींने अर्ज़ किया: हम अल्लाह तआला का ज़िक्र करने और ईस ब्रात का शुक्र अदा करने के लिये बैठे हैं के अल्लाह तआला ने हमको ईस्लाम की छिदायत देकर हम पर अहसान किया है. नबिये करीम सल्लल्लाहू अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फ़रमाया: अल्लाह की कसम! क्या तुम सिर्फ़ ईसी वजह से बैठे हो? सहाबा ने अर्ज़ किया: अल्लाह की कसम! सिर्फ़ ईसी लिये बैठे हैं. नबिये करीम सल्लल्लाहू अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फ़रमाया: मैंने तुम्हें ज़ूटा समझ कर कसम नहीं ली बल्के ब्रात ये है के जिब्रईल अलैहिस्सलाम मेरे पास आये थे और ये ખબર सुના ગએ કે અલ્લાહ તઆલા તુમ લોગોં કી વજહ સે ફરિશ્તોં પર ફઘ્ર ફરમા રહે હૈં. (મુસ્લિમ)

١٠٢- عَنْ أَبِي رَزِينٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لَهٗ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مَلَكَ هَٰذَا الْأَمْرِ الَّذِي تُصِيبُ بِهِ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؟ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ وَإِذَا خَلَوْتَ فَحَرِّكْ لِسَانَكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِذِكْرِ اللَّهِ (الحدث). رواه البيهقي في شعب الإيمان، مشكوة المصابيح رقم: ٥٠٢٥.

હઝરત અબૂ રઝીન રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમકો દીન કી બુનિયાદી થીઝ ન બતાગિં જિસસે તુમ દુનિયા વ આખિરત કી ભલાઈ હાસિલ કરલો? અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કરને વાલોં કી મજલિસોં મેં બૈઠા કરો. ઔર તન્હાઈ મેં ભી જિતના હો સકે અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર મેં અપની ઝબાન કો હરકત મેં રખ્ખો. (બૈહકી, મિશકાત)

१०३- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ جُلَسَائِنَا خَيْرٌ؟ قَالَ: مَنْ دَعَاكُمْ اللَّهُ رُؤْيَتُهُ وَزَادَ فِي عَمَلِكُمْ مَنْطِقَهُ، وَدَعَاكُمْ بِالْآخِرَةِ عَمَلُهُ. رواه أبو يعلى وفيه بهار بن حسان، وقد وثق وبقي رجاله رجال

الصحيح، مجمع الزوائد ३८९/१०

उजरत ईबने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्दुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से अर्ज किया गया: हमारे विये किस शप्स के पास बैठना बेउत्तर है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिसको देभने से तुम्हें अल्लाह तआला याद आये, जिसकी बात से तुम्हारे अमल में तरक्की हो और जिसके अमल से तुम्हें आभिरत याद आ जाओ. (अबू यअला, मजमूअ-जवाईद)

१०४- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ دَعَا اللَّهَ فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يُصِيبَ الْأَرْضَ مِنْ دُمُوعِهِ لَمْ يُعَذِّبْهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد

ولم يعرجاه ووافقه الذهبي ४/२६०

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स अल्लाह तआला का जिक्र करे और अल्लाह तआला के भौक से उसकी आंखों से कुछ आंसू जमीन पर गिर पणें तो कयामत के दिन अल्लाह तआला उसे अजाब नहीं देंगे. (मुस्तदरक हाकिम)

१०५- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ قَطْرَتَيْنِ وَآتْرَتَيْنِ: قَطْرَةٌ مِنْ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَقَطْرَةٌ دَمٍ تَهْرَأَقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَمَّا الْآثَرَانِ فَأَثَرٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَآتْرٌ فِي قَرْنِضَةٍ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما

جاء في فضل المريط، رقم: १६६९

उत्तरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमायाः अल्लाह तआला को दो कतरे और दो निशानों से जियादा कोई चीज महुबूब (पसंदीदा) नहीं. एक आंसू का कतरा जो अल्लाह तआला के भौंसे निकले, दूसरा पून का कतरा जो अल्लाह तआला के रास्ते में बने जाये. और दो निशानों में एक अल्लाह तआला के रास्ते का कोई निशान (जैसे जम्म या गुबार (धूल) या अल्लाह तआला के रास्ते में चलने का निशान) और एक वो निशान जो अल्लाह तआला के किसी इरीजा की अदायगी में पण गया हो (जैसे सजदा या सफरे हज वगैरा का कोई निशान). (तिरमिजी)

101- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَدْلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَبَا فِي اللَّهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ صِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِيتُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فُفَاضَتْ عَيْنَاهُ. رواه البعاري، باب الصدقة باليمين،

رقم: 1123

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमायाः सात आदमी हैं जिनको अल्लाह तआला अपनी रहमत के साया में जैसे दिन जगह अता इरमायेंगे जिस दिन उसके साया के अलावा कोई साया न होगा. (1) आदिल (ईन्साफ करने वाला) बादशाह (2) वो जवान जो जवानी में अल्लाह तआला की ईबादत करता हो. (3) वो शप्स जिसका दिल हर वक्त मस्जिद में लगा रहता हो. (4) दो ऐसे शप्स जो अल्लाह तआला के लिये मुहुब्बत रખते हों उनके मिलने और जुदा होने की बुनियाद (असल) यही हो. (5) वो शप्स जिसको कोई चीज पानदान वाली हसीन औरत अपनी तरफ मुतवह्वे करे और वो केस दे के में तो अल्लाह तआला से डरता हूं. (6) वो शप्स जो इस तरह

છુપા કર સદકા કરે કે બાએ (ઉલ્ટે) હાથ કો ભી ખબર ન હો કે દાહને (સીધે) હાથ ને કયા ખર્ચ ક્રિયા હે. (૭) વો શખ્સ જો અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક તન્હાઈ મેં કરે ઔર આંસૂ બેહને લગે. (બુખારી)

۱-۱۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تِيزَةٌ فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَتْهُمْ وَإِنْ شَاءَ عَفَّرَ لَهُمْ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن صحيح، باب ما جاء في القوم يجلسون ولا يذكرون الله، رقم: ۳۳۸۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો લોગ કિસી મજલિસ મેં બેઠે જિસમેં ન અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક કરે ઔર ન અપને નબી પર દુરૂદ ભેજે તો વો મજલિસ ઉનકે લિયે કયામત કે દિન ખસારા કા સબબ (નુકસાન કા ઝરિયા) હોગી. અબ યે અલ્લાહ તઆલા કો ઇખ્તિયાર હૈ ચાહે ઉનકો અઝાબ દે ચાહે માફ ફરમા દે. (તિરમિઝી)

۱-۱۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ تِيزَةٌ وَمِنْ اضْطَجَعَ مَضْجَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ تِيزَةٌ. رواه ابو داود، باب

كرامة ان يقوم الرجل من مجلسه ولا يذكر الله، رقم: ۱۵۰۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી મજલિસ મેં બેઠે જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક ન કરે તો વો મજલિસ ઉસકે લિયે નુકસાન-દેહ (નુકસાન દેને વાલી) હોગી. ઔર જો શખ્સ લેટને કે વક્ત અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક ન કરે તો યે લેટના ભી ઉસકે લિયે નુકસાન-દેહ હોગા. (અબૂ દાઉદ)

۱-۱۰۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا قَعَدَ قَوْمٌ مَقْعَدًا لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ وَ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِنْ أُدْخِلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ. رواه ابن حبان

(وامتاده صحیح) ۳۵۲ / ۲

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હું કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો લોગ કિસી મજલિસ મેં બેઠેં જિસમેં ન અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કરેં ઔર ન નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર દુરુદ ભેજેં તો ઉનકો કયામત કે દિન (ઝિક્ર ઔર દુરુદ શરીફ કે) સવાબ કો દેખતે હુવે ઉસ મજલિસ પર અફસોસ હોગા. અગરયે વો લોગ (અપની દૂસરી નેકરિયોં કી વજહ સે) જન્નત મેં દાખિલ ભી હો જાએ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

١١٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ جَنَفَةِ جِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةٌ. رواه أبو داود، باب كراهية أن يقوم الرجل من مجلسه ولا يذكر الله، رقم: ٤٨٥٥.

हजरत अबू हुसैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो लोग किसी ऐसी मजलिस से उठते हैं जिसमें अल्लाह तआला का जिक्र नहीं करते तो वो गोया (अदभूदार) मुर्दा गधे के पास से उठे हैं और ये मजलिस उनके लिये कयामत के दिन अफ़सोस का ज़रिया होगी. (अबू दाउद)

ફાઈદા: અફસોસ કા ઝરિયા ઈસલિયે હોગી કે મજલિસ મેં ઉમૂમન (આમ તૌર પર) કોઈ ફુજૂલ (બે-મકસદ, બેકાર) બાત હો હી જાતી હૈ જો પકળ કા સબબ બન સકતી હૈ, અલબત્તા ઉસમેં અગર અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કર લિયા જાએ તો ઉસકી વજહ સે પકળ સે બચાઓ હી જાએગા. (બઝલુલ-મજહૂદ)

عَنْ سَعْدِ بْنِ رَجَاءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَيْعِزُّكُمْ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ قَالَ: يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيَكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ، وَتُحِطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ. رواه مسلم، باب فضل التهليل والتسبيح.

والدعاء رقم: ٦٨٥٢

હજરત સઅદ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમતમે બેઠે હુવે થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમમેં સે કોઈ શખ્સ હર રોઝ એક હજાર નેકિયાં કમાને સે આજિઝ હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ બેઠે હુવે લોગોં મેં સે એક ને સવાલ કિયા: હમમેં સે કોઈ આદમી એક હજાર નેકિયાં કિસ તરહ કમા સકતા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સુબ્હાનલ્લાહ ૧૦૦ મરતબા પછે ઉસકે લિયે એક હજાર નેકિયાં લિખ દી જાએંગી ઔર ઉસકે એક હજાર ગુનાહ માફ કર દિયે જાએંગે. (મુસ્લિમ)

۱۱۲- عَنْ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِمَّا تَذْكُرُونَ مِنْ جَلَالِ اللَّهِ، التَّسْبِيحِ وَ التَّهْلِيلِ وَ التَّحْمِيدِ يَنْعِطِقْنَ حَوْلَ الْعَرْشِ، لَهُنَّ قُوَى كَذَوَى النُّجْلِ، تَذْكُرُ بِصَاحِبِهَا، أَمَا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ لَهُ، أَوْ لَا يَزَالَ لَهُ، مَنْ يَذْكُرُ بِيَوْمٍ؟ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَه، باب فضل التسبيح.

رقم: ۲۸۰۹

હજરત નુઅમાન બિન બશીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિન ચીઝોં સે તુમ અલ્લાહ તઆલા કી બગાઈ બયાન કરતે હો ઉનમેં સે “સુબ્હાનલ્લાહ, લા ઈલાહા ઈલ્લલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” હેં. યે કલિમાત અર્શ કે ચારોં તરફ ધૂમતે હેં. ઈનકી આવાઝ શહેદ કી મખિખયોં કી મિનમિનાહટ કી તરહ હોતી હૈ. ઈસ તરહ યે કલિમાત અપને પછડને વાલે કા અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં તઝકિરા કરતે હેં. કયા તુમ યે નહીં ચાહતે કે અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં કોઈ તુમહારા હમેશા તઝકિરા કરતા રહે? (ઈબ્ને માજા)

۱۱۳- عَنْ يُسَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَيْكُمْ بِالتَّسْبِيحِ وَ التَّهْلِيلِ وَ التَّحْمِيدِ وَأَعْقِدْنَ بِأَلْسِنَتِكُنَّ مَسْوَؤَاتٍ مُسْتَطَقَاتٍ وَلَا تَقْفَلْنَ قَتَمَيْنِ الرَّحْمَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ

حسن غريب، باب في فضل التسيح ١٠٠٠٠، رقم: ٣٥٨٢

ਭਯਰਤ ਧੁਸੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੀ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਭਮਸੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਅਪਨੇ ਓਪਰ ਤਸਬੀਹ (ਸੁਯਨਲਾਹ ਕੇਖਨਾ) ਔਰ ਤਫ਼ਲੀਹ (ਲਾ ਓਲਾ-ਓ ਓਲਲਾਹ ਕੇਖਨਾ) ਔਰ ਤਕਹੀਸ (ਅਲਾਹ ਦੀ ਪਾਕੀ ਭਯਾਨ ਕਰਨਾ ਮਸਲਨ ਸੁਯਨਲ ਮਲਿਕਿਲ ਕੁਫ਼ੂਸ ਕੇਖਨਾ) ਲਾਜ਼ਿਮ (ਯਤਰੀ) ਕਰਲੋ, ਔਰ ਓਂਗਲਿਯੋਂ ਪਰ ਗਿਨਾ ਕਰੋ, ਓਸਲਿਯੇ ਕੇ ਓਂਗਲਿਯੋਂ ਸੇ ਸਵਾਲ ਕਿਆ ਜਾਏਗਾ (ਕੇ ਓਨਸੇ ਕਯਾ ਅਮਲ ਕਿਯੇ ਔਰ ਜਵਾਬ ਕੇ ਲਿਯੇ) ਭੋਲਨੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਫੀ ਜਾਏਗੀ. ਔਰ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੇ ਭਿਕ ਸੇ ਗਫ਼ਲਤ ਨ ਕਰਨਾ ਵਰਨਾ ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਅਲਾਹ ਦੀ ਰਖਮਤ ਸੇ ਮਹਤਮ ਕਰ ਲੋਗੀ. (ਤਿਰਮਿਜੀ)

— ੧੧੩ — عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عُرِشَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُزَارِيُّ

إسناده جيد، مجمع الزوائد ١١١/١٠

ਭਯਰਤ ਅਭਦੁਲਾਹ ਭਿਨ ਅਮ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁਮਾ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜੋ ਸ਼ਾਖ਼ਸ “ਸੁਯਨਲਾਹਿ ਵਭਿਲਮਿਫ਼ੀ” ਪਛੁਤਾ ਹੈ ਓਸਕੇ ਲਿਯੇ ਜੰਨਤ ਮੇਂ ਅਕੇ ਭਯਰ ਦਾ ਦਰਖ਼ਤ ਲਗਾ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ. (ਭਯਰ, ਮਜ਼ਮਓਲ-ਯਵਾਓਦ)

— ੧੧੫ — عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَبَّلَ أَيْ الْكَلَامِ

أَفْضَلَ؟ قَالَ: مَا أَضْطَقَّهُ اللَّهُ لِمَلَايِكَتِهِ أَوْ لِعِبَادِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ

وَبِحَمْدِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فَضْلِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، رَقْم: ੧੧੨੦

ਭਯਰਤ ਅਭਯਰ ਰਹਿਯਲਾਯੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਸੇ ਦਰਯਾਫ਼ਤ ਕਿਆ (ਪ੍ਰਭਾ) ਗਯਾ: ਅਫ਼ਤਲ ਕਲਾਮ (ਭਾਤ) ਕੌਨਸਾ ਹੈ? ਆਪ ਸਲਵਲਾਯੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਅਫ਼ਤਲ ਕਲਾਮ ਵੋ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੋਂ ਯਾ ਅਪਨੇ ਭੰਟੋਂ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪਸੰਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ ਹੈ. ਵੋ “ਸੁਯਨਲਾਹਿ ਵਭਿਲਮਿਫ਼ੀ” ਹੈ. (ਮੁਸਲਿਮ)

۱۱۶- عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ أَوْ وَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِائَةَ أَلْفٍ حَسَنَةٍ وَ أَرْبَعًا وَ عِشْرِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِذَا لَا يَهْلِكُ مِنَّا أَحَدٌ؟ قَالَ: بَلَى، إِنْ أَحَدَكُمْ لَيَجِيءُ بِالْحَسَنَاتِ لَوْ وَضِعَتْ عَلَى جَبَلٍ أَثْقَلَتْهُ، ثُمَّ تَجِيءُ النِّعَمُ فَتَذْهَبُ بِتِلْكَ، ثُمَّ يَتَطَاوَلُ الرَّبُّ بَعْدَ ذَلِكَ بِرَحْمَتِهِ . رواه الحاكم وقال: صحيح الإسناد، الترغيب ٤٢١/٢

حضرت ابو طلحہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص "لا اِلهَ اِلاَ اللہ" کہے گا وہ جنت میں داخل ہوگا اور جو شخص "سُبْحَانَ اللہ و بِحَمْدِہ" ۱۰۰ بار کہے گا اس کے لئے ۱۰۰ ہزار نیک اعمال لکھے جائیں گے۔ اگر کوئی شخص کہے کہ "اگر میں سے کوئی شخص نہیں رہتا تو کیا ہمارے لئے کوئی نیک اعمال لکھے جائیں گے؟" تو رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: (جو شخص کہے کہ "لا اِلهَ اِلاَ اللہ" تو اس کے لئے ۱۰۰ ہزار نیک اعمال لکھے جائیں گے اور اگر وہ کہے کہ "سُبْحَانَ اللہ و بِحَمْدِہ" تو اس کے لئے ۱۰۰ ہزار نیک اعمال لکھے جائیں گے اور اگر وہ کہے کہ "اگر میں سے کوئی شخص نہیں رہتا تو کیا ہمارے لئے کوئی نیک اعمال لکھے جائیں گے؟" تو اس کے لئے ۱۰۰ ہزار نیک اعمال لکھے جائیں گے۔) (مسند احمد ۱۰/۲۰۰)

۱۱۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ، فَقَالَ: إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ . رواه مسلم، باب فضل سبحان الله وبحمده، رقم: ۶۹۲۶، و الترمذی الا انه قال: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب اى الكلام احب الى الله، رقم: ۳۵۹۳

ਭਯਰਤ ਅਭੂਯਰ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਭ ਸਲਵਲਾਭੁ ਅਲੈਭਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਕਯਾ ਮੈਂ
ਤੁਮਕੋ ਨ ਭਯਾਤੀ ਕੇ ਅਲਾਭ ਤਆਲਾ ਕੇ ਨਯਫ਼ੀਕ ਸਭਸੇ ਜ਼ਿਯਾਫ਼ਾ ਪਸੰਦੀਫ਼ਾ
ਕਲਾਮ ਕਯਾ ਹੈ? ਮੈਂਨੇ ਅਯਾ ਕ੍ਰਿਯਾ: ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਭ! ਮੁਯੋ ਭਯਾ ਦੀਯਿਯੇ ਕੇ
ਅਲਾਭ ਤਆਲਾ ਕੇ ਨਯਫ਼ੀਕ ਸਭਸੇ ਜ਼ਿਯਾਫ਼ਾ ਪਸੰਦੀਫ਼ਾ ਕਲਾਮ ਕਯਾ ਹੈ?
ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਅਲਾਭ ਤਆਲਾ ਕੇ ਨਯਫ਼ੀਕ ਸਭਸੇ ਜ਼ਿਯਾਫ਼ਾ ਪਸੰਦੀਫ਼ਾ
ਕਲਾਮ “ਸੁਭਾਨਲਾਭਿ ਵਭਿਭਫ਼ਿਫ਼ੀ” ਹੈ. (ਮੁਸਲਿਮ)

ਫ਼ੂਸਰੀ ਰਿਵਾਯਤ ਮੈਂ ਸਭਸੇ ਜ਼ਿਯਾਫ਼ਾ ਪਸੰਦੀਫ਼ਾ ਕਲਾਮ “ਸੁਭਾ-ਨ
ਰਭੀ ਵਭਿਭਫ਼ਿਫ਼ੀ” ਹੈ. (ਤਿਰਮਿਯੀ)

118- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ
الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ غُورَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ. رواه الترمذی وقال: هذا
حديث حسن غريب، باب في فضائل سبحان الله و بحمده، رقم: 3470.

ਭਯਰਤ ਜ਼ਾਬਿਰ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ. ਕੇ
ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਭੁ ਅਲੈਭਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜਿਸ
ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੇ “ਸੁਭਾਨਲਾਭਿਲ ਅਜੀਮਿ ਵਭਿਭਫ਼ਿਫ਼ੀ” ਕਢਾ ਉਸਕੇ ਲਿਯੇ
ਜ਼ਨਨਤ ਮੈਂ ਓਕੇ ਭਯਰ ਕਾ ਫ਼ਰਸ਼ਤ ਲਗਾ ਦਿਯਾ ਜ਼ਾਤਾ ਹੈ. (ਤਿਰਮਿਯੀ)

119- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: كَلِمَتَانِ حَبِيبَتَانِ
إِلَى الرَّحْمَنِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ سُبْحَانَ اللَّهِ
وَ بِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. رواه البخاری، باب قول الله تعالى و نضع
الموازين القسط يوم القيامة، رقم: 7013.

ਭਯਰਤ ਅਭੂ ਫ਼ੂਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਭ ਸਲਵਲਾਭੁ ਅਲੈਭਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਓ
ਕਲਿਮੇ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਲਾਭ ਤਆਲਾ ਕੋ ਭਯੁਤ ਮਭਭੂਭ, ਯਭਾਨ ਪਰ ਭਯੁਤ
ਭਲਕੇ ਓਰ ਤਰਾਜ਼ ਮੈਂ ਭਯੁਤ ਵਯਾਨੀ ਹੈਂ. ਵੋ ਕਲਿਮਾਤ “ਸੁਭਾਨਲਾਭਿ
ਵਭਿਭਫ਼ਿਫ਼ੀ ਸੁਭਾਨਲਾਭਿਲ ਅਜੀਮ” ਹੈ. (ਭੁਭਾਰੀ)

120- عَنْ صَفِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَ بَيْنَ

يَذَى أَرْبَعَةَ آلَافٍ نَوَافٍ أَسْبَحُ بِهِمْ فَقَالَ: يَا بِنْتُ حَتَّى! مَا هَذَا؟
قُلْتُ: أَسْبَحُ بِهِمْ، قَالَ: قَدْ سَبَّحْتَ مِنْذُ قُمْتُ عَلَى رَأْسِكَ أَكْثَرَ مِنْ
هَذَا قُلْتُ: عَلَّمَنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: قَوْلِي سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا
خَلَقَ مِنْ شَيْءٍ. رواه الحاكم في المستدرک وقال: هذا حديث صحيح ولم

يخرجاه ووافقه الذهبي ۵۴۷/۱

حضرت سفيانہ رضی اللہ عنہ انہا فرماتی ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے میری پاس تشریف لائے، میرے سامنے چار ہزار چوبیس ہزار کی گنتیاں رکھی تھیں جن پر میں تسبیح پڑھ رہی تھی۔ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: سوچو کی بے (سفيانہ)! یہ کیا ہے؟ میں نے اُٹھ کر اسے چار گنتیوں پر تسبیح پڑھ رہی تھی۔ فرمایا: میں جب سے تمہارے پاس آکر آج تک اس سے زیادہ تسبیح پڑھ چکا ہوں، میں نے اُٹھ کر کہا: یا رسول اللہ! وہی سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ مِنْ شَيْءٍ

کھا کرو یا نبی جو آپ نے اللہ تعالیٰ کے لئے فرمائی ہیں ان کی تائید (گنتی) کے برابر میں اللہ تعالیٰ کی پاکی بیان کرتی ہوں۔ (مسند احمد ۲۷/۱)

۱۴۱- عَنْ جُوَيْرِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا بُكْرَةً
جَئِينَ صَلَّى الصُّبْحَ، وَهِيَ فِي مَسْجِدِهَا، ثُمَّ رَجَعَ بَعْدَ أَنْ أَضْحَى،
وَهِيَ جَالِسَةٌ، فَقَالَ: مَا زِلْتُ عَلَى الْحَالِ الَّذِي فَارَقْتُكَ عَلَيْهَا؟
قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَقَدْ قُلْتَ بِعَدَدِكَ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ، ثَلَاثَ
مَرَّاتٍ، لَوْ وَزَلْتُ بِمَا قُلْتَ مِنْذُ الْيَوْمِ لَوَزَنْتَهُنَّ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَ
بِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ. رواه

مسلم، باب التَّسْبِيحِ أَوَّلُ النَّهَارِ وَعِنْدَ النَّوْمِ، رَقْمٌ ۶۹۱۳

حضرت جویریہ رضی اللہ عنہا سے روایت ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم صبح کی نماز کے وقت ان کے پاس سے تشریف لے گئے اور یہ آپ کی نماز کی جگہ پر بیٹھی

હુઈ (ઝિક્ર મેં મશગૂલ થી) નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ચાશત કી નમાઝ કે બાદ તશરીફ લાએ તો યે ઉસી હાલ મેં બૈઠી હુઈ થી. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દરયાફત ફરમાયા: તુમ ઉસી હાલ મેં હો જિસ પર મૈંને છોળા થા? ઉન્હોંને અર્જ કિયા: જી હાં! નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈંને તુમસે જુદા હોને કે બાદ ચાર કલિમે તીન મરતબા કહે. અગર ઉન કલિમાત કો ઉન સબકે મુકાબલે મેં તૌલા જાએ જો તુમને સુબહ સે અબ તક પળહા હૈ તો વો કલિમે ભારી હો જાએ. વો કલિમે યે હૈં:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ

“મેં અલ્લાહ તઆલા કી મખ્લૂકાત કી તઅદાદ (પૈદા કી હુઈ ચીજો કી ગિન્તી) કે બરાબર, ઉસકી રઝા, ઉસકે અર્શ કે વઝન ઓર ઉસકે કલિમાત કે લિખને કી સિયાહી (ઇંક) કે બરાબર અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ ઓર તારીફ બયાન કરતા હૂં.” (મુસ્લિમ)

۱۲۲- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ وَتَيْنِ يَدَيَّهَا نَوَى - أَوْ حَصَى - تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ: أَخْبِرُكِ بِمَا هُوَ أَيسَرُ عَلَيْكِ مِنْ هَذَا أَوْ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ، وَ اللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ ذَلِكَ، وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلَ ذَلِكَ. رواه أبو داود، باب التسبيح بالحصى.

رقم: ۱۵۰۰

હજરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ એક સહાબિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કે પાસ ગયા જિનકે સામને ગુઠલિયાં યા કંકરિયાં રખી હુઈ થી. વો ઉન પર તસ્બીહ પળા રહી થી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમકો એસે કલિમાત ન બતલાઉં જો તુમ્હારે લિયે ઈસ અમલ સે ઝિયાદા

آسمان ہے؟ اس کے بارے میں کتب میں بتایا ہے

سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ،
وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ

”میں اللہ تعالیٰ کی تعریف کرتا ہوں کہ وہ تمام چیزوں کی
تخلیق کے برابر جو اس نے آسمان میں پیدا کر دی ہیں، میں اللہ تعالیٰ
کی تعریف کرتا ہوں کہ وہ تمام چیزوں کی تخلیق کے
برابر جو اس نے زمین میں پیدا کر دی ہیں، میں اللہ تعالیٰ کی
تعریف کرتا ہوں کہ وہ تمام چیزوں کی تخلیق کے برابر جو
آسمان اور زمین کے درمیان (بیابان) اس نے پیدا کی ہیں اور میں
اللہ تعالیٰ کی تعریف کرتا ہوں کہ وہ تمام چیزوں کی
تخلیق کے برابر جو اللہ تعالیٰ آفرینہ پیدا فرمانے والے
ہیں۔“ دیکھ کر فرمایا: ”اللہ تعالیٰ اکبر“ اسی طرح، ”اللہ تعالیٰ
بزرگوار“ اسی طرح اور ”لا الہ الا اللہ“ کو
اسی طرح پڑھو یا نہی نہ کرنا اس کے ساتھ ہی آج میں

اور عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ اور عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ
میں (اللہ تعالیٰ) عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ اور عَدَدَ مَا بَيْنَ ذَلِكَ

۱۲۳- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
وَأَنَا جَالِسٌ أُحَرِّكُ شَفَتِي فَقَالَ: بِمَ تُحَرِّكُ شَفَتَيْكَ؟ قُلْتُ: أَذْكُرُ
اللَّهَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: أَفَلَا أُخْبِرُكَ بِشَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ، ثُمَّ ذَابَتْ اللَّيْلُ وَ
النَّهَارُ لَمْ يَلْفُ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: تَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى
كِتَابَهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا فِي كِتَابِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى
خَلْقَهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ مَا فِي خَلْقِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ سَمَوَاتِهِ وَ
أَرْضِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
وَتَسْبِيحٌ مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَكْبِيرٌ مِثْلَ ذَلِكَ - رواه الطبرانی من طريقين واحد

હજરત અબૂ ઉમામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુક્રમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તશરીફ લાએ ઓર મૈં બૈકા હુવા થા, મેરે હોંટ હરકત કર (હિલ) રહે થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દરયાફત ફરમાયા (પૂછા) કે અપને હોંટ કિસ વજહ સે હિલા રહે હો? મૈંને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! અલ્લાહ તઆલા કા જિક કર રહા હું. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમ્હેં વો કલિમાત ન બતલા દૂં કે અગર તુમ ઉનકો કેહ લો તો તુમ્હારા દિન રાત મુસલસલ જિક કરના ભી ઉંસકે સવાબ કો ન પહુંચ સકે? મૈંને અર્જ કિયા: જરૂર બતલા દીજિયે. ઈરશાદ ફરમાયા: યે કલિમાત કહા કરો:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابَهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ مَا فِي كِتَابِهِ، وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى خَلْقَهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ مَا فِي خَلْقِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ
سَمَوَاتِهِ وَآرْضِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

और इसी तरह “सुब्हानल्लाह” और “अल्लाहु अकबर” के साथ ये कलिमात कहा करो.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابُهُ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا فِي كِتَابِهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا أَحْصَى خَلْقَهُ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مِلْءَ مَا فِي خَلْقِهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مِلْءَ سَمَوَاتِهِ وَ أَرْضِهِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، اللَّهُ أَكْبَرُ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابُهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَدَدَ مَا فِي كِتَابِهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَدَدَ مَا أَحْصَى خَلْقَهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِلْءَ مَا فِي خَلْقِهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِلْءَ سَمَوَاتِهِ وَ أَرْضِهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ۔

“તરજુમા: અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે હૈં ઉન ચીજોં કી તઅદાદ (ગિન્તી) કે બરાબર જિસે ઉસકી કિતાબ ને શુમાર કિયા (ગિના) હૈ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે હૈં ઉન ચીજોં કી તઅદાદ કે બરાબર જો ઉસકી કિતાબ મેં હૈં, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે હૈં ઉન ચીજોં કી તઅદાદ કે બરાબર જિસે ઉસકી મખ્લૂક (પૈદા કી હુઈ ચીજોં) ને શુમાર કિયા હૈ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ

તારીફે હેં ઉન ચીઝો કે ભર દેને કે બરાબર જો મખ્લૂકાત મેં હેં, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે આસમાનોં ઔર ઝમીનોં કે ખુલા (ખાલી જગહ) કો ભર દેને કે બરાબર, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે હેં હર ચીઝ કે શુમાર કે બરાબર ઔર અલ્લાહ તઆલા કે લિયે તમામ તારીફે હેં હર ચીઝ પર.”

“અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જિસે ઉસકી કિતાબ ને શુમાર કિયા હે, અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જો ઉસકી કિતાબ મેં હેં, અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જિસે ઉસકી મખ્લૂકાત ને શુમાર કિયા હે, અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં ઉન ચીઝો કે ભર દેને કે બરાબર જો મખ્લૂકાત મેં હેં, અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં આસમાનોં ઔર ઝમીનોં કે ખુલા કો ભર દેને કે બરાબર, અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં હર ચીઝ કે શુમાર કે બરાબર ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ હેં હર ચીઝ પર.”

“અલ્લાહ કી બખાઈ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જિસે ઉસકી કિતાબ ને શુમાર કિયા હે, અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જો ઉનકી કિતાબ મેં હેં, અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં ઉન ચીઝો કી તઅદાદ કે બરાબર જિસે ઉસકી મખ્લૂકાત ને શુમાર કિયા હે, અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં ઉન ચીઝો કે ભર દેને કે બરાબર જો મખ્લૂકાત મેં હેં, અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં આસમાનોં ઔર ઝમીનોં કે ખુલા કો ભર દેને કે બરાબર, અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં હર ચીઝ કે શુમાર કે બરાબર ઔર અલ્લાહ તઆલા કી બખાઈ હેં હર ચીઝ પર.” (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ إِلَى الْجَنَّةِ الَّذِينَ يَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ. رواه الحاكم

قال: صحيح على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ۵۰۲/۱

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: સબસે પેહલે જન્નત કી તરફ ખુલાએ જાને વાલે વો લોગ હોંગે

જો ખુશહાલી ઔર તંગદસ્તી (દોનોં હાલતોં મેં) અલ્લાહ તઆલા કી તારીફ કરતે હેં. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۲۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ كَبَّرَ عَنْ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْكَذِبَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا. رواه مسلم، باب استحباب حمد الله تعالى بعد الأكل

والشرب، رقم: ۶۹۳۲

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદા સે બેહદ ખુશ હોતે હેં જો લુકમા ખાએ ઔર ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કા શુક અદા કરે યા પાની કા ઘૂંટ પિયે ઔર ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કા શુક અદા કરે. (મુસ્લિમ)

۱۲۶- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كَلِمَتَانِ إِحْدَاهُمَا لَيْسَ لَهَا نَاهِيَةٌ دُونَ الْقَرَضِ، وَالْأُخْرَى تَمْلَأُ مَابَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ. رواه الطبراني ورواه إلى معاذ بن

عبد الله ثقة تسوى ابن لهيعة وحديثه هذا شواهد الترغيب ۴/۲

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: “લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહ” ઔર “અલ્લાહુ અકબર” દો કલિમે હેં, ઈનમેં સે એક (લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહ) તો અર્શ સે પેહલે કર્હી રુકતા હી નહીં ઔર દૂસરાં (અલ્લાહુ અકબર) ઝમીન વ આસમાન કે દરમિયાની ખુલા કો (નૂર યા અજર સે) ભર દેતા હે (તબરાની, તરગીબ)

۱۲۷- عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي مُلَيْمٍ قَالَ: عَدَّ هُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي يَدَيَّ. أَوْ فِي يَدَيَّ التَّسْبِيحِ نِصْفَ الْمِيزَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ يَمْلَأُهُ وَالتَّكْبِيرُ يَمْلَأُ مَابَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. (الحديث) رواه الترمذی وقال: حديث حسن،

باب فيه حديثان التسبيح نصف الميزان، رقم: ۳۵۱۹

કબીલા બનૂ સુલૈમ કે એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈન બાતોં કો મેરે હાથ યા અપને દસ્તે મુબારક (મુબારક હાથ) પર ગિન કર ફરમાયા: “સુબ્હાનલ્લાહ” કેહના આંધે તરાજૂ કો સવાબ સે ભર દેતા હૈ. ઔર “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કેહના પૂરે તરાજૂ કો સવાબ સે ભર દેતા હૈ. ઔર “અલ્લાહુ અકબર” કા સવાબ ઝમીન વ આસમાન કે દરમિયાન (બીચ) કી ખાલી જગહ કો પુર કર દેતા હૈ. (તિરમિઝી)

۱۲۸- عَنْ سَعْدِ بْنِ رِجَاءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا أَدُلُّكَ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الحاكم وقال: صحيح على شرطهما ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ۴/ ۲۹۰

હઝરત સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હે જન્નત કે દરવાઝોં મેં સે એક દરવાઝા ન બતલાઊં? મૈંને અઝા ક્રિયા: ઝરૂર બતલાઈયે. ઈરશાદ ફરમાયા: વો દરવાઝા “લા હૌ-લા વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ” હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۲۹- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرَى بِهِ مَرَّ عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: يَا جِبْرِيلُ مَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ. قَالَ لَهُ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَرَّ أَمَّتُكَ فَلْيَكْبِرُوا مِنْ غَرَامِ الْجَنَّةِ فَإِنَّ ثُرَيْتَهَا طَيِّبَةٌ، وَأَرْضُهَا وَاسِعَةٌ قَالَ: وَمَا غَرَامُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه احمد ورجال احمد رجال الصحيح غير عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الله بن عمر بن الخطاب وهو ثقة لم يتكلم فيه احد وثقه ابن

حبان، صحيح الزوائد - ۱/ ۱۱۹

હઝરત અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મેઅરાજ કી રાત હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કે પાસ સે ગુઝરે તો ઉઝોંને પૂછા: જિબ્રઈલ! યે તુમ્હારે સાથ કૌન હૈં? જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ ને

અર્જ ક્રિયા: મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હૈં. ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને ફરમાયા: આપ અપની ઉમ્મત સે કહિયે કે વો જન્નત કે પૌદે જિયાદા સે જિયાદા લગાએ ઈસલિયે કે જન્નત કી મિટ્ટી ઉમ્દા હૈ ઔર ઉસકી ઝમીન કુશાદા (ફેલી હુઈ) હૈ. પૂછા: જન્નત કે પૌદે કયા હૈં? ઈરશાદ ફરમાયા: “લા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ”. (મુસ્નદે અહમદ, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૧૩૦- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا يَضُرُّكَ بَأْيُهُنَّ بَدَأْتَ (وهو جزء من الحديث) - رواه مسلم باب كراهة التسمية بالأسماء القبيحة ٠٠٠٠٠ رقم: ٥٩٠١. وزاد أحمد: أَفْضَلُ الْكَلَامِ بَعْدَ الْقُرْآنِ أَرْبَعٌ وَهِيَ مِنَ الْقُرْآنِ ٢٠/٥

હઝરત સમુરા બિન જુન્દુબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ચાર કલિમે અલ્લાહ તઆલા કો સબસે જિયાદા મહબૂબ હૈં, “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર” ઈનમેં સે જિસકો ચાહો પેહલે પળ્હો (ઔર જિસકો ચાહો બાદ મેં પળ્હો કોઈ હરજ નહીં). (મુસ્લિમ)

એક રિવાયત મેં હે કે યે ચારો કલિમે કુઆને મજીદ કે બાદ સબ સે અફઝલ હૈં ઔર કુઆને કરીમ હી કે કલિમાત હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

૧૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَأَنْ أَقُولَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ - رواه مسلم باب فضل التهليل والتسبيح والدعاء رقم: ૧૮૬૪

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાને હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ

અકબર” કેહના હર ઉસ ચીજ સે ઝિયાદા મહબૂબ હૈ જિસ પર સૂરજ તુલૂઅ હોતા (નિકલતા) હૈ (કયુંકે ઈનકા અજર વ સવાબ બાકી રહેગા ઓર દુનિયા અપને તમામ સાજો સામાન સમેત ખત્મ હો જાએગી). (મુસ્લિમ)

۱۳۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: بَخَّ بَخَّ بِخُمْسٍ مَا أَثْقَلَهُنَّ فِي الْمِيزَانِ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ يَتَوَقَّى لِلْمُسْلِمِ فَيَحْتَسِبُهُ. رواه

الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ووافقه الذهبي ۱/ ۱۱۱

હઝરત અબૂ સલ્મા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: વાહ વાહ! પાંચ ચીજે આમાલનામા કે તરાજૂ મેં કિતની ઝિયાદા વઝની હૈં. (૧) લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ (૨) સુબ્હાનલ્લાહ (૩) અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ (૪) અલ્લાહુ અકબર (૫) કિસી મુસલમાન કા નેક લગ્ગા કૈત હો (મર) જાએ ઓર વો સવાબ કી ઉમ્મીદ પર સબ્ર કરે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۳۳- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، كُتِبَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرٌ حَسَنَاتٍ (وهو جزء من الحديث). رواه الطبراني في الكبير والإسناد صحيح رجاله الصحيح غير محمد بن منصور الطوسي وهو ثقة، مجمع الزوائد ۱/ ۱۰۶

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર” પઢે, હર હર્ફ (અક્ષર) કે બદલે ઉસકે આમાલનામા મેં દસ નેકિયાં લિખ દી જાએગી. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

१३४- عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَرَّبِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقَدْ كَبُرْتُ وَصَغُفْتُ، أَوْ كَمَا قَالَتْ: فَمُرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُ وَأَنَا جَالِسَةٌ؟ قَالَ: مَسْجِي اللَّهُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ، فَإِنَّهَا تَعْدِلُ لَكَ مِائَةَ رَقَبَةٍ تُعَفِّقُهَا مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاحْمَدِي اللَّهُ مِائَةَ تَحْمِيدَةٍ، فَإِنَّهَا تَعْدِلُ مِائَةَ فَرَسٍ مُسَرَّجَةٍ مُلْجَمَةٍ تَحْمِلُنَّ عَلَيْهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَكُتِبِي اللَّهُ مِائَةَ تَكْبِيرَةٍ، فَإِنَّهَا تَعْدِلُ لَكَ مِائَةَ بَدَنَةٍ مُقَلَّدَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ، وَهَلَّلِي اللَّهَ مِائَةَ، قَالَ ابْنُ خُلَيْفٍ: أَحْسِبُهُ قَالَ: تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَلَا يُرْفَعُ يَوْمٌ إِلَّا بِمِثْلِ مَا أَقْبَيْتَ. قلت: رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالطَّبْرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ وَلَمْ يَقُلْ أَحْسِبُهُ رَوَاهُ فِي الْاَوْسَطِ إِنَّهُ قَالَ فِيهِ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَبُرْتُ سِنِي، وَرَقَّ عَظْمِي قَدْ لَبِثْتُ عَلَى عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، فَقَالَ: بَخْ بَخْ، لَقَدْ سَأَلْتَ، وَقَالَ خَيْرٌ لَكَ مِنْ مِائَةِ بَدَنَةٍ مُقَلَّدَةٍ مُجَلَّلَةٍ تُهْدِيْنَهَا إِلَى بَيْتِ اللَّهِ تَعَالَى: وَقَوْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مِائَةَ مَرَّةٍ، فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ مِمَّا أَطْبَقْتَ عَلَيْهِ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ، وَلَا يُرْفَعُ يَوْمٌ إِلَّا بِمِثْلِ مَا رَفَعْتَ لَكَ إِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ مَا قُلْتُ أَوْ زَادَ وَاسْتَأْذَنَ حَسَنَةً، مَجْمَعُ الرِّوَايَةِ ١٠٨/١ وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: قَوْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا تَتْرُكُ ذَنْبًا، وَلَا يُشَبِّهُهَا عَمَلٌ. وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَافِقُهُ النَّعْمِيُّ ٥١٤/١

उत्तरत उम्मे हानी रहियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं के
 एक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम मेरे यहां तशरीफ
 लाओ. मैंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! मैं बूझ्डी और कमजोर हो गઈ
 हूँ, कोई अमल ऐसा बता दीजिये के बैठे बैठे करती रहा करूं. आप
 सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: “सुण्डानल्लाह”
 १०० भरतबा पण्डा करो, इसका सवाब ऐसा है गोया तुम औल्लाह
 इस्माईल में से १०० गुलाम आजाह करो. “अल्लहुमु विल्लाह”
 १०० भरतबा पण्डा करो, इसका सवाब जैसे १०० घोणों के बराबर
 है जिन पर जीन कसी हुई हो और लगाम लगी हुई हो, उन्हें अल्लाह

તઆલા કે રાસ્તે મેં સવારી કે લિયે દે દો. “અલ્લાહુ અકબર” ૧૦૦ મરતબા પળા કરો, ઈસકા સવાબ એસે ૧૦૦ ઊંટોં કો ઝિબહ કિયે જાને કે બરાબર હૈ જિનકી ગરદનોં મેં કુર્બાની કા પટ્ટા પળા હુા હો. “લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહ” ૧૦૦ મરતબા પળા કરો, ઈસકા સવાબ તો આસમાન ઔર ઝમીન કે દરમિયાન કો ભર દેતા હૈ ઔર ઉસ દિન તુમ્હારે અમલ સે બળહ કર કિસી કા કોઈ અમલ નહીં હોગા જો અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કુબૂલ હો, અલ્બત્તા ઉસ શખ્સ કા અમલ બળહ સકતા હૈ જિસને તુમ્હારે જૈસા અમલ કિયા હો.

એક રિવાયત મેં હૈ કે હઝરત ઉમ્મે હાની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈં બૂળહી હો ગઈ હૂં ઔર મેરી હડિયાં કમઝોર હો ગઈ હૈં, કોઈ એસા અમલ બતલા દીજિયે જો મુઝે જન્નત મેં દાખિલ કરા દે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વાહ વાહ! તુમને બહુત અચ્છા સવાલ કિયા, ઔર ફરમાયા કે “અલ્લાહુ અકબર” ૧૦૦ મરતબા પળા કરો, યે તુમ્હારે લિયે એસે ૧૦૦ ઊંટોં સે બેહતર હૈ જિનકી ગરદન મેં પટ્ટા પળા હુવા હો, ઝૂલ ડલી હુઈ હો ઔર વો મક્કા મેં ઝિબહ કિયે જાઁ. “લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહ” ૧૦૦ મરતબા પળા કરો વો તુમ્હારે લિયે ઉન તમામ ચીઝોં સે બેહતર હૈ જિનકો આસમાન વ ઝમીન ને ઢાંપ રખ્યા હૈ, ઔર ઉસ દિન તુમ્હારે અમલ સે બળહ કર કિસી કા કોઈ અમલ નહીં હોગા જો અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કુબૂલ હો, અલ્બત્તા ઉસ શખ્સ કા અમલ બળહ સકતા હૈ જિસને યે કલિમાત ઈતને હી મરતબા યા ઈસસે ઝિયાદા મરતબા કહે હો.

એક રિવાયત મેં યે ભી હૈ કે “લા ઈલાહ-હ ઈલ્લલ્લાહ” પળા કરો, યે કિસી ગુનાહ કો નહીં છોળતા, ઔર ઈસ જૈસા કોઈ અમલ નહીં. (ઈબ્ને માજા, મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મુસ્તદરક હાકિમ, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِوَيْلٍ هُوَ يَفْرُسُ غَرَسًا،

فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا الَّذِي تَفْرُسُ؟ قُلْتُ: غَرَسًا لِي، قَالَ: أَلَا أَدُلُّكَ

عَلَى غَرَسٍ خَيْرٍ لَكَ مِنْ هَذَا؟ قَالَ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: قُلْ:

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، يُغْرَسُ لَكَ، بِكُلِّ

رَاحِدَةٍ، شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ . رواه ابن ماجه، باب فضل التيسع، رقم: 3807

ਭਯਰਤ ਅਭੂ ਚੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਤੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੇ ਗੁਯਰੇ ਔਰ ਮੈਂ
ਪੌਢਾ ਲਗਾ ਰਹਾ ਥਾ। ਫਰਮਾਯਾ: ਅਭੂ ਚੁਰੈਰਾ ਕਯਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਓ? ਮੈਨੇ ਅਰਜ਼
ਕਿਯਾ: ਅਪਨੇ ਲਿਯੇ ਪੌਢੇ ਲਗਾ ਰਹਾ ਚੁੰ। ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਫਰਮਾਯਾ: ਕਯਾ ਮੈਂ ਤੁਮ੍ਹੇ
ਓਸਸੇ ਯੇਹਤਰ ਪੌਢੇ ਨ ਭਯਾ ਚੁੰ? “ਸੁਭਖਾਨਲਾਹੁ, ਅਲਹਮਦੁ ਲਿਲਾਹੁ, ਲਾ
ਓਲਾ-ਹੁ ਓਲਲਲਾਹੁ, ਅਲਲਾਹੁ ਅਕਬਰ” ਕੇਹਨਾ, ਓਨਮੈਂ ਸੇ ਚਰ ਕਲਿਮੇ ਕੇ
ਯਦਲੇ ਮੈਂ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲਿਯੇ ਜੰਨਤ ਮੈਂ ਓਕ ਫਰਸ਼ਤ ਲਗਾ ਦਿਯਾ ਜਾਏਗਾ। (ਓਨੇ
ਮਾਯਾ)

۱۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ:

خُذُوا اجْتَنِبُوا، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! آمِنَ عَدُوَّ خَضِرٍ؟ فَقَالَ: خُذُوا اجْتَنِبُوا
بَيْنَ النَّارِ، قُولُوا: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَ
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، فَإِنَّهُنَّ يَأْتِيَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُسْتَقْدِمَاتٍ،
وَمُسْتَأْخِرَاتٍ، وَمُنْجِيَاتٍ وَمُجْتَبَاتٍ وَهُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ .

مجمع البحرين في زوائد المعجمين 329/7 قال المحشي أخرجه الطبراني في الصغير

وقال الهنسي في المجمع ورجاله رجال الصحيح غير داود بن بلال وهو ثقة

ਭਯਰਤ ਅਭੂ ਚੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ
ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਭਮਾਰੇ ਪਾਸ ਤਸ਼ਰੀਫ਼
ਲਾਏ ਔਰ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਫਰਮਾਯਾ: ਫੇਯੋ ਅਪਨੇ ਭਯਾਓ ਕੇ ਲਿਯੇ ਫਾਲ ਲੇ ਲੋ।
ਸਭਾਯਾ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁਮ ਨੇ ਪੂਞਾ: ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ! ਕਯਾ ਕੀਓ
ਦੁਸ਼ਮਨ ਆ ਗਯਾ ਏ? ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਫਰਮਾਯਾ: ਜਲਨਮ ਕੀ ਆਗ ਸੇ ਭਯਾਓ ਕੇ
ਲਿਯੇ ਫਾਲ ਲੇ ਲੋ। “ਸੁਭਖਾਨਲਾਹੁ, ਅਲਹਮਦੁ ਲਿਲਾਹੁ, ਲਾ ਓਲਾ-ਹੁ
ਓਲਲਲਾਹੁ, ਅਲਲਾਹੁ ਅਕਬਰ” ਕਹਾ ਕਰੋ ਕਯੁੰਕੇ ਯੇ ਕਲਿਮਾਤ ਕਯਾਮਤ ਕੇ
ਦਿਨ ਅਪਨੇ ਕੇਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਆਗੇ, ਪੀਓ, ਫਾਏ, ਭਾਏ ਸੇ ਆਏਯੋ ਔਰ
ਓਸਕੋ ਨਜ਼ਾਤ ਦਿਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਯੋਯੋ ਔਰ ਧਰੀ ਵੋ ਨੇਕ ਆਮਾਨ ਹੈਂ ਜਿਨਕਾ
ਸਵਾਭ ਫੇਸ਼ਾ ਮਿਲਤਾ ਰੇਹਤਾ ਏ। (ਮਜਮਓਲ-ਯਦਰੈਨ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કે ઈસ જુમલા “યે કલિમાત અપને પળને વાલે કે આગે સે આઅંગે” કા મતલબ યે હે કે કયામત કે દિન યે કલિમે આગે બળહ કર અપને પળને વાલે કી સિફારિશ કરેંગે “ઔર દાઅે બાઅે પીછે સે આને” કા મતલબ યે હે કે અપને પળને વાલે કી અઝાબ સે હિફાઝત કરેંગે.

۱۳۷- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدَ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ تَنْقُضُ الْخَطَايَا كَمَا تَنْقُضُ الشَّجَرَةَ وَرَقَهَا. رواه أحمد ۱۵۲/۳

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર” કેહને કી વજહ સે ગુનાહ ઐસે ઝળતે હૈં જેસે (સરદી મેં) દરખ્ત સે પત્તે ઝળતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۳۸- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ - يَمِينٍ - ابْنِ حُصَيْنٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَعْمَلَ كُلَّ يَوْمٍ مِثْلَ أَحَدٍ عَمَلًا؟ قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَوْ مَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعْمَلَ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِثْلَ أَحَدٍ عَمَلًا؟ قَالَ: كُلُّكُمْ يَسْتَطِيعُهُ، قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَمَاذَا؟ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ. رواه الطبراني والبيهقي ورجالهما رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۱۰/۵

હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમમ્ સે કોઈ શખ્સ હર રોઝ ઉહદ પહાળ કે બરાબર અમલ નહીં કર સકતા? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઉહદ પહાળ કે બરાબર કૌન અમલ કર સકતા હે? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમ્ સે હર એક કર સકતા હે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને

અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! વો કૌનસા અમલ હૈ? ઇરશાદ ફરમાયા: “સુબ્હાનલ્લાહ” (કા સવાબ) ઉહદ સે બળા હૈ, “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કા સવાબ ઉહદ સે બળા હૈ, “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” કા સવાબ ઉહદ સે બળા હૈ ઓર “અલ્લાહુ અકબર” કા સવાબ ઉહદ સે બળા હૈ. (તબરાની, બઝઝાર, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: الْمَسَاجِدُ قُلْتُ: وَمَا الرَّثْعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ. رواه الترمذی وقال: حديث حسن غريب، باب حدثت في أسماء الله الحسنى مع ذكرها تساماً، رقم: ۳۵۰۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ તુમ જન્નત કે બાગોં પર ગુઝરો તો ખૂબ ચરો. મૈને અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! જન્નત કે બાગ કયા હૈં? ઇરશાદ ફરમાયા: મસ્જિદે. મૈને અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ચરને સે કયા મુરાદ હૈ? ઇરશાદ ફરમાયા: “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર” કા પઠના. (તિરમિઝી)

۱۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَى مِنَ الْكَلَامِ أَرْبَعًا: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، فَمَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ كَتَبَ لَهُ عَشْرُونَ حَسَنَةً، وَحُطَّتْ عَنْهُ عَشْرُونَ سَيِّئَةً. وَمَنْ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ فَمِثْلُ ذَلِكَ، وَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمِثْلُ ذَلِكَ، وَمَنْ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ مِنْ قَبْلِ نَفْسِهِ كَتَبَ لَهُ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً وَحُطَّتْ عَنْهُ ثَلَاثُونَ سَيِّئَةً. رواه الترمذی

في عمل اليوم والليلة، رقم: ۱۴۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા ઓર હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી

રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ને અપને કલામ (કુર્આન) મેં સે ચાર કલિમે યુને હૈં: “સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર”. જો શખ્સ એક મરતબા “સુબ્હાનલ્લાહ” કેહતા હૈં ઉસકે લિયે બીસ નેકિયાં લિખ દી જાતી હૈં, ઉસકી બીસ બુરાઈયાં મિટા દી જાતી હૈં. જો શખ્સ “અલ્લાહુ અકબર” કહે ઉસકે લિયે ભી યહી અજર હૈ. જો શખ્સ “લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” કહે ઉસકે લિયે ભી યહી અજર હૈ. જો શખ્સ દિલ કી ગેહરાઈ સે “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન” કહે ઉસકે લિયે તીસ નેકિયાં લિખ્ખી જાતી હૈં ઓર તીસ ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈં. (અમલુલ-યૌમ વલ્લૈલહ)

۱۴۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: اسْتَكْبَرُوا مِنَ الْبَاقِيَّاتِ الصَّالِحَاتِ قِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْمَلَّةُ، قِيلَ وَمَا هِيَ؟ قَالَ: التَّكْبِيرُ وَالتَّهْلِيلُ، وَالتَّسْبِيحُ، وَالتَّحْمِيدُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الحاكم وقال: هذا أصح أسناد المصنفين ووافقه الذهبي ۵۱۲/۱

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: બાકિયાતે સાલિહાત કી કસરત કિયા કરો. કિસી ને પૂછા: વો કયા ચીઝે હૈં. ઇરશાદ ફરમાયા: વો દીન કી બુનિયાદે હૈં. અર્ઝ કિયા ગયા: વો બુનિયાદે કયા હૈં? ઇરશાદ ફરમાયા: તકબીર (“અલ્લાહુ અકબર” કેહના) તહલીલ (“લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહ” કેહના) તસ્બીહ (“સુબ્હાનલ્લાહ” કેહના) તહમીદ (“અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કેહના) ઓર “લા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઇલ્લા બિલ્લાહ” કેહના. (મુસ્તદરક હાકિમ)

ઐર્ષદા: બાકિયાતે સાલિહાત સે મુરાદ વો નેક આમાલ હૈં જિનકા સવાબ હમેશા મિલતા રહેતા હૈ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇન કલિમાત કો મિલ્લત ઇસલિયે કરમાયા હૈ કે યે કલિમાત દીને ઇસ્લામ મેં બુનિયાદી હૈસિયત રખતે હૈં. (ફતુર્રબ્બાની)

૧૩૨- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، فَإِنَّهُمْ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ، وَمَنْ يَخْطُطَنَّ الْخَطَايَا كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقُهَا، وَمَنْ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ. رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما: عمر بن راشد اليمامي، وقد وثق على ضعفه وبقيه رجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد ١٠/١٠٤

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: “સુબ્હાલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર, લા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ” કહા કરો. યે બાકિયાતે સાલિહાત હેં ઔર યે ગુનાહોં કો ઈસ તરહ મિટા દેતે હેં જિસ તરહ દરખ્ત સે (સરદી કે મૌસમ મેં) પત્તે ઝળતે હેં, ઔર યે કલિમાત જન્નત કે બજાનોં મેં સે હેં. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૧૩૩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا عَلَى الْآرِضِ أَحَدٌ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِلَّا كَفَّرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في فضل النسيح والتكبير والتحميد، رقم: ૩૬૧૦ وزاد الحاكم: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وقال الذهبي: حاتم ثقة، وزيادته مقبولة ૧/૩/૫૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઝમીન પર જો શખ્સ ભી “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ, વલ્લાહુ અકબર, વલા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ” પઢતા હૈ તો ઉસકે તમામ ગુનાહ માફ હો જાતે હેં ખ્વાહ સમુન્દર કે ઝાગ કે બરાબર હો. (તિરમિઝી)

એક રિવાયત મેં યે ફઝીલત “સુબ્હાનલ્લાહિ, વલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કે ઈઝાફા (બખ્ષાને) કે સાથ ઝિક્ર કી ગઈ હૈ. (મુસ્તદરક

(હાકિમ)

۱۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ اللَّهُ: أَسْلَمَ عَبْدِي وَأَسْتَلَمَ. رواه الحاكم وقال: صحيح الإسناد ووافقه الذهبي ۵۰۲/۱

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ (દિલ સે) “સુબ્હાનલ્લાહિ, વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ, વલા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહુ, વલ્લાહુ અકબર, વલા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઇલ્લા બિલ્લાહ” કહે તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈ કે મેરા બંદા ફરમાંબરદાર હો ગયા ઓર અપને આપકો મેરે હવાલે કર દિયા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۳۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، صَدَّقَهُ رَبُّهُ وَ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَ أَنَا أَكْبَرُ، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَ أَنَا وَحْدِي، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَ لِي الْحَمْدُ، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِي وَ كَانَ يَقُولُ: مَنْ قَالَهَا فِي مَوْضِعٍ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ. رواه الترمذی و قال هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء ما يقول العبد اذا مرض، رقم: ۳۴۲۰

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી ઓર હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ કોઈ કેહતા હે

“લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર” (અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ (પરસ્તિશ કે લાઈક) નહીં ઔર અલ્લાહ તઆલા હી સબસે બળે હે) તો અલ્લાહ તઆલા ઈસકી તસ્દીક કરતે (ગવાહી દેતે) હેં ઔર ફરમાતે હેં “લા ઈલા-હ ઈલ્લા અના વ અના અકબર” (મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઔર મેં સબસે બળા હૂં.) ઔર જબ વો કેહતા હે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ દહૂ” (અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, વો અકેલે હે) તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હેં “લા ઈલા-હ ઈલ્લા અના વ અના વહદી” (મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઔર મેં અકેલા હૂં.) ઔર જબ વો કેહતા હે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ દહૂ લા શરી-ક લહૂ” (અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં વો અકેલે હેં ઔર ઉન્કા કોઈ શરીક નહીં હે) તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હેં “લા ઈલા-હ ઈલ્લા અના વહદી લા શરી-ક લી” (મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, મેં અકેલા હૂં, મેરા કોઈ શરીક નહીં હે.) ઔર જબ વો કેહતા હે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ લહુલ મુલ્કુ વ લહુલ હમ્દ” (અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, ઉન્હી કે લિયે બાદશાહત હે ઔર તમામ તારીફે ઉન્હી કે લિયે હે) તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હેં “લા ઈલા-હ ઈલ્લા અના લિયલ મુલ્કુ વલિયલ હમ્દ” (મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, મેરે લિયે હી બાદશાહત હે ઔર મેરે લિયે હી તમામ તારીફે હે.) ઔર જબ વો કેહતા હે “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ” (અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં હે ઔર ગુનાહોં સે બચાને ઔર નેકિયોં પર લગાને કી કુવ્વત અલ્લાહ તઆલા હી કો હે) તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હેં “લા ઈલા-હ ઈલ્લા અના વલા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બી” (મેરે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં હે ઔર ગુનાહોં સે બચાને ઔર નેકિયોં પર લગાને કી કુવ્વત મુઝ હી કો હે.) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શમ્સ બીમારી મેં ઈન મઝકૂરા (ઝિક્ર કિયે ગએ) કલિમાત યાની “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ દહૂ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ દહૂ લા શરી-ક લહ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ લહુલ મુલ્કુ વ લહુલ હમ્દ, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઈલ્લા બિલ્લાહ” કો પળહે ઔર ફિર

मर जाये तो जहन्नम की आग उसे यभेगी भी नहीं. (तिरमिजी)

۱۳۶- عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَاصِمٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا قَالَ عَبْدٌ قَطُّ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، مُخْلِصًا بِهَا رُوحَهُ، مُصَدِّقًا بِهَا قَلْبَهُ لِسَانَهُ إِلَّا فُتِقَ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى يَنْظُرَ اللَّهُ إِلَى قَائِلِهَا وَحَقٌّ لِعَبْدٍ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ يُعْطِيَهُ مَوْلَهُ. رواه النسائي في عمل اليوم و الليلة، رقم: ۲۸.

उजरत यअकूब बिन आसिम रहमतुल्लाहि अलैह दो सहाभा रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत करते हैं के उन्होंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: जो भंदा “ला ईला-ह ईल्लल्लाहु वहु दहू ला शरी-क लहु, लहुल मुल्कु व लहुल हम्दु वहु-व अला कुदिल शैईन कदीर” ईस तौर पर कहे के उसके अंदर ईम्लास (भुलूस, सख्याई) हो और दिल, जमान से कहे हुवे कलिमात की तस्दीक करता (गवाही देता) हो तो उसके लिये आसमान के दरवाजे ખોल दिये जाते हैं और ईसके केहने वाले को अल्लाह तआला नजरे रहमत से देखते हैं. और जिस भंदा पर अल्लाह तआला की नजरे रहमत पण जाये तो वो ईसका मुस्तहिक (हकदार) है के अल्लाह तआला से जो मांगे अल्लाह तआला उसे दे दें. (अमबुल-यौम वल्लैलह)

۱۳۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب في

دعاء يوم عرفة، رقم: ۲۰۸۵.

उजरत अब्दुल्लाह बिन अमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: सभसे बेहततर दुआ अरफा के दिन की दुआ है और सभसे

બેહતર કલિમાત જો મૈને ઔર મુઝસે પેહલે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ ને કહે યે હૈં: “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ દહૂ લા શરી-ક લહૂ, લહુલ મુહુ વ લહુલ હમ્દુ વહુ-વ અલા કુલિલ શૈઈન કદીર”. (તિરમિઝી)

۱۳۸- رَوَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَى صَلَاةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا وَكُتِبَ لَهُ بِهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ. رواه الترمذی، باب ما جاء في فضل الصلاة

على النبي ﷺ، رقم: ۴۸۴

એક રિવાયત મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ મન્કૂલ હૈ કે જો શખ્સ મુઝ પર એક મરતબા દુરૂદ ભેજતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે બદલે ઉસ પર દસ રહમતે નાઝિલ ફરમાતે હૈ ઔર ઉસકે લિયે દસ નેકિયાં લિખ દેતે હૈં. (તિરમિઝી)

۱۳۹- عَنْ عُمَيْرِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى عَلَى مِنْ أَمْنِي صَلَاةً مُخْلِصًا مِنْ قَلْبِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرَ صَلَوَاتٍ، وَرَفَعَهُ بِهَا عَشْرَ ذُرَجَاتٍ، وَكُتِبَ لَهُ بِهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَمَحَا عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ. رواه النسائي في عمل اليوم والليلة، رقم: ۶۴

હઝરત ઉમૈર અન્સારી રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરી ઉમ્મત મેં સે જો શખ્સ દિલ કે ખુલૂસ કે સાથ મુઝ પર દુરૂદ ભેજતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દસ રહમતે નાઝિલ ફરમાતે (ઉતારતે) હૈં, ઉસકે બદલે મેં દસ દર્જે ખુલંદ ફરમાતે હૈં, ઉસકે લિયે દસ નેકિયાં લિખ દેતે હૈં ઔર ઉસકે દસ ગુનાહ મિટા દેતે હૈં. (અમલુલ-યૌમ વલ્લૈલહ)

۱۴۰- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَكْثَرُ وَالصَّلَاةِ عَلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَإِنَّهُ أَنَا بَيْنَ جَبْرِئِلَ آتِيًا عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ: مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ مُسْلِمٍ يُصَلِّيْ عَلَيْكَ مَرَّةً وَاحِدَةً إِلَّا صَلَّيْتُ أَنَا وَمَلَائِكَتِي عَلَيْهِ عَشْرًا. رواه الطبراني عن أبي ظلال عنه أو أبو ظلال وثق ولا يضر في المتارعات

الترغيب ۴/ ۲۹۸

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જુમ્આ કે દિન મુઝ પર કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) દુરુદ ભેજા કરો કયુંકે જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ અપને રબ કી જાનિબ સે મેરે પાસ અભી યે પૈગામ લેકર આએ થે કે રૂએ ઝમીન પર જો કોઈ મુસલમાન આંપ પર એક મરતબા દુરુદ ભેજેગા તો મૈં ઉસ પર દસ રહતમૈં નાઝિલ કરુંગા ઔર મેરે ફરિશ્તે ઉસકે લિયે દસ મરતબા દુઆએ મગફિરત કરેંગે. (તબરાની, તરગીબ)

۱۵۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِي كُلِّ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَإِنَّ صَلَاةً أَمْتَنِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمِ جُمُعَةٍ، فَمَنْ كَانَ أَكْثَرَهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً كَانَ أَقْرَبَهُمْ مِنِّي مَنْزِلَةً. رواه البيهقي بإسناد حسن إلا أن مكحولاً قيل: لم يسمع من أبي أمامة، الترغيب ۵۰۳/۲

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે ઊપર હર જુમ્આ કે દિન કસરત સે દુરુદ ભેજા કરો ઈસલિયે કે મેરી ઉમ્મત કા દુરુદ હર જુમ્આ કો મુઝ પર પેશ કિયા જાતા હૈ. લિહાઝા જો શખ્સ જિતના ઝિયાદા મેરે ઊપર દુરુદ ભેજેગા વો મુઝસે (કયામત કે દિન) દર્જા કે લિહાઝા સે ઉતના હી ઝિયાદા કરીબ હોગા. (બેહકી, તરગીબ)

۱۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَوَّلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً. رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في فضل الصلاة على النبي ﷺ، رقم: ۴۸۴

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસૌદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન મુઝસે કરીબ તરીન મેરા વો ઉમ્મતી હોગા જો મુઝ પર ઝિયાદા દુરુદ ભેજને વાલા હોગા. (તિરમિઝી)

۱۵۳- عَنْ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا ذَهَبَ ثَلَاثَ لَيَالٍ

قَالَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ! اذْكُرُوا اللَّهَ، اذْكُرُوا اللَّهَ جَاءَتِ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا
الرَّادِفَةُ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ، جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ، قَالَ أَيْ قُلْتُ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أَخِيرُ الصَّلَاةِ عَلَيْكَ فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي؟ قَالَ: مَا
شِئْتَ قَالَ قُلْتُ: الرَّبْعُ؟ قَالَ: مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ:
فَالنِّصْفُ؟ قَالَ: مَا شِئْتَ، وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، قَالَ: قُلْتُ:
فَالثَّلَاثِينَ؟ قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ
صَلَاتِي كُلَّهَا؟ قَالَ: إِذَا كَفَى هَمَّكَ وَيُغْفِرُ لَكَ ذَنْبَكَ رواه الترمذی وقال:

هذا حديث حسن صحيح، باب في الترغيب في ذكر الله رقم: ٢٤٥٧

હજરત કઅબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે જબ રાત કે દો તિહાઈ (૨/૩) હિસ્સા ગુઝર જાતે તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ (તહજ્જુદ કે લિયે) ઉઠતે ઔર ફરમાતે: લોગો! અલ્લાહ તઆલા કો યાદ કરો, અલ્લાહ તઆલા કો યાદ કરો. હિલા દેને વાલી ચીઝ આ પહુંચી ઔર ઉસકે બાદ આને વાલી ચીઝ આ પહુંચી (મુરાદ યે હૈ કે પેહલે સૂર ઔર ઉસકે બાદ દૂસરે સૂર કે ફૂંકે જાને કા વક્ત કરીબ આ ગયા). મૌત અપની તમામ હૌલનાકિયોં (ડર, ખૌફ) કે સાથ આ ગઈ હૈ, મૌત અપની તમામ હૌલનાકિયોં કે સાથ આ ગઈ હૈ. ઈસ પર ઉબય બિન કઅબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કેહતે હૈં કે મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈં આપ પર કસરત સે દુરૂદ ભેજના યાહતા હૂં, મૈં અપને દુઆ ઔર અઝકાર કે વક્ત મૈં સે દુરૂદ શરીફ કે લિયે કિતના વક્ત મુકરર કરૂં? નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિતના તુમ્હારા દિલ યાહે. મૈંને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! એક ચૌથાઈ (૧/૪) વક્ત? નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિતના તુમ યાહો, ઔર અગર ઝિયાદા કરલો તો તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયા કે આધા કરદૂં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિતના તુમ યાહો, ઔર અગર ઝિયાદા કરલો તો તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયા: ફિર મૈં અપને સારે વક્ત કો આપકે દુરૂદ કે લિયે મુકરર કરતા હૂં, નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ

इरमाया: अगर ऐसा कर लोगे तो अल्लाह तआला तुम्हारी सारी
झिंको को भतम इरमा देंगे और तुम्हारे गुनाह भी माफ़ कर दिये
जायेंगे. (तिरमिजी)

۱۵۴- عَنْ رُوَيْفِعِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى
عَلَى مُحَمَّدٍ وَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِيْ. رواه البزار والطبرانی فی الارسط والكبير واسانيعهم حسنة،
مجمع الزوائد - ۱/ ۲۵۴

उजरत रुवैफिअ बिन साबित रदियल्लाहु तआला अन्हु
रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
इरमाया: जो शप्स मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पर ईस
तरह दुइद भेजे اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
लिये मेरी शफ़ाअत (गुनाह से माफ़ी की सिफ़ारिश) वाजिब हो जायेगी.
(तरजुमा: अय अल्लाह आप मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम
को क्यामत के दिन अपने पास पास मकामे कुर्ब (नज़दीकी के मकाम) में
जग़ह दीजिये). (बज़ज़र, तबरानी, रज़मउज़-जवाइद)

۱۵۵- عَنْ كُفَيْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ اَكَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ؟ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ
عَلَّمَنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ، قَالَ: قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ
مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ
مَّجِيدٌ، اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ، اِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ. رواه البخاری،
کتاب احادیث الانبیاء برقم: ۳۳۷

उजरत कुयब बिन उजरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते
हैं के हमने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से पूछा: या
रसूलुल्लाह! आप पर और आपके घर वालों पर हम दुइद किस तरह
भेजें? अल्लाह तआला ने सलाम भेजने का तरीका तो (आपके जरिये

સે) હમે ખુદ હી સિખા દિયા હૈ (કે હમ તશહહુદ (અત્તહિથ્યાત) મેં

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

કેહ કર આપ પર સલામ ભેજા કરે) રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: યૂં કહા કરો:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ.

(તરજુમા: યા અલ્લાહ! હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર ઔર હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઘર વાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈયે (ઉતારિયે) જેસે કે આપને હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ પર ઔર હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કે ઘર વાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈ, યકીનન આપ તારીફ કે મુસ્તહિક, બુઝુર્ગી વાલે હૈ. યા અલ્લાહ! હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર ઔર હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઘર વાલોં પર બરકત નાઝિલ ફરમાઈયે જેસે કે આપને હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ પર ઔર હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કે ઘર વાલોં પર બરકત નાઝિલ ફરમાઈ, યકીનન આપ તારીફ કે મુસ્તહિક, બુઝુર્ગી વાલે હૈ). (બુખારી)

۱۵۲- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ،

كَيْفَ نَصَلِّي عَلَيْكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

مُحَمَّدٍ وَآزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ

حَمِيدٌ مُجِيدٌ. رواه البخاري، كتاب الأحاديث النبوية، رقم: ۳۳۶۹

હઝરત અબૂ હુમૈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમ

आप पर किस तरह दुर्इ भेजा करें? आप अवैहि वसल्लम ने ईरशाह
करमाया: यूंकडा करो:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ،
وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ،
إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ

(तरजुमा: या अल्लाह! मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पर
और आपकी बीवियों पर और आपकी नसल पर रहमत नाजिल
करमाईये जैसा के आपने हजरत ईब्राहीम अवैहिरसलाम के घर वालों
पर रहमत नाजिल करमाई. और हजरत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम पर और आपकी बीवियों पर और आपकी नसल पर बरकत
नाजिल करमाईये जैसा के आपने हजरत ईब्राहीम अवैहिरसलाम के
घर वालों पर बरकत नाजिल करमाई. बिना शुबह (भेशक) आप
तारीफ के मुस्तहिक, बुजुर्गी वाले हैं). (बुजारी)

۱۵۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا
السَّلَامُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ
عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ. - رواه

البخارى باب الصلاة على النبي ﷺ، رقم: ۶۳۵۸

हजरत अबू सईद खुदरी रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते
हैं के हमने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! आप पर सलाम भेजने का
तरीका तो हमें मालूम हो गया (के हम तशहहुद (अतखियात) में
केड कर आप पर सलाम भेजा करें)
अब हमें ये भी बता दें के हम आप पर दुर्इ किस तरह भेजें? आप
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: ईस तरह कडा करो

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ

عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ

(તરજુમા: યા અલ્લાહ! અપને બંદે ઔર અપને રસૂલ મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈયે જેસે કે આપને હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈ ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઘર વાલોં પર બરકત નાઝિલ ફરમાઈયે જેસે કે આપને હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ઔર હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કે ઘર વાલોં પર બરકત નાઝિલ ફરમાઈ). (બુખારી)

۱۵۸- عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُكْتَالَ بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفَى إِذَا صَلَّى عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَآزْوَاجِهِ أَمَهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَاهْلٍ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ. رواه أبو داود.

باب الصلاة على النبي ﷺ بعد التشهد، رقم: ۹۸۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હૈં કે જિસકો યે બાત પસંદ હો કે જબ વો હમારે ઘરાને પર દુરૂદ પઢે તો ઉસકા સવાબ બહુત બળે પૈમાના (નાપ, તોલ) મેં નાપા જાએ તો વો ઈન અલ્ફાઝ સે દુરૂદ શરીફ પઢા કરે:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَآزْوَاجِهِ أَمَهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَاهْلٍ بَيْتِهِ
كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ

(તરજુમા: યા અલ્લાહ! નબી મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર ઔર આપકી બીવિયોં પર જો કે મોમિનીન કી માએ હૈં ઔર આપકી નસલ પર ઔર આપકે સબ ઘર વાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈયે જેસે કે આપને હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કે ઘરવાલોં પર રહમત નાઝિલ ફરમાઈ. આપ તારીફ કે મુસ્તહિક (હકદાર), અઝમત

(बनाई) वाले हैं। (अबू दाउद)

१५९- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ: يَا عَبْدِي مَا عَبْدْتَنِي وَرَجَوْتَنِي فَأَمَّا غَاوِرُكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ، وَيَا عَبْدِي إِنْ لَقِيتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً مَا لَمْ تُشْرِكْ بِي لِقِيتِكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِيرَةً. (الحديث) رواه أحمد १०६/५

इसरत अबूजर रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला ईरशाह फरमाते हैं: मेरे बंटे! बेशक जब तक तू मेरी ईबादत करता रहेगा और मुझसे (मगफिरत की) उम्मीद रहेगा मैं तुझको माफ़ करता रहूंगा याहे तुझमें कितनी ही बुराईयां क्यून हों। मेरे बंटे! अगर तू जमीन भर गुनाह के साथ भी मुझसे ईस हाल में मिले के मेरे साथ किसी को शरीक न किया हो तो मैं भी जमीन भर मगफिरत के साथ तुझसे मिलूंगा यानी भरपूर मगफिरत कर दूंगा। (मुस्नद अउमद)

१६०- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَ بِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أَبَالِي. (الحديث). رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب الحديث القدسي: يا ابن آدم انك ما دعوتني رقم: ३०६०

इसरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला ईरशाह फरमाते हैं: आदम के बेटे! बेशक तू जब तक मुझसे हुआ मांगता रहेगा और (मगफिरत की) उम्मीद रहेगा मैं तुझको माफ़ करता रहूंगा याहे कितने ही गुनाह क्यून हों और मुझको ईसकी परवाह न होगी यानी तू याहे कितना ही बणा गुनाहगार हो तुझे माफ़ करना मेरे नजदीक कोई बणी

भात नहीं है. आदम के बेटे! अगर तेरे गुनाह आसमान की बुलंदियों तक भी पहुँच जायें फिर तू मुझसे बप्तिशश याहे तो मैं तुझको बप्तिश दूँगा और मुझको इसकी परवाह नहीं होगी. (तिरमिजी)

۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا فَقَالَ: رَبِّ أَذْنِبْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْ لِي، فَقَالَ رَبُّهُ: أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، ثُمَّ مَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا فَقَالَ: رَبِّ أَذْنِبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ، فَقَالَ: أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، ثُمَّ مَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَذْنِبْتُ ذَنْبًا فَقَالَ: رَبِّ أَذْنِبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ، فَقَالَ: أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثَلَاثًا فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ. رواه البخاري.

باب قول الله تعالى يراهمون ان يدلو اكلام الله. رقم: ۷۰-۷

इसरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाह इरमाते हुवे सुना: कोई बंदा जब गुनाह कर लेता है फिर (नादिम (शर्मिन्दा) डोकर) केहता है: मेरे रब! मैं तो गुनाह कर बैठा अब आप मुझे माफ़ इरमा दीजिये, तो अल्लाह तआला (इरिशतों के सामने) इरमाते हैं के क्या मेरा बंदा ये जानता है के उसका कोई रब है जो गुनाहों को माफ़ करता है और उन पर पकण ली कर सकता है (सुन लो) मैंने अपने बंदे की मगफिरत करदी. फिर वो बंदा जब तक अल्लाह तआला याहें गुनाह से रुका रेहता है. फिर कोई गुनाह कर बैठता है तो (नादिम डोकर) केहता है: मेरे रब! मैं तो अक और गुनाह कर बैठा, आप इसको ली माफ़ कर दीजिये, तो अल्लाह तआला (इरिशतों से) इरमाते हैं: क्या मेरा बंदा जानता है के उसका कोई रब है जो गुनाह माफ़ करता है और उस पर पकण ली कर सकता है? (सुन लो) मैंने अपने बंदे की मगफिरत करदी. फिर वो बंदा जब तक अल्लाह तआला याहें गुनाह से रुका रेहता है. उसके बाद फिर कोई गुनाह कर बैठता है तो (नादिम डोकर) केहता है: मेरे रब! मैं तो अक और गुनाह कर बैठा, आप इसको ली माफ़ कर दीजिये, तो अल्लाह तआला (इरिशतों से) इरमाते हैं: क्या मेरा बंदा ये

જાનતા હૈ કે ઉસકા કોઈ રબ હૈ જો ગુનાહ માફ કરતા હૈ ઓર ઉસ પર પકળ ભી કર સકતા હૈ? (સુન લો) મૈને અપને બંદે કી મગફિરત કરદી. બંદા જો ચાહે કરે યાની હર ગુનાહ કે બાદ તૌબા કરતા રહે મેં ઉસકી તૌબા કુબૂલ કરતા રહૂંગા. (બુખારી)

۱۶۲- عَنْ أُمِّ عِصْمَةَ الْعَوْصِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعْمَلُ ذَنْبًا إِلَّا وَقَفَ الْمَلَكُ الْمُؤَكَّلُ بِإِخْصَاءِ ذُنُوبِهِ ثَلَاثَ سَاعَاتٍ فَإِنْ اسْتَغْفَرَ اللَّهُ مِنْ ذَنْبِهِ ذَلِكَ فِي شَيْءٍ مِنْ تِلْكَ السَّاعَاتِ لَمْ يُوقَفْهُ عَلَيْهِ، وَلَمْ يُعَذَّبْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ووافقه النعمي ۲/ ۲۶۲

હજરત ઉમ્મે ઈસ્મા ઓસિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કોઈ મુસલમાન ગુનાહ કરતા હૈ તો જો ફરિશ્તા ઉસકે ગુનાહ લિખને પર મુકરર હૈ વો ઉસ ગુનાહ કો લિખને સે ત્રીન ઘણી યાની કુછ દેર કે લિયે ઠહેર જાતા હૈ. અગર ઉસને ઉન ત્રીન ઘણિયોં કે દૌરાન કિસી વક્ત ભી અલ્લાહ તઆલા સે અપને ઉસ ગુનાહ કી માફી માંગ લી તો વો ફરિશ્તા આખિરત મેં ઉસે ઉસ ગુનાહ પર મુતલા નહીં કરેગા (ખબર નહીં દેગા) ઓર ન કયામત કે દિન (ઉસ ગુનાહ પર) ઉસે અઝાબ દિયા જાએગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۶۳- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ صَاحِبَ السَّمَاءِ لَيَرْفَعُ الْقَلَمَ سِتَّ سَاعَاتٍ عَنِ الْعَبْدِ الْمُسْلِمِ الْمُخْطِئِ أَوْ الْمُسِيءِ، فَإِنْ تَابَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهَا أَلْفَاهَا، وَإِلَّا كُتِبَتْ وَاحِدَةً. رواه

الطبرانی بإسنادٍ ورجال أحدهما وثقوا، مجمع الزوائد ۱۰/ ۳۴۶

હજરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યકીનન બાગ્મે (ઉલ્ટી) તરફ કા ફરિશ્તા ગુનેહગાર મુસલમાન કે લિયે ૬ ઘણિયાં (કુછ દેર) કલમ (પેન) કો (ગુનાહ કે) લિખને સે ઉઠાએ રખતા

हे यानी नहीं लिખता. फिर अगर ये गुनेहगार बंदा नाहिम (शर्मिन्दा) हो जाता है और अल्लाह तआला से गुनाह की माफी मांग लेता है तो इरिश्ता उस गुनाह को नहीं लिખता वरना अेक गुनाह लिખ दिया जाता है. (तबरांनी, मजमूअ-जवाइद)

۱۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ الْعَبْدُ إِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً نَكَثَ فِي قَلْبِهِ نَكْثَةً سَوْدَاءَ فَإِذَا هُوَ تَوَضَّعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سَقِلَ قَلْبُهُ، وَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُوَ قَلْبُهُ، وَهُوَ الرَّأْيُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ ﷻ كَلَامًا بَلَّغَ رَأْيَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿المطففين: ۱۴﴾ . رواه الترمذی

وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ومن سورة ويل للمطففين، رقم: ۳۳۳۴

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: बंदा जब कोई गुनाह करता है तो उसके दिल में अेक सियाह नुकता (कावा प्वाइन्ट) लग जाता है. फिर अगर उसने उस गुनाह को छोड़ दिया और अल्लाह तआला से माफी मांग ली और तौबा करली तो (वो सियाह नुकता ખत्म होकर) दिल साफ हो जाता है और अगर उसने गुनाह के बाद तौबा व ईस्तिगफार के बजाये मजीह गुनाह किये तो दिल की सियाही (कावा प्पन) और बण्ड जाती है यहाँ तक के दिल पर छा जाती है. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: यही वो अंग है जिसे अल्लाह तआला ने كَلَامًا بَلَّغَ رَأْيَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ में ठिक इरमाया. (तिरमिजी)

۱۶۵- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا أَصْرُ مَنْ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه ابو داود، باب في الاستغفار.

رقم: ۱۰۱۴

उत्तरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो सप्स ईस्तिगफार करता रेहता है वो गुनाह पर अणने वाला शुमार नहीं होता अगर ये दिन में ७० भरतबा गुनाह करे. (अबू दाउद)

કાઈદા: મતલબ એ છે કે જિસ ગુનાહ કે બાદ નદામત (શર્મિન્દગી) હો ઓર આઈન્દા (બાદ મેં) ઉસ ગુનાહ સે બચને કા પક્કા ઈરાદા હો તો વો કાબિલે માફી હૈ અગરચે વો ગુનાહ બાર બાર ભી સરઝદ હો જાએ. (બઝલુલ-મજહૂદ)

۱۶۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِعْفٍ مَخْرُجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ. رواه أبو داود، باب في الاستغفار، رقم: ۱۵۱۸

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ પાબંદી સે ઈસ્તિગફાર કરતા રહેતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે હર તંગી સે નિકલને કા રાસ્તા બના દેતે હૈં, હર ગમ સે ઉસે નજાત અતા ફરમાતે હૈં ઓર ઉસે ઐસી જગહ સે રોઝી અતા ફરમાતે હૈં જહાં સે ઉસકો ગુમાન ભી નહીં હોતા. (અબૂ દાઉદ)

۱۶۷- عَنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ تَسْرَهُ صَحِيفَتُهُ فَلْيَكْثِرْ فِيهَا مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ. رواه الطبراني في الأوسط، رجاله ثقات، مجمع الزوائد ۳۲۷/۱۰

હઝરત ઝુબૈર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ યે ચાહે કે (કયામત કે દિન) ઉસકા નામએ આમાલ ઉસકો ખુશ કરદે તો ઉસે કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) ઈસ્તિગફાર કરતે રહેના ચાહિયે. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: طَوْبُ لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا. رواه أحمد، باب الاستغفار، رقم: ۳۸۱۸

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન બુસ્ર રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે

हुवे सुना: भुश-भनरी है उस शम्स के लिये जो अपने आमाजनाने में
(क्यामत के दिन) जियादा छस्तिगहार पाओ. (छप्ने माज्ज)

۱۶۹- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى
يَقُولُ: يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ مُذْنِبٌ إِلَّا مَنْ عَاقَبْتُ فَأَسْتَلُونِي الْمَغْفِرَةَ فَأَغْفِرَ
لَكُمْ وَمَنْ عَلِمَ مِنْكُمْ أَنِّي ذُو قُدْرَةٍ عَلَى الْمَغْفِرَةِ فَاسْتَغْفِرْنِي بِقُدْرَتِي
غَفَرْتُ لَهُ وَكُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُ فَسَلُونِي الْهُدَى أَهْدِكُمْ وَكُلُّكُمْ
فَقِيرٌ إِلَّا مَنْ أَغْنَيْتُ فَسَلُونِي آرْزُقْكُمْ وَلَوْ أَنَّ حَيِّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ، وَأَوَّلَكُمْ وَ
آخِرَكُمْ، وَرَظَبَكُمْ وَيَا بَيْسَكُمْ اجْتَمِعُوا أَفْكَانُوا عَلَى قَلْبِ اتَّقَى عَبْدِي مِنْ
عِبَادِي- لَمْ يَزِدْنِي مِلْكَى جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ اجْتَمَعُوا أَفْكَانُوا عَلَى قَلْبِ
أَشَقَى عَبْدِي مِنْ عِبَادِي- لَمْ يَنْقُصْ مِنْ مِلْكَى جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ أَنَّ حَيِّكُمْ
وَمَيِّتَكُمْ، وَأَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَرَظَبَكُمْ وَيَا بَيْسَكُمْ اجْتَمِعُوا، فَسَأَلَ
كُلُّ سَائِلٍ مِنْهُمْ مَا بَلَغَتْ أَمْنِيَّتُهُ مَا نَقُصَّ مِنْ مِلْكَى إِلَّا كَمَا لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ
مَرَّ بِشَفَةِ الْبَحْرِ، فَغَمَسَ فِيهَا إِبْرَةً ثُمَّ نَزَعَهَا ذَلِكَ بَاتَى جَوَادَ مَا جَدَّ
عَطَانِي كَلَامَ إِذَا رَدْتُ شَيْئًا، فَإِنَّمَا أَقُولُ لَهُ: كُنْ فَيَكُونُ. رواه ابن ماجه.

باب ذكر التوبة، رقم: ۴۲۵۷

उजरत अबूजर रहियल्लाहु तआला अन्हु करमाते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: अल्लाह
तआला करमाते हैं: मेरे बंधो! तुममें से हर शम्स गुनेहगार है सिवाओ
उसके जिसे मैं बयावूं, बिछाजा मुजसे मगफिरत मांगो मैं तुम्हारी
मगफिरत कर दूंगा, और जो शम्स ये जानते हुवे के मैं माफ करने पर
कादिर (कुदरत रम्नने वाला) हूं मुजसे माफ़ी मांगता है मैं उसको माफ़
कर देता हूं, और तुम सब गुमराह हो सिवाओ उसके जिसे मैं छिदायत
दूं, बिछाजा मुजसे छिदायत मांगो मैं तुम्हें छिदायत दूंगा. और तुम
सब फकीर हो सिवाओ उसके जिसे मैं गनी (मालदार, जेपरवा) करदूं,
बिछाजा मुजसे मांगो मैं तुमको रोजी दूंगा. अगर तुम्हारे जिंदा, मुदा,
अगले पिछले, नभातात और जिमादात (पेण पौटे और पथर) (भी

ઈન્સાન બન કર) જમા હો જાએ ફિર યે સારે ઉસ શખ્સ કી તરહ હો જાએ જો સબસે જિયાદા અલ્લાહ તઆલા સે ડરને વાલા હો તો યે બાત મેરી બાદશાહી મેં મચ્છર કે પર કે બરાબર ભી જિયાદતી નહીં કર સકતી. ઔર અગર યે સબ ઈકઠે હોકર કિસી ઐસે શખ્સ કી તરહ હો જાએ જો સબસે જિયાદા ગુનેહગાર હો તો યે ચીઝ ભી મેરી બાદશાહી મેં મચ્છર કે પર કે બરાબર કમી નહીં કર સકતી. અગર તુમહારે ઝિંદા, મુદા, અગલે પિછલે, નબાતાત ઔર જિમાદાત (ભી ઈન્સાન બન કર) જમા હો જાએ ઔર ઉનમેં સે હર એક માંગને વાલા અપની ખ્વાહિશાત કો આખરી હદ તક માંગ લે તો મેરે ખજાનો મેં ઈતની ભી કમી નહીં આએગી જિતની તુમમેં સે કોઈ સમુન્દર કે કિનારે પર સે ગુઝરે ઔર ઉસમેં સૂઈ ડુબોકર નિકાલ લે. યે ઈસલિયે કે મેં સખી હૂં, બુઝુર્ગી વાલા હૂં, મેરા દેના સિફ કહે દેના હૈ, મેં જબ કિસી ચીઝ કા ઈરાદા કરતા હૂં તો ઉસ ચીઝ કો કહે દેતા હૂં કે હોજા વો હો જાતી હૈ. (ઈબ્ને માજા)

۱-۴۰ عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ اسْتَغْفَرَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ حَسَنَةً. رواه الطبرانی واسناده جيد، مجمع الزوائد ۱/ ۲۵۲

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ મોમિન મદદો ઔર મોમિન ઔરતોં કે લિયે ઈસ્તિગ્ફાર કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે હર મોમિન મદદ ઔર હર મોમિન ઔરત કે બંદલે એક નેકી લિખ દેતે હેં. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱-۴۱ عَنْ الْبِرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا تَقَى الْمُسْلِمَانِ قَصَاصًا وَ حِمْدًا لِلَّهِ وَ اسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا. رواه ابوداؤد، باب في المصافحة مرقم: ۵۲۱۱

હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ દો મુસલમાન મુલાકાત કે વક્ત મુસાફા કરતે હેં ઔર

اللہ تعالیٰ کی تारीف کرتے ہیں اور اللہ تعالیٰ سے مگھیرت
تلاش کرتے (مانگتے) ہیں (مسلم "اللہ تعالیٰ، یحییٰ اللہ تعالیٰ
وہم") کہتے ہیں) تو ان کی مگھیرت کر دی جاتی ہے۔ (ابن ماجہ ۱۷۸)

۱۷۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ
تَقُولُونَ بَفَرَحِ رَجُلٍ انْقَلَبَتْ مِنْهُ رَاحِلَتُهُ، تَجُرُّ زِمَامَهَا بِأَرْضٍ قَفَرٍ لَيْسَ
بِهَا طَعَامٌ وَلَا شَرَابٌ، وَعَلَيْهَا لَهُ طَعَامٌ وَشَرَابٌ، فَطَلَبَهَا حَتَّى شَقَّ عَلَيْهِ،
ثُمَّ مَرَّتْ بِجَذَلِ شَجَرَةٍ، فَتَعَلَّقَ زِمَامُهَا، فَوَجَدَهَا مُتَعَلِّقَةً بِهِ؟ قُلْنَا:
شَدِيدًا، يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَّا إِنَّهُ وَاللَّهِ! لَللَّهُ أَشَدُّ
فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ، مِنَ الرَّجُلِ بِرَاحِلَتِهِ. رواه مسلم، باب في الحضر على

التربة و الفرح بها، رقم: ۱۷۸۹

حضرت براء بن عازب رضی اللہ عنہما فرماتے ہیں کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: کیا تم کہو گے کہ ایک شخص اپنے گھوڑے کو ایک صحرائے قفر میں لے گیا جہاں کھانا نہ تھا اور پانی نہ تھا، اور اس گھوڑے پر اس شخص کا کھانا اور پانی تھا اور وہ اس گھوڑے کو ڈھونڈ ڈھونڈ کر پاتا رہتا تھا، اور وہ اس گھوڑے کو ایک خشک درخت کے تنے کے پاس سے گزرتا تو اس کی ناکھارہ درخت کے تنے میں اتر جاتی اور اس شخص کو وہ گھوڑے کو اس تنے میں اتر کر دیکھتا تھا؟ ہم نے کہا: جی ہاں، یا رسول اللہ! تو فرمایا: بیشک اللہ اس شخص کے توبہ کرنے پر اس شخص کو اپنے گھوڑے سے زیادہ مسرت دیتا ہے۔ (مسلم)

۱۷۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِلَّهِ أَشَدُّ
فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ، مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ
بَارِضٌ قَلَاةٌ، فَانْقَلَبَتْ مِنْهُ، وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَأَبَسَ مِنْهَا، فَأَتَى

شَجَرَةً، فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا، قَدْ آيَسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ، فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ
هُوَّ بِهَا، فَاتَمَّعَ عِنْدَهُ، فَاتَّخَذَ يَخْطَأُهَا، ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ: اَللّٰهُمَّ
اَنْتَ عَبْدِيْ وَاَنْتَ رَبُّكَ، اَخْطَا مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ رواه مسلم، باب في الحضي

على التوبة و الفرح بها، رقم: १११०

उल्लरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने छरशाह करमाया: अल्लाह तआला अपने बंदे की तौबा से उससे भी जियादा भुश छोते हैं जो भुशी तुममें से किसी को उस वक्त छोती है जब वो अपनी सवारी के साथ जंगल बयाबान में हो और सवारी उससे छूट कर यली जाओ जिस पर उसका पाना पीना भी रभा हुवा हो, फिर वो अपनी सवारी के मिलने से नाउम्मीद होकर किसी दरख्त के सागे में आकर लेट जाओ, अब जबके वो अपनी सवारी के मिलने से बिल्कुल नाउम्मीद हो चुका था के अचानक उसे वो सवारी पणी नजर आओ तो वो झोरन उसकी नकयल पकण ले और भुशी के गल्ला में गल्ली से यूं केह जाओ: या अल्लाह! आप मेरे बंदे हैं और मैं आपका रब हूं. (मुस्लिम)

१- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لِلَّهِ أَشَدُّ

فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَرِيَّةٍ مَهْلِكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَانْتَقَطَ وَقَدْ ذَهَبَتْ فُطْلَبُهَا حَتَّى أَذْرَكَهُ الْعَطَشُ ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعْ إِلَى مَكَانِي الَّذِي كُنْتُ فِيهِ، فَإِنَّمَا حَتَّى أَمُوتَ، فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ لِيَمُوتَ فَاسْتَقْبَطَ وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا أَذْوَةٌ طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَالَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بَرِاحِلَتِهِ وَ

رَأْسِهِ رواه مسلم، باب في الحضي على التوبة و الفرح بها، رقم: ११००

उल्लरत अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हु करमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये छरशाह करमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला को अपने मोमिन बंदे की तौबा पर उस शप्स से भी जियादा भुशी छोती है जो किसी उलाकत वाले जंगल में

सवारी पर जाये जिस पर उसका जाना पीना रखा हो और वो (सवारी से उतर कर) सो जाये और जब आंख खुले और दृष्टि के सवारी कहीं जा चुकी है तो वो उसको हंडता रहे यहाँ तक के जब उसे (सप्त) प्यास लगे तो कहे के मैं वापस उसी जगह जाता हूँ जहाँ मैं पेहले था और मैं वहाँ सो जाऊँगा यहाँ तक के मर जाऊँगा, युनांये वो बाजू पर सर रख कर लेट जाता है ताके मर जाये, फिर वो बेदार होता (जागता) है तो उसकी सवारी उसके पास मौजूद होती है जिस पर उसका तोशा (संहर का सामान) और जाने पीने का सामान रखा हुआ होता है. अल्लाह तआला को मोमिन बंदा की तौबा पर इससे ज़ियादा पुरी होती है जितनी उस शम्स को (नाउम्मीद होने के बाद) अपनी सवारी और तोशा (के मिल जाने) से होती है. (मुस्लिम)

۱۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَسْطُرُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتَوَبَّ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَسْطُرُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتَوَبَّ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. رواه مسلم، باب يقول التوبة من الذنوب رقم: ۶۹۸۹

उजरत अबू मूसा रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अल्लाह तआला रात भर अपनी रहमत का हाथ बण्डाये रहते हैं ताके दनि का गुनेहगार रात को तौबा करले, और दिन भर अपनी रहमत का हाथ बण्डाये रहते हैं ताके रात का गुनेहगार दिन में तौबा करले (और ये सिलसिला जारी रहेगा) यहाँ तक के सूरज मगरिब (पश्चिम) से निकले (उसके बाद तौबा कुबूल नहीं होगी). (मुस्लिम)

۱۷۶- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ بِالْمَغْرِبِ بَابًا عَرَضَهُ مَسِيرَةُ سَبْعِينَ عَامًا لِلتَّوْبَةِ لَا يُفْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ قِبَلِهِ. (وعو قطعة من الحديث) رواه الترمذی وقال هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في فصل التوبة، رقم: ۳۵۳۶

उजरत सफ्वान बिन अस्साल रदियल्लाहु तआला अन्दु

નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે રિવાયત કરતે હૈં કે
અલ્લાહ તઆલાં ને મગરિબ કી જાનિબ એક દરવાજા તૌબા કે લિયે
બનાયા હૈ (જિસકી લમ્બાઈ કા તો કયા પૂછના) ઉસકી ચૌબાઈ ૭૦
સાલ કી મસાફત (ફાસલે) કે બરાબર હૈ જો કભી બંદ ન હોગા યહાં તક કે
સૂરજ મગરિબ કી તરફસે નિકલે (ઉસ વક્ત કયામત કરીબ હોગી ઔર
તૌબા કા દરવાજા બંદ કર દિયા જાએગા). (તિરમિઝી)

۱۷۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ
مَا لَمْ يُغْرِغْهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، بَابُ إِنْ اللَّهُ يَقْبَلُ تَوْبَةَ
الْعَبْدِ رَقْم: ۳۵۳۷

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા બંદે કી તૌબા ઉસ વક્ત તક કુબૂલ ફરમાતે હૈં
જબ તક ગરગરા યાની નઝઅ (દમ દૂટને) કી કેફિયત (હાલત) શુરૂ ન
હો જાએ. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: મૌત કે વક્ત જબ બંદે કી રૂહ જિસ્મ સે નિકલને
લગતી હૈ તો હલક કી નાલી મેં એક કિસ્મ કી આવાજ પૈદા હોતી હૈ જિસે
ગરગરા કેહતે હૈં, ઉસકે બાદ ઝિંદગી કી કોઈ ઉમ્મીદ નહીં રેહતી. યે
મૌત કી યકીની ઔર આખરી અલામત (નિશાની) હોતી હૈ. લિહાઝા
ઈસ અલામત કે ઝાહિર હોને કે બાદ તૌબા કરના યા ઈમાન લાના
મુઅતબર (ભરોસે કે કાબિલ) નહીં હોતા.

۱۷۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ
تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِعَامٍ تَبَّ عَلَيْهِ حَتَّى قَالَ بِشَهْرٍ حَتَّى قَالَ بِجُمُعَةٍ، حَتَّى
قَالَ بِيَوْمٍ، حَتَّى قَالَ بِسَاعَةٍ، حَتَّى قَالَ بِفَوْاقِ. رَوَاهُ الْحَاكِمُ ۲۵۸/۴

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જો શખ્સ અપની મૌત સે એક સાલ પેહલે તૌબા કરલે,
મહીના, હફતા, એક દિન, એક ઘણી ઔર ઊંટની કા દૂધ એક મરતબા

દૂધને કે બાદ દૂસરી મરતબા દૂધને તક કા જો થોળા સા દરમિયાની વકફા (બીચ કા વકત) હૈ, મૌત સે ઇતની દેર પેહલે તક ભી તૌબા કરલે તો કુબૂલ હો જાતી હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

١٤٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ أَخْطَأَ خَطِيئَةً أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا ثُمَّ نَدِمَ فَهُوَ كَفَّارَتُهُ . رواه البيهقي في شعب الإيمان

245/5

હજારત અબ્દુલ્લાહ બિન મરહુમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને કોઈ ગલ્તી કી યા કોઈ ગુનાહ ક્રિયા
ફિર ઉસ પર શર્મિન્દા હુવા તો યે શર્મિન્દગી ઉસકે ગુનાહ કા કફફારા
(ગુનાહ ધો દેને વાલા) હૈ. (બૈહકી)

١٨٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب في استعظام

المؤمن فتوى: ٠٠٠٠٠ رقم: ٢٤٩٩

હજારત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: હર આદમી ખતા (ગુનાહ, ગલ્તી) કરને વાલા હૈ ઔર બેહતરીન ખતા કરને વાલે વો હૈ જો તૌબા કરને વાલે હૈ. (તિરમિઝી)

١٨١- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنْ مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَطُولَ عُمُرُهُ، وَيَزُولَهُ اللَّهُ الْإِنَابَةُ. رواه

الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ٢٤٠/٤

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: ઈ-સાન કી નેક-બખ્તી (ખુશ કિસ્મતી) મેં સે યે હૈં કે ઉસકી ઉમ્મ લખ્ખી હો ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસે અપની તરફ મુતવજ્જે હોને કી તૌફીક અતા ફરમા દે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۸۲- عَنِ الْأَعْرَضِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ. فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ - فِي الْيَوْمِ - مِائَةَ مَرَّةٍ. رواه مسلم، باب

استحباب الاستغفار رقم: ۶۸۵۹

હજરત અગર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: લોગો! અલ્લાહ તઆલા કે સામને તૌબા ક્રિયા કરો ઇસલિયે કે મૈં ખુદ દિન મેં ૧૦૦ મરતબા અલ્લાહ તઆલા કે સામને તૌબા કરતા હૂં. (મુસ્લિમ)

۱۸۳- عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ أُعْطِيَ وَادِيًا مَلَأً مِنْ ذَهَبٍ، أَحَبَّ إِلَيْهِ ثَانِيًا، وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا أَحَبَّ إِلَيْهِ ثَالِثًا، وَلَا يَسُدُّ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. رواه البخاري، باب ما يتقى من فتنة المال، رقم: ۶۴۳۸

હજરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઝુબૈર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે લોગો! નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઇરશાદ ફરમાતે થે: અગર ઇન્સાન કો સોને સે ભરા હુવા એક જંગલ મિલ જાએ તો દૂસરે કી ખ્વાહિશ કરેગા ઓર અગર દૂસરા જંગલ મિલ જાએ તો ત્રીસરે કી ખ્વાહિશ કરેગા, ઇન્સાન કા પેટ તો સિર્ફ કબ્ર કી મિટ્ટી હી ભર સકતી હૈ (યાની કબ્ર કી મિટ્ટી મેં જાકર હી વો અપની ઇસ માલ કે બળ્હાને કી ખ્વાહિશ સે રુક સકતા હૈ) અલ્બત્તા અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદે પર મહેરબાની ફરમાતે હૈં જો અપને દિલ કારુખ દુનિયા કી દૌલત કે બજાએ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ કરલે (ઉસે અલ્લાહ તઆલા દુનિયા મેં દિલ કા ઇત્મેનાન નસીબ ફરમાતે હૈં ઓર માલ કે બળ્હાને કી હિસ (લાલચ) સે ઉસકી હિફાજત ફરમાતે હૈં). (ખુખારી)

۱۸۴- عَنْ زَيْدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ غُفِرَ لَهُ، وَإِنْ كَانَ كُفْرًا مِنَ

الرَّحِيفِ. رواه أبو داود، باب في الاستغفار، رقم: ۱۵۱۷. ورواه الحاكم من حديث ابن

مسعود قال: صحيح على شرط مسلم إلا أنه قال: يَقُولُهَا ثَلَاثًا وَرَوَّاهُ النَّسَائِيُّ ۱/۲

ਭਰਤ ਜੈਤ ਰਹਿਯਲਾਭੁ ਅਨੁ ਸੇ ਰਿਵਾਧਤ ਫੇ ਕੇ ਓਨ੍ਹੋਨੇ ਨਭਿਯੇ
ਕਰੀਮ ਸਲਲਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਲਮ ਕੋ ਧੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਏ ਫੁਵੇ ਸੁਨਾ: ਜੋ
ਸਪਸ਼ **اَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ**

ਕਛੇ ਓਸਕੀ ਮਗਫਿਰਤ ਕਰ ਫੀ ਜਾਓਗੀ ਅਗਰਧੇ ਵੋ ਮੈਫਾਨੇ ਜਿਭਾਫ
(ਓਲਾਮੀ ਜੰਗ ਕੇ ਮੈਫਾਨ) ਸੇ ਭਾਗਾ ਛੋ. ਓਕ ਰਿਵਾਧਤ ਮੈ ਓਨ ਕਲਿਮਾਤ ਕੇ
ਤੀਨ ਮਰਤਭਾ ਪਛਨੇ ਕਾ ਜਿਥ ਫੇ:

(ਤਰਜੁਮਾ: ਮੈ ਅਲਲਾਭ ਤਆਲਾ ਸੇ ਮਗਫਿਰਤ ਧਾਫਤਾ ਫੂੰ ਜਿਨਕੇ ਸਿਵਾ
ਕੋਓ ਮਅਭੂਫ ਨਫੀ, ਵੋ ਜਿਫਾ ਫੈ, ਕਾਓਮ ਰੇਛਨੇ ਵਾਲੇ ਫੈ ਓਰ ਓਨ੍ਹੀ ਕੇ
ਸਾਮਨੇ ਤੌਭਾ ਕਰਤਾ ਫੂੰ). (ਅਭੂਫਾਓਫ, ਮੁਸਤਫਰਕ ਛਾਕਿਮ)

١٨٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: وَادُّنُوبِيهِ وَأَدْنُوبِيهِ، فَقَالَ هَذَا الْقَوْلُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا،
فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْ: اَللّٰهُمَّ مَغْفِرَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَ
رَحْمَتِكَ أَرْجَىٰ عِنْدِي مِنْ عَمَلِي، فَقَالَهَا ثُمَّ قَالَ: عُدْ فَعَادَ، ثُمَّ قَالَ:
عُدْ فَعَادَ، فَقَالَ: ثُمَّ فَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ. رواه الحاكم، وقال: حديث رواه عن

أعزهم ملبثون ممن لا يعرف واحد منهم يشرح ولم يخرجوا وواقفه النهي ٥٤٣/١

ਭਰਤ ਜਾਬਿਰ ਬਿਨ ਅਭੂਲਲਾਭ. ਰਹਿਯਲਲਾਭੁ ਤਆਲਾ
ਅਨੁਮਾ ਫਰਮਾਏ ਫੈ ਕੇ ਓਕ ਸਪਸ਼ ਰਸੂਲੁਲਲਾਭ ਸਲਲਲਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ
ਵਸਲਲਮ ਕੀ ਘਿਫਮਤ ਮੈ ਛਾਜਿਰ ਫੁਵੇ ਓਰ ਕੇਛਨੇ ਲਗੇ: ਛਾਓ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਛ!
ਛਾਓ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਛ! ਓਸਨੇ ਧੇ ਫੀ ਧਾ ਤੀਨ ਮਰਤਭਾ ਕਛਾ. ਰਸੂਲੁਲਲਾਭ
ਸਲਲਲਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਸਸੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਧਾ: ਤੁਮ ਕਛੋ

اَللّٰهُمَّ مَغْفِرَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَرَحْمَتِكَ أَرْجَىٰ عِنْدِي مِنْ عَمَلِي

(ਅਲਲਾਛ! ਆਪਕੀ ਮਗਫਿਰਤ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਛੋਂ ਸੇ ਭਛੁਤ ਜ਼ਿਧਾਫਾ ਵਸੀਅ
(ਭਛਛੀ ਛੁਓ) ਫੈ ਓਰ ਮੈਂ ਆਪਨੇ ਅਮਲ ਸੇ ਜ਼ਿਧਾਫਾ ਆਪਕੀ ਰਛਮਤ ਕਾ
ਓਮੀਫਵਾਰ ਫੂੰ.) ਓਸ ਸਪਸ਼ ਨੇ ਧੇ ਕਲਿਮਾਤ ਕਛੇ. ਆਪ ਸਲਲਲਲਾਭੁ
ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਧਾ: ਫਿਰ ਕਛੋ, ਓਸਨੇ ਫਿਰ ਕਛੇ. ਆਪ
ਸਲਲਲਲਾਭੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਧਾ: ਫਿਰ ਕਛੋ, ਓਸਨੇ

તીસરી મરતબા ભી યે કલિમાત કહે. ઉસકે બાદ આપ સલ્લલ્લાહુ
અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉઠ જાઓ અલ્લાહ તઆલા ને
તુમહારી મગફિરત ફરમા દી. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۸۶- عَنْ سَلْمَى أُمِّ بَنِي أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ،
أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَخْبِرْنِي بِكَلِمَاتٍ وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ، قَالَ:
قُولِي: اللَّهُ أَكْبَرُ عَشْرَ مَرَّاتٍ، يَقُولُ اللَّهُ: هَذَا لِي، وَ قُولِي: سُبْحَانَ
اللَّهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ، يَقُولُ اللَّهُ: هَذَا لِي، وَ قُولِي: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، يَقُولُ:
قَدْ فَعَلْتُ. فَتَقُولِينَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، يَقُولُ: قَدْ فَعَلْتُ. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ وَ رِجَالُهُ
رجال الصحيح، مجمع الروايات ۱۰۹/۱۰

હઝરત સલ્મા રદિયલ્લાહુ અન્હા સે રિવાયત હૈ કે મૈને અર્જ
કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે ચંદ કલિમાત બતા દીજિયે મગર જિયાદા ન
હૉ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દસ
મરતબા “અલ્લાહુ અકબર” કહો, અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈ: યે મેરે
લિયે હૈ. દસ મરતબા “સુબ્હાનલ્લાહ” કહો, અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે
હૈ: યે મેરે લિયે હૈ, ઔર કહો “અલ્લાહુ મ્મગ્ફિરલી” (અય અલ્લાહ મેરી
મગફિરત ફરમા દીજિયે) અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈ: મૈને મગફિરત
કરદી. તુમ ઈસકો દસ મરતબા કહો, અલ્લાહ તઆલા હર મરતબા
ફરમાતે હૈ: મૈને મગફિરત કરદી. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۱۸۷- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: عَلَّمْنِي كَلَامًا أَقُولُهُ، قَالَ: قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ، لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ. قَالَ: فَهَؤُلَاءِ
لِرَبِّي، فَمَا لِي؟ قَالَ: قُلْ: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ اهْدِنِي
وَ ارْزُقْنِي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، رَقْم: ۶۸۴۸ وَ زَادَ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مَالِكٍ وَ عَافِيَةَ وَ قَالَ
فِي رِوَايَةٍ: فَإِنَّ هَؤُلَاءِ تَجْمَعُ لَكَ دُنْيَاكَ وَ آخِرَتَكَ. - رَوَاهُ مُسْلِمٌ، بَابُ فَضْلِ

હજરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુસે રિવાયત છે કે એક દેહાત કે રેહને વાલે શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હોકર અર્ઝ ક્રિયા: મુઝે કોઈ એસા કલામ સિખા દીજિયે જિસકો મેં પળડતા રહું, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે કહા કરો:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا
وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

(તરજુમા: અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, વો અકેલે હૈં, ઉનકા કોઈ શરીક નહીં. અલ્લાહ તઆલા બહુત હી બળે હૈં જો તમામ જહાનોં (દુનિયા) કે પાલને વાલે હૈં. ગુનાહ સે બચને કી તાકત ઔર નેકી કરને કી કુવ્વત અલ્લાહ તઆલા હી કી મદદ સે હૈં જો ગાલિબ હૈં હિકમત વાલે હૈં.) ઉસ દેહાત કે રેહને વાલે શખ્સ ને અર્ઝ ક્રિયા: યે કલિમાત તો મેરે રબ કો યાદ કરને કે લિયે હૈં, મેરે લિયે વો કૌનસે કલિમાત હૈં (જિનકે ઝરિયે મેં અપને લિયે દુઆ કરું?) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ તરહ માંગો:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ وَاهْدِنِيْ وَارْزُقْنِيْ وَعَافِنِيْ

(અલ્લાહ! મેરી મગફિરત ફરમા દીજિયે, મુઝ પર રહમ ફરમા દીજિયે, મુઝે હિદાયત દીજિયે, મુઝે રોઝી દે દીજિયે ઔર મુઝે આફિયત અતા ફરમા દીજિયે.) એક રિવાયત મેં હૈં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે કલિમાત તુમ્હારે લિયે દુનિયા ઔર આખિરત કી ભલાઈ કો જમા કર દેંગે. (મુસ્લિમ)

۱۸۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْعُدُ

التَّسْبِيحَ يَبْكُ . رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في

عقد التسبیح بالبد، رقم: ۳۴۸۶

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુસે ફરમાતે હૈં કે મૈને નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો અપને હાથ મુબારક કી ઉંગલિયોં પર તસ્બીહ શુમાર કરતે દેખા. (તિરમિઝી)

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ સે મન્કૂલ (નકલ કિયે,
લિખ્ખે ગએ) અઝકાર ઔર દુઆએ

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ

الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾ [البقرة: ૧૮૬]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: જબ આપસે મેરે બંદે મેરે મુતાલિલક દરયાફત કરે
(પૂછે) (કે મૈં કરીબ હૂં યા દૂર) તો આપ બતા દીજિયે કે મૈં કરીબ હી હૂં,
દુઆ માંગને વાલે કી દુઆ કો કુબૂલ કરતા હૂં જબ વો મુઝસે દુઆ માંગે.
(સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ مَا يَغُورُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دَعَاؤُكُمْ﴾ [الفرقان: ૧૭૭]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ ફરમા દીજિયે, અગર તુમ દુઆ ન કરો તો
મેરા રબ ભી તુમ્હારી કુછ પરવાહ નહીં કરેગા. (સૂરએ ફુરકાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ [الاعراف: ૫૦]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: લોગો! અપને રબ સે
ગિળગિળા કર ઔર ચુપકે ચુપકે દુઆ કિયા કરો. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ [الاعراف: ૫૬]

એક જગહ ઈરશાદ હૈ: અલ્લાહ તઆલા સે ડરતે હુવે ઔર
રહમત કી ઉમ્મીદ રખતે હુવે દુઆ માંગતે રેહના. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾ [الاعراف: ૧૮૦]

اےک جگہ ہر شاع ہے: اور اےکے اےکے سب نام اےلااے
تآالا کے لیے آاس ہے، لیاااا اےکے ناموں سے اےلااے تآالا کو
پکارا کرے۔ (سورآے اءراک)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾

[النمل: ٦٢]

اےک جگہ ہر شاع ہے: (اےلااے تآالا کے سوا) بلا کون
ہے آوے بے-کارار کی دُعا قبول کرتا ہے آب آوے بے-کارار اےکو پکارتا
ہے اور تکلیف و موسیبت کو دُور دےتا ہے۔ (سورآے اءنمل)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ
رَاجِعُونَ﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُهْتَدُونَ ﴿البقرة: ١٥٦، ١٥٧﴾

اےلااے تآالا کا ہر شاع ہے: (سب کرنے والے آوے ہیں آینکی
آے آاءت ہے کے) آب اےن پر کسی کسم کی کوہ آبی موسیبت آاتی ہے
تو (دیل سے سمآ کر آوے) کہتے ہیں کے اےم تو (مال و آؤلاء سمےت،
ہکیکتن) اےلااے تآالا کی کی مللکیت ہیں (اور مالیکے ہکیکی
کو اپنی آوے میں ہر ترہ کا ہمیتآار آوتا ہے، لیاااا ہڈے کو
موسیبت میں پرشآن آونے کی آڑرت نہیں) اور اےم سب (دُنیا سے)
اےلااے تآالا کی کے پاس آانے والے ہیں (لیاااا آاں کے نکسانوں کا
بڈلا آاں مل کر رہےآا) آہی آوے لوگ ہیں آین پر اےکے رب کی
آانل سب آاس آاس رہمےتے ہیں (آوے سیک اےکے پر آوےآی) اور آام
رہمےت آبی آوےآی (آوے سب پر آوےآی ہے) اور آہی آلءایت پانے والے
ہے۔ (سورآے بکرہ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنِّي أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ قُلْ رَبِّ ارْحَمْنِي

صَدْرِي ☆ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ☆ وَأَخْلِلْ عَقْدَةً مِنْ لِسَانِي ☆ يَفْقَهُوا

قَوْلِي ☆ وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ☆ هَؤُلَاءِ نَجْوَى ☆ أَشْدُّ ذِي أَرْزِي ☆

وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ☆ كُنْ نَسِيحَكَ كَثِيرًا ☆ وَتَذَكَّرَكَ كَثِيرًا ☆

[૨૬-૨૬:૫]

અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત મૂસા અલૈહિસ્સલામ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ફિરઓન કે પાસ જાઓ કયુંકે વો બહુત હદ સે નિકલ ગયા હૈ. મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને દરખવાસ્ત કી: મેરે રબ મેરા હૌસ્લા બખ્ષા દીજિયે ઔરમેરે લિયે મેરે (તબ્લીગી) કામ કો આસાન કર દીજિયે ઔર મેરી ઝબાન કા બંદ યાની લુકનત હટા દીજિયે તાકે લોગ મેરી બાત સમઝ સકે. ઔર મેરે ઘર વાલોં મેં સે મેરે લિયે એક મદદગાર મુકર્રર કર દીજિયે, વો મદદગાર હાઝન કો બના દીજિયે જો મેરે ભાઈ હેં. ઉનકે ઝરિયે મેરી કમરે-હિમ્મત મઝબૂત કર દીજિયે ઔર ઉનકો મેરે (તબ્લીગી) કામ મેં શરીક કર દીજિયે તાકે હમ મિલ કર આપકી પાકી બયાન કરે ઔર ખૂબ કસરત સે આપકા ઝિક્ર કરે. (સૂરએ તાહા)

અહાદીસે નબવિયા

۱۸۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الدُّعَاءُ مَخْ

الْعِبَادَةِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب منه الدعاء مخ العبادة،

رقم: ૩૩૪૧

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ મન્કૂલ હૈ: દુઆ ઈબાદત કા મગઝ (અસલ) હૈ. (તિરમિઝી)

۱۹۰- عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ

يَقُولُ: الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ، ثُمَّ قَالَ ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾. رواه الترمذی

وقال هذا حديث حسن صحيح، باب ومن سورة المؤمن، رقم: ૩૩૪૮

હઝરત તુઅમાન બિન બશીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મા ફરમાતે હેં કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: દુઆ ઈબાદત હી હૈ. ઉસકે બાદ આપ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (બતૌરે દલીલ) કુઆને કરીમ કી ये आयत तिलावत करमाई:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

(તરજુમા: ઔર તુમ્હારે રબ ને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ: મુઝસે દુઆ માંગા કરો મૈં તુમ્હારી દુઆ કુબૂલ કરુંગા, બિલા શુબહ (બેશક) જો લોગ મેરી બંદગી કરને સે તકબ્બુર (ધમંડ) કરતે હૈં વો અન્કરીબ (જલ્દ હી) ઝલીલ હોકર જહન્નમ મેં દાખિલ હૉંગે). (તિરમિઝી)

۱۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ، وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْ تَنْتَظِرَ الْفَرَجَ. رواه

الترمذی . باب فی انتظار الفرج ، رقم : ۳۵۷۱

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા સે ઉસકા ફઝલ માંગો કયુંકે અલ્લાહ તઆલા કો ये बात पसंद है કે उनसे मांगा जाये और कुशादगी (ફૈલાવ) (કી દુઆ કે બાદ કુશાદગી) કા ઈન્તિઝાર કરના અફઝલ ઈબાદત હૈ. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: કુશાદગી કે ઈન્તિઝાર કા મતલબ ये है કે इस बात की उम्मीद रबी जाये કે जिस रहमत, छिदायत, ભલાઈ કે લિયે દુઆ માંગી જા રહી હૈ વો ઈન્શા અલ્લાહ ઝરૂર હાસિલ હોગી.

۱۹۲- عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَرُدُّ الْقَدَرُ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا الْبِرُّ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْرَمُ الرِّزْقَ بِالدُّنْيِ يُصِيبُهُ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ووافقه

الذهبي ۴/ ۴۹۳

હઝરત સૌબાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દુઆ કે

સિવા કોઈ ચીજ તકદીર કે ફેસ્લા કો ટાલ નહીં સકતી ઔર નેકી કે સિવા કોઈ ચીજ ઉમ્મ કો નહીં બળ્હા સકતી ઔર આદમી (બસા ઔકાત (અકસર)) કિસી ગુનાહ કે કરને કી વજહ સે રોઝી સે મહરૂમ કર દિયા જાતા હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મતલબ યે હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કે હાં યે તય હોતા હૈ કે યે શખ્સ અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ માંગેગા ઔર જો માંગેગા વો ઉસે મિલેગા. યુનાંયે હદીસ શરીફ મેં આતા હૈ “દુઆ કરના ભી અલ્લાહ તઆલા કે હાં મુકદ્દર હોતા હૈ.”

ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલા કે હાં યે ફેસ્લા હોતા હૈ કે ઈસ શખ્સ કી ઉમ્મ મસ્લન ૬૦ સાલ હૈ લેકિન યે શખ્સ ફુલાં નેકી મસ્લન હજ કરેગા ઈસલિયે ઈસકી ઉમ્મ બીસ સાલ બળ્હા દી જાએગી ઔર યે ૮૦ સાલ દુનિયા મેં ઝિંદા રહેગા. (મિરકાત)

۱۹۳- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى بِذَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا لَمْ يَدْعُ بِمَائِمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَجِمَ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذَا تَكْبَّرَ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ. بَابُ: انتظار الفرج وغير ذلك. رقم: ۳۵۷۳ ورواه الحاكم وزاد فيه: أَوْ يَدْعُو لَهُ مِنَ الْآخِرِ مِثْلَهَا. قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ وَافَقَهُ النَّهْصِيُّ ۱/ ۱۹۳

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઝમીન પર જો મુસલમાન ભી અલ્લાહ તઆલા સે કોઈ ઐસી દુઆ કરતા હૈ જિસમેં કોઈ ગુનાહ યા કતઅ-રહમી (નાતા તોળને) કી ખાત ન હો તો અલ્લાહ તઆલા યા તો ઉસકો વહી અતા ફરમા દેતે હૈં જો ઉસને માંગા હૈ યા કોઈ તક્લીફ ઉસ દુઆ કે બકદ્ર (જિતની, જૈસી) ઉસસે હટા લેતે હૈં યા ઉસકે લિયે ઉસ દુઆ કે બરાબર અજર કા ઝખીરા કર દેતે હૈં. એક શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: જબ ખાત યે હૈં (કે દુઆ ઝરૂર ફૂલ હોતી હૈ ઔર ઉસકે બદલે મેં કુછ ન કુછ ઝરૂર મિલતા હૈ) તો હમ બહુત ઝિયાદા દુઆએ કરેંગે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને

ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला भी बहुत जियादा देने वाले हैं.
(तिरमिजी, मुस्तदरक हाकिम)

१९४- عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ حَيَّ
كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَالِيَتَيْنِ. رَوَاهُ
الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب إن الله حي كريم. رقم: ३००७

उत्तरत सलमान फारसी रहियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के
नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: बिला
शुबह (बेशक) अल्लाह तआला की ज़ात में बहुत जियादा दया की
सिफत (शर्म की ખूबी) है, वो बगैर मांगे बहुत जियादा देने वाले हैं.
जब आदमी अल्लाह तआला के सामने मांगने के लिये हाथ उठाता है
तो उन्हें उन हाथों को ખाली और नाकाम वापस करने से दया आती है
(ईसलिये उत्तर अता फरमाने का कैस्ला फरमाते हैं). (तिरमिजी)

१९५- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ يَقُولُ: آتَا
عِنْدَ كُنْ عَبْدِي بِي، وَآتَا مَعَهُ إِذَا دَعَانِي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، باب فضل الذكر
والدعاء، رقم: १८२९

उत्तरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह
तआला ईरशाह फरमाते हैं: मैं अपने बंदे के साथ वैसा ही मामला
करता हूँ जैसा के वो मेरे साथ गुमान (ખयाल, उम्मीद) रખता है. और
जिस वक्त वो मुझसे दुआ करता है तो मैं उसके साथ छोता हूँ (मुखलिम).

१९६- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى
اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدَّعَاءِ. رَوَاهُ الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء
في فضل الدعاء، رقم: ३३७०

उत्तरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते
हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया:
अल्लाह तआला के नज़दीक दुआ से जियादा बुलंद मरतबा कोई चीज़

नहीं है. (तिरमिजी)

194- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَايِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء أن دعوة المسلم مستجابة، رقم: 3382

उलरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स ये याहे के अल्लाह तआला सप्पित्यों और भेयैनियों के वक्त उसकी दुआ कुभूल इरमाये उसे याहिये के वो भुशहाली के जमाना में जियादा दुआ किया करे. (तिरमिजी)

198- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَ عِمَادُ الدِّينِ وَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح وواقعه النعمی 1/192

उलरत अली रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: दुआ भोमिन का डयियार है, दीन का सुतून (भम्भा) है और जमीन व आसमान का नूर है. (मुस्तदरक हाकिम)

199- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِنِّمِ أَوْ قَطِيعَةً رَحِمٍ، مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا الْإِسْتِعْجَالُ؟ قَالَ: يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ، وَقَدْ دَعَوْتُ، فَلَمْ أَرِ يَسْتَجِيبْ لِي، فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذَلِكَ، وَ يَدْعُ الدُّعَاءَ. رواه مسلم، باب بيان أنه يُسْتَجَابُ للداعي 1/193

उलरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: भंदा जब तक गुनाह और कतअ-रुमी (नाता तोणने) की दुआ न करे उसकी

हुआ कुबूल होती रहती है बशर्त ये के वो जल्दबाजी न करे. पूछा गया: या रसूलुल्लाह! जल्दबाजी का क्या मतलब है? ईरशाद फरमाया: बंदा केहता है मैंने हुआ की फिर हुआ की लेकिन मुझे तो कुबूल होती नजर नहीं आती, फिर उकता कर हुआ करना छोड़ देता है. (मुस्लिम)

२००- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: كَيْتِهِنَّ أَقْوَامٌ عَنْ رَفْعِهِمْ أَبْصَارُهُمْ، عِنْدَ الدُّعَاءِ فِي الصَّلَاةِ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ لَتُخَطَّفْنَ أَبْصَارُهُمْ . رواه مسلم . باب النهي عن رفع البصر إلى السماء في الصلاة . صحيح مسلم १/ ३२१ طبع دار احياء التراث العربى بيروت

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: लोग नमाज में हुआ के वक्त अपनी निगाहें (नजरें) आसमान की तरफ उठाने से बाज आ जाओ (रुक जाओ) वरना उनकी बीनाई (देखना) उक ली जायेगी. (मुस्लिम)

शार्छा: नमाज में हुआ के वक्त आसमान की तरफ निगाह उठाने से भास तौर पर इस वजह से मना किया गया है के हुआ के वक्त निगाह आसमान की तरफ उठ ही जाती है. (फुहल मुस्लिम)

२०१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ادْعُوا اللَّهَ وَ أَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِأَلْجَابَةِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٌ غَائِلٌ لَهُ . رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب . كتاب الدعوات .

رقم: ३१७९

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुम अल्लाह तआला से हुआ की कुबूलियत का यकीन रખते हुवे हुआ मांगो. और ये बात समज लो के अल्लाह तआला उस शप्स की हुआ को कुबूल नहीं फरमाते जिसका दिल (हुआ मांगते वक्त) अल्लाह तआला से गाफिल हो, अल्लाह तआला के गैर में लगा हुवा हो. (तिरमिजी)

૨૦૨- عَنْ حَنِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْفِهْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَجْتَمِعُ مَلَأَوْ قِيْدُو بَعْضُهُمْ وَيَوْمَ مَنْ الْبَغْضِ إِلَّا أَجَابَهُمُ اللَّهُ. رواه الحاكم ૩/૨૬૧

હજરત હબીબ બિન મસ્લમા ફિહરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો જમાઅત એક જગહ જમા હો ઓર ઉનમેં સે એક દુઆ કરે ઓર દૂસરે આમીન કહેં તો અલ્લાહ તઆલા ઉનકી દુઆ ઝરર કુબૂલ ફરમાતે હૈં. (મુસ્તદરક હાકિમ)

૨૦૩- عَنْ زُهَيْرِ الثَّمِيرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَاتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَلْحَ فِي الْمَسْئَلَةِ، قَوَّفَ النَّبِيُّ ﷺ بِنَسْتَمِعُ مِنْهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَوْجِبَ إِنْ خَتَمَ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا شَيْءٌ يَخْتِمُ، فَقَالَ: يَا مَيِّنَ، فَإِنَّهُ إِنْ خَتَمَ بِأَمِينٍ فَقَدْ أَوْجِبَ، فَأَنْصَرَفَ الرَّجُلُ الَّذِي سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ، فَاتَى الرَّجُلُ فَقَالَ: اخْتِمَ يَا فُلَانُ بِأَمِينٍ وَابْتَشِرْ. رواه أبو داود، باب الثامن وراة الاسام، رقم: ૧૩૮

હજરત ઝુહૈર નુમૈરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં: હમ એક રાત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ નિકલે તો હમારા ગુજર એક શખ્સ કે પાસ સે હુવા જો બહુત આજિઝી કે સાથ દુઆ મેં લગા હુવા થા. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસકી દુઆ સુનને બળે હો ગએ ઓર ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: યે દુઆ કુબૂલ કરવા લેગા અગર ઉસ પર મુહર લગાદે. લોગોં મેં સે એક શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: કિસ ચીઝ કે સાથ મુહર લગાએ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આમીન કે સાથ. બિલા શુબહ (બેશક) અગર ઈસને આમીન કે સાથ મુહર લગાદી યાની દુઆ કે ખત્મ પર આમીન કેહ દી તો ઈસને દુઆ કો કુબૂલ કરવા લિયા. ફિર ઉસ શખ્સ ને જિસને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે મુહર કે બારે મેં દરયાફત કિયા (પૂછા) થા ઉસ (દુઆ માંગને વાલે) શખ્સ સે જાકર કહા: ફુલાં! આમીન કે સાથ દુઆ કો ખત્મ કરો, ઓર દુઆ કી

कुभूलियत की पुश-अजरी छसिल करो. (अबू दाउद)

२०४- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَجِيبُ

الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ وَيَدْعُ مَا سِوَى ذَلِكَ . رواه أبو داود، باب الدعاء،

رقم: १६८२

उजरत आर्धशा रहियल्लाहु अन्हा इरमाती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जामिअ हुआओं को पसंद इरमाते थे और ठसके अलावा की हुआओं को छोण देते थे. (अबू दाउद)

फार्दः जामिअ हुआ से वो हुआ मुराद है जिसमें अल्लाज मुफ्तसर छों और मकहूम (मतलब) में वुस्तत (इलाव) हो या वो हुआ मुराद है जिसमें हुनिया व आभिरत की ललाध को मांग गया हो या वो हुआ मुराद है जिसमें तमाम मोमिनीन को शामिल किया गया हो, जैसे रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से अकसर ये जामिअ हुआ म-कूल है:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(अल्लूल-मजहूद)

२०५- عَنْ ابْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي وَآبَا أُمِّ الْقَوْلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي

أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ، وَنَعِيمَهَا وَبَهْجَتَهَا، وَكَذَا وَكَذَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ

النَّارِ وَسَلَابِلِهَا، وَآغْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا، لَقَالَ: يَا بَنِي إِدْنِي

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: سَيَكُونُ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ،

فَإِنَّكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ، إِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَ الْجَنَّةَ أُعْطِيتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ

الْخَيْرِ، وَإِنْ أُعْذِلْتَ مِنَ النَّارِ أُعْذِلْتَ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ. رواه

أبو داود، باب الدعاء، رقم: १६८०

उजरत सअद रहियल्लाहु तआला अन्हु के भेटे इरमाते हैं के अक मरतबा मैं हुआ में यूं केह रहा था: अय अल्लाह मैं आपसे जन्नत और उसकी नेअमतों और उसकी जलारों और कुलं कुलं यीज का

સવાલ કરતા હું ઓર મૈં જહન્નમ સે ઓર ઉસકી ઝંજીરોં, હથકળિયોં ઓર ફુલાં ફુલાં કિસ્મ કે અઝાબ સે પનાહ માંગતા હું. મેરે વાલિદ (બાપ) સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને યે સુના તો ઇરશાદ ફરમાયા: મેરે પ્યારે બેટે! મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અન્કરીબ (જલ્દ હી) ઐસે લોગ હોંગે જો દુઆ મેં મુબાલગા (બળહાને ચળહાને) સે કામ લિયા કરેંગે. તુમ ઉન લોગોં મેં શામિલ હોને સે બચો. અગર તુમહેં જન્નત મિલ ગઈ તો જન્નત કી સારી નેઅમતેં મિલ જાએંગી ઓર અગર તુમહેં જહન્નમ સે નજાત મિલ ગઈ તો જહન્નમ કી તમામ તકલીફોં સે નજાત મિલ જાએંગી (લિહાઝા દુઆ મેં ઇસ તકસીલ કી ઝરૂરત નહીં બલ્કે જન્નત કી તલબ ઓર દોઝબ સે પનાહ માંગના કાફી હૈ). (અબૂ દાઉદ)

૨૦૧- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنْ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةٌ، لَا يَرُفِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ. رواه مسلم، باب في الليل ساعة مستجاب فيها الدعاء، رقم: ١٧٧٠

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈંને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: હર રાત મેં એક ઘળી ઐસી હોતી હૈ કે મુસલમાન બંદા ઉસમેં દુનિયા વ આખિરત કી જો ખૈર (બલાઈ) માંગતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે ઝરૂર અતા ફરમાતે હૈં. (મુસ્લિમ)

૨૦૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأَعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟ رواه البخاري، باب الدعاء والصلاة من آخر الليل، رقم: ١١٤٥

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ

રાત કા તિહાઈ (૧/૩) હિસ્સા બાકી રેહ જાતા હૈ તો હમારે રબ આસમાને દુનિયા કી તરફ નુજૂલ ફરમાતે હૈં ઓર ઈરશાદ ફરમાત હૈં: કૌન હૈ જો મુઝસે દુઆ કરે મૈં ઉસકી દુઆ કુબૂલ કરૂં? કૌન હૈ જો મુઝસે માંગે મૈં ઉસકો અતા કરૂં? કૌન હૈ જો મુઝસે મગફિરત તલબ કરે (માંગે) મૈં ઉસકી મગફિરત કરૂં? (બુખારી)

૨૦૮- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ دَعَا بِهِؤَلَاءِ الْكَلِمَاتِ الْخَمْسِ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الطبراني في الكبير والارسط

واستلذه حسن، مجمع الزوائد ૧/૧૦૨૬

હઝરત મુઆવિયા બિન અબી સુફ્યાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ ભી ઈન પાંચ કલિમાત કે ઝરિયે કોઈ ચીઝ અલ્લાહ તઆલા સે માંગતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઝરૂર અતા ફરમાતે હૈં:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

૨૦૯- عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: اِطْلُؤْا بِأَذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح

الاستاد ولم يعرجاه وواقعه الذهبی ૧/૨૯૯

હઝરત રબીઆ બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં કે મૈંને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: દુઆ મૈં “યા ઝલ્જલાલિ વલ ઈકરામ” કે

ઝરિયે ઇસરા કરિયા કરો. યાની ઇસ લફઝ કો દુઆ મેં બાર બાર કહો.
(મુસ્તદરક હાકિમ)

۲۱۰- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَعَا دُعَاءَ إِلَّا اسْتَفْتَحَهُ بِسُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى
الرَّهَابِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالطَّبْرَانِيُّ بِحَوَاهُ: وَفِيهِ: عَمْرٍو رَأْسُ الْيَمَامِيِّ وَثَقَّ غَيْرُ وَاحِدٍ

و بقیة رجال أحمد رجال الصحيح / مجمع الزوائد ۱۰ / ۲۴۰

હઝરત સલમા બિન અકવઅ અસ્લમી રદિયલ્લાહુ તઆલા
અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો
કોઈ એસી દુઆ કરતે હુવે નહીં સુના જિસ દુઆ કો આપ સલ્લલ્લાહુ
અલૈહિ વસલ્લમ ઇન કલિમાત સે શુરૂ ન ફરમાતે હોં યાની હર દુઆ કે
શુરૂ મેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ યે કલિમાત ફરમાતે

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى الرَّهَابِ

(મેરા રબ સબ ઔબો સે પાક હૈ, સબસે બુલંદ સબસે ઝિયાદા દેને વાલા
હૈ). (મુસ્નદ અહમદ, તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۲۱۱- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ
اِنِّيْ اَسْأَلُكَ اَنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ
الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ فَقَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَ اللهَ
بِالْاِسْمِ الَّذِيْ اِذَا سُئِلَ بِهِ اَعْطِيَ وَاِذَا دُعِيَ بِهِ اُجَابَ. رَوَاهُ ابُو دَاوُدَ

باب الدعاء، رقم: ۱۴۹۳

હઝરત બુરૈદા રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક શખ્સ કો યે દુઆ કરતે સુના:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ اَنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ
الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ

તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમને

अल्लाह तआला से उस नाम के जरिये से सवाल किया है के जिसके वास्ते से जो कुछ भी मांगा जाता है वो अता करमाते हैं और जो हुआ भी की जाती है वो उसे कुबूल करमाते हैं।

(तरजुमा: या अल्लाह! मैं आपसे इस बात का वास्ता देकर सवाल करता हूँ के मैं गवाही देता हूँ के बेशक आप ही अल्लाह हैं, आपके सिवा कोई मअबूद नहीं है, आप अकेले हैं, बेनियाज (बेपरवा) हैं, सभ आपकी जात के मुडताज हैं, जिस जात से न कोई पैदा हुवा और न वो किसी से पैदा हुवा और न ही कोई उनके बराबर का है)। (अबूदाउद)

۲۱۲- عَنْ أَنَسٍ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِنْ سَأَلَ اللَّهُ الْأَعْظَمُ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ ﴿وَالْهَيْكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ (البقرة: ۱۶۳) وَقَاتِحَةُ آلِ عِمْرَانَ ﴿إِلَهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ (آل عمران: ۲۰۱) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ

صحيح، باب في استحباب الدعاء بتقديم الحمد والثناء، ۰۰۰۰ رقم: ۳۴۷۸

उजरत अस्मा बिनते यजीद रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: ईस्मे अमजम ईन दो आयतों में है (सूरअे बकरह की आयत) और (सूरअे अल्ले ला ईलै ला ईलै वऱ्हद ला ईलै ला हुऱ्हमनऱ्हमऱ्हम) (आयत) आले ईमरान की पेहली आयत) (तारमिजी)

۲۱۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَلَقَةٍ وَ رَجُلٌ قَائِمٌ يُصَلِّي فَلَمَّا رَكَعَ وَ سَجَدَ تَشَهُّدَ وَ دَعَا فَقَالَ فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَقَدْ دَعَا بِأَسْمِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَ إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ. رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ وَلَمْ يَخْرُجْ

ورافقه النعمی ۱/۵۰۳

حضرت اناس بن مالک رضی اللہ عنہ تھیں انہوں نے اپنے آپ کو نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم کے ساتھ ایک شخص (میراثی، مہاجر) کے ساتھ دیکھا تھا اور ایک سال تک نماز پڑھ رہے تھے۔ جب وہ دیکھا کہ وہ میراثی اور مہاجر ہیں تو انہوں نے دیکھا کہ وہ میراثی اور مہاجر ہیں:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ

(ترجمہ: اے اللہ! میں آپ سے آپ کی تمام تारीفوں کے واسطے سے سوال کرتا ہوں، آپ کے سوا کوئی معبود نہیں ہے، آپ زمین و آسمان کو بنانے کے بغیر بنانے والے ہیں، اے اعلیٰ و جلال اور عزت و کرم کے مالک، اے ہمیشہ زندہ رہنے والے اور سب کو کرم دینے والے)۔ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے میراثی فرمایا: اس نے اللہ تعالیٰ کے نام سے میراثی کے ساتھ دیکھا کہ وہ میراثی اور مہاجر ہیں اور جب وہ میراثی دیکھا کہ وہ میراثی اور مہاجر ہیں تو انہوں نے دیکھا کہ وہ میراثی اور مہاجر ہیں۔ (مسند احمد ۱/۵۰۳)

۲۱۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: هَلْ أَذَلُّكُمْ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَ إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ، الدُّعْوَةُ الَّتِي دَعَا بِهَا يُونُسُ حَيْثُ نَادَاهُ فِي الطُّغْيَانِ الثَّلَاثِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُبْحَاثُكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ كَانَتْ لِيُونُسَ خَاصَّةٌ أَمْ لِلْمُؤْمِنِينَ عَامَّةٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَسْمَعُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ" وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّهَا مُسْلِمُ دَعَا بِهَا فِي مَرَضِهِ أَرْبَعِينَ مَرَّةً فَمَاتَ فِي مَرَضِهِ ذَلِكَ،

أَعْطَىٰ أَجْرَ شَهِيدٍ وَإِنْ بَرًّا بَرًّا وَقَدْ غَفِرَ لَهُ جَمِيعُ ذُنُوبِهِ ۝

الحاکم ૧/૧૦૭

હઝરત સઅદ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયા મૈં તુમકો અલ્લાહ તઆલા કા ઇસ્મે અઅઝમ ન બતા દૂં કે જિસકે ઝરિયે સે દુઆ કી જાએ તો કુબૂલ ફરમાતે હૈં ઔર સવાલ કિયા જાએ તો પૂરા ફરમાતે હૈં? યે વો દુઆ હૈ જિસકે ઝરિયે હઝરત યૂનુસ અલૈહિસ્સલામ ને અલ્લાહ તઆલા કો ત્રીન અંધેરિયોં મેં પુકારા થા, لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ “આપકે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, આપ તમામ ઐબોં સે પાક હૈં બેશક મૈં હી કુસૂરવાર હૂં.” (ત્રીન અંધેરિયોં સે મુરાદ રાત, સમુન્દર ઔર મછલી કે પેટ કે અંધેરે હૈં.) એક આદમી ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા યે દુઆ હઝરત યૂનુસ અલૈહિસ્સલામ કે સાથ ખાસ હૈં યા તમામ ઇમાન વાલોં કે લિયે આમ હૈં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કયા તુમને અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ મુબારક નહીં સુના:

وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ

કે હમને યૂનુસ અલૈહિસ્સલામ કો મુસીબતોં સે નજાત દી ઔર હમ ઇસી તરહ ઇમાન વાલોં કો નજાત દિયા કરતે હૈં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો મુસલમાન ઇસ દુઆ કો અપની બીમારી મેં થાલીસ મરતબા પઢે અગર વો ઉસ મઝ મેં ફીત હો (મર) જાએ તો ઉસકો શહીદ કા સવાબ દિયા જાએગા ઔર અગર ઉસ બીમારી સે ઉસે શિક્ષા મિલ ગઈ તો ઉસ શિક્ષા કે સાથ ઉસકે તમામ ગુનાહ માફ કિયે જા ચુકે હોંગે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

૨૧૬- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: خَمْسٌ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ لِهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ حِينَ يَسْتَضِيرُ، وَ دَعْوَةُ الْحَاجِّ حِينَ يَضْطَرُّ، وَ دَعْوَةُ الْمُجَاهِدِ حِينَ يَقُفُّ، وَ دَعْوَةُ الْمَرِيضِ حِينَ يَبْرَأُ، وَ

હજરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈ ફજર કી નમાઝ સે સૂરજ નિકલને તક અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક, ઉસકી બનાઈ, ઉસકી તારીફ, ઉસકી પાકી બયાન કરને ઔર “લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ” કેહને મૈ મશગૂલ રહૂં યે મુઝે હજરત ઈસ્માઈલ અલૈહિસ્સલામ કી ઔલાદ મૈ સે દો યા ઉસસે જિયાદા ગુલામ આઝાદ કરને સે જિયાદા પસંદીદા હૈ. ઈસી તરહ અસર કી નમાઝ કે બાદ સે સૂરજ ગુરૂબ હોને (ડૂબને) તક ઈન આમાલ મૈ મશગૂલ રહૂં યે મુઝે હજરત ઈસ્માઈલ કી ઔલાદ મૈ સે ચાર ગુલામ આઝાદ કરને સે જિયાદા પસંદીદા હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۱۸- عَنْ ابْنِ عَمْرِو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ بَاتَ طَاهِرًا، بَاتَ فِي شِعَارِهِ مَلَكٌ، فَلَمْ يَنْقِطْ إِلَّا قَالَ الْمَلَكُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِكَ فُلَانٍ، فَإِنَّهُ بَاتَ طَاهِرًا. رواه ابن حبان (وإسناده حسن) ۲۲۸/۳

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ બાવુઝૂ (વુઝૂ કે સાથ) રાત કી સોતા હૈ તો ફરિશ્તા ઉસકે જિસ્મ કે સાથ લગ કર રાત ગુઝારતા હૈ. જબ ભી વો નીંદ સે બેદાર હોતા (જાગતા) હૈ ફરિશ્તા ઉસે દુઆ દેતા હૈ: યા અલ્લાહ! અપને ઈસ બંદા કી મગફિરત ફરમા દીજિયે ઈસલિયે કે યે બાવુઝૂ સોયા હૈ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

۲۱۹- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَبْتَ عَلَى ذِكْرِ طَاهِرٍ أَفْتَعَارُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَسْأَلَ اللَّهَ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَغَطَاهُ آيَاتُهُ. رواه ابو داود، باب في النوم على طهارة مرقم: ۵۰۴۲

હજરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો મુસલમાન ભી રાત બાવુઝૂ ઝિક કરતે હુવે સોતા હૈ ફિર જબ કિસી વક્ત રાત મૈ ઉસકી આંખ ખુલતી હૈ ઔર વો અલ્લાહ

तआला से दुनिया व आभिरत की किसी भी जैर का सवाल करता है
अल्लाह तआला उसे वो चीज़ ज़रूर अता करता है। (अबू दाउद)

۲۲۰- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَمْسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَقْرَبَ مَا
يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ
يَذْكُرُ اللَّهَ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على

شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه النعمی ۳۰۹/۱۰

उजरत अम्र बिन अबसा रदियल्लाहु तआला अन्दु करताते
हैं के मुजसे रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
करमाया: अल्लाह तआला रात के अन्हीर हिस्से में बंदा से बहुत
ज़ियादा करीब होते हैं, अगर तुमसे हो सके तो उस वक़्त अल्लाह
तआला का जिक्र किया करो। (मुस्तदरक हाकिम)

۲۲۱- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ
نَامَ عَنْ جُزْئِهِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ، فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ
الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ. رواه مسلم. باب جامع صلوة الليل

..... १७६०

उजरत उमर बिन अताब रदियल्लाहु तआला अन्दु
रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
करमाया: जो शम्स रात को सोता रहे ज़ाओ और अपना मअमूल या
उसका कुछ हिस्सा पूरा न कर सके फिर उसे (अगले दिन) इज़र और
ज़ुहर के दरमियान पूरा करले तो उसके आमादनानामा में वो अमल रात
ही का लिख्ना जायेगा। (मुस्लिम)

۲۲۲- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ إِذَا
أَضْحَجَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَ
هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَ
مُحِي بِهِنَّ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَ رُفِعَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ دَرَجَاتٍ، وَ كُنَّ لَهُ

عَدَلَ عَنَاقَةِ أَرْبَعِ رِقَابٍ، وَكُنَّ لَهُ حَرْسًا مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ،
وَمَنْ قَالَهُنَّ إِذَا صَلَّى الْمَغْرِبَ ذُبَّ صَلَاتُهُ فَمِثْلُ ذَلِكَ حَتَّى يُصْبِحَ.

رواه ابن حبان (وسنده حسن) ૩૧૧/૫

હઝરત અબૂ અય્યૂબ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે
કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો
શપ્સ સુબહ દસ મરતબા

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

પણ્હે તો ઉસકે લિયે દસ નેકિયાં લિખ દી જાએંગી, ઉસકી દસ બુરાઈયાં
મિટા દી જાએંગી, ઉસકે લિયે દસ દર્જ બુલંદ કર દિયે જાએંગે, ઉસકી
ચાર ગુલામ આઝાદ કરને કે બરાબર સવાબ હોગા, ઔર શામ હોને તક
શૈતાન સે ઉસકી હિકાજત હોગી. ઔર જો શપ્સ મગરિબ કી નમાઝ કે
બાદ યે કલિમાત પળ્હે તો સુબહ તક યહી સબ ઈઆમાત મિલેંગે.
(ઈબ્ને હબ્બાન)

૨૨૩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ جِئَنِّي
يُصْبِحُ وَجِئَنِّي يُمْسِي: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، مِائَةَ مَرَّةٍ، لَمْ يَأْتِ
أَحَدٌ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ، بِأَفْضَلِ مِمَّا جَاءَ بِهِ، إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ
زَادَ عَلَيْهِ. رواه مسلم، باب فضل التهليل والتسبيح والدعاء، رقم: ૮૧૬૩ وعند
ابن داود: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ، باب ما يقول إذا أصبح، رقم: ૫૦૧૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
જિસ શપ્સ ને સુબહ ઔર શામ “સુબ્હાનલ્લાહિ વબિહમ્દિહી” ૧૦૦
મરતબા પળ્હા તો કોઈ શપ્સ કયામત કે દિન ઉસસે અફઝલ અમલ
લેકર નહીં આએગા સિવાએ ઉસ શપ્સ કે જો ઉસકે બરાબર યા ઉસસે
ઝિયાદા પળ્હે. એક રિવાયત મેં યે ફઝીલત “સુબ્હાનલ્લાહિલ અઝીમિ

वभिहमिहली" के बारे में आँ है. (मुस्लिम, अबू दाउद)

२२३- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ مِائَةَ مَرَّةٍ، وَ إِذَا أَمْسَى مِائَةَ مَرَّةٍ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ، وَإِنْ كَانَتْ أَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ١/٥٨٨

उमरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के उन्होंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को धरशाह फरमाते हुवे सुना: जो शम्स सुबह शाम १०० मरतबा "सुबहानल्लाहि वभिहमिहली" पणहे उसके गुनाह माफ हो जायेंगे अगरये समुन्दर के जाग से भी जियादा हो. (मुस्लिम, अबू दाउद)

२२५- عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَ إِذَا أَمْسَى: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا وَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ. رواه ابو داود، باب ما يقول اذا أصبح، رقم: ५०७२ وعند احمد: أَنَّهُ يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ جِئْتُ بِنَفْسِي وَ جِئْتُ بِصَاحِبِ ٤/३३७

अक सखानी रदियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: जो शम्स सुबह शाम पणहे रَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا وَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولًا अल्लाह तआला पर हक है के वो उस शम्स को (क्यामत के दिन) राजी करें. (तरजुमा: हम अल्लाह तआला को रब और इस्लाम को दीन और मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को रसूल मानने पर राजी हैं.) दूसरी रिवायत में धस हुआ को सुबह शाम तीन मरतबा पणहने का जिक है. (अबू दाउद, मुस्लिम, अबू दाउद)

२२६- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى عَلَى جِئٍ يُصْبِحُ عَشْرًا، وَ جِئٍ يُمَسِّي عَشْرًا أَذْرَكَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ

الْقِيَامَةِ. رواه الضراني باسنادين واسناد احمد ماجيد، ورجاله وثقوا، مجمع

الزوائد ١٦٣/١

હજરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શપ્સ સુબહ ઔર શામ મુઝ પર દસ મરતબા દુરૂદ શરીફ પઢે ઉસકો કયામત કે દિન મેરી શફાઅત (માફી કી સિફારિશ) પહુંચેગી. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۲۲۷- عَنْ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَرَارًا وَمِنْ أَبِي بَكْرٍ مَرَارًا وَمِنْ عُمَرَ مَرَارًا، قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: اَللّٰهُمَّ اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ، وَ اَنْتَ تَهْدِيْنِيْ، وَ اَنْتَ تُطْعِمُنِيْ، وَ اَنْتَ تَسْقِيْنِيْ، وَ اَنْتَ تُمَيِّنُنِيْ، وَ اَنْتَ تُحَيِّنُنِيْ لِمَنْ يَسْأَلُ اللّٰهَ شَيْئًا اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ: كَانَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَدْعُو بِهِمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ مَبْعَ مَرَارٍ، فَلَا يَسْأَلُ اللّٰهَ شَيْئًا اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ. رواه

الطبراني في الاوسط باسناد حسن، مجمع الزوائد ١٦٠/١

હજરત હસન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હેં કે હજરત સમુરા બિન જુન્દુબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા કે મૈં તુમ્હેં એક ઐસી હદીસ ન સુનાઈ જો મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે કઈ મરતબા સુની ઔર હજરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હજરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે ભી કઈ મરતબા સુની હૈ. મૈંને અઝ્ઠ ક્રિયા: ઝરર સુનાઈ. હજરત સમુરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: જો શપ્સ સુબહ ઔર શામ

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ، وَ اَنْتَ تَهْدِيْنِيْ، وَ اَنْتَ تُطْعِمُنِيْ، وَ اَنْتَ تَسْقِيْنِيْ، وَ اَنْتَ تُمَيِّنُنِيْ، وَ اَنْتَ تُحَيِّنُنِيْ

પઢે “અય અલ્લાહ! આપ હી ને મુઝે પૈદા ક્રિયા ઔર આપ હી મુઝે

छिदायत देने वाले हैं, आप ही मुझे खिलाते हैं, आप ही मुझे पिलाते हैं, आप ही मुझे मारेंगे और आप ही मुझे ज़िंदा करेंगे” तो जो अल्लाह तआला से मांगेगा अल्लाह तआला जरूर उसको अता करमायेंगे.

उजरत अब्दुल्लाह बिन सलाम रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के उजरत मूसा अलैहिस्सलाम रोजाना सात भरतभा ईन कलिमात के साथ हुआ किया करते थे और जो भी चीज वो अल्लाह तआला से मांगते थे अल्लाह तआला उनको अता इरमा देते थे. (तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

۲۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَتَامٍ الْبَاصِطِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ! مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ، فَقَدْ آدَى شُكْرَ يَوْمِهِ، وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمَسِّي فَقَدْ آدَى شُكْرَ لَيْلَتِهِ. رواه أبو داود. باب ما يقول إذا أصبح. رقم: ۵۰۷۳. وفي رواية النسائي بزيادة: أَوْ بِأَخِذٍ مِنْ خَلْقِكَ بَنَوْنَ ذَكَرَ الْمَسَاءِ فِي عَمَلِ يَوْمٍ وَاللَّيْلَةِ. رقم: ۷

उजरत अब्दुल्लाह बिन गन्नाम भयाजी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शम्स सुबह ये हुआ पण्डे

اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ

(अंय अल्लाह! जो भी कोई नेअमत मुझे या आपकी किसी मन्बूक (पैदा की हुई चीज) को आज सुबह मिली है वो तन्हा आप ही की तरफसे ही हुई है, आपका कोई शरीक नहीं, आप ही के लिये तमाम तारीफें हैं और आप ही के लिये सारा वशकर (शौज) है) तो उसने उस दिन की सारी नेअमतों का शुक्र अदा कर दिया और जिसने शाम होने पर ये हुआ पण्डी तो उसने उस रात की सारी नेअमतों का शुक्र अदा कर दिया. (अबू दाउद, नसाई)

۲۲۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ
 حِينَ يُصْبِحُ أَوْ يُمَسِّي: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَصْبَحْتُ اَشْهَدُكَ، وَ اُنْهَدُ حَمَلَةَ
 عَرْشِكَ وَ مَلَائِكَتَكَ، وَ جَمِیْعَ خَلْقِكَ اَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، وَ
 اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ اَعْتَقَ اللّٰهُ رُبْعَهُ مِنَ النَّارِ، فَمَنْ قَالَهَا
 مَرَّتَيْنِ اَعْتَقَ اللّٰهُ نِصْفَهُ، وَ مَنْ قَالَهَا ثَلَاثًا، اَعْتَقَ اللّٰهُ ثَلَاثَةَ اَرْبَاعِهِ، فَاِنْ
 قَالَهَا اَرْبَعًا اَعْتَقَهُ اللّٰهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ ابُو دَاوُدَ، بِإِسْنَادٍ يَحْسَبُهُ رِجَالُهُ مِنْهُمْ رِجَالًا ۝ ۶۹ ۝

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
 રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ
 ફરમાયા: જો શખ્સ સુબહ યા શામ એક મરતબા યે કલિમાત પખ્હ લે

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَصْبَحْتُ اَشْهَدُكَ وَ اُنْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَ مَلَائِكَتَكَ، وَ جَمِیْعَ
 خَلْقِكَ اَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، وَ اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ

(અય અલ્લાહ! મૈને ઇસ હાલ મેં સુબહ કી કે મૈં આપકો ગવાહ બનાતા
 હું, ઔર આપકે અર્શ કે ઉઠાને વાલોં કો, આપકે ફરિશ્તોં કો ઔર આપકી
 સારી મખ્લૂક કો ગવાહ બનાતા હું ઇસ બાત પર કે આપ હી અલ્લાહ હૈં
 આપકે સિવા કોઈ મઅબૂદ (પરસ્તિશ કે લાઈક) નહીં ઔર ઇસ પર કે
 મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) આપકે બંદે ઔર આપકે
 રસૂલ હૈં), તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ચૌથાઈ (૧/૪) હિસ્સા કો દોઝખ
 (જહન્નમ) સે આઝાદ ફરમા દેતે હૈં, જો દો મરતબા પખ્હે તો અલ્લાહ
 તઆલા ઉસકે આઘે હિસ્સા કો જહન્નમ કી આગ સે આઝાદ ફરમા દેતે
 હૈં, જો ત્રીન મરતબા પખ્હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ત્રીન ચૌથાઈ
 (૩/૪) હિસ્સા કો દોઝખ કી આગ સે આઝાદ ફરમા દેતે હૈં ઔર જો
 શખ્સ ચાર મરતબા પખ્હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો પૂરા દોઝખ કી
 આગ સે આઝાદ ફરમા દેતે હૈં. (અબૂ દાઉદ)

۲۳۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ ﷺ لِفَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَسْمَعِي مَا أَوْصِيكِ

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ
أَسْتَغِيْثُ أَصْلِحْ لِيْ شَأْنِيْ كُلَّهُ وَلَا تَكِلْنِيْ إِلَى نَفْسِيْ طَرْفَةَ عَيْنٍ .

رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ووافقه

النعوى ٥١٥/١

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु अन्हु रिवायत करते
हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उजरत इतिमा
रदियल्लाहु तआला अन्हा से इरमाया: मेरी नसीहत गौर से सुनो.
तुम सुण्डो शाम

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ أَصْلِحْ لِيْ شَأْنِيْ كُلَّهُ وَلَا تَكِلْنِيْ إِلَى
نَفْسِيْ طَرْفَةَ عَيْنٍ

कहा करो (अय हमेशा हमेशा ज़िंदा रहने वाले, अय जमीन व
आसमान और तमाम मख्लूक को काईम रखने वाले! मैं आपकी रहमत
का वास्ता देकर बरपाद करता हूँ के मेरे सारे काम दुरुस्त इरमा दीजिये
और मुझे ओक लम्हा के लिये भी मेरे नफ्स के डवाले न इरमाईये).
(मुस्तदरक हाकिम)

٢٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ
فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا لَقِيتُ مِنْ عَقْرَبٍ لَدَغْتَنِي الْبَارِحَةَ قَالَ: أَمَا
لَوْ قُلْتَ حِينَ أَمْسَيْتَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ،
لَمْ تَضُرَّكَ. رواه مسلم، باب في التَّعَوُّذِ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ ٠٠٠٠٠، رقم: ١٨٨٠

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के ओक शम्स
नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की पिदमत में छाजिर हुवे
और अर्ज किया: अल्लाह के रसूल! मुझे रात बिच्छू के काटने से णहुत
तकलीफ पहुंथी. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
इरमाया: अगर तुम शाम के वक़्त ये कलिमाँन केड लेते

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

(મैं અલ્લાહ તઆલા કે સારે (નફા દેને વાલે શિક્ષા દેને વાલે) કલિમાત કે ઝરિયે ઉસકી તમામ મખ્લૂક કે શર (પૈદા કી હુઈ ચીઝોં કી બુરાઈ) સે પનાહ યાહતા હું) તો તુમહે બિચ્છૂ કભી નુકસાન ન પહુંચા સકતા. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: બાઝ ઉલમા ને ફરમાયા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કે કલિમાત સે મુરાદ હુઆને કરીમ હૈ. (મિરકાત)

۲۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ

يُمْسِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ يَضُرَّهُ حِمَّةٌ يَلِكُ اللَّيْلَةُ قَالَ سَهْلٌ رَحِمَهُ اللَّهُ: فَكَانَ أَهْلًا تَعْلَمُهَا فَكَانُوا يَقُولُونَهَا كُلُّ لَيْلَةٍ فَلِدَعَتْ جَارِيَةً مِنْهُمْ فَلَمْ تَجِدْ لَهَا وَجَعًا.

رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن، باب دعاء اعوذ بكلمات الله التامات

..... رقم: ۳۶۰۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને શામ કે વકત તીન મરતબા યે કલિમાત કહે

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

તો ઉસ રાત ઉસકો કિસી કિસ્મ કા ઝહેર નુકસાન ન પહુંચા સકેગા. હઝરત સુહેલ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈ કે હમારે ઘર વાલોં ને ઈસ દુઆ કો યાદ કર રખ્યા થા ઓર વો રોઝાના રાત કો પળહ લિયા કરતે થે. એક રાત એક બચ્ચી કો કિસી ઝહરીલે જાનવર ને ડસ લિયા તો ઉસે ઉસકી તકલીફ બિલકુલ મેહસૂસ ન હુઈ. (તિરમિઝી)

۲۳۳- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ

يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَ قَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْحَشْرِ وَكُلَّ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنْ مَاتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمَ مَاتَ شَهِيدًا، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي كَانَ بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ. .

رواه الترمذی

وقال: هذا حديث حسن غريب، باب في فضل قراءة آخر سورة الحشر، رقم: २१२२

उजरत मअकिल बिन यसार रदियल्लाहु अन्हु नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल इरमाते हैं: जो शम्स सुबह तीन मरतबा

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

पण्ड कर सूरअे उशर की आपरी तीन आयात पण्ड ले तो उसके लिये अल्लाह तआला ७० उजार इरिशते मुक़रर इरमा देते हैं जो शाम तक उस पर रहमत भेजते रेहते हैं, और अगर उस दिन मर जाये तो शहीद मरेगा. और जो शम्स शाम को पण्डे तो उसके लिये अल्लाह तआला ७० उजार इरिशते मुक़रर इरमा देते हैं जो सुबह तक रहमत भेजते रेहते हैं और अगर उस रात मर जाये तो शहीद मरेगा. (तिरमिजी)

२३३- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّهُ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، لَمْ تُصِبْهُ فِتْنَةٌ بَلَاءٌ حَتَّى يُضَيَّحَ، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُضَيَّحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فِتْنَةٌ بَلَاءٌ حَتَّى يُمَيِّتَ. - رواه ابوداود، باب ما يقول إذا أصبح

رقم: ००८८

उजरत उस्मान बिन अइफ़ान रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जो शम्स शाम को तीन मरतबा ये कलिमात पण्डे तो सुबह होने तक और सुबह को तीन मरतबा पण्डे तो शाम होने तक उसे कोई अयानक मुशीबत नहीं पहुंचेगी (वो कलिमात ये हैं)

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّهُ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

(उस अल्लाह के नाम के साथ (उमने सुबह या शाम की) जिसके नाम के

साथ जमीन या आसमान में कोई चीज नुकसान नहीं पहुंचाती और वो (सब कुछ) सुनने और जानने वाला है). (अबू दाउद)

۲۳۵- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَ إِذَا أَمْسَى: حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ، كَفَّاهُ اللَّهُ مَا أَهَمَّهُ، صَادِقًا كَانَ بِهَا أَوْ كَاذِبًا.

رواه ابو الدرداء، باب ما يقول اذا اصبح، رقم: ۵۰۸۱

इसरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के जो शाम सुन्ही शाम सात मरतबा

حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

सब्ये हिल से कहे यानी इजीवत के यकीन के साथ कहे या यूं ही इजीवत के यकीन के बगैर कहे तो अल्लाह तआला उसकी (दुनिया और आभिरत के) तमाम गमों से छिजात इरमायेगे.

(तरजुमा: मुझे अल्लाह तआला ही काफ़ी हैं, उनके सिवा कोई मअबूद नहीं, उन ही पर मैंने बरोसा किया और वही अशो अजीम के मालिक हैं). (अबू दाउद)

۲۳۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُ هَوَلَاءِ الدَّعَوَاتِ حِينَ يُمَسِّي وَ حِينَ يُصْبِحُ: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الْعَاقِبَةَ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ فِی دِیْنِیْ وَ دُنْیَایْ وَ اٰخِرَتِیْ وَ اَعَالِیْ وَ اَسْفَلِیْ، اَللّٰهُمَّ اسْتُرْ غَوْرَاتِیْ وَ اٰمِنْ رَوْعَاتِیْ، اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِیْ مِنْ بَیْنِ يَدَیْ وَ مِنْ خَلْفِیْ، وَ عَنْ يَمَیْنِیْ وَ عَنْ شِمَالِیْ وَ مِنْ قُدْرَتِیْ، وَ اَعُوْذُ بِعَظَمَتِكَ اَنْ اُغْتَالَ مِنْ تَحْتِیْ. رواه ابو

داود، باب ما يقول اذا اصبح، رقم: ۵۰۷۴

इसरत अबुदुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्दुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सुन्ही शाम कभी भी इन दुआओं का पण्डना नहीं छोणते थे

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ
وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ
رُوعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ
شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي

(तरजुमा: या अल्लाह! मैं आपसे दुनिया व आभिरत में आझियत का
सवाल करता हूँ, या अल्लाह! मैं आपसे माझी याउता हूँ और अपने
दीन, दुनिया, अउलो अयाल (घर वालों) और माल में आझियत और
सलामती याउता हूँ, या अल्लाह! आप मेरे उयूब की पढा-पोशी
इरमाँये (औलों को छुपाँये) और मुजको ढौइ की थीजों से अमन
नसीब इरमाँये, या अल्लाह! आप मेरी आगे, पीछे, दाअें, बाअें
और ओपर से डिइजत इरमाँये और मैं आपकी अजमत की पनाउ
लेता हूँ इससे के मैं नीये की जानिब से अथानक उलाक कर दिया जाओँ).
(अबू दाउद)

۲۳۷- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ
أَنْ يَقُولَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا
عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ،
أَبُوءُ لَكَ بِبِعْثِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ
إِلَّا أَنْتَ قَالَ: وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مَوْقِنًا بِهَا قَمَاتٍ مِنْ يَوْمِهِ قِيلَ
أَنْ يُمْسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ، وَهُوَ مُوقِنٌ
بِهَا، قَمَاتٍ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بابُ أَفْضَلِ

الاستغفار، رقم: ६३०६

उजरत शदाद बिन औस रदियल्लाहु तआला अन्हु से
रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
इरमाया: सय्यहुल-ईस्तिगफार (मगाइरत मांगने का सनसे बेहतरे
तरीका) ये है के यूँ कहे:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ
وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ
بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

(તરજુમા: અય અલ્લાહ! આપ હી મેરે રબ હૈં આપકે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, આપ હી ને મુઝે પૈદા ફરમાયા હૈ. મૈં આપકા બંદા હૂં ઔર બકદ્રે ઈસ્તિતાઅત (તાકત કે મુતાબિક) આપસે કિયે હુવે અહદ ઔર વાદે પર કાઈમ હૂં, મૈં અપને કિયે હુવે બુરે અમલ સે આપકી પનાહ લેતા હૂં ઔર મુઝ પર જો આપકી નેઅમતેં હૈં ઉનકા મૈં ઈકરાર કરતા (માનતા) હૂં ઔર અપને ગુનાહોં કા ભી એતિરાફ કરતા (માનતા) હૂં લિહાઝા મુઝે બખ્શ દીજિયે કયુંકે ગુનાહોં કો આપકે અલાવા કોઈ નહીં બખ્શ સકતા.)

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને દિલ કે યકીન કે સાથ દિન કે કિસી હિસ્સા મેં ઈન કલિમાત કો પઢ્યા ઔર ઉસી દિન મેં શામ હોને સે પેહલે ઉસકો મૌત આ ગઈ તો વો જન્નતિયોં મેં સે હોગા. ઔર ઈસી તરહ અગર કિસી ને દિલ કે યકીન કે સાથ શામ કે કિસી હિસ્સા મેં ઈન કલિમાત કો પઢ્યા ઔર સુબહ હોને સે પેહલે ઉસકો મૌત આ ગઈ તો વો જન્નતિયોં મેં સે હોગા. (બુખારી)

۲۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُضْبَحُ "فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ" إِلَى "وَكَذَلِكَ تَخْرُجُونَ" (الرُّوم: ۱۶-۱۹)، أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَهُنَّ حِينَ يُمَسَّى. أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي لَيْلَتِهِ. رواه ابوداؤد، باب ما يقول اذا أصبح، رقم: ۵۰۷۶.

હઝરત ઈબને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તન્નાલા અન્હુમા સે ત્રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ સુબહ (સૂરએ રૂમ પારા ૨૧ કી) યે તીન આયાત

فَسُبْحَنَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

से तब्रक अल्लाह जिन तमसुन और जिन तसबिह के जे (मामूलात वगैरा) उससे छूट जाये उसका सवाब मिल जायेगा. और जे शम्स शाम को ये आयात पण्ड ले तो उस रात के जे (मामूलात) उससे छूट जाये उसका सवाब उसे मिल जायेगा.

(तरजुमा: तुम लोग जब शाम करो और जब सुबह करो तो अल्लाह तआला की पाकी बयान किया करो. और तमाम आसमान और जमीन में उन्ही की तारीफ़ होती है, और तुम सड़-पड़ के वक्त और सुड़ के वक्त (भी अल्लाह तआला की पाकी बयान किया करो) वो ज़िंदा को मुर्द से निकालते हैं और मुर्द को ज़िंदा से निकालते हैं और जमीन को उसके मुर्दा यानी भुशक होने (सूखने) के बाद ज़िंदा यानी सरसज्ज व शादाब करते हैं और इसी तरह तुम लोग (क्यामत के रोज़ कब्रों से) निकाले जाओगे). (अबू दाउद)

۲۳۹ - عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا وَلَجَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللَّهِ رَبَّنَا تَوَكَّلْنَا، ثُمَّ لِيَسْلَمْ عَلَى أَهْلِهِ. رواه أبو داود، باب ما يقول الرجل إذا دخل بيته، رقم: ۵۰۹۶.

इसरत अबू मालिक अशअरी रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब आदमी अपने घर में दाखिल हो तो ये दुआ पण्डे

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللَّهِ رَبَّنَا تَوَكَّلْنَا

(अय अल्लाह! मैं आपसे घर में दाखिल होने और घर से निकलने की

घैर (बलाई) मांगता हूँ यानी मेरा घर में दाखिल होना और बाहर निकलना मेरे लिये घैर का जरिया बने.) अल्लाह तआला ही के नाम के साथ हम घर में दाखिल हुवे और अल्लाह तआला ही के नाम के साथ हम घर से निकले और अल्लाह तआला ही पर ज़े हमारे रब हैं हमने भरोसा किया." फिर अपने घर वालों को सलाह करे. (अबू दाउद)

۲۳۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ وَلَا عِشَاءَ وَإِذَا دَخَلَ قُلْتُمْ يَذْكُرُ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعِشَاءَ. رواه مسلم بَاب آداب الطعام

والشراب واحكامهما، رقم: ५१६२

उजरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के उन्होंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को धरशाह करमाते हुवे सुना: जब आदमी अपने घर में दाखिल होता (जाता) है और दाखिल होने और जाने के वक्त अल्लाह तआला का जिक करता है तो शैतान (अपने साथियों से) केहता है: यहाँ तुम्हारे लिये न रात ठहरने की जगह है और न रात का जाना है. और जब घर में दाखिल होता है और दाखिल होते वक्त अल्लाह तआला का जिक नहीं करता तो शैतान (अपने साथियों से) केहता है के यहाँ तुम्हें रात रेहने की जगह मिल गई और जब जाने के वक्त भी अल्लाह तआला का जिक नहीं करता तो शैतान (अपने साथियों से) केहता है के यहाँ तुम्हें रात रेहने की जगह और जाना भी मिल गया. (मुस्लिम)

۲۳۱- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ بَيْتِي قَطُّ إِلَّا رَفَعَ عَرَفَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: االلَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ.

رواه ابو داود، باب ما يقول اذا خرج من بيته، رقم: ५०९६

उजरत उम्मे सलमा रहियल्लाहु तआला अच्छा रिवायत करती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब भी मेरे घर से निकलते तो आसमान की तरफ निगाह (नजर) उठा कर ये हुआ पण्डते:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُبِکَ اَنْ اُضِلَّ اَوْ اُضِلَّ اَوْ اَزِلَّ اَوْ اَزَلَ اَوْ اُظْلِمَ اَوْ اُظْلَمَ اَوْ اُجْهَلَ اَوْ یُجْهَلَ عَلَیَّ

(तरजुमा: अय अल्लाह मैं आपकी पनाह मांगता हूँ के मैं गुमराह हो जाऊँ या गुमराह किया जाऊँ, या सीधे रास्ता से इसल जाऊँ या इसलाया जाऊँ, या जुल्म करूँ या मुझ पर जुल्म किया जाओ, या मैं जहालत में भ्रम भरताओ करूँ या मेरे साथ जहालत में भ्रम भरताओ किया जाओ). (अबू दौद)

۲۴۲- عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنْ قَالَ

يَعْنِي اِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ: بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ يَقَالَ لَهُ: كُفِّيتَ وَوُقِّيتَ وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ. رواه الفريزى

و قال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما جاء ما يقول الرجل اذا خرج من بيته،

رقم: ۲۴۲۱ و ابو داود، وفيه يُقَالُ جَنْبِئًا: هُدِيْتُ وَ كُفِّيتَ وَ وُقِّيتَ

فَتَنَحَّى لَهُ الشَّيْطَانُ، فَيَقُولُ شَيْطَانُ آخَرُ: كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ

هُدِيَ وَ كُفِّي وَ وُقِّي، باب ما يقول اذا خرج من بيته، رقم: ۵۰۹۵

उजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अच्छा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने घर से निकलते वक्त ये हुआ पण्डे

بِسْمِ اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ

(मैं अल्लाह का नाम लेकर निकल रहा हूँ, अल्लाह ही पर मेरा भरोसा है, किसी भीर (भलाई) के हासिल करने या किसी शर (भ्रम) से बचने में कामयाबी अल्लाह ही के हुक्म से हो सकती है) उस वक्त उससे कहा जाता है यानी इरिश्ते केहतें हैं: तुम्हारे काम बना दिये गये और

तुम्हारी हर शर से डिफाजत की गई. शैतान (नामुराह छोकर) उससे दूर हो जाता है. (तिरमिजी)

अक रिवायत में ये है के उस वक्त (ईस दुआ के पण्डने के बाद) उससे कहा जाता है: तुम्हें पूरी रहनुमाई मिल गई, तुम्हारे काम बना दिये गए और तुम्हारी डिफाजत की गई. युनांये शयातीन उससे दूर हो जाते हैं. दूसरा शैतान पेड़ले शैतान से केडता है: तू उस शप्स पर डेसे काबू पा सकता है जिसे रहनुमाई मिल गई हो, जिसके काम बना दिये गए हो और जिसकी डिफाजत की गई हो. (अबू दाउद)

۲۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. رواه البخاري باب الدعاء عند الكرب، رقم: ۱۳۴۶

उजरत ईप्ने अण्णास रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम बेयैनी के वक्त ये दुआ पण्डते थे:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

(तरजुमा: अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद नहीं है जो बहुत बणे और बुरहानर हैं (गुनाह पर डेरन पकण नहीं करमाते) अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद नहीं है जो अर्श अजीम के रब हैं, अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद नहीं है जो आसमानों और जमीनों और मुअज्ज-जज (ईज्जत वाले) अर्श के रब हैं). (बुखारी)

۲۳۴- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: دَعَاؤُ الْمَكْرُوبِ: اَللّهُمَّ رَحْمَتَكَ ارْجُوْ، فَلَا تَكْنِىْ اِلَى نَفْسِي طَرَفَةً غَيْرِ، وَاصْلِحْ لِيْ شَأْنِيْ كُلَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه ابو داود باب ما يقول

उजरत अबू बकरउ रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है
के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह करमाया: जो
शप्स मुसीबत में मुज्तिवा हो वो ये हुआ पण्डे:

اَللّٰهُمَّ رَحْمَتَكَ اَرْجُوْ، فَلَا تَكِلْنِيْ اِلَى نَفْسِيْ طَرَفَةً عَيْنٍ، وَاصْلِحْ لِيْ
شَأْنِيْ كُلَّهُ، لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ

(अय अल्लाह! मैं आपकी रहमत की उम्मीद करता हूँ, मुझे पलक
उपकने के बराबर भी मेरे नफ्स के उवाले न इरमाईये. मेरे तमाम
हालात को दुरुस्त इरमा (सुधार) दीजिये, आपके सिवा कोई मअबूद
नहीं है). (बुखारी)

२३५- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ تَقُولُ: سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا
إِلَيْهِ رَاْجِعُونَ، اَللّٰهُمَّ اُجْرِنِيْ فِيْ مُصِيبَتِيْ وَاخْلِفْ لِيْ خَيْرًا مِنْهَا اِلَّا
اَجْرَهُ اللهُ فِيْ مُصِيبَتِهِ، وَاخْلَفْ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا قَالَتْ: فَلَمَّا تَوَقَّيْ
اَبُو سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قُلْتُ كَمَا اَمَرَنِيْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَاخْلَفَ
اللهُ لِيْ خَيْرًا مِنْهُ، رَسُولُ اللهِ ﷺ. رواه مسلم، باب ما يقال عند المصيبة،

رقم: २११७

उजरत उम्मे सलमा रदियल्लाहु अन्हा जो रसूलुल्लाह
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की अहलिया मुहतरमा (बीवी) हैं,
इरमाती हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को धरशाह
इरमाते हुवे सुना: जिस बंटे को कोई मुसीबत पडुंये और वो ये हुआ
पण्डे ले:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا اِلَيْهِ رَاْجِعُونَ، اَللّٰهُمَّ اُجْرِنِيْ فِيْ مُصِيبَتِيْ وَاخْلِفْ لِيْ خَيْرًا مِنْهَا

(बेशक हम अल्लाह तआला ही के लिये हैं और अल्लाह तआला ही की
तरफ लौटने वाले हैं. अय अल्लाह मुझे मेरी मुसीबत में सवाभ अता
इरमाईये और जो चीज आपने मुझसे ले ली है उससे बेहतर चीज

अता इरमाईये) तो अल्लाह तआला उसको उस मुसीबत में सवाल अता इरमाते हैं और उसको उस क़ैत-शुदा (भोई, जाये हुई) चीज़ के बदले में उससे अच्छी चीज़ ईनायत इरमा देते हैं. उज़रत उम्मे सलमा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाती हैं के जब उज़रत अबू सलमा रदियल्लाहु तआला अन्हु क़ैत हो (ईन्तिकाव कर, मर) गये तो मैंने ईसी तरह दुआ की जिस तरह रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे ईस दुआ का हुकम दिया था तो अल्लाह तआला ने मुझे अबू सलमा से बेहतर बदल अता इरमा दिया यानी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को मेरा शौहर बना दिया. (मुस्लिम)

۲۳۶- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ (فِي رَجُلٍ غَضِبَ عَلَى الْآخِرِ) لَوْ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ. (وموضع الحديث) رواه البخاري، باب قصة ابليس و جنوده، رقم: ۳۲۸۲

उज़रत सुलैमान बिन सुरद रदियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (अक शप्स के बारे में जो दूसरे पर नाराज़ हो रहा था) ईरशाद इरमाया: अगर ये शप्स "अज़िज़ु बिल्लाहि मिनश शैतान" पण्ड ले तो ईसका गुस्सा जाता रहे. (बुખारी)

۲۳۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَرَكْتُ بِهِ فَاقَةً فَاتْرَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدِّ فَاقَتَهُ، وَمَنْ تَرَكْتُ بِهِ فَاقَةً فَاتْرَلَهَا بِاللَّهِ فَيُوشِكُ اللَّهُ لَهُ بِرِزْقٍ عَاجِلٍ أَوْ آجِلٍ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما جاء في الهم في الدنيا وجهها، رقم: ۳۲۲۶

उज़रत अब्दुल्लाह बिन मस्गीद रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: जिस शप्स को झंका (माना न मिलने) की नौबत आ जाये और वो उसको दूर करने के लिये लोगों से सवाल करे तो उसका झंका भंड न होगा. और जिस शप्स को झंका की नौबत आ जाये और वो उसको दूर करने के लिये अल्लाह तआला से सवाल करे तो अल्लाह तआला

જલ્દ ઉસકી રોજી કા ઇન્તિજામ ફરમા દેતે હૈં, ફૌર ન મિલ જાએ યા કુઇ તાખીર (દેર) સે. (તિરમિઝી)

۲۳۸- عَنْ أَبِي وَائِلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ مُكَاتِبًا جَاءَهُ فَقَالَ: إِنِّي قَدْ عَجِزْتُ عَنْ كِتَابَتِي فَأَعْنِي، قَالَ: أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ عَلَّمَنِيَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ لَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ جَبَلٍ صَبْرٍ دَيْنًا أَدَاَهُ اللَّهُ عَنْكَ قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ. رواه الترمذی و قال: هذا حديث حسن غريب، إحدایت

شكى من ابواب الدعوات، رقم: ۳۵۶۳

હઝરત અબૂ વાઈલ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે એક મુકાતબ (ગુલામ) ને હઝરત અલી રહિયલ્લાહુ અન્હુ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર અર્જ કિયા: મેં (બદલે-કિતાબત મેં) તય શુદા માલ અદા નહીં કર પા રહા. આપ ઈસ બોઝ મેં મેરી મદદ ફરમાએ. હઝરત અલી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: કયા મેં તુમ્હેં વો કલિમાત ન સિખા હૂં જો મુઝે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સિખાએ થે? અગર તુમ પર (યમન કે) સીર પહાળ કે બરાબર ભી કર્જ હો તો ભી અલ્લાહ તઆલા ઉસ કર્જ કો અદા કર દેંગે. તુમ યે દુઆ પખ્લા કરો

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ (યા અલ્લાહ! મુઝે અપના હલાલ રિઝક દેકર હરામ સે બચા લીજિયે ઔર મુઝે અપને ફઝલો કરમ સે અપને ગૈર સે બેનિયાઝ (બેપરવા) કર દીજિયે). (તિરમિઝી)

ફાઈદા: મુકાતબ ઉસ ગુલામ કો કેહતે હૈં જિસે ઉસકે આકા (માલિક) ને કહા હો કે અગર તુમ ઇતના માલ ઇતને અરસા (મુદત) મેં અદા કર દોગે તો તુમ આઝાદ હો જાઓગે, જો માલ ઈસ મામલે મેં તય કિયા જતા હૈં ઉસકો બદલે-કિતાબત કેહતે હૈં.

۲۳۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ

أَبُو أَمَامَةَ، فَقَالَ: يَا أَبَا أَمَامَةَ مَا لِي أَرَاكَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فِي
غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ؟ قَالَ: هُمُومٌ لِرَفِيقَتِي وَذِيوِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقَالَ:
أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلَامًا إِذَا قُلْتَهُ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْكَ غَمُّكَ وَ قَضَى عَنْكَ ذَنْبُكَ؟
قَالَ: قُلْتُ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: قُلْ: إِذَا أَصْبَحْتَ وَ إِذَا
أَمْسَيْتَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ
الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبَخْلِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ
غَلِيَةِ الدِّينِ وَ فَهْرِ الرِّجَالِ، قَالَ: فَقَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَنْيَ وَ
قَضَى عَنِّي ذَنْبِي. رواه ابو داود، باب في الاستعاذة، رقم: ١٥٥٥

उत्तरत अबू सईद जुदरी रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत
करते हैं के अक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम मस्जिद
में तशरीफ लाये तो आपकी नजर अक अ-सारी शम्स पर पणी जिनका
नाम अबू उमामा था. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
करमाया: अबू उमामा! क्या बात है मैं तुम्हें नमाज के वकत के अलावा
मस्जिद में (अलग थलग) बैठा हुआ देण रहा हूं? उत्तरत अबू उमामा
रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! मुझे गमों
और कर्जों ने घेर रक्खा है. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
ईरशाह करमाया: क्या मैं तुम्हें अक हुआ न सिखावा हूं, जब तुम उसको
कहोगे तो अल्लाह तआला तुम्हारे गम दूर कर देंगे और तुम्हारा कर्ज
उतरवा देंगे? उत्तरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज
किया: या रसूलुल्लाह! जरूर सिखा दें. आप सल्लल्लाहु अलैहि
वसल्लम ने ईरशाह करमाया: सुनो शाम ये हुआ पण्डा करो:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ،
وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبَخْلِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلِيَةِ الدِّينِ وَ فَهْرِ الرِّجَالِ

(तरजुमा: या अल्लाह! मैं डिक और गम से आपकी पनाह लेता हूं,
और मैं बे-बसी और सुस्ती से आपकी पनाह लेता हूं और मैं कंजूसी
और जुलदिली से आपकी पनाह लेता हूं और मैं कर्ज के बोझ में दबने

से और लोगों के मेरे बिपर दबाओ से आपकी पनाह लेता हूँ) उजरत
अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं मैंने सुण्डो शाम
ईस दुआ को पण्डा तो अल्लाह तआला ने मेरे गम दूर कर दिये और
मेरा सारा कर्जा भी अदा करवा दिया. (अबू दौद)

२५०- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا
مَاتَ رُلْدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ لِمَلَائِكِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ:
نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ ثَوَادِهِ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ
عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ حَمْدَكَ وَاسْتَرجِعْ، فَيَقُولُ اللَّهُ: إِنِّي لِعَبْدِي بَيْتًا
فِي الْجَنَّةِ وَسُورَةٌ بَيْنَ الْحَمْدِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

غريب، باب فضل المصيبة إذا احتسب، رقم: १०२१

उजरत अबू मूसा अशअरी रदियल्लाहु तआला अन्हु
रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
इरमाया: जब किसी का बच्चा झूत हो (मर) जाता है तो अल्लाह
तआला इरिशतों से पूछते हैं: तुम मेरे बंदे के बच्चे को ले आओ? वो अर्ज
करते हैं: जो हां! अल्लाह तआला इरमाते हैं: तुम मेरे बंदे के दिल के
टुकड़े को ले आओ? वो अर्ज करते हैं: जो हां! अल्लाह तआला पूछते हैं:
मेरे बंदे ने ईस पर क्या कहा: वो अर्ज करते हैं: आपकी तारीफ़ की और
“ईन्ना बिल्लाहि वईन्ना ईलैहि राजिउन” पण्डा. अल्लाह तआला
इरिशतों को हुकम देते हैं के मेरे बंदे के दिले जन्नत में ओक घर बनाओ
और उसका नाम “बैतुल हम्द” यानी तारीफ़ का घर रण्णो (तिरमिज़ी)

२५१. عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْلَمُهُمْ إِذَا
خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ، فَكَانَ قَائِلُهُمْ يَقُولُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لِلْآحِقُونَ، أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ

الْعَافِيَةَ. رواه مسلم، باب ما يقال عند دخول القبور والدعاء لأهلها، رقم: २०५८

उजरत बुरैदा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સહાબા કિરામ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કો સિખાતે થે કે જબ કબ્રસ્તાન જાએ તો ઈસ તરહ કહે:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ
لَلْآحِقُونَ، أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ.

(ઈસ બસ્તી કે રહેને વાલે મોમિનોં ઔર મુસલમાનોં તુમ પર સલામ હો, બિલા શુબહ (બેશક) હમ ભી ઈશ્આ અલ્લાહ તુમસે અન્કરીબ (જલ્દ હી) મિલને વાલે હૈં. હમ અલ્લાહ તઆલા સે અપને ઔર તુમહારે લિયે આફિયત કા સવાલ કરતૈ હૈં). (મુસ્લિમ)

۲۵۲. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ
أَلْفِ دَرَجَةٍ. رواه الترمذی، باب ما يقول إذا دخل السوق، رقم: ۳۴۲۸ وقال الترمذی فی رواية
له مكان "وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ"، "وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ"، رقم: ۳۴۲۹

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને બાઝાર મેં કદમ રખતે હુવે યે કલિમાત પઢહે:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે દસ લાખ નેકિયાં લિખ દેતે હૈં, ઔર ઉસકી ૨૫ લાખ ખતાએ (ગુનાહ) મિટા દેતે હૈં, ઔર દસ લાખ દર્જે ઉસકે બુલંદ કર દેતે હૈં. એક રિવાયત મેં દસ લાખ દર્જે બુલંદ કરને કે બજાએ જન્મત મેં એક મહલ બના દેને કા ઝિક હૈં. (તિરમિઝી)

૨૫૨. عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ بِأَخْرَةٍ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ مِنَ الْمَجْلِسِ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْكَ لَتَقُولُ قَوْلًا مَا كُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى؟ قَالَ: كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ. رواه أبو داود، باب في كفارة المجلس، رقم: ૪૮૫૯

હઝરત અબૂ બરઝા અસ્લમી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા મામૂલ (કાઈદા, દસ્તૂર) ઉમ્મે મુબારક કે આખરી ઝમાના મેં યે થા કે જબ મજલિસ સે ઉઠને કા ઈરાદા ફરમાતે તો

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ
પળડા કરતે. એક શખ્સ ને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! આજ કલ આપકા મામૂલ એક દુઆ કે પળડને કા હૈ જો પેહલે નહીં થા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા કે યે દુઆ મજલિસ (કી લગઝિશોં (ગુનાહોં)) કા કફારા (ગુનાહ ધોને વાલા) હૈ. (તરજુમા: અય અલ્લાહ! આપ પાક હૈં, મેં આપકી તારીફ બયાન કરતા હૂં, મેં ગવાહી દેતા હૂં કે આપકે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, મેં આપસે માફી ચાહતા હૂં ઔર આપકે સામને તૌબા કરતા હૂં). (અબૂ દાઉદ)

૨૫૩. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ، فَقَالَهَا فِي مَجْلِسٍ ذُكِرَ كَانَتْ كَالطَّابِعِ يُطْبَعُ عَلَيْهِ، وَمَنْ قَالَهَا فِي مَجْلِسٍ لَعُورٍ كَانَتْ كَفَّارَةً لَهُ. رواه الحاكم

وغير هذا حديث صحيح على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه الشيخان ૫૩૮

હઝરત જુબૈર બિન મુત્ઠમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ

રિવાયત કરતે હોં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને ઝિક્ર કી મજલિસ (કે આખિર) મેં યે દુઆ પઢી

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتُ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

યે દુઆ ઉસ મજલિસે ઝિક્ર કે લિયે ઈસ તરહ હોગી જિસ તરહ (અહમ કાગઝાત પર) મુહર (છાપ, સ્ટેમ્પ) લગા દી જાતી હે યાની યે મજલિસ અલ્લાહ કે હાં કુબૂલ હો જાતી હે ઔર ઈસકા અજર વ સવાબ અલ્લાહ કે હાં મહફૂઝ હો જાતા હે ઔર અગર યે દુઆ ઔસી મજલિસ મેં પઢે જિસમેં બેકાર બાતેં હુઈ હોં તો યે દુઆ ઉસ મજલિસ કા કફફારા બન જાએગી. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۲۵۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَفْضَلُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَاةٍ فَقَالَ: أَفْسِيئُهَا وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِذَا رَجَعَتِ الْخَادِمُ تَقُولُ: مَا قَالُوا؟ تَقُولُ الْخَادِمُ: قَالُوا: بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمْ تَقُولُ عَائِشَةُ: رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَفِيهِمْ بَارَكَ اللَّهُ تَرَدُّ عَلَيْهِمْ مِثْلَ مَا قَالُوا وَبَقِيَ أَجْرُنَا لَنَا. الوائل: أصيب من الكلم الطيب قال المحشي: اسناده صحيح ۱۸۲

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હોં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ એક બકરી હદયા (તોહફે) મેં આઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આઈશા ઈસે તકસીમ કરદો (બાંટ દો). જબ ખાદિમા (નોકરાની) લોગોં મેં ગોશત તકસીમ કરકે વાપસ આતી તો હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા પૂછતી: લોગોં ને કયા કહા? ખાદિમા કેહતી: લોગોં ને بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمْ કહા યાની અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં બરકત દે. હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી اللَّهُ فِيكُمْ યાની અલ્લાહ તઆલા ઉન્હેં બરકત દે. હમ ને ઉનકો વહી દુઆ દી જો ઉન્હોં ને હમેં દી (દુઆ દેને મેં હમ ઔર વો બરાબર હો ગએ) અબ ગોશત કી તકસીમ કા સવાબ હમારે લિયે બાકી

રેહ ગયા. (અલ્લાહિલુસ્સયિબ)

૨૫૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُؤْتِي بِأَوَّلِ الثَّمَرِ فَيَقُولُ: اَللَّهُمَّ! بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَفِي ثَمَارِنَا، وَفِي مُدَنَّا وَفِي صَاعِنَا بَرَكَةً مَعَ بَرَكَةِ ثَمِّ يُغْطِيهِ أَصْغَرُ مَنْ يَحْضُرُهُ مِنَ الْوِلْدَانِ.

رواه مسلم، باب فضل المدينة، ૦૦૦૦، رقم: ૩૩૩૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં મૌસમ કા નયા ફલ પેશ કિયા જાતા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ યે દુઆ પઠાતે

اَللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَفِي ثَمَارِنَا وَفِي مُدَنَّا
وَفِي صَاعِنَا بَرَكَةً مَعَ بَرَكَةِ

(અય અલ્લાહ! આપ હમારે શહર મદીના મેં, હમારે ફલોં મેં, હમારે મુદ્દ મેં ઔર હમારે સાઅ મેં ખૂબ બરકત અતા ફરમાઈયે). ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસ વકત જો બચ્ચે હાઝિર હોતે ઉનમેં સે સબસે છોટે બચ્ચે કો વો ફલ દે દિયા કરતે થે. (મુસ્લિમ)

કાઈદા: મુદ્દ, નાપને કા છોટા પૈમાના હૈ જિસમેં તકરીબન એક કિલો કી મિકદાર આ જાતી હૈ. સાઅ નાપને કા બળા પૈમાના હૈ જિસમેં તકરીબન ચાર કિલો કી મિકદાર આ જાતી હૈ.

૨૫૨- عَنْ وَخْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا نَأْكُلُ وَلَا نَشْبَعُ، قَالَ: فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُونَ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ. رواه أبو داود، باب في الاجتماع على الطعام، رقم: ૩૪૧૬

હઝરત વહશી બિન હર્બ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે ચંદ સહાબા ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમ ખાના ખાતે હૈં મગર હમારા પેટ નહીં ભરતા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને પૂછા: શાયદ તુમ લોગ અલાહિદા અલાહિદા (અલગ

अलग) जाते हो? उन्होंने अर्ज किया: जो हां. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुम लोग जाना अंक जगह जमा होकर और अल्लाह तआला का नाम लेकर जाया करो, तुम्हारे जाने में बरकत होगी. (अबू दाउद)

२५८- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: وَمَنْ لَيْسَ ثَوْبًا فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا الثَّوْبَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. رواه أبو داود.

باب ما يقول إذا لیس ثوباً جدیداً، رقم: ६۰۲۳

इजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जिसने जाना जाकर ये हुआ पण्डी

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ (तमाम तारीफें अल्लाह तआला के लिये हैं जिन्होंने मुझे ये जाना पिलाया और मेरी कोशिश और ताकत के बगैर मुझे ये नसीब फरमाया) तो उसके अगले पिछले गुनाह माफ हो जाते हैं.

और जिसने कपणा पहन कर ये हुआ पण्डी

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا الثَّوْبَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ (तमाम तारीफें अल्लाह तआला के लिये हैं जिन्होंने मुझे ये कपणा पहनाया और मेरी कोशिश और ताकत के बगैर मुझे ये नसीब फरमाया) तो उसके अगले पिछले गुनाह माफ हो जाते हैं. (अबू दाउद)

फाईदा: अगले गुनाह माफ होने का मतलब ये है के आईन्दा (आगे, बाद में) अल्लाह तआला अपने उस बंदे की गुनाहों से लिहाजत फरमायेंगे. (अलबुल-मजहूद)

२५९- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

يَقُولُ: مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا جَدِيدًا فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أَوَارَى
بِهِ عَوْرَتِي وَآتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي، ثُمَّ عَمَدَ إِلَى الثُّوبِ الَّذِي أَخْلَقَ
فَتَصَدَّقَ بِهِ كَانَ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَفِي حِفْظِ اللَّهِ وَفِي سِتْرِ اللَّهِ حَيًّا وَ
مَيِّتًا. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، احاديث شتى من ابواب الدعوات، رقم:

۳۵۶۰

छतरत उमर बिन अताब रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते
हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह
इरमाते हुवे सुना: जो शम्स नया कपणा पहने कर ये दुआ पण्डे:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أَوَارَى بِهِ عَوْرَتِي وَآتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي

(तमाम तारीकें अल्लाह तआला के लिये हैं जिन्होंने मुझे कपणे
पेहनाये, इन कपणों से मैं अपना सतर (मर्द या औरत का वो छिस्सा
जिस पर पर्दा वाजिब है, शर्मगाह) छुपाता हूँ और अपनी जिंदगी में
इनसे जीनत (सजावट) हासिल करता हूँ) फिर पुराने कपणे को सटका
करदे तो जिंदगी में और मरने के बाद अल्लाह तआला की छिफाऊत
और अमान में रहेगा और उसके गुनाहों पर अल्लाह तआला पर्दा
डाले रज्ममेंगे. (तिरमिजी)

۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ

الدِّيكِ فَسَلُّوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا. وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهَقَ
الْحَمِيرِ فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهَا رَأَتْ شَيْطَانًا. رواه البخاري،

باب خير مال المسلم رقم: ۳۳۰۳

छतरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते
हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया:
जब तुम मुर्ग की आवाज सुनो तो अल्लाह तआला से उसके इजल का
सवाल करो क्युंके वो इरिशता को देण कर आवाज देता है. और जब तुम
गधे की आवाज सुनो तो शैतान से अल्लाह तआला की पनाह मांगो
क्युंके वो शैतान को देण कर भोलता है. (बुखारी)

२११- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْيَمَنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما يقول عند

رؤية الهلال، الجامع الصحيح للترمذی، رقم: ३६०१

उमरत तलहा बिन उबैदुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के जब नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम नया यांह देभते तो ये दुआ पण्डते:

اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْيَمَنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ
(अय अल्लाह! ये यांह हमारे उपर भरकत, ईमान, सलामती और ईस्लाम के साथ निकालिये. अय यांह मेरा और तेरा रब अल्लाह तआला है). (तिरमिज़ी)

२१२- عَنْ قَتَادَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ: هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، أَمِنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا. رواه ابو داؤد، باب ما يقول الرجل اذا

راى الهلال، رقم: ००१२

उमरत कतादा रहमतुल्लाहि अलैहि इरमाते हैं: मुझे ये बात पहुंची है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब नये यांह को देभते तो तीन बार इरमाते:

هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، هَلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ، أَمِنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ
(ये पैर और हिदायत का यांह हो, ये पैर और हिदायत का यांह हो, ये पैर और हिदायत का यांह हो, मैं ईमान लाया अल्लाह तआला पर जिन्होंने तुझे पैदा किया). इर इरमाते:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا

(તમામ તારીફે અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હૈં જિન્હોને ફુલાં મહીના ખત્મ કિયા ઓર ફુલાં મહીના શુર કિયા). (અબૂ દાઉદ)

۲۶۳- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ رَأَى صَاحِبَ بَلَاءٍ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا، إِلَّا غُفِرَ لِي مِنْ ذَلِكَ الْبَلَاءِ، كَأَنِّي مَا كَانَ مَا عَاشَ - رواه الترمذی و قال: هذا حديث غريب، باب ما جاء ما يقول اذا رأى مبتلى، رقم: ۳۴۳۱

હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી મુસીબત-ઝદા (જિસ પર મુસીબત હો) કો દેખ કર ચે દુઆ પળ લે:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا

તો ઈસ દુઆ કા પળને વાલા ઉસ પરેશાની સે ઝિંદગી ભર મહફૂઝ રહેગા ખ્વાહ વો પરેશાની કેસી હી હો.

(તરજુમા: સબ તારીફે અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હૈં જિન્હોને મુઝે ઈસ હાલ સે બચાયા જિસમેં તુમહેં મુખ્તિલા કિયા ઓર ઉસને અપની બહુત સી મખ્લૂક (પૈદા કી હુઈ ચીઝો) પર મુઝે ફઝીલત દી). (તિરમિઝી)

ફાઈદા: હઝરત જઅફર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે ચે અલ્ફાઝ અપને દિલ મેં કહે ઓર મુસીબત-ઝદા કો ન સુનાએ. (તિરમિઝી)

۲۶۴- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ حَذِّهِ ثُمَّ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ اَمُوتُ وَاخْيِي وَ اِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اَحْيَانَا بَعْدَ مَا اَمَاتَنَا وَ اِلَيْهِ الْمُنُّوْر. رواه البخارى، باب وضع اليد تحت الحذ اليمنى، رقم: ۶۳۱۴

હઝરત હુઝેફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब रात को अपने बिस्तर पर लेटते तो अपना हाथ अपने दुप्पसार (गाल) के नीचे रખते फिर ये हुआ पण्डते: **اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيُ** (अय अल्लाह मैं

आपका नाम लेकर मरता हूँ यानी सोता हूँ और ज़िंदा होता हूँ यानी ज़गता हूँ) और जब बेदर छोते (जगते) तो ये हुआ पण्डते

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

(तमाम तारीफें अल्लाह तआला के लिये हैं जिंसने हमें मार कर ज़िंदगी बप्शी और हमको उन्ही की तरफ़ कब्रों से उठ कर जाना है). (बुखारी)

२१५- **عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:**

إِذَا آتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى

شِقِّكَ الْيَمِينِ وَقُلْ: اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ إِلَيْكَ، وَقَوَّضْتُ أَمْرِي

إِلَيْكَ، وَالْجَنَاتِ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا

مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

قَالَ: فَإِنْ مِتُّ مِتُّ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ قَالَ الْبَرَاءُ:

فَقُلْتُ اسْتَذْكِرْهُنَّ، فَقُلْتُ: وَبِرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، قَالَ: لَا وَ

نَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ . رواه أبو داود، باب ما يقول عند النوم، رقم: ५०६० و زاد

سلم وإِنْ أَصْبَحْتَ أَصْبَتَ خَيْرًا، باب الدعاء عند النوم، رقم: १८८०

उत्तरत बराअ बिन आज़िब रदियल्लाहु तआला अन्हुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझसे ईरशाह इरमाया: जब तुम (सोने के लिये) बिस्तर पर आने का ईरादा करो तो पुजूकरो, फिर दाई (सीधी) करवट पर लेट कर ये हुआ पण्डो:

اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ إِلَيْكَ، وَقَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَالْجَنَاتِ

ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا

إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

(તરજુમા: અય અલ્લાહ! મેંને અપની જાન આપકે સુપુર્દ (હવાલે) કરદી
 ઔર અપના મામલા આપકે હવાલે કર દિયા ઔર આપસે ડરતે હુવે
 ઔર આપ હી કી તરફ રગબત (શૌક) કરતે હુવે મેંને આપકા સહારા
 લિયા. આપકી ઝાત કે અલાવા કોઈ પનાહ કી જગહ ઔર નજાત કી
 જગહ નહીં હૈ. ઔર જો કિતાબ આપને ઉતારી હૈ ઉસ પર મેં ઈમાન લે
 આયા ઔર જો નબી આપને ભેજા હૈ ઉસ પર ભી મેં ઈમાન લે આયા).
 રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હઝરત બરાઅ રદિયલ્લાહુ
 તઆલા અન્હુ સે ફરમાયા: (અગર ઈસ દુઆ કો પઢ કર સો જાઓ)
 ફિર રાત તુમહારી મૌત આ જાએ તો તુમહારી મૌત ઈસ્લામ પર હોગી
 ઔર અગર સુબહ ઉઠોગે તો તુમહેં બળી ખેર મિલેગી ઔર ઈસ દુઆ કે
 બાદ કોઈ ઔર બાત ન કરો (બલકે સો જાઓ). હઝરત બરાઅ
 રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ
 અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને હી ઈસ દુઆ કો યાદ કરને લગા તો મેંને

(આખરી જુમલા મેં) **وَنَبِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتُ** કી જગહ

وَبِرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتُ કહા, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
 વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં (બલકે) **وَنَبِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتُ**
 કહો. (અબૂ દાઉદ)

۲۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَوَى
 أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَنْقُضْ فِرَاشَهُ بِدَاخِلَةِ إِزَارِهِ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي مَا
 خَلَفَهُ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُ: بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتَ جَنِّي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ
 أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَأَرْحَمَهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَأَحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ
 عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ. رواه البخاري، كتاب الدعوات، رقم: ۲۲۲۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે
 નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ
 તુમમેં સે કોઈ અપને બિસ્તર પર આએ તો બિસ્તર કો અપને તહબંદ કે
 કિનારે સે તીન મરતબા ઝાબ લે કયૂંકે ઉસે માલૂમ નહીં કે ઉસકે બિસ્તર
 પર ઉસકી ગૈર મૌજૂદગી મેં કયા ચીઝ આ ગઈ હો, યાની મુમકિન હૈ કે

उसकी गैर मौजूदगी में बिस्तर के अंदर कोई ज़हरीला जानवर छुप गया हो. फिर कहे:

بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنِيَّ، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي
فَارْحَمْهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

(तरजुमा: अय मेरे रब! मैंने आपका नाम लेकर अपना पेड़लू बिस्तर पर रक्खा है और आपके नाम से उसको उठाऊँगा, अगर आप सोने की छालत में मेरी इश को कब्ज करवें (निकाल लें) तो इस पर रहम करमा दीजियेगा और अगर आप इसे ज़िंदा रखें तो इसकी इसी तरह हिफाजत कीजिये जिस तरह आप अपने नेक बंधों की हिफाजत करमाते हैं). (बुखारी)

۲۶۷- عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْقُدَ وَضَعَ يَدَهُ الَّتِي تَحْتَ خَدِّهِ، ثُمَّ يَقُولُ:
اللَّهُمَّ اقْنِي عَذَابِي يَوْمَ تَبْعُثُ عِبَادَكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. رواه أبو داود، باب

ما يقول عند النوم، رقم: ५०१५

उत्तरत इइसा रहियल्लाहु तआला अच्छा जो के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की अहलिया मुहतरमा (बीवी) हैं, इरमाती हैं: जब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सोने का इसरा इरमाते तो अपना दायां (सीधा) हाथ अपने दाएँ रुप्सार (गाल) के नीचे रखते और तीन भरतबा ये दुआ पण्डते:

اللَّهُمَّ قْنِي عَذَابِي يَوْمَ تَبْعُثُ عِبَادَكَ

(अय अल्लाह! मुझे अपने अज़ाब से उस दिन बचाईये जिस दिन आप अपने बंधों को कब्रों से उठावेंगे). (अबू दाउद)

۳۶۸- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَمَا لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ يَقُولُ حِينَ يَأْتِي أَهْلَهُ: بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبِي الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا، ثُمَّ قُلْنَا بَيْنَهُمَا فِي ذَلِكَ أَوْ قُضِيَ وَلَدٌ لَمْ

يَضُرُّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا. رواه البخاري، باب ما يقول إذا أتى أهله، رقم: ٥١٦٥.

હજારત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે
હું કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
જબ કોઈ અપની બીવી કે પાસ આએ ઔર યે દુઆ પઢે:

بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا

ફિર ઉસ વક્ત કી હમબિસ્તરી સે અગર ઉનકે યહાં બચ્ચા પૈદા હુવા તો ઉસે શૈતાન કભી નુકસાન ન પહુંચા સકેગા. યાની શૈતાન ઉસ બચ્ચે કો ગુમરાહ કરને મેં કામચાબ ન હો સકેગા. (તરજુમા: અલ્લાહ તઆલા કે નામ સે યે કામ કરતા હું, અય અલ્લાહ! મુઝે શૈતાન સે બચાઈયે ઔર જો ઔલાદ આપ હમકો અતા ફરમાયેં ઉનકો ભી શૈતાન સે બચાઈયે). (બુખારી)

٢٦٩- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا فَرَغَ أَحَدُكُمْ فِي النَّوْمِ فَلْيَقُلْ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ عَذَابِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ. وَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضَرُونَ فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ قَالَ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو يُعَلِّمُهَا مَنْ بَلَغَ مِنْ وَلَدِهِ. وَ مَنْ لَمْ يَبْلُغْ مِنْهُمْ كَتَبَهَا فِي صَكِّ ثُمَّ عَلَّقَهَا فِي عُنُقِهِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَابِ دَعَاءِ الْفَرْعِ فِي النَّوْمِ.

رقم: ۲۵۲۸

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જબ તુમમેં સે કોઈ શખ્સ સોતે હુવે ઘબરા જાએ તો યે કલિમાત
કહે:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ
هَمْزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ

(मैं अल्लाह तआला के मुकम्मल, हर जगह और कभी से पाक कुआनी कलिमात के जरिये उसके गुस्सा से, उसके अजाब से, उसके बंटों की

બુરાઈ સે, શૈતાનોં કે વસ્વસોં સે ઔર ઈસ ખાત સે કે શૈતાન મેરે પાસ આએ, પનાહ માંગતા હું) તો વો ખ્વાબ ઉસકો કોઈ નુકસાન નહીં પહુંચાએગા. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા (અપને ખાનદાન કી) ઔલાદ મેં જો ઝરા સમજદાર હોતે ઉનકો યે દુઆ સિખાતે થે ઔર નાસમજ બચ્ચોં કે લિયે યે દુઆ કાગજ પર લિખ કર ઉનકે ગલે મેં ડાલ દેતે થે. (તિરમિઝી)

۲۷۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ الرُّؤْيَا يُجِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ اللَّهِ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ عَلَيْهَا وَ لِيَحْذَرِ بِمَا رَأَى، وَ إِذَا رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ مِمَّا يَكْرَهُهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا وَ لَا يَذْكُرْهَا لِأَحَدٍ فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب صحيح، باب ما يقول إذا رأى رؤيا يكرهها، رقم: ۳۴۵۳

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હું કે ઉન્હોંને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જબ તુમમેં સે કોઈ શખ્સ અચ્છા ખ્વાબ દેખે તો વો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે હૈ લિહાજા ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તારીફ કરે ઔર ઉસે બયાન કરે. ઔર અગર બુરા ખ્વાબ દેખે તો યે શૈતાન કી તરફસે હૈ, ઉસે ચાહિયે કે ઉસ ખ્વાબ કે શર (બુરાઈ) સે અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ માંગે ઔર કિસી કે સામને ઉસે બયાન ન કરે તો બુરા ખ્વાબ ઉસે નુકસાન ન દેગા.

ફાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ માંગને કે લિયે “અઝીઝુ બિલ્લાહિ મિન શર્રિહા” કહે (મેં ઈસ ખ્વાબ કી બુરાઈ સે અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ લેતા હું). (તિરમિઝી)

۲۷۱- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ، وَ الْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْهَ عَنْهُ حِينَ يَسْتَقِظُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَ يَتَعَوَّذُ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ. رواه البخاري، باب النفت في الرقية، رقم: ۵۷۱۷

उजरत अबू कतादा रदियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के मैंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को धरशाह इरमाते हुवे सुना: अर्रश प्वाब अल्लाह तआला की तरफसे है और भुरा प्वाब (जिसमें धबराहट हो) शैतान की तरफसे है. जब तुममें से कोई प्वाब में नापसंदीदा चीज देवे तो जिस वक्त उठे (अपनी भाई (उददी) तरफ) तीन मरतबा थुतकारे और उस प्वाब की भुराई से अल्लाह तआला की पनाह मांगे तो वो प्वाब उस शप्स को नुकसान न पहुंचायेगा. (भुभारी)

۲۷۲- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ، ابْتَدَرَهُ مَلَكٌ وَ شَيْطَانٌ، يَقُولُ الشَّيْطَانُ: إِيْحِم بِشْرًا، وَيَقُولُ الْمَلَكُ: إِيْحِم بِخَيْرٍ، فَإِنْ ذَكَرَ اللَّهُ ذَهَبَ الشَّيْطَانُ وَبَاتَ الْمَلِكُ يَكْلُوهُ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ ابْتَدَرَهُ مَلَكٌ وَ شَيْطَانٌ، يَقُولُ الشَّيْطَانُ: الْفَتْحُ بِشْرًا وَيَقُولُ الْمَلِكُ: الْفَتْحُ بِخَيْرٍ فَإِنْ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ إِلَيَّ نَفْسِي بَعْدَ مَوْتِهَا وَلَمْ يُمِتِّهَا فِي مَنَامِهَا، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُنْصِبُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَوِّفٌ رَحِيمٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُخَيِّ الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فَإِنْ خَرَمِنْ دَابَّةٍ مَاتَ شَهِيدًا، وَإِنْ قَامَ فَصَلَّى صَلَّى فِي الْفَضَائِلِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ٥٤٨/١

उजरत ज़ाबिर रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: जब तुममें से कोई अपने बिस्तर पर सोने के लिये आता है तो कौरन अक इरिशता और अक शैतान उसके पास आते हैं. शैतान केहता है के अपने भेदारी (सोकर उठने) के वक्त को भुराई पर भत्म कर और इरिशता केहता है: उसे भल्लाई पर भत्म कर. अगर वो अल्लाह तआला का जिक करके सोया है तो शैतान उसके पास से यला जाता है और रात भर अक इरिशता उसकी छिछलत करता है. फिर जब वो भेदार होता है तो अक इरिशता और शैतान कौरन उसके पास आते हैं. शैतान उससे केहता है:

اپنی بے داری کو پورا سے شُر کر، اور فرشتہ کہتا ہے: بے داری سے شُر کر۔ کیر اگر وہ یہ دُعا پڑھ لیتا ہے:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ إِلَيَّ نَفْسِي بَعْدَ مَوْتِهَا وَلَمْ يُمَتِّعْهُا فِي مَنَامِهَا،
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ
إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَءَوَّفٌ رَحِيمٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

اُسکے بعد اگر وہ کسی جانور سے گیر کر مر جائے (یا کسی اور
جگہ سے اُسکی موت واقع ہو جائے) تو یہ شہادت کی موت مرے۔ اور
اگر لڑکا رہا اور بچہ ہو کر نماز پڑھی تو اُسے اُس نماز پر
بچہ ہجرت ملے۔ (ترجمہ: تمام تارکے ادا تارکے کے لیے
ہیں جنہوں نے میری جان موت کو واپس لوٹا دی اور موت سونے کی حالت
میں موت نہ دی۔ تمام تارکے ادا تارکے کے لیے ہیں جنہوں نے
آسمان کو اپنی اُچھالت کے بغیر زمین پر گرنے سے روکا ہوا
ہے۔ یہی ان ادا تارکے لوگوں پر بھی شکر کرنے والے،
مہربانی فرمانے والے ہیں۔ تمام تارکے ادا تارکے کے لیے ہیں
جو موت کو لڑکا کرتے ہیں اور وہ ہر چیز پر قادر رہتے ہیں)۔
(مستدرک حاکم)

۲۷۳- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَبَى:
يَا حُصَيْنُ! كَمْ تَعْبُدُ الْيَوْمَ الْهَآ؟ قَالَ أَبَى: سَبْعَةٌ: سِتَّةٌ فِي الْأَرْضِ، وَ
وَاحِدًا فِي السَّمَاءِ، قَالَ: فَأَيُّهُمْ تَعْبُدُ لِرَغْبَتِكَ وَرَهْبَتِكَ؟ قَالَ: الَّذِي
فِي السَّمَاءِ، قَالَ: يَا حُصَيْنُ! أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَسْلَمْتَ عَلَمَتَكَ كَلِمَتَيْنِ
تَنْقُذَانِكَ، قَالَ: فَلَمَّا أَسْلَمَ حُصَيْنٌ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! عَلَّمَنِي
الْكَلِمَتَيْنِ اللَّتَيْنِ وَعَدْتَنِي، فَقَالَ: قُلْ: اَللّٰهُمَّ اَلْهِنِّي رُشْدِي، وَ
اَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي. رواه الترمذی، وقال: هذا حديث حسن غريب، باب

उजरत ईमरान बिन हुसैन रहियल्लाहु अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मेरे वालिद (बाप) से पूछा: तुम कितने मअबूहों की ईबादत करते हो? मेरे वालिद ने जवाब दिया: सात मअबूहों की ईबादत करता हूँ, ५ जमीन में हैं और एक आसमान में है. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुम उम्मीद व भौक की डालत में किसको पुकारते हो? उन्होंने अर्ज किया: उस मअबूह की जो आसमान में है. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: हुसैन! अगर तुम ईस्लाम ले आओ तो मैं तुम्हें दू कलिमे सिपाओंगा जो तुमको झँझटा देंगे. जब उजरत हुसैन रहियल्लाहु तआला अन्हु मुसलमान हो गये तो उन्होंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! आप मुझे वो दू कलिमे सिपाईये जिनका आपने मुझसे वादा किया था. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: कडो

اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِدْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي

(अय अल्लाह! मेरी भलाई मेरे दिल में डाल दीजिये और मुझे मेरे नफस के शर (बुराई) से बचा लीजिये). (तिरमिज़ी)

۲۷۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَهَا أَنْ تَدْعُو بِهَذِهِ الدُّعَاءِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَغْلَمْ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَغْلَمْ وَأَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَأَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ ﷺ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ عَنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ ﷺ وَأَسْأَلُكَ مَا قَضَيْتَ لِي مِنْ أَمْرٍ أَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ رُشْدًا.

رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يعرجاه وإسناده الصحيح ۵۲۲/۱

उजरत आईशा रहियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं के

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे इरमाया के तुम धन
अल्लाज से हुआ किया करो:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهٖ وَاٰجِلِهٖ
مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَاَمَّا لَمْ اَعْلَمْ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهٖ
وَاٰجِلِهٖ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَاَمَّا لَمْ اَعْلَمْ وَاَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَاَمَّا قَرَّبَ اِلَيْهَا
مِنْ قَوْلٍ اَوْ عَمَلٍ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَاَمَّا قَرَّبَ اِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ اَوْ
عَمَلٍ وَاَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا سَاَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُوْلُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ
اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ عَنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُوْلُكَ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ وَاَسْأَلُكَ مَا لَقِیْتُ لِيْ مِنْ اَمْرِ اَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ رَشَدًا.

(तरजुमा: अय अल्लाह मैं हर किस्म की भलाई जल्द मिलने वाली
और देर में मिलने वाली, जो मैं जानता हूँ और जो मैं नहीं जानता उन
तमाम की आपसे तलब करता (मांगता) हूँ, और मैं हर किस्म के शर
जल्द या देर में आने वाला हो जो मैं जानता हूँ और जो मैं नहीं जानता
उन तमाम से आपकी पनाह मांगता हूँ, मैं आपसे जन्नत का और हर
उस कौल या अमल (किसने या करने) का सवाल करता हूँ जो जन्नत से
करीब करे. और मैं आपसे जहन्नम से और हर उस कौल या अमल
से पनाह मांगता हूँ जो जहन्नम से करीब करे. मैं आपसे उन तमाम
भलाईयों का सवाल करता हूँ जिसका आपके बंदे और रसूल मुहम्मद
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने सवाल किया और मैं आपसे हर उस
शर (बुराई) से पनाह मांगता हूँ जिससे आपके बंदे और रसूल
मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने पनाह मांगी. और मैं आपसे
हर ज्वास्त करता हूँ के जो कुछ आप मेरे हक में फैला इरमाओं उसके
अंजाम को मेरे लिये बेहतर इरमाओं). (मुस्तदरक छाकिम)

۲۷۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى
مَایِحِبٌ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَعَمُّ الصَّالِحَاتُ، وَإِذَا رَأَى
مَا يَكْرَهُ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رواه ابن ماجه، باب فضل

الحامدين، رقم: ٢٨٠٣

उजरत आर्धशा रहियल्लाहु तआला अन्हा रिवायत करती हैं
के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब किसी पसंदीदा चीज
को देभते तो फरमाते:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ

(तमाम तारीफें अल्लाह तआला के लिये हैं जिनके फल से तमाम नेक
काम अंजाम पाते हैं). और जब किसी नागवार (नापसंदीदा) चीज को
देभते तो फरमाते:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ (तमाम तारीफें हर

हाल में अल्लाह तआला ही के लिये हैं). (छब्बने भाजा)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

ઈકરામે મુસ્લિમ

અલ્લાહ તઆલા કે બંદો સે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ તઆલા કે અવામિર (હુકમો) કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે તરીકા કી પાબંદી કે સાથ પૂરા કરના ઔર ઇસમેં મુસલમાનોં કી નૌઈયત (કિસ્મ) કા લિહાઝ કરના

મુસલમાન કા મકામ (મરતબા)

આયાતે કુઆનિયા

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَتَجِدَنَّ الْمُؤْمِنِينَ خَيْرًا مِّنْ مُّشْرِكٍ لَّوْ لَوْ أَغْنَىٰ عَنْكَ﴾ [البقرة: ۱۷۷]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર એક મુસલમાન ગુલામ, મુશરિક (અલ્લાહ કી ઝાત વ સિકાત મેં કિસી કો શરીક કરને વાલા) આઝાદ મર્દ સે કહી બેહતર હે ખ્વાહ વો મુશરિક મર્દ તુમકો કિતના હી બલા કયું ન માલૂમ હોતા હો. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ مَثَلَ إِبْرَاهِيمَ إِذَا تَوَلَّىٰ دُبُرَهُ إِثْمَانٌ يُّٰسَىٰ﴾ [البقرة: ۱۷۷]

النَّاسِ كَمَثَلِ الْفُلَيْنِ فِي الْبَحْرِ لَا يَمْلِكُ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: કયા એક એસા શખ્સ જો મુર્દા થા હમને ઉસકો ઝિંદગી બખ્શી ઔર હમને ઉસકો એક એસા નૂર અતા કિયા જિસકો લિયે હુવે વો લોગોં મેં ચલતા ફિરતા હે, ભલા કયા યે શખ્સ ઉસ શખ્સ કે બરાબર હો સકતા હે જો મુખ્તાલિક તારીકિયોં (અંધેરિયોં) મેં પળા હુવા હો ઔર ઉન તારીકિયોં સે નિકલ ન સકતા હો (યાની કયા

મુસલમાન, કાફિર કે બરાબર હો સકતા હૈ). (સૂરએ અન્આમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا ۚ لَا يَسْتَوُونَ﴾

[السجدة: ١٨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: જો શખ્સ મોમિન હો કયા વો ઉસ શખ્સ જૈસા હો જાએગા જો બે-હુકમ (યાની કાફિર) હો (નહી) વો આપસમેં બરાબર નહીં હો સકતે. (સૂરએ સજદહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَكُمْ أَوْزَنُ الْكِتَابِ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ [فاطر: ٣٢]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ફિર યે કિતાબ હમને ઉન લોગોં કે હાથોં મેં પહુંચાઈ જિનકો હમને અપને (તમામ દુનિયા જહાન કે) બંદોં મેં સે (બએતિબાર ઈમાન કે) પસંદ ફરમાયા (મુરાદ ઈસસે અહલે ઈસ્લામ (મુસલમાન) હૈં જો ઈસ હૈસિયતે ઈમાનસે તમામ દુન્યાવાલોં મેં મકબૂલ ઈન્દલ્લાહ (અલ્લાહ કે નઝદીક મકબૂલ) હૈં). (સૂરએ ફાતિર)

અહાદીસે નબવિયા

1- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَتَزِلَّ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ. رواه مسلم في أول صحيحه

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે હમેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈસ બાત કા હુકમ ફરમાયા કે હમ, લોગોં કે સાથ ઉન્કે મરાતિબ (રુતબોં) કા લિહાઝ કરકે બરતાઓ ક્રિયા કરે. (મુકદ્દમા સહીહ મુસ્લિમ)

2- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْكُفَّةِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَا أَطْيَبُكَ وَأَطْيَبَ رِيحُكَ، وَأَعْظَمَ حُرْمَتِكَ، وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً مِنْكَ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَكَ حَرَامًا، وَحَرَّمَ مِنَ الْمُؤْمِنِ مَالَهُ وَدَمَهُ وَعِرْضَهُ، وَأَلَّا نَظُنَّ بِهِ ظُلْمًا سَمِيًّا. رواه الطبراني في الكبير

فيه: الحسن من أبي جعفر وهو ضعيف وقدمت، صحيح الزوائد ٣/ ٦٣٠

उजरत धुन्ने अब्बास रहियल्लाहु अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने कअब्बा को टेज कर (तअक्कुब से) धरशाह फरमाया: “ला धला-ह धल्लल्लाह” (अय कअब्बा!) तू किस कदर पाकीजा है, तेरी पुश्तू किस कदर उम्दा है और तू कितना जियादा काबिले अहतिराम है, (लेकिन) मोमिन की धज्जत व अहतिराम तुजसे जियादा है. अल्लाह ने तुजको काबिले अहतिराम बनाया है और (धसी तरह) मोमिन के माल, भून और धज्जत को भी काबिले अहतिराम बनाया है और (धसी अहतिराम की वजह से) धस जात को भी हराम करार दिया है के हम मोमिन के बारे में जरा भी बहगुमानी (बुरा जयाल) करें. (तबरानी, मजमूअ-जवाधर)

۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَدْخُلُ فَقَرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَانِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا. رواه الترمذی وقال:

هذا حديث حسن، باب ما جاء أن فقراء المهاجرين رقم: ۲۳۵۵

उजरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: मुसलमान हुकरा (गरीब), मुसलमान मालदारों से यालीस साल पेहले जन्नत में दाखिल होंगे. (तिरमिज़ी)

۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِخَمْسِينَ مِائَةً غَامًا، يُصْفَى يَوْمَ. رواه الترمذی وقال: هذا

حديث حسن صحيح، باب ما جاء أن فقراء المهاجرين رقم: ۲۳۵۳

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: हुकरा, मालदारों से आधे दिन पेहले जन्नत में दाखिल होंगे और धस आधे दिन की भिकदार ५०० बरस होगी. (तिरमिज़ी)

झाँझ: पिछली उद्दीस में गरीब का अमीर से यालीस साल पेहले जन्नत में दाखिल होने का जिक्र है ये धस सूरत में है के अमीर ओर गरीब दोनों में माल की रज्जत (शौक, तमन्ना) हो. धस उद्दीस में

૫૦૦ સાલ પેહલે જન્મત મેં જાને કા ઝિક હૈ, યે ઉસ વક્ત હૈ જબકે ગરીબ મેં માલ કી રખત ન હો ઓર માલદાર મેં માલ કી રખત હો. (જામિઉલ ઉસૂલ લિઈબને અસીર)

۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: تَجْتَمِعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِقَالَ: أَيْنَ فَقَرَاءُ هَذِهِ الْأُمَةِ وَمَسَاكِينُهَا؟ قَالَ: يَقُومُونَ، فَيَقَالُ لَهُمْ: مَاذَا عَمِلْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا ابْتَلَيْتَنَا لَصَرْنَا، وَأَنْتَ الْأَمْوَالِ وَالسُّلْطَانِ غَيْرَنَا، فَيَقُولُ اللَّهُ: صَدَقْتُمْ، قَالَ: فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ النَّاسِ، وَيَتَقَى جِذَّةُ الْحِسَابِ عَلَى ذَوِي الْأَمْوَالِ وَالسُّلْطَانِ.

(الحديث) رواه ابن حبان (وإسناده حسن) ۴۳۶/۱۶

ઇઝરાઇલ અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન જબ તુમ લોગ જમા હોગે તો ઉસ વક્ત એલાન ક્રિયા જાએગા: ઈસ ઉમ્મત કે ફુકરા વ મસાકીન (ગરીબ લોગ) કહાં હૈ? (ઈસ એલાન પર) વો ખળે હો જાએંગે. ઉનસે પૂછા જાએગા: તુમને કયા આમાલ ક્રિયે થે? વો કહેંગે: હમારે રબ! આપને હમારા ઈમ્તિહાન લિયા હમને સબ્ર ક્રિયા. આપને હમારે અલાવા દૂસરે લોગોં કો માલ ઓર હુકમિરાની (હુકૂમત) દી. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા: તુમ સથ કેહતે હો. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યુનાંયે વો લોગ જન્મત મેં આમ લોગોં સે પેહલે દાખિલ હો જાએંગે ઓર હિસાબ વ કિતાબ કી સપ્તી માલદારોં ઓર હુકમિરાનોં કે લિયે રેહ જાએગી. (ઈબને હબ્બાન)

۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مَنْ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَغْلَمُ، قَالَ: أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ الْفُقَرَاءُ الْمُهَاجِرُونَ الَّذِينَ يَسُدُّ بِهِمُ الثُّغُورَ، وَتَقَى بِهِمُ الْمَكَارَهُ، وَيَمُوتُ أَحَدُهُمْ وَحَاجَتُهُ فِي صَدْرِهِ لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا قَضَاءً، فَيَقُولُ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ مَلَائِكِهِ: إِثْرُهُمْ

لَحْيُوهُمْ، لَيَقُولَنَّ الْمَلَائِكَةُ: رَبَّنَا نَحْنُ سُكَّانُ سَمَوَاتِكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، أَلَمْ نُرْنَا أَنْ نَأْتِيَ هَؤُلَاءِ، فَتُسَلِّمَ عَلَيْهِمْ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ كَانُوا عِبَادًا يَعْذِرُونِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا، وَتُسَدِّبُهُمُ الْقُفُورُ، وَتَقْتُلِي بِهِمُ الْمَكَارِهِ، وَيَمُوتُ أَحَدُهُمْ وَحَاجَّتُهُ فِي صَدْرِهِ لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا قَضَاءً، قَالَ: فَخَاتَمَهُمُ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ ذَلِكَ، فَيَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا

صَيَّرْتُمْ لِنَفْسِ عَقْبَى الدَّارِ. رواه ابن حبان (واستاده صحيح) ٤٢٨/١٦

ਭਕਤਰਾਮ ਅਭਦੁਲਲਾਹ ਬਿਨ ਅਬਦੁਰਹਿਮਦੁਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਭਦੁਮਾ
ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਲਾਹੁ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਦ
ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਕਯਾ ਤੁਮ ਜਾਨਦੇ ਹੋ ਕੇ ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੀ ਮਾਯੂਕ ਮੇਂ ਕੌਨ
ਸਭਸੇ ਪੇਹਲੇ ਜੰਨਤ ਮੇਂ ਦਾਖਿਲ ਹੋਗਾ? ਸਭਾਯਾ ਰਹਿਮਤੁਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ
ਅਭਦੁਮ ਨੇ ਅੱਜ਼ ਕਿਆ: ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਐਸੇ ਉਨਕੇ ਰਸੂਲ ਦੀ ਭਿਆਦਾ
ਜਾਨਦੇ ਹੈਂ. ਈਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਸਭਸੇ ਪੇਹਲੇ ਜੋ ਲੋਗ ਜੰਨਤ ਮੇਂ ਦਾਖਿਲ
ਹੋਂਗੇ ਵੋ ਫੁਕਰਾਏ ਮੁਖਾਜ਼ਿਰੀਨ ਹੈਂ. ਜਿਨਕੇ ਝਰਿਏ ਸਰਹਦੌਂ (ਬਾਓਰ) ਕੀ
ਖਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਿਕਲ ਕਾਮੌਂ ਮੇਂ (ਉਨ੍ਹੇਂ ਆਗੇ ਰਖ ਕਰ) ਉਨਕੇ
ਝਰਿਏ ਸੇ ਬਯਾਅੋ ਕਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਜਿਸਕੀ ਮੌਤ ਆਤੀ ਹੈ ਉਸਕੀ
ਛਾਜ਼ਤ (ਭਕਤਰਾਮ) ਉਸਕੇ ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਛੀ ਰੇਹ ਜਾਤੀ ਹੈ ਵੋ ਉਸੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਪਾਤਾ. ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ (ਕਯਾਮਤ ਕੇ ਦਿਨ) ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੌਂ ਸੇ ਫ਼ਰਮਾਏਗਾ: ਉਨਕੇ
ਪਾਸ ਜਾਕਰ ਉਨ੍ਹੇਂ ਸਲਾਮ ਕਰੋ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ (ਤਅਜ਼ੁਯ ਸੇ) ਅੱਜ਼ ਕਰੇਂਗੇ: ਅਯ
ਛਮਾਰੇ ਰਖ! ਛਮ ਤੋ ਆਪਕੇ ਆਸਮਾਨੌਂ ਕੇ ਰੇਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਆਪਕੀ
ਯੇਹਤਰੀਨ ਮਾਯੂਕ ਹੈਂ (ਉਸਕੇ ਆਵਜ਼) ਆਪ ਛਮੇਂ ਛੁਕਮ ਫ਼ਰਮਾ ਰਹੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਛਮ ਉਨਕੇ ਪਾਸ ਜਾਕਰ ਉਨਕੀ ਸਲਾਮ ਕਰੋ (ਉਸਕੀ ਕਯਾ ਵਜ਼ਹ ਹੈ?)
ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਫ਼ਰਮਾਏਂਗੇ: (ਉਸਕੀ ਵਜ਼ਹ ਏ ਹੈ ਕੇ) ਏ ਮੇਰੇ ਐਸੇ ਭੰਦੇ ਥੇ
ਜੋ ਮੇਰੀ ਈਯਾਦਤ ਕਰਦੇ ਥੇ, ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ ਠੇਹਰਾਦੇ ਥੇ,
ਓਨਕੇ ਝਰਿਏ ਸਰਹਦੌਂ ਕੀ ਖਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕੀ ਜਾਤੀ ਥੀ, ਮੁਸ਼ਿਕਲ ਕਾਮੌਂ ਮੇਂ ਉਨ੍ਹੇਂ
(ਆਗੇ ਰਖ ਕਰ) ਉਨਕੇ ਝਰਿਏ ਸੇ ਬਯਾਅੋ ਛਾਸਿਲ ਕਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਐਸੇ
ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਜਿਸਕੀ ਮੌਤ ਆਤੀ ਥੀ ਉਸਕੀ ਛਾਜ਼ਤ ਉਸਕੇ ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਛੀ ਰੇਹ
ਜਾਤੀ ਥੀ ਵੋ ਉਸੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਤਾ ਥਾ. ਯੁਨਾਏ ਉਸ ਵਕਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਨਕੇ
ਪਾਸ ਛਰ ਛਰਵਾਜ਼ੇ ਸੇ ਧੂੰ ਕੇਹਦੇ ਛੁਵੇ ਆਏਂਗੇ ਕੇ ਤੁਮਛਾਰੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨੇ ਕੀ ਵਜ਼ਹ

સે તુમ પર સલામતી હો. ઈસ જહાન મેં તુમહારા અંજામ કિતના હી અચ્છા હે. (ઇબ્ને હબ્બાન)

۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَيَأْتِي أَنَا مِنْ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَوْرُهُمْ كَضَوْءِ الشَّمْسِ، قُلْنَا: مَنْ أَوْلَئِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: لِقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ تَقَى بِهِمُ الْمَكَارَةُ يَمُوتُ أَحَدُهُمْ وَحَاجَّتُهُ فِي صَدْرِهِ يُخْشَرُونَ مِنَ الْفُكَارِ الْأَرْضِي. رواه أحمد ۱۷۷/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન મેરી ઉમ્મત કે કુછ લોગ આએંગે, ઉનકા નૂર સૂરજ કી રૌશની કી તરહ હોગા. હમને અર્ઝ ક્રિયા: અલ્લાહ કે રસૂલ! વો કૌન લોગ હોંગે? ઈરશાદ ફરમાયા: યે ફુકરાએ મુહાજિરીન હોંગે જિનકો મુશ્કિલ કામો મેં આગે રખ કર ઉનકે ઝરિયે સે બચાઓ હાસિલ ક્રિયા જાતા થા, ઉનમેં સે જિસકો મૌત આતી થી ઉસકી હાજત ઉસકે સીને મેં હી રેહ જાતી થી. ઉન્હેં ઝમીન કે મુખ્તાલિફ હિસ્સો સે લાકર જમા ક્રિયા જાએગા. (મુસ્નદે અહમદ)

۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: اَللَّهُمَّ أَخِيْنِي مِسْكِيْنًا، وَتَوَقَّعْنِي مِسْكِيْنًا، وَآخِشْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِيْنِ. (الحديث) رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه و وافقه النعمي

૩૨૨/૬

હઝરત અબૂ સઈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: યા અલ્લાહ! મુઝે મિસ્કીન(ગરીબ) બનાકર ઝિંદા રખિયે, મિસ્કીની કી હાલત મેં દુનિયા સે ઉઠાઈયે ઓર મેરા હશર મિસ્કીનો કી જમાઅત મેં ફરમાઈયે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۹- عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

شَكَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَاجَتَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اضْبِرْ أَبَا سَعِيدٍ، فَإِنَّ الْفَقْرَ إِلَيَّ مَنْ يُحِبُّنِي مِنْكُمْ أَسْرَعَ مِنْ السَّيْلِ مِنْ أَعْلَى الْوَادِي، وَمِنْ أَعْلَى الْجَبَلِ إِلَى أَسْفَلِهِ رواه احمد ورجال رجال الصحيح الا انه

شبه المرسل، مجمع الزوائد ۱۰/۴۸۶

حضرت سیدہ بینہ ابی سیدہ رضی اللہ عنہا نے فرمایا کہ میں نے رسول اللہ ﷺ کو اپنی حاجت سے روایت کیا، تو رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: اے سیدہ! میں نے تم سے محبت کرنے والوں میں سے تم سے میری طرف سے فاقہ کی خبر سنی ہے، اور وہ وادی کے اوپر سے اور پہاڑ کے نیچے کی طرف آتا ہے۔ (مسند احمد، مجملہ ۱۰/۴۸۶)

۱۰- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - عَبْدًا أَحَمَّهُ الدُّنْيَا كَمَا يَظُلُّ أَحَدُكُمْ يَحْمِي سَقِيمَةَ الْمَاءِ.

رواه الطبرانی واسنادہ حسن، مجمع الزوائد ۱۰/۸۰۰

حضرت رافع بن خدیج رضی اللہ عنہ نے فرمایا کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: اگر اللہ تعالیٰ کسی بندے سے محبت کرے تو وہ دنیا کی طرح اسے محفوظ رکھے گا جیسے ایک شخص بیمار کو محفوظ رکھتا ہے۔ (معجم الطبرانی، حسن سند، مجمع الزوائد ۱۰/۸۰۰)

۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَحِبُّ الْفُقَرَاءَ وَجَالِسُوهُمْ وَأَحِبَّ الْعَرَبَ مِنْ قَلْبِكَ وَلْتَرُدَّ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ قَلْبِكَ.

رواه الحاكم وقال صحيح لا سناد ووافقه النعمی ۴۳۲/۴

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ نے فرمایا کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: تم لوگوں کو محبت کرو اور ان سے بات کرو اور ان سے جو بات تم جانتے ہو ان سے روک دو۔ (حاکم نے کہا: صحیح سند، النعمی ۴۳۲/۴)

मुहब्बत करो. और जो अब तुममें मौजूद हैं वो तुम्हें दूसरों पर तअन व तशनीअ करने (बला बुरा केहने) से रोक दें. (मुस्तदरक़ हाकिम)

۱۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: رَبُّ أَشَدَّ أَغْرَ ذِي طِمْرَيْنِ مُصَفِّحٌ عَنْ أَبْوَابِ النَّاسِ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَا بَرَّةَ. رواه الطبرانی في الاوسط وغيره: عبد الله بن موسى التيمي، وقد وثق، وبقي رجاله

رجال الصحيح، صحيح الزوائد ۱/ ۱۶۶

छठरांभे अनास रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: बहुत से परागंदा बाल, गर्द आलूद (धूल लगे हुवे), पुरानी यादों वाले, लोगों के दरवाजों से उटाओ जाने वाले, अगर अल्लाह तआला (कि बरोसा) पर कसम ખालें तो अल्लाह तआला उनकी कसम को उडूर पूरा फरमा दें. (तबरानी, मजमउज्ज-जवायिद)

झाँटा: इस उद्दीस शरीफ़ का मकसद ये है के अल्लाह तआला के किसी भंदा को मैला कुयैला और परागंदा बाल देभ कर अपने से कमतर न समजा जाओ कयुंके बहुत से इस छाल में रेहने वाले भी अल्लाह तआला के पास भंदों में से होते हैं, अल्लभता वाजेह रहे के उद्दीस शरीफ़ का मकसद परागंदा बाली और मैला कुयैला रेहने की तरगीब देना नहीं है. (मआरिफ़ुल-उद्दीस)

۱۳- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: مَرَّرْتُ جُلَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ جَالِسٍ: مَا رَأَيْتُكَ فِي هَذَا؟ فَقَالَ: رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ، هَذَا وَاللَّهِ حَرِيٌّ أَنْ يَخْطُبَ أَنْ يَنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يَشْفَعَ. قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ مَرَّرْتُ جُلَّ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا رَأَيْتُكَ فِي هَذَا؟ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا رَجُلٌ مِنْ قُرَآءِ الْمُسْلِمِينَ، هَذَا حَرِيٌّ أَنْ يَخْطُبَ أَنْ لَا يَنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لَا يَشْفَعَ. وَانْقَالَ أَنْ لَا يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَذَا خَيْرٌ مِنْ بِلَاءِ الْأَرْضِ مِثْلَ هَذَا.

رواه البخاري، باب فضل الفقر، رقم: ۲۴۱۷

હજરત સહલ બિન સઅદ સાઈદી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હેં કે એક શખ્સ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને સે ગુઝરે તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને પાસ બેઠે હુવે આદમી સે પૂછા: તુમ્હારી ઈસ શખ્સ કે બારે મેં કયા રાએ હેં? ઉન્હોને અર્જ કિયા: મુઅઝ-ઝઝ (ઈઝઝતદાર) લોગોં મેં સે હે. અલ્લાહ તઆલા કી કસમ! ઈસ કાબિલ હે કે અગર કહીં નિકાહ કા પૈગામ દે તો કુબૂલ કિયા જાએ ઔર કિસી કી સિફારિશ કરે તો સિફારિશ કુબૂલ કી જાએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ યે સુન કર ખામોશ હો ગએ. ઉસકે બાદ એક ઔર સાહબ સામને સે ગુઝરે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉસ આદમી સે પૂછા: તુમ્હારી ઈસ શખ્સ કે બારે મેં કયા રાએ હેં? ઉસ આદમી ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! એક મુસલમાન ફકીર હે, અગર કહીં નિકાહ કા પૈગામ દે તો કુબૂલ ન કિયા જાએ, કિસી કી સિફારિશ કરે તો કુબૂલ ન કી જાએ ઔર અગર ખાત કહે તો ઉસકી ખાત ન સુની જાએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર પેહલે શખ્સ જૈસોં સે સારી દુનિયા ભર જાએ તો ભી ઉન સબસે યે શખ્સ બેહતર હે. (બુખારી)

14- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَى سَعْدُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ لَهُ
فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هَلْ تَنْصُرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا
بِضَعْفَائِكُمْ؟ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بِإِسْنَادٍ مَعْنَاهُ، ۲۸۹۶، رقم.

હજરત મુસ્અબ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ અનુ સે રિવાયત હે કે (ઉનકે વાલિદ) હજરત સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ કા ખયાલ થા કે ઉન્હેં ઉન સહાબા પર ફઝીલત હાસિલ હે જો ઉનસે (માલદારી ઔર બહાદુરી કી વજહ સે) કમ દર્જા કે હેં. (ઉનકે ખયાલ કી ઈસ્લાહ (સુધાર) કી ગરઝ સે) નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ્હારે કમઝોરોં ઔર બેકસોં હી કી ખરકત સે તુમ્હારી મદદ કી જાતી હે ઔર તુમ્હેં રોઝી દી જાતી હે. (બુખારી)

15- عَنْ أَبِي الْوَرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
إِنِّي نَبِيٌّ الضُّعَفَاءُ فَإِنَّهُمُ يُرْزَقُونَ وَتَنْصُرُونَ بِضَعْفَائِكُمْ. رَوَاهُ أَبُو وَرْدَةَ، بِإِسْنَادٍ

فی الانتصار رقم: ۲۵۹۴

હજરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મુઝે કમઝોરોં મૈં તલાશ કિયા કરો ઈસલિયે કે તુમહારે કમઝોરોં કી વજહસે તુમ્હે રોઝી મિલતી હૈ ઓર તુમહારી મદદ હોતી હૈ (અબૂ દાઉદ)

۱۲- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَا بَرَّهٖ، وَأَهْلِ النَّارِ كُلُّ جَوَّازٍ عُتِلَ مُسْتَكْبِرٌ. رواه البخاري. باب قول الله تعالى وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ رقم: ۶۶۵۷

હજરત હારિસા બિન વહબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયા મૈં તુમ્હે ન બતાઊં કે જન્નતી કૌન હૈં? (ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ખુદ હી ઈરશાદ ફરમાયા) હર વો શખ્સ જો કમઝોર હો યાની મામલા ઓર બરતાઓ મૈં સખ્ત ન હો બલ્કે મુતવાઝેઅ (આજિઝી, મેહમાન નવાઝી કરનેવાલા) ઓર નર્મ તબીઅત હો, લોગ ભી ઉસે કમઝોર સમઝતે હોં (અલ્લાહ તઆલા કે સાથ ઉસકા તઅલ્લુક ઐસા હો કે) અગર વો કિસી બાત પર અલ્લાહ તઆલા કી કસમ ખાલે (કે ફુલાં બાત યૂં હોગી) તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી કસમ (કી લાજ રખ કર ઉસકી બાત કો) ઝરૂર પૂરા કરદેં ઓર કયા મૈં તુમ્હેં ન બતાઊં દોઝખી કૌન હૈં? (ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ખુદ હી ઈરશાદ ફરમાયા) હર વો શખ્સ જો માલ જમા કરકે રખને વાલા બખીલ (કંજૂસ), સખ્ત મિઝાજ, મગરૂર (ઘમંડી) હો. (બુખારી)

۱۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: عِنْدِي النَّارُ: أَهْلُ النَّارِ كُلُّ جَفَظْرِيٍّ جَوَّازٍ مُسْتَكْبِرٍ جَمَاعَ مَنَاعٍ وَأَهْلُ الْجَنَّةِ الضُّعَفَاءُ الْمَغْلُوبُونَ. رواه أحمد ورجال الصحيح، صحيح

الرواه: ۷۲۱/۱

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ

અનુમા ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દોઝખ કે ઝિક કે વક્ત ઈરશાદ ફરમાયા: દોઝખી લોગોં મેં હર સખ્ત તબીઅત, ફરબા (મોટા તાજા) બદન ઈતરા કર ચલનેવાલા, મુતકષ્ઠિબર (ધમંડી), માલ વ દૌલત કો ખૂબ જમા કરને વાલા ઓર (ફિર) ઉસકો ખૂબ રોક કર રખને વાલા યાની સાઈલ (માંગને વાલે) કો ન દેને વાલા હે. ઓર જન્નતી લોગ વો હેં જો કમઝોર હોં યાની ઉનકા રવથ્યા લોગોં કે સાથ આજિઝી કા હો, વો દબાએ જાતે હોં યાની લોગ ઉન્હેં કમઝોર સમઝ કર દબાતે હોં. (મુસ્નદે અહમદ, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

١٨- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَلَامٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ نَشْرُ اللَّهِ عَلَيْهِ كُفُّهُ وَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ: رَفَقَ بِالضَّعِيفِ، وَالشَّفِيقَ عَلَى الْوَالِدَيْنِ، وَالْإِحْسَانَ إِلَى الْمَمْلُوكِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

غريب، باب فيه أربعة أحاديث، ٠٠٠، رقم: ٢٤٩٤

उत्तरत जागिर रहियल्लाहु तआला अन्धु से रिवायत है के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तीन
भूणियां जिस शम्स में पाई जायें अल्लाह तआला (क्यामत के दिन)
उसको अपनी रहमत के साथे में जगह अता फरमायेंगे और उसे
जन्नत में दाखिल कर देंगे. कमजोरों से नर्म परताओ करना, वाकिदैन
(मां जाप) से महेरबानी का मामला करना और गुलाम से अच्छा
सुलूक करना. (तिरमिजी)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يُؤْتَى بِالشَّهِيدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُنْصَبُ لِلْحِسَابِ، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمُتَصَدِّقِ فَيُنْصَبُ لِلْحِسَابِ، ثُمَّ يُؤْتَى بِأَهْلِ الْبَلَاءِ فَلَا يُنْصَبُ لَهُمْ مِيزَانٌ، وَلَا يُنْصَبُ لَهُمْ دِيْوَانٌ، فَيُنْصَبُ عَلَيْهِمُ الْأَجْرُ صَبًّا حَتَّى إِنَّ أَهْلَ الْعَاقِبَةِ لَيَسْتَمْتُونَ فِي الْمَوَاقِفِ أَنَّ أَجْسَادَهُمْ قُرِضَتْ بِالْمَقَارِضِ مِنْ حُسْنِ ثَوَابِ اللَّهِ لَهُمْ. رواه الطبرانی في

الكبير وفيه: مُعَاذَةُ بْنُ الزَّيْبِرِ وثقه أحمد وصعفه الدارقطني، مجمع الزوائد ٣٤/٣

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે

રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન શહીદ કો લાયા જાએગા ઓર ઉસકો હિસાબ કિતાબ કે લિયે ખળા કર દિયા જાએગા. ફિર સદકા કરને વાલે કો લાયા જાએગા ઓર ઉસકો ભી હિસાબ કિતાબ કે લિયે ખળા કર દિયા જાએગા. ફિર ઉન લોગોં કો લાયા જાએગા જો દુનિયા મેં મુખ્તલિફ મુસીબતોં ઓર તકલીફોં મેં મુખ્તિલા રહે, ઉનકે લિયે ન મીઝાને અદલ કાઈમ હોગી ઓર ન ઉનકે લિયે કોઈ અદાલત લગાઈ જાએગી. ફિર ઉન પર અજર વ ઈન્આમ ઇતને બરસાએ જાએંગે કે વો લોગ જો દુનિયા મેં આફિયત સે રહે (ઉસ બેહતરીન અજર વ ઈન્આમ કો દેખ કર) તમન્ના કરને લગેંગે કે ઉનકે જિસ્મ (દુનિયા મેં) કેંચિયોં સે કાટ દિયે ગએ હોતે (ઓર ઇસ પર વો સબ્ર કરતે). (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૨૦- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ صَبَرَ فَلَهُ الصَّبْرُ وَمَنْ جَزَعَ فَلَهُ الْجَزَعُ. رواه احمد

ورواه ثقات، مجمع الزوائد ۱۱/૩

હઝરત મહમૂદ બિન લબીદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ અલ્લાહ તઆલા લોગોં સે મુહબ્બત ફરમાતે હેં તો ઉનકો (મુસીબતોં મેં ડાલ કર) આઝમાતે હેં, યુનાંચે જો સબ્ર કરતા હે ઉસકે લિયે સબ્ર (કા અજર) લિખ દિયા જાતા હે ઓર જો બે-સબરી કરતા હે તો ઉસકે લિયે બે-સબરી લિખ દી જાતી હે (ફિર વો રોતા પીટતા હી રેહતા હે). (મુસ્નદે અહમદ, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૨૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ الْمَنْزِلَةُ لِمَا يَتْلُفُهَا بِعَمَلِهِ، فَمَا يَزَالُ اللَّهُ يَتْلِيهِ بِمَا يَكْرَهُ حَتَّى يَتْلُفَهَا. رواه ابو يعلى وفي رواية له يَكُونُ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ الْمَنْزِلَةُ الرَّفِيعَةُ.

ورواه ثقات، مجمع الزوائد ૧૩/૩

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

अल्लाह तआला के यहां अेक शप्स के लिये अेक जुलंद दर्जा मुकरर होता है (लेकिन) वो अपने अमल के जरिये उस दर्जा तक नहीं पहुंच पाता तो अल्लाह तआला उसको ऐसी चीजों (मस्लन भीमारियों व परेशानियों वगैरा) में मुणितवा करते रहते हैं जो उसे नागवार (नापसंद) होती हैं यहां तक के वो उन नागवारियों के जरिये उस दर्जा तक पहुंच जाता है. (अबू यअला, मजमूअ-जवायद)

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا حَزَنٍ وَلَا أَدَى، وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشُّوْكَةِ يُشَاكَّهَا، إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ. رواه

البخارى، باب ما جاء في كفارة المرض، رقم: ۵۶۱۱

उजरत अबू सईद खुदरी और उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: मुसलमान जब भी किसी थकावट, भीमारी, झिंक, रंजो मलाह (दुख), तकलीफ और गम से दोग्यार होता है यहां तक के अगर उसे कोई कांटा भी चुभता है तो अल्लाह तआला उसकी वजह से उसके गुनाहों को माफ़ फरमा देते हैं. (बुखारी)

۲۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ شَاكَ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا، إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَمُحِيتَ عَنْهَا بِهَا خَطِيئَةٌ. رواه مسلم، باب ثواب المؤمن فيما أصابه من مرض، رقم: ۱۰۶۱

उजरत आईशा रहियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाद फरमाते हुवे सुना: जब किसी मुसलमान को कांटा चुभता है या ईससे भी कोई कम तकलीफ पहुंचती है तो उसके बदले अल्लाह तआला की तरफसे उसके लिये अेक दर्जा लिज दिया जाता है और उसका अेक गुनाह माफ़ कर दिया जाता है. (मुस्लिम)

۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ

بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ
خَطِيئَةٌ . رواه الترمذی وقال : هذا حديث حسن صحيح ، باب ما جاء في الصبر على

البلاء ، رقم : २३९९

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह
तआला के भाऊ ईमान वाले बंदे और ईमान वाली बंदी पर अल्लाह
तआला की तरफसे मसाईब और हवादिस (मुसीबतें और हादसे)
आते रेहते हैं, कभी उसकी जान पर, कभी उसकी औलाद पर, कभी
उसके माल पर (और इसके नतीज में उसके गुनाह जणते रेहते हैं)
यहां तक के वो मरने के बाद अल्लाह तआला से ईस हाल में मुलाकात
करता है के उसका ओक गुनाह भी बाकी नहीं रेहता. (तिरमिजी)

२५- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : إِذَا ابْتَلَى اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ بِلَاءٍ فِي جَسَدِهِ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْمَلَكِ :
اكْتُبْ لَهُ صَالِحَ عَمَلِهِ الَّذِي كَانَ يَفْعَلُهُ ، فَإِنْ شَقَّاهُ ، غَسَلَهُ وَطَهَّرَهُ ، وَإِنْ
قَبَضَهُ غَفَرُ لَهُ وَرَحِمَهُ . رواه أبو يعلى وأحمد ورجالته ، صحيح الزوائد ३/३३

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु
रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
फरमाया: अल्लाह तआला जब किसी बंदा को जिस्मानी बीमारी में
मुज्तिबा करते हैं तो अल्लाह तआला इरिशते को छुक्रम देते हैं के ईस
बंदा के वही सभ नेक आमाव लिजते रहो जो ये (तंदुरुस्ती के जमाने) में
किया करता था. फिर अगर उसको शिफा देते हैं तो उसे (गुनाहों से)
धोकर पाक साफ फरमा देते हैं और अगर उसकी इह कब्ज कर लेते (मौत
देते) हैं तो उसकी भगदिरत फरमाते हैं और उस पर रहम फरमाते हैं.
(अबू यअला, मुस्नदे अहमद, मजमूअ-जवाईद)

२६- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : إِنْ
اللَّهُ يَقُولُ : إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنًا ، فَحَمِدَنِي عَلَى مَا ابْتَلَيْتُهُ

فَأَجْرُوا لَهُ كَمَا كُنْتُمْ تَجْرُونَ لَهُ وَهُوَ صَحِيحٌ . رواه أحمد والطبراني في الكبير
والأوسط كلهم من رواية اسماعيل بن عياش عن راشد النعناعي وهو ضعيف في غير
الشاميين وفي الحاشية: راشد بن داود شامي فرواية اسماعيل عنه صحيحة ، مجمع الزوائد

44/4

હજરત શહાદ બિન ઔસ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમસે હદીસે કુદસીમેં અપને રબકા યે ઈરશાદ નક્લ કરતે હેં: મૈં અપને બંદોં મેં સે કિસી મોમિન બંદે કો (કિસી મુસીબત પરેશાની બીમારી વગૈરા મેં) મુખ્તિલા કરતા હૂં ઔર વો મેરી તરફસે ઉસ ભેજી હુઈ પરેશાની પર (રાઝી રેહતે હુવે) મેરી હમ્દો સના કરતા હૈ તો (મૈં ફરિશતોં કો હુકમ દેતા હૂં કે) ઈસકે ઉન તમામ નેક આમાલ કા સવાબ વૈસે હી લિખતે રહો જૈસા કે તુમ ઈસકી તંદરુસ્તી કી હાલત મેં લિખ્ખા કરતે થે. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમુઅઝ-ઝવાઈદ)

٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَزَالُ الْمَلِئِكَةُ وَالصُّدَّاءُ بِالْعَبْدِ وَالْأَمَةِ وَإِنْ عَلَيْهِمَا مِنَ الْخَطَايَا مِثْلُ أُحُدٍ، فَمَا يَأْتِيهِمَا وَعَلَيْهِمَا مِثْقَالُ حُرْدَلَةٍ. رواه أبو يعلى ورواه ثقات، مجمع الزوائد ٢٩/٣

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કિસી મુસલમાન બંદે ઔર બંદી પર મુસલસલ રેહને વાલા અંદરૂની બુખાર યા સર કા દર્દ ઉનકે ગુનાહો મેં સે રાઈ કે દાને કે બરાબર ભી કિસી ગુનાહ કો નહીં છોળતે અગરયે ઉનકે ગુનાહ ઉહદ પહાળ કે બરાબર હો. (અબૂ યઅલા, મજમઉલ-ઝવાઈદ)

٢٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: صَدَأُ
الْمُؤْمِنِ وَشَوْكَةُ يُشَاكُهَا أَوْشَىءُ يُؤْذِيهِ يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
دَرَجَةً. وَيُكَفِّرُ عَنْهُ بِهَا ذُنُوبُهُ. رواه ابن أبي الدنيا ورواه ثقات، والتعريب ٢٩٧/٤

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હે કે રમુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ

ફરમાયા: મોમિન કે સર કા દર્દ ઓર વો કાંટા જો ઉસે ચુભતા હૈ યા ઓર કોઈ ચીઝ જો ઉસે તકલીફ દેતી હૈ અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકી વજહ સે ઉસ મોમિન કા એક દર્જા બુલંદ ફરમાએંગે ઓર ઉસ તકલીફ કે બાઈસ (વજહ સે) ઉસકે ગુનાહોં કો માફ ફરમાએંગે. (ઈબ્ને અબિદુન્યા, તરગીબ)

۲۹- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ تَضَرَّعَ مِنْ مَرَضٍ إِلَّا بَعَثَهُ اللَّهُ مِنْهُ طَاهِرًا. رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات، مجمع الزوائد ۳۱/۳

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો બંદા બીમારી કી વજહ સે (અલ્લાહ તઆલા કી તરફ મુતવજ્જે હોકર) ગિળગિળાતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો બીમારી સે ઈસ હાલ મેં શિફા અતા ફરમાએંગે કે વો ગુનાહોં સે બિલ્કુલ પાક સાફ હોગા. (તખરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۳۰- عَنِ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ مُرْسَلًا مُرْفُوعًا قَالَ: إِنْ اللَّهُ لَيَكْفُرُ عَنِ الْمُؤْمِنِ خَطِيئَةً كُلَّهَا يَحْقِقُ لَيْلَةً. رواه ابن أبي الدنيا وقال ابن المبارك عقب رواه له أنه من جيد الحديث ثم قال وشواهله كثيرة يؤكد بعضها بعضا، اتعاف ۵۲۶/۹

હઝરત હસન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઇરશાદ નકલ કરતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા એક રાત કે બુખાર સે મોમિન કે સારે ગુનાહોં કો માફ ફરમા દેતે હૈં. (ઈબ્ને અબિદુન્યા, ઇતિહાફ)

۳۱- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كَتَبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَفْعَلُ مَقِيمًا صَحِيحًا. رواه البخاري، باب يكتب للمسافر..... رقم: ۲۹۹۶

હઝરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં

के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब भंडा भीमार पण जाता है या सफर पर जाता है तो उसके लिये उस जैसे आमाँल का अजरो सवाब लिखा जाता है जो आमाँल वो तंदुरुस्ती या घर पर क्याम की छावत पर किया करता था. (बुखारी)

۳۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ، مَعَ النَّبِيِّ وَالصَّدِيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن، باب ما جاء في التجار، ۰۰۰۰، رقم: ۱۲۰۹

उत्तरत अबू सईद रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: पूरी सख्याई और अमानतदारी के साथ कारोबार करने वाला ताजिर (बिजनेस मेन), अंबिया, सिद्दीकीन और शुहदा (शहीदों) के साथ होगा. (तिरमिजी)

۳۳- عَنْ رِفَاعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِنَّ التُّجَّارَ يَتَعَثُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا، إِلَّا مَنِ اتَّقَى اللَّهَ وَبَرَّ وَصَدَّقَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن صحيح، باب ما جاء في التجار، ۰۰۰۰، رقم: ۱۲۱۰

उत्तरत रिफाआ रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ताजिर लोग क्यामत के दिन गुनेछगार उठाये जायेंगे, सिवाये उन ताजिरों के जिन्होंने अपनी तिज्जरत में परछेजगारी छप्तिथार की यानी भयानत और फरेब-दडी (धोके) वगैरा में मुप्तिला नही छुवे और नेकी की, यानी अपने तिज्जरती मामलात में लोगों के साथ अच्छा सुलूक किया और सय पर काईम रहे. (तिरमिजी)

۳۴- عَنْ أُمِّ عُمَارَةَ ابْنَةِ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا فَقَدَّمَتْ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ: كُفِّي، فَقَالَتْ: إِنِّي صَائِمَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الصَّائِمَ تَصَلَّى عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ إِذَا أَكَلَ عَنْدَهُ حَتَّى يَفْرُغُوا، وَرُبَّمَا قَالَ: حَتَّى يَشْبَعُوا. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

صحیح، باب ما جاء في فضل الصائم اذا اكل عنده، رقم: ۷۸۵

उजरत कअण रदियल्लाहु तआला अन्हु की साहजजादी (बेटी) उम्मे अम्मारा अन्सारिया रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनके यहाँ तशरीफ लाओ. उन्होंने आपकी जिदमत में जाना पेश किया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उनसे फरमाया: तुम भी जाओ. उन्होंने अर्ज किया: मेरा रोजा है. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब रोजादार के सामने जाना जाया जाता है तो जाने वालों के इरिग होने तक इरिशते उस रोजादार के लिये रजमत की दुआ करते रहते हैं. (तिरमिजी)

۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ شَجَرَةَ كَانَتْ تُؤَذِي الْمُسْلِمِينَ، فَبَاءَ رَجُلٌ فَقَطَعَهَا، فَدَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه مسلم، باب

فضل ازالة الاذى عن الطريق، رقم: ۶۶۷۲

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ओक दरभ्त मुसलमानों को तकलीफ देता था. ओक शप्स ने आकर उसे काट दिया तो वो (ईस अमल की वजह से) जन्नत में दाखिल हो गया. (मुस्लिम)

۳۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: أَنْظِرْ فَإِنَّكَ لَسْتَ بِغَيْرٍ مِنْ أَحْمَرَ وَلَا أَسْوَدَ إِلَّا أَنْ تَقْضَى بِتَقْوَى. رواه احمد ۱۵۸/۵

उजरत अबूजर रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उनसे ईरशाह फरमाया: देओ! तुम अपनी जात से न किसी गोरे से बेहतर हो न किसी काले से, अल्बत्ता तुम तकवा (परहेजगारी) की वजह से अफजल हो सकते हो. (मुरनदे अहमद)

۳۷- عَنْ قُتَيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ مِنْ أَمْتِي مَنْ لَوْ بَاءَ

أَحَدُكُمْ يَسْأَلُهُ دِينَارًا أَلَمْ يُعْطِهِ، وَلَوْ سَأَلَهُ دِرْهَمًا لَمْ يُعْطِهِ، وَلَوْ سَأَلَهُ
فَلَسَأَلْتُمْ يُعْطِيهِ، وَلَوْ سَأَلَ اللَّهُ الْجَنَّةَ أَعْطَاهُ إِيَّاهَا، فَيُطْمَرِينَ لَا يُؤْتِيَهُ لَهُ لَوْ
أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَا بَرَّةَ. رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح صحيح

الزوائد ૧/૧૧૬

હજરત સૌબાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરી
ઉમ્મત મેં કુછ લોગ એસે હૈં કે ઉનમેં સે કોઈ શખ્સ તુમમેં સે કિસી કે પાસ
આએ ઔર દીનાર માંગે તો વો ઉસકો ન દે, અગર એક દિરહમ માંગે તો
વો ભી ન દે ઔર અગર એક પૈસા માંગે તો વો ઉસકો એક પૈસા તક ન દે
(લેકિન અલ્લાહ તઆલા કે હાં ઉસકા યે મકામ હૈં કે) અગર વો અલ્લાહ
તઆલા સે જન્નત માંગ લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નત દે દે.
(ઉસ શખ્સ કે બદન પર સિફ) દો પુરાની ચાદર હો, ઉસકી બિલ્કુલ
પરવાહ ન કી જાતી હો (લેકિન) અગર વો અલ્લાહ તઆલા (કે ભરોસે)
પર કસમ ખા બૈઠે તો અલ્લાહ તઆલા હજર ઉસકી કસમ કો પૂરા કરદે.
(તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

दुस्ने अप्लाक

(अच्छा किरदार, अच्छा केरेकटर)

आयाते कुआनिया

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ [الحجر: ८८]

अल्लाह तआला का अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से भिताण है: और मुसलमानों पर शककत (महेरबानी) रभिये. (सूरअहज)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّتْ عَرْضُهَا السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ ۚ أَعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۝ الَّذِينَ يَتَّقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينِ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [ال عمران: १३३]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: और अपने रब की बप्शिश की तरफ दौणो और नीज उस जन्नत की तरफ जिसकी यौणाई ऐसी है जैसे आसमानों का और जमीनों का फैलाओ जो अल्लाह तआला से डरने वालों के लिये तय्यार की गई है (यानी उन अअला दर्जा के मुसलमानों के लिये हैं) जो भुशुखी और तंगदस्ती (गरीबी) दोनों हालतों में नेक कामों में भर्य करते रहते हैं और गुस्सा को जप्त करने (रोकने) वाले हैं और लोगों को माफ करने वाले हैं और अल्लाह तआला ऐसे नेक लोगों को पसंद करते हैं. (सूरअआले ईमरान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾

[الفرقان: १७]

एक जगह ईरशाद है: और रहमान के (पास) भंडे वो हैं जो जमीन पर आजिजी (गिणगिणाने) के साथ चलते हैं. (सूरअकुरकान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا ۚ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ [الشورى: ٤٠]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (ઔર બરાબર કા બદલા લેને કે લિયે હમને ઈજાઝત દે રખી હૈ કે) બુરાઈ કા બદલા તો ઉસી તરહ કી બુરાઈ હૈ (લેકિન ઈસકે બાવજૂદ જો શખ્સ દરગુઝર (માફ) કરે ઔર (બાહમી (આપસકે) મામલા કી) ઈસ્લાહ (સુધાર) કરલે (જિસસે દુશમની ખતમ હો જાએ ઔર દોસ્તી હો જાએ કે યે માફી સે ભી બળ્હ કર હૈ) તો ઈસકા સવાબ અલ્લાહ તઆલા કે જિન્મે હૈ (ઔર જો બદલા લેને મેં જિયાદતી કરને લગે તો સુન લે કે) વાકઈ અલ્લાહ તઆલા જાલિમોં કો પસંદ નહીં કરતે. (સૂરએ શૂરા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا مَا عَصِيبُوا لَهُمْ يَغْفِرُونَ﴾ [التورى: ٢٧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર જબ ગુસ્સા હોતે હૈં તો માફ કર દેતે હૈં. (સુરએ શુરા)

وقال تعالى حكاية عن قول لقمن: ﴿وَلَا تُصَغِّرْ حَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ ☆ والقصد في مشيك و اغضض من صوتك ۚ إن أنكر الأصوات لصوت الحمير ﴿ [لقمن: ١٦-١٩]

હજરત લુકમાન ને અપને બેટે કો નસીહત કી: ઔર (બેટા) લોગોં સે બેરુખી કા બરતાઓ ન કિયા કરો ઔર જમીન પર મુતકબ્જિરાના (ઘમંડી) ચાલ સે ન ચલા કરો. બેશક અલ્લાહ તઆલા કિસી તકબ્જુર કરને વાલે, શેખી મારને વાલે કો પસંદ નહીં કરતે. ઔર અપની ચાલ મેં એતિદાલ ઈજ્તિયાર કરો ઔર (બોલને મેં) અપની આવાજ કો પસ્ત કરો યાની શોર મત મચાઓ (અગર ઊંચી આવાજ સે બોલના હી કોઈ કમાલ હોતા તો ગધે કી આવાજ અચ્છી હોતી જબકે) આવાજોં મેં સબસે બુરી આવાજ ગધોં કી આવાજ હૈ. (સૂરએ લુકમાન)

અહાદીસે નબવિયા

૩૮- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْرِكُ بِمَحْسَنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ. رواه ابو داود، باب في

حسن الخلق، رقم: ૪૧૧૮

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મોમિન અપને અચ્છે અખ્લાક કી વજહ સે રોઝા રખને વાલે ઔર રાતભર ઇબાદત કરનેવાલે કે દર્જા કો હાસિલ કર લેતા હૈ. (અબૂ દાઉદ)

૩૯- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَخَيْرًا كُمْ خَيْرًا كُمْ لِنِسَائِكُمْ. رواه احمد ૪૧૨/૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઇમાન વાલોં મેં કામિલ તરીન (પૂરા) મોમિન વો હૈં જિસકે અખ્લાક સબસે અચ્છે હોં ઔર તુમમેં સે વો લોગ સબસે બેહતર હૈં જો અપની બીવિયોં કે સાથ (બરતાઓ મેં) સબસે અચ્છે હોં. (મુસ્નદે અહમદ)

૪૦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَالْأَطْفَهُمْ بِأَهْلِهِ. رواه الترمذی وقال: هذا

حديث حسن صحيح، باب في استكمال الإيمان، رقم: ૪૧૧૨.

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કામિલ તરીન ઇમાન વાલોં મેં સે વો શખ્સ હૈં જિસકે અખ્લાક (કિરદાર, કેરેક્ટર) સબસે અચ્છે હોં ઔર જિસકા બરતાઓ અપને ઘર વાલોં કે સાથ સબસે ઝિયાદા નર્મ હો. (તિરમિઝી)

૪૧- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَجِبْتُ لِمَنْ يَشْتَرِي الْمَمَالِيكَ بِمَالِهِ، ثُمَّ يَغْتَفُهُمْ كَيْفَ لَا يَشْتَرِيَ الْأَخْرَارَ بِمَعْرُوفِهِ؟

قَهْرًا عَظِيمًا تَوَاتَرًا. رواه ابو الغنائم النرسي في نضاء الحوارج وهو حديث حسن، الجامع

الصغير ١٤٩/٢

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मुझे तअक़्क़ुब है उस शप्स पर जो अपने माल से तो गुलामों को ખरीदता है फिर उनको आजाद करता है, वो भलाई का मामला करके आजाद आदमियों को क्यूं नहीं ખरीदता जबके ईसका सवाब बहुत ज़ियादा है? यानी जब वो लोगों के साथ हुस्ने सुलूक करेगा तो लोग उसके गुलाम बन जायेंगे. (कज़ाबिल-उवाईज, ज़ामिअे सगीर)

٣٢- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رُبْعِي الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْإِمْرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُجْحَقًا، وَبَيْتٍ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكُذِبَ وَإِنْ كَانَ مَارِجًا، وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ. رواه ابو داود، باب في حسن العلق، رقم: ٤٨٠٠

उत्तरत अबू उमा मा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मैं उस शप्स के लिये जन्नत के अतराफ़ (आसपास) में एक घर (दिलाने) की ज़िम्मेदारी लेता हूँ जो उस पर छोने के भावजूद भी जगणा छोण दे और उस शप्स के लिये जन्नत के दरमियान (बीच) में एक घर (दिलाने) की ज़िम्मेदारी लेता हूँ जो मज़क में भी गूट छोण दे और उस शप्स के लिये जन्नत के बुलंद तरिन दर्ज़ा में एक घर (दिलाने) की ज़िम्मेदारी लेता हूँ जो अपने अप्लाक अच्छे बनावे. (अबू दाउद)

٣٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَقِيَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ بِمَا يَحِبُّ اللَّهُ لِسُرَّةٍ بِذَلِكَ سُرَّةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه

الطبرانی في الصغير واسناده حسن، مجمع الزوائد ٨/٣٥٣

उत्तरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह

ફરમાયા: જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈ કો ખુશ કરને કે લિયે ઈસ તરહ મિલતા હૈ જિસ તરહ અલ્લાહ તઆલા પસંદ ફરમાતે હૈં (મસ્લન ખંદા પેશાની (ખુશ મિઝાજ) કે સાથ) તો અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસે ખુશ કર દેંગે. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۳۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ الْمُسْلِمَ الْمُسَدَّدَ لَيُذْرَكَ ذَرَجَةُ الصَّوَامِ الْقَوَامِ بِآيَاتِ اللَّهِ بِحَسَنِ خُلُقِهِ وَكَوْنِهِ ضَرِيئًا. رواه أحمد ۱۷۷/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: વો મુસલમાન જો શરીઅત પર અમલ કરને વાલા હો, અપની તબીઅત કી શરાફત ઔર અપને અચ્છે અખ્લાક કી વજહ સે ઉસ શખ્સ કે દર્જા કો પા લેતા હૈ જો રાત કો બહુત ઝિયાદા કુઆને કરીમ કો નમાઝ મેં પઢને વાલા ઔર બહુત રોઝે રખને વાલા હો. (મુસ્નદ અહમદ)

۳۵- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلَ فِي الْمِيزَانِ مِنْ حَسَنِ الْخُلُقِ. رواه أبو داود، بهيقي حسن الخلق رقم: ۱۷۹۹

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: (કયામત કે દિન) મોમિન કે તરાજૂ મેં અચ્છે અખ્લાક સે ઝિયાદા ભારી કોઈ ચીઝ નહીં હોગી. (અબૂ દાઉદ)

۳۶- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِيٍّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ جِبْنٌ وَضَعْتُ رِجْلِي فِي الْفُرْزَانِ قَالَ لِي: أَحْسِنْ خُلُقَكَ لِلنَّاسِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ. رواه الإمام مالك في الموطأ، ما جاء في حسن الخلق ص ۷۰۴

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે આખરી નસીહત જો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે ફરમાઈ જિસ વક્ત મૈને અપના પાંવ રિકાબ મેં રખ

लिया था वो ये थी: मुआज! अपने अफ्लाक को लोगों के लिये अच्छा बनाओ. (मुअत्ता ईमाम मालिक)

۳۷- عَنْ مَالِكٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يُعْتَبَرُ لِاتِّمَامِ حَسَنِ

الْأَخْلَاقِ. رواه الإمام مالك في الموطأ، ما جاء في حسن العلق من ۷۰۵

उत्तरत मालिक रहमतुल्लाहि अलैहि फरमाते हैं: मुझे ये उद्दीप्त पहुँची है के आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मैं अच्छे अफ्लाक को मुकम्मल करने के लिये भेजा गया हूँ. (मुअत्ता ईमाम मालिक)

۳۸- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ مِنْ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ

وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَابِسُكُمْ أَخْلَاقًا (الحديث). رواه

الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في معالي الأخلاق، رقم: ۲۰۱۸

उत्तरत ज़ाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम सबमें से मुझे ज़ियादा मड़बूब और कयामत के दिन मेरे सबसे करीब वो लोग होंगे जिनके अफ्लाक ज़ियादा अच्छे होंगे. (तिरमिज़ी)

۳۹- عَنْ الثَّوَالِ بْنِ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

عَنِ الْبِرِّ وَالْإِنِّمِ؟ فَقَالَ: الْبِرُّ حَسَنُ الْخُلُقِ، وَالْإِنِّمُ مَا حَاكَ فِي

صَدْرِكَ، وَكَرِهْتُ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ. رواه مسلم، باب تفسير البر والائتم، رقم:

१०११

उत्तरत नव्वास बिन समआन रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से नेकी और गुनाह के बारे में पूछा. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: नेकी अच्छे अफ्लाक का नाम है और गुनाह वो है जो तुम्हारे दिल में भटके और तुम्हें ये बात नापसंद हो के लोगों को उसकी ખबर हो. (मुस्लिम)

५०- عَنْ مَكْحُولٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُونَ هَيِّنُونَ لَيِّنُونَ كَالْجَمَلِ الْإِنْفِ إِذَا قِيدَ انْقَادَ، وَإِنْ أُنِخَ عَلَى صَخْرَةٍ اسْتَاخَ. رواه

الترمذي مرسلًا، مشكوكًا، المصابيح، رقم: ५०८१

इसरत मकहूल रहमतुल्लाहि अलैहि रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ईमान वाले लोग अल्लाह तआला का बहुत हुकम मानने वाले और निहायत नर्म तबीअत होते हैं, जैसे ताजेअदार छोट, जिधर उसको चलाया जाता है चला जाता है और अगर उसको किसी यटान पर बिठा दिया जाता है तो उसी पर बैठ जाता है। (तिरमिजी, मिश्कातुल-मसाबीह)

ईर्छा: मतलब ये है के यटान पर बैठना बहुत मुश्किल है मगर इसके बावजूद भी वो अपने मालिक की बात मान कर उस पर बैठ जाता है। (मजमअे जहारुल-अन्वार)

५१- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: آلا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ، وَمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٌ سَهْلٌ. رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن غريب، باب فضل كل قريب من

سهل، رقم: १६८८

इसरत अब्दुल्लाह बिन मसूद रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: क्या मैं तुम्हें न बताऊँ के वो शप्स कौन है जो आग पर इराम होगी और जिस पर आग इराम होगी? (सुनो मैं बताता हूँ) दोज़्भ की आग इराम है इर जैसे शप्स पर जो लोगों से करीब होने वाला, निहायत नर्म मिजाज और नर्म तबीअत हो। (तिरमिजी)

ईर्छा: लोगों से करीब होने वाले से मुराद वो शप्स हैं जो नर्म-पूई की वजह से लोगों से ખૂબ मिलता जुलता हो और लोग भी उसकी अच्छी ખस्सत (आदत) की वजह से उससे जे-तकल्लुक और मुहब्बत से मिलते हों। (मआरिफुल-हदीस)

۵۲- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ جَمَارٍ أَخْبَى بَنِي مُجَاشِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : إِنْ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَا أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ ، وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ (وہو جزء من الحديث)۔ رواہ مسلم : باب الصفات

التي يعرف بها في الدنيا رقم: ۷۲۱۰

کنبیلا بنی موشا'جی' کے دھڑرت ہیا'ج' بن دیمار ر'دی'للا'ہ' ت'آ'لا' ا'ن'ہ' سے ر'وا'یت ہے کے رس'ول'للا'ہ' س'ل'ل'للا'ہ' ا'ل'ہ'ی'ہ' و'س'ل'م' نے ہر'شا'ع' فرما'یا: ا'ل'لا'ہ' ت'آ'لا' نے م'ری' تر'ک' ہ'س' با'ت' کی و'ہی' فرما'ی (ہ'ک'م, آ'ی'ت' م'ع'ہ) ہے کے ت'م' لو'گ' ہ'س' ک'ہ'ر' ت'وا'ج' (ن'م'ی, م'ہ'ما'ن' ن'وا'جی) ہ'پ'ت'یا'ر' ک'رو' ی'ہا'ں' ت'ک' کے کو'ہ' ک'سی' پر' ف'خر' نہ ک'رے اور کو'ہ' ک'سی' پر' س'ل'م' نہ ک'رے۔ (م'س'ل'م)

۵۳- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي نَفْسِهِ صَغِيرٌ وَفِي آعْيُنِ النَّاسِ عَظِيمٌ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي آعْيُنِ النَّاسِ صَغِيرٌ وَفِي نَفْسِهِ كَبِيرٌ حَتَّى لَّهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ أَوْ خَنَازِيرٍ . رواہ البیہقی فی شعبہ الامان ۲۷۶/۶

دھڑرت عمر ر'دی'للا'ہ' ت'آ'لا' ا'ن'ہ' فرما'تے ہیں کے م'ی'ن' رس'ول'للا'ہ' س'ل'ل'للا'ہ' ا'ل'ہ'ی'ہ' و'س'ل'م' کو' ی'ہ' ہر'شا'ع' فرما'تے ہ'و'ے س'نا: جو' ا'ل'لا'ہ' ت'آ'لا' (کی ر'جا' ا'س'ی'ل' ک'رنے) کے د'ی'ے ت'وا'ج' کی ہ'پ'ت'یا'ر' ک'رتا ہے ا'ل'لا'ہ' ت'آ'لا' ہ'س'کی' ب'ول'ہ'د' فرما'تے ہیں جس'کا' ن'تی'جہ' ی'ہ' ہ'وتا' ہے کے و'و' ا'پ'ن'ے ب'یا'ل' اور ا'پ'نی' ن'ی'گا'ہ' (ن'ز'ر) م'یں' تو' ہ'و'ٹا' ہ'وتا' ہے ل'ک'ی'ن' لو'گو'ں' کی ن'ی'گا'ہ' م'یں' ہ'یا' ہ'وتا' ہے۔ اور جو' ت'ک'ب'ور' (د'م'ہ'د) ک'رتا ہے ا'ل'لا'ہ' ت'آ'لا' ہ'س'کی' گ'یرا' د'تے ہیں جس'کا' ن'تی'جہ' ی'ہ' ہ'وتا' ہے کے و'و' لو'گو'ں' کی ن'ی'گا'ہ' م'یں' ہ'و'ٹا' ہ'و' ج'اتا' ہے, ا'گ'ر'ی'ہ' ب'و'ہ' ا'پ'ن'ے ب'یا'ل' م'یں' ب'ٹا' ہ'وتا' ہے ل'ک'ی'ن' د'وس'رو'ں' کی ن'ز'رو'ں' م'یں' و'و' ک'وتے اور ب'ی'ن'ی'ر' (س'و'ہ'ر) سے ب'ی' ج'یا'دا' ج'لی'ل' ہ'و' ج'اتا' ہے۔ (ب'ی'ہ'کی)

۵۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ . رواہ مسلم : باب تحريم الكبر وبيانہ رقم: ۲۶۷

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો શખ્સ જન્મત મેં નહીં જાએગા જિસકે દિલ મેં ઝર્આ બરાબર ભી તકબ્બુર હો. (મુસ્લિમ)

૫૫- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رَوَاهُ

ترمذی وقال هذا حديث حسن، باب ما جاء في كراهية قيام الرجل للرجل، رقم: ૨૭૦૦

હઝરત મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ ઈસ બાત કો પસંદ કરતા હો કે લોગ ઉસ (કી તાઝીમ) કે લિયે બળે રહેં વો અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બનાલે. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: ઈસ વઈદ (સજા કી ધમકી) કા તઅલ્લુક ઈસ સૂરત સે હૈં કે જબ કોઈ આદમી ખુદ યે ચાહે કે લોગ ઉસકી તાઝીમ (અઝમત, બબાઈ) કે લિયે બળે હો, લેકિન અગર કોઈ ખુદ બિલ્કુલ ન ચાહે મગર દૂસરે લોગ ઈકરામ (ઈઝઝત) ઔર મુહબ્બત કે જઝબા મેં ઉસકે લિયે બળે હો જાએં તો યે ઔર બાત હૈ. (મઆરિફુલ-હદીસ)

૫૬- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ

كَرَاهِيَتِهِ لِذَلِكَ. رَوَاهُ الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما

جاء في كراهية قيام الرجل للرجل، رقم: ૨૭૦૬

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે સહાબા કે નજદીક કોઈ શખ્સ ભી રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઝિયાદા મહબૂબ નહીં થા. ઈસકે બાવજૂદ વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો દેખ કર બળે નહીં હોતે થે કયુંકે વો જાનતે થે કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈસકો નાપસંદ ફરમાતે હૈં. (તિરમિઝી)

૫૭- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا

مِنْ رَجُلٍ يُصَابُ بِشَيْءٍ فِي جَسَدِهِ فَيَتَصَدَّقُ بِهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً
وَحَطَّ عَنْهُ بِهِ خَطِيئَةً. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غریب، باب ما جاء فی العفو

رقم: ۱۳۹۳

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ ہدایہ فرمایا کہ جو شخص اپنے جسم میں سے کوئی چیز نکالے اور اس کی وجہ سے کوئی گناہ نہ ہو تو اس کی ایک درجہ بڑھائی جائے گی اور اس کی ایک گناہ مٹائی جائے گی۔ (ترمذی)

۵۸- عَنْ جُودَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اعْتَدَلَ إِلَى
أَخِيهِ بِمَغْلَرَةٍ، فَلَمْ يَقْبَلْهَا، كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ. رواه

ابن ماجہ باب المعاذیر، رقم: ۳۷۱۸

حضرت جودان رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے سنا کہ جو شخص اپنے بھائی کے ساتھ کسی چیز میں اختلاف کرے اور اس کو قبول نہ کرے تو اس کی ایک گناہ ہوگی جیسا کہ ایک شخص کا گناہ ہے۔ (بخاری)

۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ مُوسَى
بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا رَبِّ امْنِ اعْزُ عِبَادِكَ عِنْدَكَ؟ قَالَ: مَنْ إِذَا قَدَّرَ

عَفَرَ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ۳۱۹/۶

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے سنا کہ موسیٰ بن عمران علیہ السلام نے کہا یا رب! اپنے عباد کے ساتھ کیا معاملہ کرے گا؟ فرمایا کہ جو شخص اپنے لیے کسی چیز کا ارادہ کرے اور اس کو نہ کرے تو اس کی ایک گناہ ہوگی جیسا کہ ایک شخص کا گناہ ہے۔ (بیہقی)

۲۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَمْ أَغْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ فَصَمَّتْ عَنْهُ النَّبِيُّ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَمْ أَغْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ قَالَ: كُلُّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه

الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في المغفر عن الخادم، رقم: ۱۹۴۹

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के अक साहब नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की बिदमत में छाजिर हुवे और अर्ज किया: या रसूलल्लाह! मैं (अपने) भादिम (नौकर) की गल्ती को कितनी भरतबा माफ़ कइं? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम फामोश रहें. उन्होंने फिर वही अर्ज किया: या रसूलल्लाह! मैं (अपने) भादिम को कितनी भरतबा माफ़ कइं? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: रोजाना ७० भरतबा. (तिरमिजी)

۲۱- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنْ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ آتَاهُ الْمَلَكُ لِيَقْبِضَ رُوحَهُ قَبِيلَ لَه: هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ؟ قَالَ: مَا أَعْلَمُ، قِيلَ لَهُ: أَنْظِرْ، قَالَ: مَا أَعْلَمُ شَيْئًا غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أَبَايَعُ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا وَأَجَازِيهِمْ فَأَنْظِرُ الْمَوْسِرَ وَأَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ، فَأَذْخُلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ. رواه البخاري، باب ما ذكر عن

بنی اسرائیل، رقم: ۳۴۵۱

उत्तरत हुजैफा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाद फरमाते हुवे सुना: तुमसे पेहले किसी उम्मत में अक आदमी था. जब मौत का इरिश्ता उसकी इह कब्ज करने आया (और इह कब्ज होने के बाद वो ईस दुनिया से दूसरे आलम की तरफ़ मुत्ताकिल हो गया) तो उससे पूछा गया के तूने दनिया में कोई नेक अमल किया था? उसने अर्ज किया: मेरे ईल्म में मेरा कोई (ऐसा) अमल नहीं है. उससे कछा गया के (अपनी जिंदगी पर) नजर डाल (और गौर कर!) उसने फिर अर्ज किया: मेरे

۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَوْصِنِي، قَالَ: لَا تَغْضَبْ، لَرَدِّمِرَا، قَالَ: لَا تَغْضَبْ. رواه البخاري، باب الحذر من الغضب، رقم: ۶۱۱۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અઝ્ક ક્રિયા કે મુઝે કોઈ વસિયત ફરમા દીજિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ગુસ્સા ન ક્રિયા કરો. ઉસ શખ્સ ને અપની (વહી) દરખવાસ્ત કઈ બાર દુહરાઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હર મરતબા યહી ઈરશાદ ફરમાયા: ગુસ્સા ન ક્રિયા કરો. (બુખારી)

۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ. رواه البخاري،

باب الحذر من الغضب، رقم: ۶۱۱۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તાકતવર વો નહીં હૈ જો (અપને મુકાબિલ કો) પછાળ દે બલકે તાકતવર વો હૈ જો ગુસ્સા કી હાલત મેં અપને આપ પર કાબૂ પા લે. (બુખારી)

۲۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَنَا: إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ، فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَنْطَجِعْ.

رواه أبو داود، باب ما يقال عند الغضب، رقم: ۴۷۸۲

હઝરત અબૂ ઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સે કિસી કો ગુસ્સા આએ ઔર વો ખળા હો તો ઉસકો યાહિયે કે બૈઠ જાએ, અગર બૈઠને સે ગુસ્સા ચલા જાએ (તો ઠીક હૈ) વરના ઉસકો યાહિયે કે લેટ જાએ. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મતલબ યે હૈ કે જિસ હાલત કી તબદીલી સે ઝહન કો સુકૂન મિલે ઉસ હાલત કો ઈખ્તિયાર કરના યાહિયે

તાકે ગુસ્સા કા નુકસાન કમ સે કમ હો. બેઠને કી હાલત મેં ખળે હોને સે કમ ઓર લેટ ને મેં બેઠને સે કમ નુકસાન કા ઈમકાન હૈ. (મઝાહિરે હક)

۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: عَلَمُوا وَبَشَرُوا وَلَا تَعْسَرُوا وَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ. رواه احمد ۱/ ۲۳۹

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગોં કો (દીન) સિખાઓ ઓર ખુશ-ખબરિયાં સુનાઓ ઓર દુશ્વારિયાં પૈદા ન કરો. ઓર જબ તુમમેં સે કિસી કો ગુસ્સા આએ તો ઉસે ચાહિયે કે ખામોશી ઇખ્તિયાર કરલે. (મુસ્નદે અહમદ)

۶۸- عَنْ عَطِيَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ الْغَضَبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ، وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ، فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ. رواه ابو داود، باب ما يقال عند الغضب، رقم: ۴۷۸۱

હઝરત અતિય્યા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ગુસ્સા શૈતાન (કે અસર સે) હોતા હૈ. શૈતાન કી પૈદાઈશ આગ સે હુઈ હૈ ઓર આગ પાની સે બુઝાઈ જાતી હૈ, લિહાઝા જબ તુમમેં સે કિસી કો ગુસ્સા આએ તો ઉસકો ચાહિયે કે વુઝૂ કરલે. (અબૂ દાઉદ)

۶۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا تَجَرَّعَ عَبْدٌ جُرْعَةً أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ جُرْعَةٍ غَضِطَ بِكَظْمِهَا بَيْتَاءَ وَجْهِهِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه احمد ۲/ ۱۲۸

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બંદા (કિસી ચીઝ કા) એસા કોઈ ઘૂંટ નહીં પીતા જો અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક ગુસ્સા કા ઘૂંટ પીને સે બેહતર હો જિસકો વો મહઝ (સિફ) અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે પી જાએ. (મુસ્નદે અહમદ)

۷۰- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ

قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْقِذَهُ دَعَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى
يُخَيَّرَ مِنْ أَى الْخُورِ الْعَيْنِ شَاءَ. رواه ابو داؤد، باب من كظم غيظاً، رقم: 1777

હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ગુસ્સા કો પી જાએ જબકે ઉસમૈં ગુસ્સા કે તકાજા કો પૂરા કરને કી તાકત ભી હો (લેકિન ઇસકે બાવજૂદ જિસ પર ગુસ્સા હૈ ઉસકો કોઈ સજા ન દે) અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકો સારી મખ્લૂક કે સામને બુલાએંગે ઓર ઉસકો ઇખ્તિયાર દેંગે કે જન્નત કી હૂરોં મૈં સે જિસ હૂર કો ચાહે અપને લિયે પસંદ કરલે. (અબૂ દાઉદ)

٤١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ خَرَنَ لِسَانَهُ سَخَّرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ اعْتَذَرَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَبْلَ عَذْرِهِ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ٣١٥/٦

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અપની જબાન કો રોકે રખતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઉયૂબ (ઐબો) કો છુપાતે હૈ. જો શખ્સ અપને ગુસ્સા કો રોકતા હૈ (ઓર પી જાતા હૈ) અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસસે અપને અજાબ કો રોકેંગે ઓર જો શખ્સ (અપને ગુનાહ પર નાદિમ (શર્મિન્દા) હોકર) અલ્લાહ તઆલા સે મઅઝિરત કરતા હૈ યાની માફી ચાહતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઉઝર (બહાને) કો કુબૂલ ફરમા લેતે હૈ. (બૈહકી)

٤٢- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِلْأَسْحِجِ - أَسْحَجُ عَبْدِ الْقَيْسِ -: إِنَّ فِيكَ لَخَصْلَتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمُ وَالْإِنَاءَةُ. (وهو جزء من

الحديث) رواه مسلم، باب الأمر بالإيمان بالله تعالى، رقم: 117

હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કબીલા અબ્દે કેસ કે સરદાર હઝરત અશજ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે ઇરશાદ ફરમાયા:

તુમમે દો ખસલતે (આદતે) એસી હેં જો અલ્લાહ તઆલા કો મહબૂબ (પસંદીદા) હેં. એક હિલ્મ યાની નર્મી ઔર બદાશત, દૂસરે જલ્દબાઝી સે કામ ન કરના. (મુસ્લિમ)

૮૩- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ :
يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ، وَيُعْطَى عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطَى عَلَى
الْعُنْفِ، وَمَا لَا يُعْطَى عَلَى مَا سِوَاهُ. رواه مسلم، باب فضل الرفق، رقم: ٦٦٠١

ઉમ્મુલ-મોમિનીન હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આઈશા! અલ્લાહ તઆલા (ખુદ ભી) નર્મ વ મહેરબાન હેં (ઔર બંદો કે લિયે ભી ઉનકે આપસ કે મામલાત મેં) નર્મી ઔર મહેરબાની કરના ઉનકો પસંદ હે, નર્મી પર અલ્લાહ તઆલા જો કુદૃ (અજર વ સવાબ ઔર મકાસિદ મેં કામયાબી) અતા ફરમાતે હેં વો સખ્તી પર અતા નહીં ફરમાતે ઔર નર્મી કે અલાવા કિસી થીઝ પર ભી અતા નહીં ફરમાતે. (મુસ્લિમ)

૮૪- عَنْ جَوْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : مَنْ يُحْرَمِ الرَّفْقَ، يُحْرَمِ
الْخَيْرِ. رواه مسلم، باب فضل الرفق، رقم: ૬૦૧૮

હઝરત જરીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ નર્મી (કી સિફત (ખૂબી)) સે મહરૂમ રહા વો (સારી) ભલાઈ સે મહરૂમ રહા. (મુસ્લિમ)

૮૫- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : مَنْ أُعْطِيَ حَقَّهُ مِنَ
الرَّفْقِ أُعْطِيَ حَقَّهُ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ حُرِمَ حَقُّهُ مِنَ الرَّفْقِ
حُرِمَ حَقُّهُ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. رواه البخاري في شرح السنة ٧٤/١٣

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ

શપ્સ કો (અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે) નર્મી મેં સે હિસ્સા દિયા ગયા ઉસકો દુનિયા વ આખિરત કી ભલાઈયોં મેં સે હિસ્સા દિયા ગયા ઔર જો શપ્સ નર્મી કે હિસ્સા સે મહરૂમ રહા વો દુનિયા ઔર આખિરત કી ભલાઈયોં સે મહરૂમ રહા. (શર્હુસ્સુન્નહ)

૫૧- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يُرِيدُ اللَّهُ بِأَهْلِ

بَيْتِ رِفْقًا إِلَّا نَقَعَهُمْ وَلَا يَحْرِمُهُمْ إِثْمًا إِلَّا ضَرَّهُمْ. رواه البيهقي في شعب

الایمان، مشکاة المصابيح، رقم: ૫૧૦૩

હજરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા જિન ઘર વાલોં કો નર્મી કી તૌફીક દેતે હેં ઉન્હેં નર્મી કે ઝરિયે નફા પહુંચાતે હેં ઔર જિન ઘર વાલોં કો નર્મી સે મહરૂમ રખતે હેં ઉન્હેં ઈસકે ઝરિયે નુકસાન પહુંચાતે હેં. (બૈહકી, મિશકાત)

૫૨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودَ أَتَوْا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالُوا: السَّامُ

عَلَيْكُمْ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: عَلَيْكُمْ وَلَعَنَكُمْ اللَّهُ وَعَصِبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ، قَالَ:

مَهْلًا يَا عَائِشَةُ! عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ، وَإِيَّاكَ وَالْعُتْفَ وَالْفُحْشَ، قَالَتْ: أَوَلَمْ

تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: أَوَلَمْ تَسْمَعِي مَا قُلْتُ؟ وَرَدَدَتْ عَلَيْهِمْ فَيَسْتَجَابُ

لِي فِيهِمْ، وَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ فِي. رواه البخاري، باب لم يكن النبي ﷺ ناعشا ولا

متفاحشا، رقم: ૧૦૩

હજરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રિવાયત હેં કે કુછ યહૂદી નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ આએ ઔર કહા: અસ્સામુ અલૈકુમ (જિસકા મતલબ યે હેં કે તુમકો મૌત આએ). હજરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હેં કે મૈને જવાબ મેં કહા: તુમ હી કો મૌત આએ ઔર તુમ પર અલ્લાહ કી લઅનત ઔર ઉસકા ગુસ્સા હો. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આઈશા! ઠેહરો, નર્મી ઈજ્તિયાર કરો, સખ્તી ઔર બદ-ઝબાની સે બચો. હજરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા

અન્હા ને અર્જ ક્રિયા: આપને નહીં સુના કે ઈન્હોને કયા કહા? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમને નહીં સુના કે મૈને ઉસકે જવાબ મેં કયા કહા? મૈને ઉનકી બાત ઉન હી પર લૌટા દી (કે તુમ હી કો આએ) મેરી બદ-દુઆ ઉનકે હક મેં કુબૂલ હોગી ઔર ઉનકી બદ-દુઆ મેરે બારે મેં કુબૂલ નહીં હોગી. (બુખારી)

૮૮- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى. رواه

البيهقي، باب السهولة والسماحة في الشراء والبيع، ١٠٠٠، رقم: ٢٠٧٦

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી રહમત હો ઉસ બંદા પર જો બેચને, ખરીદને ઔર અપને હક કા તકાજ (માંગ) કરને ઔર વસૂલ કરને મેં નમીં ઈખ્તિયાર કરે. (બુખારી)

૮૯- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي الْمُؤْمِنَ وَلَمْ يَشْكُنِي إِلَى عَوَادِيهِ أَطْلَقْتُهُ مِنْ أَسَارِي، ثُمَّ أَبْدَلْتُهُ لَحْمًا غَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ، وَدَمًا غَيْرًا مِنْ دَمِهِ، ثُمَّ يَسْتَأْنِفُ الْعَمَلَ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ووافقه

القمي ૩૬૧/૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે હદીસે કુદસી મેં અલ્લાહ તઆલા કા યે ઈરશાદ નક્લ ફરમાતે હૈ: જબ મૈં અપને મોમિન બંદે કો (કિસી બીમારી મેં) મુખ્તિલા કરતા હૂં ફિર વો અપની ઈયાદત (મિઝાજ પુરસી) કરને વાલોં સે મેરી શિકાયત નહીં કરતા તો મૈં ઉસે અપની કૈદ સે આઝાદ કર દેતા હૂં યાની ઉસકે ગુનાહ માફ કર દેતા હૂં ફિર ઉસે ઉસકે ગોશત સે બેહતર ગોશત દેતા હૂં ઔર ઉસકે ખૂન સે બેહતર ખૂન દેતા હૂં યાની ઉસકો તંદરુસ્તી દે દેતા હૂં ફિર અબ વો દોબારા (બીમારી સે ઉઠને કે

બાદ) નએ સિરે સે અમલ કરના શુરૂ કરતા હે (કયુંકે પિછલે તમામ ગુનાહ માફ હોયુકે હોતે હે). (મુસ્તદરક હાકિમ)

۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ وَعَى لَيْلَةً فَصَبَرَ وَرَضِيَ بِهَا عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. رواه ابن أبي

الدنيا في كتاب الرضا وغيره، الترغيب ۲/ ۲۹۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કો એક રાત બુખાર આએ ઓર વો સબ્ર કરે ઓર ઉસ બુખાર કે બાવજૂદ અલ્લાહ તઆલા સે રાઝી રહે તો વો અપને ગુનાહો સે ઇસ તરહ પાક સાફ હો જાએગા જેસા કે ઉસ દિન થા જિસ દિન ઉસકી માં ને ઉસકો જના થા. (ઇબ્ને અબિદુન્યા, તરગીબ)

۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ أَذْهَبَ حَبِيبَتَهُ فَصَبَرَ وَاحْتَسَبَ لَمْ أَرْضَ لَهُ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جعل في ذهاب البصر.

وقم: ۲/ ۲۴۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હદીસે કુદસી મેં અપને રબ કા યે ઇરશાદે મુખારક નક્લ ફરમાતે હે: જિસ બંદા કી મેં દો મહબૂબ-તરીન થીઝેં યાની આંખે લે લૂં ઓર વો ઉસ પર સબ્ર કરે ઓર અજર વ સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખે તો મેં ઉસકે લિયે જન્નત સે કમ બદલા પર રાઝી નહીં હૂંગા. (તિરમિઝી)

۸۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ، وَيَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ، أَكْبَرُ أَجْرًا مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ. رواه ابن ماجه، باب الصبر على البلاء، رقم:

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમારિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો મોમિન જો લોગોં સે મિલતા જુલતા હો ઓર ઉનસે પહુંચને વાલી તકલીફોં પર સખ્ર કરતા હો વો ઉસ મોમિન સે અફઝલ હૈ જો લોગોં કે સાથ મેલજોલ ન રખતા હો ઓર ઉનસે પહુંચને વાલી તકલીફોં પર સખ્ર ન કરતા હો. (ઈબ્ને માજા)

۸۳- عَنْ صُهَيْبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شُكِرَ، فَكَانَ خَيْرَ أَلَةٍ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبِرَ، فَكَانَ خَيْرَ أَلَةٍ.

رواه مسلم، باب المؤمن امره كله خير، رقم: ۷۵۰۰

હજરત સુહૈબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મોમિન કા મામલા ભી અજબ હૈ, ઉસકે હર મામલા ઓર હર હાલ મેં ઉસકે લિયે ખૈર હી ખૈર (મલાઈ) હૈ, ઓર યે બાત સિફ મોમિન હી કો હાસિલ હૈ. અગર ઉસકો કોઈ ખુશી પહુંચતી હૈ ઉસ પર વો અપને રખ કા શુક્ર અદા કરતા હૈ તો યે શુક્ર કરના ઉસકે લિયે ખૈર કા સબબ હૈ યાની ઈસમેં અજર (સવાબ) હૈ. ઓર અગર ઉસે કોઈ તકલીફ પહુંચતી હૈ ઉસ પર વો સખ્ર કરતા હૈ તો યે સખ્ર કરના ભી ઉસકે લિયે ખૈર કા સબબ હૈ યાની ઈસમેં ભી અજર હૈ. (મુસ્લિમ)

۸۴- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: اَللَّهُمَّ اَحْسَنْتَ خَلْقِي فَآخِصِنِ خَلْقِي. رواه احمد ۴/ ۴۰۳

હજરત ઈબ્ને મસ્કીદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ યે દુઆ ક્રિયા કરતે થે:

اَللَّهُمَّ اَحْسَنْتَ خَلْقِي فَآخِصِنِ خَلْقِي

(યા અલ્લાહ! આપને મેરે જિસ્મ કી ઝાહિરી બનાવટ અચ્છી બનાઈ હૈ મેરે અખ્લાક ભી અચ્છે કર દીજિયે). (મુસ્નદે અહમદ)

૮૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا

أَقَالَ اللَّهُ عَشْرَتَهُ. رواه أبو داود، باب في فضل الأقالة، رقم: ૩૬૧૦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ મુસલમાન કી બેચી યા ખરીદી હુઈ ચીઝ કી વાપસી પર રાઝી હો જાતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકી લગ્ગિશ (ગુનાહ) કો માફ ફરમા દેતા હૈ. (અબૂ દાઉદ)

૮૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا

عَشْرَتَهُ، أَقَالَ اللَّهُ عَشْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ૬૦૦/૧૧

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો મુસલમાન કી લગ્ગિશ કો માફ કરે અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકી લગ્ગિશ કો માફ ફરમાએગે. (ઈબ્ને હબ્બાન)

મુસલમાનો કે હુકૂક (હક)

આયાતે ફુર્આનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ [المعرات: 10]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: મુસલમાન આપસમે ભાઈ ભાઈ હૈ. (સૂરએ હુજુરાત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَر قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ ۚ وَلَا تَلْمِزُوا ۚ وَلَا تَلْمِزُوا ۚ وَلَا تَنَابَرُوا بِاللِّقَابِ ۚ بَيْنَ الْأَسْمَاءِ الْمُسَوِّقِ بَعْدَ الْإِيمَانِ ۚ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۚ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ۚ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ۚ وَلَا تَجَسَّسُوا ۚ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ إِسْلَامُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۚ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

خَبِيرٌ﴾ [المعرات: 13]

ઈમાન વાલો! ન તો મદોં કો મદોં પર હંસના ચાહિયે, શાયદ કે (જિન પર હંસા જાતા હૈ) વો ઉન (હંસને વાલોં) સે (અલ્લાહ તઆલા કે નજદીક) બેહતર હોં ઓર ન ઓરતોં કો ઓરતોં પર હંસના ચાહિયે, શાયદ કે (જિન પર હંસા જાતા હૈ) વો ઉન (હંસને વાલી ઓરતોં) સે અલ્લાહ તઆલા કે નજદીક બેહતર હોં, ઓર ન એક દૂસરે કો તઅના દો ઓર ન એક દૂસરે કે બુરે નામ રખ્ખો (કયુંકે યે સખ બાતે ગુનાહ કી હૈં ઓર) ઈમાન લાને કે બાદ (મુસલમાનોં પર) ગુનાહ કા નામ લગના હી બુરા હૈ ઓર જો ઈન હરકતોં સે બાઝ ન આએંગે તો વો ગુલ્મ કરને વાલે (ઓર હુકૂકલ-ઈબાદ (બંદોં કે હક) કો ઝાએ (બરબાદ) કરને વાલે) હૈં

(તો જો સજા ઝાલિમોં કો મિલેગી વહી ઉનકો મિલેગી). ઇમાન વાલો! બહુત-સી બદગુમાનિયોં (બુરે ખયાલોં) સે બચા કરો કયુંકે બાઝ ગુમાન ગુનાહ હોતે હેં (ઔર બાઝ જાઈઝ ભી હોતે હેં જેસે અલ્લાહ તઆલા કે સાથ અચ્છા ગુમાન રખના, તો ઇસલિયે તહકીક (જાંચ) કરલો, હર મૌકા ઔર હર મામલે મેં બદગુમાની ન કરો) ઔર (કિસી કે ઐબ કા) સુરાગ (ખોજ) મત લગાયા કરો ઔર એક દૂસરે કી ગીબત ન કિયા કરો, કયા તુમમેં કોઈ ઇસ બાત કો પસંદ કરતા હેં કે અપને મરે હુવે ભાઈ કા ગોશત ખાએ, ઇસકો તો તુમ બુરા સમજતે હો. ઔર અલ્લાહ તઆલા સે ડરતે રહો (ઔર તૌબા કરલો) બેશક અલ્લાહ તઆલા બળે માફ કરને વાલે (ઔર) મહેરબાન હેં. અય લોગો! હમને તુમ (સબ) કો એક મર્દ ઔર એક ઔરત (યાની આદમ વ હવ્વા) સે પૈદા કિયા (ઇસમેં તો સબ બરાબર હેં ઔર ફિર જિસ બાત મેં ફર્ક રખના વો યે કે) તુમ્હારી કૌમેં ઔર કબીલે બનાએ (યે સિર્ફ ઇસલિયે) તાકે તુમ્હેં આપસમેં પેહચાન હો (જિસમેં મુખ્તલિફ મસ્લિહતેં હેં, યે મુખ્તલિફ કબાઈલ (કબીલે) ઇસલિયે નહીં કે એક દૂસરે પર ફખ્ર કરો કયુંકે) અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક તો તુમ સબમેં બળા ઇઝઝત વાલા વો હેં જો તુમમેં સબસે ઝિયાદા પરહેઝગાર હેં, અલ્લાહ તઆલા ખૂબ જાનને વાલે (ઔર સબકે હાલ સે) બા-ખબર હેં. (સૂરએ હુજુરાત)

ફાઈદા: ગીબત (કિસી કે પીઠ પીછે બુરા કેહને) કો મરે હુવે ભાઈ કે ગોશત કો ખાને કી તરહ ફરમાયા હેં. ઇસકા મતલબ યે હેં કે જેસે ઇન્સાન કા ગોશત નોચ નોચ કર ખાને સે ઉસકો તકલીફ હોતી હેં ઇસી તરહ મુસલમાન કી ગીબત સે ઉસકો તકલીફ હોતી હેં. લેકિન જેસે મરે હુવે ઇન્સાન કો તકલીફ કા અસર નહીં હોતા હેં ઇસી તરહ જિસકી ગીબત હોતી હેં ઉસકો ભી માલૂમ ન હોને તક તકલીફ નહીં હોતી.

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَقْرَبِينَ بِالْقِسْطِ شَهِدُوا لِلَّهِ وَلَوْ
عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنْ يَكُنْ عَقِبًا وَ قَبِيرًا ۚ وَاللَّهُ أُولَىٰ
بِهِمَا ۚ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلَوْا أَوْ تَرَضُوا ۚ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۚ﴾ [النساء: ૧૩૦]

બરતાઓ) સે પેશ આઓ, અગર ઉનમેં સે એક યા દોનોં તેરે સામને બુળહાપે કો પહુંચ જાએં તો ઉસ વક્ત ભી કભી ઉનકો “હૂં” મત કેહના ઔર ન ઉનકો જિળકના ઔર ઇન્તિહાઈ નમીં ઔર અદબ કે સાથ ઉનસે બાત કરના. ઔર ઉનકે સામને શકત સે ઇન્કિસારી (આજિઝી) કે સાથ જુકે રેહના ઔર યૂં દુઆ કરતે રેહના: અય મેરે રબ! જિસ તરહ ઇન્હોંને બચપને મેં મેરી પરવરિશ કી હૈં ઉસી તરહ આપ ભી ઇન દોનોં પર રહમ ફરમાઈયે. (સૂરએ બની ઇસ્સાઈલ)

અહાદીસે નબવિયા

૮૮- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتَّةٌ بِالْمَعْرُوفِ: يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيَعُوذُهُ إِذَا مَرَضَ، وَيَتَّبِعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ، وَيُحِبُّ لَهُ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. رواه ابن ماجه، باب ما جاء في عيادة المريض، رقم: ١٤٣٣

હજરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુસલમાન કે દૂસરે મુસલમાન પર ૬ હુકૂક (હક) હૈં: જબ મુલાકાત હો તો ઉસકો સલામ કરે, જબ દાવત દે તો ઉસકી દાવત કુબૂલ કરે, જબ ઉસે છીંક આએ (ઔર “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કહે) તો ઉસકે જવાબ મેં “યર્હમુલ્લાહ” કહે, જબ બીમાર હો તો ઉસકી ઇયાદત (મિઝાજ પુરસી) કરે, જબ ઇન્તિકાલ કર જાએ તો ઉસકે જનાઝે કે સાથ જાએ ઔર ઉસકે લિયે વહી પસંદ કરે જો અપને લિયે પસંદ કરતા હૈ. (ઇબને માજા)

૮૮- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَازِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ. رواه البخاري، باب الاسر

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: એક મુસલમાન કે દૂસરે મુસલમાન પર પાંચ હક હૈં: સલામ કા જવાબ દેના, બીમાર કી ઈયાદત કરના, જનાઝે કે સાથ જાના, દાવત કુબૂલ કરના ઔર છોક્રને વાલે કે જવાબ મેં “યર્હમુકલ્લાહ” કેહના. (બુખારી)

૮૯- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدْلِكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَلَسْوَ السَّلَامُ بَيْنَكُمْ. رواه مسلم، باب بيان أنه لا يدخل

الجنة إلا المؤمنون، ૦૦૦૦, رقم: ૧૧૯

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ જન્નત મેં નહીં જા સકતે જબ તક મોમિન ન હો જાઓ (યાની તુમ્હારી ઝિંદગી ઈમાન વાલી ઝિંદગી ન હો જાએ) ઔર તુમ ઉસ વક્ત તક મોમિન નહીં હો સકતે જબ તક આપસમેં એક દૂસરે સે મુહબ્બત ન કરો. કયા મૈં તુમ્હે વો અમલ ન બતા દૂં જિસકે કરને સે તુમ્હારે દરમિયાન મુહબ્બત પૈદા હો જાએ? (વો યે હૈં કે) સલામ કો આપસમેં ખૂબ ફેલાઓ. (મુસ્લિમ)

૯૦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَسْوَ السَّلَامُ كَيْ تَعْلَمُوا. رواه الطبراني واسناده حسن، مجمع الزوائد ૮/૧૦

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સલામ કો ખૂબ ફેલાઓ તાકે તુમ બુલંદ હો જાઓ. (તખરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

૯૧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: السَّلَامُ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَى وَضَعَهُ فِي الْأَرْضِ فَافْشَوْهُ بَيْنَكُمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ

الْمُسْلِمِ إِذَا مَرَّ بِقَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَرَدُّوا عَلَيْهِ، كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ فَضْلٌ
 دَرَجَةٍ بِتَدَكْبِيرٍ وَإِيَّاهُمْ السَّلَامُ، فَإِنْ لَمْ يَرُدُّوا عَلَيْهِ رَدَّ عَلَيْهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ
 مِنْهُمْ. رواه الزوار والطبرانی واحداً إسناداً والبخاري وابن ماجه في الترغيب ٤٢٧/٣

इसरत अह्मदुल्लाह बिन मस्गीद रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: सलाम अल्लाह तआला के नामों में से ओक नाम है जिसको अल्लाह तआला ने जमीन पर उतारा है, बिहाजा इसको आपसमें भूष कैलाओ, कयुंके मुसलमान जब किसी कौम पर गुजरता है और उनको सलाम करता है और वो उसको जवाब देते हैं तो उनको सलाम याद दिलावे की वजह से सलाम करने वाले को उस कौम पर ओक दर्ज इजीलत हासिल होती है, और अगर वो जवाब नहीं देते हैं तो इरिशते जो ईन्सानों से बेउतर हैं उसके सलाम का जवाब देते हैं. (भजजार, तबरानी, तरगीब)

٩٢- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْ أَشْرَاطِ
 السَّاعَةِ أَنْ يُسَلَّمَ الرَّجُلُ عَلَى الرَّجُلِ لَا يُسَلَّمَ عَلَيْهِ إِلَّا لِلْمَعْرِفَةِ. رواه

احمد ٤/١/٦

इसरत ईब्ने मस्गीद रहियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अलामाते कयामत (कयामत की निशानियों) में से ओक अलामत ये है के ओक शप्स दूसरे शप्स को सिई जान पेहचान की बुनियाद पर सलाम करे (न के मुसलमान होने की बुनियाद पर). (मुस्नद अहमद)

٩٣- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى
 النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ جَلَسَ، فَقَالَ
 النَّبِيُّ ﷺ: عَشْرٌ، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ،
 فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: عَشْرُونَ، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ
 عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: ثَلَاثُونَ. رواه

પહલ કરને વાલા તકબ્બુર સે બરી (ધમંડ સે આઝાદ) હૈ. (બૈહકી)

۹۶- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا بَنِي! إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَةٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ.

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ما جاء في التسليم

.....رقم: ۲۶۹۸

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મુઝે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે પ્યારે બેટે! જબ તુમ અપને ઘર મેં દાખિલ હો તો ઘર વાલોં કો સલામ કરો. યે તુમ્હારે લિયે ઔર તુમ્હારે ઘર વાલોં કે લિયે બરકત કા સબબ (ઝરિયા, વજહ) હોગા. (તિરમિઝી)

۹۷- عَنْ قَتَادَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا دَخَلْتُمْ بَيْتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهِ وَإِذَا خَرَجْتُمْ فَأَرْدِعُوا أَهْلَهُ السَّلَامَ.

رواه عبد الرزاق في مصنفه

۲۸۹/۱۰

હઝરત કતાદા રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમ કિસી ઘર મેં દાખિલ હો તો ઉસ ઘરવાલોં કો સલામ કરો ઔર જબ (ઘર સે) જાને લગો તો ઘર વાલોં સે સલામ કે સાથ રુખ્સત હો. (મુસન્નિફ અબ્દુર્રઝક)

۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ فَلْيَسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَأَ لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، ثُمَّ إِذَا قَامَ فَلْيَسَلِّمْ فَلْيَسَلِّمِ الْأَوَّلَى بِأَحَقِّ مِنَ الْآخِرَةِ.

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء في التسليم عند القيام

.....رقم: ۲۷۰۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમમેં સે કોઈ કિસી મજલિસ મેં જાએ તો સલામ કરે, ઉસકે બાદ બૈઠના

याह तो बैठ जाओ. फिर जब मजलिस से उठ कर जाने लगे तो फिर सलाम करे, कयुंके पेछला सलाम दूसरे सलाम से बण्डा हुवा नहीं है, यानी जिस तरफ मुलाकात के वक्त सलाम करना सुन्नत है औसे ही रुफ्सत होते वक्त भी सलाम करना सुन्नत है. (तिरमिजी)

۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ

عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. رواه البخاري.

باب تسليم القليل على الكبير، رقم: ۶۲۲۱

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: छोटा बण्णे को सलाम करे, गुजरने वाला बैठे हुवे को सलाम करे और थोणे आदमी जियादा आदमियों को सलाम करें. (बुखारी)

۱۰۰- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا يُخْرَى عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ

يُسَلِّمَ أَحَدُهُمْ وَيَخْرَى عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدُهُمْ. رواه البيهقي في

شعب الإيمان ۱/ ۱۶۶

उत्तरत अली रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: (रास्ता से) गुजरने वाली जमाअत में से अगर ओक शप्स सलाम करले तो उन सबकी तरफसे काफ़ी है, और बैठे हुवे लोगों में से ओक जवाब दे दे तो सबकी तरफसे काफ़ी है. (बैहकी)

۱۰۱- عَنْ الْمُقَدَّادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (فِي حَدِيثِ طَوِيلٍ)

فَيَجِيءُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا لَا يَوْقُظُ النَّاسُ،

وَيُسَمِّعُ الْيَقْظَانَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب كيف

السلام، رقم: ۲۷۱۹

उत्तरत मिकदाद बिन अस्वद रदियल्लाहु तआला अन्हु ईरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम रात को तशरीफ

लाते तो इस तरह सलाम करमाते के सोने वाले न जागते और जागने वाले सुन लेते. (तिरमिजी)

१०२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَعَجَزَ النَّاسُ مَنْ عَجَزَ فِي الدُّعَاءِ، وَأَبْجَلُ النَّاسِ مَنْ بَخِلَ فِي السَّلَامِ. رواه الطبرانی في الأوسط، وقال لا يروى عن النبي ﷺ إلا بهذا الاسناد، ورجاله رجال الصحيح غير مسروق بن المزمز وهو ثقة، صحيح الزوائد १/ ४१

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: लोगों में सबसे जियादा आजिज वो शम्स है जो हुआ करने से आजिज हो यानी हुआ न करता हो. और लोगों में सबसे जियादा बजील (कंजूस) वो है जो सलाम में भी बुज्ज (कंजूसी) करे. (तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

१०३- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْلُ بِالْيَدِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء في المصافحة، رقم: ११३०

उत्तरत इब्ने मसूद रदियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल करते हैं के सलाम की तकमील (पूरा होना) मुसाफा है. (तिरमिजी)

१०४- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. رواه أبو داود، باب في المصافحة، رقم: ०११२

उत्तरत बराअ रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह करमाया: जो दो मुसलमान आपसमें मिलते हैं और मुसाफा करते हैं तो जुदा होने से पहले दोनों के गुनाह माफ कर दिये जाते हैं. (अबू दाउद)

१०५- عَنْ حَدِيثِ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : إِنْ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَقِيَ الْمُؤْمِنَ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، وَأَخَذَ بِيَدِهِ فَمَافَحَهُ تَنَافَحَتْ خَطَايَاهُمَا كَمَا يَتَنَافَرُ وَرَقِي الشَّجَرِ . رواه الطبرانی فی الارسطو يعقوب محمد بن طحلاء روى عنه

غير واحد ولم يضعه احد ينفرد به رجاله ثقات مجمع الزوائد ٧٥/٨

उजरत हुजैफा बिन यमान रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद फरमाया: मोमिन जब मोमिन से मिलता है, उसको सलाम करता है और उसका हाथ पकण कर मुसाफा करता है तो दोनों के गुनाह उस तरह जणते हैं जैसे दरफ्त के पत्ते जणते हैं. (तबरानी, मजमउल-जवाइद)

१०६- عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : إِنْ الْمُسْلِمَ إِذَا لَقِيَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَأَخَذَ بِيَدِهِ تَحَاتَّتْ عَنْهُمَا دُنُوبُهُمَا كَمَا يَتَحَاتُّ الْوَرَقُ عَنِ الشَّجَرَةِ الْيَابِسَةِ فِي يَوْمٍ رِيحٍ عَاصِفٍ وَلَا غَيْرَ لَهُمَا وَلَوْ كَانَتْ دُنُوبُهُمَا مِثْلَ زَيْدِ الْبَحْرِ . رواه الطبرانی و رجاله رجال الصحيح غير سالم بن

غيلان وهو ثقة مجمع الزوائد ٧٧/٨

उजरत सलमान फारसी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाद फरमाया: मुसलमान जब अपने मुसलमान भाई से मिलता है, उसका हाथ पकणता है यानी मुसाफा करता है तो दोनों के गुनाह जैसे गिर जाते हैं जैसे तेज उवा चलने के दिन सूखे दरफ्त से पत्ते गिरते हैं और उन दोनों के गुनाह माफ कर दिये जाते हैं अगर ये उनके गुनाह समुन्दर के जग के बराबर हों. (तबरानी, मजमउल-जवाइद)

१०८- عَنْ رَجُلٍ مِنْ عَتَرَةِ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ قَالَ لِأَبْنِي ذَرَّ: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَالِحُكُمْ إِذَا لَقَيْتُمُوهُ ؟ قَالَ : مَا لَقَيْتُهُ قَطُّ إِلَّا صَالِحِينَ وَبَكَتْ إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي، فَلَمَّا جِئْتُ أُخْبِرْتُ أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَيَّ، فَاتَيْتُهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ، فَالْتَزَمَنِي، فَكَانَتْ بِلَکْ أَجُودَ وَأَجُودَ . رواه ابو داود، باب فی المعانقة، رقم: ٥٢١٤

કબીલા અનઝા કે એક શખ્સ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોને હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ અન્હુ સૈ પૂછા: કયા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મુલાકાત કે વક્ત આપ લોગોં સે મુસાફા ભી કિયા કરતે થે? ઉન્હોને ફરમાયા: મૈં જબ ભી રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે મિલા આપને હમેશા મુઝસે મુસાફા ફરમાયા. એક દિન આપને મુઝે ઘર સે બુલવાયા, મૈં ઉસ વક્ત ઘર પર નહીં થા. જબ મૈં ઘર આયા ઔર મુઝે બતાયા ગયા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે બુલવાયા થા તો મૈં આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા. ઉસ વક્ત આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અપની ચારપાઈ (ખાટ, પલંગ) પર તશરીફ-ફરમા થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે લિપટા લિયા ઔર આપકા ધૈ મુઆનકા (ગલે લગાના) બહુત ખૂબ ઔર બહુત હી ખૂબ થા. (અબૂ દાઉદ)

۱۰۸- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي؟ فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ الرَّجُلُ: إِنِّي مَعَهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا. فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي خَادِمُهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا. أَلْتَجِبُ أَنْ تَرَاهَا غَرِيماً؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَاسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا. رواه الإمام مالك في الموطأ، باب في الاستئذان ص ۷۲

હઝરત અતા બિન યસાર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા મૈં અપનીમાં સે ઉનકી જાએ-રિલાઈશ (રેહને કી જગહ) મેં દાખિલ હોને કી ઈજાઝત તલબ કરું (માંગું)? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં. ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: મૈં માં કે સાથ હી ઘર મેં રેહતા હૂં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈજાઝત લેકર હી જાઓ. ઉસ શખ્સ ને અર્ઝ કિયા: મૈં હી ઉનકા ખાદિમ (ખિદમત કરને વાલા) હૂં (ઈસલિયે બાર બાર ઝાના હોના હૈ) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈજાઝત લેકર હી જાઓ. કયા તુમ્હેં અપની માં કો બરહના

(નંગી) હાલત મેં દેખના પસંદ હૈ? ઉસ શખ્સ ને અર્જ ક્રિયા: નહીં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તો ફિર ઇજાઝત લેકર હી જાઓ. (મુવત્તા ઇમામ માલિક)

۱-۰۹ - عَنْ هُرَيْرٍ رَجِمَهُ اللَّهُ قَالَ: جَاءَ سَعْدٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَقَفَ عَلَى بَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَأْذِنُ فَقَامَ مُسْتَقْبِلَ الْبَابِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: هَكَذَا عَنْكَ. أَوْ هَكَذَا لِأَنَّمَا الْإِسْتِئْذَانُ مِنَ النَّظَرِ. رواه أبو داود، باب في

الاستئذان، رقم: ۵۱۷۴.

હજરત હુરૈલ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે રિવાયત હૈ કે હજરત સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ આમે ઔર નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે દરવાઝે પર (અંદર જાને કી) ઇજાઝત લેને કે લિયે રુકે ઔર દરવાઝે કે બિલ્કુલ સામને ખળે હો ગએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે ઇરશાદ ફરમાયા: (દરવાઝા કે સામને ન ખળે હો બલ્કે) દાઈં યા બાઈં તરફ ખળે હો (કયુંકે દરવાઝા કે સામને ખળે હોને સે ઈસ બાત કા ઈમકાન (મોકા, ચાન્સ) હૈ કે કહીં નહર અંદર ન પળ જાએ ઔર) ઇજાઝત માંગના તો સિફ ઇસી વજહ સે હૈ કે નહર ન પળે. (અબૂ દાઉદ)

۱۱-۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِذَا دَخَلَ الْبَصْرُ فَلَا إِذْنَ. رواه أبو داود، باب في الاستئذان، رقم: ۵۱۷۳.

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ નિગાહ ઘર મેં ચલી ગઈ તો ફિર ઇજાઝત કોઈ ચીઝ નહીં યાની ઇજાઝત કા ફિર કોઈ ફાઈદા નહીં. (અબૂ દાઉદ)

۱۱۱-۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَشْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَلَكِنْ أَتَوْهَا مِنْ جَوَانِبِهَا فَاسْتَأْذِنُوا، فَإِنْ أَذِنَ لَكُمْ فَاذْخُلُوا وَإِلَّا فَارْجِعُوا. قلت: له حديث رواه أبو داود وغيره، رواه الطبراني من طريق رجاله هذا رجاله الصحيح غير محمد بن عبد الرحمن بن عرق وهو ثقة صحيح

الرواه ۸/ ۸۷

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન બિશર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: (લોગોં કે) ઘરોં (મેં દાખિલ હોને કી ઈજાઝત કે લિયે ઉન) કે દરવાઝોં કે સામને ન ખળે હો (કે કહીં ઘર કે અંદર નિગાહ ન પળ જાએ) બલકે દરવાઝે કે (દાઈ બાઈ) કિનારોં પર ખળે હોકર ઈજાઝત માંગો. અગર તુમ્હે ઈજાઝત મિલ જાએ તો દાખિલ હો જાઓ વરના વાપસ લૌટ જાઓ. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

— ۱۱۲ — عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. بَابُ لَا يَقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ. رقم: ۲۲۶۹

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કિસી શખ્સ કો ઈસ ખાત કી ઈજાઝત નહીં કે કિસી દૂસરે કો ઉસકી જગહ સે ઉઠાકર ખુદ ઉસ જગહ બેઠ જાએ. (બુખારી)

— ۱۱۳ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. بَابُ إِذَا قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ. رقم: ۵۶۸۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અપની જગહ સે (કિસી ઝરરત સે) ઉઠા ઔર ફિર વાપસ આ ગયા તો ઉસ જગહ (બેઠને) કા વંહી શખ્સ ઝિયાદા હકદાર હૈ. (મુસ્લિમ)

— ۱۱۴ — عَنْ عُمَرَ وَبْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَجْلِسُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. بَابُ فِي الرَّجُلِ يَجْلِسُ. رقم: ۴۸۴۴

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ

તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દો આદમિયોં કે દરમિયાન મેં ઉનકી ઈજાઝત કે બગૈર ન બૈઠા જાઓ. (અબૂ દાઉદ)

— ૧૧૭ — عَنْ حَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ مَنْ جَلَسَ وَسَطَ

الْحَلْفَةِ. رواه أبو داود، باب الجلوس وسط الحلقة، رقم: ૪૮૨૬

હજરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હલ્કે (ગિરોહ) કે બીચ મેં બૈઠને વાલે પર લઅનત ફરમાઈ હૈ. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: હલ્કે કે બીચ મેં બૈઠને વાલે સે મુસાદ વો શખ્સ હૈ જો લોગોં કે કાંધે ફલાંગ કર હલ્કા કે દરમિયાન મેં આકર બૈઠ જાઓ. દૂસરા મતલબ યે હૈ કે કુછ લોગ હલ્કા બનાઓ બૈઠે હોં ઔર હર એક દૂસરે કે આમને સામને હો, એક આદમી આકર ઈસ તરહ હલ્કે કે દરમિયાન મેં બૈઠ જાઓ કે બાઝ લોગોં કા એક દૂસરે કે આમને સામને હોના બાકી ન રહે. (મઆરિફુલ-હદીસ)

— ૧૧૮ — عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ

يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ: وَمَا كَرَامَةُ الضَّيْفِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ثَلَاثَةٌ أَيَّامٍ، فَمَا جَلَسَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ عَلَيْهِ

صَلَاةٌ. رواه أحمد ૧/૩૭૬

હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો અલ્લાહ તઆલા ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હો ઉસકો યાહિયે કે અપને મેહમાન કા ઈકરામ (ઈજાઝત) કરે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને યે બાત તીન મરતબા ઈરશાદ ફરમાઈ. એક શખ્સ ને આકર અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેહમાન કા ઈકરામ કયા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: (મેહમાન કા ઈકરામ) તીન દિન હૈ. તીન દિન કે બાદ અગર મેહમાન રહા તો મેઝબાન (જિસકે વહાં મેહમાન આઓ) કા મેહમાન કો ખિલાના ઉસ પર એહસાન હૈ યાની તીન દિન કે

भाद आना न भिलाना भे-मुस्वती में दाखिल नहीं. (मुस्नदे अहमद)

۱۱۸- عَنْ الْمُقَدَّامِ ابْنِ كُرَيْمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَيُّمَا رَجُلٍ أَضَافَ قَوْمًا فَأَصْبَحَ الضَّيْفُ مَخْرُومًا فَإِنَّ نَصْرَهُ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَتَّى يَأْخُذَ بِقِرَى لَيْلَةٍ مِنْ زَرْعِهِ وَمَالِهِ . رواه أبو داود ، باب ما جاء في

الضيافة ، رقم : ۳۷۵۱

उत्तरत मिकदाम अबू करीमा रदियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स किसी कौम में (किसी के हां) मेहमान हुवा और सुणह तक वो मेहमान (जाने से) महजूम रहा यानी उसके मेजबान ने रात में उसकी मेहमानदारी नहीं की तो उसकी मदद करना हर मुसलमान के जिम्मे है; यहाँ तक के ये मेहमान अपने मेजबान के माल और भेती से अपनी रात की मेहमानी की मिकदार वसूल करले. (अबू दाउद)

इर्तदा: ये ईस सूरत में है जबके मेहमान के पास जाने पीने का इन्तिजाम न हो और वो महजूर हो, और ये सूरत न हो तो मुस्वत और शराफत के दर्जा में मेहमान-नवाजी मेहमान का हक है. (मजाहिरे क)

۱۱۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ : دَخَلَ عَلَى جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ خُبْزًا وَخَلًّا ، فَقَالَ : كُلُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : نِعَمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ ، إِنَّهُ هَلَكَ بِالرَّجُلِ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهِ النَّفَرُ مِنْ إِخْوَانِهِ فَيَحْتَقِرُوا مَا فِي بَيْتِهِ أَنْ يَقْدَمَهُ إِلَيْهِمْ ، وَهَلَكَ بِالْقَوْمِ أَنْ يَحْتَقِرُوا مَا قَدَّمَ إِلَيْهِمْ . رواه أحمد والطبرانی في

الاستيعاب ، وقال أبو يعلى : وكفى بالمرء شرًّا أن يَحْتَقِرَ مَا قَرَّبَ إِلَيْهِ ، وفي استيعاب أبي يعلى : طالب القاص ولم اعرفه وبقية رجال أبي يعلى وثقوا وفي الحاشية : أبو طالب القاص هو

يحيى بن يعقوب بن مذكاة ثقة صحيح الزوائد ۳۲۸/۸

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अबैद बिन उमैर रहमतुल्लाहि अलैहि इरमाते हैं के उत्तरत ज़ाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु नभिये

કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સહાબા કી એક જમાઅત કે સાથ મેરે પાસ તશરીફ લાએ. હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને સાથિયોં કે સામને રોટી ઔર સિરકા પેશ કિયા ઔર ફરમાયા: ઇસે ખાલો કયુંકે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના હૈ: સિરકા બેહતરીન સાલન હૈ. આદમી કે લિયે હલાકત (મૌત) હૈ કે ઉસકે કુછ ભાઈ ઉસકે પાસ આએ તો જો ચીઝ ઘર મેં હો ઉસે ઉનકે સામને પેશ કરને કો કમ સમજે. ઔર લોગોં કે લિયે હલાકત હૈ કે જો ઉનકે સામને પેશ કિયા જાએ વો ઉસે હકીર ઔર કમ સમજે. એક ઔર રિવાયત મેં હૈ કે આદમી કી બુરાઈ કે લિયે યે કાફી હૈ કે જો ઉસકે સામને પેશ કિયા જાએ વો ઉસકો કમ સમજે. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, અબૂ યઅલા, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۲۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الْعُقَاسَ وَ يَكْرَهُ التَّائِبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَ حَمِدَ اللَّهَ كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَ أَمَّا التَّائِبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُرِدْهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا تَنَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ. رواه البخاري

«باب إذا تناءب فليضع يده على فيه» رقم: ۶۲۲۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા છીંક કો પસંદ ફરમાતે હૈં ઔર જમાઈ (બગાસા લેને) કો નાપસંદ ફરમાતે હૈં. જબ તુમમેં સે કિસી કો છીંક આએ ઔર વો “અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ” કહે તો હર ઉસ મુસલમાન કે લિયે જો ઉસે સુને, જવાબ મેં “યર્હમુકલ્લાહ” કેહના ઝરૂરી હૈ. ઔર જમાઈ લેના શૈતાન કી તરફસે હોતા હૈ, લિહાઝા જબ તુમમેં સે કિસી કો જમાઈ આએ તો જિતના હો સકે ઉસકો રોકે કયુંકે જબ તુમમેં સે કોઈ જમાઈ લેતા હૈ તો શૈતાન હંસતા હૈ. (બુખારી)

۱۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ

رَأَى أَحَالَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُتَادًا طُبْتُ وَطَابَ مَمْسَاكَ وَتَبَوَّاتٍ مِنَ الْجَنَّةِ
مَنْزِلًا. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في زيارة الإخوان، رقم

૪૦૦૮:

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી બીમાર કી ઈયાદત (મિજાજ પુરસી) કે લિયે યા અપને મુસલમાન ભાઈ કી મુલાકાત કે લિયે જાતા હૈ તો એક ફરિશતા પુકાર કર કેહતા હૈ: તુમ બરકત વાલે હો, તુમહારા ચલના બા-બરકત હૈ ઓર તુમને જન્નત મેં ઢિકાના બના લિયા. (તિરમિઝી)

۱۲۲- عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ فِي غُرْفَةِ الْجَنَّةِ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا غُرْفَةُ
الْجَنَّةِ؟ قَالَ: جَنَّاها. رواه مسلم، باب فضل عيادة المريض، رقم: ૪૦૦૬

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે આજાદ-કરદહ (આજાદ કિયે હુવે) ગુલામ હજરત સૌબાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી બીમાર કી ઈયાદત કરતા હૈ તો વો જન્નત કે ખુરશ મેં રેહતા હૈ. દરયાફત કિયા (પૂછા) ગયા: યા રસૂલલ્લાહ! જન્નત કા ખુરશ કયા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: જન્નત કે તોળે હુવે ફલ. (મુસ્લિમ)

۱۲۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَوَصَّأَ
فَأَحْسَنَ الْوُضْوءَ وَعَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُخْتَصِمًا بِوَعْدٍ مِنْ جَهَنَّمَ مَبِيرَةً
سَبْعِينَ خَرِيفًا قُلْتُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ! وَمَا الْخَرِيفُ؟ قَالَ: الْعَامُ. رواه أبو داود،
باب في فضل العيادة على وضوء، رقم: ૪૦૧૪

હજરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરતા હૈ ફિર અજર વ સવાબ કી ઉમ્મીત રખતે હુવે અપને મુસલમાન ભાઈ કી ઈયાદત કરતા હૈ ઉસકો

ਦੋਹਰੇ ੭੦ ਪਰੀਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਸਾਥਿਤ ਭਾਨੀ
ਰਹਮਤੁਲਾਹਿ ਅਲੈਹ ਫਰਮਾਏ ਹੈਂ ਕੇ ਮੈਂ ਭਰਤ ਅਨਸ ਰਹਿਯਲਾਹੁ
ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਪ੍ਰਥਾ: ਅਭੂ ਭਮਾ! ਪਰੀਖ ਕਿਸੇ ਕੇਹਤੇ ਹੈਂ? ਫਰਮਾਯਾ:
ਸਾਲ ਕੋ ਕੇਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਾਨੀ ੭੦ ਸਾਲ ਕੀ ਮਸਾਫਤ ਕੇ ਭਕਤ (ਫਾਸਲੇ ਕੇ
ਭਰਾਭਰ) ਦੋਹਰੇ (ਭਭਨਮ) ਸੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅਭੂ ਫਾਭਫ)

੧੨੩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
أَيُّمَا رَجُلٍ يَغُودُ مَرِيضًا فَإِنَّمَا يَخُوضُ فِي الرَّحْمَةِ، فَإِذَا قَعَدَ عِنْدَ
الْمَرِيضِ عَمَرَتُهُ الرَّحْمَةُ قَالَ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لِلصَّخِيقِ الَّذِي
يَغُودُ الْمَرِيضَ فَالْمَرِيضُ مَا لَهُ؟ قَالَ: تُحَطُّ عَنْهُ ذُنُوبُهُ. رواه أحمد ੧੭੧/੩

ਭਰਤ ਅਨਸ ਬਿਨ ਮਾਲਿਕ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਏ ਹੈਂ ਕੇ
ਮੈਂ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਕੋ ਧੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਏ
ਹੁਏ ਸੁਨਾ: ਜੋ ਸ਼ਮਸ ਭੀਮਾਰ ਕੀ ਓਧਾਫਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵੋ ਰਹਮਤ ਮੇਂ ਗੋਤਾ
(ਭਭਕੀ) ਲਗਾਤਾ ਹੈ ਓਰ ਜਭ ਵੋ ਭੀਮਾਰ ਕੇ ਪਾਸ ਭੈਫ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੋ ਰਹਮਤ
ਓਸਕੋ ਫਾਂਪ ਲੇਤੀ ਹੈ। ਭਰਤ ਅਨਸ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਏ ਹੈਂ: ਮੈਂ
ਅਭ ਕ੍ਰਿਯਾ: ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ! ਧੇ ਫਜੀਲਤ ਤੋ ਓਸ ਤੰਫਰੁਸਤ ਸ਼ਮਸ ਕੇ ਲਿਧੇ
ਆਪਨੇ ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਓ ਹੈ ਜੋ ਭੀਮਾਰ ਕੀ ਓਧਾਫਤ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਭੁਫ ਭੀਮਾਰ
ਕੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ? ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ
ਓਰਸਾਫ ਫਰਮਾਯਾ: ਓਸਕੇ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। (ਮੁਸਨਫੇ ਅਭਮਫ)

੧੨੪- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ عَادَ
مَرِيضًا خَاضَ فِي الرَّحْمَةِ، فَإِذَا جَلَسَ عِنْدَهُ اسْتَنْقَعَ فِيهَا. رواه أحمد
੬੭੦/੩ وفي حديث عمرو بن حزم رضى الله عنه عند الطبراني في الكبير والأوسط: وَإِذَا
قَامَ مِنْ عِنْدِهِ فَلَا يَزَالُ يَخُوضُ فِيهَا حَتَّى يَرْجِعَ مِنْ حَيْثُ خَرَجَ وَرَجَالَهُ
موتقون، مجمع الزوائد ੨੨/੩

ਭਰਤ ਕਅਬ ਬਿਨ ਮਾਲਿਕ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ
ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸਾਫ
ਫਰਮਾਯਾ: ਜੋ ਸ਼ਮਸ ਕਿਸੀ ਭੀਮਾਰ ਕੀ ਓਧਾਫਤ ਕੇ ਲਿਧੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਵੋ ਰਹਮਤ

में गोता लगाता है और (जब भीमार-पुरसी के लिये) उसके पास बैठता है तो रउमत में ठहर जाता है. (मुस्नदे अहमद)

उजरत अम्र बिन उलम रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में है के भीमार के पास से उठ जाने के बाद भी वो रउमत में गोता लगाता रहता है यहां तक के जिस जगह ध्यादत के लिये गया था वहां वापस लौट आओ. (तबरानी, मजमउल-जवाँद)

۱۳۶- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوذُ مُسْلِمًا غَذْوَةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُفْسَى، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يَضُحَّ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب حسن، باب ما جاء في عبادة المريض، رقم: ۶۶۹

उजरत अली रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जो मुखसलमान किसी मुखसलमान की सुणउ को ध्यादत करता है तो शाम तक ७०,००० इरिशते उसके लिये हुआ करते रहते हैं और उसे जन्नत में ओक भाग मिल जाता है. (तिरमिजी)

۱۳۷- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمَرَّةً أَنْ يَذْعُوكَ فَإِنْ دُعَاةَ كَذَّاءٍ الْمَلَائِكَةِ. رواه ابن ماجه، باب ما جاء في عبادة المريض، رقم: ۱۴۴۱

उजरत उमर बिन अत्ताब रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझसे ईरशाह इरमाया: जब तुम भीमार के पास जाओ तो उससे कडो के वो तुम्हारे लिये हुआ करे कयुंके उसकी हुआ इरिशतों की हुआ की तरह (कुबूल डोती) है. (ईने माजा)

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

عَلَيْهِ، إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ لَسَلَّمَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَذْبَرَ الْأَنْصَارِيَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَخَا الْأَنْصَارِ! كَيْفَ أَجْنَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ؟ فَقَالَ: صَالِحٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ يَمُودُهُ مِنْكُمْ؟ فَقَامَ وَقُمْنَا مَعَهُ، وَنَحْنُ بِضَعَةِ عَشْرٍ، مَا عَلَيْنَا نِعَالَ وَلَا خِفَافَ وَلَا فَلَاسَ وَلَا لُحْصَ نَمِشِي فِي تِلْكَ السِّبَاخِ حَتَّى جَفْنَاهُ، فَاسْتَخَرْنَا قَوْمَهُ مِنْ حَوْلِهِ حَتَّى دَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ الْبُذَيْنَ مَعَهُ. رواه مسلم، باب في عيادة المريض، رقم: ٢١٢٨

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ બેઠે હુવે થે. એક અન્સારી સહાબી ને આકર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો સલામ કિયા, ફિર વાપસ જાને લગે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે પછા: અન્સારી ભાઈ! મેરે ભાઈ સઅદ બિન ઉબાદા કી તબીઅત કેસી હે? ઉન્હોને અર્જ કિયા: અચ્છી હે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (સાથ બેઠે હુવે સહાબા સે) ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સે કોન ઉનકી ઈયાદત કરેગા? યે કેહ કર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ખળે હો ગએ, હમ ભી આપકે સાથ ખળે હો ગએ. હમ દસ સે ઝાઈદ અફરાદ (ઝિયાદા આદમી) થે. હમારે પાસ જૂતે થે ન મોઝે, ટોપિયાં થીં ન કમીસેં. હમ ઉસ પથરીલી ઝમીન પર ચલતે હુવે હઝરત સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે પાસ પહુંચે. (ઉસ વકત) ઉનકી કૌમ કે જો લોગ ઉનકે કરીબ થે પીછે હટ ગએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઓર આપકે સાથ જાને વાલે સહાબા ઉનકે કરીબ હો ગએ. (મુસ્લિમ)

١٢٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: خُمْسٌ مَنْ عَمِلَهُنَّ فِي يَوْمِ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا، وَشَهِدَ جَنَازَةً، وَصَامَ يَوْمًا، وَرَاحَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاعْتَقَ رَقَبَةً. رواه ابن حبان

(وإسناده قوي) ٦/٧

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે

હૈં કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ ને પાંચ આમાલ એક દિન મેં કિયે અલ્લાહ તઆલા ઉસે જન્નત વાલોં મેં લિખ દેતે હૈં: બીમાર કી ઈયાદત કી, જનાઝા મેં શિરકત કી, રોઝા રખ્યા, જુમ્યા કી નમાઝ કે લિયે ગયા ઔર ગુલામ આઝાદ કિયા. (ઇબ્ને હબ્બાન)

۱۳۰- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ عَادَ مَرِيضًا كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ عَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ دَخَلَ عَلَى إِمَامٍ يُعَزُّوهُ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ جَلَسَ فِي بَيْتِهِ لَمْ يَغْتَبِ إِنْسَانًا كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ. رواه ابن حبان (وإسناده حسن) ۹۵/۲

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હૈં: જો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ (જંગ) કરતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. જો બીમાર કી ઈયાદત કરતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. જો સુબહ યા શામ મસ્જિદ જાતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. જો કિસી હાકિમ (અફસર) કે પાસ ઉસકી મદદ કે લિયે જાતા હૈ વો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. ઔર જો અપને ઘર મેં ઈસ તરહ રેહતા હૈ કે કિસી કી ગીબત (પીઠ પીછે બુરાઈ) નહીં કરતા વો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. (ઇબ્ને હબ્બાન)

۱۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ صَائِمًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ اتَّبَعَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ جَنَازَةً؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مِسْكِينًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ عَادَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مَرِيضًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا اجْتَمَعْنَ فِي أَمْرٍ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه

उजरत अबू दुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने दरयाफ्त करमाया (पूछा): आज तुममें से किसने रोजा रખ्मा? उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया: मैंने. फिर दरयाफ्त करमाया: आज तुममें से कौन जनाजे के साथ गया? उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया: मैं. दरयाफ्त करमाया: आज तुममें से मिसकीन (गरीब) को किसने भाना खिलाया? उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया: मैंने. दरयाफ्त करमाया: आज तुममें से किसने बीमार की ध्यादत की? उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज किया: मैंने. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह करमाया: जिस आदमी में ली ये बातें जमा होंगी वो जन्नत में जरूर दाखिल होगा. (मुस्लिम)

۱۳۲- عَنْ أَبِي عُبَاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَفُودُ مَرِيضًا لَمْ يَحْضُرْ أَجَلَهُ فَيَقُولَ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ إِلَّا عُوِيَ. رواه الترمذی وقال

هذا حديث حسن غريب بإسناد ما يقول عند عبادة المريض، رقم: ۲۰۸۳

उजरत धुने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह करमाया: जब कोई मुसलमान बंदा किसी मरीज की ध्यादत करे और सात मरतबा ये दुआ पण्डे:

أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ

(मैं अल्लाह तआला से सवाल करता हूँ जो बने हैं, अर्श अजीम के मालिक हैं के वो तुमको शिफा दे दें) तो उसको जरूर शिफा होगी, अल्लमता अगर उसकी मौत का वक्त आ गया हो तो और बात है. (तिरमिजी)

۱۳۳- عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ شَهِدَ الْحَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قَبْرٌ طَافَ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تَذْلِكَ فَلَهُ قَبْرٌ طَافَ، قِيلَ: وَمَا الْقَبْرُ طَافَانِ؟ قَالَ: مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ. رواه مسلم

باب فضل الصلوة على الحنابلة واتباعها، رقم: ٢١٨٩ وفي رواه له: أَصْفَرُ مِمَّا بَيْنَ أُحُدٍ

رقم: ٢١٩٢

ਭਰਮ ਅਭੂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਨੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਨੇ
ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਕਰਮਾਧਾ: ਜੋ
ਸ਼ਾਮਸ਼ ਜਨਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਛਾਜ਼ਿਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਮਾਜ਼ੇ ਜਨਾਜ਼ਾ ਕੇ ਪਛੇ ਜ਼ਨੇ ਤਕ
ਜਨਾਜ਼ੇ ਕੇ ਸਾਥ ਰੇਹਤਾ ਹੈ ਤੋ ਉਸਕੋ ਐਕ ਕੀਰਾਤ ਸਵਾਭ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ
ਸ਼ਾਮਸ਼ ਜਨਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਛਾਜ਼ਿਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਦਫ਼ਨ ਸੇ ਕਰਾਗਤ ਤਕ ਜਨਾਜ਼ੇ ਕੇ
ਸਾਥ ਰੇਹਤਾ ਹੈ ਤੋ ਉਸਕੋ ਦੋ ਕੀਰਾਤ ਕਾ ਸਵਾਭ ਮਿਲਤਾ ਹੈ. ਰਸੂਲੁਲਾਹ
ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਸੇ ਦਰਧਾਫ਼ਤ ਕਿਆ ਗਧਾ: ਦੋ ਕੀਰਾਤ ਕਧਾ
ਹੈਂ? ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਕਰਮਾਧਾ: (ਦੀ ਕੀਰਾਤ) ਦੋ ਭਯੋ ਪਛਾਯੋਂ ਕੇ ਭਰਾਭਰ ਹੈਂ. ਐਕ
ਔਰ ਰਿਵਾਧਤ ਮੈਂ ਹੈ ਕੇ ਦੋ ਪਛਾਯੋਂ ਮੈਂ ਸੇ ਛੋਟਾ ਉਛਹ ਪਛਾਯੋਂ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਹੈ.
(ਮੁਸਲਿਮ)

١٣٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يُصَلَّى عَلَيْهِ
أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَتْلُونَ مِائَةً، كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ إِلَّا شَفَعُوا فِيهِ. رواه

مسلم، باب من صلى عليه مائة، رقم: ٢١٩٨

ਭਰਮ ਆਈਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਨੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਨੀ ਹੈਂ
ਕੇ ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਕਰਮਾਧਾ: ਜਿਸ
ਮਧਧਤ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਕੀ ਐਕ ਭਯੀ ਜਮਾਅਤ ਨਮਾਜ਼ ਪਛੇ ਜ਼ਿਨਕੀ
ਤਅਦਾਫ਼ (ਜਿਨ੍ਹੀ) ੧੦੦ ਤਕ ਪਹੁੰਧ ਜ਼ਾਐ ਔਰ ਦੋ ਸਭ ਅਦਵਾਹ ਤਅਦਾਫ਼
ਸੇ ਉਸ ਮਧਧਤ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰੇਂ ਧਾਨੀ ਮਗਕਿਰਤ ਵ ਰਹਮਤ ਕੀ ਦੁਆ
ਕਰੇਂ ਤੋ ਉਨਕੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਭਰ ਕੁਭੂਲ ਹੋਗੀ. (ਮੁਸਲਿਮ)

١٣٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ عَزَى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ

أَجْرِهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء في اجر من عزى مصابا، رقم:

١٠٧٣

ਭਰਮ ਅਭੂਲਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਨੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਨੇ
ਹੈਂ ਕੇ ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਫ਼ ਕਰਮਾਧਾ: ਜੋ
ਸ਼ਾਮਸ਼ ਕਿਸੀ ਮੁਸੀਭਤ-ਯਦਾ (ਮੁਸੀਭਤ ਕੇ ਮਾਰੇ ਦੁਵੇ) ਕੋ ਤਸਲਵੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤੋ

ઉસકો મુસીબત-ઝદા કી તરહ સવાબ મિલતા હૈ. (તિરમિઝી)

۱۳۶- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعْزَى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلْلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه ابن ماجه، باب ما جاء في ثواب من عزى مصابا، رقم: ۱۶۰۱

હઝરત મુહમ્મદ બિન અમ્ર બિન હઝમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો મોમિન અપને કિસી મોમિન ભાઈ કી મુસીબત મેં ઉસે સબ્ર વ સુકૂન કી તલ્કીન કરેગા અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસે ઇઝત કે લિબાસ પેહનાએંગે. (ઇબને માજા)

۱۳۷- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَكَانَ شَقِيصًا، فَأَغْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَحَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ فَقَالَ: لَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَنْفُسَكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَيَّ مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ: االلَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ وَارْقِعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُقْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَالْحَسْبُ لَكَ فِي قَبْرِهِ، وَتَوَزَّلَ فِيهِ. رواه

مسلم، باب في اغماض الميت والدعاء له إذا حضر، رقم: ۲۱۳۰

હઝરત ઉમ્મે સલમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હઝરત અબૂ સલમા કે ઇન્તિકાલ કે બાદ તશરીફ લાએ. હઝરત અબૂ સલમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી આંખે ખુલી હુઈ થી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકી આંખે બંદ ફરમાઈ ઔર ઇરશાદ ફરમાયા: જબ રૂહ કબ્રા કી (નિકાલી) જાતી હૈ તો નિગાહ (નઝર) જાતી હુઈ રૂહ કો દેખને કી વજહ સે ઊપર ઉઠી રેહ જાતી હૈ. (ઈસી વજહ સે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકી આંખો કો બંદ ફરમાયા). ઉનકે ઘર કે કુછ લોગોં ને આવાઝ સે રોના શુરૂ કર દિયા (મુમકિન હૈ કે કુછ નામુનાસિબ અલ્લાહ ભી કેહ દિયે હોં) તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ

વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમ અપને લિયે સિફ ખૈર કી દુઆ કરો કયુંકે ફરિશ્તે તુમ્હારી દુઆ પર આમીન કેહતે હૈં. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દુઆ ફરમાઈ:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَأَبِي سَلَمَةَ وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُقْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ! وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ.

(તરજુમા: અય અલ્લાહ! અબૂ સલમા કી મગફિરત ફરમા દીજિયે ઔર હિદાયત-યાફતા (હિદાયત પાએ હુવે) લોગોં મેં શામિલ ફરમા કર ઇનકા દર્જા બુલંદ ફરમા દીજિયે ઔર ઇનકે બાદ ઇનકે પીછે રેહને વાલોં કી નિગેહબાની (હિફાજત) ફરમાઈયે, રબ્બુલ-આલમીન હમારી ઔર ઇનકી મગફિરત ફરમા દીજિયે, ઇનકી કબ્ર કો કુશાદા (ફેલી હુઈ) ફરમા દીજિયે ઔર ઇનકી કબ્ર કો રૌશન ફરમા દીજિયે). (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: જબ કોઈ શખ્સ કિસી દૂસરે મુસલમાન કે લિયે યે દુઆ પઢે તો لَا أَبِي سَلَمَةَ કી જગહ મરને વાલે કા નામ લે ઔર નામ સે પેહલે ઝેર વાલા લામ લગાદે મસ્લન કરીડે.

۱۳۸- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ - يَظْهَرُ الْغَيْبَ - مُسْتَجَابَةٌ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ، كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ، قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ، وَلَكَ بِمُثْلِي. رواه مسلم، باب فضل الدعاء للمسلمين بظهور الغيب، رقم: ۶۹۲۹

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઇરશાદ ફરમાતે થે: મુસલમાન કી દુઆ અપને મુસલમાન ભાઈ કે લિયે પીઠ પીછે કુબૂલ હોતી હૈ. દુઆ કરને વાલે કે સર કી જાનિબ એક ફરિશ્તા મુકર્રર હૈ, જબ ભી યે દુઆ કરને વાલા અપને ભાઈ કે લિયે ભલાઈ કી દુઆ કરતા હૈ તો ઈસ પર વો ફરિશ્તા આમીન કેહતા હૈ ઔર (દુઆ કરને વાલે સે કેહતા

હે) અલ્લાહ તઆલા તુમ્હે ભી ઈસ જૈસી ભલાઈ દે જો તુમને અપને ભાઈ કે લિયે માંગી હૈ. (મુસ્લિમ)

۱۳۹- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. رواه البخاري، باب من الإيمان أن يحب لأخيه. رقم: ۱۳

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમે સે કોઈ શખ્સ ઉસ વક્ત તક (કામિલ(પૂરા)) ઈમાન વાલા નહીં હો સકતા જબ તક કે અપને મુસલમાન ભાઈ કે લિયે વહી પસંદ ન કરે જો અપને લિયે પસંદ કરતા હો. (બુખારી)

۱۴۰- عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقَسْرِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتُحِبُّ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: فَأَحِبِّ لِأَخِيكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ. رواه أحمد، ۷/

હઝરત ખાલિદ બિન અબ્દુલ્લાહ કુસરી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ અપને વાલિદ (બાપ) સે ઔર વો અપને દાદા સે નકલ કરતે હૈં કે ઉનસે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દરયાફત ફરમાયા: કયા તુમકો જન્મત પસંદ હૈ યાની કયા તુમ જન્મત મેં જાના પસંદ કરતે હો? મૈને અર્જ કિયા: જી હાં! ઈરશાદ ફરમાયા: અપને ભાઈ કે લિયે વહી પસંદ કરો જો અપને લિયે પસંદ કરતે હો. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الدِّينَ النَّصِيحَةُ، إِنَّ الدِّينَ النَّصِيحَةُ، إِنَّ الدِّينَ النَّصِيحَةَ قَالُوا: لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِرَسُولِهِ، وَلِأَيْمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ. رواه

النسائي، باب النصيحة للإمام، رقم: ૪૧૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બેશક દીન ખુલૂસ ઔર વફાદારી કા નામ હૈ, બેશક દીન ખુલૂસ ઔર વફાદારી

કા નામ હૈ, બેશક દીન ખુલૂસ ઔર વફાદારી કા નામ હૈ. સહાબા રહિયલ્લાહુ અન્હુમ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કિસકે સાથ ખુલૂસ ઔર વફાદારી? ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે સાથ, અલ્લાહ તઆલા કે રસૂલકે સાથ, અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબકે સાથ, મુસલમાનો કે હાકિમો (અફસરો) કે સાથ ઔર ઉનકે અવામ કે સાથ. (નસાઈ)

ફાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કે સાથ ખુલૂસ ઔર વફાદારી કા મતલબ યે હૈ કે ઉન પર ઈમાન લાયા જાએ, ઉનકે સાથ ઈન્તિહાઈ મુહબ્બત કી જાએ, ઉનસે ડરા જાએ, ઉનકી ઈતાઅત વ ઈબાદત કી જાએ ઔર ઉનકે સાથ કિસી કો શરીક ન કિયા જાએ.

અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબ કે સાથ વફાદારી યે હૈ કે ઉસ પર ઈમાન લાયા જાએ, ઉસકી અઝમત (બખાઈ) કા હક અદા કિયા જાએ, ઉસકા ઈલ્મ હાસિલ કિયા જાએ, ઉસકા ઈલ્મ ફેલાયા જાએ ઔર ઉસ પર અમલ કિયા જાએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ ખુલૂસ ઔર વફાદારી યે હૈ કે ઉનકી તસ્દીક કી (સચ્ચા માના) જાએ, ઉનકી તાઝીમ કી જાએ, ઉનસે ઔર ઉનકી સુન્નતો સે મુહબ્બત કી જાએ ઔર દિલ વ જાન સે ઉનકી ઈતિબા (પેરવી, અમલ કરને) મેં અપની નજાત સમજી જાએ.

મુસલમાનો કે હાકિમો કે સાથ ખુલૂસ વ વફાદારી યે હૈ કે ઉનકી ઝિમ્મેદારિયો કી અદાઈગી મેં ઉનકી મદદ કી જાએ, ઉનકે સાથ અચ્છા ગુમાન રખ્યા જાએ, અગર ઉનસે કોઈ ગલ્તી હોતી નજર આએ તો બેહતર તરીકા પર ઉસકી ઈસ્લાહ (સુધાર) કી કોશિશ કી જાએ, ઉનકો અચ્છે મશવરે દિયે જાએ ઔર જાઈઝ કામો મેં ઉનકી બાત માની જાએ. આમ મુસલમાનો કે સાથ ખુલૂસ વ વફાદારી યે હૈ કે ઉનકી હમદદી વ બેર-ખ્વાહી કા પૂરા પૂરા ખયાલ રખ્યા જાએ જિસમેં ઉનકો દીન કી તરફ મુતવજ્જે કરના ભી શામિલ હૈ, ઉનકા નફા અપના નફા ઔર ઉનકા નુકસાન અપના નુકસાન સમજા જાએ, જિતના મુમકિન હો ઉનકી મદદ કી જાએ, ઉનકે હુકૂક કો અદા કિયા જાએ. (મઆરિફુલ-હદીસ)

۱۴۲- عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ حَوَّضِي مَابَيْنَ عَدَنَ إِلَى عَمَانَ أَكْرَأُ أَبَهُ عَدَدَ الْجُحُمِ مَرَّةً أَشَدَّ بِأَضْمَانِ الشَّلْحِ، وَأَخْلَى

مِنَ الْعَسَلِ، أَوَّلَ مَنْ يَرُدُّهُ قُرَاءَةُ الْمُهَاجِرِينَ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصْفَهُمْ
لَنَا، قَالَ: شُعْتُ الرُّؤُوسِ، دُئِسَ الْبَابُ الَّذِينَ لَا يَتَكَبَّرُونَ الْمُتَعَمَّاتِ،
وَلَا تَفْتَحُ لَهُمُ السُّدُودُ، الَّذِينَ يَعْطُونَ مَا عَلَيْهِمْ، وَلَا يَعْطُونَ مَا لَهُمْ، رواه

الطبرانی، معجم الزوائد ۱۰/ ۱۵۷

હઝરત સૌબાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે હોઝા કી જગહ અદન સે અમ્માન તક કી મસાફત (ફારલે) કે બરાબર હૈ. ઉસકે પ્યાલે ગિન્તી મેં આસમાન કે સિતારોં કી તરહ (બેશુમાર) હૈં, ઉસકા પાની બર્ફ સે ઝિયાદા સુફેદ ઔર ઔર શહદ સે ઝિયાદા મીઠા હૈ. ઉસ હોઝા પર જો લોગ સબસે પેહલે આએંગે વો કુકરામે મુહાજિરીન હોંગે. હમને અઝા ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમેં બતાઈયે કે વો લોગ કેસે હોંગે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બિખરે બાલોં વાલે, મૈલે કપળોં વાલે જો નાઝ વ નેઅમત મેં રેહને વાલી ઔરતોં સે નિકાહ નહીં કર સકતે, જિનકે લિયે દરવાઝે નહીં ખોલે જાતે યાની જિનકો ખુશ-આમદીદ નહીં ક્રિયા જાતા ઔર વો લોગ ઉન તમામ હુકૂક કો અદા કરતે હૈં જો ઉનકે ઝિમ્મે હૈં, જબકે ઉનકે હુકૂક અદા નહીં ક્રિયે જાતે. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: અદન, યમન કા મશહૂર મકામ હૈ ઔર અમ્માન, ઉર્દુન કા મશહૂર શહર હૈ. નિશાની કે લિયે ઈસ હદીસ મેં અદન ઔર અમ્માન કા લફઝ ઈસ્તેમાલ ક્રિયા ગયા હૈ. મતલબ યે હૈ કે ઈસ દુનિયા મેં અદન ઔર અમ્માન કા જિતના ફારલ્લા હૈ આખિરત મેં હોઝા કી લખ્ખાઈ ચોળાઈ ઉસ મસાફત કે બરાબર હૈ. લેકિન ઈસકા યે મતલબ નહીં કે હોઝા કી જગહ બિઝૈનિહી (બિલ્કુલ ઈસી તરહ) ઈતની મસાફત કે બરાબર હૈ, બલકે યે સમજાને કે લિયે હૈ કે હોઝા કી લખ્ખાઈ ચોળાઈ સૈંકળોં મીલ પર ફેલી હુઈ હૈ. (મઆરિફુલ-હદીસ)

۱۳۳- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَكُونُوا أَمَةً
تَقُولُونَ: إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَحْسَنًا، وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا، وَلَكِنْ وَطَنُوا
أَنفُسَهُمْ، إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَنْ تَحْسِنُوا، وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا، رواه

الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في الاحسان والعفو، رقم: ٢٠٠٧

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ દૂસરોં કી દેખા દેખી કામ ન કરો કે યૂં કેહને લગો: અગર લોગ હમારે સાથ ભલાઈ કરેં તો હમ ભી ઉનકે સાથ ભલાઈ કરેં ઔર અગર લોગ હમારે ઊપર ગુલ્મ કરેં તો હમ ભી ઉન પર ગુલ્મ કરેં, બલ્કે તુમ અપને આપકો ઈસ બાત પર કાઈમ રખ્ખો કે અગર લોગ ભલાઈ કરેં તો તુમ ભી ભલાઈ કરો ઔર અગર લોગ બુરા સુલૂક કરેં તબ ભી તુમ ગુલ્મ ન કરો. (તિરમિઝી)

١٣٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: مَا أَنْتَقِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِنَفْسِهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَنْتَهَكَ حُرْمَةً اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ بِهَا إِلَهُ (وهو بعض الحديث). رواه

البخارى، باب قول النبي ﷺ: يسروا ولا تعسروا،، رقم: ٦١٢٦

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને ઝાતી મામલે મેં કભી કિસી સે ઈન્તિકામ (બદલા) નહીં લિયા લેકિન જબ અલ્લાહ તઆલા કી હરામ-કરદહ (હરામ કી હુઈ) ચીઝ કા ઈરતિકાબ કિયા જાતા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અલ્લાહ તઆલા કા હુકમ દૂટને કી વજહ સે સજા દેતે થે. (બુખારી)

١٣٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ الْعَبْدُ إِذَا تَصَحَّ لِسَيْدِهِ، وَأَخْسَنَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ. رواه مسلم، باب

نواب العبد،، رقم: ٤٣١٨

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો ગુલામ અપને આકા (માલિક) કે સાથ ખૈર-ખવાહી (ભલાઈ) ઔર વફાદારી કરે ઔર અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત ભી અચ્છી તરહ કરે વો દોહરે (ડબલ) સવાબ કા મુસ્તહિક (હકદાર) હોગા. (મુસ્લિમ)

۱۳۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى رَجُلٍ حَقٌّ لَمْ يَأْتِهِ أَوْ حَقٌّ كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ. رواه

احمد ۴/۴۴۲

હજરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા શિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કા કિસી દૂસરે શખ્સ પર કોઈ હક (કર્જા વગેરા) હો ઔર વો ઉસ મકરૂઝ કો અદા કરને કે લિયે દેર તક મુહલત દે દે તો ઉસકો હર દિન કે બદલે સદકા કા સવાબ મિલેગા. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۳۷- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْكُمْ أَجْرَالُ اللَّهِ أَكْرَامُ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْعَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَكَرَامُ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ. رواه ابوداود، ترمذی،

الناس منازلهم، رقم: ۴۸۴۳

હજરત અબૂ મૂસા અશઅરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ શિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ત્રીન કિસ્મ કે લોગોં કા ઈકરામ (ઈઝત) કરના અલ્લાહ તઆલા કી તાઝીમ (અઝમત, ઈઝત) કરને મેં શામિલ હૈ. એક બૂખ્હા મુસલમાન, દૂસરા વો હાફિઝે કુર્આન જો એતિદાલ પર રહે, ત્રીસરા ઈન્સાફ કરને વાલા હાકિમ (અફસર). (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: એતિદાલ પર રહેને કા મતલબ યે હૈ કે કુર્આને શરીફ કી તિલાવત કા એહતિમામ (પાબંદી) ભી કરે ઔર રિયાકારોં (દિખલાવા કરને વાલોં) કી તરહ તજવીદ ઔર હુરૂફ કી અદાઈગી મેં તજાવુઝ ન કરે (હદ સે ન બળહે). (બઝલુલ-મજહૂદ)

۱۳۸- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ أَكْرَمَ سُلْطَانُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الدُّنْيَا أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ أَهَانَ سُلْطَانُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الدُّنْيَا أَهَانَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه احمد و

હઝરત અબૂ બકરહ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે દુનિયા મેં મુકરર કિયે હુવે બાદશાહ કા ઇકરામ કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકા ઇકરામ ફરમાએંગે ઓર જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે દુનિયા મેં મુકરર કિયે હુવે બાદશાહ કી બે-ઇઝઝતી કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે કયામત કે દિન ઝલીલ કર દેંગે. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઇદ)

૧૪૧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْبِرُّ كَمَعَ

أَكَابِرُكُمْ. رواه الحاكم وقال: صحيح على شرط البخاري ووافقه الذهبي ૧/૧૨૧

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: બરકત તુમ્હારે બળોં કે સાથ હૈ. (મુસ્તદરક હાકિમ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જિનકી ઉમ્મ બળી હૈ ઓર ઇસ વજહ સે નેકિયાં ભી ઝિયાદા હૈં ઉનમેં ખૈર વ બરકત હૈ. (હાશિયતુત્તરગીબ)

૧૫૦- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَيْسَ مِنْ

أُمَّتِي مَنْ لَمْ يُجِلِّ كَبِيرَنَا، وَيَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيَعْرِفَ لِعَالِمِنَا حَقَّهُ. رواه

أحمد والطبرانی في الكبير وإسناده حسن، مجمع الزوائد ૧/૩૩૮

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ હમારે બળોં કી તાઝીમ ન કરે, હમારે બચ્ચોં પર રહમ ન કરે ઓર હમારે આલિમ કા હક ન પેહચાને વો મેરી ઉમ્મત મેં સે નહીં હૈ. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઇદ)

૧૫૧- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْصِيَ الْخَلِيفَةُ

مَنْ بَعْدِي بِتَقْوَى اللَّهِ، وَأَوْصِيَهُ بِجَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَعْظُمَ كَبِيرُهُمْ،

وَيَرْحَمْ صَغِيرُهُمْ، وَيُؤْكَلْ عَالِمُهُمْ، وَأَنْ لَا يَضُرَّهُمْ فَيْدُهُمْ، وَلَا

يُوجِبُهُمْ فَيَكْفُرُهُمْ، وَأَنْ لَا يُخَصِّصَهُمْ فَيَقْطَعَ نَسْلَهُمْ، وَأَنْ لَا يَغْلِقَ بَابَهُ
دُونَهُمْ فَيَأْكُلُ قُرْبُهُمْ صَعِيقَهُمْ. رواه البيهقي في السنن الكبرى ١٦١/٨

હઝરત અબૂ ઉમામા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હું કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મੈ
અપને બાદ વાલે ખલીફા કો અલ્લાહ તઆલા સે ડરને કી વસિયત
કરતા હું. ઔર ઉસેમુસલમાનો કી જમાઅત કે બારે મેં યે વસિયત
કરતા હું કે વો મુસલમાનો કે બળો કી તાજીમ કરે, ઉનકે છોટો પર રહમ
કરે, ઉનકે ઉલમા કી ઈજઝત કરે, ઉનકો ઐસા ન મારે કે ઉનકો ઝલીલ
કરદે, ઉનકો ઐસા ન ડરાએ કે ઉનકો કાફિર બનાદે, ઉનકો ખસ્સી ન કરે
કે ઉનકી નસલ કો ખત્મ કરદે ઔર અપના દરવાજા ઉનકો ફરયાદ કે
લિયે બંદ ન કરે કે ઈસકી વજહ સે કવી (તાકતવર) લોગ કમઝોરો કો
ખા જાએં યાની ઝુલ્મ આમ છો જાએ. (બૈહકી)

١٥٢- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اقْبَلُوا ذُرِّيَّ
الْهَيْبَاتِ عَنِّيهِمْ إِلَّا الْخُدُودَ. رواه أبو داود، باب في الحديد يشفع فيه، رقم: ٤٢٧٥

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હું
કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નેક
લોગો કી લગ્નિશો (ગલ્તિયો) કો માફ કર દિયા કરો, અલબત્તા અગર
વો કોઈ ઐસા ગુનાહ કરે જિસકી વજહ સે ઉન પર હદ જારી હોતી હો વો
માફ નહીં કી જાએગી. (અબૂ દાઉદ)

١٥٣- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
نَهَى عَنْ تَنْفِيفِ الشَّيْبِ وَقَالَ: إِنَّهُ نَوْرٌ لِمُسْلِمٍ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث
حسن، باب ما جاء في النهي عن تنفيف الشيب، رقم: ٢٨٢١

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સુકેદ
બાલો કો નોચને સે મના ફરમાયા ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે યે બુખ્લાપા
મુસલમાન કા નૂર હે. (તિરમિઝી)

१५२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تَنْتَفُوا السَّيْبَ فَإِنَّهُ نُورٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ شَابَ شَيْئَةً فِي الْإِسْلَامِ كُتِبَ لَهُ بِهَا حَسَنَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، وَرَفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ. (رواه ابن حبان (وإسناده حسن) ٢٥٣/٧)

उम्मत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: सुईद बालों को न उभेना करो कयुंके ये कयामत के दिन नूर का सभब होंगे. जो शम्स डालते ईस्लाम में भूण्डा होता है यानी जब किसी मुसलमान का अेक बाल सुईद होता है तो ईसकी वजह से उसके लिये अेक नेकी लिख दी जाती है, अेक गुनाह माफ़ कर दिया जाता है और अेक दर्जा बुलंद कर दिया जाता है. (ईब्ने डिब्बान)

१५३- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ لِلَّهِ تَعَالَى أَقْرَامًا يَخْتَصُّهُمْ بِالنِّعَمِ لِمَنَافِعِ الْعِبَادِ وَيَقْرُهَا فِيهِمْ مَا يَذْكُوهَا، فَإِذَا ضَعُوهَا لَزَعَهَا مِنْهُمْ فَحَوَّلَهَا إِلَى غَيْرِهِمْ. (رواه الطبرانی في الكبير، وأبو نعيم في الحلية وهو حديث حسن، الجامع الصغير ٣٥٨/١)

उम्मत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हु मा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अल्लाह तआला कुछ लोगों को भास तौर पर नेअमतें ईसलिये देते हैं ताके वो लोगों को नफ़ा पहुंच्याएं. जब तक वो लोगों को नफ़ा पहुंच्याते रेहते हैं अल्लाह तआला उनको उन नेअमतों में ही रખते हैं और जब वो औसा करना छोण देते हैं तो अल्लाह तआला उनसे नेअमतें लेकर दूसरों को दे देते हैं. (तबरानी, डिह्यतुल-औलिया, ज़ाभिअे सगीर)

१५४- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِشَادُكَ الرَّجُلَ فِي آرَاضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصِيرَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوكَ وَالْعِظَمَ عَنِ

الطَّرِيقَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دَلُوكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ. رَوَاهُ

الترمذى وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في صنائع المعروف، رقم: ١٩٥٦

હજરત અબૂહર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ્હારા અપને (મુસલમાન) ભાઈ કે લિયે મુસ્કુરાના સદકા હૈ, તુમ્હારા કિસી કો નેકી કા હુકમ કરના ઔર બુરાઈ સે રોકના સદકા હૈ, કિસી ભૂલે હુવે કો રાસ્તા બતાના સદકા હૈ, કમઝોર નિગાહ (નજર) વાલે કો રાસ્તા દિખાના સદકા હૈ, પથ્થર, કાંટા, હડી (વગૈરા) કા રાસ્તા સે હટા દેના સદકા હૈ ઔર તુમ્હારા અપને ડોલ સે અપને ભાઈ કે ડોલ મેં પાની ડાલ દેના સદકા હૈ. (તિરમિઝી)

١٥٤- عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ مَشَى فِي حَاجَةٍ آخِيهِ كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ اعْتِكَافِهِ عَشْرَ سِنِينَ، وَمَنْ اعْتَكَفَ يَوْمًا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ ثَلَاثَ خَنَادِقَ، كُلُّ خَنَدَقٍ أَبْعَدُ مَا بَيْنَ الْخَافِقِينَ. رَوَاهُ الطِّرَافِيُّ فِي الْأَوْسَطِ وَاسْنَادُهُ حَسَنٌ، مُجْمَعُ الزَّوَادِ ٢٥١/

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અપને કિસી ભાઈ કે કામ કે લિયે ચલ કર જાતા હૈ તો ઉસકા યે અમલ દસ સાલ કે એતિકાફ સે અફઝલ હૈ. જો શખ્સ એક દિન કા એતિકાફ ભી અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઔર જહન્નમ કે દરમિયાન (બીચ) ત્રીન ખન્દકે (ગળહે) આળ ફરમા દેતે હૈ. હર ખન્દક આસમાન વ ઝમીન કી મસાફત (ફાસલે) સે ઝિયાદા ચૌબી હૈ. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

١٥٨ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي طَلْحَةَ بْنِ سَهْلٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولَانِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ أَمْرٍ يَخْذُلُ أَمْرًا مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يَنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيَنْتَقِصُ فِيهِ مِنْ عِزِّهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللَّهُ فِي مَوْضِعٍ يُحِبُّ فِيهِ نَصْرَتَهُ، وَمَا مِنْ أَمْرٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يَنْتَقِصُ فِيهِ

مِنْ عَرْضِهِ وَيُنْتَهَكَ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلَّا نَصْرَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ نَصْرَتَهُ.

رواه ابو داؤد باب الرجل يذب عن عرض اخيه، رقم: ૪૮૮૬

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ ઔર હઝરત અબૂ તલ્હા બિન સહલ અન્સારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી મુસલમાન કી મદદ સે ઐસે મૌકા પર હાથ ખીંચ લેતા હૈ જબકે ઉસકી ઈઝઝત પર હમલા કિયા જા રહા હો ઔર ઉસકી આબરૂ કો નુકસાન પહુંચાયા જા રહા હો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઐસે મૌકા પર અપની મદદ સે મહરૂમ રખેંગે જબ વો અલ્લાહ તઆલા કી મદદ કા ખ્વાહિશમંદ (ઔર તલબગાર (ચાહને વાલા)) હોગા. ઔર જો શખ્સ કિસી મુસલમાન કી ઐસે મૌકા પર મદદ ઔર હિમાયત કરતા હૈ જબકે ઉસકી ઈઝઝત પર હમલા કિયા જા રહા હો ઔર આબરૂ કો નુકસાન પહુંચાયા જા રહા હો તો અલ્લાહ તઆલા ઐસે મૌકા પર ઉસકી મદદ ફરમાયેંગે જબ વો ઉસકી નુસરત (મદદ) કા ખ્વાહિશમંદ (ઔર તલબગાર) હોગા. (અબૂ દાઉદ)

૧૦૧- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَا يَهْتُمُ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ، وَمَنْ لَمْ يَضْحِكْ وَيُفْسِحْ نَاصِحًا لِلَّهِ، وَرَسُولِهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِأَمَامِهِ، وَلِعَامَةِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ. رواه الطبرانی

من رواية عبد الله بن جعفر، الترغيب ૨/૪૧૧

હઝરત હુઝૈફા બિન યમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ મુસલમાનોં કે મસાઈલ (મસ્અલે) વ મામલાત કો અહમિયત ન દે ઔર ઉનકે લિયે ફિક્ર ન કરે વો મુસલમાનોં મેં સે નહીં હૈ. જો સુખ્હો શામ અલ્લાહ તઆલા, ઉનકે રસૂલ, ઉનકી કિતાબ, ઉનકે ઈમામ યાની ખલીફાએ વક્ત ઔર આમ મુસલમાનોં કા મુખ્લિસ ઔર વફાદાર ન હો યાની જો શખ્સ દિન રાત મે કિસી વક્ત ભી ઈસ ખુલૂસ ઔર ખૈર-ખ્વાહી (ખલાઈ) સે ખાલી હો વો મુસલમાનોં મેં સે નહીં હૈ.

(तबरानी, तरगीब)

۱۶۰- عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ كَانَ فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ (وهو جزء من الحديث). رواه أبو داود وذهب المصنف إلى إسناده.

१८९३

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो कोई अपने भाई की छाजत (उजरत) पूरी करता है अल्लाह तआला उसकी छाजत पूरी फरमाते हैं. (अबू दाउद)

۱۶۱- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَقَاعِلِهِ وَاللَّهُ يُحِبُّ إِعَانَةَ الْلَّهْفَانِ. رواه الهزار من رواية زياد بن عبد الله السمرى وقد وثق وله شواهد.

उजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो भलाई की तरफ रहुनुमाई करता है उसको भलाई करने वाले के बराबर सवाब मिलता है और अल्लाह तआला परेशान-छाव की मदद को पसंद फरमाते हैं. (अजजार, तरगीब)

۱۶۲- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ بِأَلْفٍ وَيُؤْلَفُ، وَلَا خَيْرَ فِئَةٍ مِّنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ وَخَيْرُ النَّاسِ أَتَقَعُهُمُ لِلنَّاسِ. رواه السار. قطنى وهو حديث صحيح، الجامع الصغير १/१११

उजरत ज़ाबिर रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ईमान वाला मुहब्बत करता है और उससे मुहब्बत की जाती है. ऐसे शम्स में कोई भलाई नहीं जो न मुहब्बत करे और न उससे मुहब्बत की जाये. और लोगों में बेहतरीन शम्स वो है जो सबसे जियादा लोगों को नफा पहुंचाने वाला हो. (हारकितनी, ज़ामिअे सगीर)

۱۶۳- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: فَيَعْمَلُ بِبَيْتِهِ فَيَنْقَعُ نَفْسَهُ

وَيَصَدَّقُ قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ أَوْ لَمْ يَفْعَلْ؟ قَالَ: فَيَعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ؟ قَالَ: فليأمر بالخير أو قال: بالمعروف قال: فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ؟ قَالَ: فليمنك عن الشر فإنه له صدقة. (رواه البخاري،

باب كل معروف صدقة، رقم: १٠٢٢)

ਭਰਾਮੇ ਅਬੂ ਮੁਸਾ ਅਸ਼ਅਰੀ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: ਓਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋ ਯਾਹਿਯੇ ਕੇ ਸੰਦਕਾ ਦਿਯਾ ਕਰੇ. ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਦਰਯਾਫ਼ਤ ਕਿਆ (ਪ੍ਰਭੂ): ਅਗਰ ਉਸਕੇ ਪਾਸ ਸਦਕਾ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੁਝ ਨ ਛੋ ਤੋ ਕਯਾ ਕਰੇ? ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: ਅਪਨੇ ਭਾਥੋਂ ਸੇ ਮੇਛਨਤ ਮਜ਼ਹੂਰੀ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਭੀ ਝਾਓਏ ਪਹੁੰਯਾਓ ਐਓਰ ਸਦਕਾ ਭੀ ਦੇ. ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਅਯਾ ਕਿਆ: ਅਗਰ ਯੇ ਭੀ ਨ ਕਰ ਸਕੇ ਯਾ (ਕਰ ਸਕਤਾ ਛੋ ਫਿਰ ਭੀ) ਨ ਕਰੇ? ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: ਕਿਸੀ ਗਮਝਏ ਮੁਢਤਾਜ਼ (ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਝੜਤਮੰਦ) ਕੀ ਮਦਦ ਕਰੇ. ਅਯਾ ਕਿਆ: ਅਗਰ ਯੇ ਭੀ ਨ ਕਰੇ? ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਲੀ ਭਤ ਭਤਾਏ. ਅਯਾ ਕਿਆ: ਅਗਰ ਯੇ ਭੀ ਨ ਕਰੇ? ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: (ਕਮ ਅਯਾ ਕਮ) ਕਿਸੀ ਕੋ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਯਾਨੇ ਸੇ ਛੀ ਭਾਝ ਰਛੇ ਕਥੁੰਕੇ ਯੇ ਭੀ ਉਸਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਕਾ ਹੈ. (ਭੁਭਾਰੀ)

١٦٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ مِرَاةُ الْمُؤْمِنِ، وَالْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ يَكُفُّ عَلَيْهِ ضِعَّتَهُ وَيَحُوطُهُ مِنْ وَرَائِهِ.

رواه أبو داود، باب في النصيحة والحيطة، رقم: 4918)

ਭਰਾਮੇ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਹ ਫਰਮਾਯਾ: ਏਕ ਮੋਮਿਨ ਦੂਸਰੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਆਓਨਾ ਹੈ ਐਓਰ ਏਕ ਮੋਮਿਨ ਦੂਸਰੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਭਾਓ ਹੈ, ਉਸਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੋ ਉਸਸੇ ਰੋਕਤਾ ਹੈ ਐਓਰ ਉਸਕੀ ਓਰ ਤਰਫ਼ਸੇ ਛਿਝਾਯਤ ਕਰਤਾ ਹੈ. (ਅਬੂ ਏਏਏ)

١٦٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا، أَفَرَأَيْتَ إِذَا

كَانَ ظَالِمًا، كَيْفَ انْصَرُهُ؟ قَالَ: تَحْجُزُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ، فَإِنَّ ذَلِكَ

نَصْرُهُ. رواه البخاري، باب يمين الرجل لصاحبه انه اعوه. رقم: ٦٩٥٢

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अपने मुसलमान भाई की हर छालत में मदद किया करो ज्वाह वो जालिम हो या मजलूम (जिस पर जुल्म किया जाओ). एक शप्स ने दरयाइत किया: या रसूलुल्लाह! मजलूम होने की छालत में तो मैं उसकी मदद करूंगा, ये बताईये के जालिम होने की सूरत में उसकी कैसे मदद करूं? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: उसको जुल्म करने से रोक दो कयुंके जालिम को जुल्म से रोकना ही उसकी मदद है. (बुखारी)

١٦٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَنْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ: الرَّاكِبُونَ

يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، أَوْ حَمُوا أَقْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ. رواه

ابوداؤد، باب في الرحمة، رقم: ٤٩٤١

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रहियल्लाहु तआला अन्हुमा नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाह नकल इरमाते हैं: रहम करने वालों पर रहमान रहम करता है. तुम जमीन वालों पर रहम करो आसमान वाला तुम पर रहम करेगा. (अबू दाउद)

١٦٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ إِلَّا ثَلَاثَةٌ مَجَالِسٌ: مَفْكُ دَمٍ حَرَامٌ، أَوْ فَرْجٌ حَرَامٌ،

أَوْ لَطِيطٌ عَمَّا يَفْعِلُ حَقٌّ. رواه ابوداؤد، باب في نقل الحديث، رقم: ٤٨٦٩

उजरत ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मजलिसें अमानत हैं (उनमें की गई राज की बातें किसी को मताना ज़ाज़ नही) सिवाये तीन मजलिसों के (के वो अमानत नहीं हैं बल्के दूसरों तक उनका पहुँचा देना ज़रूरी है). एक वो मजलिस जिसका तअल्लुक नाहक पून बहाने की साज़िश से हो, दूसरी

વો જિસકા તઅલ્લુક ઝિનાકારી સે હો, તીસરી વો જિસકા તઅલ્લુક નાહક કિસી કા માલ છીનને સે હો. (અબૂ દાઉદ)

કાઈદા: હદીસ શરીફ મેં ઈન ત્રીન બાતોં કા ઝિક બતૌર મિસાલ કે હૈ. મકસદ યે હૈ કે અગર કિસી મજલિસ મેં કિસી મઅસિયત (ગુનાહ) ઔર જુલ્મ કે લિયે કોઈ મશવરા કિયા જાએ ઔર તુમકો ભી ઉસમેં શરીફ કિયા જાએ તો ફિર હરગિઝ ઉસકો રાઝ મેં ન રખ્ખો. (મઆરિકુલ-હદીસ)

۱۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ مِنْ أَمْنَةِ النَّاسِ، عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ. رواه النسائي، باب صفة المؤمن، رقم: ۴۹۹۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મોમિન વો હૈ જિસસે લોગ અપની જાનોં ઔર માલોં કે બારે મેં અમન મેં રહે. (નસાઈ)

۱۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَاجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ. رواه البخاري، باب المسلم من سلم المسلمون، رقم: ۱۰۰

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મા સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુસલમાન વો હૈ જિસકી ઝબાન ઔર હાથ સે મુસલમાન મહફૂઝ રહે. ઔર મુહાજિર યાની છોળને વાલા વો હૈ જો ઉન તમામ કામોં કો છોળ દે જિસસે અલ્લાહ તઆલા ને રોકા હૈ. (બુખારી)

۱۳۰- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْإِسْلَامِ الْفَضْلُ؟ قَالَ: مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ. رواه البخاري، باب أي

الإسلام الفضل، رقم: ۱۱

હઝરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે સહાબા રદિયલ્લાહુ અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ કૌનસે

मुसलमान का ईस्लाम अकूतल है? ईरशाह इरमाया: जिस (मुसलमान) की ज़बान और हाथ से दूसरे मुसलमान मड़कूत रहे. (बुखारी)

झाईदा: ज़बान से तकलीफ़ पहुँचाने में किसी का मज़ाक़ उठाना, तुहमत (ईल्ज़ाम) लगाना, बुरा बयान केहना और हाथ से तकलीफ़ पहुँचाने में किसी को नाहक़ भारना, किसी का माल जुल्मन लेना वगैरा उमूर (आते) शामिल हैं. (इब्नुलबारी)

۱۷۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ :
مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ فَهُوَ يَنْزَعُ بِذَنبِهِ.

رواه أبو داود، باب في العصية، رقم: ۵۱۱۷

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन मस्उद रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो अपनी कौम की नाहक़ मद्दद करता है वो उस ग़िट की तरह है जो किसी कुंवें में गिर गया हो और उसको हुम से पक़ण कर निकाला जा रहा हो. (अबू दाउद)

झाईदा: मतलब ये है के जिस तरह कुंवें में गिरे हुवे ग़िट को हुम से पक़ण कर निकालने की कोशिश करना अपने आपको बे-झाईदा मशक़त (तकलीफ़) में डालना है क्युंके ईस तरीका से ग़िट को कुंवें से नहीं निकाला जा सकता, ईसी तरह कौम की नाहक़ मद्दद करना भी बे-झाईदा है क्युंके ईस तरीका से कौम को सहीह रास्ता पर नहीं डाला जा सकता. (अब्नुल-मजहूद)

۱۷۲- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : لَيْسَ مِتَّامَنٌ
دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِتَّامَنٌ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِتَّامَنٌ مَاتَ

عَلَى عَصِيَّةٍ. رواه أبو داود، باب في العصية، رقم: ۵۱۲۱

उत्तरत ज़ुबैर बिन मुत्तम रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो अस्बयत (तरफ़दारी, डिमायत) की दावत दे वो हममें से नहीं, जो अस्बयत की बिना पर लगे वो हममें से नहीं और जो

અસ્થિયત (કે જઝબા) પર મરે વો હમમેં સે નહીં. (અબૂ દાઉદ)

۱-۴۲- عَنْ فَسَيْلَةَ رَجِمَهَا اللَّهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ أَبَاهَا يَقُولُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمِنَ الْعَصِيَّةُ أَنْ يَحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ قَالَ: لَا، وَلَكِنْ مِنَ الْعَصِيَّةِ أَنْ يَنْصُرَ الرَّجُلُ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ. رواه احمد ۱/

૧૦૪

હઝરત ફુસૈલા રહમતુલ્લાહિ અલૈહા ફરમાતી હેં કે મૈને અપને વાલિદ (બાપ) કો યે ફરમાતે હુવે સુના કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે દરયાફત ક્રિયા: કયા અપની કૌમ સે મુહબ્બત કરના બી અસ્થિયત મેં દાખિલ હેં? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: (અપની કૌમ સે મુહબ્બત કરના) અસ્થિયત નહીં હૈ, બલકે અસ્થિયત યે હેં કે કૌમ કે નાહક હોને કે બાવજૂદ આદમી અપની કૌમ કી મદદ કરે. (મુસ્નદે અહમદ)

۱-۴۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: كُلُّ مَخْمُومٍ الْقَلْبِ، صَدُوقِ اللِّسَانِ قَالُوا: صَدُوقِ اللِّسَانِ، تَعْرِفُهُ فَمَا مَخْمُومُ الْقَلْبِ؟ قَالَ: هُوَ الَّذِي تَقْبَلُ النَّفْسُ لَا إِيَّاهُ يَبْغِي وَلَا يَنْفِي وَلَا يَحْسَدُ. رواه ابن ماجه، باب الورع والتقوى، رقم: ۲۲۱۶

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે દરયાફત ક્રિયા ગયા કે લોગોં મેં કૌનસા શખ્સ સબસે બેહતર હેં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: હર વો શખ્સ જો મખ્મૂમ દિલ ઔર ઝબાન કા સચ્ચા હો. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્જ ક્રિયા: ઝબા કા સચ્ચા તો હમ સમજતે હૈં, મખ્મૂમ દિલ સે કયા મુરાદ હેં? ઇરશાદ ફરમાયા: મખ્મૂમ દિલ વો શખ્સ હૈ જો પરહેઝગાર હો, જિસકા દિલ સાફ હો, જિસ પર ન તો ગુનાહોં કા બોઝ હો ઔર ન ઝુલ્મ કા, ન ઉસકે દિલમેં કિસીકે લિયે કીના હો ઔર ન હસદ (જલન). (ઈબ્ને માજા)

મર્ઘદા: “જિસકા દિલ સાફ હો” સે મુરાદ વો શખ્સ હૈ જિસકા

दिल अल्लाह तआला के गैर के गुबार और गलत अक्कार (डिको) व
 जयालात से पाक डो. (मजाहिरे डक)

۱۴۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا
 يَكْفِي أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا فَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا
 سَلِيمٌ الصَّلْبِ. رواه أبو داود، باب في رفع الحديث من المجلس، رقم: ۴۸۶۰

उजरत अब्दुल्लाह बिन मसूद रदियल्लाहु तआला अन्हु
 रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हरशाह
 करमाया: मेरे सखाबा में से कोई शम्स मुज तक किसी के बारे में कोई
 बात न पहुंचाया करे क्युंके मेरा दिल साहता है के जभ मैं तुम्हारे पास
 आऊँ तो मेरा दिल तुम सबकी तरफसे साफ़ डो. (अबू दाउद)

۱۴۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
 فَقَالَ: يَطْلُعُ الْآنَ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُطِّلَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ
 تَنْطِفُ لِحْيَتُهُ مِنْ وَضْوِهِ، وَلَقَدْ تَعَلَّقَ نَعْلَيْهِ بِيَدِهِ الشَّمَالُ، فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ
 قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مِثْلَ ذَلِكَ، لَطَّلَعَ الرَّجُلُ مِثْلَ الْمَرَّةِ الْأُولَى، فَلَمَّا
 كَانَ الْيَوْمَ الثَّالِثُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مِثْلَ مَقَالِهِ أَيْضًا، قُطِّلَ ذَلِكَ
 الرَّجُلُ مِثْلَ حَالِهِ الْأُولَى، فَلَمَّا قَامَ النَّبِيُّ ﷺ تَبِعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
 عَمْرٍو فَقَالَ: إِنِّي لَا حَيْثُ أَبِي لَأَقْسِمْتُ أَنْ لَا أَدْخُلَ عَلَيْهِ قَلْبًا،
 فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُزَوِّبَنِي إِلَيْكَ حَتَّى تَمْضِيَ فَعَلْتُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ
 أَنَسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ بَاتَ مَعَهُ يَلْكَ
 الثَّلَاثَ اللَّيَالِي، فَلَمْ يَرَهُ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ شَيْئًا، غَيْرَ أَنَّهُ إِذَا تَعَارَّ وَ
 تَقَلَّبَ عَلَى فِرَاشِهِ ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَكَبَّرَ حَتَّى يَقُومَ لِصَلَاةِ
 الْقَجْرِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: غَيْرَ أَنِّي لَمْ أَسْمَعْهُ يَقُولُ إِلَّا خَيْرًا، فَلَمَّا
 مَضَتْ الثَّلَاثُ اللَّيَالِي، وَكَذْتُ أَنْ أَحْقِرَ عَمَلَهُ، قُلْتُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ!
 لَمْ يَكُنْ يَنْتَضِي وَبَيْنَ أَبِي غَضَبٌ وَلَا هَجَرٌ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ
 اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَنَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: يَطْلُعُ عَلَيْكُمْ الْآنَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ

الْجَنَّةِ، فَطَلَعْتَ أَنْتَ الثَّلَاثَ الْمَرَّاتِ، فَأَرَدْتُ أَنْ آوِي إِلَيْكَ فَانْظُرْ
مَا عَمَلُكَ؟ فَأَقْبَدَنِي بِكَ، فَلَمْ أَرَكَ عَمِلْتُ كَثِيرَ عَمَلٍ، لَمَّا أَلَيْتُ
بَلِّغْ بِكَ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ، قَالَ:
فَلَمَّا رَأَيْتُ دَعَانِي فَقَالَ: مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ غَيْرَ أَنِّي لَا أَجِدُ فِي
نَفْسِي لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غُشًّا وَلَا أَحْسِدُ أَحَدًا عَلَى غَيْرِ أَغْطَاهُ
اللَّهُ إِيَّاهُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: هَذِهِ الْبُيُوتُ بَلَّغْتَ بِكَ وَهِيَ الْبُيُوتُ لَا تُطِيقُ.

رواه احمد واليزار رحمه هو رجال احمد رجال الصحيح، مجمع الزوائد ٨٠/١٥٠

इजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के
उम लोग रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ बैठे हुवे थे.
आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने छरशाह इरमाया: अम्मी तुम्हारे
पास अक जन्नती आदमी आयेगा. छतने में अक अन्सारी आये
जिनकी दाण्डी से चुजू के पानी के कतरे गिर रहे थे और उन्होंने जूते
बाये (उल्टे) छाय में धाम रप्पे थे. दूसरे दिन मी रसूलुल्लाह
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने वही बात इरमाई और फिर वही
अन्सारी उसी छाल में आये जिस छाल में पेहली भरतबा आये थे.
तीसरे दिन फिर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने वही बात
इरमाई और वही अन्सारी उसी पेहली छालत में आये. जब
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम (मजलिस से) उठे तो इजरत
अब्दुल्लाह बिन अम्र रहियल्लाहु तआला अन्हुमा उन अन्सारी के
पीछे गये और उनसे कछा के वालिद साधब से मेरा जगणा हो गया है
जिसकी वजह से मैंने कसम खा ली है के मैं तीन दिन उनके पास न
जाउंगा. अगर आप मुनासिब समजें तो मुझे अपने छानें तीन दिन
ठेहरा दें. उन्होंने इरमाया: बहुत अच्छा. इजरत अनस रहियल्लाहु
तआला अन्हु इरमाते हैं के इजरत अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला
अन्हु बयान करते थे के मैंने उनके पास तीन रातें गुजारीं. मैंने उनकी
रात में कोई छपाहत करते हुवे नहीं देखा. अल्लता जब रात को उनकी
आंख खुल जाती और बिरतर पर करवट पहलते तो अल्लाह तआला
का जिक करते और अल्लाहु अकबर केहते, यछानें तक के इजर की नमाज

કે લિયે બિસ્તર સે ઉઠતે. ઓર એક બાત યે ભી થી કે મૈને ઉનસે ખૈર (બલાઈ) કે અલાવા કુછ નહીં સુના. જબ ત્રીન રાતે ગુઝર ગઈ ઓર મૈં ઉનકે અમલ કો મામૂલી હી સમજ રહા થા (ઓર મૈં હૈરાન થા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈનકે લિયે બશારત (ખુશ-ખબરી) તો ઈતની બળી હી ઓર ઈનકા કોઈ ખાસ અમલ તો હૈ નહીં) તો મૈને ઉનસે કહા: અલ્લાહ કે બંદે! મેરે ઓર મેરે બાપ કે દરમિયાન ન કોઈ નારાઝગી હુઈ ઓર ન જુદાઈ હુઈ લેકિન (કિસ્સા યે હુવા કે) મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો (આપકે બારે મેં) ત્રીન મરતયા યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અભી તુમહારે પાસ એક જન્મતી આદમી આને વાલા હૈ ઓર ત્રીનો મરતબા આપ હી આએ. ઈસ પર મૈને ઈરાદા કિયા કે મૈં આપકે હાં રેહ કર આપકા ખાસ અમલ દેખૂં તાકે (કિર ઉસ અમલ મેં) આપકે નકશે-કદમ પર ચલૂં. મૈને આપકો ઝિયાદા અમલ કરતે હુવે નહીં દેખા (અબ આપ બતાઓ) કે આપકા વો કૌનસા ખાસ અમલ હૈ જિસકી વજહ સે આપ ઈસ મરતબા પર પહુંચ ગએ જો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને આપકે લિયે ઈરશાદ ફરમાયા? ઉન અન્સારી ને કહા: (મેરા કોઈ ખાસ અમલ તો હૈ નહીં) યે અમલ હૈ જો તુમને દેખે હૈં. હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે (મૈં યે સુન કર ચલ પળા) જબ મૈને પુરત (પીઠ) ફેરી તો ઉન્હોંને મુઝે બુલાયા ઓર કહા: મેરે આમાલ મેં તો વહી હૈં જો તુમને દેખે હૈં અલ્બત્તા એક બાત યે હૈં કે મેરે દિલ મેં કિસી મુસલમાન કે બારે મેં ખોટ નહીં હૈ ઓર કિસી કો અલ્લાહ તઆલા ને કોઈ ખાસ નેઅમત અતા ફરમા રખ્ખી હો તો મૈં ઉસ પર ઉસસે હસદ (જલન) નહીં કરતા. હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ને ફરમાયા: યહી વો અમલ હૈ જિસકી વજહ સે તુમ ઈસ મરતબા પર પહુંચે ઓર યે એસા અમલ હૈ જિસકો હમ નહીં કર સકતે. (મુસ્નદે અહમદ, બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ وَشَعَ هَلِي مَكْرُوبٌ ثُرْبَةً فِي الدُّنْيَا وَشَعَ اللَّهُ عَلَيْهِ ثُرْبَةً فِي الْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ غُورَةً مُسْلِمٍ فِي الدُّنْيَا سَتَرَ اللَّهُ غُورَتَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي غُورِ الْمَرْءِ مَا كَانَ فِي غُورِ أَخِيهِ. رواه أحمد ۲۷۸/۱

उजरत अबू दुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: जो शप्स दुनिया में किसी परेशान-हाल की परेशानी को दूर करता है अल्लाह तआला उसकी आभिरत की कोछ ओक परेशानी दूर इरमाओगा और जो शप्स दुनिया में किसी मुसलमान के उयूब (अँबों) पर पर्दा डालेगा अल्लाह तआला आभिरत में उसके उयूब पर पर्दा डालेगा. जब तक आदमी अपने त्माई की मदद करता रेहता है अल्लाह तआला उसकी मदद इरमाता रेहता है. (मुस्नदे अहमद)

١٤٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كَانَ رَجُلَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُتَوَاحِشَيْنِ، لَمَّا كَانَ أَحَدُهُمَا يَذْنِبُ وَالْآخَرُ مُجْتَهِدٌ فِي الْعِبَادَةِ، لَمَّا كَانَ لَا يَزَالُ الْمُجْتَهِدُ يَرَى الْآخَرَ عَلَى الذَّنْبِ لِيَقُولَ: أَقْصِرْ، فَوَجَدَهُ يَزَامِعُ عَلَى ذَنْبٍ فَقَالَ لَهُ: أَقْصِرْ، فَقَالَ: خَلْنِي وَرَبِّي أَبْعَثْ عَلَيَّ رَقِيبًا؟ فَقَالَ: وَاللَّهِ لَا يَفْقِرُ اللَّهُ لَكَ أَوْ لَا يَذْخُلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ، فَكَبَّضَ أَرْوَاحَهُمَا، فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَقَالَ لَهُمَا الْمُجْتَهِدُ: أَكُنْتُ بَيْنَ عَالِمًا أَوْ كُنْتُ عَلَى مَا فِي يَدَيَّ قَادِرًا؟ وَقَالَ لِلْمَذْنِبِ: إِذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي، وَقَالَ لِلْآخَرِ: إِذْهَبُوا بِهِ إِلَى

النَّارِ. رواه ابو داود صاحب في التمهيد عن النبي، رقم: ٤٩٠١

उजरत अबू दुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह इरमाते हुवे सुना: बनी ईस्राईल में दो दोस्त थे. ओक उनमें गुनाह किया करता था और दूसरा भूब ईबादत किया करता था. आभिद (ईबादत करने वाला) जब त्मी गुनेहगार को गुनाह करते हुवे देखता तो उससे केडता के गुनाह से रुक जा. ओक दिन उसे गुनाह करते हुवे देखा तो फिर कछा के भाज आ जा. उसने कछा के मुजे मेरे रब पर छोण दे (मैं जानूं मेरा रब जाने) क्या तुजको मुज पर निगरान (दिखरेण करने वाला) बनाकर भेजा गया है? आभिद ने (गुस्सा में आकर) कछा: अल्लाह की कसम! अल्लाह तआला तेरी मगफिरत नहीं करेगे, या ये कछा के अल्लाह

तआला तुझे जन्नत में दाखिल नहीं करेंगे। फिर दोनों का छिन्तकाल हो गया और (आलमे अरवाह) में दोनों अल्लाह तआला के सामने जमा हो गये। अल्लाह तआला ने आबिद से पूछा: क्या तुम मेरे बारे में जानते थे (कि मैं माफ़ नहीं करूँगा) या जो माफ़ करना जो मेरे कब्जा में है क्या तुम्हें उस पर कुदरत छानसिल थी (कि तुम मुझे माफ़ करने से रोक दो के जो दावा किया के अल्लाह तआला तेरी भगदिरत नहीं करेंगे) और गुनेहगार से ईरशाह फरमाया: मेरी रहमत से जन्नत में यला जा (ईसलिये के वो रहमत का उम्मीदवार था) और आबिद के बारे में (इरिशतों से) फरमाया के ईसे दोजब में ले जाओ. (अबू दाउद)

काईदा: उदीस शरीफ़ का ये मतलब नहीं के गुनाह पर जुरअत की जाओ ईसलिये के उस गुनेहगार की माफ़ी अल्लाह तआला के फ़जल से हुई. जरूरी नहीं के हर गुनेहगार के साथ यही मामला हो, कयुंके उसूल तो यही है के गुनाह पर सज़ा हो. और न ये मतलब है के गुनाहों और नाजाइज कामों से रोक न जाओ. कुआन व उदीस में सैंकणों जगह गुनाहोंसे रोकने का हुकम है और न रोकने पर वईद (सज़ा की धमकी) है

۱۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَبْعَثُ أَحَدُكُمْ الْقَدَاةَ فِي عَيْنِ أَخِيهِ وَيَنْسِي الْجِدْعَ فِي عَيْنِهِ. رواه ابن حبان (ورجاله ثقات)

१३/१३

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: आदमी को अपने भाई की आंख का अंक तिका भी नजर आ जाता है लेकिन अपनी आंख का शहतीर तक भी उसे नजर नहीं आता. (ईब्ने हब्बान)

काईदा: मतलब ये है के दूसरों के मामूली से मामूली उयूब नजर आ जाते हैं और अपने बने बने उयूब पर नजर नहीं जाती.

۱۸۰- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَكُفَّمْ عَلَيْهِ غُفْرَانَهُ لَهُ أَرْبَعِينَ كَبِيرَةً، وَمَنْ حَفَرَ لِأَخِيهِ قَبْرًا حَتَّى يَجِئَهُ فَمَا أَسْكَنَهُ مَسْكَنًا حَتَّى يَبْعَثَ. رواه الطبرانی في الكبير ورجالهم رجاله رجال

الصحيح، مجمع الزوائد ١١٤/٣

હઝરત અબૂ રાફિઅ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શપ્સ મય્યત કો ગુસ્લ દેતા હૈ ઔર ઉસકે સતર કો ઔર અગર કોઈ ઔબ પાએ તો ઉસકો ઘુપાતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ચાલીસ બળે ગુનાહ માફ ફરમા દેતે હૈં ઔર જો અપને ભાઈ (કી મય્યત) કે લિયે કબ્ર ખોદતા હૈ ઔર ઉસકો ઉસમૈં દફન કરતા હૈ તો ગોયા ઉસને (કયામત કે દિન) દોબારા ઝિંદા ઉઠાએ જાને તક ઉસકો એક મકાન મૈં ઠેહરા દિયા યાની ઉસકો ઈસ કદર અજર મિલતા હૈ જિતના કે ઉસ શપ્સ કે લિયે કયામત તક મકાન દેને કા અજર મિલતા. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۱۸۱- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا لَكُمْ عَلَيْهِ غُفْرَةٌ أَرْبَعِينَ مَرَّةً، وَمَنْ كَفَّنَ مَيِّتًا كَسَاهُ اللَّهُ مِنَ السُّنْدُسِ وَاسْتَبْرَقَ الْجَنَّةِ. (الحديث) رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح على شرط مسلم ووافقه النعماني ۳۵۴/۱

હઝરત અબૂ રાફિઅ રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શપ્સ કિસી મય્યત કો ગુસ્લ દેતા હૈ ફિર ઉસકે સતર કો ઔર અગર કોઈ ઔબ પાએ તો ઉસકો ઘુપાતા હૈ તો ચાલીસ મરતબા ઉસકી મગફિરત કી જાતી હૈ ઔર જો શપ્સ મય્યત કો કફન દેતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નત કે બારીક ઔર મોટે રેશમ કા લિબાસ પેહનાએંગે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخَاهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرَادَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَنْرَجٍ مَلَكًا، فَلَمَّا آتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخَايَ فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ، قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ، بَانَ اللَّهُ قَدْ أَحْبَبَكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ. رواه مسلم، باب فضل الحب إلى الله تعالى،

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હું કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક શખ્સ અપને (મુસલમાન) ભાઈ સે દૂસરી બસ્તી મેં મુલાકાત કે લિયે રવાના હુવા. અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ શખ્સ કે રાસ્તે પર એક ફરિશ્તે કો બિઠા દિયા (જબ વો શખ્સ ઉસ ફરિશ્તા કે કરીબ પહુંચ્યા તો) ફરિશ્તે ને ઉસસે પૂછા: તુમ્હારા કહાં જાને કા ઈરાદા હે? ઉસ શખ્સ ને કહા: મેં ઉસ બસ્તી મેં રહેને વાલે અપને એક ભાઈ સે મિલને જા રહા હું. ફરિશ્તા ને પૂછા: કયા તુમ્હારા ઉસ પર કોઈ હક હે જિસકો લેને કે લિયે જા રહે હો? ઉસ શખ્સ ને કહા: નહીં, મેરે જાને કી વજહ સિફ્તે હે કે મુઝે ઉસસે અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મુહબ્બત હે. ફરિશ્તા ને કહા: મુઝે અલ્લાહ તઆલા ને તુમ્હારે પાસ યે બતાને કે લિયે ભેજા હે કે જિસ તરહ તુમ ઉસ ભાઈ સે મહઝ (સિફ્ત) અલ્લાહ તઆલા કી વજહ સે મુહબ્બત કરતે હો અલ્લાહ તઆલા ભી તુમસે મુહબ્બત કરતે હે. (મુસ્લિમ)

۱۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُحَدِّثَ طَعَمَ الْإِيمَانِ فَلْيُحِبِّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. رواه أحمد والبيهقي ورجاله

ત્રીકાત...મસંદુરુઝઝાલ્લાહ ૧/૨૬૮

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ યે પસંદ કરે કે ઉસે ઈમાન કા ઝાઈકા (મઝા) હાસિલ હો જાએ તો ઉસે યાહિયે કે મહઝ અલ્લાહ તઆલા કી રઝા ઔર ખુશ્નૂદી કે લિયે દૂસરે (મુસલમાન) સે મુહબ્બત કરે. (મુસ્નદે અહમદ, બઝઝર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱۸۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْ الْإِيمَانِ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ رَجُلًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ مِنْ غَيْرِ مَالٍ أَعْطَاهُ فَذَلِكَ الْإِيمَانُ. رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات...مصحح الزوائد ૧૦/૧૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ

रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 इरमाया: बेशक ईमान (की निशानियों) में से है के अक शप्स दूसरे से
 सिई अल्लाह तआला की रजा व पुश्नूदी के लिये मुहब्बत करे जबके
 दूसरे शप्स ने उसको माल (व दुन्यवी फाईदा वगैरा कुछ) नहीं दिया
 छो. सिई अल्लाह तआला के लिये मुहब्बत करना ये ईमान (का कामिल
 दर्जा) है. (तभरानी, मजमूअ-अवाईद)

۱۸۵- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا تَحَابَّ رَجُلَانِ فِي
 اللَّهِ تَعَالَى إِلَّا كَانَ لَوَّلَهُمَا أَشَدُّ حُبًّا لِصَاحِبِهِ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث
 صحيح الإسناد ولم يخرجاه روافقه الذهبي ۱/ ۱۷۱

उजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो दो
 शप्स अल्लाह तआला की रजा व पुश्नूदी के लिये अक दूसरे से
 मुहब्बत करे उनमें अकजल वो शप्स है जो अपने साथी से जियादा
 मुहब्बत करता छो. (मुस्तदरक हाकिम)

۱۸۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ
 رَجُلًا لِلَّهِ فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّكَ لِلَّهِ فَدَعَا جَمِيعًا الْجَنَّةَ، فَكَانَ الَّذِي أَحَبَّ
 أَرْفَعَ مَنْرَلَةً مِنَ الْآخَرِ، وَأَحَقُّ بِالَّذِي أَحَبَّ لِلَّهِ. رواه البزار باسناد حسن.
 الترغيب ۱/ ۱۷

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा
 से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 इरमाया: जो शप्स अल्लाह तआला की रजा व पुश्नूदी के लिये किसी
 शप्स से मुहब्बत करे और (ईस मुहब्बत का ईजहार) ये केह कर करे:
 मैं अल्लाह तआला के लिये तुमसे मुहब्बत करता हूँ, फिर वो दोनों
 जन्नत में दाखिल हों तो जिस शप्स ने मुहब्बत की वो दूसरे के मुक़ाबला
 में उंचे दर्जा में होगा और उस दर्जा का जियादा उकदार होगा.
 (भज्जहार, तरगीब)

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला की रजा व भुश्नूदी के लिये आपसमें अेक दूसरे से मुहब्बत करने वाले अर्श के साथे में होंगे जिस दिन अर्श के साथे के अलावा कोई साथे न होगे। अंबिया और शुहदा (शहीद होने वाले) उनके पास भरतभा और मकाम की वजह से उन पर रश्क (उनके जैसा होने की तमन्ना) करेंगे। (हप्ने छिप्पान)

۱۹۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: حُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَصَاحِبِينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَرَاوِرِّينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَبَادِلِينَ فِيَّ، وَهُمْ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ يَغْطِيهِمُ النَّبِيُّونَ وَالصَّادِقُونَ بِمَكَانِهِمْ. رواه ابن حبان (وإسناده جيد) ۳۳۸/۲، وعند أحمد ۲۳۹/۵: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَوَاصِلِينَ فِيَّ. وعند مالك ص ۷۲۳ عَنْ مَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ. وعند الطبرانی في الثلاثة عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَدْ حُقَّتْ مَحَبَّتِي لِلَّذِينَ يَتَصَادَقُونَ مِنْ أَجْلِي. معجم الزوائد ۴۹۵/۱

उजरत उभादा भिन सामित रहियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ये ईरशाह नकल इरमाते हैं: मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अेक दूसरे से मुहब्बत रभते हैं, मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अेक दूसरे की भैर-भ्वाही (भलाई) करते हैं, मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अेक दूसरे से मुलाकात करते हैं और मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अेक दूसरे पर भर्य करते हैं। वो नूर के भिंभरों पर होंगे, उनके पास भरतभा की वजह से अंबिया और सिदीकीन उन पर रश्क करेंगे। (हप्ने छिप्पान)

उजरत उबादा बिन सामित रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में है के मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अक दूसरे से तअद्लुक रખते हैं. (मुस्नदे अहमद)

उजरत मुआज बिन जबल रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में है के मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अक दूसरे के साथ बैठते हैं. (मुअत्ता ईमाम मालिक)

उजरत अम्र बिन अबसा रदियल्लाहु तआला अन्हु की रिवायत में है के मेरी मुहब्बत उन लोगों के लिये वाजिब है जो मेरी वजह से अक दूसरे से दोस्ती रખते हैं. (तबरानी, मजमउज-जवाईद)

۱۹۱- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِيظُهُمُ النَّيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في الحب في الله، رقم: ۲۳۹۰

उजरत मुआज बिन जबल रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये उद्दीसे हुदसी ध्यान करते हुवे सुना: अल्लाह तआला इरमाते हैं: वो भंटे जो मेरी अजमत और जलाल की वजह से अपसमें उल्लत व मुहब्बत रખते हैं उनके लिये नूर के भिंभर होंगे, उन पर अंभिया और शुद्धा भी रशक करेंगे. (तिरमिजी)

۱۹۲- عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ جُلَسَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ، وَكَانَتْ يَدِي اللَّهِ يَمِينُ، عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ وَجُوهُهُمْ مِنْ نُورٍ، لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ وَلَا صِدِّيقِينَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمِنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمُ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. رواه الطبرانی ورجاله موثقون، مجمع الزوائد: ۱/ ۱۹۱

उजरत ईब्ने अब्बास रदियल्लाहु अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: भेशक

क्यामत के दिन अल्लाह तआला के कुछ बंदे अल्लाह तआला के उम-
नशीन होंगे जो अर्श के दाईं जनिब (सीधी तरफ) होंगे और अल्लाह
तआला के दोनों दाथ दाउने ही हैं। वो नूर के भिंभरों पर बैठें होंगे, उनके
येहरे नूर के होंगे, वो न अंभिया होंगे न शुहदा और न सिद्दीकीन। अर्ज
किया गया: या रसूलल्लाह! वो कौन होंगे? ईरशाद फरमाया: ये वो
लोग होंगे जो अल्लाह तआला की अजमत व जलाल की वजह से ओक
दूसरे से मुहब्बत रखते थे। (तबरानी, मजमूअ-उवाईद)

۱۹۳- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ : يَا أَيُّهَا
النَّاسُ اسْمَعُوا وَاعْقِلُوا ، وَاعْلَمُوا أَنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَادًا لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ ،
وَلَا شُهَدَاءَ ، يَقْبِطُهُمُ الْآنَبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ مِنْ
اللَّهِ فَيَجَاءُ رَجُلٌ مِنَ الْأَعْرَابِ مِنْ قَاصِيَةِ النَّاسِ وَالْوَى بِيَدِهِ إِلَى نَبِيِّ
اللَّهِ ﷺ فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّا نَسْ مِنْ النَّاسِ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ ، وَلَا شُهَدَاءَ ،
يَقْبِطُهُمُ الْآنَبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ مِنْ اللَّهِ إِنْعَمْتُمْ لَنَا
يَعْنِي : صِفْتُمْ لَنَا ، فَسَرَّ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِسُؤَالِ الْأَعْرَابِيِّ ، فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : هُمْ نَاسٌ مِنْ أَقْنَاءِ النَّاسِ ، وَتَوَارَعَ الْقَبَائِلُ لَمْ تَصِلْ
بَيْنَهُمْ أَرْحَامٌ مُتَقَارِبَةٌ ، تَحَابُّوا فِي اللَّهِ وَتَصَافَوْا بِصُغْرِ اللَّهِ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
مَنَابِرٌ مِنْ نُورٍ فَيَجْلِسُهُمْ عَلَيْهَا ، فَيَجْعَلُ وَجُوهَهُمْ نُورًا وَيُنَاهِمُهُمْ نُورًا ،
يَفْرَغُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَفْرَعُونَ ، وَهُمْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ . رواه أحمد ۲۴۳/۵

उजरत अबू मालिक अशअरी रहियल्लाहु तआला अन्हु से
रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
फरमाया: लोगो! सुनो और समजो, और जान लो के अल्लाह तआला
के कुछ बंदे ऐसे हैं जो न नबी हैं और न शहीद हैं, उनके बैठने के भास
मकाम और अल्लाह तआला से उनके नास कुर्ब (नजदीकी) और
तअल्लुक की वजह से अंभिया और शुहदा उन पर रश्क करेंगे. ओक
देहाती आदमी ने जो मदीना मुनव्वरा से दूर (दिहात का) रहने वाला

आया हुआ था (मुतवज्जे करने के लिये) अपने हाथ से रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की तरफ ईशारा किया और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! कुछ लोग ऐसे होंगे जो न अंबिया होंगे और न शुहदा. अंबिया और शुहदा उनके बैठने के पास मकाम और उनके अल्लाह तआला से पास कुर्ब और तअल्लुक की वजह से उन पर रश्क करेंगे. आप उनका हाल बयान करमा दीजिये यानी उनकी सिकात (जूबियां) बयान करमा दीजिये. उस देहाती के सवाल से रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के येहरा मुबारक पर जुशी के आसार जाहिर हुवे. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद करमाया: ये आम लोगों में से गैर-मअरुफ अकराह (अंजान लोग) और मुप्तलिक कबीलों के लोग होंगे जिनमें कोई करीबी रिश्तेदारियां भी नहीं होंगी. उन्होंने अल्लाह तआला की रजा व जुशूदी के लिये अक दूसरे से जाविस व सखी मुहब्बत की होगी. अल्लाह तआला क्यामत के दिन उनके लिये नूर के भिंभर रफ्तेंगे जिन पर उनको बिठाओंगे. फिर अल्लाह तआला उनके येहरों और कपणों को नूर वाला बना देंगे. क्यामत के दिन जब आम लोग धबरा रहे होंगे उन पर किसी किस्म की धबराहट न होगी. वो अल्लाह तआला के दोस्त हों, उन पर न कोई भौंक होगा और न ही वो गमगीन (उदास) होंगे. (मुस्नदे अहमद)

۱۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. رواه البعاري، باب علامة المحب في الله..... رقم: ۶۶۶۹

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन मसूद रदियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के अक शफ्स रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की जिदमत में जाहिर हुवे और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! आपका इस शफ्स के बारे में क्या बयाव है जिसको अक जमाअत से मुहब्बत है लेकिन वो उनके साथ नहीं हो सका? यानी अमल और इसनात (नेकियां) में बिल्कुल उनके कदम ब-दकम न हो सका. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने

ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜੋ ਆਦਮੀ ਜਿਸਸੇ ਮੁਹੱਬਤ ਰਖਤਾ ਹੈ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਭੋਗਾ ਯਾਨੀ ਆਖਿਰਤ ਮੇਂ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਕਰ ਦਿਯਾ ਜਾਏਗਾ. (ਮੁਘਾੜੀ)

۱۹۵- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا أَحَبَّ عَبْدٌ عَبْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا أَكْرَمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. رواه احمد ۲۰۹/۵

ਭਕਰਤ ਅਭੂ ਉਮਾਮਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਇ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜਿਸ ਭੰਦਾ ਨੇ ਅਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਸੀ ਭੰਦਾ ਸੇ ਮੁਹੱਬਤ ਕੀ, ਉਸਨੇ ਅਪਨੇ ਰੱਬੇ ਮੁਲਾਹਲਾਹੁ ਕੀ ਤਾਜੀਮ (ਅਜਮਤ) ਕੀ. (ਮੁਸਨਏ ਅਹਮਦ)

۱۹۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبَغْضُ فِي اللَّهِ. رواه ابو داود باب محبة اهل الاهواء وبغضهم رقم: ۴۰۹۹

ਭਕਰਤ ਅਭੂਭਰ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਇ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਸਭਸੇ ਅਫ਼ਲ ਅਮਲ ਅਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਸੀ ਸੇ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨਾ ਔਰ ਅਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਸੀ ਸੇ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਕਰਨਾ. (ਅਭੂ ਫਾਉਫ)

۱۹۷- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ آتَى أَخَاهُ يَزُورُهُ فِي اللَّهِ إِلَّا نَادَاهُ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ طُبِتَ، وَطَابَتْ لَكَ الْجَنَّةُ، وَالْأَلَالُ لِلَّهِ فِي مَلَكُوتِ عَرْشِهِ: عَبْدِي زَارَنِي، وَعَلَى قَرَاهُ، فَلَمْ يَرْضَ لَهُ بِتَوَابٍ دُونَ الْجَنَّةِ. (الحديث) رواه البيهقي وابو يعلى بإسناد جيد، الترغيب ۳/ ۳۶۱

ਭਕਰਤ ਅਨਸ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਧਤ ਹੈ ਕੇ ਨਾਬਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਇ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜੋ ਭੰਦਾ ਅਪਨੇ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਭਾਈ ਸੇ ਅਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਕੀ ਰਜ਼ਾ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੇ ਲਿਯੇ ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਆਸਮਾਨ ਸੇ ਔਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸਕੋ ਪੁਕਾਰ ਕਰ ਕੇਹਤਾ ਹੈ: ਤੁਮ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕੀ ਜਿੰਦਗੀ ਭਜਰ ਕਰੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਜ਼ਨਤ ਮੁਘਾਰਕ ਹੀ ਔਰ ਅਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾਂ ਸੇ ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਹੈਂ: ਮੇਰੇ ਭੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੀ

जातिर मुलाकात की, मेरे जिम्मे इसकी मेहमानी है. और वो ये है के अल्लाह तआला उसे जन्नत से कम नहीं देते. (जजजार, अबू यअला, तरगीब)

۱۹۸- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ وَمِنْ بَيْنِهِ أَنْ يَفِيَّ فَلَمْ يَفِ وَلَمْ يَجِءْ لِلْمِعَادِ فَلَا إِمَّ عَلَيْهِ. رواه ابو داؤد.

باب في العدة، رقم: ६९९०

उजरत जैद बिन अरकम रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जब आदमी ने अपने भाई से कोई वादा किया और उसकी निश्चयत उस वादा को पूरा करने की थी लेकिन वो पूरा न कर सका और वक्त पर न आ सका तो उस पर कोई गुनाह नहीं है. (अबू दाउद)

۱۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء ان المستشار مؤتمن، رقم:

१८११

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जिससे किसी मामले में मशवरा किया जाये उस मामले में उस पर भरोसा किया गया है (बिहाज उसे यादिये के मशवरा लेने वाले का राजा छिद्र न करे और वही मशवरा दे जो मशवरा लेने वाले के दिये जियादा मुकीद (झाँटने वाला) हो). (तिरमिजी)

۲००- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ بِالْحَدِيثِ ثُمَّ التَّقَّتْ فِيهِ أَمَانَةٌ. رواه ابو داؤد، باب في نقل

الحديث، رقم: ६८७८

उजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने

ઈરશાદ ફરમાયા: જબ કોઈ શખ્સ અપની કોઈ બાત કહે ઔર ફિર ઈધર ઉધર દેખે તો વો બાત અમાનત હૈ. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે અગર કોઈ શખ્સ તુમસે બાત કરે ઔર વો તુમસે યે ન કહે કે ઈસકો રાજ મેં રખના, લેકિન અગર ઉસકે કિસી અંદાજ સે તુમહે યે મહસૂસ હો કે વો યે નહીં ચાહતા કે ઉસકી યે બાત કિસી કે ઈલ્મ મેં આએ મસ્લન બાત કરતે હુવે ઈધર ઉધર દેખના વગૈરા, તો ઉસકી યે બાત અમાનત હી હૈ. ઔર અમાનત હી કી તરહ તુમહે ઉસકી હિકાજત કરની ચાહિયે. (મઆરિકુલ-હદીસ)

۲۰۱- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ أَنْ يَلْقَاهُ عَبْدٌ بَعْدَ الْكِبَائِرِ الَّتِي نَهَى اللَّهُ عَنْهَا أَنْ يَمُوتَ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدْعُ لَهُ قَضَاءً. رواه أبو داود، باب في التشديد في

الدین، رقم: ۳۳۴۲

હજરત અબૂ મૂસા અશઅરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નકલ કરતે હૈં કે ઉન કબીરા (બળે) ગુનાહો (શિક, ઝિના વગૈરા) કે બાદ જિનસે અલ્લાહ તઆલા ને સખ્તી સે મના ફરમાયા હૈ, સબસે બળા ગુનાહ યે હૈ કે આદમી ઈસ હાલ મેં મરે કે ઉસ પર કર્જ હો ઔર ઉસને અદાઈગી (અદા કરને, દેને) કા ઈન્તિજામ ન કિયા હો. (અબૂ દાઉદ)

۲۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يَقْضَى عَنْهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء أن نفس

المؤمن، رقم: ۱۰۷۹

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મોમિન કી રૂહ ઉસકે કર્જા કી વજહ સે લટકી રેહતી હૈ (રાહત વરહમત કી ઉસ મંઝિલ તક નહીં પહુંચતી જિસકા નેક લોગો સે વાદા હૈ) જબ તક કે ઉસકા કર્જા ન અદા કર દિયા જાએ. (તિરમિઝી)

۲۰۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ، إِلَّا الذَّنْبَ . رواه مسلم، باب من قتل في سبيل الله

..... رقم: ۱۸۸۳

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: કર્ઝ કે અલાવા શહીદ કે સારે ગુનાહ માફ કર દિયે જાએંગે. (મુસ્લિમ)

۲۰۴- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا بِقِنَاءِ الْمَسْجِدِ حَيْثُ تَوَضَّعُ الْجَنَائِزُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ بَيْنَ ظَهْرَيْنَا، فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَصْرَةَ قَبْلِ السَّمَاءِ، فَظَرَفْنَا طَاطَا بَصْرَهُ وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! سُبْحَانَ اللَّهِ! مَاذَا أَنْزَلَ مِنَ التَّشْيِيدِ! قَالَ: فَسَكْنَا يَوْمَنَاوَلَيْلَتَانَا فَلَمْ نَرَهَا خَيْرًا حَتَّى أَصْبَحْنَا، قَالَ مُحَمَّدٌ: فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا التَّشْيِيدُ الَّذِي تَزَلُّ؟ قَالَ: فِي الْفَيْنِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ عَاشَ ثُمَّ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ عَاشَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ مَا دَخَلَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَقْضَى دَيْنُهُ..

رواه احمد ۲۸۹/۵

હઝરત મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન જહશ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા સે રિવાયત હૈ કે હમ લોગ એક દિન મસ્જિદ કે મૈદાન મેં જહાં જનાઝે લાકર રખે જાતે થે, બૈઠે હુવે થે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ભી હમારે દરમિયાન તશરીફ ફરમા થે. આપને આસમાન કી તરફ નિગાહે મુબારક ઉઠાઈ ઓર કુછ દેખા, ફિર નિગાહ નીચી ફરમાઈ ઓર (એક ખાસ ફિક-મંદાના અંદાઝ મેં) અપના હાથ પેશાની મુબારક પર રખા ઓર ફરમાયા: સુબ્હાનલ્લાહ! સુબ્હાનલ્લાહ! કિસ કદર સખ્ત વર્ઈદ નાઝિલ હુઈ (સાઝા કી ધમકી ઉતરી) હૈ! હઝરત મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હૈં કે ઉસ દિન ઓર ઉસ રાત સુબહ તક હમ સબ ખામોશ રહે ઓર ઉસ

پاموہی کو ہمنے اسٹا ن جانا. فیر (سولہ کو) مینے رسولللاہ سللللاہو ایللہی وsslلم سے ازل کلا: کلا سمل ولف ناللل ہول ہل? رسولللاہ سللللاہو ایللہی وsslلم نے ہرشاہ فرمالا: سمل ولف کلا کے ہارے مین ناللل ہول، کسم ہل اس اال کی جسکے کلا مین مولممہ کی جان ہل، अगर کوہ آادمل الللاہ تالالا کے اسلے مین شلہل ہل فیر الللہا ہل فیر شلہل ہل فیر الللہا ہل اور اسکے الللہا کے ہل لو لو جانل مین اس وکلل کل ہاللل نلللہا سکلا جان کل کے اسکا کلل ادا ن کر دلا جانے. (موللہ اسلمہ)

۲۰۵- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِجَنَازَةٍ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَقَالَ: هَلْ عَلَيْهِ مِنْ دَيْنٍ؟ فَقَالُوا: لَا، فَصَلَّى عَلَيْهِ، ثُمَّ أَتَى بِجَنَازَةٍ أُخْرَى فَقَالَ: هَلْ عَلَيْهِ مِنْ دَيْنٍ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَصَلُّوا عَلَيَّ صَاحِبِكُمْ، قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: عَلَى دَيْنِهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَصَلَّى عَلَيْهِ. رواه

بخاری، باب من تكفل عن ميت، رقم: ۲۲۹۰

ہلرل سلما بلن اکول رللللاہو انلہ سے رللالل ہل کے نلللے کرللم سللللاہو ایللہی وsslلم کے پاس اک جانالا لالا گیا تاکل آپ سللللاہو ایللہی وsslلم اسکی نلالل جانالا پللا ہل. آپ سللللاہو ایللہی وsslلم نے ہرلالل فرمالا: کلا اس ملللللر لر کلسل کا کلل ہل? لوگوں نے ازل کلا: نللل. آپ سللللاہو ایللہی وsslلم نے اسکی نلالل جانالا پللا ہل. فیر ہلرل جانالا لالا گیا. آپ سللللاہو ایللہی وsslلم نے ہرلالل فرمالا: اس ملللللر لر کلسل کا کلل ہل? لوگوں نے ازل کلا: ہل ہاں. آپ سللللاہو ایللہی وsslلم نے سلاالا سے ہرشاہ فرمالا: لو لو اپنل ساہل کی نلالل جانالا پللا لو. ہلرل انل کلالا رللللاہو تالالا انلہ نے ازل کلا: لا رسولللاہ! اسکا کلل مین اپنل الللہا لے لالا. آپ سللللاہو ایللہی وsslلم نے انکی نلالل جانالا بلل پللا ہل. (بللارل)

۲۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ

يُرِيدُ إِذَا دَاءَهَا آذَى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ انْتِلَاقَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ. رواه البخاري.

باب من اخذ مال الناس رقم: २३८७

इसरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो शप्स लोगों से माल (उधार) ले और उसकी निव्यत अदा करने की हो तो अल्लाह तआला उसकी तरफसे अदा कर देंगे. और जो शप्स किसी से (उधार) ले और उसका ईरादा ही अदा करने का न हो तो अल्लाह तआला उसके माल को जाओ (बरबाद) कर देंगे. (बुखारी)

झर्छा: “अल्लाह तआला उसकी तरफसे अदा कर देंगे” का मतलब ये है के अल्लाह तआला उधार की अदाईगी में उसकी मदद इरमाओगे और अगर ज़िंदगी में अदा न कर सका तो आभिरत में उसकी तरफसे अदा इरमा देंगे. “अल्लाह तआला उसके माल को जाओ कर देंगे” का मतलब ये है के ईस बुरी निव्यत की वजह से उसे जानी या माली नुकसान उठाना पड़ेगा. (इब्नुलबारी)

२०८- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَانَ

اللَّهُ مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضِيَ دَيْنَهُ مَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ إِكْرَاهٌ لِلَّهِ. رواه ابن ماجه.

باب من اذن ديناً هو ينوي قضاءه. رقم: २४०९

इसरत अब्दुल्लाह बिन जअफर रदियल्लाहु अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अल्लाह तआला मक़्दूअ (उधार लेने वाले) के साथ हैं यहाँ तक के वो अपना कर्ज़ा अदा करे, बशर्त ये के ये कर्ज़ा किसी औसे काम के लिये न लिया गया हो जो अल्लाह तआला को नापसंद है. (ईब्ने माज)

२०८- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَقْرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِئَةً

فَأَعْطَى مِئَلْفَ قَافَةٍ، وَقَالَ: خِيَارُكُمْ مَحَابِسُكُمْ قِضَاءً. رواه مسلم. باب جواز

اقتراض الحيوان رقم: २४१०

इसरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક ઊંટ કર્જ લિયા. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કર્જા કી અદાઈગી મેં ઉસસે બળી ઉમ્ર વાલા ઊંટ દિયા ઔર ઇરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સબસે બેહતર લોગ વો હૈં જો કર્જા કી અદાઈગી મેં બેહતર હૈં. (મુસ્લિમ)

૨૦૧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَفْرَضَ مِنِّي النَّبِيُّ ﷺ أَرْبَعِينَ أَلْفًا، فَجَاءَهُ مَالٌ فَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَغْلِكَ وَمَالِكَ، إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلْفِ الْحَمْدُ وَالْآدَاءُ. رواه النسائي، باب الاستفراض، رقم: ૬૬૮૪

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી રબીઆ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુજસે ચાલીસ હજાર કર્જ લિયા. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ માલ આયા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુજે અતા ફરમા દિયા ઔર સાથ હી મુજે દુઆ દેતે હુવે ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા તુમહારે અહલો અયાલ (ઘર વાલો) ઔર માલ મેં બરકત દે. કર્જા કા બદલા યે હૈ કે અદા કિયા જાએ ઔર (કર્જ દેને વાલે કી) તારીફ ઔર શુક કિયા જાએ. (નસાઈ)

૨૧૦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أَحَدِ ذَهَبًا مَا يَسْرُنِي أَنْ لَا يَمُرَّ عَلَيَّ ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ مِثْلَ شَيْءٍ إِلَّا شِئْتُ أَرْضِيَهُ لَدَيْنِي. رواه البخاري، باب أداء الدين، ૦૦૦૦. رقم: ૨૩૮૧

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઇરશાદ નકલ ફરમાતે હૈં કે અગર મેરે પાસ ઉહદ પહાળ જિતના ભી સોના હો તો મુજે ઈસમેં ખુશી હોગી કે ત્રીન દિન ભી મુજ પર ઈસ હાલ મેં ગુજરેં કે ઉસમેં સે મેરે પાસ કુછ ભી બાકી બચે સિવાએ ઉસ મામૂલી રકમ કે જો મેં કર્જા કી અદાઈગી (ઉધાર વાપસ કરને) કે લિયે રખ લૂં. (બુખારી)

૨૧૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَا

يَشْكُرُ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللَّهَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح ،

باب ما جاء في الشكر ۰۰۰۰ رقم: ۱۹۵۱

उत्तरत अबू हुसैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जो लोगो का शुक्रगुजार नहीं होता वो अल्लाह तआला का भी शुक्र अदा नहीं करता. (तिरमिजी)

झाईदा: आज शारिहीन ने उहीस का ये मतलब बयान किया है के जो ओहसान करने वाले भंदों का शुक्रगुजार नहीं होता वो नाशुकी की ईस आदत की वजह से अल्लाह तआला का शुक्रगुजार भी नहीं होता. (मआरिफुल-उहीस)

۲۱۲- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ

صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ: جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي

الْقَاءِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن جيد غريب ، باب ما جاء في التناء

بالمعروف ۰ رقم: ۲۰۳۵

उत्तरत उसामा बिन जैद रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जिस शम्स पर ओहसान किया गया और उसने ओहसान करने वाले को “जजाकल्लाहु जैरा” (अल्लाह तआला तुमको ईसका बेहतरीन बढवा अता फरमाओ) कहा तो उसने (ईस हुआ के जरिये) पूरी तारीफ की और शुक्र अदा कर दिया. (तिरमिजी)

झाईदा: ईन अल्लाज में हुआ करना गोया ईस बात का ईजहार करना है के मैं ईसका बढवा देने से आजिज हूँ ईसलिये मैं अल्लाह तआला से हुआ करता हूँ के वो तुम्हारे ईस ओहसान का बेहतर बढवा अता फरमाओ. ईस तरह ईस हुआईया कलिमा में ओहसान करने वाले की तारीफ है. (मआरिफुल-उहीस)

۲۱۳- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ آتَاهُ

المُهَاجِرُونَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا رَأَيْنَا قَوْمًا أَبْدَلَ مِنْ كَثِيرٍ وَلَا أَحْسَنَ مَوَاسَاةً مِنْ قَلِيلٍ مِنْ قَوْمٍ نَرَكُنَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَقَدْ كَفَوْنَا الْمَوْنَةَ وَأَشْرَكُونَا فِي الْمَهْنَةِ، حَتَّى لَقَدْ خِفْنَا أَنْ يَذْهَبُوا بِالْأَجْرِ كُلِّهِ، لَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا، مَا دَعَوْتُمْ اللَّهَ لَهُمْ وَأَتَيْتُمْ عَلَيْهِمْ. رواه

الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح غريب، باب ثناء المهاجرين.....

رقم: २६۸۷

ਓਹਰਤ ਅਨਸ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਧਤ ਛੇ ਕੇ
ਜਭ ਨਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਛਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਮਈਨਾ
ਮੁਨਧਵਰਾ ਤਸਰੀਫ਼ ਲਾਏ ਤੋ (ਅੇਕ ਦਿਨ) ਮੁਛਾਜਿਰੀਨ ਨੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ
ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਕੀ ਘਿਫਮਤ ਮੇਂ ਛਾਜਿਰ ਛੋਕਰ ਅਰਜ਼ ਕਿਆ:
ਯਾ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ! ਜਿਨਕੇ ਪਾਸ ਓਮ ਆਏ ਹੇਂ ਓਮਨੇ ਓਨ ਜੈਸੇ ਲੋਗ ਨਹੀਂ
ਏਯੇ, ਯਾਨੀ ਅਨਸਾਰੇ ਮਈਨਾ, ਕੇ ਅਗਰ ਓਨਕੇ ਪਾਸ ਫ਼ਰਾਘੀ ਛੋ ਤੋ ਘੂਯ
ਯਰਧ ਕਰਤੇ ਹੇਂ ਓਰ ਅਗਰ ਕਮੀ ਛੋ ਤੋ ਘੀ ਓਮਾਰੀ ਗਮ-ਘਵਾਰੀ ਓਰ ਮਫ਼ਫ
ਕਰਤੇ ਹੇਂ. ਓਨ੍ਹੋਂਨੇ ਮੇਛਨਤ ਓਰ ਮਸ਼ਕਕਤ ਕਾ ਓਮਾਰਾ ਛਿਸ਼ਸਾ ਤੋ ਅਪਨੇ
ਜਿਮ੍ਮੇ ਲੇ ਲਿਆ ਏ ਓਰ ਨਫ਼ਾ ਮੇਂ ਓਮਕੋ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਏ. (ਓਨਕੇ ਓਸ
ਯੈਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਓਸਾਰ (ਕੁਥਾਨੀ) ਸੇ) ਓਮਕੋ ਅੰਏਸ਼ਾ (ਫ਼ਿਕ) ਛੇ ਕੇ ਸਰਾ ਅਜਰ
ਵ ਸਵਾਯ ਓਨ੍ਹੀ ਕੇ ਛਿਸ਼ਸੇ ਮੇਂ ਨ ਆ ਜਾਏ (ਓਰ ਆਘਿਰਤ ਮੇਂ ਓਮ ਘਾਲੀ
ਛਾਥ ਰੇਛ ਜਾਏ). ਆਪ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼
ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਛੋਗਾ ਜਭ ਤਕ ਓਸ ਐਛਸਾਨ ਕੇ ਘਫ਼ਲਾ ਤੁਮ
ਓਨਕੇ ਲਿਯੇ ਫ਼ੁਆ ਕਰਤੇ ਰਛੋਗੇ ਓਰ ਓਨਕੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਯਾਨੀ ਓਨਕਾ ਸੁਫ਼ਿਆ
ਅਫ਼ਾ ਕਰਤੇ ਰਛੋਗੇ. (ਤਿਰਮਿਜੀ)

੨੧੩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ عَرَضَ عَلَيْهِ رِبْحَانٌ، فَلَا يَرُدُّهُ، فَإِنَّهُ خَفِيفُ الْمَحْمِلِ طُوبَ الرِّيحِ. رواه

مسلم، باب استعمال المسك..... رقم: ੭੮੮੩

ਓਹਰਤ ਅਘੂ ਛੁਰੇਰਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ
ਹੇਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਛਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ:

જિસકો હદયા (તોહફે) કે તૌર પર ખુશબૂદાર ફૂલ પેશ કિયા જાએ તો ઉસે ચાહિયે કે વો ઉસે રદ (ઇન્કાર) ન કરે કયુંકે વો બહુત હલકી ઔર કમ કીમત ચીઝ હૈ ઔર ઉસકી ખુશબૂભી અચ્છી હોતી હૈ. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: ફૂલ જેસી કમ કીમત ચીઝ કુબૂલ કરને સે અગર ઇન્કાર કિયા જાએ તો ઇસકા ભી અંદેશા હૈ કે પેશ કરને વાલે કો ખયાલ હો કે મેરી ચીઝ કમ કીમત હોને કી વજહ સે કુબૂલ નહીં કી ગઈ ઔર ઇસસે ઉસકી દિલ-શિકની હો (દિલ ટૂટે). (મઆરિફુલ-હદીસ)

૨૧૬- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثَلَاثٌ لَا تُرَدُّ: الْوَسَائِلُ وَاللَّعْنُ وَاللَّيْنُ [الَّذِينَ يُعْنَى بِهِ الطَّيِّبُ]. رواه الترمذی

وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء في كرامة رد الطيب، رقم: ૨૧૧૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તીન ચીઝોં કો રદ નહીં કરના ચાહિયે. તકયા, ખુશબૂ ઔર દૂધ. (તિરમિઝી)

૨૧૭- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ شَفَعَ لِأَخِيهِ شَفَاعَةً فَأَهْدَى لَهُ هَدِيَّةً عَلَيْهَا فَقَبِلَهَا فَقَدْ آتَى بَابًا عَظِيمًا مِنْ

أَبْوَابِ الرَّبِّ. رواه أبو داود، باب في الهدية لقضاء الحاجة، رقم: ૩૦૬૧

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસને અપને મુસલમાન ભાઈ કે લિયે (કિસી મામલે મે) સિફારિશ કી, ફિર અગર ઉસ શખ્સ ને ઉસ સિફારિશ કરને વાલે કો (સિફારિશ કે ઇવઝ (બદલે) મે) કોઈ હદયા પેશ કિયા ઔર ઉસને વો હદયા કુબૂલ કર લિયા તો વો સૂદ કે દરવાજોં મેં સે એક બળે દરવાજા મેં દાખિલ હો ગયા. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: ઇસકો સૂદ ઇસ એતિબાર સે ફરમાયા ગયા હૈ કે વો સિફારિશ કરને વાલે કો બગૈર કિસી ઇવઝ કે હાસિલ હુવા હૈ. (મજાહિરે હક)

२१८- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ ابْنَتَانِ، فَيُحْسِنُ إِلَيْهِمَا مَا صَحِبَتْهُ أَوْ صَحِبَهُمَا، إِلَّا أَدْخَلَتْهُ الْجَنَّةُ.

رواه ابن حبان (راستاده ضعیف وهو حديث حسن بشواهده) ۲۰۷/۷

उजरत एब्ने अब्बास रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: जिस मुसलमान की दो बेटियां हों फिर जब तक वो उसके पास रहें या ये उनके पास रहें वो उनके साथ अच्छा बरवाओ करे तो वो दोनों बेटियां उसकी जरूर जन्नत में दाखिल करा देंगी. (एब्ने हिब्बान)

२१९- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ عَالَ جَارَتَيْنِ دَخَلَتْ آثَا وَهُوَ الْجَنَّةُ كَهَاتَيْنِ، وَأَشَارَ بِأَصْبَعَيْهِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا

حديث حسن غريب، باب ما جاء في النفاق على البنات والاعوات، رقم: १९१६

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: जिस शप्स ने दो लणकियों की परवरिश और देखभाल की वो और मैं जन्नत में उस तरह एकट्टे दाखिल होंगे जैसे ये दो उंगलियां. ये एरशाद फरमा कर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अपनी दोनों उंगलियों से इशारा फरमाया. (तिरमिजी)

२१९- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا، فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ يَسْتَرٌ مِنَ النَّارِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، بَابَ رَحْمَةِ

الْوَلَدِ ००००. رقم: ०१९०

उजरत आईशा रहियल्लाहु तआला अन्हा रिवायत करती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: जिस शप्स ने इन बेटियों के किसी मामल की जिम्मेदारी ली और उनके साथ अच्छा सुलूक किया तो ये बेटियां उसके लिये दोज़्ख की आग से बचाओ का सामान बन जाएंगी. (बुखारी)

۲۲۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَتْ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ لِيَنَّهُنَّ لَلَّهِ الْجَنَّةُ. رواه الترمذی باب ما جاء فی النفقة علی

البنات والأخوات، رقم: ۱۹۱۶

حضرت ابو سعید خدری رضی اللہ عنہما فرماتے ہیں کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جس شخص کی تین بیٹیاں یا تین بہنیں ہوں یا دو بیٹیاں یا دو بہنیں ہوں اور وہ ان کے ساتھ اچھا معاملہ رکھے اور ان کے حقوق کے بارے میں اللہ کے راستے سے ڈرتا رہے تو ان کے لیے جنت ہے۔ (تیسرے میں)

۲۲۱- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مَرْسُيٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلِ الْفَضْلِ مِنْ آدَبٍ حَسَنٍ. رواه

الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء فی آداب الولد، رقم: ۱۹۵۲

حضرت ایوب بن مرسی رحمہ اللہ اپنے والد سے اور وہ اپنے دادا سے روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: کسی باپ نے اپنی اولاد کو اچھی تعلیم و تربیت سے بہتر کوئی چیز نہیں دی۔ (تیسرے میں)

۲۲۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ وَلَدَتْ لَهُ اُنْثَى فَلَمْ يَنْدُهَا وَلَمْ يَهْنِهَا وَلَمْ يُؤْزِرْ وَلَدَهُ يَعْنِي الدُّكْرَ عَلَيْهَا اَذْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ. رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الاسناد ولم يعرجاه ووافقه الذهبي ۴

۱۷۷

حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما فرماتے ہیں کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جس شخص نے لڑکی کو جنم دیا اور اس کو نہ ہنسایا نہ ہلکایا نہ اس کا لڑکا نہ کر دیا (یعنی اس کے لیے کھانا نہ دیا اور نہ اس سے میل جول کرے اور نہ (بہتر سے) لڑکی کو اس پر ترجیح دے

یانی اس کے ساتھ ویسا ہی برتاو کرے جیسا کہ کچھوں کے ساتھ کرتا ہے تو اللہ تعالیٰ تیرا ساتھ لے گا اور اس کے ساتھ اس کے لئے سب سے زیادہ (اچھے) سب سے زیادہ کے لئے اس کے لئے جہنم میں داخل کر دیا جائے گا۔ (مسند احمد ۱۸/۱)

۲۲۳- عَنْ التَّيْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَاهُ أَتَى بِإِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي نَحَلْتُ ابْنِي هَذَا غُلَامًا، فَقَالَ: أَكُلْ وَلَدَكَ نَحَلْتُ مِثْلَهُ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَارْجِعْهُ. رواه البخاري، باب الهبة للولد، رقم: ۲۵۸۶

حضرت تميم بن بشیر رضی اللہ عنہما آپ کے پاس آئے اور آپ کو بتایا کہ میں نے اپنے بیٹے کو ایک غلام کے طور پر دیا ہے۔ آپ نے فرمایا: کھاؤ اور میں تم کو ایسا ہی دے دوں گا؟ تم نے کہا: نہیں، آپ نے فرمایا: واپس لے لو۔ (بخاری)

ترجمہ: حضرت تميم بن بشیر سے یہ مالک نے کہا کہ میں نے اپنے بیٹے کو ایک غلام کے طور پر دیا ہے۔ آپ نے فرمایا: کھاؤ اور میں تم کو ایسا ہی دے دوں گا؟ تم نے کہا: نہیں، آپ نے فرمایا: واپس لے لو۔

۲۲۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ وَلَدَ لَهُ وَلَدًا فَلْيَحْسِنْ اسْمَهُ وَآدَبَهُ فَإِذَا بَلَغَ فَلْيَرْوِجْهُ فَإِنْ بَلَغَ وَلَمْ يَرْوِجْهُ فَأَصَابَ إِيْمًا فَإِنَّمَا أُمُّهُ عَلَى أَبِيهِ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ۱/۶

حضرت ابو سعید اور حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما نے فرمایا کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص کو ایک لڑکا ہو تو اس کا اچھا نام رکھو اور اس کے ساتھ اچھے طریقے سے (پرورش کرو، تعلیم دو) کرو۔ اگر جب وہ بالغ ہو جائے تو اس کا نکاح کر دو۔ اگر نکاح نہ کر دو تو اس کا نام اس کے باپ پر ہوگا۔ (بیہقی)

૨૨૫- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: تَقِيلُونَ الصَّبِيَّانَ؟ فَمَا تُقِيلُهُمْ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَوْ أَمْلِكُ لَكَ أَنْ تَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ. رواه البخاري، باب رحمة الولد وتقبله ومعاقبته، رقم: ૫૧૧૮

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રિવાયત હે કે એક દેહાત કે રેહને વાલે શખ્સ નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવે ઔર કંહા કે તુમ લોગ બચ્ચોં કો પ્યાર કરતે હો? હમ તો ઉનકો પ્યાર નહીં કરતે. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર અલ્લાહ તઆલા ને તુમહારે દિલ સે રહમત કા મઅદા નિકાલ દિયા હે તો ઈસમેં મેરા કયા ઇખ્તિયાર હૈ. (બુખારી)

૨૨૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: تَهَادُوا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ وَحَرَ الصَّدْرِ، وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةَ لِبَازٍ تَهَاوُشُ فَرَسٍ شَاةٍ. رواه الترمذي وقال: هذا حديث غريب، باب في حث النبي ﷺ على الهدية، رقم: ૨૧૩૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક દૂસરે કો હદયા (તોહફા) દિયા કરો, હદયા દિલોં કી રંજિશ (બિગાળ) કો દૂર કરતા હૈ. કોઈ પળોસન અપની પળોસન કે હદયા કો હકીર ન સમજે અગરયે વો બકરી કે ખુર કા એક ટુકળા હી કયૂં નહો. (ઈસી તરહ દેને વાલી ભી ઈસ હદયા કો કમ ન સમજે). (તિરમિઝી)

૨૨૮- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَحْقِرَنَّ أَحَدُكُمْ شَيْئًا مِنَ الْمَعْرُوفِ، وَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَلْقَ أَخَاهُ بِوَجْهِ طَلِيقٍ، وَإِنْ اشْتَرَيْتَ لَحْمًا أَوْ طَبَخْتَ قَدْرًا فَكَثِيرَ مَرَقَتِهِ وَأَعْرِفْ لِبَازٍ كَمَنَةٍ. رواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في إكثار ماء، رقم: ૧૮૩૩

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुममें से कोई थोणी सी नेकी को भी मामूली न समझे. अगर कोई दूसरी नेकी न हो सके तो ये भी नेकी है के अपने भाई के साथ ખન્ટા पेशानी से (अच्छी तरह) से मिल लिया करे. जब तुम (पकाने की गरज से) गोश्त ખરીદो या सालन की छांडी पकाओ तो शोरभा બળહા દિયા કરો और उसमें से कुछ निकाल कर अपने पणोसी की દે દિયા કરો. (तिरमिजी)

۲۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَاقِهِ. . رواه مسلم ، باب بيان تحريم ايداء الجار ، رقم: ۱۷۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો શખ્સ જન્નત મેં દાખલ ન હો સકેગા જિસકી શરાતોં સે ઉસકા પણોસી મહફૂઝ ન હો. (મુસ્લિમ)

۳۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا حَقُّ الْجَارِ؟ قَالَ: إِنْ سَأَلَكَ فَأَعْطِهِ، وَإِنْ اسْتَعَاثَكَ فَأَعِنِّهِ، وَإِنْ اسْتَقْرَضَكَ فَأَقْرِضْهُ، وَإِنْ دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِنْ مَرَضَ فَعُدَّهُ، وَإِنْ مَاتَ فَشَيْعُهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ فَعَزِّهِ، وَلَا تُؤْذِهِ بِقَتَارٍ قَدْرِكَ إِلَّا أَنْ تَعْرِفَ لَهُ مِنْهَا، وَلَا تُرْفِعَ عَلَيْهِ الْبِنَاءَ تَسُدُّ عَلَيْهِ الرِّيحَ إِلَّا بِأَذْنِهِ. . رواه الاصبهاني في كتاب الترغيب ۱/ ۴۸۰، وقال في الحاشية: عزاه المنذرى في الترغيب ۳/ ۳۵۷ للمصنف بعد أن رواه من طرق أخرى، ثم قال المنذرى: لا يخفى أن كثرة هذه الطرق تكسبه قوة والله اعلم

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા ઓર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હો ઉસકે લિયે લાઝિમ (ઝરૂરી) હૈં કે અપને પણોસી કે સાથ ઈકરામ (ઈઝત) કા મામલા કરે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અઝં કિયા: યા

રસૂલલ્લાહ! પળોસી કા હક કયા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર વો તુમસે કુછ માંગે તો ઉસે દો, અગર વો તુમસે મદદ યાહે તો તુમ ઉસકી મદદ કરો, અગર વો અપની ઝરૂરત કે લિયે કર્ઝ (ઉધાર) માંગે તો ઉસે કર્ઝ દો, અગર વો તુમહારી દાવત કરે તો ઉસે કુબૂલ કરો, અગર વો બીમાર હો જાએ તો ઉસકી બીમાર-પુરસી કરો, અગર ઉસકા ઈન્તિકાલ હો જાએ તો ઉસકે જનાઝે કે સાથ જાઓ, અગર ઉસે કોઈ મુસીબત પહુંચે તો ઉસે તસલ્લી દો, અપની હાંડી મેં ગોશત પકને કી મહક સે ઉસે તકલીફ ન પહુંચાઓ (કયુંકે હો સકતા હૈ કે તંગદસ્તી (ગરીબી) કી વજહ સે વો ગોશત ન પકા સકતા હો) મગર યે કે ઉસમેં સે કુછ ઉસકે ઘર ભી ભેજ દો, ઔર અપની ઈમારત (મકાન, ઘર) ઉસકી ઈમારત સે ઈસ તરહ બુલંદ (ઊંચી) ન કરો કે ઉસકે ઘર કી હવા રુક જાએ, મગર યે કે ઉસકી ઈજાજત સે હો. (તરગીબ)

૨૩૦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ. رواه الطبرانی وأبو يعلى ورجاله ثقات . صحيح

الرواه ૨૦/૧/૮

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો શખ્સ (કામિલ (પૂરા)) મોમિન નહીં હો સકતા જો ખુદ તો પેટ ભર કે ખાએ ઔર ઉસકા પળોસી ભૂકા રહે. (તબરાની, અબૂ યઅલા, મજમઉલ-ઝવાઈદ)

૨૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ فَلَانَةٌ يَذْكُرُ مِنْ كَثْرَةِ صَلَاتِهَا وَصِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا غَيْرَ أَنَّهَا تَذْذِي جِيرَانَهَا بِلِسَانِهَا قَالَ: هِيَ فِي النَّارِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ فَلَانَةٌ يَذْكُرُ مِنْ قِلَّةِ صِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا وَصَلَاتِهَا وَتَصَدَّقُ بِأَلْتَوَارِ مِنَ الْإِقْطِ وَلَا تَذْذِي جِيرَانَهَا بِلِسَانِهَا قَالَ: هِيَ فِي الْجَنَّةِ. رواه أحمد ૬૦/૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે

हैं के अक शम्स ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! कुलानी औरत के बारे में ये मशहूर है के वो कसरत से (बहुत जियादा) नमाज, रोजा और सदका पैरात करने वाली है (लेकिन) अपने पणोसियों को अपनी जमान से तकलीफ देती है यानी बुरा भला केहती है. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: वो दोजन (जहन्नम) में है. फिर उस शम्स ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! कुलानी औरत के बारे में ये मशहूर है के वो नफली रोजा, सदका पैरात और नमाज तो कम करती है बल्के उसका सदका पैरात पनीर के बंद टुकणों से आगे नहीं बण्डता लेकिन अपने पणोसियों को अपनी जमान से कोई तकलीफ नहीं देती. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: वो जन्नत में है. (मुस्नदे अहमद)

२३२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ يَأْخُذْ عَنِّي هَوْلًا أَلِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلُ بِهِنَّ أَوْ يَعْلَمُ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَالَ خَمْسًا وَقَالَ: اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ عَبْدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَعْيَى النَّاسِ، وَأَحْسِنَ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا، وَأَجِبْ لِلنَّاسِ مَا تَجِبُ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ. رواه

الترمذي وقال: هذا حديث غريب، ياب من اتقى المحارم فهو عبد الناس، رقم: २३००

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: कौन है जो मुजसे ये बातें सीजे फिर इन पर अमल करे, या उन लोगों को सिजाये जो इन पर अमल करें? उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं, मैंने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! मैं तय्यार हूँ. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (अजराहे शकत) मेरा हाथ अपने दस्ते मुबारक (मुबारक हाथ) में ले लिया और गिन कर ये पांच बातें ईरशाह फरमाई: छराम से बचो तुम सबसे बजे ईबाहत-गुजार बन जाओगे. अल्लाह तआला ने जो कुछ तुमको दिया है उस पर राजी

रहो तुम सबसे बगै गनी (मालदार, बेदिक) बन जाओगे. अपने पणोसी के साथ अच्छा सुलूक करो तुम मोमिन बन जाओगे, जो अपने लिये पसंद करते हो वही दूसरों के लिये भी पसंद करो तुम (कामिल) मुसलमान बन जाओगे. जियादा हंसा न करो कयुंके जियादा हंसना दिल को मुर्दा कर देता है. (तिरमिजी)

२३३- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا آسَأْتُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ قَدْ أَحْسَنْتَ فَقَدْ أَحْسَنْتَ، وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ آسَأْتُ فَقَدْ آسَأْتُ. رواه الطبرانی ورجالہ رجال الصَّحیح، مجمع

الزوائد १/ १८०

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन मसूद रहियल्लाहु अन्दु इरमाते हैं के ओक शप्स ने दरयाफ्त किया (पूछा): या रसूलल्लाह! मुझे कैसे मालूम हो के मैंने ये काम अच्छा किया है और ये काम बुरा किया है? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जब तुम अपने पणोसियों को ये कहते हुवे सुनो के तुमने अच्छा किया तो यकीनन तुमने अच्छा किया और जब तुम अपने पणोसियों को ये कहते हुवे सुनो के तुमने बुरा किया तो यकीनन तुमने बुरा किया. (तबरानी, मजमूअ-अवाँद)

२३३- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ يَوْمًا فَبَعَلَ أَصْحَابَهُ يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى هَذَا؟ قَالُوا: حُبُّ اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُحِبَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْ يُحِبَّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَصْطِقْ حَدِيثَهُ إِذَا حَدَّثَ وَلْيُؤَدِّ أَمَانَتَهُ إِذَا أَوْثِقَ وَلْيُحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَهُ. رواه البيهقي في شعب الإيمان، مشكوة

المصابيح رقم: १११

उत्तरत अब्दुर्रहमान बिन अबी कुराद रहियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने

એક દિન વુજૂ ફરમાયા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ વુજૂ કા પાની લેકર (અપને ચેહરે ઓર જિસ્મોં પર) મલને લગે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કૌનસી ચીઝ તુમ્હેં ઈસ કામ પર આમાદા (રાઝી) કર રહી હે? ઉન્હોંને અર્જ ક્રિયા: અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસૂલ કી મુહબ્બત. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ ઈસ બાત કો પસંદ કરતા હે કે વો અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉસકે રસૂલ સે મુહબ્બત કરે યા અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉસકે રસૂલ ઉસસે મુહબ્બત કરે તો ઉસે યાહિયે કે જબ બાત કરે તો સચ બોલે, જબ કોઈ અમાનત ઉસકે પાસ રખવાઈ જાએ તો ઉસકો અદા કરે ઓર અપને પળોસી કે સાથ અચ્છા સુલૂક ક્રિયા કરે. (બૈહકી, મિશકાત)

۲۳۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِّنِي بِالْحَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. باب الوصاء بالحار. رقم: ۶۰۱۴

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિબ્રિલ અલૈહિસ્સલામ મુઝે પળોસી કે હક કે બારે મેં ઈસ કદર વસિયત કરતે રહે કે મુઝે ખયાલ હોને લગા કે વો પળોસી કો વારિસ (મુદ્દે કે માલ કા હકદાર) બના દેગે. (બુખારી)

۲۳۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوَّلُ خَضَمِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَارَانِ. رَوَاهُ أَحْمَدُ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ. مُجْمَعُ الرُّوَاةِ ۱/ ۱۲۲

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયામત કે દિન (ઝગળને વાલોં મેં) સબસે પેહલે દો ઝગળને વાલે પળોસી પેશ હોંગે યાની બંદોં કે હુકૂક મેં સે સબસે પેહલે મામલા દો પળોસિયોં કા પેશ હોગા. (મુસ્નદે અહમદ, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۲۳۷- عَنْ سَعْدِ بْنِ رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يُرِيدُ أَحَدُ أَهْلِ

الْمَدِينَةِ بِسُوءٍ إِلَّا آذَانَهُ اللَّهِ فِي النَّارِ ذُوبُ الرَّصَاصِ، أَوْ ذُوبُ الْمِلْحِ فِي

الْمَاءِ. رواه مسلم، باب فضل المدينة، ٠٠٠٠ رقم: ۳۳۱۹

उजरत सअद रहियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शप्स मदीना वालों के साथ किसी किसम की बुराई का धरादा करेगा अल्लाह तआला उसको (दोऊष की) आग में धस तरह पिघला देगा जिस तरह सीसा पिघल जाता है या जिस तरह पानी में नमक घुल जाता है. (मुस्लिम)

۲۳۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ أَخَافَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ لَقَدْ أَخَافَ مَا بَيْنَ يَدَيَّ. رواه

احمد و رجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۳/ ۶۵۸

उजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रहियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: जो मदीना वालों को डराता है वो मुझे डराता है. (मुस्लिम अहमद, मजमउज-जवाइद)

۲۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اسْتَطَاعَ

مِنْكُمْ أَنْ يَمُوتَ بِالْمَدِينَةِ، فَلْيَمُتْ بِالْمَدِينَةِ فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ مَاتَ بِهَا.

رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ۵۷/ ۹

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो धसकी कोशिश कर सके के मदीना में उसको मौत आए तो उसको यादिए के वो (धसकी कोशिश करे और) मदीना में मरे, मैं उन लोगों की उजरत शफाअत (गुनाह से माफी की सिफारिश) करूंगा जो मदीना में मरेंगे (और वहां दफन होंगे). (इब्ने हिब्बान)

शरहदा: उलमा ने लिख्ना है शफाअत से मुराद पास किसम की

शकायत है वरना रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की आम शकायत तो सारे ही मुसलमानों के लिये होगी, कोशिश करने और ताकत रખने से मुराद ये है के वहां अभीर तक रहे.

۲۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَصْبِرُ عَلَى لَأَرَاءِ الْمَدِينَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي، إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْ شَهِيدًا.

رواه مسلم، باب الترغيب في سكنى المدينة، ۰۰۰۰، رقم: ۲۳۱۷

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मेरा जो उम्मीती मदीना तथियबा के कयाम की मुश्किलात को बर्दाश्त करके यहां कयाम करेगा मैं कयामत के दिन उसका सिफारिशी या गवाह बनूंगा. (मुस्लिम)

۲۳۱- عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا، وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى وَقَرَّحَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا. رواه

البخاري، باب اللعان، ۰۰۰॰، رقم: २३. ६

उजरत सहल रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: मैं और यतीम की कफालत करने (उजरत पूरा करने, पालने) वाला जन्नत में इस तरह (करीब) होंगे. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने शहादत की और भीय की उंगली से ईशारा इरमाया और उन दोनों के दरमियान (भीय) थोड़ी सी कुशाहगी (झैलाव) रખ्नी. (बुखारी)

۲۳۲- عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ الْقُسَيْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ صَمَّ يَتِيمًا بَيْنَ أَبَوَيْنِ مُسْلِمَيْنِ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ حَتَّى يُفْقِيَهِ اللَّهُ وَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ. رواه احمد والطيبراني وفيه: على بن زيد وهو حسن

الحديث وبقيته - رجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد، ۲/ ۲۹۲

उजरत अम्र बिन मालिक कुशैरी रदियल्लाहु तआला अन्हु

فرماتے ہیں کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ ہر شے فرماتے ہوئے سنا: جس شخص نے ایسے یثیم بچے کو جس کے پاس آپ موسلمانی تھے اسے اپنے ساتھ لانے میں شریک کیا یا اس کی کفالت میں لے لیا یا اس کے لئے کفالت کا معاوضہ دیا (کی کفالت سے) بنیاد (بہار) کر دیا یا اس کی عزت پر پورے پورے کرنے لگا تو اس شخص کے لیے جہنم کا دروازہ کھلا جائے گا۔ (مسند احمد، ترمذی، ابن ماجہ، نسائی، ابوداؤد)

۲۳۳- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَا وَامْرَأَةُ سَفْعَاءَ الْخَدَنِينَ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوْ مَا يَزِيدُ بِالْوَسْطَى وَالسَّابَةِ، امْرَأَةٌ آمَتْ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتَ مَنْصَبٍ وَجَمَالٍ، حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَانُوا أَوْ مَاتُوا. رواه أبو داود، باب في فضل من عال

بخاری رقم: ۵۱۴۹

حضرت عوف بن مالک اشجعی رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے ہر شے فرمایا: میں اور وہ اورت کے جس کا بچہ (اپنی اولاد کی پرورش، دیکھنا اور بہت سے بچوں کی دیکھ سے) سب سے (کالا) پڑ گیا ہو، کفالت کے دن اس سے ملے گا۔ اسی کے ساتھ حضرت یزید بن اسلم رضی اللہ عنہ نے یہ حدیث بیان کرنے کے بعد شہادت کی گواہی اور بیعت کی گواہی سے ہٹا کر فرمایا کہ اس سے مراد وہ اورت ہے جو بچہ لے کر آئے ہو اور اس کے بچہ (بچہ سیرت)، عزت و منصب والی ہونے کے باوجود اپنے یثیم بچوں (کی پرورش) کی خاطر دوسرا نکال نہ کرے یا اس کے لیے بچہ لے کر آنے کی دیکھ سے اپنی ماں کے ساتھ نہ رہے یا اس کے ساتھ نہ آئے۔ (ابن ماجہ)

۲۴۴- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : مَا

فَعَدَيْتُمْ مَعَ قَوْمٍ عَلَى قَضَعِهِمْ فَيَقْرُبُ قَضَعَهُمْ شَيْطَانٌ . رواه الطبرانی في

الاوسط ، وفيه : الحسن بن واصل ، وهو الحسن بن دينار وهو ضعيف لسوء حفظه ، وهو

حديث حسن والله اعلم ، مجمع الزوائد ۸/ ۲۹۳

عذرا ت ابوموسا اشعري رديوللاؤو انؤو سه رلوايت هه كه نلبيو كرىم سلوللاؤو الهلل واصلم نه يرشاه فرمايا: جين لوگوں كه ساا كوئل يلىم اونكه براتن مه لوانه كه ليو بهه لو شائلان اونكه براتن كه كرىل نهل آالا. (تالالانى، مالمولال-الوالل)

۲۴۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا شَكَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَسْوَةَ

قَلْبِهِ فَقَالَ : امْسَحْ رَأْسَ الْيَتِيمِ وَأَطْعِمِ الْمُسْكِينَ . رواه احمد و رجاله رجال

الصحيح ، مجمع الزوائد ۸/ ۲۹۳

عذرا ت ابوهؤرلر رديوللاؤو تالالا انؤو سه رلوايت هه كه اك شمس نه رسوللاؤو سلوللاؤو الهلل واصلم سه االلى سمط-للى كى شكايت كى. آاال سلوللاؤو الهلل واصلم نه يرشاه فرمايا: يلىم كه سر الر الال فرل كرل اور مىسكىن (الرىل) كو لالالالالا كرل. (موسله االلم، مالمولال-الوالل)

۲۴۶- عَنْ صفوان بن سليم رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ : السَّاعِي عَلَى

الْأَرْمَلَةِ وَالْمُسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ كَالَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَ

يَقُومُ اللَّيْلَ . رواه البخارى ، باب الساعى على الارملة ، رقم : ۶۰۰۶

عذرا ت سلفوان بن سللم رديوللاؤو تالالا انؤو رلوايت كرتل هه كه نلبيو كرىم سلوللاؤو الهلل واصلم نه يرشاه فرمايا: بهوا اورل اور مىسكىن كى اذرا ت مه للل لول كرلن والل كا سवाल اللالا تالالا كه راسله مه جلالل كرلن والل كه سवाल كى ترل هه يا اسكا سवाल اس شمس كه سवाल كى ترل هه لول الل كو رولا رالالا لول اور رال لمر اللالل كرالا لول. (لواللى)

૨૩૮- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَقْبَلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي . (وهو جزء من الحديث) رواه ابن حبان (و اسناده صحيح) ૪૮૬/૧

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ અન્હા રિવાયત કરતી હૈં કે રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમે બેહતર શખ્સ વો હે જો અપને ઘરવાલોં કે લિયે સબસે અચ્છા હો ઔર મૈં તુમ સબમે અપને ઘરવાલોં કે લિયે જિયાદા અચ્છા હું. (ઈબને હિબ્બાન)

૨૩૯- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْ عَجُوزٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ عِنْدِي فَقَالَ لَهَا: مَنْ أَنْتِ؟ فَقَالَتْ: أَنَا جُحَامَةُ الْمَدَنِيَّةُ قَالَ: كَيْفَ حَالُكُمْ؟ كَيْفَ أَنْتُمْ بَعْدَنَا؟ قَالَتْ: بِخَيْرٍ يَا نَبِيَّ أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَلَمَّا خَرَجَتْ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تَقْبَلُ عَلَى هَذِهِ الْعَجُوزِ هَذَا الْإِقْبَالَ فَقَالَ: إِنَّهَا كَانَتْ تَأْتِينَا أَيَّامَ خَلْدِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَإِنْ حَسُنَ الْعَهْدُ مِنْ الْإِيمَانِ . أخرجه الحاكم بحروء وقال حديث صحيح على شرط الشيخين وليس له علة ورواققة النعمي ૧/૧૧-૧૧૨/૬

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રિવાયત હૈં કે એક બૂળહી ઔરત નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુઈ જબકે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મેરે પાસ થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ કૌન હો? ઉન્હોંને અર્જ કિયા: મૈં જુસામા મદનિય્યા હું. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારા કયા હાલ હૈ? હમારે (મદીના આને કે) બાદ તુમહારે હાલાત કેસે રહે? ઉન્હોંને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ મેરે માં બાપ આપ પર કુર્બાન! સબ ખૈરિયત રહી. જબ વો ચલી ગઈ તો મૈંને (હેરત સે) અર્જ કિયા: ઈસ બુળિયા કી તરફ આપને ઈતની તવજ્જુહ ફરમાઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે બદીજા કી જિંદગી મેં હમારે પાસ આયા કરતી થી ઔર પુરાની જાન પેહચાન કી રિઆયત કરના ઈમાન (કી અલામત (નિશાની)) હૈ. (ઈસાબા)

૨૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَفْرُقُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً، إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ أَوْ قَالَ غَيْرُهُ. رواه مسلم، باب

الروضة بالنساء، رقم: ૩૧૬૦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: મોમિન મર્દ કી યે શાન નહીં કે અપની મોમિના બીવી સે બુગ્ગ (જલન) રખ્ખે. અગર ઉસકી એક આદત ઉસે નાપસંદ હોગી તો દૂસરી પસંદીદા ભી હોગી. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇસ હદીસ શરીફ મેં હુસ્ને મુઆશરત (રહન સહન કી અચ્છાઈ) કા એક મુખતસર ઉસૂલ બતા દિયા કે એક ઇન્સાન મેં અગર કોઈ બુરી આદત હે તો ઉસમેં કુછ ખૂબિયાં ભી હોંગી, એસા કૌન હોગા જિસમેં કોઈ બુરાઈ ન હો યા કોઈ ખૂબી ન હો. લિહાજા બુરાઈયો સે ચશ્મ-પોશી કી (માફ ક્રિયા) જાએ ઓર ખૂબિયો કો દેખા જાએ. (તર્જુમાનુસ્સુન્નહ)

૨૪૦- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ كُنْتُ أَمِيرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ النِّسَاءَ أَنْ يَسْجُدَ لِأَزْوَاجِهِنَّ لِمَا جَعَلَ اللَّهُ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ مِنَ الْحَقِّ. رواه أبو داود، باب في حق الزوج على المرأة.

رقم: ૨૧૧૦

હજરત કેસ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અગર મેં કિસી કો કિસી કે સામને સજદા કરને કા હુકમ દેતા તો ઓરતોં કો હુકમ દેતા કે વો અપને શૌહરોં કો સજદા કરેં ઉસ હક કી વજહ સે જો અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકે શૌહરોં કા ઉન પર મુકરર ફરમાયા હે. (અબૂ દાઉદ)

૨૪૧- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا امْرَأَةٍ رَزَوَاجُهَا عَنْهَا رَاضٍ، دَخَلَتْ الْجَنَّةَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

غريب، باب ما جاء في حق الزوج على المرأة، رقم: ૧૧૧૧

उजरत उम्मे सलमा रहियल्लाहु तआला अन्हा रिवायत करती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिस औरत का ईस डाल में ईन्तकाल हो के उसका शौहर उससे राजी हो तो वो जन्नत में जायेगी. (तिरमिजी)

۲۵۲- عَنْ الْأَخْوَصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: أَلَا وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاذْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا، أَلَا إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَإِنَّمَا حَقُّكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ فَلَا يُؤْطِقَنَّ لَكُمْ أَنْ تُكْرَهُنَّ، وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُنَّ، أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تَحْسِبُوا إِلَيْهِنَّ فِي كَسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في حق المرأة

على زوجها، رقم: ۱۱۶۳

उजरत अडवस रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के उन्होंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ईरशाह इरमाते हुवे सुना: गौर से सुनो! औरतों के साथ अच्छा सुलूक किया करो ईसलिये के वो तुम्हारे पास डेदी हैं. तुम उनसे अपनी ईस्मत (पाक-दामनी) और तुम्हारे माल की डिफेंड वगैरा के अलावा और कुछ ईप्तियार नहीं रखते. हां अगर वो किसी भुली बे-इयाई का ईरतिकाब (बेशर्मी) करें तो फिर उनको उनके बिस्तरों में तन्हा छोण दो यानी उनके साथ सोना छोण दो लेकिन घर ही में रहो और डल्की मार मारो. फिर अगर वो तुम्हारी इरमां-बरदारी ईप्तियार करवें तो उन पर (जियादती करने के लिये) भडाना मत ढूंढो. गौर से सुनो! तुम्हारा डक तुम्हारी बीवियों पर है (ईसी तरह) तुम्हारी बीवियों का तुम पर डक है. तुम्हारा डक उन पर ये है के वो तुम्हारे बिस्तरों पर किसी ऐसे शम्स को न आने दें जिसका आना तुमको नागवार गुजरे (नापसंद हो) और न वो तुम्हारे घरों में तुम्हारी ईजाजत के बगैर किसी को आने दें. गौर से

सुनो! उन औरतों का तुम पर हक ये है के तुम उनके साथ उनके बिभास और उनकी भोराक (भाने) में अग्यथा सुलूक करो यानी अपनी हैसियत के मुताबिक उनके लिये ठन थीजों का छन्तिजाम किया करो. (तिरमिजी)

२५२- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ، قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ . رواه ابن ماجه ، باب اجر

الاجراء ، رقم : २६६३

उज्जरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने छरशाह इरमाया: मजदूर का पसीना भुशक छोने (सूजने) से पहिले उसकी मजदूरी दे दिया करो. (छब्ने माज्हा)

સિલા રહમી

(અઝીઝોં ઓર રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક કરના)

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَاغْبُؤْا لِلَّهِ وَلًا تَشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا﴾ [النساء: 36]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઓર તુમ સબ અલ્લાહ કી ઈબાદત કરો ઓર ઉસકે સાથ કિસી ચીઝ કો શરીક ન કરો ઓર માં બાપ કે સાથ નેક બરતાવ કરો ઓર કરાબતદારોં (રિશ્તેદારોં) કે સાથ ભી ઓર યતીમોં કે સાથ ભી ઓર મસાકીન (ગરીબોં) કે સાથ ભી ઓર કરીબ કે પળોસી કે સાથ ભી ઓર દૂર કે પળોસી કે સાથ ભી ઓર પાસ કે બેઠને વાલે કે સાથ ભી (મુરાદ વો શખ્સ હૈ જો રોઝ કા આને જાને વાલા ઓર સાથ ઉઠને બેઠને વાલા હો) ઓર મુસાફિર કે સાથ ભી ઓર ઉન ગુલામોં કે સાથ ભી જો તુમહારે કબ્જા મેં હૈ, હુસ્ને સુલૂક (અચ્છે બરતાવ) સે પેશ આઓ. બેશક અલ્લાહ તઆલા એસે લોગોં કો પસંદ નહીં કરતે જો અપને કો બળા સમઝે ઓર શેખી કી બાત કરે. (સૂરએ નિસા)

ફાઈદા: કરીબ કે પળોસી સે મુરાદ વો પળોસી જો પળોસ મેં રેહતા હો ઓર ઉસસે રિશ્તેદારી ભી હો ઓર દૂર કે પળોસી સે મુરાદ વો પળોસી હૈ જિસસે રિશ્તેદારી ન હો, દૂસરા મતલબ યે ભી હો સકતા હૈ કે કરીબ કે પળોસી સે મુરાદ વો પળોસી જિસકા દરવાઝા અપને દરવાઝે કે કરીબ હો ઓર દૂર કા પળોસી વો હૈ જિસકા દરવાઝા દૂર હો.

મુસાફિર સે મુરાદ રફીકે સફર (સફર કા સાથી), મુસાફિર મેહમાન ઓર ઝરૂરતમંદ મુસાફિર હૈ. (કશ્કુર્હમાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ
عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ [النحل: १०]

अक जगह ईरशाह है: अल्लाह तआला ईसाई का और
बलाई का और कराबतदारों (रिशतेदारों) के साथ अच्छा सुलूक करने
का हुक्म देते हैं और बे-इयाई और बुरी बात और जुल्म से मना करते
हैं, तुम लोगों को अल्लाह तआला ईसलिये नसीहत करते हैं ताके तुम
नसीहत कुबूल करो. (सूरअे नहल)

अहादीसे नबविया

२५३- عَنْ أَبِي الدُّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
الْوَالِدُ أَوْ سَطْرُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَإِنْ شِئْتَ فَأَصْبَحَ ذَلِكَ الْبَابُ أَوْ أَحْفَظَهُ.
رواه الترمذی وقال: هذا حديث صحيح، باب ما جاء من الفضل في رضا الوالدين،
رقم: १९००

इसरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के
मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते
हुवे सुना: बाप जन्नत के दरवाजों में से बेहतरीन दरवाजा है. युनांये
तुम्हें ईप्तियार है ज्वाह (उसकी नाइरमानी करके और हिल दुजा के)
उस दरवाजा को जाओ (बरबाद) करदो या (उसकी इरमां-बरदारी
और उसको राजी रफ कर) उस दरवाजा की खिंजात करो. (तिरमिजी)

२५५- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رِضَا الرَّبِّ
فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ. رواه الترمذی، باب ما جاء من
الفضل في رضا الوالدين، رقم: १८९९

इसरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा
रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
ईरशाह इरमाया: अल्लाह तआला की रजाभंदी वालिद (बाप) की

रजामंदी में है और अल्लाह तआला की नाराजगी वालिह की नाराजगी में है. (तिरमिजी)

२५१- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ الْبِرِّ صَلََةُ الْوَلَدِ أَهْلًا وَكَأَبِيهِ. رواه مسلم. باب فضل صلة اصدقاء.
 الاب ०००. رقم: १०१३

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये एरशाह फरमाते हुवे सुना: सभसे बणी नेकी ये है के बेटा (बाप के एन्तिकाब के बाद) बाप से तअल्लुक रबने वालों के साथ अख्श सुलूक करे. (मुस्लिम)

२५२- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصِلَ أَبَاهُ فِي قَبْرِهِ، فَلْيَصِلْ أَخُوَانِ أَبِيهِ بَعْدَهُ. رواه ابن حبان (واستاده صحيح) १७०/२

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये एरशाह फरमाते हुवे सुना: जो शम्स अपने वालिह की वफात (बाप के मरने) के बाद उनके साथ सिवा रहमी करना चाहे जबके वो कब्र में हैं तो उसको याहिये के अपने बाप के भाईयों के साथ अख्श सुलूक करे. (इब्ने हिब्बान)

२५३- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ نَسَرَّهْ أَنْ يُمَدَّ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَيُزَادَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَبْرِّ الدِّينَ وَلْيَصِلْ رَحِمَهُ. رواه أحمد २११/३

उजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाह फरमाया: जिस शम्स को ये पसंद हो के उसकी उम्र दराज (बम्मी) की

जाओ और उसके रिजक को बण्डा दिया जाओ उसको यादिये के अपने वालिदैन (मां बाप) के साथ अख्श सुलूक करे और रिश्तेदारों के साथ सिला रहमी (अख्श सुलूक) करे. (मुस्नद अहमद)

२५९- عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طَوَّبَى لَهُ زَادَ اللَّهُ فِي عُمْرِهِ . رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يعرجاه روافقه الطبعي ١٥٩/٤

उजरत मुआज रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिसने अपने वालिदैन के साथ अख्श सुलूक किया उसके लिये भुश-भबरी हो के अल्लाह तआला उसकी उम्र में ईजाफा फरमायेंगे (उम्र बण्डा देंगे). (मुस्तदरक हाकिम)

२६०- عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ مَالِكِ بْنِ رَبِيعَةَ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَهْلُ بَقِيٍّ مِنْ بَرِّ آبَائِي شَيْءٌ أَيْرُهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ قَالَ: نَعَمْ، الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا، وَالْإِسْتِغْفَارُ لَهُمَا، وَاتَّقَادُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا، وَحِلَّةُ الرَّجِمِ الَّتِي لَا تَوْصُلُ إِلَّا بِهِمَا، وَإِكْرَامُ صَدِيقَيْهِمَا . رواه أبو داود باب في بر الوالدين، رقم: ٥١٤٢

उजरत अबू उसैद मालिक बिन रबीआ साईदी रदियल्लाहु तआला अन्दु फरमाते हैं के हम रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की जिदमत में छाजिर थे. कबीला बनी सलमा के एक शम्स नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की जिदमत में छाजिर हुवे और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! क्या मेरे लिये अपने वालिदैन के ईन्तकाल के बाद उन दोनों के साथ हुस्ने सुलूक की कोई सूरत मुमकिन है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: हां! उनके लिये दुआओं करना, अल्लाह तआला से उनके लिये भगाईरत तलब करना (मांगना), उनके बाद उनकी वसियत को पूरा करना, जिन लोगों

સે ઉનકી વજહ સે રિશ્તેદારી હૈ ઉનકે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરના ઔર ઉનકે દોસ્તો કા ઇકરામ (ઇઝઝત) કરના. (અબૂ દાઉદ)

۲۶۱- عَنْ مَالِكٍ أَوْ ابْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا ثُمَّ لَمْ يَبْرُهُمَا، دَخَلَ النَّارَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، وَإِنَّمَا مُسْلِمٌ أَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً كَأَنَّهُ كَانَ مِنَ النَّارِ. (وهو بعض الحديث) رواه أبو يعلى والطبراني وأحمد مختصراً بإسناد حسن، الترغيب ۳/۲۴۷

હઝરત માલિક યા ઇબ્ને માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે ઉનહોને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ ને અપને વાલિદૈન યા ઉનમેં સે એક કો પાયા ફિર ઉનકે સાથ બદસુલૂકી કી તો વો શખ્સ દોઝખ મેં દાખિલ હોગા ઔર ઉસકો અલ્લાહ તઆલા અપની રહમત સે દૂર કર દેગે ઔર જો કોઈ મુસલમાન કિસી મુસલમાન ગુલામ કો આઝાદ કરદે યે ઉસકે લિયે દોઝખ સે બચાઓ કા ઝરિયા હોગા. (અબૂ યઅલા, મુરનદે અહમદ, તબરાની, તરગાન)

۲۶۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَغِمَ أَنْفٌ رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ. رواه مسلم، باب رَغِمَ مَنْ أَدْرَكَ

ابن ۴૦૦૦૦: رقم ૧૦૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો આદમી ઝલીલ વ ખ્વાર (બે-ઇઝઝત) હો, ફિર ઝલીલ વ ખ્વાર હો. અર્જ કિયા ગયા: યા રસૂલલ્લાહ! કૌન (ઝલીલ વ ખ્વાર હો)? આગ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો શખ્સ જો અપને માં બાપ મેં સે કિસી એક કો યા દોનોં કો બુખ્ણપે મેં યાગે ફિર (ઉનકી ખિદમત સે ઉનકા દિલ ખુશ કરકે) જન્નત મેં દાખિલ નહો. (મુસ્લિમ)

۲۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ

يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟
قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟
أَبُوكَ. رواه البخاري، باب من أحق الناس بحسن الصحبة، رقم: ٥٩٧١

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર દરયાફત ક્રિયા (પૂછા): મેરે હુસ્ને સુલૂક (અચ્છે બરતાવ) કા સબસે જિયાદા મુસ્તહિક (હકદાર) કૌન હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારી માં. ઉસને પૂછા: ફિર કૌન? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારી માં. ઉસને પૂછા: ફિર કૌન? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારી માં. ઉસને પૂછા: ફિર કૌન? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ફિર તુમહારા બાપ. (બુખારી)

٢١٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَدَأْتُ فِرَاطِي
فِي الْجَنَّةِ فَسَمِعْتُ صَوْتَ قَارِيٍّ يَقْرَأُ فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: هَذَا حَارِثَةُ
بْنُ النُّعْمَانِ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَذَلِكَ الْبَرُّ كَذَلِكَ الْبَرُّ وَكَانَ أَبَرُّ
النَّاسِ بِأُمِّهِ. رواه أحمد ١٥١/٦

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેં સોયા તો મૈંને ખ્વાબ મેં દેખા કે મૈં જન્મત મેં હૂં. મૈંને વહાં કિસી કુર્આન પઢને વાલે કી આવાઝ સુની તો મૈંને કા: યે કૌન હૈ (જો યહાં જન્મત મેં કુર્આન પઢ રહા હૈ)? ફરિશ્તો ને બતાયા કે યે હારિસા બિન નુઅમાન હૈ. ઉસકે બાદ હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા સે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નેકી ઐસી હી હોતી હૈ, નેકી ઐસી હી હોતી હૈ યાની નેકી કા ફલ ઐસા હી હોતા હૈ. હારિસા બિન નુઅમાન અપની વાલિદા (માં) કે સાથ બહુત હી અચ્છા સુલૂક કરને વાલે થે. (મુસ્નદે અહમદ)

٢٢٥- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: قَدِمْتُ عَلَى أُمِّي وَهِيَ

مُشْرِكَةً فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَفْتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قُلْتُ :
إِنْ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُ أُمِّي؟ قَالَ : نَعَمْ، صِلِي أُمَّكَ . رَوَاهُ

البخاری، باب الهدیة للمشرکین، رقم: ۲۶۲۰

حضرت اسماء بنت ابی بکر رضی اللہ عنہا سے
ریوایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کے زمانہ میں
میری والدہ (میں) جو مشرک (شیرک کرنے والی) تھی (مکہ سے سفر
کرتے) میرے پاس (مہینہ) آئی۔ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے
پوچھا: میری والدہ آئی ہے
اور وہ مجھ سے ملنا چاہتی ہے تو کیا میں اپنی والدہ کے ساتھ
سیرا رھمی کر سکتی ہوں؟ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے
فرمایا: ہاں! اپنی والدہ کے ساتھ سیرا رھمی کرو۔
(بخاری)

۲۶۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ : قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ : أَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ
حَقًّا عَلَى الْمَرْأَةِ قَالَ : زَوْجُهَا، قُلْتُ : فَأَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ حَقًّا عَلَى الرَّجُلِ
قَالَ : أُمُّهُ . رواه الحاكم في المستدرک ۱/ ۱۵۰

حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا سے ریوایت ہے،
فرماتی ہیں کہ میں نے عرض کیا: یا رسول اللہ! عورت پر سب سے
زیادہ کون سا حق ہے؟ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا:
وہ اس کے شوھر کا ہے۔ میں نے دریافت کیا کہ مرد پر سب سے
زیادہ کون سا حق ہے؟ آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا:
وہ اس کی ماں کا ہے۔ (مستدرک حاکم)

۲۶۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ : يَا رَسُولَ
اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ ذَنْبًا عَظِيمًا فَهَلْ لِي تَوْبَةٌ؟ قَالَ : هَلْ لَكَ مِنْ أُمٍّ؟ قَالَ : لَا،
قَالَ : هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟ قَالَ : نَعَمْ قَالَ : فَبِرِّهَا . رواه الترمذی، باب فی بر

الخال، رقم: ۱۹۰۴

حضرت ابو عمر رضی اللہ عنہما سے ریوایت ہے کہ ایک شخص نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے کہا: یا رسول اللہ! میں نے ایک بڑے گنہگار کی توبہ کی ہے، کیا میں توبہ کی چیزوں میں سے کسی چیز کو چھوڑ دوں؟ آپ نے فرمایا: ہاں! اگر وہ تیری والدہ یا والدہ کی بہن ہو تو اس سے بہتر چیز تو کوئی نہیں ہے۔ (ترمذی)

સે રિવાયત હે કે એક સાહબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવે ઔર અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈને એક બહુત બળા ગુનાહ કર લિયા હે તો કયા મેરી તૌબા ફુબૂલ હો સકતી હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હારી માં જિંદા હૈ? ઉન્હોને અર્જ કિયા: નહીં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હારી કોઈ ખાલા હૈ? અર્જ કિયા: જી હાં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉન્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરો (અલ્લાહ તઆલા ઈસકી વજહ સે તુમ્હારી તૌબા ફુબૂલ ફરમા લેંગે). (તિરમિઝી)

۲۶۸- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صَانِعُ الْمَعْرُوفِ تَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ، وَصَدَقَةَ السَّرِّ تُظْفِي غَضَبَ الرَّبِّ، وَصِلَةَ الرَّجِمِ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ. رواه الطبرانی في الكبير وإسناده حسن، مجمع الزوائد ۲/۲۹۳

હજરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નેકિયોં કા કરના બુરી મૌત સે બચા લેતા હે. છુપ કર સદકા દેના અલ્લાહ તઆલા કે ગુસ્સા કો ઠંડા કરતા હે ઔર સિલા-રહમી યાની રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક કરના ઉમ્મ કો બળહાતા હે. (તખરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: સિલા રહમી મેં યે બાત શામિલ હે કે આદમી અપની કમાઈ સે રિશ્તેદારોં કી માલી ખિદમત કરે યા યે કે અપને વક્ત કા કુછ હિસ્સા ઉન્કે કામોં મેં લગાએ. (મઆરિકુલ-હદીસ)

۲۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْقَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَجِلْ رَجَعَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ. رواه البخاري، باب أكرام الضيف ۱۰۰۰، رقم: ۶۱۳۸

હજરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા પર ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હૈ ઉસકો યાહિયે કે અપને મેહમાન કા ઈકરામ કરે. જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા પર ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હૈ ઉસકો યાહિયે કે વો સિલા રહમી કરે યાની રિશ્તેદારોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે. જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા પર ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હૈ ઉસકો યાહિયે કે ભલાઈ કી બાત કરે વરના ખામોશ રહે. (બુખારી)

૨૮૦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُسْطَلَّ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيَتَسَاءَلَهُ فِي آثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحْمَةً. رواه البخاري، باب من سطل له في الرزق ١٠٠٠، رقم: ٩٨٦

હજરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ યે યાહે કે ઉસકે રિઝક મેં ફરાખી (ફેલાવ, ઝિયાદતી) કી જાએ ઔર ઉસકી ઉમ્મ દરાઝ (લખ્મી) કી જાએ ઉસકો યાહિયે કે અપને રિશ્તેદારોં કે સાથ સિલા રહમી કરે. (બુખારી)

૨૮૧- عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: إِنْ هَذِهِ الرَّحِمُ شَجَنَتْ مِنَ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَنْ قَطَعَهَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. (وهو بعض الحديث). رواه أحمد والبيهقي وأبو داود والترمذي وابن ماجه والحاكم ومسلم. مجمع الزوائد ٨/٢٧٤

હજરત સઈદ બિન ઝૈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: બેશક યે રહમ યાની રિશ્તેદારી કા હક અલ્લાહ તઆલા કે નામ રહમાન સે લિયા ગયા હૈ યાની યે રિશ્તેદારી રહમાન કી રહમત કી એક શાખ હૈ, જો ઈસ રિશ્તેદારી કો તોળેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર જન્નત હરામ કર દેંગે. (મુસ્નદે અહમદ, બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

२८२- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمَةُ وَصَلَهَا.

رواه البخاري، باب ليس بال مكافي، رقم: ॥ १११॥

उत्तरत अबुल्लाह बिन अम्र रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: वो शम्स सिला रहमी करने वाला नहीं है जो बराबरी का मामला करे यानी दूसरे के अच्छे बरताव करने पर उससे अच्छा बरताव करे, बल्के सिला रहमी करने वाला तो वो है जो दूसरे के कतअ-रहमी करने (तअल्लुक तोणने) पर भी सिला रहमी करे. (बुभारी)

२८३- عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ خَارِجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ. رواه الطبرانی في الكبير ورجاله موثقون.

صحیح الروائد १/ १०७

उत्तरत अलाअ बिन ખારिजा रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अपने नसब (पीण्डी, नसल) का ईल्म छारिल करो जिसके जरिये से तुम अपने रिश्तेदारों से सिला रहमी कर सको. (तबरानी, मजमउल-अवाईद)

२८४- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنِي خَلِيلِي ﷺ بِسَبْعٍ: أَمَرَنِي بِحُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالذُّنُوفِ مَتَهُمْ وَأَمَرَنِي أَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ دُونِي وَلَا أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ قَوْفِي وَأَمَرَنِي أَنْ أَصِلَ الرَّحِمَ وَإِنْ أَذِيرَتْ وَأَمَرَنِي أَنْ لَا أَسْأَلَ أَحَدًا شَيْئًا وَأَمَرَنِي أَنْ أَقُولَ بِالْحَقِّ وَإِنْ كَانَ مُرَاوًا وَأَمَرَنِي أَنْ لَا أَخَافَ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَا يَمُ وَأَمَرَنِي أَنْ أَكْثِرَ مِنْ قَوْلٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهُمْ مِنْ كَثَرِ تَحْتَ الْقَرْصِ. رواه أحمد ॥ १०१॥

उत्तरत अबूअर रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मुअे मेरे खलीअ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने सात बातों का हुकम

ફરમાયા: મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં મસાકીન (ગરીબો) સે મુહબ્બત રખૂં, ઔર ઉનસે કરીબ રહૂં, મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં દુનિયા મેં ઉન લોગોં પર નઝર રખૂં જો (દુન્યાવી સાજો સામાન મેં) મુઝસે નીચે દર્જ કે હેં ઔર ઉન પર નઝર ન કરું જો (દુન્યાવી સાજો સામાન મેં) મુઝસે ઊપર કે દર્જ કે હેં, મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં અપને રિશ્તેદારોં કે સાથ સિલા રહમી કરું અગરચે વો મુઝસે મુંહ મોળેં, મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં કિસી સે કોઈ ચીઝ ન માંગૂં, મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં હક (સચ્ચી) બાત કહૂં અગરચે વો (લોગોં કે લિયે) કળવી હો, મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં અલ્લાહ તઆલા કે દીન ઔર ઉસકે પૈગામ કી ઝાહિર કરને મેં કિસી મલામત કરને (ભલા બુરા કેહને) વાલે કી મલામત સે ન ડરું, ઔર મુઝે હુકમ ફરમાયા કે મੈં “લા હૌ-લ વલા કુવ્વ-ત ઇલ્લા બિલ્લાહ” કસરત સે (બહુત જિયાદા) પળહા કરું કયુંકે યે કલિમા ઉસ ખજાના સે હૈં જો અર્શ કે નીચે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈં કે જો શખ્સ ઈસ કલિમા કી પળહને કા મામૂલ રખતા હૈં ઉસકે લિયે નિહાયત અઅલા મરતબા કા અજરો સવાબ મહફૂઝ કર દિયા જાતા હૈં. (મઝાહિરે હક)

૨૮૬- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ. رواه البخاري، باب اثم القاطع، رقم: ૧૯૮૬

હઝરત જુબૈર બિન મુત્ઈમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે ઉન્હોંને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કતઅ રહમી (નાતા તોળને) કરને વાલા જન્નત મેં નહીં જાએગા. (બુખારી)

ફાઈદા: કતઅ રહમી અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક ઈતના સખ્ત ગુનાહ હૈં કે ઈસ ગુનાહ કી ગંદગી કે સાથ કોઈ જન્નત મેં ન જા સકેગા, હાં જબ ઉસકી સજા દેકર પાક કર દિયા જાએ યા કિસી વજહ સે ઉસકો માફ કર દિયા જાએ તો જન્નત મેં જા સકેગા. (મઝારિફુલ-હદીસ)

૨૮૭- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ لِي

قَرَابَةً ، أَصْلَهُمْ وَيَقْطَعُونَنِي ، وَأَحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيَسْتَنُونَ إِلَيَّ ، وَأَخْلَمْ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ ، فَقَالَ : لَئِنْ كُنْتُ كَمَا قُلْتَ ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمْ الْمَلَّ ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهْرٌ عَلَيْهِمْ ، مَا دُمْتُ عَلَى ذَلِكَ

رواه مسلم ، باب صلة الرحم : ١٠٠٠٠ رقم : ٦٥٢٥

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે એક શખ્સ ને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેરે બાઝ રિશ્તેદાર હૈં, મેં ઉનસે તઅલ્લુક જોળતા હૂં વો મુઝસે તઅલ્લુક તોળતે હૈં, મેં ઉનકે સાથ અચ્છા સુલૂક કરતા હૂં વો મેરે સાથ બદસુલૂકી કરતે હૈં, ઔર મેં ઉનકી ઝિયાદતિયોં કો બદાશત કરતા હૂં વો મેરે સાથ જહાલત સે પેશ આતે હૈં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જૈસા તુમ કેહ રહે હો અગર ઐસા હી હૈ તો ગોયા તુમ ઉનકે મુંહ મેં ગર્મ ગર્મ રાખ ઝોક રહે હો. ઔર જબ તક તુમ ઇસ ખૂબી પર કાઈમ રહોગે તુમ્હારે સાથ હર વક્ત અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે એક મદદગાર રહેગા. (મુસ્લિમ)

મુસલમાનોં કો તકલીફ પહુંચાના

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا
اُكْتَسَبُوا فَقَدْ اِجْتَمَلَوْا بِهِنَّ تَانَا وَ اِثْمًا مُبِينًا﴾ [الاحزاب: ૫૮]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર જો લોગ મુસલમાન મદોં કો ઔર મુસલમાન ઔરતોં કો બગૈર ઈસકે કે ઉન્હોંને કોઈ (એસા) કામ ક્રિયા હો (જિસસે વો સજા કે મુસ્તદિક હો જાએ) ઈજા (તકલીફ) પહુંચાતે હેં તો વો લોગ બુહતાન ઔર સરીહ (બુલે) ગુનાહ કા બોઝ ઉઠાતે હેં, કિસી જુર્મ કા ઈરતિકાબ ક્રિયા હો, ઈજા પહુંચાતે હેં તો યકીનન વો લોગ બુહતાન ઔર સરીહ ગુનાહ કા બોઝ ઉઠાતે હેં. (સૂરએ અહઝાબ)

ફાઈદા: અગર ઈજા ઝબાની હેં તો બુહતાન (ઈલ્લામ લગાના) હેં ઔર અગર અમલ સે હેં તો સરીહ ગુનાહ હેં.

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ﴾ ☆ **الَّذِينَ** إِذَا كَانُوا عَلَى النَّاسِ
يَسْتَوْفُونَ ☆ **وَإِذَا كَانُوا مِنْهُمْ** أَوْزَارًا يَخْسِرُونَ ☆ **أَلَا يَرْءُونَ** أُولَئِكَ
أَنَّهُمْ مُبْعَوُونَ ☆ **لِيَوْمٍ عَظِيمٍ** ☆ **يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ** لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

[المطففين: 1-4]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: બળી તબાહી હેં નાપ તૌલ મેં કમી કરને વાલોં કે લિયે કે જબ લોગોં સે (અપના હક) નાપ કર લેં તો પૂરા લે લેં ઔર જબ લોગોં કો નાપ કર યા તૌલ કર દેં તો કમ કરદે. કયા ઉન લોગોં કો ઈસકા યકીન નહીં હે કે વો એક બળે સપ્ત દિન મેં ઝિંદા કરકે ઉઠાએ જાએંગે, જિસ દિન તમામ લોગ રબુલ-આલમીન કે સામને બળે હોંગે (યાની ઉસ દિન સે ડરના યાહિયે ઔર નાપ તૌલ મેં કમી સે તૌબા કરની યાહિયે). (સૂરએ મુતફફિફીન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَنَزَّلْنَا لَكُلِّ مَمْرَةٍ لَمْرَةٍ﴾ [البقرة: 175]

ਅੱਕ ਜਗਤ ਧਰਸ਼ਾਦ ਹੈ: ਓਰ ਐਸੇ ਸ਼ਾਪਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਭਲੀ ਭਰਾਭੀ ਹੈ
ਜੋ ਐਭ ਨਿਕਾਲਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਤਅਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਓ। (ਫੁਮਜ਼ਲ)

ਅਛਾਦੀਸੇ ਨਭਵਿਯਾ

੨੮੮- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّكَ إِنْ
اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَلَسَدْتَ لَهُمْ، أَوْ كَذَبْتَ أَلْ تُفْسِدَهُمْ. رواه أبو داود،

باب في التحسس، رقم: 4888

ਓਯਰਤ ਮੁਆਵਿਯਾ ਰਦਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਅਾਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਫਰਮਾਤੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਮੈਨੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਕੋ ਧੇ ਧਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾਤੇ
ਫੁਵੇ ਸੁਨਾ: ਅਗਰ ਤੁਮ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਓਧੂਭ (ਐਭਾਂ ਕੋ) ਤਲਾਸ਼ ਕਰੋਗੇ (ਫ੍ਰੰਡੋਗੇ)
ਤੋ ਤੁਮ ਓਨਕੋ ਭਿਗਾਭ ਫੋਗੇ। (ਅਭੂ ਫਾਓਫ)

ਫਾਓਫ: ਮਤਲਭ ਧੇ ਹੈਂ ਕੇ ਲੋਗੋਂ ਮੇਂ ਓਧੂਭ ਕੋ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਸੇ
ਓਨਮੇਂ ਨਫਰਤ, ਭੁਗਤ ਔਰ ਭਫੁਤ ਸੀ ਭੁਰਾਓਧਾਂ ਪੈਫਾ ਫੋਂਗੀ ਔਰ ਮੁਮਕਿਨ
ਹੈਂ ਕੇ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਓਧੂਭ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਔਰ ਓਨ੍ਹੇਂ ਫੈਲਾਨੇ ਸੇ ਵੋ ਲੋਗ ਭਿਫ ਮੇਂ
ਗੁਨਾਓਂ ਪਰ ਜੁਰਅਤ (ਖਿਮਮਤ) ਕਰਨੇ ਲਗੇਂ। ਧੇ ਸਾਰੀ ਭਾਤੇ ਓਨਮੇਂ ਮਯੀਫ
ਭਿਗਾਭ ਕਾ ਸਭਭ (ਯਰਿਯਾ) ਫੋਂਗੀ। (ਭਯਲੁਲ-ਮਯਫੂਫ)

੨੮੯- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تُزْدُوا
الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُغَيِّرُوهُمْ، وَلَا تَطْلُبُوا عَوْرَاتِهِمْ (وهو جزء من الحديث). رواه

ابن حبان (واسناده قوي) 70/13

ਓਯਰਤ ਅਭੂਲ੍ਲਾਹੁ ਭਿਨ ਓਮਰ ਰਦਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਅਾਲਾ ਅਨ੍ਹੁਮਾ
ਰਿਵਾਧਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਧਰਸ਼ਾਦ
ਫਰਮਾਧਾ: ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋ ਸਤਾਧਾ ਨ ਕਰੋ, ਓਨਕੋ ਆਰ (ਸਮੀ) ਨ ਫਿਲਾਧਾ
ਕਰੋ ਔਰ ਓਨਕੀ ਲਗਿਤਸ਼ੋਂ ਕੋ ਨ ਤਲਾਸ਼ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੋ। (ਫਰਮਾ ਦਿਯਮਾਨ)

੨੯੦- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا مَعْشَرَ

مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ. رواه ابو داود، باب في العيبة، رقم: ٤٨٨٠

હઝરત અબૂ બરજા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અય વો લોગો જો સિર્ફ ઝબાની ઈસ્લામ લાએ ઔર ઈમાન ઉનકે દિલોં મેં દાખિલ નહીં હુવા! મુસલમાનોં કી ગીબત (પીઠ પીછે બુરા કેહના) ન ક્રિયા કરો ઔર ઉનકે ઉયૂબ કે પીછે ન પળા કરો કયુંકે જો મુસલમાનોં કે ઉયૂબ કે પીછે પળતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઔબ કે પીછે પળ જાતે હેં ઔર અલ્લાહ તઆલા જિસકે ઔબ કે પીછે પળ જાતે હેં ઉસે ઘર બેઠે રુસ્વા (બે-ઈઝત) કર દેતે હેં. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કે પેહલે જુમલા સે ઈસ બાત પર તંબીહ કી ગઈ હે કે મુસલમાનોં કી ગીબત કરના મુનાફિક કા કામ હો સકતા હે મુસલમાનોં કા નહીં. (બઝલુલ-મજહૂદ)

٢٨٠- عَنْ أَنَسِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ غَزْوَةً كَذًّا وَكَذَا فَضَنَّ النَّاسُ الْمَنَازِلَ وَقَطَعُوا الطَّرِيقَ، فَبَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ مُنَادِيًا ينادي فِي النَّاسِ: أَلَّنْ مَنْ ضَيَّقَ مَنَزِلًا أَوْ قَطَعَ طَرِيقًا فَلَا جِهَادَ لَهُ. رواه ابو داود، باب ما يؤمر من انضمام العسكر وسه، رقم: ٢٦٢٩

હઝરત અનસ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ફરમાતે હેં કે મેં નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ એક ગઝવા (જંગ) મેં ગયા. વહાં લોગ ઈસ તરહ ઠેહરે કે આને જાને કે લિયે રાસ્તે બંદ હો ગએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને લોગોં મેં એલાન કરને કે લિયે એક આદમી ભેજ કે જો ઈસ તરહ ઠેહરા કે આને જાને કા રાસ્તા બંદ કર દિયા ઉસે જિહાદ કા સવાબ નહીં મિલેગા. (અબૂ દાઉદ)

٢٨١- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ جَرَّدَ ظَهْرَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبٌ. رواه الطبراني في الكبير والوسط

امساده جيد، مجمع الزوائد ٦/ ٣٨٤

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स ने किसी मुसलमान की पीठ को नंगा करके नाछक मारा वो अल्लाह तआला से ईस हाल में मिलेगा के अल्लाह तआला उस पर नाराज होंगे. (तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

٢٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: اتَذَرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ، فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي، مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي فُتِنْتَهُ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَا لَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَحَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فُتِنْتَ حَسَنَاتِهِ، قَبِلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ، أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَ عَنْهُ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ. رواه مسلم، باب تحريم الظلم، رقم: ٦٥٧٩

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम से) ईरशाह फरमाया: क्या तुम जानते हो के मुफ्लिस (गरीब) कौन है? सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: हमारे नजदीक मुफ्लिस वो शप्स है जिसके पास कोई हिरडम (पैसा) और (दुनिया का) सामान न हो. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मेरी उम्मत का मुफ्लिस वो शप्स है जो कयामत के दिन बहुत सी नमाज, रोजा, जकात (और दूसरी मकबूल ईबादतें) लेकर आयेगा मगर हाल ये होगा के उसने किसी को गाली दी होगी, किसी पर तुहमत (ईलाज) लगाई होगी, किसी का माल ખाय़ा होगा, किसी का भून ખलाया होगा और किसी को मारा पीटा होगा तो उसकी नेकियों में से एक उक वाले को (उसके उक के बक़द (बराबर)) नेकियां दी जाएंगी, जैसे ही दूसरे उक वाले को उसकी नेकियों में से (उसके उक के बक़द) नेकियां दी जाएंगी. फिर अगर दूसरों के उक़क़ चुकाये जाने से

पेड़ले उसकी सारी नेकियां भत्म हो जायेंगी तो (उन धुकूक के भकद्र) छकदारों और भजलूमों के गुनाह (जो उन्होंने दुनिया में किये होंगे) उनसे लेकर उस शप्स पर डाल दिये जायेंगे और फिर उसको दीज्ज (जहन्नम) में डेंक दिया जायेगा. (मुस्लिम)

२८३- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَبَابُ الْمُسْلِمِ

لُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. رواه البخاري، باب ما ينهى من السباب واللعن، رقم: १०६६

उरत अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मुसलमान को गाली देने की नहीं है और कत्ल करना कुफ़ है. (बुखारी)

फ़ाईदा: जो मुसलमान किसी मुसलमान को कत्ल करता है वो अपने इस्लाम के कामिल (पूरा) होने की नई (ई-कार) करता है और मुमकिन है के कत्ल करना कुफ़ पर मरने का सभब (जरिया) भी बन जाये. (मजाहिदे उक)

२८४- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَفَعَهُ قَالَ: سَابُّ الْمُسْلِمِ

كَالْمُسْرِفِ عَلَى الْهَلَكَةِ. رواه الطبراني في الكبير وهو حديث حسن، الجامع

الصغير २/२८

उरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मुसलमान को गाली देने वाला उस आदमी की तरह है जो उलाकत व भरपाही के करीब हो. (तबरानी, जामिअ सगीर)

२८५- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! الرَّجُلُ مِنْ

قَوْمِي يَشْتُمُنِي وَهُوَ دُونِي، أَلَا تَقِيمُ مِنْهُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْمُسْتَبَانُ

شَيْئًا إِنْ يَتَهَاتَرَا وَيَتَكَاذِبَانِ. رواه ابن حبان (واستاده صحيح) २१/१३

उरत ईयाज बिन हिमार रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने अर्ज किया: आय अल्लाह के नबी! मेरी वाम का ओक शप्स मुझे गाली देता है जबके वो मुझसे कम दर्जा का है, क्या मैं उससे

बदला लूँ? नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह
 फरमाया: आपसमें गाली गलौच करने वाले दो शम्स दो शैतान हैं जो
 आपसमें कुछ-गोर्ह (बे-शर्मी की बातें) करते हैं और अंक दूसरे को
 जूटा कटते हैं। (हसन हिब्बान)

२८१- عَنْ أَبِي جُرَيْجٍ جَابِرِ بْنِ سَلِيمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ:
 اَعْهَدْ إِلَيَّ، قَالَ: لَا تَسِيئَنَّ أَحَدًا، قَالَ: فَمَا سَبَبَتْ بَعْدَهُ خُرَاوًا لَا عَبْدًا وَلَا
 بَعِيرًا وَلَا شَاةً، قَالَ: وَلَا تَحْقِرَنَّ شَيْئًا مِنَ الْمَعْرُوفِ، وَأَنْ تُكَلِّمَ أَحَاكَ
 وَأَنْتَ مُنْسَبِتٌ إِلَيْهِ وَجْهَكَ، إِنَّ ذَلِكَ مِنَ الْمَعْرُوفِ وَارْفَعْ إِزَارَكَ إِلَى
 نِصْفِ السَّاقِ، فَإِنَّ آيَتَ قَالِي الْكُفْبَيْنِ، وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ فَإِنَّهُمَا مِنَ
 الْمَخِيلَةِ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمَخِيلَةَ، وَإِنْ أَمُرُوكَ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِمَا يَعْلَمُ
 فِيكَ فَلَا تُعَيِّرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ فَإِنَّمَا وَبَالَ ذَلِكَ عَلَيْهِ (وهو بعض الحديث) . رواه

ابوداؤد، باب ما جاء في إساءة الأزار، رقم: ४०८१

छजरत अबू जुरय्य ज़ाबिर बिन सुलैम रदियल्लाहु तआला
 अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से
 अर्ज़ किया: मुझे नसीहत फरमा दीजिये. आप सल्लल्लाहु अलैहि
 वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: कभी किसी को गाली न देना. छजरत
 अबू जुरय्य फरमाते हैं के उसके बाद से मैंने कभी किसी को गाली नहीं
 दी, न आजाद को न गुलाम को, न गिंट को न बकरी को. नीज़ रसूलुल्लाह
 सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: किसी नेकी को भी
 मामूली समझ कर न छोणो (यहां तक के) तुम्हारा अपने ल्हाई से
 पन्दा-पेशानी से (अच्छी तरह) बात करना भी नेकी में दाखिल है.
 अपना तखबंद आधी पिन्डलियों तक गीया रफ्फा करो, अगर छतना
 गीया न रफ सको तो (कम से कम) टप्पों तक गीया रफ्फा करो. तखबंद
 को टप्पों से नीचे लटकाने से बचो कयुंके ये तकब्बुर (घमंड) की बात है
 और अल्लाह तआला को तकब्बुर नापसंद है. अगर कोई तुम्हें गाली
 दे और तुम्हें किसी ऐसी बात पर आर (शम) दिलावे जो तुममें हो
 और वो उसे जानता हो तो उसको किसी ऐसी जान पर आर न दिलाना

जो उसमें हो और तुम उसे जानते हो, इस सूरत में उस आर हिलाने का वंजाल उसी पर होगा. (अबू हाउद)

۲۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا شَتَمَ أَبَا بَكْرٍ وَالنَّبِيَّ ﷺ جَالِسَ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَعْجَبُ وَيَتَبَسَّمُ، فَلَمَّا أَكْثَرَ رَدَّ عَلَيْهِ بَعْضُ قَوْلِهِ، فَغَضِبَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَامَ فَلَحِقَهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَ يَشْتِمُنِي وَأَنْتَ جَالِسٌ فَلَمَّا رَدَدْتَ عَلَيْهِ بَعْضَ قَوْلِهِ غَضِبْتَ وَقُمْتَ، قَالَ: إِنَّهُ كَانَ مَعَكَ مِلْكٌ يَرُدُّ عَنْكَ، فَلَمَّا رَدَدْتَ عَلَيْهِ بَعْضَ قَوْلِهِ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لِأَقْعُدَ مَعَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ ثَلَاثٌ كُلُّهُنَّ حَقٌّ، مَا مِنْ عَبْدٍ ظَلِمَ بِمَظْلَمَةٍ فَيُغْضَى عَنْهَا لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِلَّا أَعَزَّ اللَّهُ بِهَا نَصْرَهُ وَمَا فَتَحَ رَجُلٌ بَابَ عَطِيَّةٍ يُرِيدُ بِهَا صِلَةً إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ بِهَا كَثْرَةً وَمَا فَتَحَ رَجُلٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ يُرِيدُ بِهَا كَثْرَةً إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهَا قِلَّةً. رواه.

احمد ६३७/२

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तशरीफ़-इरमा थे, आपकी मौजूदगी में अक शप्स ने उजरत अबू बकर सिदीक रदियल्लाहु तआला अन्हु को बुरा भला कहा. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम (उस शप्स के मुसलसल बुरा भला केहने और उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु के सप्र करने और जामोश रेहने पर) पुश होते रहे और तबस्सुम इरमाते (मुस्कुराते) रहे. फिर जब उस आदमी ने बहुत ही जियादा बुरा भला कहा तो उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु ने उसकी कुछ बातों का जवाब दे दिया. इस पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम नाराज होकर वहां से चल दिये. उजरत अबू बकर रदियल्लाहु तआला अन्हु भी आपके पीछे पीछे आपके पास पहुंचे और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! (जब तक) वो शप्स मुझे बुरा भला केहता रहा आप वहां तशरीफ़ इरमा रहे. फिर जब मैंने उसकी कुछ बातों का जवाब दिया तो आप नाराज होकर उठ गये. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया:

(જબ તક તુમ ખામોશ થે ઓર સબ્ર કર રહે થે) તુમ્હારે સાથ એક ફરિશ્તા થા જો તુમ્હારી તરફસે જવાબ દે રહા થા. ફિર જબ તુમને ઉસકી કુછ બાતોં કા જવાબ દિયા તો (વો ફરિશ્તા ચલા ગયા ઓર) શૈતાન બીચ મેં આ ગયા ઓર મેં શૈતાન કે સાથ નહીં બેઠતા (લિહાજા મેં ઉઠ કર ચલ દિયા) ઉસકે બાદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અબૂ બકર! તીન બાતોં હૈં જો સબકી સબ બિલ્કુલ હક (સચ્ચી) હૈં. જિસ બંદે પર કોઈ જુલ્મ યા ઝિયાદતી કી જાતી હૈ ઓર વો સિફ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ઉસસે દરગુઝર (માફ) કર દેતા હૈ (ઓર ઈન્તિકામ (બદલા) નહીં લેતા) તો બદલા મેં અલ્લાહ તઆલા ઉસકી મદદ કરકે ઉસકો કવી (તાકતવર) કર દેતે હૈં, જો શખ્સ સિલા રહમી કે લિયે દેને કા દરવાજા ખોલતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઈસકે બદલે ઉસકો બહુત ઝિયાદા દેતે હૈં, ઓર જો શખ્સ દૌલત બખ્ષાને કે લિયે સવાલ કા દરવાજા ખોલતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકી દૌલત કો ઓર ભી કમ કર દેતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

۲۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مِنَ الْكِبَايِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالْذِّيَّةِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالْذِّيَّةَ؟ قَالَ: نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيُسَبُّ أَبَاهُ، وَيُسَبُّ أُمُّهُ، فَيُسَبُّ أُمُّهُ. رواه مسلم، باب الكِبَايِرِ وَكِبَرِهَا، رَقْمٌ ۲۶۳

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી કા અપને વાલિદૈન (માં બાપ) કો ગાલી દેના કબીરા (બળે) ગુનાહોં મેં સે હૈ. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા કોઈ અપને માં બાપ કો ભી ગાલી દે સકતા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં! (વો ઈસ તરહ કે) આદમી કિસી કે બાપ કો ગાલી દે ફિર વો જવાબ મેં ઉસકે બાપ કો ગાલી દે ઓર કિસી કી માં કો ગાલી દે ફિર વો જવાબ મેં ઉસકી માં કો ગાલી દે (ઈસ તરહ ગોયા ઉસને દૂસરે કે માં બાપ કો ગાલી દેકર ખુદ હી અપને માં બાપકો ગાલી દિલવાઈ). (મુસ્લિમ)

۴۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: اَللّٰهُمَّ! اِنِّیْ اَتَّخِذُ عِنْدَكَ عَهْدًا لَّنْ تُخَلِّقْنِیْهِ، لِاِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ، فَاِنِّیْ الْمُؤْمِنِیْنَ اَدْبَيْتُهُ، شَمَمْتُهُ، لَعَنْتُهُ، جَلَدْتُهُ، فَاَجْعَلْهَا لَهٗ صَلَٰةً وَرَّكَعَةً وَفِرَّةً، تُقَرِّبُهُ بِهَا اِلَیْكَ یَوْمَ الْقِیَٰمَةِ . رواه مسلم . باب من لعنه النبی ﷺ . رقم: ۶۶۱۹

ہزرت ابھو ہریرہ رڈیہللاہو تآلآا انھو سے رلواہت ھے کے نبیہ کریم سللہللاہو اہلہلہ ولسللم نے یہ ہوا کرماہ: یا اہللاہ! میں آپسے اہلہ (واہا) لہتا ہوں، آپ اوسکے ہللاک نہ کریجیہگا۔ وہ یہ ھے کے میں اہک ہنسان ھل ہوں، لہلاآا جس کلسی موہمن کو میں نے تکلؤف دی ھو، اوسکو ہورا ہللا کےہ دہیا ھو، لآانہ کری ھو، مارا ھو تو آپ ہن سہن ییؤؤ کو اوس موہمن کے لہیہ رلماہ اور گوناہؤ سے پاکل اور اپنل اوسل کورنہ (نآہکری) کا آریا ہننا دیجیہ کے اوسکی وچل سے آپ اوسکو کيامہہ کے دہن اپننا کورن آتا کرماہ۔ (موسللم)

۴۹۱- عَنِ الْمَغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَتُؤْذُوا الْأَحْيَاءَ. رواه الترمذی . باب ما جاء فی الشتم، رقم: ۱۹۸۲

ہزرت موریہ بن شہبہ رڈیہللاہو تآلآا انھو کرماہ ھے کے رسؤلہللاہو سللہللاہو اہلہلہ ولسللم نے ہرشاہ کرماہا: مڈؤؤ کو ہورا ہللا مہ کھو کے ہس سے تہ آئؤؤ کو تکلؤف پھؤنآوہ۔ (تیرمیزی)

آہلہا: مہلہن یہ ھے کے مرنہ والہ کو ہورا ہللا کےہنے سے اوسکے آجیؤؤ (رلشہدارؤ) کو تکلؤف ھوگی اور جسکو ہورا ہللا کھآ گہا اوسے کوہ نؤکسان نہلہ ھوگا۔

۴۹۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ وَكُفُّوا عَنِ مَسَارِيْمِهِمْ . رواه ابوداؤد، باب فی النهی عن سب الموتی، رقم: ۴۹۰۰

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપને (મુસલમાન) મુદ્દો કી ખૂબિયાં બયાન કિયા કરો ઓર ઉનકી બુરાઈયાં ન બયાન કિયા કરો. (અબૂ દાઉદ)

۲۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِيْنَارًا وَلَا دِرْهَمًا، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُجِّلَ عَلَيْهِ. رواه البخاري، باب من كانت له مظلمة عند الرجل، ۲۸۸۹، رقم.

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ આદમી પર ભી અપને (દૂસરે મુસલમાન) ભાઈ કા ઉસકી ઈઝત વ આબરૂ સે મુતઅદિલક યા કિસી ઓર ચીઝ સે મુતઅદિલક કોઈ હક હો તો ઉસે આજ હી ઉસ દિન કે આને સે પેહલે માફ કરાલે જિસ દિન ન દીનાર હોંગે ન દિરહમ (ઉસ દિન સારા હિસાબ નેકિયોં ઓર ગુનાહોં સે હોગા લિહાઝા) અગર ઉસ ઝુલ્મ કરને વાલે કે પાસ કુછ નેક અમલ હોંગે તો ઉસકે ઝુલ્મ કે બકદર (બરાબર) નેકિયાં લેકર મઝલૂમ (જિસ પર ઝુલ્મ કિયા ગયા) કો દે દી જાએંગી. અગર ઉસકે પાસ નેકિયાં નહીં હોંગી તો મઝલૂમ કે ઉતને હી ગુનાહ ઉસ પર ડાલ દિયે જાએંગે. (બુખારી)

۲۹۴- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَارْزُبِ الرَّبَا اسْتَطَالَةَ الرَّجُلِ فِي عَرْضِ أَخِيهِ. (ومعنى الحديث رواه الطبرانی في الأوسط وهو حديث صحيح، الجامع الصغير ۲/۲۲)

હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બદ-તરીન સૂદ (બહુત હી બુરા વ્લાજ) અપને મુસલમાન ભાઈ કી આબરૂ-રેઝી કરના હૈ (યાની ઉસકી ઈઝત કો નુકસાન

ਪਹੁੰਚਾਨਾ ਹੈ ਯਾਹੇ ਕਿਸੀ ਤਰੀਕੇ ਸੇ ਭੀ, ਮਸਲਨ ਗੀਭਤ ਕਰਨਾ, ਭਕੀਰ ਸਮਝਨਾ, ਦੁਸਵਾ ਕਰਨਾ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ)। (ਤਭਰਾਨੀ, ਜ਼ਮਿਏ ਸਗੀਰ)

ਫ਼ਾਇਦਾ: ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਆਭਰ-ਰੇਜ਼ੀ (ਭੇ-ਓਝਝਤੀ) ਕੋ ਭਏ-ਤਰੀਨ ਸੂਫ਼ ਓਸ ਵਯਫ਼ ਸੇ ਕਛਾ ਗਯਾ ਹੈ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰਫ਼ ਸੂਫ਼ ਮੇਂ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਭਾਲ ਕੋ ਨਾਜ਼ਾਓਝ ਤਰੀਕਾ ਪਰ ਲੇਕਰ ਓਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਯਾ ਜ਼ਾਤਾ ਹੈ ਓਸੀ ਤਰਫ਼ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਆਭਰ-ਰੇਜ਼ੀ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਓਸਕੀ ਓਝਝਤ ਕੋ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਯਾ ਜ਼ਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਥੰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਓਝਝਤ ਓਸਕੇ ਭਾਲ ਸੇ ਜ਼ਿਯਾਦਾ ਮੁਫ਼ਤਰਮ ਹੈ ਓਸ ਵਯਫ਼ ਸੇ ਆਭਰ-ਰੇਜ਼ੀ ਕੋ ਭਏ-ਤਰੀਨ ਸੂਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ। (ਕੈਲੁਲ-ਕਫੀਰ, ਭਝਲੁਲ-ਮਯਫ਼ਫ਼)

੨੯੦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَايِرِ اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عَرَضٍ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَغْتَرِبُ حَقَّ (الْحَلِثِ) - رَوَاهُ

أبو داود، باب في القية برقم: ੪੮੭੭

ਭਝਰਤ ਅਭੂ ਫ਼ੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲ਼ਾਫ਼ੁ ਤਅਲਾ ਅਨਫ਼ੁ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ਼ਾਫ਼ੁ ਸਲ਼ਲ਼ਾਫ਼ੁ ਅਲੈਫ਼ਿ ਵਸਲ਼ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਕਭੀਰਾ ਗੁਨਾਓਂ ਮੇਂ ਸੇ ਔਕ ਭਯਾ ਗੁਨਾਫ਼ ਕਿਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਓਝਝਤ ਪਰ ਨਾਭਕ ਭਮਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਅਭੂ ਫ਼ਾਓਫ਼)

੨੯੧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اخْتَكَّرَ حِكْمَةً يُرِيدُ أَنْ يُغْلِبَ بِهَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَهُوَ خَاطِيٌّ. رَوَاهُ أَحْمَدُ وَفِيهِ: أَبُو مَعْرُوفٍ

شَيْخٌ وَقُدُوقٌ، مَجْمَعُ الزَّوَالِدِ ੧/੪੮੧

ਭਝਰਤ ਅਭੂ ਫ਼ੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲ਼ਾਫ਼ੁ ਤਅਲਾ ਅਨਫ਼ੁ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ਼ਾਫ਼ੁ ਸਲ਼ਲ਼ਾਫ਼ੁ ਅਲੈਫ਼ਿ ਵਸਲ਼ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜਿਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪਰ (ਗਲ਼ਾ ਅਨਾਝ) ਕੋ ਮਫ਼ੋਗਾ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਰੋਕੇ ਰਖ਼ਾ ਤੋ ਵੋ ਗੁਨੇਭਗਾਰ ਹੈ। (ਮੁਸਨਫ਼ੇ ਅਭਮਫ਼, ਮਝਮਓਝ-ਭਯਾਓਫ਼)

੨੯੨- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ اخْتَكَّرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامًا ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجَدَامِ وَالْإِفْلَاسِ.

رواه ابن ماجه، باب الحكرة والحب، رقم: ੨੧੦੦

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુનાઃ જો શખ્સ મુસલમાનોં કા ગલ્લા (ખાને પીને કી ચીજોં કો) રોકે રખ્ખે યાની બાવજૂદ ઝરૂરત કે ફરોખ્ત ન કરે (ન બેચે) અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર કોળહ ઔર તંગદસ્તી (ગરીબી) કો મુસલ્લત ફરમા (કાલ) દેતે હૈં. (ઈબ્ને માજા)

કાઈદાઃ રોકને વાલે સે વો શખ્સ મુરાદ હૈં જો લોગોં કી ઝરૂરત કે વક્ત મહેંગાઈ કે ઈન્તિઝાર મેં ગલ્લા રોકે રખ્ખે જબકે ગલ્લા આમ તૌર પર ન મિલ રહા હો. (મજાહિરે હક)

۲۹۸- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: الْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ، فَلَا يَحِلُّ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَتَعَاطَى عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلَا يَخْطُبَ عَلَى خُطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَنْزِلَ. رواه مسلم، باب تحريم الخطبة على خطبة أخيه

..... رقم: ૪૬૧૬

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયાઃ મોમિન, મોમિન કા ભાઈ હૈં. ઈમાન વાલે કે લિયે જાઈઝ નહીં કે અપને ભાઈ કે સૌદે પર સૌદા કરે, ઔર ઈસી તરહ અપને ભાઈ કે નિકાહ કે પૈગામ પર અપને નિકાહ કા પૈગામ દે. અલબત્તા પેહલા પૈગામ ભેજને કે બાદ અગર ઉનકી બાત ખત્મ હો જાએ તો ફિર પૈગામ ભેજને મેં કોઈ હરજ નહીં. (મુસ્લિમ)

કાઈદાઃ સૌદે પર સૌદા કરને કે કઈ મતલબ હૈં. ઉનમેં એક યે હૈ કે દો આદમિયોં કે દરમિયાન સૌદા હો ચુકા હો ફિર તીસરા શખ્સ બેચને વાલે સે યે કહે કે ઉસ શખ્સ સે સૌદે કો ખત્મ કરકે મુઝસે સૌદા કરલો. (નવવી)

મામલાત મેં અમલ કે લિયે ઉલમાએ કિરામ સે મસાઈલ માલૂમ કિં જાએ.

નિકાહ કે પૈગામ પર પૈગામ દેને કા મતલબ યે હૈ કે એક આદમી ને કહીં નિકાહ કા પૈગામ દિયા હો ઔર લગ્નકી વાલે ઉસ પૈગામ

पर माईल (मुतवज्जे) हो चुके हों, अब दूसरे शप्स को (अगर उस निकाह के पैगाम का ईल्म है तो उस शप्स को) उस लणकी के लिये निकाह का पैगाम नहीं देना चाहिये. (इब्दुल मुदिम)

२९९- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا (الحديث). رواه مسلم، باب قول النبي ﷺ من حمل علينا السلاح، رقم: २८०.

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु अन्हुमा रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो शप्स हम पर हथियार उठाये वो हममें से नहीं (मुस्लिम)

३००- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي لَعْلَ الشَّيْطَانِ يَنْزِعَ فِي يَدِهِ لِقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ. رواه البخاري، باب قول النبي ﷺ من حمل علينا السلاح فليس منا، رقم: १०७२.

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुममें से कोई शप्स अपने मुसलमान भाई की तरफ हथियार से ईशारा न करे, ईस लिये के उसको मालूम नहीं के कहीं शैतान उसके हाथ से हथियार पीय ले और वो (हथियार ईशारे ईशारे में मुसलमान भाई के जालगे और उसकी सआ में वो ईशारा करने वाला) जहन्नम में जा गिरे. (बुखारी)

३०१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ: مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَبِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّى يَذْعُرَ أَنْ كَانَ أَخَاهُ لَا يَبْذُرُ أَمَةً. رواه مسلم، باب النهي عن الإشارة بالسلاح، رقم: ११११.

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के अबुल कासिम मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो शप्स अपने मुसलमान भाई की तरफ छोड़े या नी हथियार

વગેરા સે ઇશારા કરતા હૈ. ઉસ પર ફરિશ્તે ઉસ વક્ત તક લઅનત કરતે રેહતે હૈં જબ તક કે વો ઉસ (લોહે સે ઇશારા કરને) કો છોળ નહીં દેતા અગરયે વો ઉસકા હકીકી ભાઈ હી કયૂં ન હો. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે અગર કોઈ શખ્સ અપને હકીકી ભાઈ કી તરફ લોહે સે ઇશારા કરતા હૈ તો ઇસકા મતલબ યે નહીં હોતા કે વો ઉસકો કતલ કરને યા નુકસાન પહુંચાને કા ઇરાદા રખતા હૈ બલ્કે ઇસકા તઅલ્લુક મજાક સે હી હો સકતા હૈ, મગર ઇસકે બાવજૂદ ફરિશ્તે ઉસ પર લઅનત ભેજતે હૈં. ઇસ ઇરશાદ કા મકસદ કિસી મુસલમાન પર ઇશારતન ભી હથિયાર યા લોહા ઉઠાને સે સખ્તી કે સાથ રોકના હૈ. (મજાહિરે હક)

૩૦૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى صُبْرَةِ طَعَامٍ، فَأَذْجَلَ يَدَهُ فِيهَا، فَتَأَلَّتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا، فَقَالَ: مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟ قَالَ: أَصَابَتِ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَمَا يَرَاهُ النَّاسُ، مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي. رواه مسلم، باب قول النبي ﷺ من غشنا فليس منا

મતાર્કમ: ૨૮૬

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ એક ગલ્લા (અનાજ) કે ઢેર કે પાસ સે ગુઝરે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપના હાથ મુબારક ઉસ ઢેર કે અંદર ડાલા તો હાથ મેં કુછ તરી (ગીલા પન) મહસૂસ હુઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ગલ્લા ભેચને વાલે સે પૂછા: યે તરી કેસી હૈ? ઉસને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ગલ્લા પર બારિશ કા પાની પળ ગયા થા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમને ભીગે હુવે ગલ્લા કો ઢેર કે ઊપર કયૂં નહીં રખ્યા, તાકે ખરીદને વાલે ઉસકો દેખ સકતે. જિસને ઘોડા દિયા વો મેરા નહીં યાની મેરી ઇતિબા કરને (પેરવી કરને, માનને) વાલા નહીં. (મુસ્લિમ)

૩૦૩- عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ، أَرَاهُ قَالَ: بَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ

جَهَنَّمَ، وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَىٰ حَسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّىٰ يَخْرُجَ مِمَّا قَالُوا. رواه ابو داؤد، باب الرجل يذبح عن عرض أخيه، رقم: ٤٨٨٣

حضرت موسیٰ بن انس جلیلونہ رادیہ اللہ عنہ تھیں انھوں نے نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم سے روایت کرتے ہیں کہ جو شخص کسی مسلمان (کی عزت و آبرو) کو مٹانے کے لئے (بھارت) سے لے کر اس کے گھر یا کسی چیز کے (دوڑ کی آگ سے) لے کر آئے گا۔ اور جو کسی مسلمان کو بھڑکانے کے لئے اس پر کوئی عداوت لگاتا ہے تو اللہ تعالیٰ اس کو جہنم کے پل پر ڈال دے گا۔ یہاں تک کہ (سزا پا کر) اپنے عداوت (کے گناہ کی گندگی) سے پاک نہ ہو جائے۔ (ابو داؤد)

۳۰۴- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ دَبَّ عَنْ عَرْضِ أَخِيهِ بِالْقِيَامَةِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُعَذِّبَهُ مِنَ النَّارِ. رواه أحمد والطبرانی وإسناد حسن، مجمع الزوائد ۱۷۹/۸

حضرت اسماء بنت یزید رادیہ اللہ عنہا تھیں انھوں نے روایت کرتے ہیں کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو شخص اپنے مسلمان بھائی کی جائیداد میں سے کسی عداوت و آبرو کی بھڑکائی (کے لئے) کرتا ہے (مسلک بنی کر کے کرنے والے کو عداوت سے روکتا ہے) تو اللہ تعالیٰ نے اپنے لئے لیا ہے کہ اس کو جہنم کی آگ سے آگاہ کر دے۔ (مسند احمد، ترمذی، مجاہد بن جابر)

۳۰۵- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ رَدَّ عَنْ عَرْضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُرَدَّ عَنْهُ نَارُ جَهَنَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أحمد ۱۱۹/۶

حضرت ابو الدرداء رادیہ اللہ عنہ تھیں انھوں نے روایت کرتے ہیں کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو شخص اپنے مسلمان بھائی کی عزت (کی بھڑکائی) کے لئے

मुद्दा किअत करता है तो अल्लाह तआला ने अपने जिम्मे लिया है के उससे कयामत के दिन जहन्नम की आग को उटा देंगे. (मुस्नदे अहमद)

۳۰۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ خَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حُلُودِ اللَّهِ، فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ، وَمَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُ لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَنْزِعَ عَنْهُ، وَمَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ اسْكَنَهُ اللَّهُ رَذْعَةَ الْخَبَالِ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ

رواه ابو داؤد، باب في الرجل يعين على خصومة، ۰۰۰۰، رقم: ۳۵۹۷

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जिस शप्स की सिफारिश अल्लाह तआला की हुदूह में से किसी उह के जारी होने से मानेअ बन गछ (मस्खन उसकी सिफारिश की वजह से खोर का हाथ न काटा जा सका) उसने अल्लाह तआला से मुकाबला किया. जो शप्स ये जानते हुवे के वो नाहक पर है, जगणा करता है तो जण तक वो उस जगणे को छोण न दे अल्लाह तआला की नाराजगी में गेहता है. और जो शप्स मोमिन के बारे में ऐसी बुरी बात केहता ह जो उसमें नहीं है अल्लाह तआला उसने होजभियों (जहन्नमियों) की पीप और भून का कीयण में रम्भेगे यहां तक के अपने बुइतान (ईल्लाम लगाने) की सजा पाकर उस गुनाह से पाक हो जाओ. (अबू दौउद)

۳۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَجَاسَدُوا، وَلَا تَتَجَشَّوْا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبْغَضْكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُفُّوا، عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هُنَا، وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: بِحَسَنِ أَمْرِ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ. رواه مسلم، باب تحريم ظلم المسلم

उजरत अबू हुदैरा रदियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अक दूसरे से इसद (जलन) न करो, ખરીદ व इरोफ्त (ले बेच) में ખરીदारी की निव्यत के बगैर मडज (सिर्फ) धोका देने के लिये बोली में ईजाफा न करो (बोली न बण्डाओ), अक दूसरे से बुगज न रખ्मो, अक दूसरे से बेरुખी ईफ्तियार न करो, और तुममें से कोई दूसरे के सौदे पर सौदा न करे. अल्लाह के बंटे बन कर भाई भाई हो जाओ. मुसलमान मुसलमान का भाई है, न उस पर जियादती करता है और (अगर कोई दूसरा उस पर जियादती करे) तो उसको बे-यार व मददगार नहीं छोणता और न उसकी हकीर (कमतर) समजता है (ईस मौका पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अपने सीना मुबारक की तरफ ईशारा करके तीन मरतबा ईरशाह इरमाया) तकवा (अल्लाह से डरना, परहेजगारी) यहां होता है. ईन्सान के पुरा होने के लिये ईतना काफ़ी है के वो अपने मुसलमान भाई को हकीर समझे. मुसलमान का भून, उसका माल, उसकी ईजजत व आपर् इंसरे मुसलमान के लिये इराम है. (मुस्लिम)

इईहा: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के ईरा ईशाह "तकवा यहां होता है" का मतलब ये है के तकवा जो अल्लाह तआला के पौफ और आपभरत के हिसाब की इक का नाम है वो हिल के अंदर की अक कैफियत है, ऐसी थीज नहीं है जिसे कोई दूसरा आदमी आपों से हेज कर मालूम कर सके के ईस आदमी में तकवा है या नहीं है. ईसलिये किसी मुसलमान को हक नहीं के वो दूसरे मुसलमान को हकीर समझे. क्या ખબर जिसको जाहिरी मालूमात से हकीर समज जा रहा है उसके हिल में तकवा हो और वो अल्लाह तआला के नजदीक बणी ईजजत वाला हो. (भआरिफुल-हदीस)

۳۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْخُطْبَ، أَوْ قَالَ: الْعُشَّةَ.

رواه ابو داؤد، باب في الحسد، رقم: ۴۹۰۳

उजरत अबू हुदैरा रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के

نہی کریم سَلَّوَلَّاهُ اَللَّہِ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم نے اِرشاد فرمایا: اِس (جَلَن) سے بچو۔ اِس اَدَمی کی نہکیوں کو اِس تَرہ پآ جاتا ہے جِس تَرہ آگ لکڑی کو پآ جاتی ہے، یا فرمایا داس کو پآ جاتی ہے۔ (اَبُو داؤد)

۳۰۹- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَا يَجُلُ لَأَمْرِيءٍ أَنْ يَأْخُذَ عَصَا أَخِيهِ بِغَيْرِ طَيْبٍ نَفْسٍ مِنْهُ. رواه ابن حبان (واسطہ)

صحیح ۲۱۶/۱۳

اِس رت اَبُو حُمَیْد سَاعِدِی رَدِیَ اللہُ اَعُوْہُ نے اِرشاد فرمایا: کِسی شَہس کے دِیے اِپنے اِمَار کی لاکھی (جِسی اِوِی اِی اِلمی) اِسی کی رَاَمَندی کے اِوِیر لَنا جَازِز نہی۔ (اِبنِ اِحِبَّان)

۳۱۰- عَنْ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا يَأْخُذَنَّ أَحَدُكُمْ مَتَاعَ أَخِيهِ لَا عِبَاوًا وَلَا جَادًا (الحدیث). رواه ابو داؤد، باب من يأخذ الشيء من مزاح، رقم: ۵۰۰۳

رقم: ۵۰۰۳

اِس رت یَزِیْد رَدِیَ اللہُ اَعُوْہُ سے اِویات ہے کے اِوِی نے نہی کریم سَلَّوَلَّاهُ اَللَّہِ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کو یہ اِرشاد فرماتے اِوِے سُنّا: تُمم سے کوِی شَہس اِپنے اِمَار کے سَامَان کو نہ مَزَاک مِم لَ اِوِیر نہکیکَت مِم (اِیلا اِجَازت) لَ۔ (اَبُو داؤد)

۳۱۱- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ أَنَّهُمْ كَانُوا يَسِيرُونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَأَنْطَلَقَ بَعْضُهُمْ إِلَى حَبْلٍ مَعَهُ فَأَخَذَهُ فَفَزِعَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَجُلُ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَرُوعَ مُسْلِمًا. رواه ابو داؤد، باب من يأخذ الشيء من مزاح، رقم: ۵۰۰۴

رقم: ۵۰۰۴

اِس رت اَبُو رَحْمَن بِن اَبُو لَیْلا رَحِمَہُ اللہُ اَعُوْہُ نے اِرشاد فرماتے تَم سے اِوِی نے نہی کریم سَلَّوَلَّاهُ اَللَّہِ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کے سَااِی نے یہ کِیسا سُنّا یا کے وِی اِک مَرَت اِی رَسُوْلُ اللہِ سَلَّوَلَّاهُ اَللَّہِ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کے ساِی جَ رَہے تھے کے اِوِی سے اِک سَااِی کو نہی آا گِی،

दूसरे आदमी ने जाकर (मजराक में) उसकी रस्सी ले ली (जब सोने वाले की आंख खुली और उसे अपनी रस्सी नजर नहीं आई) तो वो परेशान हो गया, इस पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: किसी मुसलमान के लिये ये उलाल नहीं है के वो किसी मुसलमान को डराये. (अबू दौद)

३१२- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَتَلَ الْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ زَوَالِ الدُّنْيَا. رواه النسائي، باب تعظيم الدم، رقم: ३११०

उजरत भुरैदा रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: मोमिन का कत्ल किया जाना अल्लाह तआला के नजदीक सारी दुनिया के भत्त हो जाने से ज़ियादा बणी बात है. (नसाई)

झाईदा: मतलब ये है के जैसे दुनिया का भत्त हो जाना लोगों के नजदीक बहुत बणी बात है अल्लाह तआला के नजदीक मोमिन का कत्ल करना इससे भी ज़ियादा बणी बात है.

३१३- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَدْعُوَنَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: كَوْنْ أَهْلَ السَّمَاءِ وَأَهْلَ الْأَرْضِ اشْتَرَكُوا فِي دَمِ مُؤْمِنٍ لَا كِبَهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ. رواه الترمذي وقال: هذا حديث غريب، باب الحكم في الدماء، رقم: १३१८

उजरत अबू सईद खुदरी और उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का धरशाह नकल फरमाते हैं के अगर आसमान व जमीन वाले सबके सब किसी मोमिन के कत्ल करने में शरीक हो जायें तो भी अल्लाह तआला उन सबको ओंधे मुंह जहन्नम में डाल देंगे. (तिरमिज़ी)

३१४- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كُلُّ ذَنْبٍ عَسَىٰ أَنْ يَغْفِرَهُ إِلَّا مَنْ مَاتَ مُشْرِكًا، أَوْ مُؤْمِنٌ قَتَلَ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا. رواه أبو داود، باب في تعظيم قتل المؤمن، رقم: ६२७०

उज्जरत अबू दरदा रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईशारा फरमाते हुवे सुना: हर गुनाह के बारे में ये उम्मीद है के अल्लाह तआला उसे माफ़ फरमा देंगे सिवाये उस शप्स के (गुनाह के) जो शिर्क की छालत में भरा हो या उस मुसलमान के (गुनाह के) जिसने किसी मुसलमान को जान भूल कर कत्ल किया हो. (अबू दाउद)

३१५- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا فَاعْتَبَطَ بِقَتْلِهِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا. رواه أبو داود، باب في

تعظيم قتل المؤمن، رقم: २७० سنن أبي داود، طبع دار الباز، مكة المكرمة

उज्जरत उबादा बिन सामित रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईशारा फरमाया: जिस शप्स ने किसी मोमिन को कत्ल किया और उसके कत्ल पर भुशी का छल्ला र किया अल्लाह तआला उसके न ईर्ज़ कुभूल फरमायेगे न नक़िल. (अबू दाउद)

३१६- عَنْ أَبِي بَكْرٍ قُرْظِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا تَوَاجَعَا الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ قَالَ: فَكُلْتُ أَوْ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ لَذَارَأٌ قَتَلَ صَاحِبَهُ. رواه مسلم، باب إذا تَوَاجَعَا الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، رقم: ७२०२

उज्जरत अबू बकरह रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईशारा फरमाते हुवे सुना: जब दो मुसलमान अपनी तलवारें लेकर एक दूसरे के सामने आये (और उनमें से एक दूसरे को कत्ल करदे) तो कातिल (कत्ल करने वाला) और मकतूल (कत्ल होने वाला) दोनों (दोज़्ख की) आग में होंगे. उज्जरत अबू बकरह रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने या किसी और ने अर्ज़ किया: या रसूलुल्लाह! कातिल का दोज़्ख में जाना तो जाहिर है लेकिन मकतूल (दोज़्ख में) क्यूं जायेगा? आप सल्लल्लाहु

अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ईसादिये के उसने भी तो अपने साथी को कत्ल करने का ईरादा किया था. (मुसलम)

३१८- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْكَبَائِرِ قَالَ: الْإِشْرَافُ بِاللَّهِ، وَغُفُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ. رواه البخاري، باب ما قيل في شهادة الزور، رقم: २६०३

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से कबीरा गुनाहों के बारे में दर्याफ्त किया (पूछा) गया (के कौन कौन से हैं?) आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला के साथ शिर्क करना, मां बाप की नाइरमानी करना, कत्ल करना और झूठी गवाही देना. (बुखारी)

३१८- عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤَبِّقَاتِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّخَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَآكُلُ الرِّيَاءِ، وَآكُلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزُّحْفِ، وَقُلْتُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤَمِّنَاتِ الْغَافِلَاتِ. رواه البخاري، باب قول الله تعالى: ان الذين ياكلون اموال اليتامى، رقم: २४७७

उजरत अबू धुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: सात उल्लोक कर देने (कत्ल, तबाह करने) वाले गुनाहों से बचो. सडाबा किराम रहियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! वो सात गुनाह कौनसे हैं? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला के साथ किसी को शरीक करना, जादू करना, नाइक किसी को कत्ल करना, सूद (व्याज) पाना, यतीम का माल पाना, (अपनी जान बचाने के लिये) जिहाद (ईस्लामी जंग) में ईस्लामी लश्कर (फौज) का साथ छोड़ कर भाग जाना और पाक जमान, ईमान वाली और पुरी बातों से बे-अबर औरतों पर जिना की तुहमत

(छलाम) लगाना. (बुधारी)

३१९- عَنْ وَالِدِ بْنِ الْأَسْمَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تُظْهِرِ الشَّعْمَةَ لِأَحَبِّكَ، فَمَرَّ حَمَةُ الْمُؤَيَّتِلِيكَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن

غريب، باب لا تظهر الشعمة لأحبك، رقم: २००७

उत्तरत वासिला बिन अस्कअ रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम अपने भाई की किसी मुसीबत पर भुशी का ईजहार न किया करो, हो सकता है के अल्लाह तआला उस पर रहम फरमा कर उसको उस मुसीबत से नजात दे दें और तुमको मुसीबत में मुजितला कर दें. (तिरमिजी)

३२०- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ غَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَهُ، قَالَ أَحْمَدُ: قَالُوا: مِنْ ذَنْبٍ قَدْ تَابَ مِنْهُ.

رواه الترمذی وقال: حديث حسن غريب، باب في وعيد من غيّر أخاه بذنب، رقم: २०००

उत्तरत मुआज बिन जबल रहियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स ने अपने (मुसलमान) भाई को किसी ऐसे गुनाह पर आर (शर्म) दिलाई जिससे वो तौबा कर चुका हो तो वो उस वक्त तक नहीं मरेगा जब तक फुद उस गुनाह में मुजितला न हो जाये. (तिरमिजी)

३२१- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرُ! فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا، إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَالْآرْجَعُ عَلَيْهِ.

رواه مسلم، باب بيان حال إيمان، رقم: २११७

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स ने अपने मुसलमान भाई को "अय काफिर" कहा तो कुछ उन दोनों में से ओक की तरफ ज़रूर लौटेगा. अगर वो शप्स वाकई काफिर हो गया था जैसा के उसने कहा तो ठीक है वरना कुछ फुद

کے ہونے والے کسی طرف سے آئے گا۔ (مسلمان)

۳۲۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: وَمَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ: عَدُوَّ اللَّهِ أَوَّلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَّ عَلَيْهِ. (وہو جزء من

الحديث) رواه مسلم، باب بيان حال ايمان ۰۰۰، رقم: ۲۱۷

حضرت ابو ذر رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو شخص کسی کو کفر کا کلمہ دے یا "اللہ کا دشمن" کہے تو اس کا خدا کا دھڑکاؤ ہوگا۔ (مسلمان)

۳۲۳- عَنْ عُمَرَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لَا حِيَةَ: يَا كَافِرُ أَفَهُوَ كَفَرْتَهُ. رواه الزوار و رجاله نقات، مجمع انوار ال ۱۴۱/۸

حضرت عمر بن حصین رضی اللہ عنہما سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جب کسی شخص نے اپنے بھائی کو "اے کافر" کہا تو یہ اس کو کفر کرنے کی طرف ہے۔ (مسلمان، مسند احمد، ج ۱)

۳۲۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَتَّبِعِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ لَعْنًا. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء

في اللعن واللعن، رقم: ۲۰۱۹

حضرت ابو مسعود رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ نبی کریم ﷺ نے فرمایا: جو شخص کسی کو لعن کرے تو اس کا لعن کرنا اس کے لئے نیک نہیں ہے۔ (مسلمان، مسند احمد، ج ۱)

۳۲۵- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَكُونُ اللَّعَّانُونَ شُفَعَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم، باب النهي عن لعن

النواب وغيرها، رقم: ۶۶۱

उजरत अबू दरदा रहियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जियादा लअनत करने वाले क्यामत के दिन न (गुनेहगारों के) सिफारिशी बन सकेंगे और न (अंगिया अलैहिमुस्सलाम की तफ्दीग के) गवाह बन सकेंगे. (मुस्लिम)

३२१- عَنْ ثَابِتِ بْنِ الصُّحَّاحِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ (وهو جزء من الحديث). رواه مسلم، باب بيان غلط تحريم قتل الإنسان نفسه

.....رقم: ३०३

उजरत साबित बिन जहडाक रहियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मोमिन पर लअनत करना (गुनाह के अतिभार से) उसको कत्ल करने की तरह है. (मुस्लिम)

३२२- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ: خِيَارُ عِبَادِ اللَّهِ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللَّهُ، وَشُيِّرَ عِبَادُ اللَّهِ الْمَسَاءُ وَنَ الْبُيُومَةِ، الْمُفْرَقُونَ بَيْنَ الْأَحْيَةِ الْبَاقُونَ لِلْبِرَاءِ الْعَتِ. رواه احمد وفيه: شهر ابن

حوشب وبقية رجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد ١٧٦/٨

उजरत अब्दुर्रहमान बिन गनम रहियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला के बेहतरीन भंदे वो हैं जिनको ट्रेण कर अल्लाह तआला याद आये. और भद-तरीन भंदे युग्लियां पाने (किसी की बुराई करने) वाले, दोस्तों में जुदाई डालने वाले और अल्लाह तआला के पाक-दामन भंदों को किसी गुनाह या किसी परेशानी में मुजितला करने की कोशिश में लगे रेहने वाले हैं. (मुस्नद अहमद, मजमउज-जवाईद)

३२३- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ سَوْءُ اللَّهِ ﷻ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ: إِنَّهُمَا لِعَدَبَانِ وَمَا يَعْدَبَانِ فِي كَيْفٍ، أَمَا هَذَا أَفْكَانٌ لَا يَسْتَبْرِمُنْ

بَوْلِهِ، وَأَمَّا هَذَا فَكَانَ يَمْشِي بِالتَّيْمَةِ (الحديث). رواه البخاري، باب الغيبة

००००: ७००२

इसलाम में अजबानस रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम दो कब्रों के पास से गुजरते तो आपने ईरशाह फरमाया: इन दोनों कब्र वालों को अजबान छोड़ दो रखा है और अजबान भी किसी बणी थीक पर नहीं छोड़ा (के जिससे बयना मुश्किल हो) इनमें से एक तो पेशाब की छींटों से नहीं बयता था और दूसरा गुगल-भोरी करता था. (बुखारी)

३२९- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَمَّا عَرَجَ بَنِي مُرَزَّثٍ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَطْفَارٌ مِنْ نَحَاسٍ يَغْمِسُونَ وَجُوهَهُمْ وَصُلُورَهُمْ، قُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لَحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ. رواه أبو داود، باب في الغيبة، رقم: ४८७८

इसलाम में अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब मैं मेअराज पर गया तो मेरा गुजर कुछ ऐसे लोगों पर हुआ जिनके नाभुन तांके के थे, जिनसे वो अपने चेहरों और सीनों को नोच नोच कर जल्मी कर रहे थे. मैंने जिब्रिल से पूछा के ये कौन लोग हैं? जिब्रिल ने बताया के ये लोग ईन्सानों का गोश्त खाया करते थे यानी उनकी जीवतें करते थे और उनकी आबज-रेजी (बे-ईज्जती) किया करते थे. (अबू दाउद)

३३०- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَارْتَفَعَتْ رِيحٌ مُنْتِنَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتَذَرُونَ مَا هَذِهِ الرِّيحُ؟ هَذِهِ رِيحُ الَّذِينَ يَقْتَابُونَ الْمُؤْمِنِينَ. رواه أحمد ورواه ثقات، صحيح الزوائد १७१/८

इसलाम में ज़ाबिर बिन अब्दुल्लाह रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के हम नबी के करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ थे के एक बहबू उठी. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया:

જાનતે હો યે બદબૂ કિસકી હૈ? યે બદબૂ ઉન લોગોં કી હૈ જો મુસલમાનોં કી ગીબત કરતે હૈ. (મુસ્નદે અહમદ, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૩૩- عَنْ أَبِي سَعْدٍ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْغِيبةُ أَشَدُّ مِنَ الزُّنَا قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! وَكَيْفَ الْغِيبةُ أَشَدُّ مِنَ الزُّنَا ؟ قَالَ : إِنَّ الرَّجُلَ لَيُزْنِي فَيُتَوَبُ فَيُتَوَبُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَإِنْ صَاحِبَ الْغِيبةِ لَا يُغْفَرُ لَهُ حَتَّى يَغْفِرَ مَا لَهُ صَاحِبُهُ . رواه البيهقي في شعب الإيمان ٣٠٦/٥

હઝરત અબૂ સઅદ ઔર હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ગીબત કરના ઝિના (હરામકારી) સે ઝિયાદા(બુરા) હૈ. સહાબા રદિયલ્લાહુ અન્હુમ ને અઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ગીબત કરના ઝિના સે ઝિયાદા (બુરા) કેસે હૈ? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આદમી અગર ઝિના કર લેતા હૈ ફિર તૌબા કર લેતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તૌબા કુબૂલ ફરમા લેતે હૈં. મગર ગીબત કરને વાલે કો જબ તક વો શખ્સ માફ ન કરદે જિસકી ઉસને ગીબત કી હૈ ઉસ વક્ત તક અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ઉસે માફ નહીં ક્રિયા જાતા. (બૈહકી)

૩૪- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ : قُلْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ : حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذًا وَكَذَا. تَعْنِي قَصِيرَةً. فَقَالَ : لَقَدْ قُلْتَ كَلِمَةً لَوْ مُرِجَ بِهَا الْبَحْرُ لَمَزَجَتْهُ، قَالَتْ : وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا، فَقَالَ : مَا أَحْبَبُّ أُنَى حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَإِنِّي لَنِي كَذَارٌ كَذًا . رواه ابو داود، باب في الغيبة، رقم ٤٨٧٥

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે કહા: બસ આપકો તો સફિયા કા પસ્તા-કદ (કમ હાઈટ કા) હોના કાફી હૈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમને ઐસા જુમલા કહા કે અગર ઇસ જુમલા કો સમુન્દર મેં મિલા દિયા જાએ તો ઇસ જુમલા કી કળવાહટ સમુન્દર કી નમકીની પર ગાલિબ આ (છા) જાએ. હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા યે ભી ફરમાતી હૈં કે એક મૌકા પર

મૈને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને એક શપ્થ્સ કી નકલ ઉતારી તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે ઈતના ઈતના યાની બહુત ઝિયાદા માલ ભી મિલે તબ ભી મુઝે પસંદ નહીં કે કિસી કી નકલ ઉતારું. (અબૂ દાઉદ)

૩૩૩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: اتَّقُوا مَا بَيْنَ يَدَيْهِ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ، فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ، فَقَدْ بَهْتَهُ. رواه مسلم، باب تحريم الغيبة، رقم: 7093

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ જાનતે હો કે ગીબત કિસકો કેહતે હૈ? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્જ કિયા: અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસૂલ હી ઝિયાદા જાનતે હૈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપને (મુસલમાન) ભાઈ (કી ગૈર મૌજૂદગી મેં ઉસ) કે બારે મેં ઐસી બાત કેહના જો ઉસે નાગવાર (નાપસંદ) ગુઝરે (બસ યહી ગીબત હૈ) કિસી ને અર્જ કિયા: અગર મૈં અપને ભાઈ કી કોઈ ઐસી બુરાઈ ઝિક કરું જો વાકિઅતન ઉસમેં હો (તો કયા યે ભી ગીબત હૈ?) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર વો બુરાઈ જો તુમ બયાન કર રહે હો ઉસમેં મૌજૂદ હૈ તો તુમને ઉસકી ગીબત કી, ઓર અગર વો બુરાઈ (જો તુમ બયાન કર રહે હો) ઉસમેં મૌજૂદ હી નહો તો ફિર તુમને ઉસ પર બુહતાન બાંધા (ઈલ્લામ લગાયા). (મુસ્લિમ)

૩૩૪- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ ذَكَرَ أَمْرًا بِشَىْءٍ لَيْسَ فِيهِ لِيَعْيَبَهُ بِهِ حَبْسَهُ اللَّهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَأْتِيَ بِتَفْصِيلٍ مَا قَالَ فِيهِ. رواه الطبرانی في الكبير ورجالته ثقات، صحيح الزوائد 1/363

હઝરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શપ્થ્સ

ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਦਨਾਮ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਖੇ ਉਸਮੇਂ ਐਸੀ ਭੁਰਾਓਂ ਭਯਾਨ ਕਰੇ ਜੋ ਉਸਮੇਂ ਨ ਚਲੇ ਤੋ ਅਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਉਸੇ ਦੋਸਤਾਪੀ ਕੀ ਆਗ ਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਰਖਮੇਗਾ ਧਯਾਂ ਤਕ ਕੇ ਵੋ ਉਸ ਭੁਰਾਓਂ ਕੋ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦੇ (ਐਸੇ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ). (ਤਭਰਾਨੀ, ਮਜ਼ਮੂਨ-ਭਵਾਓਂ)

੩੩੫- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ النَّاسَ بَيْنَهُمْ هَذِهِ لَيْسَتْ بِسَبَابٍ عَلَى أَحَدٍ، وَإِنَّمَا أَنْتُمْ وَلَدُ آدَمَ طَفَ الصَّاعِ لَمْ تَفْلَوْوْهُ لَيْسَ لِأَحَدٍ فَضْلٌ إِلَّا بِالدِّينِ، أَوْ عَمَلٍ صَالِحٍ حَسَبَ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لِأَحْسَنِ بَدْنًا يَخْلُجَانَا. (رواه أحمد 145/4)

ਉਯਰਤ ਉਕਬਾ ਬਿਨ ਅਮਿਰ ਰਹਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਲਾਹੁ ਸਲਲਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਕਰਮਾਯਾ: ਨਸਬ (ਪੀਠੀ) ਕੋਓਂ ਐਸੀ ਥੀਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭੁਰਾ ਕਢੋ ਐਸੇ ਆਰ(ਸਮ) ਦਿਲਾਓ. ਤੁਮ ਸਭਕੇ ਸਭ ਆਦਮ ਕੀ ਐਲਾਦ ਚੋ. ਤੁਮਫ਼ਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਉਸ ਸਾਅ (ਧਾਨੀ ਪੈਮਾਨੇ) ਕੀ ਤਰਹ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਤੁਮਨੇ ਭਰਾ ਨ ਚਲੇ ਧਾਨੀ ਕੋਓਂ ਭੀ ਤੁਮਮੇਂ ਕਾਮਿਲ (ਪੂਰਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ, ਓਰ ਐਕ ਮੇਂ ਕੁਓ ਨ ਕੁਓ ਨੁਕਸ (ਭਰਾਭੀ) ਹੈ. (ਤੁਮਮੇਂ ਸੇ) ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕੁਯੀਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਲਲਾਹੁ ਦੀਨ ਧਾ ਨੇਕ ਅਮਲ ਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਐਕ ਦੂਸਰੇ ਪਰ ਕੁਯੀਲਤ ਹੈ. ਆਦਮੀ (ਕੇ ਭੁਰਾ ਚੋਨੇ) ਕੇ ਲਿਖੇ ਧੇ ਭਯੁਤ ਹੈ ਕੇ ਵੋ ਕੁਓਸ਼ (ਭੇਸ਼ਮੀ ਕੀ), ਭੇਡੂਦਾ (ਭੇਕਾਰ) ਭਾਏਂ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਭਯੀਲ (ਕੰਯੂਸ) ਐਸੇ ਭੁਯਦਿਲ ਚੋ. (ਮੁਸਨਦੇ ਅਹਮਦ)

੩੩੬- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: بَيْتُ ابْنِ الْعَشِيرَةِ، أَوْ بَيْتُ رَجُلٍ الْعَشِيرَةِ، ثُمَّ قَالَ: ائْتُوا لِي، فَلَمَّا دَخَلَ الْإِنْسَانُ الْقَوْلَ، قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَيْسَ لَكَ الْقَوْلُ وَقَدْ قُلْتَ لَهُ مَا قُلْتَ، قَالَ: إِنَّ خَيْرَ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ وَدَّعَهُ - أَوْ تَرَكَهُ - النَّاسَ لِاتِّقَاءِ الْفَحْشَى. (رواه أبو داود، باب في حسن العشرة، رقم: 4791)

ਉਯਰਤ ਆਈਸ਼ਾ ਰਹਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ

अेक शप्स ने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ज्मिदमत में हाजिर होने की ईजाजत याही. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ये अपनी कौम का बुरा आदमी है. फिर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: इसको आने की ईजाजत दे दो. जब वो आ गया तो आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उससे नर्मी से गुफ्तगू (बातचीत) फरमाई. उसके जाने के बाद उजरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! आपने तो उस शप्स से बणी नर्मी से बात की जबके पेहले आपने उसी के बारे में फरमाया था (कि वो अपने कबीला का बहुत बुरा आदमी है) आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: क्यामत के दिन अल्लाह तआला के नजदीक बढ-तरीन दर्ज वाला वो शप्स होगा जिसकी बढ-कलामी (बुरी बातचीत) की वजह से लोग उससे मिलना जुलना छोण दें. (अबू दाउद)

फाईदा: रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने आने वाले शप्स के हक में मजम्मत (बुराई) के जो अल्फाज फरमाये इसका मकसद उकीकते-हाल से बा-अबर फरमा कर उस शप्स के फरेब (धोके) से लोगों को बचाना मकसूद था, बिहाजा ये गीबत में दाखिल नहीं. और आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का उस शप्स के आने पर नर्मी से गुफ्तगू करना इस बात की तालीम के लिये था के ऐसे लोगों के साथ सुलूक किस तरह करना चाहिए, इसमें उसकी ईस्लाह (सुधार) का पेहलू भी आता है. (मजाहिरे हक)

۳۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُؤْمِنُ غَرٌّ كَرِيمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَيْثٌ. رواه أبو داود، باب في حسن العشرة، رقم: ۴۷۹

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मोमिन लोला लोला शरीफ होता है और फासिक धोकेबाज, कमीना होता है. (अबू दाउद)

फाईदा: उदीस शरीफ का मतलब ये है के मोमिन की तबीअत में खालबाजी और मककारी नहीं होती, वो लोगों को तकलीफ पहुंचाने

ઔર ઉનકે બારે મેં બદગુમાની કરને સે અપની તબઈ શરાફત કી વજહ સે દૂર રેહતા હૈ. ઈસકે બરખિલાફ ફાસિક કી તબીઅત હી મેં ઘોકા-દહી ઔર મક્કારી હોતી હૈ, ફિત્ના વ ફસાદ ફૈલાના હી ઉસકી આદત હોતી હૈ. (તરજુમાનુસ્સુન્નહ)

૩૩૮- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ آذَى مُسْلِمًا فَقَدْ آذَانِي، وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللَّهَ. رواه الطبرانی في الأوسط وهو حديث

حسن بغير التكرار ૧૧/૧

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસને કિસી મુસલમાન કો તકલીફ દી ઉસને મુઝે તકલીફ દી ઔર જિસને મુઝે તકલીફ દી ઉસને યકીનન અલ્લાહ તઆલા કો તકલીફ દી યાની અલ્લાહ તઆલા કો નારાઝ કિયા. (તબરાની, જામિએ સગીર)

૩૩૯- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَبْغَضَ الرَّجُلُ إِلَى اللَّهِ الْإِسْلَامَ الْخَصِمُ. رواه مسلم. باب في الالاء الخصم. رقم: ૧૮૮૦

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા રિવાયત કરતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે નજદીક સબસે ઝિયાદા નાપસંદીદા શખ્સ વો હૈ જો સખ્ત ઝગળાવૂ હો. (મુસ્લિમ)

૩૪૦- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَلْعُونٌ مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا أَوْ مَكْرَبَهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب. باب

ما جاء في العيانة والفتن. رقم: ૧૧૧૧

હઝરત અબૂ બકર સિદીક રહિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ કિસી મુસલમાન કો નુકસાન પહુચાએ યા ઉસકો ઘોકા દે વો મલ્હીન (લઅનત, બુરા ભલા કેહને કે કાબિલ) હૈ. (તિરમિઝી)

३३१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ عَلَى أَنْاسٍ جُلُوسٍ فَقَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟ قَالَ: فَسَكُتُوا، فَقَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! أُخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا، قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ، وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب حديث خيركم

من يرجى خيره..... رقم: ४२७३

इज़रत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के यंद लोग बैठे हुवे थे. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनके पास आकर जणे हुवे और ईरशाह फरमाया: क्या मैं तुम्हें न बताऊँ के तुममें भला शम्स कौन है और बुरा कौन? इज़रत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं सहाबा रदियल्लाहु तआला अन्हुम जामोश रहे. आपने तीन मरतबा यही ईरशाह फरमाया. ईस पर अक शम्स ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! ज़रूर बताईये के हममें भला कौन है और बुरा कौन? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुममें सबसे भला शम्स वो है जिससे भलाई की उम्मीद की जाये और उससे बुराई का खतरा न हो और तुममें सबसे बुरा शम्स वो है जिससे भलाई की उम्मीद न हो और बुराई का खतरा लग्न रहे. (तिरमिज़ी)

३३२- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: النَّاسُ فِي ثَلَاثٍ: النَّاسُ هَمَاهِمٌ كَثُفَرٌ: الطُّغْنُ فِي النَّسَبِ وَالنَّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ. رواه

مسلم، باب إطلاق اسم الكفر على الطعن..... رقم: ४९७

इज़रत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: लोगो में दो जाते कुफ़ की हैं: नसब (नसब, पीण्डी के बारे) में तअन करना (भला बुरा केहना) और मुर्दों पर नौछा करना (बिल्ला कर रोना). (मुस्लिम)

૩૩૩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِ خَمُولًا تَعْمِدُ مَوْعِدًا تَخْلُقُهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب.

બાબ ما جافى السراء برقم: ۱۹۹۵

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપને ભાઈ સે ઝગળા ન કરો ઔર ન ઉસસે (ઐસા) મઝાક કરો (જિસસે ઉસકો તકલીફ પહુંચે) ઔર ન ઐસા વાદા કરો જિસકો પૂરા ન કર સકો. (તિરમિઝી)

૩૩૪- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: آيَةُ الْمَنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اتَّعَمَّنَ خَانَ. رواه مسلم، باب

عصال المنافق، رقم: ૨૧૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુનાફિક કી તીન નિશાનિયાં હે. જબ બાત કરે તો જૂટ બોલે, વાદા કરે તો ઉસકો પૂરા ન કરે ઔર જબ ઉસકે પાસ અમાનત રખવાઈ જાએ તો ખયાનત કરે. (મુસ્લિમ)

૩૩૫- عَنْ حَذِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ

الْجَنَّةَ ثَلَاثٌ. رواه البخاري، باب ما يكره من التهمة، رقم: ૬૦૭૧

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હે કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો થે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: યુગલખોર જન્નત મેં દાખિલ ન હો સકેગા. (બુખારી)

ફાઈદા: મતલબ યે હે કે યુગલખોરી (પીઠ પીછે બુરાઈ કરને) કી આદત ઉન સંગીન ગુનાહોં મેં સે હે જો જન્નત કે દાખલે મેં રુકાવટ બનને વાલે હે. કોઈ આદમી ઈસ ગંદી આદત કે સાથ જન્નત મેં દાખિલ ન હો સકેગા. હાં અગર અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલો કરમ સે કિસી કો માફ કરકે યા ઈસ જુર્મ કી સજા દેકર ઉસકો પાક કરદે તો ઉસકે બાદ

जन्नत में दाख़ला हो सकेगा. (मआरिफ़ुल उद्दीस)

३३१- عَنْ ثَعْلَبِ بْنِ فَاتِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَامَ قَائِمًا فَقَالَ: عُدِلَتْ شَهَادَةُ الزُّورِ بِالْإِشْرَاكِ بِاللَّهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَرَأَ: "فَاجْتَنِبُوا الرُّجُسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ حَتَّى تَخْلُقَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ" [الحج: ३०-३१]. رواه أبو داود، باب في

شهادة الزور، رقم: ३०११

उत्तरत थुरैम बिन फ़ातिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ओक दिन सुबह की नमाज़ पण्डी. जब आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम (नमाज़ से) फ़ारिग हुवे तो उठ कर बणे हो गये और ईरशाद फ़रमाया: जूटी गवाही अल्लाह तआला के साथ शिर्क के बराबर कर दी गई है. ये बात आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने तीन मरतबा ईरशाद फ़रमाई. फिर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये आयत पण्डी जिसका तरजुमा ये है: भुत-परस्ती की गंदगी से बचो और जूटी गवाही से बचो, यकसूई (पूरे ध्यान) के साथ बस अल्लाह ही के छोकर, उसके साथ किसी को शरीक करने वाले न हो. (अबू दाउद)

फ़ाईदा: मतलब ये है के जूटी गवाही शिर्क व भुत-परस्ती की तरह गंदगुनाह है और ईमान वालों को इससे जैसे ही परहेज़ करना (बचना) चाहिए जैसा के शिर्क व भुत-परस्ती से परहेज़ किया जाता है. (मआरिफ़ुल-उद्दीस)

३३२- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِعَيْنِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ، فَقَالَ لِمَنْ جُلٌّ: وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِنْ قُضِيَ مِنْ أَوَّلِهِ. رواه مسلم، باب من اقتطع حق مسلم، رقم: ३०३

उत्तरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फ़रमाया: जिस

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તીન આદમી ઐસે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ન ઉનસે ખાત ફરમાએંગે ન ઉનકો નઝરે-રહમત સે દેખેંગે, ન ઉનકો ગુનાહોં સે પાક કરેંગે, ઓર ઉન્હેં દર્દનાક અઝાબ દેંગે. યે આયત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને તીન મરતબા પઞ્હી. હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: યે લોગ તો સબ નાકામ હુવે ઓર ખસારા (નુકસાન) મેં રહે. યા રસૂલલ્લાહ! યે કૌન લોગ હૈં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપના તહબંદ (ટપ્નોં સે નીચે) લટકાને વાલા, એહસાન જતાને વાલા ઓર ઝૂટી કર્મે ખાકર અપના સૌદા ફરોખ્ત કરને (ખેચને) વાલા. (મુસ્લિમ)

૩૫- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ ضَرَبَ مَمْلُوكَهُ ظُلْمًا أَقْبَدَ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الطبراني ورواه ثقات.

صحیح الزوائد ૧/૧૩૭

હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો આકા (માલિક) અપને ગુલામ કો નાહક મારેગા કયામત કે દિન ઉસસે બદલા લિયા જાએગા. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: મુલાઝિમીન (નૌકરોં) કો મારના ભી ઈસ વઈદ (સજા કી ધમકી) મેં દાખિલ હૈ. (મઆરિફુલ-હદીસ)

मुसलमानों के बाहमी (आपसके) छप्तिलाइत (जगणे) को दूर करना

आयते कुआनी

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَ اخْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾

[अल عمران: १०३]

अल्लाह तआला का छरशाह छै: और तुम सब मिल कर
अल्लाह तआला की रस्सी (दीन) को मजबूत पकणे रहो और बाहम
ना-छत्तिफाकी मत करो. (सूरअ आले छमरान)

अछादीसे नबविया

३५२- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: **أَلَا أُغَيِّرُكُمْ
بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصَّيَّامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: صَلَاحُ
ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فُسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ.** رواه الترمذی وقال: هذا حديث
صحيح، باب في فضل صلاح ذات البين، رقم: २००९

छजरत अबू दरदा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते
हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने छरशाह करमाया: क्या
मैं तुमको रोजा, नमाज और सदका छैरात से अइजल दृज वादी थीज
न बताविं? सछाभा रदियल्लाहु तआला अन्हुम अजमछन ने अर्ज
किया: जर छरशाह करमाछये. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने
छरशाह करमाया: बाहमी (आपस का) छत्तिफाक सबसे अइजल छै
क्युंके आपसकी ना-छत्तिफाकी (दीन को) मूंडने वाली छै यानी जैसे छस्तरे
से सर के बाल अेक छम साफ छो जाते हैं जैसे छी आपस की लण्ठा छे
दीन पतम छो जाता छै. (तिरमिजी)

३५३- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أُمِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ:

لَمْ يَكْذِبْ مَنْ تَمَى بَيْنَ اثْنَيْنِ لِيُصْلِحَ. رواه أبو داود، باب في إصلاح ذات البين،

رقم: ६१२०

उम्मत हुमैद बिन अब्दुर्रहमान अपनी वाहिदा (मां) रदियल्लाहु तआला अन्हा से रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: जिस शप्स ने सुलउ (मेल मिलाप) कराने के लिये ओक फरीक की तरफसे दूसरे फरीक को (फर्जी भाते) पहुँचाएँ उसने जूट नहीं ओला यानी उसे जूट ओलाने का गुनाह नहीं होगा. (अबू दाउद)

३५४- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ: وَالَّذِي نَفْسِي

بِيَدِهِ مَا تَوَادَّ اثْنَانِ فَيَفْرُقَ بَيْنَهُمَا إِلَّا بَدَنِبٍ يُحْدِثُهُ أَحَدُهُمَا. (وهو طرف من

الحديث). رواه أحمد وأسناده حسن، مجمع الزوائد ३/३३६

उम्मत अब्दुल्लाह बिन उमर रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एरशाद फरमाया करते थे: कसम है उस जाते आली की जिसके कब्जा में मेरी जान है, आपसमें ओक दूसरे से मुहब्बत करने वाले दो मुसलमानों में कूट पणने की वजह इसके अलावा कोई नहीं होती के उनमें से किसी ओक से गुनाह सरजह हो जाओ. (मुस्नद अहमद, मजमूअ-जवाइद)

३५५- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْتَصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَحِلُّ

لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ

هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ. رواه مسلم، باب تحريم الهجر فوق ثلاثة أيام

..... رقم: १०३२

उम्मत अबू अय्यूब अन्सारी रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने एरशाद फरमाया: मुसलमान के लिये जाईज नहीं के अपने मुसलमान भाई से

ત્રીન રાતોં સે જિયાદા (કતઅ તઅલ્લુકી કરકે (નાતા તોળ કર)) ઉસે છોળે રખ્ખે કે દોનોં મિલે તો યે ઈધર કો મુંહ ફેર લે ઔર વો ઉધર કો મુંહ ફેર લે, ઔર દોનોં મેં અફઝલ વો હૈ જો (મેલજોલ કરને કે લિયે) સલામ મેં પહલ કરે. (મુસ્લિમ)

૩૫૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، لِمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ. رواه

ابوداؤد، باب في محبة الرجل أخاه، رقم: ૧૧૧૧

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કિસી મુસલમાન કે લિયે જાઈઝ નહીં કે અપને મુસલમાન ભાઈ સે ત્રીન દિન સે જિયાદા કતઅ તઅલ્લુક કરે (તઅલ્લુક તોળે). જિસ શખ્સ ને ત્રીન દિન સે જિયાદા કતઅ તઅલ્લુક રખ્ખા ઔર મર ગયા તો જહન્નમ મેં જાએગા. (અબૂ દાઉદ)

૩૫૨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَا يَجِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلَاثٌ فَلْيَلْقَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدْ اشْتَرَكَ فِي الْأَجْرِ، وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْإِنْفِمْ وَإِذَا أَحْمَدُ: وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهَجْرَةِ. رواه ابوداؤد، باب في محبة الرجل

أخاه، رقم: ૧૧૧૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હેં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મોમિન કે લિયે જાઈઝ નહીં કે અપને મુસલમાન ભાઈ સે (કતઅ તઅલ્લુક કરકે) ઉસે ત્રીન દિન સે જિયાદા છોળે રખ્ખે, લિહાઝા અગર ત્રીન દિન ગુઝર જાએ તો અપને ભાઈ સે મિલ કર સલામ કર લેના યાહિયે. અગર ઉસને સલામ કા જવાબ દે દિયા તો અજર વ સવાબ મેં દોનોં શરીક હો ગએ ઔર અગર સલામ કા જવાબ ન દિયા તો વો ગુનેહગાર હુવા ઔર સલામ કરને વાલા કતઅ તઅલ્લુકી (કે ગુનાહ) સે

निकल गया. (अबू दौद)

۳۵۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا يَكُونُ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ مُسْلِمًا فَوْقَ ثَلَاثَةٍ، فَإِذَا لَقِيَہُ سَلَّمَ عَلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كُلٌّ ذَلِكَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ، فَقَدْ بَاءَ بِأَثَمِهِ. رواه أبو داود، باب في حجرة الرجل أخاه ومعه: ۴۹۱۳

उत्तरत आर्धशा रदियल्लाहु तः । नन्दा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: किसी मुसलमान के लिये दुरुस्त नहीं के अपने मुसलमान भाई (से कतअ तअल्लुकी करके) उसे तीन दिन से जियादा छोड़े रफ्फे, बिछाजा जब उससे मुलाकात हो तो तीन मरतबा उसको सलाम करे, अगर वो येक मरतबा भी सलाम का जवाब न दे तो सलाम करने वाले का (तीन दिन कतअ तअल्लुकी कर) गुनाह भी सलाम का जवाब न देने वाले के ज़िस्मे हो गया. (अबू दौद)

۳۵۹- عَنْ هِشَامِ بْنِ غَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَجُزُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُصَارِمَ مُسْلِمًا فَوْقَ ثَلَاثٍ، وَأَنْهُمَا نَاكِحَانِ عَنِ الْحَقِّ مَا كَانَا عَلَى صِرَامِهِمَا، وَإِنْ أَوَّلُهُمَا قَتِلَا يَكُونُ سَبْعُهُ بِالْقَتْلِ، وَتَفَارُةٌ لَهُ، وَإِنْ سَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَقْبَلْ سَلَامَهُ، رَدَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ، وَرَدَّ عَلَى الْآخَرِ الشَّيْطَانُ، وَإِنْ مَاتَا عَلَى صِرَامِهِمَا لَمْ يَدْخُلَا الْجَنَّةَ وَلَمْ يَجْتَمِعَا فِي الْجَنَّةِ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح على شرط الشيخين) ۴۸۰/۱۲

उत्तरत हिशाम बिन आमिर रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: किसी मुसलमान के लिये जाईज नहीं के अपने मुसलमान भाई से तीन दिनों से जियादा कतअ तअल्लुकी रफ्फे और जब तक वो इस कतअ तअल्लुकी पर काईन रहेंगे हफ से हफ रहेंगे और उन दोनों में से जो (सुलह करने में) पहल करेगा उसका पहल करना उसके कतअ तअल्लुकी के गुनाह का इफकारा हो जायेगा।

ફિર અગર ઉસ પહલ કરને વાલે ને સલામ કિયા और दूसरे ने सलाम को कुभूल न किया और उसका जवाब न दिया तो सलाम करने वाले को ફરિश्ते જવાબ દેંગે और दूसरे को शैतान જવાબ દેગા. અગર ઈસી (પેહલી) કતઅ તઅલ્લુકી કી હાલત મેં દોનોં મર ગએ તો ન જન્નત મેં દાખિલ હોંગે ન જન્નત મેં ઈકકહે હોંગે. (ઈબ્ને હિબ્બાન)

૩૧૦- عَنْ قُصَاةِ بْنِ عُثَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ قَوْفَ ثَلَاثٍ فَهُوَ فِي النَّارِ إِلَّا أَنْ يَتَذَكَّرَهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ. رواه الطبرانی ورواه

رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۸/ ۱۳۱

હઝરત ફઝાલા બિન ઉબૈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈ સે તીન દિન સે ઝિયાદા કતઅ તઅલ્લુક કરે (અગર ઈસ હાલત મેં મર ગયા) તો જહન્નમ મેં જાએગા મગર યે કે અલ્લાહ તઆલા અપની રહમત સે ઉસકી મદદ ફરમાએ (તો દોઝખ સે બચ જાએગા). (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

૩૧૧- عَنْ أَبِي جَرَّاشٍ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً، فَهُوَ كَسَفِكَ ذِمَّةً. رواه أبو داود، باب في محررة الرجل إجماعاً،

رقم: ૬૧૧૦

હઝરત અબૂ ખિરાશ સુલમી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ ને (નારાઝગી કી વજહ સે) અપને મુસલમાન ભાઈ સે એક સાલ તક મિલના જુલના છોળે રખ્યા ઉસને ગોયા ઉસકા ખૂન કિયા યાની સાલ ભર કતઅ તઅલ્લુકી કા ગુનાહ और नाहक कत्ल करने का गुनाह करीब करीब હૈ. (અબૂ દાઉદ)

૩૧૨- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ آيَسَ أَنْ يَغْبِطَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ.

رواه مسلم، باب تحريش الشيطان ૦૦૦૦. رقم: ૪૧૦૨

હજરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: શૈતાન ઇસ બાત સે તો માયૂસ હો ગયા હૈ કે જઝીરએ અરબ મેં મુસલમાન ઉસકી પરસ્તિશ કરેં યાની કુફ્ર વ શિર્ક કરેં લેકિન ઉનકે દરમિયાન કિતના વ ફસાદ ફૈલાને ઔર ઉનકો આપસમેં ભળકાને સે માયૂસ નહીં હુવા. (મુસ્લિમ)

૩૧૩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمِيسٍ وَاثْنَيْنِ، فَيَغْفِرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ الْيَوْمَ لِكُلِّ أَمْرٍ لَا يَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا أَمْرًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحَاءٌ، فَيُقَالُ: أَرْكَوْا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا، أَرْكَوْا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا. رواه

مسلم، باب النهي عن الشحاء، رقم: 7017

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: હર પીર ઔર જુમેરાત કે દિન અલ્લાહ તઆલા કે સામને બંદોં કે આમાલ પેશ કિયે જાતે હૈં. યુનાંચે અલ્લાહ તઆલા ઉસ દિન હર ઉસ શખ્સ કી જો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાતા હો મગફિરત ફરમાતે હૈં, અલબત્તા વો શખ્સ ઇસ બખ્શિશ સે મહરૂમ રેહતા હૈ કે જિસકી અપને કિસી (મુસલમાન) ભાઈ સે દુશ્મની હો. (અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ફરિશ્તોં) કો કહા જાએગા: ઇન દોનોં કો રેહને દો જબ તક આપસમેં સુલહ વ સફાઈ ન કરલેં, ઇન દોનોં કો રેહને દો જબ તક આપસમેં સુલહ વ સફાઈ ન કરલેં. (મુસ્લિમ)

૩૧૪- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَطْلُعُ اللَّهُ إِلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ لَيْلَةَ النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لَجَمِيعِ خَلْقِهِ إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ. رواه الطبراني في الكبير والوسط والرجالهما ثقات، مجمع الزوائد ١٢٦/٨

હજરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ

ثقافت، الترغيب ١٥٨/٣

المظلوم، رقم: ٧٤٤٦

હઝરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક મુસલમાન કા દૂસરે મુસલમાન સે તઅલ્લુક એક ઈમારત કી તરહ હૈ જિસકા એક હિસ્સા દૂસરે હિસ્સા કી મઝબૂત કરતા હૈ. ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક હાથ કી ઉંગલિયાં દૂસરે હાથ કી ઉંગલિયોં મેં ડાલી (ઔર ઈસ અમલ સે યે સમજાયા કે મુસલમાનોં કો ઈસ તરહ આપસમેં એક દૂસરે કે સાથ જુળે રેહના ચાહિયે ઔર એક દૂસરે કી કુવ્વત કા ઝરિયા હોના ચાહિયે). (બુખારી)

੩੧੮- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ حَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا أَوْ عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ. رواه أبو داود، باب فيمن حَبَّبَ امرأة على زوجها، رقم: 2175

ਭਾਰਤ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਓ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਏ ਕਰਮਾਯਾ: ਜੋ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੀ ਔਰਤ ਕੋ ਉਸਕੇ ਸ਼ੌਹਰ ਕੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਯਾ ਕਿਸੀ ਗੁਲਾਮ ਕੋ ਉਸਕੇ ਆਕਾ ਕੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਭਯਨਕਾਏ ਵੋ ਭਮਮੇਂ ਸੇ ਨਹੀਂ। (ਅਬੂ ਏਉਏ)

੩੧੯- عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشُّفْرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ. (الحديث) رواه الترمذی، باب في فضل صلاح ذات البين، رقم: 2510

ਭਾਰਤ ਜੁਬੈਰ ਬਿਨ ਅਵਾਮ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਨਬਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਓ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਏ ਕਰਮਾਯਾ: ਤੁਮਸੇ ਪੇਖਵੀ ਉਮਮਤੋਂ ਕੀ ਭੀਮਾਰੀ ਤੁਮਫ਼ਾਰੇ ਅੰਦਰ ਸਰਾਯਤ ਕਰ (ਫੁਸ) ਗਈ. ਵੋ ਭੀਮਾਰੀ ਓਸਏ ਔਰ ਯੁਗ਼ ਹੈ ਜੋ ਮੂੰਡ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਮੈਂ ਧੇ ਨਹੀਂ ਕੇਹਤਾ ਕੇ ਭਾਲੋਂ ਕੋ ਮੂੰਡਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਲ੍ਕੇ ਧੇ ਈਨ ਕਾ ਸਫ਼ਾਯਾ ਕਰ ਦੇਤੀ ਹੈ (ਕੇ ਈਸ ਭੀਮਾਰੀ ਕੀ ਵਯਭ ਸੇ ਈਨਸਾਨ ਕੇ ਅਪ੍ਲਾਕ (ਕਿਰਦਾਰ, ਕੇਰੇਕਟਰ) ਤਯਾਭ ਵ ਭਰਭਾਏ ਓ ਜਾਤੇ ਹੈਂ). (ਤਿਰਮਿਜੀ)

੩੨੦- عَنْ عَطَاءِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْخُرَاسَانِيِّ رَجِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَصَالَحُوا يَلْتَقِبِ الْبُلُّ تَهَادُوا تَحَابُّوا وَتَلْتَقِبِ الشُّحَنَاءُ. رواه الإمام مالك في الموطأ، ما جاز في المهاجرة، ص 706

ਭਾਰਤ ਅਤਾ ਬਿਨ ਅਬ੍ਦੁਲ੍ਲਾਹੁ ਖੁਰਾਸਾਨੀ (ਰਹ.) ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹੁ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਓ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਏ ਕਰਮਾਯਾ: ਆਪਸਮੇਂ ਮੁਸਾਫ਼ਾ ਕਰੋ (ਓਸਸੇ) ਕੀਨਾ ਯਤਨ ਹੈ. ਜਾਤਾ ਹੈ. ਆਪਸਮੇਂ ਐਕ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਓਏਯਾ (ਤੋਓਫ਼ਾ) ਦਿਯਾ ਕਰੋ, ਭਾਭਮ (ਆਪਸਮੇਂ) ਯੁਭਭਤ ਪੈਦਾ ਓਤੀ ਹੈ ਔਰ ਦੁਸ਼ਮੀ ਦੂਰ ਓਤੀ ਹੈ. (ਮੁਅਤਾ ਈਮਾਮ ਮਾਲਿਕ)

મુસલમાન કી માલી ઇઆનત

(માલ સે મદદ)

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَعًا سَابِلٌ فِي كُلِّ سُبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ٢٦١]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: જો લોગ અપના માલ અલ્લાહ તઆલા કી રાહ (રાસ્તે) મેં ખર્ચ કરતે હૈં ઉન (કે માલ) કી મિસાલ ઉસ દાના કી સી હૈ જિસસે સાત બાલેં ઉગેં ઓર હર એક એક બાલ મેં ૧૦૦-૧૦૦ દાને હોં ઓર અલ્લાહ તઆલા જિસ (કે માલ) કો ચાહતા હૈ ઝિયાદા કરતા હૈ. ઓર અલ્લાહ તઆલા બળા ફથાજ ઓર બળે ઇલ્મ વાલા હૈ. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ [البقرة: ૨૭૪]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: જો લોગ અપને માલ અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં ખર્ચ કરતે હૈં ફિર ખર્ચ કરને કે બાદ ન ઓહસાન રખતે હૈં ઓર ન સતાતે હૈં, ઉન્હી કે લિયે અપને રબ કે હાં સવાબ હૈ ઓર ઉન પર ન કોઈ ડર હૈ ઓર ન વો ગમગીન (ઉદાસ) હોંગે. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا حُبَبْتُمْ﴾ [ال عمران: ૧૪૫]

અલ્લાહ તઆલા કા ઇરશાદ હૈ: હરગિઝ નેકી મેં કમાલ હાસિલ ન કર સકોગે યહાં તક કે અપની પ્યારી ચીઝ સે કુછ ખર્ચ કરો. (સૂરએ આલે ઇમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَيُطْعَمُونَ وَالطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِمْ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾

إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لِرَوْحِهِ اللَّهُ لَا تَرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا [المعر: ४]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: और वो लोग भावजूद जाने की रज्जत (शौक) और अलतिथाज (जरत) के भिस्कीन (गरीब) को और यतीम को और कैदी को जाने भिला देते हैं. केहते हैं हम तो तुमको भलज (सिई) अल्लाह तआला की रजा-जोई की गरज से जाना भिलाते हैं हम तुमसे किसी भदला और शुक्रिया के भ्वाडिशमंद नहीं हैं. (सूरअे दहर)

अछादीसे नभविया

३८०- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا أَنَا مُبْلَغٌ وَاللَّهُ يَهْدِي وَإِنَّمَا أَنَا قَائِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي. رواه الطبرانی في الكبير وهو حديث حسن.

الحامع الصغير १/३१०

उजरत मुआविया रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: मैं तो अल्लाह तआला का पैगाम लोगों तक पहुंचाने वाला हूं और छिदायत तो अल्लाह तआला ही देते हैं, मैं तो भाव तकसीम करने (भांटने) वाला हूं और अता करने वाले तो अल्लाह तआला ही हैं. (तभरानी, ज़भिअे सगीर)

३८१- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَطْعَمَ أَخَاهُ تُبْرَأَ حَتَّى يُشْبِعَهُ وَسَقَاهُ مَاءً حَتَّى يَرَوْهُ بَعْدَهُ اللَّهُ عَنِ النَّارِ سَبْعَ خَنَادِقٍ، بَعْدَ مَا بَيْنَ خَنْدَقَيْنِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً.

رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يعرجاه ووافقه الذهبي १/१२१

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: जो शम्स अपने (मुसलमान) भाई को पेट भर कर जाना भिलाता है और पानी पिळाता है अल्लाह तआला

اُتسے جہنم سے سات چنڈکے دُور فرما دیتے ہیں۔ دو چنڈکوں کا دُور مِیانی
 کُرسوا ۲۰۰ سال کی مِساہت (دُوری، کُرسوا) ہے۔ (مُستدرک حاکِم)

۳۷۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ مِنْ
 مُوجِبَاتِ الْمَغْفِرَةِ إِطْعَامُ الْمُسْلِمِ السَّفْبَانَ. رواه البيهقي في شعب

الایمان ۳/۲۱۷

حضرت جابر بن عبد اللہ رضی اللہ عنہما سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے
 فرمایا: جو مسلمان کو پانا پیلانا مگر کُرسوا کی
 وجہ سے کرنے والے آماہ میں سے ہے۔ (بیہقی)

۳۷۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا
 مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلَى غُرَى، كَسَاهُ اللَّهُ مِنَ خَضِرِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ أَطْعَمَ
 مُسْلِمًا عَلَى جَوْعٍ، أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقَى
 مُسْلِمًا عَلَى ظَمَأٍ، سَقَاهُ اللَّهُ عَذْوًا جَلَّ مِنْ الرُّحْنِيِّ الْمَحْتَمِمْ. رواه ابو داود،

باب فی فضل نفی الماء، رقم: ۱۶۸۲

حضرت ابو سعید رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: جو
 کسی مسلمان کو ننگے-پن کی حالت میں کپڑا پہنااتا ہے اُتسے
 جہنم کے سبب (دُور) لیاہا سے پہناائے۔ جو شمس
 کسی مسلمان کو بھوک کی حالت میں پانا پیلاتا ہے اُتسے
 جہنم کے فلوں میں سے لیاہا۔ جو شمس کسی
 مسلمان کو پھاس کی حالت میں پانی پیلاتا ہے اُتسے
 جہنم کے فلوں میں سے لیاہا۔ (ابو داؤد)

۳۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: أَيُّ
 الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ فَقَالَ: تَطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ

لَمْ تَعْرِفْ. رواه البخاری، باب اطعام الطعام من الاسلام، رقم: ۱۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે દરયાફત કિયા (પૂછા): ઇસ્લામ મેં સબસે બેહતર અમલ કૌનસા હૈ?
ઇરશાદ ફરમાયા: ખાના ખિલાના ઔર (હર એક કો) સલામ કરના
ખ્વાહ ઉસસે તુમહારી જાન પેહચાન હો યા ન હો. (બુખારી)

૩૮૫- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
اغْبُوا الرِّحْمَنَ ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ
بِسَلَامٍ . رواه الترمذی وقال هذا حديث حسن صحيح ، باب ما جاء في فضل اطعام
الطعام ، رقم : ૧૮૦૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ
ફરમાયા: રહમાન કી ઇબાદત કરતે રહો, ખાના ખિલાતે રહો ઔર
સલામ ફેલાતે રહો (ઇન આમાલ કી વજહ સે) જન્નત મેં સલામતી કે
સાથ દાખિલ હો જાઓગે. (તિરમિઝી)

૩૮૬- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ
لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ . قَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ! مَا الْحَجُّ الْمَبْرُورُ ؟ قَالَ : إِطْعَامُ
"الطَّعَامِ وَأَفْشَاءُ السَّلَامِ" . رواه أحمد ૩/૩૨૦

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: હજ્જે
મબરૂર કા બદલા જન્નત કે સિવા કુછ નહીં. સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ
તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: અલ્લાહ કે નબી! હજ્જે મબરૂર કયા હૈ?
ઇરશાદ ફરમાયા: (જિસ હજ મેં) ખાના ખિલાયા જાએ ઔર સલામ
ફેલાયા જાએ. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૮૮- عَنْ هَانِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ لَمَّا وَقَفَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ : يَا رَسُولَ
اللَّهِ ! أَيُّ شَيْءٍ يُوْجِبُ الْجَنَّةَ ؟ قَالَ : عَلَيْكَ بِحَسَنِ الْكَلَامِ وَبَذْلِ الطَّعَامِ .
رواه الحاكم وقال : هذا حديث مستقيم وليس له علة ولم يصرحوا بواقعة النهي ૧/૨૩

હઝરત હાની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે જબ વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવે તો અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કૌનસા અમલ જન્નત કો વાજિબ કરને વાલા હૈ? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમ અચ્છી બાત કરને ઓર ખાના ખિલાને કો લાઝિમ (ઝરૂરી) પકળો. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۳۷۸- عَنْ الْمَعْرُورِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالرَّبَذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غَلَامِهِ حُلَّةٌ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ لَقَالَ: إِنِّي سَأَيْتُ رَجُلًا لَقِيتُهُ بِأَمِّهِ، لَقَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا ذَرٍّ! أَعْيَرْتَهُ بِأَمِّهِ؟ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ، إِخْوَانُكُمْ خَوَلُوكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلَا تَكْلُفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعَيْنُوهُمْ . رواه البخاري، باب المعاسي من امر

الحاجلية ۰۰۰: رقم ۳۰

હઝરત મઅરૂર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે મેરી હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે મકામે રબજા મેં મુલાકાત હુઈ. વો ઓર ઉનકા ગુલામ એક હી કિસ્મ કા લિખાસ પેહને હુવે થે. મૈને ઉનસે ઈસ બારે મેં પૂછા (કે કયા બાત હૈ આપકે ઓર ગુલામ કે કપળો મેં કોઈ ફર્ક નહીં હૈ) ઈસ પર ઉન્હોને યે વાકિઆ બયાન કિયા કે એક મરતબા મૈને અપને ગુલામ કો ખુરા ભલા કહા ઓર ઈસી સિલસિલે મેં ઉસકો માં કી ગૈરત દિલાઈ. (યે ખબર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો પહુંચી) તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અબૂઝર! કયા તુમને ઈસકો માં કી ગૈરત દિલાઈ હૈ? તુમમેં અભી જાહિલિયત કા અસર બાકી હૈ. તુમ્હારે માતહત (લોગ) તુમ્હારે ભાઈ હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકો તુમ્હારા માતહત (નીચે, નિગરાની મેં) બનાયા હૈ. લિહાજા જિસકે માતહત ઉસકા ભાઈ હો ઉસકો વહી ખિલાએ જો ખુદ ખાએ ઓર વહી પેહનાએ જો ખુદ પેહને. માતહતો સે વો કામ ન લો જો ઉન પર બોઝ બન જાએ

ਐਸਾ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਕਾਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਥਾ ਭਰੇ। (ਭੁਖਾਰੀ)

੩੮੯- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَيْئًا قَطُّ فَقَالَ: لَا. رواه مسلم، باب في سؤاله ﷺ، رقم: ੧੦੧੮

ਉਭਰਤ ਜ਼ਾਬਿਰ ਬਿਨ ਅਬਦੁਲਲਾਹੁ ਰਹਿਯਲਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁਮਾ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਐਸਾ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰੋ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਲਾਹੁ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਸੇ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੀਆ ਗਿਆ ਏ ਐਸਾ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਈਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਆ ਏ। (ਮੁਸਲਿਮ)

ਫ਼ਾਇਦਾ: ਮਤਲਬ ਏ ਹੈ ਕੇ ਆਪ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ (ਮਾਂਗਨੇ ਵਾਲੇ) ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਅਪਨੀ ਭਖਾਨਾ ਪਰ ਸਾਫ਼ ਈਨਕਾਰ ਕਾ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਂਦੇ ਏ। ਐਸਾ ਆਪਕੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਏ ਤਾਂ ਫੀਰਨ ਈਨਾਯਤ ਕਰਮਾ ਦੇਂਦੇ ਐਸਾ ਐਸਾ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੁਝ ਨ ਏ ਤਾਂ ਵਾਧਾ ਕਰਮਾ ਦੇਂਦੇ ਏ ਆਮੋਸ਼ੀ ਈਫ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਏ ਮੁਨਾਸਿਬ ਅਲਾਜ ਮੇਂ ਉਭਰ ਕਰਮਾ ਦੇਂਦੇ ਏ ਦੁਆਇਆ ਜੁਮਲੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਕਰਮਾ ਦੇਂਦੇ (ਮਜ਼ਹਿਬ ਕੇ)

੩੯੦- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:

أَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَاعْوِذُوا الْمَرِيضَ، وَفُكِّرُوا الْعَالِيَّ. رواه البخاري، باب

قول الله تعالى: كلوا من طيبات ما رزقكم ੦੦੦੦੦ رقم: ੩੯੯੩

ਉਭਰਤ ਅਬੂ ਮੁਸਾ ਅਸ਼ਅਰੀ ਰਹਿਯਲਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਸੇ ਰਿਵਾਯਤ ਹੈ ਕੇ ਨਬਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਵਮ ਨੇ ਈਰਸ਼ਾਦ ਕਰਮਾਯਾ: ਭੁੱਕੇ ਦੀ ਖਾਨਾ ਖਿਲਾਓ, ਬੀਮਾਰ ਦੀ ਈਯਾਦਤ (ਮਿਜ਼ਾਜ ਪੁਰਸੀ) ਕਰੋ ਐਸਾ (ਨਾਫ਼ਕ) ਕੇਹੀ ਕੋਰਿਛਾਈ ਦਿਲਾਨੇ (ਫੁਲਾਨੇ) ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। (ਭੁਖਾਰੀ)

੩੯੧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ

عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا ابْنَ آدَمَ! مَرَضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي، قَالَ: يَا

رَبِّ! كَيْفَ أَعُوذُكَ؟ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ

عِبْدِي لِكُلِّ مَرَضٍ فَلَمْ تَعُدَّهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي

عِنْدَهُ؟ يَا ابْنَ آدَمَ! اسْتَطَعْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي، قَالَ: يَا رَبِّ! وَكَيْفَ

أَطْعِمُكَ؟ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اسْتَطَعْتُكَ

عَبْدِي فَلَا تَطْعِمُهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ
عِنْدِي؟ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتَكَ فَلَمْ تَسْقِنِي، قَالَ: يَا رَبِّ! كَيْفَ
اسْقَيْتَكَ؟ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: اسْقَاكَ عَبْدِي فَلَا تَطْعِمُهُ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ اسْقَيْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي. رواه مسلم، باب فضل

عيادة المريض، رقم: १००६

छज्जरत अबू दुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत छै के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने छरशाह करमाया: अल्लाह
तआला कयामत के दिन करमाअेंगे: आदम के भेटे! मैं बीमार छुवा
तुमने मेरी छयाहत नहीं की? भंदा अर्ज करेगा: अय मेरे रब! मैं कैसे
आपकी छयाहत करता, आप तो रब्बुल-आलमीन हैं (बीमार होने के
औन से पाक हैं) अल्लाह तआला करमाअेंगे: क्या तुम्हें मालूम नहीं था
के मेरा कुलां भंदा बीमार था, तुमने उसकी छयाहत न की. क्या तुम्हें
मालूम नहीं था के तुम अगर उसकी छयाहत करते तो मुझे उसके पास
पाते? आदम के भेटे! मैंने तुमसे पाना मांगा तुमने मुझे नहीं पिलाया.
भंदा अर्ज करेगा: अय मेरे रब! मैं आपको कैसे पाना पिलाता, आप
तो रब्बुल-आलमीन हैं? अल्लाह तआला करमाअेंगे: क्या तुम्हें
मालूम नहीं था के मेरे कुलां भंदा ने तुमसे पाना मांगा था तुमने उसको
पाना नहीं पिलाया, क्या तुम्हें मालूम नहीं था के तुम अगर उसको
पाना पिलाते तो तुम उसका सवाब मेरे पास पाते? आदम के भेटे! मैंने
तुमसे पानी मांगा था तुमने मुझे पानी नहीं पिलाया. भंदा अर्ज करेगा:
अय मेरे रब! मैं आपको कैसे पानी पिलाता, आप तो रब्बुल-
आलमीन हैं? अल्लाह तआला करमाअेंगे: मेरे कुलां भंदा ने तुमसे
पानी मांगा था तुमने उसको नहीं पिलाया, अगर तुम उसको पानी
पिलाते तो तुम उसका सवाब मेरे पास पाते. (मुस्लिम)

३८१- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا صَنَعَ
لَا حِدَ كُمْ سَائِمَةٌ طَعَامَهُ ثُمَّ جَاءَهُ بِهِ، فَقَدْ وَلِيَ حَرَّةً وَذَخَانَةً،
فَلْيَقْعِدْهُ مَعَهُ، فَلْيَأْكُلْ، فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْقُومًا فَلْيَلَا، فَلْيَضَعْ فِي

يَدِهِ مِنْهُ أَكْلَةً أَوْ أَكْلَتَيْنِ. رواه مسلم، باب اطعام المملوك مما يأكل.....

رقم: ૬૩૧૪

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમમેં સે કિસી કા ખાદિમ (નોકર) ઉસકે લિયે ખાના તય્યાર કરે ફિર વો ઉસકે પાસ લેકર આએ જબકે ઉસને ઉસકે પકાને મેં ગમીં ઓર ધુંવેં કી તકલીફ ઉઠાઈ હૈ તો માલિક કો ચાહિયે કે ઉસ ખાદિમ કો ભી ખાને મેં અપને સાથ બિઠાએ ઓર વો ભી ખાએ. અગર વો ખાના થોળા હો (જો દોનોં કે લિયે કાફી ન હો સકે) તો માલિક કો ચાહિયે કે ખાને મેં સે એક દો લુકમે હી ઉસ ખાદિમ કો દે દે. (મુસ્લિમ)

૩૮૫- عَنْ أَبِي عُبَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا إِلَّا كَانَ فِي حِفْظِ اللَّهِ مَا دَامَ مِنْهُ عَلَيْهِ خِرْقَةٌ

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في ثواب من كسا مسلماً، رقم:

૨૬૮૬

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમા ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો મુસલમાન કિસી મુસલમાન કો કપળા પેહનાતા હૈ તો જબ તક પહનને વાલે કે બદન પર ઉસ કપળે કા એક ટુકળા ભી રેહતા હૈ, પેહનાને વાલા અલ્લાહ તઆલા કી હિફઝત મેં રેહતા હૈ. (તિરમિઝી)

૩૮૬- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مُنَاوَلَةُ

الْمُسْتَكِينِ ثَقِيَّةٌ سَوِيَّةٌ. رواه الطبرانی في الكبير والبيهقي في شعب الإيمان و

الضياء وهو حديث صحيح، الجامع الصغير ૧૦૪/૨

હઝરત હારિસા બિન નુઅમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મિસ્કીન કો અપને હાથ સે દેના બુરી મૌત સે બચાતા હૈ. (તબરાની, બૈહકી, ઝિયાઅ, જામિઅ સગીર)

۳۸۷- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْخَارُونَ الْمُسْلِمَ الْأَمِينَ الَّذِي يُنْقِذُ - وَرُبَّمَا قَالَ يُعْطَى - مَا أَمُرُ بِهِ، فَيُعْطِيهِ كَامِلًا مُؤَقَّرًا، طَيِّبَةً بِه نَفْسُهُ، لِيُذَقَّعَهُ إِلَى الَّذِي أَمُرُ لَهُ بِهِ أَحَدَ الْمُتَصَدِّقِينَ. رواه مسلم، باب

اجراء الخارون الامين رقم: ۲۳۶۳

હઝરત અબૂ મૂસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો મુસલમાન અમાનતદાર ખજાંચી જો માલિક કે હુકમ કે મુતાબિક ખુશ-દિલી સે જિતના માલ જિસે દેને કો કહા ગયા હૈં ઉતના ઉસે પૂરા પૂરા દે દે તો ઉસે ભી માલિક કી તરહ સદકા કરને કા સવાબ મિલેગા. (મુસ્લિમ)

۳۸۸- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَفْرُسَ غَرَسًا إِلَّا كَانَ مَا أَكَلَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ، وَمَا سَرَقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ، وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ مِنْهُ فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ، وَمَا أَكَلَتِ الطَّيْرُ فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ، وَلَا يَرْزُؤُهُ أَحَدٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ. رواه مسلم، باب فصل الفرس والزرع، رقم: ۲۹۶۸.

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો મુસલમાન દરખ્ત લગાતા હૈં ફિર ઉસમેં સે જિતના હિસ્સા ખા લિયા જાએ વો દરખ્ત લગાને વાલે કે લિયે સદકા હો જાતા હૈં ઓર જો ઉસમેં સે ચુરા લિયા જાએ વો ભી સદકા હો જાતા હૈં યાની ઉસ પર ભી માલિક કો સદકા કા સવાબ મિલતા હૈં ઓર જિતના હિસ્સા ઉસમેં સે દરિન્દે ખા લેતે હૈં વો ભી ઉસકે લિયે સદકા હો જાતા હૈં ઓર જિતના હિસ્સા ઉસમેં સે પરિન્દે ખા લેતે હૈં વો ભી ઉસકે લિયે સદકા હો જાતા હૈં. (ગરજ યે કે) જો કોઈ ઉસ દરખ્ત મેં સે કુછ (ભી ફલ વગેરા) લેકર કમ કર દેતા હૈં તો વો ઉસ (દરખ્ત લગાને વાલે) કે લિયે સદકા હો જાતા હૈં. (મુસ્લિમ)

۳۸۹- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ أَحْبَبَ أَرْضًا مَيْتَةً، فَلَمْ يَنْهَ أَجَرَ (الْحَلِيت). رواه ابن حبان (واستاده على شرط مسلم) ۱۱/۱۱۵

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ બંજર ઝમીન (જિસ ઝમીન પર ખેતી ન હો સકે) કો કાશત (ખેતી) કે કાબિલ બનાતા હૈ તો ઉસે ઇસકા અજર મિલતા હૈ. (ઇબ્ને હિબ્બાન)

૩૧૦- عَنْ الْقَاسِمِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِي الرِّدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا مَرَبُوهٌ يَقْرُسُ غَرَسًا بِدِمَشْقَ فَقَالَ لَهُ: أَتَفْعَلُ هَذَا وَأَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: لَا تَفْعَلُ عَلَيَّ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ غَرَسَ غَرَسًا لَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ آدَمِيٌّ وَلَا خَلْقٌ مِنْ عِلْقِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ. رواه أحمد ૬૬૬/૧

હઝરત કાસિમ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે દમિશક મેં હઝરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે પાસ સે એક શખ્સ ગુઝરે. ઉસ વક્ત હઝરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કોઈ પૌદા લગા રહે થે. ઉસ શખ્સ ને અબૂ દરદા સે કહા: કયા આપ ભી યે (દુન્યાવી) કામ કર રહે હૈં હાલાંકે આપ તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સહાબી હૈં. હઝરત અબૂ દરદા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: મુઝે મલામત કરને (બુરા કેહને) મેં જલ્દી ન કરો, મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ પૌદા લગાતા હૈં ઔર ઉસમે સે કોઈ ઇન્સાન યા અલ્લાહ તઆલા કી મખ્લૂક મેં સે કોઈ મખ્લૂક ખાતી હૈં તો વો ઉસ (પૌદા લગાને વાલે) કે લિયે સદકા હોતા હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૧૧- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ رَجُلٍ يَقْرُسُ غَرَسًا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ مِنْ الْأَجْرِ قَدْرَ مَا يَخْرُجُ مِنْ ثَمَرِ ذَلِكَ الْغَرَسِ. رواه أحمد ૬૧૦/૨

હઝરત અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ પૌદા લગાતા હૈં ફિર ઉસ દરખ્ત સે જિતના ફલ પૈદા હોતા હૈં અલ્લાહ તઆલા ફલ કી પૈદાવાર કે બકદ્ર (બરાબર) પૌદા લગાને વાલે કે લિયે અજર લિખ દેતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

੩੯੨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ

وَيُتِيبُ عَلَيْهَا - رواه البخاري ، باب البكافة في الهبة ، رقم : ੨੦੮੦

ਉਯਰਤ ਆਈਸ਼ਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਫ਼ਰਮਾਤੀ ਹੈਂ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਉਦਯਾ (ਤੋਹਫ਼ਾ) ਫੁਜ਼ੂਲ
ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਥੇ ਔਰ ਉਸਕੇ ਜਵਾਬ ਮੇਂ (ਜਵਾਬ ਉਸੀ ਵਕਤ ਯਾ ਦੂਸਰੇ ਵਕਤ) ਯੁਫ਼
ਭੀ ਅਤਾ ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਥੇ. (ਯੁਯਾਰੀ)

੩੯੩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ أَعْطَى عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَتْنِ بِهِ، فَمَنْ آتَى
بِهِ فَقَدْ شَكَرَهُ وَمَنْ كَتَمَهُ فَقَدْ كَفَرَهُ - رواه ابو داود ، باب في شكر المعروف ،

رقم : ੬੮੧੩

ਉਯਰਤ ਜਾਬਿਰ ਬਿਨ ਅਬਦੁਲਾਹੁ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਤਆਲਾ
ਅਨ੍ਹੁਮਾ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ
ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਜਿਸ ਸ਼ਾਘਸ਼ ਤੋ ਉਦਯਾ ਦਿਯਾ ਜਾਓ ਅਗਰ ਉਸਕੇ ਪਾਸ
ਭੀ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੁਝ ਓ ਤੋ ਉਸਕੇ ਭਦਲੇ ਮੇਂ ਉਦਯਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਤੋ ਦੇ ਦੇਨਾ
ਯਾਹਿਯੇ ਔਰ ਅਗਰ ਕੁਝ ਨ ਓ ਤੋ (ਯਨੌਰੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਯਾ) ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼
ਕਰਨੀ ਯਾਹਿਯੇ ਕਧੁੰਕੇ ਜਿਸਨੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੀ ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਯਾ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿਯਾ ਔਰ
ਜਿਸਨੇ (ਤਾਰੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਦੀ ਭਦਕੇ ਅੇਹਸਾਨ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋ) ਫ਼ੁਪਾਯਾ ਉਸਨੇ
ਨਾਸ਼ੁਕੀ ਦੀ. (ਅਯੂਫ਼ਾਉਫ਼)

੩੯੪- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَجْتَمِعُ الشُّحُّ

وَالْإِيمَانُ فِي قَلْبٍ عَبْدٍ أَبَدًا. (وهو جزء من الحديث) رواه النسائي ، باب فضل من

عمل في سبيل الله رقم : ੩੧੧੨

ਉਯਰਤ ਅਯੂ ਹੁਰੈਰਾ ਰਹਿਯਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹੁ ਰਿਵਾਯਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੇ
ਰਸੂਲੁਲਾਹੁ ਸਵਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਫ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਾ: ਭੰਫ਼ਾ ਕੇ
ਹਿਲ ਮੇਂ ਕਾਭੀ ਯੁਸ਼ਲ (ਕੰਜ਼ੂਸੀ) ਔਰ ਓਮਾਨ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਓ ਸਕਤੇ. (ਨਸਾਓ)

੩੯੫- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَدْخُلُ

الْجَنَّةَ حَبَّ وَلَا بَخِيلٌ وَلَا مَنَّانٌ . رواه الترمذی وقال : هذا حديث حسن غریب .

باب ما جاء في البخل رقم : ۱۹۶۳

उत्तरत अबू बकर सिद्दीक रदियल्लाहु तआला अन्हु से
 रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद
 इरमाया: धोकाभाज, बप्पील और ओहसान जताने वाला जन्नत में
 दाखिल नहीं होगा. (तिरमिजी)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

ઇખ્લાસે નિયત

(નિયત ખાલિસ, સહીહ કરના)

અલ્લાહ તઆલા કે અવામિર (હુકમો) કો
મહઝ (સિફ) અલ્લાહ તઆલા કી રઝામંદી કે
લિયે પૂરા કરના

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ
رَبِّهِ صَوَّ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ [البقرة: ١١٢]

એક જગહ ઈરશાદ હે: હાં જિસને અપના ચેહરા અલ્લાહ
તઆલા કે સામને રુકા દિયા ઓર વો મુખ્લિસ ભી હો તો એસે શખ્સ કો
ઉસકા અજર ઉસકે રબ કે પાસ મિલતા હે. એસે લોગોં પર ન કોઈ ખોફ
હોગા ન વો ગમગીન (ઉદાસ) હોંગે. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا تَفْقَهُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ﴾ [البقرة: ٢٧٧]

એક જગહ ઈરશાદ હે: ઓર અલ્લાહ તઆલા કી રઝામંદી હી
કે લિયે ખર્ચ ક્રિયા કરો. (સૂરએ બકરહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ
الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَخَّرَ لِلشَّكْرِينَ﴾ [ال عمران: ١٤٥]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈ-શાદ હે: જો શખ્સ દુનિયા મેં અપને
અમલ કા બદલા ચાહેગા ઉસે દુનિયા હી મેં દે દેંગે (ઓર આખિરત મેં

उसके लिये कोई हिस्सा नहीं होगा) और जो शम्स आभिरत का बदला याहेगा हम उसको आभिरत का सवाब अता करमायेंगे (और दुनिया में भी देंगे) और हम बहुत जल्द शुक्रगुजारों को बदला देंगे यानी उन लोगों को बहुत जल्द बदला देंगे जो आभिरत के सवाब की निर्यत से अमल करते हैं. (सूरअे आले ईमरान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجِرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الشعراء: ११०]

(छतरत सालेह अलैहिस्सलाम ने अपनी कौम से इरमाया) मैं तुमसे इस तप्लीग पर कोई बदला नहीं याहता. मेरा बदला तो रब्बुल-आलमीन ही के जिम्मे है. (सूरअे शुअरा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُضْطَرُونَ﴾ [الروم: ३९]

अेक जगह ईरशाह है: और जो सदका मलज (सिर्क) अल्लाह तआला की रजा-जोई (रजा हासिल करने) के ईरादे से देते हो तो जो लोग ऐसा करते हैं वही लोग अपना भाल और सवाब बण्डाने वाले हैं. (सूरअे उम)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ غَوَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ [الاعراف: १९]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और भास उसी की ईबादत करो और उसी को पुकारो. (सूरअे अअराफ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ الْقَوْلُ مِنْكُمْ﴾ [الحج: ३७]

अेक जगह ईरशाह है: अल्लाह तआला के पास न तो इन कुभानियों का ओशत पहुंचता है और न ही इनका भून, भदे इनके पास तो तुम्हारी परहेजगारी पहुंचती है यानी इनके यहां तो तुम्हारे दिवी जज्बात देभे जाते हैं. (सूरअे हज)

अछाहीसे नबविया

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ. رواه مسلم، باب تحريم ظلم المسلم، ۰۰۰۰، رقم: ۶۵۱۳

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु रिवायत इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: बेशक अल्लाह तआला तुम्हारी सूरतों और तुम्हारे मालों को नहीं देखते बल्के तुम्हारे दिलों को और तुम्हारे आमाव को देखते हैं. (मुस्लिम)

ईर्छा: यानी अल्लाह तआला के यहां रज़ामेंदी का ईस्ला तुम्हारी सूरतों और तुम्हारे मालों की बुनियाद पर नहीं होगी बल्के तुम्हारे आमाव को देख कर होगी के दिल में कितना छप्पलास था.

۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَإِنَّمَا لِأَمْرٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَرَوُّهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ. رواه البخاري، باب النية في الإيمان، رقم: ۶۶۸۹

उजरत उमर बिन अत्ताब रदियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: सारे आमाव का दारो महार निश्चयत ही पर है, और आदमी को वही मिलेगा जिसकी उसने निश्चयत की होगी. लिखाजा जिस शप्स ने अल्लाह तआला और उसके रसूल के लिये छिजरत की (वतन को हमेशा के लिये छोड़ा) यानी अल्लाह तआला और उसके रसूल की पुश्नूदी के सिवा उसकी छिजरत की कोई और वजह न थी तो उसकी छिजरत अल्लाह तआला और उसके रसूल ही के लिये होगी यानी उसको उस छिजरत का सवाब मिलेगा. और जिस शप्स ने किसी दुन्यावी गरज या किसी औरत से निकाल करने के लिये छिजरत की तो (उसकी छिजरत

अल्लाह तआला और उसके रसूल के लिये न छोड़ी बल्के) जिस दूसरी गरज और निव्यत से उसने हिजरत की है (अल्लाह तआला के नजदीक भी) उसकी हिजरत उसी (गरज) के लिये समझी जायेगी. (बुखारी)

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا يَنْتَفُئُ النَّاسُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ. رواه ابن ماجه، باب النية، رقم: ۴۲۲۹

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: (क्यामत के दिन) लोगों को उनकी निव्यतों के मुताबिक उकाया जायेगा यानी हर अंक के साथ उसकी निव्यत के मुताबिक मामला होगा. (छोने माजा)

۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَفْزُزُ جَيْشُ الْكُفَّةِ، إِذَا كَانُوا بَيْدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ يُخَسَفُ بِأُولِهِمْ وَآخِرِهِمْ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يُخَسَفُ بِأُولِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَفِيهِمْ أَسْوَاقُهُمْ وَمَنْ تَس مِنْهُمْ؟ قَالَ: يُخَسَفُ بِأُولِهِمْ وَآخِرِهِمْ، ثُمَّ يَفْعَلُونَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ. رواه البخاري، بسند كوفي الاسواق، رقم: ۲۱۱۸

उजरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अंक लश्कर (कैज) जानअे कअभा पर यण्डाई की निव्यत से निकलेगा. जब वो अंक यटयल मैदान में पहुँचेगा तो उन सबको जमीन में धंसा दिया जायेगा. उजरत आईशा रदियल्लाहु तआला अन्हा फरमाती हैं: मैंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! सबको कैसे धंसा दिया जायेगा जबके वहाँ भाजार वाले भी होंगे और वो लोग भी होंगे जो उस लश्कर में शामिल नहीं होंगे? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: सबको धंसा दिया जायेगा फिर अपनी अपनी निव्यतों के मुताबिक उनका उशर होगा यानी क्यामत वाले दिन उनकी निव्यतों के मुताबिक उनसे मामला किया जायेगा. (बुखारी)

۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَقَدْ

تَرَكْتُمْ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا، وَلَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ، وَلَا قَطَعْتُمْ مِنْ وَادٍ إِلَّا وَهُمْ مَعَكُمْ فِيهِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَكَيْفَ يَكُونُونَ مَعَنَا وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ؟ قَالَ: حَسَبُهُمُ الْعَدْرُ رواه ابو داود، باب

الرحضة في القعود من المعركة، رقم: ٢٥٠٨

उत्तरत अनस षिन मालिक रदियल्लाहु अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: तुमने मदीना में कुछ ऐसे लोगों को छोड़ा है के जिस रास्ते पर भी तुम चले, जो कुछ भी तुमने खर्च किया और जिस वादी से भी तुम गुजरें वो उन आमाव (के अजर व सवाब) में तुम्हारे साथ शरीक रहे. सखाबा रदियल्लाहु अन्हुम ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! वो कैसे हमारे साथ शरीक रहे छावांके वो तो मदीना में हैं? नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: (वो तुम्हारे साथ निकलना चाहते थे लेकिन) उत्तर (शरह बखाने) ने उनकी रोक दिया. (अबू दौद)

٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرَوْنِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ، فَمَنْ هُمْ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُمْ بِهَا وَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضَعِيفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَمَنْ هُمْ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُوَ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً. رواه البخاري، باب من هم بحسنة أو سيئة، رقم: ٦٤٩١

उत्तरत छप्पास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: अल्लाह तआला ने नेकियों और बुराईयों के बारे में अक ईस्वा इरिशतों को लिखवा दिया, फिर उसकी तफरीख यूँ बयान इरमाई के जो शप्स नेकी का धरादा करे और फिर (किसी वजह से) न कर सके तो अल्लाह तआला उसके लिये पूरी अक नेकी लिख देते हैं, और अगर

ઈરાદા કરને કે બાદ ઉસ નેકી કો કરલે તો ઉસકે લિયે અલ્લાહ તઆલા ૧૦ નેકિયોં સે ૭૦૦ તક બલકે ઉસસે ભી આગે કઈ ગુના તક લિખ દેતે હૈં. ઔર જો શપ્સ કિસી બુરાઈ કા ઈરાદા કરે ઔર ફિર ઉસકે કરને સે રુક જાએ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે એક પૂરી નેકી લિખ દેતે હૈં (કયુંકે ઉસકા બુરાઈ સે રુકના અલ્લાહ તઆલા કે ડર કી વજહ સે હૈં) ઔર અગર ઈરાદા કરને કે બાદ ઉસને વો ગુનાહ કર લિયા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે એક (હી) ગુનાહ લિખતે હૈં. (બુખારી)

۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: لَا تَصَدَّقُنْ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَاصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تَصَدَّقَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اَللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، لَا تَصَدَّقُنْ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ، فَاصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تَصَدَّقَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اَللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، عَلَى زَانِيَةٍ، لَا تَصَدَّقُنْ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيِّ، فَاصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تَصَدَّقَ عَلَى غَنِيِّ، فَقَالَ: اَللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيِّ، فَأَتَى فَقِيلَ لَهُ: أَمَا صَدَقْتُكَ عَلَى سَارِقٍ، فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَغْفِرَ عَنْ زَانِهَا، وَأَمَا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَغْتَبِرَ، فَيَنْفِقَ مِمَّا آعطَاهُ اللَّهُ. رواه البخاري

باب إذا تصدق على غني ۱۰۰۰ رقیہ ۱۸۲۱

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ કરમાયા: (બની ઈસ્રાઈલ) કે એક આદમી ને (અપને દિલ મેં) કહા કે મૈં (આજ રાત ચુપકે સે) સદકા કરુંગા. ચુનાંચે (રાત કો ચુપકે સે સદકા કા માલ લેકર નિકલા ઔર બે-ખબરી મેં) એક ચોર કે હાથ મેં દે દિયા. સુબહ લોગોં મેં ચરચા હુવા (કે રાત) ચોર કો સદકા દિયા ગયા. સદકા કરને વાલે ને કહા: યા અલ્લાહ! (ચોર કો સદકા દેને મેં ભી) આપકે લિયે હી તારીફ હૈ (કે ઉસસે ભી ઝિયાદા બુરે આદમી કો દિયા જાતા તો મૈં કયા કર સકતા થા). ફિર ઉસને અઝમ (પક્કા ઈરાદા) કિયા કે આજ રાત (ભી) ઝર

सदका कड़ंगा (के पेड़वा तो जाये (बरबाद) हो गया), युनांचे रात को सदका का माल लेकर निकला और (बे-भबरी में) सदका अंक भटकार औरत को दे दिया. सुबह यरया हुवा के आज रात भटकार औरत को सदका दिया गया. उसने कहा: अय अल्लाह! भटकार औरत (को सदका देने) में भी आप ही के लिये तारीफ़ है (के मेरा माल तो इस काबिल भी न था). फिर (तीसरी भरतबा) धरादा किया के आज रात ज़र सदका कड़ंगा. युनांचे रात को सदका का माल लेकर निकला और उसे अंक मालदार के हाथ में दे दिया. सुबह यरया हुवा के रात मालदार को सदका दिया गया. सदका देने वाले ने कहा: या अल्लाह! योर, भटकार औरत और मालदार को सदका देने पर आप ही के लिये तारीफ़ है (के मेरा माल तो ऐसे लोगों को देने के काबिल भी न था) भ्वाभ में बताया गया के तेरा सदका कुबूल हो गया है) तेरा सदका योर पर (ईसलिये कराया गया) के शायद वो अपनी योरी की आदत से तौबा करवे और भटकार औरत पर ईसलिये के शायद वो भटकारी से तौबा करवे (जब वो दहेगी के भटकारी के भगैर भी अल्लाह तआला अता इरमाते हैं तो उसको गैरत (शर्म) आयेगी) और मालदार पर ईसलिये लाके उसे ईभरत छसिल हो (के अल्लाह तआला के भंटे किस तरह छुप कर सदका करते हैं, ईसकी वजह से) शायद वो भी उस माल में से जो अल्लाह तआला ने उसे अता इरमाया है (अल्लाह तआला के रास्ता में) पर्य करने लगे. (बुभारी)

काईदा: उस शप्स के ईभ्लास की वजह से तीनों सदके अल्लाह तआला ने कुबूल इरमा लिये.

۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: انْطَلَقَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٍ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتَّى آوَوْا الْمَيْتَ إِلَى عَارٍ فَدَخَلُوهُ، فَانْحَدَرَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهَا الْعَارَ، فَقَالُوا: إِنَّهُ لَا يَنْجِيكُمْ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ إِلَّا أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ بِصَالِحِ أَعْمَالِكُمْ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: اَللّٰهُمَّ اِكْأَنْ لِيْ اَبْرًا نَ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، وَ كُنْتُ لَا اَغْنِيْ قَبْلَهُمَا اَهْلًا وَلَا مَالًا فَتَأَيَّيْتُ فِيْ طَلَبِ شَيْءٍ يَوْمًا فَلَمْ

أَرْخَ عَلَيْهِمَا حَتَّى نَامَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ ،
فَكَرِهْتُ أَنْ أَغْبِقَ قَبْلَهُمَا أَهْلًا أَوْ مَالًا ، فَلَبِثْتُ وَالْقَدْحُ عَلَى يَدَيَّ أَنْتَظِرُ
اسْتِيقَاطَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْمَجْرُ فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غَبُوقَهُمَا ، أَللَّهُمَّ إِنْ
كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ
الصَّخْرَةِ ، فَإِنْفَرَجَتْ شَيْنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : وَ
قَالَ الْآخَرُ : أَللَّهُمَّ ! كَانَتْ لِي بِنْتُ عَمٍّ ، كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ
فَارَدْتُهَا عَنْ نَفْسِيهَا ، فَأَمْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمْتُ بِهَا سَنَةً مِنَ السَّنِينَ
فَجَاءَنِي فَأَعْطَيْتُهَا عِشْرِينَ وَمِائَةَ دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُحَلِّيَ بَنِيَّ وَبَنِي
نَفْسِيهَا فَفَعَلْتُ ، حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا قَالَتْ : لَا أَجِلُ لَكَ أَنْ تَقْصُ
الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ ، فَتَحَرَّجْتُ مِنَ الْوُقُوعِ عَلَيْهَا فَأَنْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ
أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ فَتَرَكْتُ اللَّعَبَ الَّذِي أَعْطَيْتُهَا ، أَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ
فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَافْرِجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ، فَإِنْفَرَجَتْ
الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : وَ قَالَ
الثَّالِثُ : أَللَّهُمَّ ! إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أَجْرَاءَ فَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ
وَاحِدٍ ، تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ ، فَلَمَرْتُ أَجْرَهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ
فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ فَقَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ إِذَا إِلَيَّ أَجْرِي ، فَقُلْتُ لَهُ : كُلُّ مَا
تَرَى مِنْ أَجْلِكَ مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ فَقَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا
تَسْتَهْزِئْ بِي ، فَقُلْتُ : إِنِّي لَا اسْتَهْزِئُ بِكَ ، فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَأْجَلَهُ فَلَمْ
يَتْرَكْ مِنْهُ شَيْئًا ، أَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَافْرِجْ
عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ، فَإِنْفَرَجَتْ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْشُونَ . رواه البخاري .

باب من استأجر أجيرا فترك أجره رقم : ٢٢٧٢

उत्तरत अण्डुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अण्डुमा
करमाते छैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये
छरशाह करमाते हुवे सुना: तुमसे पहले किसी उम्मत के तीन शम्स
(अेक साथ सहर पर) निकले (यलते यलते रात हो गछ) रात गुजारने
के लिये वो अेक गार (गुफा) में दाखिल हो गअे. उसी दौरान पछाण से

એક ચટાન ગિરી જિસને ગાર કે મુંહ કો બંદ કર દિયા. (યે દેખ કર) ઉન્હોને કહા કે ઈસ ચટાન સે નજાત કી યહી સૂરત હૈ કે સબકે સબ અપને આમાલે સાલિહા (નેક અમલો) કે ઝરિયે અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરે (ચુનાંયે ઉન્હોને અપને અપને અમલ કે વાસ્તે સે દુઆએ કી). ઉનમેં સે એક ને કહા: યા અલ્લાહ! (આપ જાનતે હૈં કે) મેરે માં બાપ બહુત બૂખ્હે થે. મૈં અહલો અયાલ (ધર વાલો) ઔર ગુલામોં કો ઉનસે પેહલે દૂધ નહીં પિલાતા થા. એક દિન મૈં એક ચીઝ કી તલાશ મેં દૂર નિકલ ગયા, જબ વાપસ લીટ કર આયા તો વાલિદૈન (માં બાપ) સો ચુકે થે. (ફિર ભી) મૈંને ઉનકે લિયે શામ કા દૂધ દૂહા (ઔર ઉસે પ્યાલે મેં લેકર ઉનકી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા) તો દેખા કે વો (ઉસ વક્ત ભી) સો રહે હૈં. મૈંને ઉનકો જગાના પસંદ નહીં કિયા ઔર ઉનસે પેહલે અહલો અયાલ યા ગુલામોં કો દૂધ પિલાના ભી ગવારા ન કિયા. મૈં દૂધ કા પ્યાલા હાથ મેં લિયે ઉનકે સિરહાને ખળા ઉનકે જાગને કા ઈન્તિઝાર કરતા રહા યહાં તક કે સુબહ હો ગઈ ઔર વો બેદાર હુવે (જાગે) (તો મૈંને ઉન્હે દૂધ દિયા) ઉસ વક્ત ઉન્હોને અપને શામ કે હિસ્સે કા દૂધ પિયા. યા અલ્લાહ! અગર મૈંને યે કામ સિફ આપકી ખુશ્નૂદી કે લિયે કિયા થા તો હમ ઈસ ચટાન કી વજહ સે જિસ મુસીબત મેં ફંસ ગએ હૈં ઈસસે હમેં નજાત અતા ફરમા દે. ઈસ દુઆ કે નતીજે મેં વો ચટાન થોળી સી સરક ગઈ લેકિન બાહર નિકલના મુમકિન નહુવા.

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે દૂસરે શખ્સ ને દુઆ કી: યા અલ્લાહ! મેરી એક ચયાઝાદ બહન થી જો મુઝે સબસે ઝિયાદા મહબૂબ થી. મૈંને (એક મરતબા) ઉસસે અપની નફસાની ખ્વાહિશ પૂરી કરને કા ઈરાદા કિયા લેકિન વો આમાદા (રાઝી) નહીં હુઈ, યહાં તક કે એક વક્ત આયા કે કહતસાલી (દુકાળ) ને ઉસે (મેરે પાસ) આને પર મજબૂર કર દિયા. મૈંને ઉસે ઈસ શર્ત પર ૧૨૦ દીનાર દિયે કે વો તન્હાઈ મેં મુઝસે મિલે. વો આમાદા હો ગઈ, યહાં તક કે જબ મૈં ઉસ પર કાબૂ પા ચુકા (ઔર કરીબ થા કે મૈં અપની નફસાની ખ્વાહિશ પૂરી કરું) તો ઉસને કહા કે મૈં તુમ્હારે લિયે ઈસ બાત કો હલાલ નહીં સમઝતી કે તુમ ઈસ મહર કો નાહક તોળો (યે સુન કર) મૈં અપને બુરે ઈરાદે સે બાઝ આ ગયા ઔર મૈં ઉસસે દૂર હો ગયા,

હાલાંકે મુઝે ઉસસે બહુત ઝિયાદા મુહબ્બત થી ઓર મૈને વો સોને કે દીનાર ભી છોળ દિયે જો ઉસે દિયે થે. યા અલ્લાહ! અગર મૈને યે કામ આપકી રજા કે લિયે કિયા થા તો હમારી ઈસ મુસીબત કો દૂર ફરમા દે. યુનાંચે વો ચટાન કુછ ઓર સરક ગઈ લેકિન (ફિર ભી) નિકલના મુમકિન નહુવા.

તીસરે ને દુઆ કી: યા અલ્લાહ! કુછ મજદૂરોં કો મૈને મજદૂરી પર રખ્યા થા, સબકો મૈને મજદૂરી દે દી, સિર્ફ એક મજદૂર અપની મજદૂરી લિયે બગૈર ચલા ગયા થા. મૈને ઉસકી મજદૂરી કી રકમ કો કારોબાર મેં લગા દિયા યહાં તક કે માલ મેં બહુત કુછ ઈજાફા હો (બળહ) ગયા. કુછ અરસા (મુદત) બાદ વો એક દિન આયા ઓર કહા: અલ્લાહ કે બંદે! મુઝે મેરી મજદૂરી દે, મૈને કહા: યે ઊંટ, ગાએ, બકરિયાં ઓર ગુલામ જો તુમ્હે નઝર આ રહે હેં યે તુમ્હારી મજદૂરી હે, યાની તુમ્હારી મજદૂરી કો કારોબાર મેં લગાકર યે મુનાફેઅ હાસિલ હુવે હેં. ઉસને કહા: અલ્લાહ કે બંદે! મઝાક ન કર, મૈને કહા: મઝાક નહીં કર રહા (હકીકત બયાન કર રહા હું), યુનાંચે (મેરી વજાહત કે બાદ) વો સારા માલ લે ગયા, કુછ ન છોળા. યા અલ્લાહ! અગર મૈને યે કામ સિર્ફ આપકી રજા કી ખાતિર કિયા થા તો યે મુસીબત જિસમેં હમ ફંસે હુવે હેં દૂર ફરમા દે. યુનાંચે વો ચટાન બિલ્કુલ સરક ગઈ (ઓર ગાર (ગુફા) કા મુંહ ખુલ ગયા) ઓર સબ બાહર નિકલ આએ. (બુખારી)

-૧

عَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ثَلَاثٌ أَقْسَمُ عَلَيْهِنَّ وَأَحَدُنَّكُمْ حَدِيثًا لَّا خَفَظُوهُ، قَالَ: مَا نَقَصَ مَالٌ عَبْدًا مِنْ صَدَقَةٍ، وَلَا ظَلَمَ عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عِزًّا، وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْئَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَابَ فَتْرٍ - أَوْ كَلِمَةٍ لَحْوَاهَا - وَأَحَدُنَّكُمْ حَدِيثًا لَّا خَفَظُوهُ، قَالَ: إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَ عَلِمَا فَهُوَ يَتَّقِي رَبَّهُ فِيهِ وَ يَصِلُ بِهِ رَحْمَةً وَ يَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا فَهَذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ، وَ عَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ عِلْمًا وَ لَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النَّبِيِّ، يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَقْلِ فَلَانَ فَهُوَ يَنْبَغِي لَأَجْرُهُمَا سَوَاءً، وَ عَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ

مَا لَا رَکْمَ يَرْزُقُهُ عِلْمًا فَهُوَ يَنْحِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِي فِيهِ رِئَةً
وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحْمَةٌ، وَلَا يَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا فَهَذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ،
وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللَّهُ مَالًا وَلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ
فِيهِ بِعَمَلٍ فَلَانَ فَهُوَ بَيْنَهُمَا قَرِيبٌ مِمَّا سَوَاءٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

حسن صحيح، باب ما جاء مثل الدنيا مثل أربعة نفر، رقم: ۳۳۲۵

उत्तरत अबू कबशा अन्मारी रहियल्लाहु तआला अन्हु से
रिवायत है के उन्होंने नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये
ईरशाद फरमाते हुवे सुना: मैं कसम जाकर तीन चीजें बयान करता हूं
और उसके बाद एक बात जास तौर से तुम्हें बताऊंगा उसको अच्छी
तरह मलफूज रक्खना. (वो तीन बातें जिन पर मैं कसम जाता हूं उनमें से
पेहली ये है के) किसी बंदा का माल सदका करने से कम नहीं होता.
(दूसरी ये है के) जिस शप्स पर खुल्म किया जावे और वो उस पर सफ्र
करे तो अल्लाह तआला उस सफ्र की वजह से उसकी ईज्जत बण्डाते
हैं. (तीसरी ये है के) जो शप्स लोगों से मांगने का दरवाजा ખોलता है
अल्लाह तआला उस पर इक (गरीबी) का दरवाजा ખોल देते हैं. फिर
आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: एक बात तुम्हें
बताता हूं इससे याद रक्खो. दुनिया में चार किस्म के लोग होते हैं. एक
वो शप्स जिसको अल्लाह तआला ने माल और ईल्म अता फरमाया
हो, वो (अपने ईल्म की वजह से) अपने माल के बारे में अल्लाह
तआला से डरता है (के उसकी मरजी के खिलाफ़ भर्खर नहीं करता बल्के)
सिवा रहमी (में भर्खर) करता है और ये भी जानता है के उस माल में
अल्लाह तआला का इक है (ईसलिये माल नेक कामों में भर्खर करता है).
ये शप्स क्यामत में सभसे बेहतरीन दर्जों में होगा. दूसरा वो शप्स है
जिसको अल्लाह तआला ने ईल्म अता फरमाया और माल नहीं दिया,
वो सरखी निथ्यत रक्खता है और ये तमन्ना करता है के अगर मेरे पास
माल होता तो मैं भी हुलां की तरह से (नेक कामों में) भर्खर करता तो
(अल्लाह तआला) उसकी निथ्यत की वजह से (उसको भी वही सवाब
देते हैं जो पेहले शप्स का है) इस तरह ईन दोनों का सवाब बराबर हो
जाता है. तीसरा वो शप्स है जिसको अल्लाह तआला ने माल दिया

મગર ઈલ્મ અતા નહીં ક્રિયા, વો અપને માલ મેં ઈલ્મ ન હોને કી વજહ સે ગળબળ કરતા હૈ (બેજા (ગલત) ખર્ચ કરતા હૈ) ન ઉસ માલ મેં અલ્લાહ તઆલા કા ખૌફ કરતા હૈ ન સિલા રહમી (રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક) કરતા હૈ ઔર ન યે જાનતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કા ઈસ માલ મેં હક હૈ, યે શખ્સ કયામત મેં બદતરીન દર્જા મેં હોગા. ચૌથા વો શખ્સ હૈ કે જિસકો અલ્લાહ તઆલા ને ન માલ દિયા ન ઈલ્મ અતા ક્રિયા, વો તમન્ના કરતા હૈ કે અગર મેરે પાસ માલ હોતા તો મૈં ભી ફુલાં યાની તીસરે આદમી કી તરહ (બેજા) ખર્ચ કરતા, તો-ઉસકો ઈસ નિચ્ચત કા ગુનાહ હોતા હૈ ઔર ઉસકા ઔર તીસરે આદમી કા ગુનાહ બરાબર હો જાતા હૈ. યાની અચ્છે યા બુરે અઝમ (પકડે ઈરાદે) પર ઉસી જૈસા સવાબ ઔર ગુનાહ હોતા હૈ જો અચ્છે યા બુરે અમલ પર હોતા હૈ. (તિરમિઝી)

1- عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَالَ: كَتَبَ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنْ أَكْتُبَ إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِنُنِي فِيهِ وَلَا تُكْثِرُنِي عَلَى، قَالَ: فَكَتَبَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِلَى مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: "مَنْ التَّمَسَّ رِضًا اللَّهُ بِسَخِطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مَوْنَةَ النَّاسِ، وَمَنْ التَّمَسَّ رِضًا النَّاسِ بِسَخِطِ اللَّهِ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ" وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ. رواه الترمذی. باب منه عاتبة من التمس رضا الناس. رقم: ٢٤١٤

મદીના મુનવ્વરા કે એક સાહબ ફરમાતે હૈં કે હઝરત મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કો ખત લિખા કે આપ મુઝકો કોઈ નસીહત લિખ કર ભેજ દેં જો મુખ્તસર હો ઝિયાદા લખી ન હો. હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ને સલામ મસ્નૂન ઔર હમ્દો સલાત કે બાદ લિખ્ખા: મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂહી કી તલાશ (હૂંને) ને લોગોં કી નારાઝગી સે બેઝિક હોકર લગા રહા, અલ્લાહ તઆલા લોગોં કી નારાઝગી કે નુકસાન સે ઉસકી કિફાયત ફરમા દેંગે (કાફી હો જાએંગે). ઔર જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી સે

भेड़िक छोकर लोगों को भुश करने में लगा रहा, अल्लाह तआला उसे लोगों के डवाले कर देंगे. "वस्सलामु अलैक" (तुम पर अल्लाह तआला का सलाम हो). (तिरमिज़ी)

۱۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا وَابْتِغَى بِهِ وَجْهَهُ. رَوَاهُ

النسائي، باب من غزا يتسلى الآخر والذكر، رقم: ۳۱۴۲

उत्तरत अबू उमामा बाहिली रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला आमाव में से सिर्फ उसी अमल को कुबूल फरमाते हैं जो खालिस उन ही के लिये हो और उसमें सिर्फ अल्लाह तआला ही की भुशनूदी मकसूद हो. (भुजारी)

۱۲- عَنْ مَعْقِلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّمَا يَنْصُرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعِيفَتِهَا يَدْعُوهُمْ وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، بَابُ

الاستسار بالضعيف، رقم: ۳۱۸۰

उत्तरत सअद रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला इस उम्मत की मदद (ईसकी काफ़िलियत और सहायियत की बुनियाद पर नहीं फरमाते हैं बल्के) कमजोर और भस्ता-छाल (टूटे फूटे, गरीब) लोगों की दुआओं, नमाजों और उनके छप्पास की वजह से फरमाते हैं. (नसाई)

۱۳- عَنْ أَبِي الْكَرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَلْعَنُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: مَنْ أَتَى فِرَاشَهُ وَهُوَ يَتَوَلَّى أَنْ يَقُومَ يُصَلِّيَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ حَتَّى أَصْبَحَ، كَيْبَ لَهُ مَا تَوَلَّى وَكَانَ نَوْمُهُ صَدَقَةً عَلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

رواه النسائي، باب من أتى فراشه، رقم: ۱۷۸۸

उत्तरत अबू कर्दा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के

نہیے کریں سب سے زیادہ اعلیٰٰہیہ و سب سے زیادہ نیکیت نے ہر شے فرمائی: جو شمس (سونا کے لیے) اپنے بستر پر آئے اور اس کی نیکیت یہ ہے کہ اس کو اٹھ کر تھکھڑ پھڑگا، دیر نہ دے گا ایسا گھبراہٹ ہو جائے کہ سوچ ہی آئے کہ تو اس کے لیے تھکھڑ کا سوا ب لیا دیا جاتا ہے، اور اس کا سونا اس کے رتبہ کی طرف سے اس کے لیے اتنا (نہایت، توڑکا) ہوتا ہے۔ (نہایت)

۱۴- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ كَانَتِ الدُّنْيَا هَمَّهُ، فَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ، وَمَنْ كَانَتِ الْآخِرَةُ يَتَنَّهُ، جَمَعَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَآتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ.

رواه ابن ماجه، باب الهم بالدنيا، رقم: ۴۱۰۵

حضرت زید بن ثابت رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے سنا: جس شخص کا دنیوی کام ہی اس کا غم ہو، تو اللہ نے اس کے لیے اس کی دنیا میں اس کی پریشان کر دیتے ہیں، اس کا (کا) اس کے سامنے کر دیتے ہیں اور دنیوی اسے اتنی ہی ملتی ہے جتنی اس کے لیے پہلے سے مقرر تھی۔ اور جس شخص کی نیکیت اور نیکیت کی ہے تو اللہ نے اس کے کاموں کو آسان فرما دیتے ہیں، اس کے لیے اس کی دنیا میں اس کے لیے اور دنیوی اس کے پاس آتی ہے۔ (اپنے منہ)

۱۵- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ثَلَاثُ خِصَالٍ لَا يَغْلُ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ الْإِثْمِ الْأَمْرِ، وَكَرْهُمُ الْجَمَاعَةِ، فَإِنْ دَعَوْهُمْ تَحِيَّطٌ مِنْ وَرَائِهِمْ. (ومر بعض)

(الحديث) رواه ابن حبان (واستاده صحيح) ۲۷۰/۱

حضرت زید بن ثابت رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سے سنا: تین چیزیں ہیں جن پر مسلمان کا دل نہیں غلبہ کرتی: عمل کی اخلاص اللہ کے لیے، اور مناصحتہ الایمہ، اور کرم الجماعۃ، اگر ان کو دعوں سے تحفظ ہے ان کے پیچھے۔ (اور بعض)

ਫਰਮਾਏ: ਤੀਨ ਆਦਤੇ ਐਸੀ ਹੋਣੇ ਏਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਫਿਲ ਕੀਨਾ, ਮਿਯਾਨਤ (ਔਰ ਫਰ ਕਿਸਮ ਕੀ ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਪਾਕ ਰੇਹਤਾ ਹੈ. (੧) ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੀ ਖੁਸ਼ਨੂਈ ਕੇ ਲਿਏ ਅਮਲ ਕਰਨਾ (੨) ਛਾਕਿਮੋਂ (ਅਫ਼ਸਰੋਂ, ਅਮੀਰ) ਕੀ ਖ਼ੈਰ-ਮੁਵਾਫੀ (ਭਲਾਈ) ਕਰਨਾ (੩) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਮਟੇ ਰੇਹਨਾ, ਕੁਝਕੇ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਰੇਹਨੇ ਵਾਲ਼ੋਂ ਕੋ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਦੁਆਐਂ ਫਰ ਤਰਫ਼ਸੇ ਧੇਰੇ ਰੇਹਤੀ ਹੈਂ (ਜਿਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਸ਼ਰ (ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਡਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਰੇਹਤੀ ਹੈ). (ਓਧਨੇ ਡਿਘਾਨ)

١٦- عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: طُوبَى لِلْمُغْلَصِمِينَ، أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الدُّجَى، تَتَجَلَّى عَنْهُمْ كُلُّ فِتْنَةٍ ظُلَمَاءَ. رواه البيهقي ٣٤٢/٥

ਫਰਮਾਏ: ਤੀਨ ਆਦਤੇ ਐਸੀ ਹੋਣੇ ਏਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਫਿਲ ਕੀਨਾ, ਮਿਯਾਨਤ (ਔਰ ਫਰ ਕਿਸਮ ਕੀ ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਪਾਕ ਰੇਹਤਾ ਹੈ. (੧) ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੀ ਖੁਸ਼ਨੂਈ ਕੇ ਲਿਏ ਅਮਲ ਕਰਨਾ (੨) ਛਾਕਿਮੋਂ (ਅਫ਼ਸਰੋਂ, ਅਮੀਰ) ਕੀ ਖ਼ੈਰ-ਮੁਵਾਫੀ (ਭਲਾਈ) ਕਰਨਾ (੩) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਮਟੇ ਰੇਹਨਾ, ਕੁਝਕੇ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਰੇਹਨੇ ਵਾਲ਼ੋਂ ਕੋ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਦੁਆਐਂ ਫਰ ਤਰਫ਼ਸੇ ਧੇਰੇ ਰੇਹਤੀ ਹੈਂ (ਜਿਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਸ਼ਰ (ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਡਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਰੇਹਤੀ ਹੈ). (ਓਧਨੇ ਡਿਘਾਨ)

١٧- عَنْ أَبِي فِرَاسٍ رَجَمَهُ اللَّهُ وَجُلَّ مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: نَادَى رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِخْلَاصُ. (وهو جزء من الحديث). رواه البيهقي ٣٤٢/٥

ਫਰਮਾਏ: ਤੀਨ ਆਦਤੇ ਐਸੀ ਹੋਣੇ ਏਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਫਿਲ ਕੀਨਾ, ਮਿਯਾਨਤ (ਔਰ ਫਰ ਕਿਸਮ ਕੀ ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਪਾਕ ਰੇਹਤਾ ਹੈ. (੧) ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੀ ਖੁਸ਼ਨੂਈ ਕੇ ਲਿਏ ਅਮਲ ਕਰਨਾ (੨) ਛਾਕਿਮੋਂ (ਅਫ਼ਸਰੋਂ, ਅਮੀਰ) ਕੀ ਖ਼ੈਰ-ਮੁਵਾਫੀ (ਭਲਾਈ) ਕਰਨਾ (੩) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਮਟੇ ਰੇਹਨਾ, ਕੁਝਕੇ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਰੇਹਨੇ ਵਾਲ਼ੋਂ ਕੋ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਦੁਆਐਂ ਫਰ ਤਰਫ਼ਸੇ ਧੇਰੇ ਰੇਹਤੀ ਹੈਂ (ਜਿਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਸ਼ਰ (ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਡਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਰੇਹਤੀ ਹੈ). (ਓਧਨੇ ਡਿਘਾਨ)

١٨- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صِدْقَةُ الْمَرْءِ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ. (وهو طرف من الحديث) رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن. صحيح الزوائد ٢٩٣/٣

ਫਰਮਾਏ: ਤੀਨ ਆਦਤੇ ਐਸੀ ਹੋਣੇ ਏਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਮੋਮਿਨ ਕਾ ਫਿਲ ਕੀਨਾ, ਮਿਯਾਨਤ (ਔਰ ਫਰ ਕਿਸਮ ਕੀ ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਪਾਕ ਰੇਹਤਾ ਹੈ. (੧) ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੀ ਖੁਸ਼ਨੂਈ ਕੇ ਲਿਏ ਅਮਲ ਕਰਨਾ (੨) ਛਾਕਿਮੋਂ (ਅਫ਼ਸਰੋਂ, ਅਮੀਰ) ਕੀ ਖ਼ੈਰ-ਮੁਵਾਫੀ (ਭਲਾਈ) ਕਰਨਾ (੩) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਮਟੇ ਰੇਹਨਾ, ਕੁਝਕੇ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਸਾਥ ਰੇਹਨੇ ਵਾਲ਼ੋਂ ਕੋ ਜਮਾਅਤ ਕੇ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਦੁਆਐਂ ਫਰ ਤਰਫ਼ਸੇ ਧੇਰੇ ਰੇਹਤੀ ਹੈਂ (ਜਿਨਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਸ਼ਰ (ਖੁਰਾਓ) ਸੇ ਡਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਰੇਹਤੀ ਹੈ). (ਓਧਨੇ ਡਿਘਾਨ)

તૌર પર સદકા કરના અલ્લાહ તઆલા કે ગુસ્સા કો ઠંડા કરતા હે.
(તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۹- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَفْعَلُ
الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ وَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ؟ قَالَ: بَلَّكَ عَاجِلٌ بُشْرَى
الْمُؤْمِنِ. رواه مسلم، باب إذا نسي على الصالح، ۰۰۰۰، رقم: ۱۷۲۱

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે દરયાફત ક્રિયા (પૂછા)
ગયા: એસે શખ્સ કે બારે મેં ફરમાઈયે કે જો નેક અમલ કરતા હે ઓર
ઉસકી વજહ સે લોગ ઉસકી તારીફ કરતે હે (કયા ઉસે નેક અમલ કરને
કા સવાબ મિલેગા, લોગોં કા ઉસકી તારીફ કરના રિયાકારી (દિખલાવે)
મેં તો દાખિલ નહીં હોગા?) આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: યે તો મોમિન કો જલ્દ મિલને વાલી બશારત (ખુશ-
ખબરી) હે. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મતલબ યે હે કે એક બશારત તો વો હે
જો આખિરત મેં મિલેગી ઓર એક બશારત યે હે જો દુનિયા મેં મિલ ગઈ
કે લોગોં ને ઉસકી તારીફ કી. યે ઈસ સૂરત મેં હે જબ ઉસકી નિચ્ચત
અમલ સે મહઝ (સિફ) અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂદી હી હો, તારીફ
કરાના મકસૂદ ન હો.

۲۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ "وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ"
[المؤمنون: ۶۰] قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَهْمُ الَّذِينَ يُشْرَبُونَ الْخَمْرَ
وَيَسْرِفُونَ؟ قَالَ: لَا، يَا بِنْتُ الصَّدِيقِ! أُولَئِكَ الَّذِينَ يَصُومُونَ وَ
يُصَلُّونَ وَيَصَدَّقُونَ وَهُمْ يَخَافُونَ أَنْ لَا يُقْبَلَ مِنْهُمْ "أُولَئِكَ الَّذِينَ
يَسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ". رواه الترمذی، باب ومن سورة

المؤمنين رقم: ۲۱۷۵

ઉમ્મુલ-મોમિનીન હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા

ਅਨ੍ਹਾ ਭਯਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ
ਸੇ ਆਯਤ **وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ** ਕਾ ਮਤਲਬ

ਦਰਯਾਫ਼ਤ ਕਿਆ ਜਿਸਮੇਂ ਅਲ੍ਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕਾ ਓਰਸ਼ਾਦ ਹੈ “ਐਸੇ ਲੋਗ
ਦੇਂਦੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਭੀ ਦੇਂਦੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਉਸ ਪਰ ਭੀ ਉਨਕੇ ਦਿਲ ਓਰਦੇ ਰੇਖਦੇ ਹੈਂ”
ਓਹਰਤ ਆਓਸ਼ਾ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਨੇ ਅਜ਼ ਕਿਆ: ਕਯਾ ਓਸ
ਆਯਤ ਮੇਂ ਵੋ ਲੋਗ ਮੁਰਾਦ ਹੈਂ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹੈਂ?
(ਯਾਨੀ ਕਯਾ ਉਨਕਾ ਓਰਨਾ ਗੁਨਾਹੋਂ ਕੇ ਓਰਤਿਕਾਭ (ਗੁਨਾਹ ਕਰਨੇ) ਕੀ ਵਜ੍ਹ
ਸੇ ਹੈਂ?) ਨਾਭਿਯੇ ਕਰੀਮ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ:
ਸਿਦੀਕ ਕੀ ਭੇਟੀ! ਯੇ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ, ਭਲ੍ਕੇ ਆਯਤੇ ਕਰੀਮਾ ਮੇਂ ਉਨ ਲੋਗੋਂ ਕਾ
ਜ਼ਿਕ ਹੈ ਜੋ ਰੋਜ਼ਾ ਰਖਨੇ ਐਸੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਸਫ਼ਕਾ ਵ ਭੈਰਾਤ
ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਵੋ ਓਸ ਭਾਤ ਸੇ ਓਰਦੇ ਹੈਂ ਤੇ (ਕਿਸੀ ਭਰਾਭੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹ
ਸੇ) ਉਨਕੇ ਨੇਕ ਆਮਾਲ ਕੁਭੂਲ ਨ ਹੋਂ. ਯਹੀ ਵੋ ਲੋਗ ਹੈਂ ਜੋ ਟੋਭ ਟੋਭ ਕਰ
ਭਵਾਓਯਾਂ ਛਾਸਿਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਯਹੀ ਲੋਗ ਉਨ ਭਵਾਓਯੋਂ ਕੀ ਤਰਫ਼
ਭਯਦ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ. (ਤਿਰਮਿਜੀ)

۲۱- عَنْ سَعِيدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنْ اللَّهُ
يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ، الْغَنِيَّ، الْخَفِيَّ. رواه مسلم، باب الدنيا لمن المؤمن.

.....رقم: ۷۴۳۲

ਓਹਰਤ ਸਅਦ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਅਨ੍ਹਾ ਫ਼ਰਮਾਦੇ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹ
ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਕੀ ਯੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸੁਨਾ: ਅਲ੍ਲਾਹ
ਤਆਲਾ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ, ਮਭਲੂਕ ਸੇ ਭੋਨਿਆਜ਼ (ਅਲ੍ਲਾਹ ਕੀ ਪੈਦਾ ਕੀ ਚੁਓ
ਥੀਯੋਂ ਸੇ ਭੋਪਰਵਾ), ਗੁਮਨਾਮ ਭੰਡੇ ਕੀ ਪਸੰਦ ਫ਼ਰਮਾਦੇ ਹੈਂ. (ਮੁਸਲਿਮ)

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
لَوْ أَنَّ رَجُلًا عَمِلَ عَمَلًا فِي صُغْرٍ لَا بَابَ لَهَا وَلَا كُوزَةً، خَرَجَ
عَمَلُهُ إِلَى النَّاسِ كَأَنَّهُمَا كَانَ. رواه البيهقي ۳۵۹/۵

ਓਹਰਤ ਅਭੂ ਸਓਦ ਭੁਫ਼ਰੀ ਰਹਿਯਲ੍ਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਫ਼ਰਮਾਦੇ
ਹੈਂ ਤੇ ਰਸੂਲੁਲ੍ਲਾਹ ਸਲ੍ਲਲ੍ਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲ੍ਲਮ ਨੇ ਓਰਸ਼ਾਦ ਫ਼ਰਮਾਯਾ:

અગર કોઈ શખ્સ એસી ચટાન કે અંદર બેઠ કર જિસમેં ન કોઈ દરવાજા હો ન કોઈ સૂરાખ (છેદ, હોલ) હો, કોઈ ભી અમલ કરે તો વો લોગોં પર જાહિર હોકર રહેગા ચાહે વો અમલ અચ્છા હો યા બુરા. (બેહકી)

ફાઈદા: જબ હર કિસ્મ કા અમલ ખુદ જાહિર હોકર રહેગા તો ફિર દીની અમલ મેં લગને વાલે કો રિયાકારી કી નિયત કરકે અપના અમલ બરબાદ કરને સે કયા ફાઈદા? ઔર કિસી બુરે કો અપની બુરાઈ કે છુપાને સે કયા ફાઈદા? દોનોં કી શુહરત હોકર રહેગી. (તરજુમાનુસ્સુન્નહ)

۲۳- عَنْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ أَبِي يَزِيدَ أَخْرَجَ

دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا، فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَبِغْتُ فَآخَذْتُهَا فَاتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا إِلَيْكَ آرَدْتُ، فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: لَكَ مَا نَوَيْتَ، يَا يَزِيدُ! وَلَكَ مَا أَخَذْتُ، يَا

مَعْنُ! . رواه البخاري، باب إذا تصدق على ابنه وهو لا يشعر، رقم: ۱۴۲۲

હજરત મઅન બિન યઝીદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મેરે વાલિદ (બાપ) હજરત યઝીદ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ને કુછ દીનાર સદકા કી નિયત સે નિકાલે ઔર ઉન્હેં મસ્જિદ મેં એક આદમી કે પાસ રખ આએ (તાકે વો આદમી કિસી જરૂરતમંદ કો દે દે) મેં મસ્જિદ મેં આયા (ઔર મેં જરૂરતમંદ થા ઈસલિયે) મૈને ઉસ આદમી સે વો દીનાર લે લિયે ઔર ઘર લે આયા. વાલિદ સાહબ ને ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી કસમ! તુમ્હેં તો દેને કા મૈને ઈરાદા નહીં કિયા થા. મેં અપને વાલિદ કો નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં લે આયા ઔર યે મામલા આપકે સામને પેશ કર દિયા. આપને ફરમાયા: યઝીદ! જો તુમને (સદકા કી) નિયત કી થી ઉસકા સવાબ તુમ્હેં મિલ ગયા ઔર મઅન! જો તુમને લે લિયા વો તુમ્હારા હો ગયા (તુમ ઉસે અપને ઈસ્તેમાલ મેં લા સકતે હો). (બુખારી)

۲۴- عَنْ صَارُؤُسٍ رَجِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أَقِفُ

الْمَوَاقِفَ أُرِيدُ وَجْهَ اللَّهِ، وَ أَحِبُّ أَنْ يُرَى مَوْطِنِي، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَيْئًا حَتَّى تَزِلَّ عَنْكَ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ تفسیر

અન ક્કર ૧૧૬/૨

હજરત તાઉસ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે એક સહાબી ને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈં બાઝ ઔકાત કિસી નેક કામ કે લિયે ખળા હોતા હૂં ઔર મેરા ઈરાદા ઉસસે અલ્લાહ તઆલા હી કી રજા હોતી હૈ ઔર ઉસકે સાથ દિલ મેં યે ખ્વાહિશ ભી હોતી હૈ કે લોગ મેરે અમલ કો દેખે. આપને યે સુન કર ખામોશી ઇખ્તિયાર ફરમાઈ યહાં તક કે યે આયત નાઝિલ હુઈ (ઉતરી):

فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا
(તરજુમા: જો શખ્સ અપને રબ સે મિલને કી આરઝૂ (તમન્ના) રખતા હો (ઔર ઉસકા મહબૂબ બનના ચાહતા હો) તો ઉસે ચાહિયે કે વો નેક કામ કરતા રહે ઔર અપને રબ કી ઇબાદત મેં કિસી કો શરીક ન કરે). (તફસીરે ઇબ્ને કસીર)

ફાઈદા: ઇસ આયત મેં જિસ શિર્ક સે મના ક્રિયા ગયા હૈ વો રિયાકારી (દિખલાવા) હૈ. ઔર ઇસ બાત સે ભી મના ક્રિયા ગયા હૈ કે અમલ અગરયે અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે હો મગર ઉસકે સાથ અગર કોઈ નફસાની ગરજ ભી શામિલ હો તો યે ભી એક કિસ્મ કા શિર્ક ખફી (છુપા હુવા શિર્ક) હૈ જો ઇન્સાન કે અમલ કો જાએ (બરબાદ) કર દેતા હૈ. (તફસીરે ઇબ્ને કસીર)

અલ્લાહ તઆલા કે વાદો પર યકીન કે સાથ ઔર અજર વ ઈન્આમ કે શૌક મેં અમલ કરના

۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَغْلَاهُنَّ مَنِيحَةُ الْعَتَرِ، مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا
رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْلِيْقِ مَوْعِدِهَا إِلَّا أَذْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ. رواه البخاري.

باب فضل المنيحة، رقم: ۲۶۳۱

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: ચાલીસ નેકિયાં હૈં જિનમેં અઅલા (ઊંચે) દર્જા કી નેકી યે હૈ કે
(અપની) બકરી કિસી કો દે દે કે વો ઉસકે દૂધ સે ફાઈદા ઉઠા કર માલિક
કો વાપસ કરદે. ફિર જો શખ્સ ઉનમેં સે કિસી બાત પર ભી ઉસ અમલ કે
સવાબ કી ઉમ્મીદ મેં ઔર ઉસ પર જો અલ્લાહ તઆલા કા વાદા હૈં ઉસ
પર યકીન કે સાથ અમલ કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસકી વજહ સે ઉસકો
જન્નત મેં દાખિલ કરેંગે. (બુખારી)

ફાઈદા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ચાલીસ
નેકિયોં કી વજાહત બજાહિર ઈસ વજહ સે નહીં ફરમાઈ કે આદમી હર
નેકી કો યે સમજ કર કરને લગે કે શાયદ યે નેકી ભી ઈન ચાલીસ મેં
શામિલ હો જિનકી ફઝીલત હદીસ મેં ઝિક્ર કી ગઈ હૈ. (ફત્હુલબારી)

મકસૂદ યે હૈ કે ઈન્સાન હર અમલ કો ઈમાન ઔર એહતિસાબ
કી સિફત કે સાથ કરે યાની ઉસ અમલ પર અલ્લાહ તઆલા કે વાદો પર
યકીન રખતે હુવે ઔર ઉસ અમલ પર બતાએ ગએ ફઝાઈલ કે ધ્યાન કે
સાથ કરે.

۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ
مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا، وَيُفْرَغَ مِنْ

ذَلِيلًا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْآخِرِ بِقِيَرِ أَطْنِ كُلِّ قِيَرٍ أَطْنِ مِثْلُ أَحَدٍ، وَمَنْ صَلَّى
عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تَذُلَّ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيَرِ أَطْنِ - رواه البخاري، باب اتباع

الحنائين من الإيمان، رقم: ૬૪૭

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે વાદો પર યકીન કરતે હુવે ઔર ઉસકે અજર વ ઈઆમ કે શૌક મેં કિસી મુસલમાન કે જનાઝે કે સાથ જાએ ઔર ઉસ વક્ત તક જનાઝે કે સાથ રહે જબ તક કે ઉસકી નમાઝે જનાઝા પળ્હી જાએ ઔર ઉસકે દફન સે ફરાગત હો તો વો સવાબ કે દો કીરાત લેકર વાપસ હોગા. જિનમેં સે હર કીરાત ગોયા ઉહદ પહાળ કે બરાબર હોગા. ઔર જો શખ્સ સિર્ફ નમાઝે જનાઝા પળ્હ કર વાપસ આ જાએ (દફન હોને તક સાથ ન રહે) તો વો સવાબ કા એક કીરાત લેકર વાપસ હોગા. (બુખારી)

ફાઈદા: કીરાત દિરહમ કા ૧૨ વાં હિસ્સા હોતા હે. ચૂંકે ઉસ ઝમાને મેં મઝહૂરોં કો ઉનકે કામ કી ઉજરત કીરાત કે હિસાબ સે દી જાતી થી ઈસલિયે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ભી ઈસ મૌકા પર કીરાત કા લફઝ ઈરશાદ ફરમાયા ઔર યે ભી વાઝેહ ફરમા દિયા કે ઈસકો દુનિયા કા કીરાત ન સમઝા જાએ બલ્કે યે સવાબ આખિરત કે કીરાત કા હોગા જો દુનિયા કે કીરાત કે મુકાબ્લા મેં ઈતના બળા હોગા જિતના ઉહદ પહાળ ઉસકે મુકાબ્લા મેં બળા ઔર અઝીમુશ્શાન હે. (મઆરિફુલ-હદીસ)

۲۷- عَنْ أَبِي الرَّزْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ قَالَ يَا عِيسَى ابْنِي بَاعِثْ مِنْ بَعْدِكَ أُمَّةَ إِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَجِئُونَ خِيَلُوا اللَّهَ وَإِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُونَ اخْتَسِبُوا وَصَبِرُوا وَلَا جِلْمَ وَلَا عِلْمَ لِقَالِ: يَا رَبِّ كَيْفَ مَكُونُ عَالَمُهُمْ وَلَا جِلْمَ وَلَا عِلْمَ لِقَالِ: أَعْطَيْتُهُمْ مِنْ جِلْمِي وَعِلْمِي. رواه

الحاكم قال: علما حديث صحيح على شرط البخاري ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ૩૪૮/૧

હજરત અબૂ દરદા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે

हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह
 इरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला ने उजरत ईसा (अलैहिस्सलाम)
 से इरमाया: ईसा मैं तुम्हारे बाह औसी उम्मत भेजने वाला हूं, जब
 उन्हें कोई पसंदीदा चीज यानी नेअमत और राहत मिलेगी तो वो उस
 पर अल्लाह तआला का शुक्र करेंगे और जब उन्हें कोई नागवार चीज
 यानी मुसीबत और तकलीफ पहुंचेगी तो उसके बर्दाश्त करने पर जो
 अल्लाह तआला ने सवाब के वादे इरमाये हैं उनकी उम्मीद रखेंगे
 और सध्र करेंगे, जबके उनमें न हिल्म यानी नर्मी और बर्दाश्त होगी न
 ईल्म होगा। उजरत ईसा अलैहिस्सलाम ने अर्ज किया: अय मेरे रब!
 जब उनमें हिल्म और ईल्म नहीं होगा तो उनके लिये सध्र और सवाब
 की उम्मीद रखना कैसे मुमकिन होगा? अल्लाह तआला ने ईरशाह
 इरमाया: मैं उनकी अपने हिल्म में से हिल्म और ईल्म में से ईल्म
 दूंगा. (मुस्तदरक छाकिम)

۲۸- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ مُبَحَّاتَهُ: ابْنِ
 آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى، لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا
 دُونَ الْجَنَّةِ. رواه ابن ماجه، باب ما جاء في الصبر على المصيبة، رقم: ۱۰۹۷

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते
 हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अेक उदीसे कुदसी
 भयान करते हुवे ईरशाह इरमाया: आदम के भेटे! अगर तू (किसी चीज
 के खले जाने पर) पेहली मरतबा में ही सध्र करे और उम्मीद रखने तो
 मैं तेरे लिये जन्नत से कम बहले पर राजी नहीं हूंगा. (ईप्ने माज)

۲۹- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا آتَقَ الرَّجُلُ
 عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ. رواه البخاري، باب ما جاء من الأعمال بالنية
 والحبة، رقم: ۵۵

उजरत अबू मसूद रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते
 हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया:
 जब आदमी अपने घर वालों पर सवाब की निर्यत से भर्य करता है तो

(उस भयंकर करने से) उसको सदा का सवाब मिलता है. (बुखारी)

۳۰- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّكَ لَن تَنْفِقَ نَفَقَةً تَبْلُغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ لِي قَمَرًا أَتَيْكَ. رواه البخاري، باب ما جاء أن الأعمال بالنية والحسنة، رقم: ۶.

उत्तरत सअद बिन अबी वक्कास रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम जो कुछ अल्लाह तआला को राजी करने के लिये भयंकर करते हो तुम्हें उसका सवाब जरूर दिया जायेगा यहाँ तक के जो लुकमा तुम अपनी बीवी के मुँह में डालते हो (उस पर भी तुम्हें सवाब मिलेगा). (बुखारी)

۳۱- عَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَسُولٌ إِخْلَى بَنَاتِهِ وَعِنْدَهُ سَعْدُ وَأَبِيُّ بَنِ كَعْبٍ وَمُعَاذُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّ ابْنَهَا يَجُودُ بِنَفْسِهِ قَبْعَتْ إِلَيْهَا: لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلِلَّهِ مَا أُعْطِيَ، كُلٌّ بِأَجَلٍ، فَلْتَضَيَّرْ وَلْتَحْتَسِبْ. رواه البخاري، باب وكان امرأته قدرا مقنونا، رقم: ۶۶۰۲.

उत्तरत उसामा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैं और सअद, उबयय बिन कअब और मुआज रदियल्लाहु तआला अन्हुम रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की भिदमत में छाजिर थे के आपकी साउबजादियों (बेटियों) में से किसी एक का कासिद ये पैगाम लेकर आया के उनका बय्या नजअ (दम टूटने) की हालत में है. ईस पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (साउबजादी को) केहला भेजा: अल्लाह तआला ही के लिये है जो उन्होंने ले लिये और अल्लाह तआला ही का है जो उन्होंने अंता फरमाया और अल्लाह तआला के हाँ उर थीज का वक्त मुकर्रर है, ईसलिये वो सन्न करे और (ईस सदमा और ईस सन्न पर जो अल्लाह तआला के वादे हैं उनकी) उम्मीद रखें. (बुखारी)

۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِنِسْوَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ:

لَا يَمُوتُ إِلَّا خَدَاكُنْ ثَلَاثَةً مِنَ الْوَلَدِ فَتَحْسِبُهُ، إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ، فَقَالَتْ
أَمْرَأَةٌ مِنْهُمْ: أَرِ اثْنَانِ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: أَوْ اثْنَانِ. رواه مسلم، باب فضل من

يموت لوالديه حسبه، رقم: ११९८

उजरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अन्सार की औरतों से ईरशाह फरमाया: तुममें से जिसके भी तीन बच्चे मर जायें और वो उस पर अल्लाह तआला से सवाब की उम्मीद रखे तो यकीनन वो जन्नत में दाखिल होगी. उनमें से एक औरत ने पूछा: या रसूलुल्लाह! अगर दो बच्चे मर जायें? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अगर दो बच्चे मर जायें तो भी यही सवाब होगा (मुस्लिम)

३३- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ لَا يَرْضَى لِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ، إِذَا ذَهَبَ بِصَفِيهِ مِنْ أَهْلِ
الْأَرْضِ قَصِيرًا وَاحْتَسَبَ وَقَالَ مَا أَمْرِي بِغَوَابِ دُونَ الْجَنَّةِ. رواه

النسائي، باب ثواب من صبر واحتسب، رقم: १८७२

उजरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रदियल्लाहु अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब अल्लाह तआला मोमिन भंडे के किसी मलबूज को ले लेते हैं और वो इस पर सन्न करते हुवे सवाब की उम्मीद रभता है और जिस बात का हुकम किया गया है वही केहता है (मरलन "ईन्ना बिल्लाहि वईन्ना ईलैहि राजिअिन" केहता है) तो अल्लाह तआला उसके लिये जन्नत से कम बहला पर राजी नहीं होंगे. (नसाई)

३३- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْخِرْنِي عَنِ الْجِهَادِ وَالْفِرَاقِ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ! بِنِ عَمْرٍو! إِنْ قَاتَلْتَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا بَعَثَكَ اللَّهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، وَإِنْ قَاتَلْتَ مُرَائِيًا مَكَاثِرًا بَعَثَكَ اللَّهُ مُرَائِيًا مَكَاثِرًا، يَا عَبْدَ اللَّهِ! بِنِ عَمْرٍو! عَلَى أَىِّ حَالٍ قَاتَلْتَ أَوْ قُتِلْتَ بَعَثَكَ اللَّهُ عَلَى نِيَّتِكَ الْحَالِ. رواه أبو داود، باب من قاتل

لتكون كلمة الله هي العليا، رقم: ૨૦૧૧

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે જિહાદ ઔર ગઝવા કે ખારે મેં ખતલાઈયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર! અગર તુમ ઈસ તરહ લખો કે સખ્ર કરને વાલે ઔર સવાબ કી ઉમ્મીદ રખને વાલે હો તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં કયામત કે દિન સખ્ર કરને વાલા ઔર સવાબ કી ઉમ્મીદ રખને વાલા શુમાર કરકે (ગિન કર) ઉઠાએંગે. ઔર અગર તુમ દિખલાવે ઔર માલે-ગનીમત જિયાદા સે જિયાદા લેને કે લિયે લખોગે તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં કયામત કે દિન દિખલાવા કરને વાલા, માલે ગનીમત જિયાદા સે જિયાદા લેને કે લિયે લખને વાલા શુમાર કરકે ઉઠાએંગે (યાની મૈદાને હશર મેં યે એલાન કિયા જાએગા કે યે શખ્સ દિખલાવે ઔર જિયાદા માલ હાસિલ કરને કે લિયે લખા થા). અબ્દુલ્લાહ! જિસ હાલ (ઔર નિયત) પર તુમ લખોગે યા મારે જાઓગે અલ્લાહ તઆલા ઉસી હાલ (ઔર નિયત) પર કયામત મેં તુમ્હેં ઉઠાએંગે. (અબૂ દાઉદ)

रियाकारी (दिभलावा)

आयाते कुआनिया

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَآءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ [النساء: ११२]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: और ये मुनाफिक जब नमाज के लिये बने होते हैं तो सुस्त बन कर बने होते हैं, लोगों को दिभाते हैं और अल्लाह तआला को बहुत कम याद करते हैं. (सूरअे निसा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قَوْلِيلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ﴾ [الماعون: ४-६]

अल्लाह तआला का ईरशाद है: ऐसे नमाजियों के लिये बणी भराणी है जो अपनी नमाज से गाकिल हैं, जो ऐसे हैं के (जब नमाज पण्डते हैं तो) दिभलावा करते हैं. (सूरअे मागिन)

ईरईदा: नमाज से गाकिल होने में कजा करके पण्डना या बे-ध्यानी से पण्डना या कभी पण्डना कभी न पण्डना सब शामिल है. (कश्शूरहमान)

अडादीसे नबविया

३५- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَشَارَ إِلَى يَدَيْهِ بِأَصَابِعِهِ فِي دِينِهِ أَوْ دُنْيَا أَوْ مِنْ عَصَمَةِ اللَّهِ. رواه الترمذی، باب منه حديثان لكل شيء عشرة، رقم: २१०३

उजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ईरशाद नकल करताते हैं के ईन्सान के बुरा होने के लिये ईतना काही है के दीन या दुनिया के बारे में

ઉસકી તરફ ઉંગલિયોં સે ઈશારા કિયા જાએ, મગર યે કે કિસી કો અલ્લાહ તઆલા હી મહફૂઝ રખ્ખે. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: ઉંગલિયોં સે ઈશારા કા મતલબ મશહૂર હોના હે. હદીસ મેં મુરાદ યે હૈ કે દીન કે મામલે મેં શુહરત કા હોના દુનિયા કે બારે મેં મશહૂર હોને સે ઝિયાદા ખતરનાક હૈ કયૂંકે શુહરત હાસિલ હોને કે બાદ અપની બખાઈ કે એહસાસ સે બચના હર એક કે બસ કા કામ નહીં. અલ્બત્તા અગર કિસી કી શુહરત ગૈર-ઈખ્તિયારી તૌર પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે હો ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસે મહઝ (સિફ) અપને ફઝલ સે નફસ ઔર શૈતાન સે મહફૂઝ રખ્ખે તો એસે મુખ્લિસીન કે હક મેં શુહરત ખતરનાક નહીં હૈ. (મઝાહિરે હક)

۳۶- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا إِلَى مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ يَتَكَبَّرُ، فَقَالَ: مَا يَتَكَبَّرُ؟ قَالَ: يَتَكَبَّرُ فِيءِ مَسْجِدِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنْ يَسِيرَ الرَّبَاءُ شِرْكًا، وَإِنْ مَنْ عَادَى لِلَّهِ وَلِيًّا، فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْمُحَارَبَةِ، إِنْ اللَّهَ يُجِبُّ الْأَبْرَارَ الْأَتْقِيَاءَ الْأَخْفِيَاءَ، الَّذِينَ إِذَا غَابُوا لَمْ يُفْقَدُوا، وَإِذَا حَضَرُوا لَمْ يَدْغَرُوا، لَمْ يَغْرَبُوا، فَلَوْ بِهِمْ مَصَابِيحُ الْهَدَى، يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءٍ مُظْلِمَةٍ. وَاهِ ابْنُ مَاجَه، بَابُ مَنْ تَرَجَى لَهُ السَّلَامَةُ مِنَ الْفِتَنِ،

રૂમ: ૩૧૮૧

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે વો એક દિન મસ્જિદે નબવી તશરીફ લે ગએ તો દેખા હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી કબ્રે મુબારક કે પાસ બેઠે રો રહે હૈ. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને પૂછા: આપ કયૂં રો રહે હૈ? ઉન્હોંને કહા: મુઝે એક ખાત કી વજહ સે રોના આ રહા હૈ જો મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે સુની થી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા થા: થોળા સા દિખાવા ભી શિર્ક હૈ. ઔર જિસ શખ્સ ને અલ્લાહ તઆલા કે કિસી દોસ્ત સે દુશ્મની કી તો ઉસને

અલ્લાહ તઆલા કો જંગ કી દઅવત દી. ઔર બેશક અલ્લાહ તઆલા એસે લોગોં સે મુહબ્બત ફરમાતે હૈં જો નેક હોં, મુતકી હોં ઔર એસે ઘુપે હુવે હોં કે જબ મૌજૂદ ન હોં તો ઉનકો તલાશ ન કિયા જાએ (ઢૂંડા ન જાએ) ઔર અગર મૌજૂદ હોં તો ન ઉન્હેં બુલાયા જાએ ઔર ન ઉન્હેં પેહચાના જાએ, ઉનકે દિલ હિદાયત કે રૌશન ચરાગ હૈં, વો કિતનોં કી કાલી આંધિયોં સે (દિલ કી રૌશની કી વજહ સે અપને દીન કો બચાતે હુવે) નિકલ જાતે હૈં. (ઇબને માજા)

۳۷- عَنْ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا ذَنْبَانِ جَانِعَانِ أَرْسَلَا فِي غَمٍّ بِأَقْسَدَ لَهَا مِنْ حَرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب حديث: ما ذنبان جانتان
ارسلانی غم ۱۰۰۰ رقم: ۲۳۷۶

હઝરત માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો દો ભૂકે ભેળિયે જિન્હેં બકરિયોં કે રેવળ મેં છોળ દિયા જાએ બકરિયોં કો ઇતના નુકસાન નહીં પહુંચાતે જિતના આદમી કે દીન કો, માલ કી હિસ (લાલચ) ઔર બળા બનને કી ચાહત નુકસાન પહુંચાતી હૈ. (તિરમિઝી)

۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا مُقَاجِرًا مُكَائِرًا لِقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانٌ، وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا اسْتِغْفَاقًا عَنِ الْمَسْأَلَةِ وَسَعْيًا عَلَى عِيَالِهِ وَتَعَطُّفًا عَلَى جَارِهِ لِقَى اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهَهُ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. رواه البيهقي في شعب
الامان ۲۹۸/۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ દૂસરોં પર કપ્પ કરને કે લિયે, માલદાર બનને કે લિયે, નામ વ નમૂદ (શુહરત) કે લિયે દુનિયા તલબ કરે (ચાહે) અગરચે હલાલ તરીકે સે હો, વો અલ્લાહ તઆલા કે સામને ઇસ હાલત મેં હાઝિર હોગા કે

अल्लाह तआला उससे सप्त नाराज होंगे. और जो शप्स दुनिया उलाल तरीके से इसलिये छसिल करे ताके उसको दूसरों से सवाल न करना पणे और अपने घर वालों के लिये रोजी छसिल कर सके और अपने पणोसी के साथ ओहसान कर सके तो वो कयामत के दिन अल्लाह तआला से इस छाल में मिलेगा के उसका येहरा यौधवीं रात के यांछ की तरह यमकता हुवा होगा. (बैडकी)

۳۹- عَنْ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَخْطُبُ خُطْبَةً إِلَّا اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ سَأَلَهُ عَنْهَا: مَا أَرَادَ بِهَا؟ قَالَ جَعْفَرُ: كَانَ مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ إِذَا حَدَّثَ هَذَا الْحَدِيثَ يَكْبِي حَتَّى يَنْقُطَ ثُمَّ يَقُولُ: يَخْسِبُونَ أَلَّ عَيْنِي تَقْرَأُ بِكَلَامِي عَلَيْكُمْ فَأَنَا أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ سَأَلَنِي عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا أَرَدْتُ بِهِ. رواه الشيخان ۲/ ۲۸۷

उजरत उसन रहमतुल्लाहि अलैह रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जो बंदा बयान करता है तो अल्लाह तआला उजर उससे उस बयान के बारे में पूछेंगे के उस बयान करने से उसका क्या मकसद और क्या निव्यत थी? उजरत जअइर रहमतुल्लाहि अलैह ने इरमाया के उजरत मालिक बिन दीनार रहमतुल्लाहि अलैह जब इस छदीस को बयान इरमाते तो इस कदर रोते के उनकी आवाज बंद हो जाती, फिर इरमाते: लोग समजते हैं के तुम्हारे सामने बात करने से मेरी आंखें ठंडी होती हैं यानी मैं बयान करने से भुश होता हूँ, मुझे मालूम है के अल्लाह तआला कयामत के दिन यकीनन मुजसे पूछेंगे के इस बयान करने से तेरा क्या मकसद था. (बैडकी)

۴۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَسْخَطَ اللَّهَ فِي رِضَى النَّاسِ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَ أَسْخَطَ عَلَيْهِ مَنْ أَرْضَاهُ فِي سَخَطِهِ، وَ مَنْ أَرْضَى اللَّهَ فِي سَخَطِ النَّاسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَ أَرْضَى عَنْهُ مَنْ أَسْخَطَهُ فِي رِضَاهُ حَتَّى يَرِنَتْ وَ يَرَيْنَ قَوْلُهُ

وَعَمَلُهُ فِي عَيْنِهِ. رَوَاهُ الطَّبْرَاتِيُّ وَرَجَلَهُ رَجَالُ الصَّحِيحِ غَيْرُ بَحِيٍّ بِنِ سُلَيْمَانَ الْحَمْفِيِّ.
وَقَدْ وَثَّقَهُ النُّعْمِيُّ فِي آخِرِ تَرْجُمَةِ بَحِيٍّ بِنِ سُلَيْمَانَ الْحَمْفِيِّ، مَجْمَعُ الزُّوَالِدِ ٢٨٦/١٠

उत्तरत धुने अष्वास रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शप्स लोगों को भुश करने के लिये अल्लाह तआला को नाराज करता है तो अल्लाह तआला उस पर नाराज होते हैं और उन लोगों को भी नाराज कर देते हैं जिन्हें अल्लाह तआला को नाराज करके भुश किया था. और जो शप्स अल्लाह तआला को भुश करने के लिये लोगों को नाराज करता है तो अल्लाह तआला उससे भुश हो जाते हैं और उन लोगों को भी भुश कर देते हैं जिनको अल्लाह तआला को भुश करने के लिये नाराज किया था, यहाँ तक के उन नाराज होने वाले लोगों की निगाह में उस शप्स को अरुण फरमा देते हैं, और उस शप्स के कौल और अमल (केहने और करने) को उन लोगों की निगाह में मुजय्यन कर (सज्ज) देते हैं. (तबरानी, मजम'उल-जवा'इद)

٣١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ، رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ، فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَتَهُ، فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟ قَالَ: فَأَتَلْتُ لَبَنِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ أَتَلْتُ لَإِنَّ يُقَالَ جَرِيءٌ، لَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُجِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّىٰ أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَاعْتَمَهُ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأَتَىٰ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعَمَتَهُ، فَعَرَّفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَاعْتَمَهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ، قَالَ: كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ، لَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُجِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّىٰ أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ، فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَتَهُ، فَعَرَّفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟

قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يَنْفَقَ فِيهَا إِلَّا انْفَقْتُ فِيهَا لَكَ،
قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِقَالَ هُوَ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ،
كُسِحَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ. رواه مسلم، باب من قاتل للرباء و

السمعة استحق النار، رقم: ૧૧૨૩

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે
મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે
હુવે સુના: કયામત કે દિન સબસે પેહલે જિનકે ખિલાફ ફૈસ્લા કિયા
જાએગા ઉનમેં એક વો શખ્સ ભી હોગા જો શહીદ કિયા ગયા હોગા. યે
શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે સામને લાયા જાએગા, અલ્લાહ તઆલા
અપની ઉસ નેઅમત કા ઈજહાર ફરમાએંગે જો ઉસ પર કી ગઈ થી, વો
ઉસકા ઈકરાર કરેગા. ફિર અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે: તૂને ઈસ
નેઅમત સે કયા કામ લિયા? વો અર્જ કરેગા: મૈને આપકી રજા કે લિયે
કિતાલ કિયા (લખા) યહાં તક કે શહીદ કર દિયા ગયા. અલ્લાહ તઆલા
ફરમાએંગે: જૂટ બોલતા હૈ, તૂને જિહાદ ઈસલિયે કિયા થા કે લોગ
બહાદુર કહેં, યુનાંયે કહા જા ચુકા. ફિર ઉસકો હુકમ સુના દિયા જાએગા
ઔર વો મુંહ કે બલ ઘસીટ કર જહન્નમ મેં ફેંક દિયા જાએગા. દૂસરા વો
શખ્સ હોગા જિસને ઈલ્મે-દીન સીખા ઔર દૂસરોં કો સિખાયા ઔર
કુર્આન શરીફ પખ્હા. ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કે સામને લાયા જાએગા,
અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર અપની દી હુઈ નેઅમતોં કા ઈજહાર
ફરમાએંગે ઔર વો ઉસકા ઈકરાર કરેગા. ફિર અલ્લાહ તઆલા
ફરમાએંગે: તૂને ઈન નેઅમતોં સે કયા કામ લિયા? વો અર્જ કરેગા: મૈને
તેરી રજા કે લિયે ઈલ્મ સીખા ઔર દૂસરોં કો સિખાયા ઔર તેરી હી રજા
કે લિયે કુર્આન શરીફ પખ્હા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે: જૂટ બોલતા
હૈ, તૂને ઈલ્મે દીન ઈસલિયે સીખા થા કે લોગ આલિમ કહેં ઔર કુર્આન
ઈસલિયે પખ્હા થા કે લોગ કારી કહેં, યુનાંયે કહા જા ચુકા. ફિર ઉસકો
હુકમ સુના દિયા જાએગા ઔર વો મુંહ કે બલ ઘસીટ કર જહન્નમ મેં ફેંક
દિયા જાએગા. તીસરા શખ્સ વો માલદાર હોગા જિસકો અલ્લાહ
તઆલા ને દુનિયા મેં ભરપૂર દૌલત દી હોગી ઔર હર કિસ્મ કા માલ
અતા ફરમાયા હોગા. ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કે સામને લાયા જાએગા,

અલ્લાહ તઆલા ઉસકો અપની નેઅમતે બતલાએંગે ઓર વો ઉનકા ઇકરાર કરેગા. ફિર અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે: તૂને ઇન નેઅમતોં સે કયા કામ લિયા? વો અર્જ કરેગા: જિન રાસ્તોં મેં ખર્ચ કરના તુજે પસંદ હે મેંને તેરા દિયા હુવા માલ ઉન સબ હી મેં તેરી રજા કે લિયે ખર્ચ કિયા થા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે: જૂટ બોલતા હે, તૂને માલ ઇસલિયે ખર્ચ કિયા થા કે લોગ સખી કરે, યુનાંયે કહા જા ચુકા. ફિર ઉસકો હુકમ સુના દિયા જાએગા ઓર વો મુંહ કે બલ ઘસીટ કર જહન્નમ મેં ફેંક દિયા જાએગા. (મુસ્લિમ)

۴۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا، مِمَّا يُنْتَغَى بِهِ وَجْهَ اللَّهِ، لَا يَتَعَلَّمَهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَعْنِي رِيحَهَا. رواه أبو داود
باب في طلب العلم لغير الله، رقم: ۴۱۶۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસને વો ઇલ્મ જો અલ્લાહ તઆલા કી રજા કે લિયે સીખના યાહિયે થા દુનિયા કા માલ વ મતાઅ હાસિલ કરને કે લિયે સીખા વો કયામત કે દિન જન્મત કી ખુશખૂબી ન સૂંધ સકેગા. (રવાહે અબૂ દાઉદ)

۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رِجَالٌ يَتَخَلَوْنَ الدُّنْيَا بِالدُّنْيَا، يَلْسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّانِ مِنَ اللَّيْنِ، أَلْسِنَتُهُمْ أَعْلَى مِنَ السُّكْرِ، وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ اللَّثَابِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَيْبَى يَفْتَرُونَ أَمْ عَلَيَّ يَخْتَرُونَ؟ فَبَيَّ حَلَفْتُ لَا تَعْنَنَّ عَلَى أَوْلَئِكَ مِنْهُمْ فَتَنَةٌ تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ حَيْرَانًا.
رواه الترمذی، باب حديث عاتلى الدنيا بالدين و عقوبتهم، رقم: ۲۴۰۴ الجامع الصحيح وهو سنن الترمذی، دار الباز مكه المكرمة

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આખરી

जमाने में कुछ ऐसे लोग जाहिर होंगे जो दीन की आण में दुनिया का शिकार करेंगे, भेषियों की नर्म भाव का विभास पेहनगे (ताके लोग उन्हें दुनिया से बे-रज्जत (बे-परवा) समझें) उनकी जमाने शकर से जियादा भीठी होंगी मगर उनके दिल भेषियों जैसे होंगे. (उनके बारे में) अल्लाह तआला का इरमान है: क्या ये लोग मेरे दील देने से धोका भा रहे हैं या मुजसे निडर होकर मेरे मुकाबले में दिलेर (बहादुर) बन रहे हैं? मुझे अपनी कसम है के मैं उन लोगों में उन ही में से ऐसा कितना भजा करूंगा जो उनके अकलमंद को भी धैरान (व परेशान) बनाकर छोड़ेगा यानी उन ही लोगों में से ऐसे लोगों को मुकरर कर दूंगा जो उनको तरह तरह के नुकसान में मुब्तिला करेंगे. (तिरमिजी)

۴۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ بْنِ أَبِي فَصَّالَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا جَمَعَ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ، نَادَى مُنَادٌ: مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ لِلَّهِ أَحَدًا، فَلْيُطْلَبْ ثَوَابُهُ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ آغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ومن

سورة الكهف، رقم: ۳۱۵۴

उत्तरत अबू सईद बिन अबी फजाला रदियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह इरमाते हुवे सुना: जब अल्लाह तआला क्यामत के दिन जिसके आने में कोई शक नहीं है सब लोगों को जमा इरमायेंगे तो एक पुकारने वाला पुकारेगा: जिस शम्स ने अपने किसी ऐसे अमल में जो उसने अल्लाह तआला के लिये किया था किसी और को भी शरीक किया तो वो उसका सवाब उसी दूसरे से जाकर मांग ले क्युंके अल्लाह तआला शिरकत में सब शुरका से जियादा बेनियाज हैं. (तिरमिजी)

झईदा: "अल्लाह तआला शिरकत में सब शुरका से जियादा बेनियाज हैं" इसका मतलब ये है के जिस तरह और शुरका (शरीक होने वाले) अपने साथ किसी की शिरकत कुबूल कर लेते हैं अल्लाह तआला उस तह उरगिज किसी की शिरकत गवारा नहीं करते.

૩૫- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا لِيُغْنِيَ اللَّهُ أَوْ أَرَادَ بِهِ غَيْرَ اللَّهِ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب في من يطلب بعلمه الدنيا، رقم: ૨૬૦૦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને ઇલ્મ અલ્લાહ તઆલા કી રજા કે અલાવા કિસી ઔર મકસદ (મસ્લન ઇઝત, શુહરત, માલ વગૈરા હાસિલ કરને) કે લિયે સીખા તો વો અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બનાવે. (તિરમિઝી)

૩૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنْ حُبِّ الْحَزَنِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوْ مَا حُبُّ الْحَزَنِ؟ قَالَ: وَإِذَا فِي جَهَنَّمَ يَتَعَوَّدُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلُّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوْ مَنْ يَدْخُلُهُ؟ قَالَ: الْقُرَاءُ الْمُرَاوُونَ بِأَعْمَالِهِمْ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في الرياء والسمعة، رقم: ૨૮૮૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમ લોગ જુબ્બલ-હઝન સે પનાહ માંગા કરો. સહાબા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને પૂછા: જુબ્બલ-હઝન કયા ચીઝ હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જહન્નમ મેં એક વાદી હે કે ખુદ જહન્નમ રોઝાના ૧૦૦ મરતબા ઉસસે પનાહ માંગતી હે. અર્ઝ કિયા ગયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઉસમે કૌન લોગ જાએંગે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: વો કુર્આન પઢને વાલે જો દિખલાવે કે લિયે આમાલ કરતે હે. (તિરમિઝી)

૩૭- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ أَنَا مِنْ أُمَّتِي سَيِّئَاتُهُمْ فِي الدِّينِ، وَيَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ، وَيَقُولُونَ: نَأْتِي الْأُمَرَاءَ فَتُصِيبُ مِنْ دِينَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِينِنَا، وَلَا يَكُونُ ذَلِكَ، كَمَا

لَا يُحْتَسَى مِنَ الْقَتَادِ إِلَّا الشُّوْكَ، كَذَلِكَ لَا يُحْتَسَى مِنْ قُرْبِهِمْ إِلَّا.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ: كَأَنَّهُ يَعْْنَى: الْخَطَايَا. رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ وَرَوَاهُ

ثَعَالَتُ الْتَرْغِيبِ ١٩٦/٢

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અન્કરીબ (જલ્દ હી) મેરી ઉમ્મત મેં કુછ લોગ એસે હોંગે જો દીન કી સમજ હાસિલ કરેંગે ઓર કુર્આન પઢેંગે (ફિર હુક્કામ (અફસરો) કે પાસ અપની જાતી ગરજ સે જાએંગે) ઓર કહેંગે: હમ ઉન હુક્કામ કે પાસ જાકર ઉનકી દુનિયા સે ફાઈદા તો ઉઠા લેતે હૈં (લેકિન) અપને દીન કી વજહ સે ઉનકે શર (બુરાઈ) સે મહફૂઝ રેહતે હૈં, હાલાંકે એસા કભી નહીં હો સકતા (કે ઉન હુક્કામ કે પાસ જાતી ગરજ (ખુદ કે મતલબ) કે લિયે જાએ ઓર ઉનસે મુતાસ્સિર ન હો) જિસ તરહ ખારદાર દરખ્ત (કાંટે વાલે જાળ) સે સિવાએ કાંટે કે ઓર કુછ નહીં મિલ સકતા ઈસી તરહ ઉન હુક્કામ કી નજદીકી સે સિવાએ ખુરાઈયોં કે ઓર કુછ નહીં મિલ સકતા. (ઈબ્ને માજા, તરગીબ)

۴۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَ نَحْنُ نَتَذَكَّرُ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ، فَقَالَ: إِلَّا أَخْبِرْكُمْ بِمَا هُوَ أَخَوْفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ؟ قَالَ، قُلْنَا: بَلَى، فَقَالَ: الشُّرْكَ الْحَقِيُّ: أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّيَ فَيَزِيئَ صَلَاتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ. رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ، بَابُ الرِّبَا وَالسَّمَةِ، رَقْم: ۴۲۰۴.

હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ (અપને હુજરા મુબારક સે) નિકલ કર હમારે પાસ તશરીફ લાએ, ઉસ વક્ત હમ લોગ આપસમેં મસીહ દજ્જાલ કા તઝકિરા કર રહે थे. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મૈં તુમકો વો ચીઝ ન બતાગી જો મેરે નજદીક તુમ્હારે લિયે દજ્જાલ સે ભી જિવાદા ખતર નાક હૈં? હમને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! જરૂર ઈરશાદ ફરમાએ. આપ સલ્લલ્લાહુ

اے اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: وہ شریک نہیں (خدا یا خدا شریک) ہے (جس کی ایک مثال یہ ہے) کہ آدمی نماز پڑھنے کے لیے جاتا ہو اور نماز کو سبوتا کر دے اس لیے پڑھنے کے کوئی دوسرا اس کو نماز پڑھتے دیکھ رہا ہے۔ (بخاری میں)

۴۹- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّعَادَةِ وَالرَّقْعَةِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمَكُّنِ فِي الْأَرْضِ، وَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلٌ الْآخِرَةَ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ. رواه

احمد ۱۳۴/۵

حضرت ابو بکر بن کعب رضی اللہ عنہ نے فرمایا: رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا: اس امت کو خوشخبری، نصرت، زمین کی فتح اور زمین میں مضبوطی (یہ امت کو تو مجاہدوں کی جگہ پر امت کو مل کر رہے گی، دیکھو کہ ایک کا کام دوسرا کے ساتھ اس کی نصرت کے ساتھ ہوگا) دینا ہے جس نے دنیا کی خاطر آخرت کا کام دیا وہ اس کی آخرت میں حصہ نہ لے گا۔ (بخاری میں)

۵۰- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ صَلَّى يُرَائِي فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ صَامَ يُرَائِي فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ تَصَدَّقَ يُرَائِي فَقَدْ أَشْرَكَ. (رواه بعض الحديث) رواه احمد ۱۳۶/۱

حضرت شہاد بن اوس رضی اللہ عنہ نے فرمایا: میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو یہ فرمایا کہ جو شخص نماز پڑھے اس نے شریک کیا، جس نے روزہ رکھا اس نے شریک کیا اور جس نے صدقہ دیا اس نے شریک کیا۔ (بخاری میں)

تفسیر: مطلب یہ ہے کہ جن لوگوں کو اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے اپنا شریک بنا لیا، اس کی بات میں یہ کہنا کہ اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے اس کو اپنا شریک بنا لیا ہے

લોગોં કે લિયે બન જાતે હૈં જિનકો દિખલાને કે લિયે કિયે જાતે હૈં और
 उनका करने वाला बजाये सवाब के अजाब का मुस्तहिक हो जाता है.

عَنْ شَدَادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ بَكَى فَقِيلَ لَهُ: مَا يَبْكُكَ؟
 قَالَ: شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُهُ، فَذَكَرْتُهُ، فَأَبْكَانِي،
 سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: اتَّخَوْفُ عَلَى أُمَّتِي الشُّرْكَ وَ
 الشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَشْرِكُ أُمَّتَكَ مِنْ بَعْدِكَ؟
 قَالَ: نَعَمْ، أَمَّا إِنَّهُمْ لَا يَعْبُدُونَ شَمْسًا وَلَا قَمَرًا، وَلَا حَجَرًا، وَلَا
 وَثَنًا، وَلَكِنْ يَرَاوُنَ بِأَعْمَالِهِمْ، وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ أَنْ يُضَيِّحَ
 أَحَدُهُمْ صَاحِبًا فَتَعْرِضَ لَهُ شَهْوَةٌ مِنْ شَهَوَاتِهِ فَيَتْرَكَ صَوْمَهُ. رَوَاهُ

١٢٤/٤ د-١

હઝરત શદ્દાદ બિન ઔસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્યુ કે બારે મેં બયાન કિયા ગયા કે એક મરતબા વો રોને લગે. લોગોં ને ઉનસે રોને કી વજહ પૂછી તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે મુજે એક બાત યાદ આ ગઈ જો મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુની થી, ઉસ બાત ને મુજે રુલા દિયા. મૈંને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના કે મુજે અપની ઉમ્મત કે બારે મેં શિર્ક ઔર શહવતે ખફિયા કા ડર હૈ. હઝરત શદ્દાદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્યુ ફરમાતે હૈં કે મૈંને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા આપકે બાદ આપકી ઉમ્મત શિર્ક મેં મુખ્તિલા હો જાએગી? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં (લેકિન) વો ન તો સૂરજ ઔર ચાંદ કી ઈબાદત કરેગી ઔર ન કિસી પથ્થર ઔર બુત કી, બલકે અપને આમાલ મેં રિયાકારી (દિખલાવા) કરેગી. શહવતે ખફિયા યે હૈ કે કોઈ શખ્સ તુમમેં સે સુબહ રોઝેદાર હો ફિર ઉસકે સામને કોઈ ઐસી ચીઝ આ જાએ જો ઉસકો પસંદ હો જિસકી વજહ સે વો અપના રોઝા તોળ ડાલે (ઔર ઈસ તરહ અપની ખ્વાહિશ પૂરી કરલે). (મુસનદે અહમદ)

٥٣- عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ
الْقَوْمُ إِخْوَانُ الْعَلَانِيَةِ أَعْدَاءُ السِّرِّيَةِ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْكَفِيفُ

يَكُونُ ذَلِكَ؟ قَالَ: ذَلِكَ بِرَغْبَةٍ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَ رَهْبَةٍ بَعْضُهُمْ

إِلَى بَعْضٍ. رواه أحمد १३०/०

उत्तरत मुआज रहियल्लाहु अन्हुसे रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: आगिर जमाने में जैसे लोग होंगे जो आहिर में तो दोस्त होंगे मगर अंदरूनी तौर पर दुश्मन होंगे. अर्ज किया गया: या रसूलुल्लाह! ये किस वजह से होंगे? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अक दूसरे से गरज की वजह से आहिरी दोस्ती होगी और अंदरूनी दुश्मनी की वजह से वही अक दूसरे से भौंकलदा भी रहेंगे. (मुस्नदे अहमद)

काईदा: मतलब ये है के लोगों की दोस्ती और दुश्मनी की बुनियाद आती अगरज (भुद के मतलब) पर होगी, अल्लाह तआला की भुश्नूदी छसिल करने के लिये नहीं होगी.

۵۳- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ، فَإِنَّهُ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ، فَقَالَ لَهُ مَنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ: وَ كَيْفَ تَقْيِيهِ، وَ هُوَ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: قُولُوا: اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوْذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ، وَنَسْتَغْفِرَكَ لِمَا لَا نَعْلَمُهُ. رواه أحمد ۴۰۳/۱

उत्तरत अबू मूसा अशअरी रहियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के अक दिन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हमें बयान किया जिसमें ये ईरशाह फरमाया: लोगो! (रियाकारी) से बचते रहो के ये खूंटी के रेंगने की आवाज से भी जियादा पोशीदा (छुपा हुआ) होता है. अक शप्स के दिल में सवाल पैदा हुआ, उसने पूछा: या रसूलुल्लाह! हम इससे कैसे बचें जबके ये खूंटी के रेंगने से भी जियादा पोशीदा है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: ये पण्डा करो

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوْذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ، وَنَسْتَغْفِرَكَ لِمَا لَا نَعْلَمُهُ (तरजुमा: अय अल्लाह! हम आपसे पनाह मांगते हैं उस शिक से

जिसको उम जानते हैं और आपसे माझी मांगते हैं उस शिर्क से जिसको उम नहीं जानते). (मुस्नदे अहमद)

۵۴- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّمَا أَخَشَى عَلَيْكُمْ

شَهَوَاتِ الْفَنَى فِي بُطُونِكُمْ وَ قُرُوجِكُمْ، وَ مُضَلَّاتِ الْهَوَى. رواه

احمد والبخاري والطبرانی فی الثلاثة و رجاله رجال الصحيح لأن أبا الحكم البغلي

الراوی عن أبي بركة بن الطبرانی، فقال: عن أبي الحكم، هو علي بن الحكم، وقد

روى له البخاري، وأصحاب السنن، مجمع الزوائد ۱/ ۴۴۶

उत्तरत अबू बरजा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: मुझे तुम पर इस बात का अंदेशा (किंक) है के तुम ऐसी गुमराह-कुन प्वाछिशात में पण जाओ जिनका तअल्लुक तुम्हारे पेटों और शर्मगाछों से है (जैसे हराम भाना, बहकारी वगैरा) और ऐसी प्वाछिशात में पण जाओ जो (तुम्हें राहें छक से उटा कर) गुमराही की तरफ ले जाओ. (मुस्नदे अहमद, अज्जार, तबरानी, मजमउज-जवाँद)

۵۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ سَمِعَ النَّاسَ بِعَمَلِهِ سَمِعَ اللَّهُ بِهِ مَا عَمِلَ، وَ

صَغُرَهُ، وَحَقُرَهُ. رواه الطبرانی فی الكبير و أحد أسانيد الطبرانی فی الكبير رجال

الصحيح، مجمع الزوائد ۱/ ۳۸۱

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र रदियल्लाहु तआला अन्हुमा फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाद फरमाते हुवे सुना: जो शप्स अपने अमल को लोगों के दरमियान मशहूर करेगा तो अल्लाह तआला उसके उस रिया वाले अमल को अपनी मण्डूक के कानों तक पहुँचा देंगे (के ये शप्स रियाकार है) और उसको लोगों की निगाह में छोटा और जलील कर देंगे. (तबरानी, मजमउज-जवाँद)

५१- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَقْرَأَ فِي الدُّنْيَا مَقَامَ سُفْعَةٍ وَرِيَاءٍ إِلَّا اسْتَمَعَ اللَّهُ بِهِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الطبرانی وإسناده حسن، مجمع الزوائد ۳۸۲/۱

इसरत मुआज बिन जबल रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जो बंदा दुनिया में शुहरत और दिफलाने के लिये कोई नेक अमल करेगा अल्लाह तआला कयामत के दिन ईस बात को तमाम मजलूक के सामने शुहरत देंगे (के ईस शप्स ने नेक आमाव लोगो को दिफलाने के लिये किये थे जिसकी वजह से उसकी दुस्वाँर होगी). (तबरानी, मजमूअ-जवाँद)

५२- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصُحُفٍ مُحْتَمَةٍ، فَنُتَصَّبُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَلْقُوا هَذِهِ وَاقْبَلُوا هَذِهِ، فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: وَعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ، مَا رَأَيْنَا إِلَّا خَيْرًا، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنْ هَذَا كَانَ لِغَيْرِ وَجْهِ، وَإِنِّي لَا أَلْبَسُ الْيَوْمَ إِلَّا مَا بَيْنِي بِي وَجْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: وَعِزَّتِكَ، مَا كَتَبْنَا إِلَّا مَا عَمِلَ، قَالَ: صَدَقْتُمْ، إِنْ عَمَلَهُ كَانَ لِغَيْرِ وَجْهِ. رواه الطبرانی في الأوسط بإسنادين،

و رجال أحدهما رجال الصحيح، و رواه الزوار، مجمع الزوائد ۱۳۵/۱

इसरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: कयामत के दिन मुहर-शुदा (मुहर, स्टेम्प लगे हुवे) आमावनामे लाओ जाओगे और वो अल्लाह तआला के सामने पेश किये जाओगे. अल्लाह तआला आज लोगो के नामओ आमाव के बारे में फरमाओगे: ईनको कुभूल करवाँ. और आज लोगो के नामओ आमाव के बारे में फरमाओगे: ईनको ईक दो. ईरिश्ते अर्ज करेंगे: आपकी ईजजत और जवाव की कसम! हमने ईन आमावनामों में लवाँ के अलावा

તો કુછ ઓર દેખા હી નહીં? અલ્લાહ તઆલા ફરમાયેંગે: વો આમાલ મેરે લિયે નહીં કિયે થે ઓર મેં આજ કે દિન ઉન હી આમાલ કો કુબૂલ કરૂંગા જો સિફ મેરી રજા કે લિયે કિયે ગએ થે.

એક રિવાયત મેં હે કે ફરિશ્તે અર્જ કરેંગે: આપકી ઇઝતત કી કસમ! હમને તો વહી લિખ્ખા જો ઉસને અમલ કિયા (ઓર વો સબ આમાલ નેક ઓર અચ્છે હી હે) અલ્લાહ તઆલા ફરમાયેંગે: ફરિશ્તો! તુમ સચ કેહતે હો (લેકિન) ઉસકે આમાલ મેરી રજા કે અલાવા કિસી ઓર ગરઝ કે લિયે થે. (તબરાની, બઝઝાર, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۵۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: وَ أَمَّا الْمُهْلِكَاتُ:

فَشَحْ مُطَاعٌ، وَ هَوًى مُتَّبَعٌ، وَ إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ. (و هر طرف من

الحديث) رواه البيهقي وغيرهما وهر مروى عن جماعة من الصحابة و اسانيد وان كان لا يسلّم شيء منها من مقال فهو بمجموعها حسن ان شاء الله تعالى،

الترغيب ۲/۱

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હલાક કરને વાલી ચીઝેં યે હેં: વો બુખ્લ (કંજૂસી) જિસકી ઇતાઅત કી જાએ યાની બુખ્લ કિયા જાએ, વો ખ્વાહિશે નફસ જિસ પર ચલા જાએ, ઓર આદમી કો અપને આપકો બેહતર સમજના. (બઝઝાર, બૈહકી, તરગીબ)

۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مِنْ أَسْوَأِ النَّاسِ

مَنْزِلَةً مَنْ أَذْهَبَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ. رواه البيهقي ۳/۳۰۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બદતરીન શખ્સ વો હે જો દૂસરે કી દુનિયા કે લિયે અપની આખિરત કો બરબાદ કરે યાની દૂસરે કો દુન્યવી ફાઈદા પહુંચાને કે લિયે અલ્લાહ તઆલા કો નારાઝ કરનેવાલા કામ કરકે અપની આખિરતકો બરબાદ કરે. (બૈહકી)

۶۰- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنِّي

أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ مُتَافِقٍ عَلَيْهِمُ اللِّسَانُ. رواه البيهقي

૪૮૬/૪

હજરત ઉમર બિન ખતાબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે ઈસ ઉમ્મત પર સબસે ઝિયાદા ડર ઉસ મુનાફિક કા હૈ જો ઝખાન કા આલિમ હો (ઈસ્મ કી બાર્તે કરતા હો લેકિન ઈમાન સે ખાલી હો). (બૈહકી)

ફાઈદા: મુનાફિક સે મુરાદ રિયાકાર (દિખલાવા કરને વાલા) યા ફાસિક (ગુનેહગાર) હૈ. (મજાહિરે હક)

۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ الْخُرَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَامَ رِبَاءً وَ سَمْعَةً لَمْ يَزَلْ لِي مَقْتٍ اللَّهِ حَتَّى يَجْلِسَ.

તફીર અબ્ન કશીર ૧/૩/૧૧૬

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન કૈસ ખુરાઈ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ નક્લ ફરમાતે હૈ: જો શખ્સ કિસી નેક કામ મેં દિખલાવે ઓર શુહરત કી નિચ્યત સે લગે તો જબ તક વો ઉસ નિચ્યત કો છોળ ન દે અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી મેં રેહતા હૈ. (તફસીરે ઈબ્ને કસીર)

۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا، لَبَسَهُ اللَّهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ الْهَبْ فَيُؤْتَا. رواه ابن ماجه، باب من لبس شهرة من الثياب، رقم: ૩૬૦૪

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને દુનિયા મેં શુહરત કા લિખાસ પેહના, અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકો ઝિલ્લત કા લિખાસ પેહના કર ઉમસેં આગ ભળકા દેજે. (ઈબ્ને માજા)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

દઅવત વ તબ્લીગ

અપને યકીન વ અમલ કો દુરુસ્ત કરને ઔર
સારે ઈન્સાનોં કો સહીહ યકીન વ અમલ પર
લાને કે લિયે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ વાલે તરીકએ મેહનત કો સારે આમલ
મે જિંદા કરને કી કોશિશ કરના.

દઅવત ઔર ઇસકે ફઝાઈલ

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [يونس: ٢٥]

એક જગહ ઈરશાદ હે: ઔર અલ્લાહ તઆલા સલામતી કે ઘર
યાની જન્નત કી તરફ દઅવત દેતે હેં ઔર વો જિસે ચાહતે હેં સીધા
રાસ્તા દિખાતે હેં. (સૂરએ યૂનુસ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمَمِينَ رُسُلًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَيْلٍ ضَلُّوا مُبِينٍ﴾ [الحجعة: ٢]

એક જગહ ઈરશાદ હે: અલ્લાહ વો હેં જિન્હોને અન-પણહ

लोगों में उन्हीं में से एक रसूल भण्डिस करमाया (नबी बनाया). यानी वो रसूल उम्मी और अन-पण्ड है, वो रसूल उनको अल्लाह तआला की आयतें पण्ड पण्ड कर सुनाते हैं यानी कुर्आने करीम के जरिये उनको दअवत देते हैं, नसीहत करते हैं और ईमान लाने के लिये उनको आमादा (राजी) करते हैं (जिससे उनको हिदायत हासिल होती है) और उनकी अप्लाकी ईस्लाह करते (किरदार सुधारते) और उनकी संवारते हैं, उनको कुर्आने पाक की तालीम देते हैं और सुन्नत और सहीब समज-बूज की तालीम देते हैं. यकीनन उन रसूल की बिअसत (नुबुव्वत) से पोटले ये लोग जुली गुमराही में थे: (सूरअे जुमुअह)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۚ فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ
وَجَاهَنُكُمْ بِهِ جَهَادًا كَبِيرًا﴾ [النفا: ०१-०२]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: अगर हम चाहते तो (आपके अलावा ईसी जमाने में) हर बस्ती में एक एक पैगम्बर भेज देते (और तन्हा आप पर तमाम काम न डालते लेकिन यूंके आपका अजर बण्डाना मकसूद है) इसलिये हमने ऐसा नही किया तो ईस तरह सारा काम तन्हा आपके सुपुर्द (हवाले) करना अल्लाह तआला की नेअमत है) (लिहाजा ईस नेअमत के शुक्रिया में) आप काफ़िरो की जुशी का काम न कीजिये यानी काफ़िर तो ईससे जुश होंगे के आप तब्लीग न करें या कम करें और कुर्आन (में जो हक के दलाईल हैं उन) से उन कुफ़्कार का जोर व शोर से मुकाबला कीजिये यानी आम और ताम तब्लीग कीजिये, सबसे कलिये और बार बार कलिये और हिम्मत कवी (मजबूत) रलिये. (सूरअे कुरकान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

[النحل: १२०]

अल्लाह तआला ने अपने रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से ईरशाह करमाया: आप आने रब के रास्ता की तरफ़ हिदमत और अरखी नसीहत के जरिये दअवत दीजिये. (सूरअे नहल)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [النور: ٥٥]

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઔર સમજાતે રહિયે કયુંકે સમજના ઈમાન વાલોં કો નફા દેતા હે. (સૂરએ નારિયાત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْبِئْ ﴿٢﴾ وَرَبُّكَ فَكَبِيرٌ ﴿٣﴾﴾ [المدثر: ١-٣]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: અય કપળા ઓળહને વાલે! અપની જગહ સે ઉઠિયે ઔર ડરાઈયે ઔર અપને રબ કી બળાઈયાં બયાન કીજિયે. (સૂરએ મુદ્દસિસર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَعَلَّكَ بَاخِعٌ مُّقِرٌّ ﴿١﴾ لَمْ تَكُنْ أَتَىكَ الْفَلَاحُ ﴿٢﴾ الْفَلَاحُ ﴿٣﴾﴾ [النار: ١-٣]

રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હે: શાયદ આપ ઉનકે ઈમાન ન લાને પર ગમ ખાતે ખાતે અપની જાન દે દેંગે. (સૂરએ શુઅરા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ

حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: બિલા શુબહ (બેશક) તુમહારે પાસ એક એસે રસૂલ તશરીફ લાએ હેં જો તુમ હી મેં સે હેં, તુમકો કિસી કિસ્મ કી તકલીફ કા પહુંચના ઉન પર બહુત ગિરાં (ભારી) ગુઝરતા હે, વો તુમહારી ભલાઈ કે ઈન્તિહાઈ ખ્વાહિશમંદ હેં (ઉનકી યે હાલત તો સબકે સાથ હે) બિલ્ખુસૂસ મુસલમાનોં પર બળે શકીક ઔર નિહાયત મહેરબાન હેં. (સૂરએ તૌબહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَا تَلْعَبْ تَقَسَّكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ﴾ [فاطر: ٨]

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઉનકે ઈમાન ન લાને પર પછતા પછતા કર કરીં આપકી જાન ન જાતી રહે. (સૂરએ ફાતિર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١﴾ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَمْرِي يُغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴿٢﴾ إِنْ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٤﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ﴿٥﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا ﴿٦﴾ اسْتَكْبَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَمَامًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمِيدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَيَعْمَلْ لَكُمْ جَنَّتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ مِرْجَا حًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ آتِيكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَابَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدْكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لَتَسْلُكُنَّ مِنْهَا سَبِيلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ [نوح: ١-٢٠]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: બેશક હમને નૂહ (અલેહિસ્સલામ) કો ઉનકી કૌમ કે પાસ યે હુકમ દેકર ભેજા થા કે અપની કૌમ કો ડરાઈયે ઈસસે પેહલે કે ઉન પર દર્દનાક અજાબ આએ. યુનાંયે ઉન્હોંને અપની કૌમ સે ફરમાયા કે અય મેરી કૌમ! મૈં તુમ્હે સાફ તૌર પર નસીહત કરતા હૂં કે અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરો ઔર ઉનસે ડરતે રહો ઔર મેરા કેહના માનો (એસા કરને પર) અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે યુનાહ બખ્શ દેંગે ઔર મૌત કે મુકર્રર વક્ત તક અજાબ કો મુઅખ્ખર રખેંગે યાની દુનિયા મેં ભી અજાબ સે હિકાજત રહેગી ઔર આખિરત મેં અજાબ કા ન હોના તો ખહિર હે. જબ અલ્લાહ તઆલા કા મુકર્રર ક્રિયા હુવા વક્ત આ જાતા હે તો ફિર ઉસકો પીછે નહીં હટાયા જા સકતા યાની ઈમાન ઔર તકવા કી બરકત સે અજાબ સે તો હિકાજત હો જાએગી મગર મૌત બહરહાલ આકર રહેગી કાશ તુમ યે બાત સમજતે (જબ એક લખ્ખી મુદત તક ઈન બાતોં કા

असर कौम पर न हुआ तो) नूह (अलैहिस्सलाम) ने दृष्टा की: मेरे रब्
 मैं अपनी कौम को रात दिन दबवत देता रहा। मगर वो मेरे बुलाने पर
 दीन से और भी जियादा भागने लगे। जब भी मैं उनको ईमान की
 दबवत देता ताके उनके ईमान के सजब आप उनको बप्श दें तो वो
 लोग कानों में अपनी उंगलियां ठोंस लेते और कपणें अपने ऊपर लपेट
 लेते (ताके वो मुझको न देखें और मैं उनको न देखूं) और (शरारत पर)
 अण गये और बेहद तकब्बुर (घमंड) किया। फिर (भी मैं उनको
 मुप्तलिफ़ तरीकों से नसीहत करता रहा युनांये) मैंने उन्हें बरमला
 (बुल्ला बुल्ला) भी बुलाया, फिर मैंने उनको अेलानिया भी समजाया
 और पोशीदा (छुपे) तौर पर भी समजाया यानी जो तरीका भी उनकी
 हिदायत का हो सकता था उसको छोड़ा नहीं। आम मजमों में मैंने उनको
 दबवत दी, फिर भास तौर पर उनके घरों पर जाकर भी अेलानिया
 और ખોલ ખોલ कर बयान किया और ખામोशी के साथ चुपके चुपके
 उनको नफ़ा नुकसान से आगाह किया और (ईसी समजाने के सिद्धसिले
 में) मैंने उनसे कहा के तुम अपने रब् के सामने ईस्तिग़्फ़ार करो, बेशक
 वो बणें बप्शने वाले हैं। ईस ईस्तिग़्फ़ार पर अल्लाह तआला करारत
 से (बहुत जियादा) तुम पर बारिशें बरसायेंगे और तुम्हारे माल
 और औलाद में बरकत देंगे और तुम्हारे लिये बहुत से भाग लगा देंगे
 और तुम्हारे लिये नहरें जारी कर देंगे। तुम्हें क्या हो गया के तुम
 अल्लाह तआला की अज़मत व जलाल का ખयाल नहीं रखते, छावांके
 उन्होंने तुम्हें कछ भरहलों में बनाया है। क्या तुमको मालूम नहीं के
 अल्लाह तआला ने किस तरह ऊपर तले सात आसमान बनाये हैं
 और उन आसमांमों में याद को थमकता हुआ बनाया और सूरज को
 यराग (की तरह रौशन) बना दिया। और अल्लाह तआला ही ने तुम्हें
 जमीन से पैदा किया फिर तुम्हें (भरने के बाद) जमीन ही में लौटा देंगे
 और (क्यामत में) ईस जमीन से तुमको बाहर ले आयेंगे। और
 अल्लाह तआला ही ने जमीन को तुम्हारे लिये इश बनाया ताके तुम
 ईसके कुशादा (ईले हुवे) रास्तों में चलो किरो यानी जमीन पर चलने
 फिरने में रास्ता की कोई रुकावट नहीं। (सूरजे नूह)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ☆ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا
تَسْمِعُونَ ☆ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ☆ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ
الَّذِي أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ☆ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿الشعراء: ٢٢-٢٨﴾

وَقَالَ تَعَالَى فِي مَوْضِعٍ آخَرَ: ﴿قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يُشْرِكُنِي﴾ قَالَ رَبُّنَا
الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ☆ قَالَ لَمَّا بَالَ الْقُرُونُ الْأُولَى ☆
قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ ۚ لَا يَضِلُّ رَبِّي ۚ وَلَا يَنْسَى ☆ الَّذِي جَعَلَ
لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا وَمَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا ۚ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ۚ

[૫૧: ૬૧-૭૫]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ફિરઓન ને કહા કે રબબુલ-
આલમીન કયા ચીજ હે. મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) ને ફરમાયા કે વો
આસમાનોં ઔર ઝમીન ઔર જો કુછ ઈનકે દરમિયાન હે સબકે રબ હે,
અગર તુમહેં યકીન આએ. ફિરઓન ને અપને ઈદ ગિદ (આસપાસ)
બેઠને વાલોં સે કહા કે કયા તુમ સુન રહે હો? (કેસી બેકાર બાતેં કર રહા
હે, લેકિન મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) ને અલ્લાહ તઆલા કી સિકાત
(ખૂબિયોં) કા બયાન જારી રખ્ખા ઔર) ફરમાયા કે વહી તુમ્હારે રબ હે
ઔર વહી તુમ્હારે પિછલે બાપ દાદોં કે રબ હે. ફિરઓન અપને લોગોં સે
કેહને લગા યે તુમ્હારા રસૂલ જો તુમ્હારી તરફ ભેજા ગયા હે બિલા શુબહ
(બેશક) કોઈ દીવાના હે. મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) ને ફરમાયા કે વહી
મશરિક વ મગરિબ (પૂરબ ઔર પશ્ચિમ) ઔર જો કુછ ઈન દોનોં કે
દરમિયાન (બીચ મેં) હે ઉન સબકે રબ હે, અગર તુમ કુછ સમજ રખતે
હો. (સૂરએ શુઅરા)

દૂસરે મકામ પર અલ્લાહ તઆલા ને મૂસા (અલૈહિસ્સલામ)
કી બાત કો ઈસ તરહ ઝિક ફરમાયા: ફિરઓન ને કહા મૂસા (યે બતાઓ
કે) તુમ દોનોં કા રબ કોન હે? મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) ને જવાબ દિયા
હમ દોનોં કા (બન્કે સબકા) રબ વો હે જિસને હર ચીજ કો ઉસકે
મુનાસિબ સૂરત વ શકલ અતા ફરમાઈ (ફિર તમામ મખ્લૂકાત કો હર

કિસ્મ કે ફાઈદે હાસિલ કરને કી) સમજ અતા ફરમાઈ. (ફિરઓન ને મૂસા અલૈહિસ્સલામ કા મઅફૂલ (મુનાસિબ) જવાબ સુન કર બેહુદા (બેકાર) સવાલાત શુરૂ કર દિયે ઔર) કહા અચ્છ પિછલે લોગોં કે હાલાત બતલાઈયે. મૂસા અલૈહિસ્સલામને ફરમાયા: ઉન લોગોં કા ઈલ્મ મેરે રબ કે પાસ લૌહે મહફૂજ મેં હૈ. મેરે રબ (એસે જાનને વાલે હૈં કે) ન ગલ્તી કરતે હૈં ઔર ન ભૂલતે હૈં (ઉન લોગોં કે આમાલ કા સહીહ સહીહ ઈલ્મ મેરે રબ કો હાસિલ હૈ. ફિર હઝરત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને અલ્લાહ કી એસી આમ સિફાત બયાન ફરમાઈ જિસે હર આમી આદમી બી સમજ સકતા હૈ, યુનાંચે ફરમાયા) વો રબ એસે હૈં. જિન્હોંને તુમ્હારે લિયે ઝમીન કો ફર્શ બનાયા ઔર ઈસ ઝમીન મેં તુમ્હારે લિયે રાસ્તે બનાએ. ઔર આસમાન સે પાની બરસાયા. (સૂરએ તાહા)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ (ابراهيم: ٥)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર હમને મૂસા (અલૈહિસ્સલામ) કો યે હુકમ દેકર ભેજા કે અપની કૌમ કો (કુફ કી) તારીકિયોં (અંધેરિયોં) સે (ઈમાન કી) રૌશની કી તરફ લાઓ ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે મુસીબત ઔર રાહત (સુકૂન) કે જો વાકિઆત ઉનકો પેશ આતે રહે હૈં વો વાકિઆત ઉનકો યાદ દિલાઓ. કયુંકે ઉન વાકિઆત મેં હર સબ્ર કરને વાલે, શુક્ર કરને વાલે કે લિયે બખી નિશાનિયાં હૈં. (સૂરએ ઈબ્રાહીમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿أَلْقُكُمْ رِسَالَتِي رَئِي ۖ وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ﴾

[الاعراف: ٦٨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: (નૂહ અલૈહિસ્સલામ ને અપની કૌમ સે કહા કે) મેં તુમ્હેં અપને રબ કે પૈગામાત પહુંચાતા હું ઔર મેં તુમ્હારા સચ્ચા ખૈર-ખવાહ (ભલા ચાહનેવાલા) હું. (સૂરએ અઅરાફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَقَالَ الْإِنْسِيُّ: مَنْ يَقُومُ أَتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ۚ

يَقُومُ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْأَجْرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ☆ مَنْ
عَمِلَ سِنَّةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مَتْنٌ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَى وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ☆ وَيَقُومُ
مَالِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ ☆ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ
وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِنَّا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْعَقَّارِ ☆ لَا جَرَمَ
أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى
اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ☆ فَسَتَذَكَّرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ
وَأَقُوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ☆ قُوَّةُ اللَّهِ سَيَاتٍ مَا
مَكُرُوا وَوَخَّاقٍ بِالْإِغْوَاءِ سَوَاءُ الْعَذَابِ ﴿[السوم: ٣٨-٤٥]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: (ફિરઓન કી કોમ મેં સે) વો
આદમી જો (મૂસા અલૈહિસ્સલામ પર) ઈમાન લાયા થા (और उसने
अपना ईमान छुपाया हुआ था) अपनी कौम से कहा: मेरे भाईयो! तुम
मेरी पैरवी करो मैं तुम्हें नेकी का रास्ता बताऊँगा. मेरे भाईयो! दुनिया
की जिंदगी मહજ ચંદ-રોજા (સિર્ફ થોળે દિનોં કી) હે और ठहरने का
मकाम तो आभिरत ही है. જો બુરે કામ કરેગા ઉસકો બદલા ભી વૈસા
હી મિલેગા और जिसने नेक काम किया याहे मर्द हो या औरत बशर्त ये
के वो मोमिन हो तो जैसे लोग जन्नत में दाखिल होंगे जहां उन्हें
બેહિસાબ રોઝી મિલેગી. मेरे भाईयो! आभिर क्या बात है કે मैं तुमको
नजात की दावत देता हूँ और तुम मुझे दोजખ (જહન્નમ) કી દાવત દેતે
હો. તુમ મુઝે ઈસ બાત કી તરફ દાવત દેતે હો કે મેં અલ્લાહ તઆલા કા
મુન્કિર (ન માનને વાલા) હો જાઉં और उनके साथ उसे शरीक कइँ जिसे
મેં જાનતા ભી નહીં और मैं तुम्हें जबरदस्त, गुनाह બખ્શને વાલે કી
તરફ બુલાતા હૂં. और सखी बात तो ये है કે तुम मुझे जिसकी तरफ
બુલાતે હો વો ન દુનિયા મેં પુકારે જાને કે કાબિલ હે ન આબિરત મેં और
यकीनन हम सबको अल्लाह तआला के पास वापस जाना है और
બેશક બંદગી કી હદ સે નિકલને વાલે હી દોઝખી હે. मैं तुमसे जो कुछ
કહ રહા હૂં તુમ મેરી ઈસ બાત કો આગે ચલ કર યાદ કરોગે और मैं तो
अपना मामला अल्लाह तआला के सुपुर्द (હવાલે) કરતા હૂં, બેશક

तमाम बंदे अल्लाह तआला की निगाह में हैं. (नतीजा ये हुवा के) अल्लाह तआला ने उस मोमिन को उन लोगों की बुरी खालों से महकूत रक्खा और फुद फिरऔनियों पर बदतरीन अजाब नाजिल हुवा (उतरा). (सूरअे मोमिन)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَسِنِي أَيْمُ الصَّلَاةِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَإِنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ [التقوى: ١٧]

(उजरत लुकमान ने अपने बेटे को नसीहत की जिसको अल्लाह तआला ने जिक्र करमाया) मेरे प्यारे बेटे नमाज पण्डा करो, अच्छे कामों की नसीहत किया करो, बुरे कामों से मना किया करो और जो मुसीबत तुम पर आये उसको बर्दाश्त किया करो, बेशक ये छिम्मत के काम हैं. (सूरअे लुकमान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ۚ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۚ قَالُوا مُعَذِّبُهُ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۚ قُلْنَا نَسُوا آيَاتِنَا الَّتِي اتَّخَذْنَا لِلَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعِزَابِهِمْ يَنْفُسُ يَوْمَئِذٍ﴾ [الأعراف: ١٦٤-١٦٦]

(बनी ईस्राईल को हकूता (सनीयर) के दिन मछली के शिकार से मना किया गया था, कुछ लोगों ने इस हुक्म पर अमल किया, कुछ लोगों ने नाफरमानी की और कुछ लोगों ने नाफरमानों को नसीहत की. इस वाकिया को इन आयात में बयान किया है: अल्लाह तआला का ईरशाह है) और वो वक्त काबिले जिक्र हैं जब बनी ईस्राईल की ओक जमाअत जो के नाफरमानी नहीं करती थी, (और नहीं नाफरमानी करने वालों को रोकती थी) उसने उन लोगों से कहा जो नसीहत किया करते थे के तुम ऐसे लोगों को क्यों नसीहत कर रहे हो जिनको अल्लाह तआला हलाक (तबाह व बरबाद) करने वाले हैं या उनको सप्त सज़ा देने वाले हैं. इस पर नसीहत करने वालों ने जवाब दिया के हम इसलिये नसीहत कर रहे हैं ताके तुम्हारे (और अपने) रब के सामने अपनी जिम्मेदारी से सुबुकदोश हो सकें (यानी अल्लाह तआला के सामने ये

केह सके के अय अल्लाह उमने तो कडा था मगर उन्होंने न सुना, उम माजूर हैं) और एस उम्मीद पर ली के शायद ये भाज आ जायें (और उइता के दिन शिकार करना छोण दें) फिर जब उन लोगों ने एस हुकम को छोणे रब्बा जिस हुकम पर अमल करने की उनको नसीहत की जाती रही तो उमने उन लोगों को तो बया लिया जो एस भुरे काम से मना किया करते थे और नाइरमानों को नाइरमानी की वजह से जो वो किया करते थे शदीद अजाब में मुज्तिहा कर दिया. (सूरअ अमराक)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَتَهُونَ عَنِ
الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ ۚ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا
أُتُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ۝ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ
وَأَعْلَاهَا مَصْلِحُونَ﴾ (مؤمن: १११-११४)

अल्लाह तआला का ईरशाद है: जो कौमें तुमसे पहले उल्लाक हो चुकी हैं उनमें ऐसे समजदार लोग कयूं न हुवे जो लोगों को मुल्क में इसाद फैलाने से मना करते अलबत्ता यंद आदमी ऐसे थे जो इसाद से रोकते थे जिन्हें उमने अजाब से बया लिया था (यानी पिछली उम्मतों की उल्लाकत के जो किस्से मजकूर हुवे हैं उसकी वजह ये हुई के उनमें ऐसे समजदार लोग न थे जो उनको अन्न बिल-मअरूफ (नेकी का हुकम) और नही अनिल-मुन्कर करते (भुरे कामों से रोकते), यंद लोग ये काम करते रहे तो वो अजाब से बया लिये गये) और जो नाइरमान थे वो जिस नाज व नेअमत में थे उसके पीछे पणे रहे और वो जरार्थम के आदी (जुर्म की आदत वाले) हो चुके थे, और आपके रब की ये शान नहीं है के वो उन बस्तियों को जिनके रेखने वाले (अपनी और दूसरों की) ईस्वाह (सुधारने) में लगे हों, नाहक (बिला वजह) तबाह व बरबाद कर दें. (सूरअ हूद)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالْعَصْرِ ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَشِيرٌ ۝ إِلَّا الْبَرِّ اتَّقَى ۝ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ (العصر: १-४)

अल्लाह तआला का ईरशाद है: जमाने की कसम! बेशक

ઈન્સાન બળે ખસારે (નુકસાન) મેં હૈ મગર વો લોગ જો ઈમાન લાએ
ઔર નેક આમાલ કે પાબંદ રહે ઔર એક દૂસરે કો (હક) પર કાઈમ
રેહને ઔર એક દૂસરે કો આમાલ કી પાબંદી કી તાકીદ કરતે રહે (યે
લોગ અલ્બત્તા પૂરે પૂરે કામયાબ હૈ). (સૂરએ અસ્ર)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ [العمران: ૧૧૦]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: તુમ બેહતરીન ઉમ્મત હો જો
લોગોં કે ફાઈદે કે લિયે ભેજી ગઈ હો. તુમ નેક કામ કરને કો કેહતે હો
ઔર બુરે કામોં સે રોકતે હો ઔર અલ્લાહ તઆલા પર ઈમાન રખતે
હો. (સૂરએ આલે ઈમરાન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ
اتَّبَعْنِي﴾ [يوسف: ૧૦૮]

રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હૈ: આપ ફરમા
દીજિયે મેરા રાસ્તા તો યહી હૈ કે મેં પૂરી બસીરત (દિલ કે દેખને) કે સાથ
અલ્લાહ તઆલા કી તરફ દાવત દેતા હૂં ઔર જો મેરી પૈરવી કરને વાલે
હૈં વો ભી (અલ્લાહ તઆલા કી તરફ દાવત દેતે હૈં). (સૂરએ યૂસુફ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضُهُمْ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾
[الروبة: ૮૧]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર મુસલમાન મર્દ ઔર
મુસલમાન ઔરતેં આપસમેં એક દૂસરે કે દીની મદદગાર હૈં જો નેક
કામોં કા હુકમ દેતે હૈં ઔર બુરે કામોં સે મના કરતે હૈં ઔર નમાઝ કી
પાબંદી કરતે હૈં ઔર ઝકાત અદા કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા ઔર
ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે હુકમ પર ચલતે હૈં. યહી
લોગ હૈં જિન પર અલ્લાહ તઆલા ઝરૂર રહમ ફરમાએંગે. બેશક

अल्लाह तआला जबरदस्त हैं, हिकमत वाले हैं. (सूरअे तौबाह)

وَقَالَ تَعَالَى ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: २]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और नेकी और तकवा (परहेजगारी) के कामों में अेक दूसरे की मदद किया करो. और गुनाह और जुल्म के कामों में अेक दूसरे की मदद न किया करो. (सूरअे माईदा)

وَقَالَ تَعَالَى ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ وَلَا تَسْرَى الْحَسَنَةَ وَلَا السَّيِّئَةَ ۖ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ۖ وَمَا يُلْقُهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ۖ وَمَا يُلْقُهَا إِلَّا ذُو حُظٍّ عَظِيمٍ﴾ [حم السعدة: २३-२५]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और उससे बेहतर किसकी बात हो सकती है जो (लोगों को) अल्लाह तआला की तरफ बुलाये और भुद भी नेक अमल करे और (इरमां-बरदारी के ईजहार के लिये) कहे के में इरमांबरदारों में से हूं. नेकी और बुराई बराबर नहीं होती (जल्के हर अेक का असर जुहा है) तो आप (और आपके मानने वाले) बुराई का जवाब भलाई से दें (मस्लन गुस्सा के जवाब में भुईबारी (बईशत करने), सप्ती के जवाब में नमी) युनांये ईस बेहतरीन बरताव का असर ये होगा के जिस शप्स को आपसे दुश्मनी थी वो अेक हम अैसा हो जायेगा जैसे कोई उमहई होस्त होता है, और ये बात बईशत करने वालों ही को नसीब होती है, और ये बात बणी किस्मत वाले ही को मिलती है (ईस आयत से मालूम हुवा के दाई ईलल्लाह (अल्लाह की तरफ बुलाने वालों) को बहुत जियादा सप्त्र व ईस्तिक्लाल और उम्दा अम्लाक (बेहतरीन किरदार) की जरूरत है). (सूरअे डामीम संजहा)

وَقَالَ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ مَا كَانَ لِلنَّاسِ وَالْجِبَارَةِ عَلَيْهَا مَلَكُةٌ غَلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَفْضُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ [التحریم: ६]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઈમાન વાલો! તુમ અપને આપકો ઓર અપને ઘર વાલો કો ઉસ આગ સે બચાઓ જિસકા ઈધન (જલને વાલી થીજ) આદમી ઓર પંથર હે. ઉસ આગ પર ઐસે સખ્ત દિલ ઓર ઝોર-આવર ફરિશ્તે મુકરર હે કે ઉનકો જો હુકમ ભી અલ્લાહ તઆલા દેતે હે વો ઉસકી નાફરમાની નહીં કરતે ઓર વો વહી કરતે હે જિસકા ઉનકો હુકમ દિયા જાતા હે. (સૂરએ તહરીમ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ إِذَا مَكَتَهُمْ فِي الْأَرْضِ فَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ
وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾ (الحج: ٤١)

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: યે મુસલમાન લોગ ઐસે હે કે અગર હમ ઈનકો દુનિયા મેં હુકૂમત દે દે તબ ભી યે લોગ (ખુદ ભી) નમાઝ કી પાબંદી કરે ઓર ઝકાત દે ઓર (દૂસરો કો ભી) નેક કામ કરને કો કહે ઓર બુરે કામો સે મના કરે ઓર હર કામ કા અંજામ તો અલ્લાહ તઆલા હી કે ઈખ્તિયાર મેં હે. (સૂરએ હજ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۗ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۗ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۗ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ
مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا يَكُونُ الرُّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ﴾ (الحج: ٧٨)

એક જગહ ઈરશાદ હે: ઓર અલ્લાહ તઆલા કે દીન કે લિયે મેહનત કિયા કરો જેસા મેહનત કરને કા હક હે. ઉન્હોને તમામ દુનિયા મેં અપને પેગામ પહુંચાને કે લિયે તુમકો ચુન લિયા હે ઓર દીન મેં તુમ પર કિસી તરહ કી સખ્તી નહીં કી (લિહાઝા દીન કા કામ આસાન હે. ઓર જો ઈસ્લામ કે અહકામ (હુકમ) તુમકો દિયે ગએ હે વો દીને ઈબ્રાહમી કે મુતાબિક હે ઈસલિયે) તુમ અપને બાપ ઈબ્રાહીમ કે દીન પર કાઈમ રહો. અલ્લાહ તઆલા ને તુમહારા લકબ કુર્આન કે નાઝિલ હોને (ઉતરને) સે પેહલે ભી ઓર ઈસ કુર્આન મેં ભી મુસલમાન રખ્યા હે યાની ફરમાંબરદાર ઓર વફા-શિઆર. તુમકો હમને ઈસલિયે

મુન્તાખબ ક્રિયા (ચુના) હે તાકે મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તુમ્હારે લિયે ગવાહ હોં ઔર તુમ દૂસરે લોગોં કે મુકાબ્લે મેં ગવાહ બનો. (સૂરએ હજ)

ફાઈદા: મતલબ યે હે કે કયામત કે દિન જબ દૂસરી ઉમ્મતે ઈન્કાર કરેંગી કે અંબિયા (નબિયોં) ને હમકો તબ્લીગ નહીં કી તો વો અંબિયા, ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કો બતૌરે ગવાહ પેશ કરેંગે, યે ઉમ્મત ગવાહી દેગી કે બેશક પૈગમ્બરોં ને દાવત વ તબ્લીગ કી, જબ સવાલ હોગા કે તુમકો કેસે માલૂમ હુવા? જવાબ દેંગે કે હમકો હમારે નબી ને બતાયા થા ઔર ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અપની ઉમ્મત કી ગવાહી કે મુઅતબર (ભરોસે વાલી) હોને કી તસ્દીક ફરમાએંગે (ગવાહી દેંગે).

બાઝ મુફ્તિસીરીન ને આયત કા મફ્હૂમ (મતલબ) યે બયાન ક્રિયા હે કે અલ્લાહ તઆલા ને ફરમાયા: હમને તુમ્હેં ઈસલિયે ચુન લિયા હે તાકે રસૂલ તુમકો બતાએં ઔર સિખાએં ઔર તુમ દૂસરે લોગોં કો બતાઓ ઔર સિખાઓ. (કશ્ફુરહમાન)

અહાદીસે નબવિયા

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَمِّهِ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ. قَالَ: لَوْ لَا أَنْ تَعْرِفَنِي فَرِيضٌ يَقُولُونَ: إِنَّمَا حَمَلُهُ عَلَى ذَلِكَ الْجَزَعُ لَا قُرُوتَ بِهَا عَيْنُكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: "إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ الْآيَةُ" رواه مسلم، باب الدليل على صحة

اسلام..... رقم: ۱۳۵

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપને ચચા (અબૂ તાલિબ) સે ઉનકી વફાત (મરને) કે વક્ત) ઈરશાદ ફરમાયા: "લા ઈલાહ-ઇલ્લલ્લાહ" કેહ લીજિયે તાકે મેં કયામત કે દિન આપકા ગવાહ બન જાઊં. અબૂ તાલિબ ને જવાબ દિયા: અગર કુરૈશ કે ઈસ તઅના કા ડર ન હોતા કે અબૂ તાલિબ ને સિફ મૌત કી ઘબરાહટ સે કલિમા પપ્પહા હે તો મેં

ફરમાયા: મેં અલ્લાહ તઆલા કી રસૂલ હું તુમકો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ બુલાતા હું. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી બાત ખાત્મ હોતે હી હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મુસલમાન હો ગએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે પાસ સે વાપસ હુવે ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ હઝરત અબૂ બકર કે ઇસ્લામ લાને પર જિતને ખુશ થે મક્કા કે દો પહાળો કે દરમિયાન કોઈ શખ્સ કિસી બાત કી વજહ સે ઉતના ખુશ ન થા. હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ વહાં સે હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન, હઝરત તલ્હા બિન ઉબૈદુલ્લાહ, હઝરત જુબૈર બિન અવ્વામ ઔર હઝરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કે પાસ (દાવત દેને કે લિયે) તશરીફ લે ગએ, યે હઝરાત ભી મુસલમાન હો ગએ. દૂસરે રોઝ હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ હઝરત ઉસ્માન બિન મઝઊન, હઝરત અબૂ ઉબૈદા બિન જર્હાહ, હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ, હઝરત અબૂ સલમા બિન અબ્દુલ અસદ ઔર હઝરત અરકમ બિન અબી અરકમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કો લેકર હાઝિર હુવે ઔર યે સબ હઝરાત ભી મુસલમાન હો ગએ (દો દિન મેં હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી દાવત સે હઝરાત ને ઇસ્લામ કુબૂલ કિયા). (અલ્લિખદાયા વન્નિહાયા)

۳- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ (فِي قِصَّةِ إِسْلَامِ أَبِي قُحَافَةَ): فَلَمَّا دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (مَكَّةَ يَوْمَ الْفَتْحِ) وَدَخَلَ الْمَسْجِدَ أَتَى أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِأَبِيهِ يَقُودُهُ، فَلَمَّا رَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: هَلَا تَرَكْتَ الشَّيْخَ لِي بَيْتِهِ حَتَّى أَكُونَ أَنَا أَجِبُهُ فِيهِ؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هُوَ أَحَقُّ أَنْ يَمْشِيَ إِلَيْكَ مِنْ أَنْ تَمْشِيَ إِلَيْهِ، قَالَ: فَاجْلِسْ بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ مَسَحَ صَدْرَهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَسْلِمَ، فَاسْلَمَ، وَدَخَلَ بِهِ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرَأْسُهُ كَأَنَّهَا ثَغَامَةٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: غَيْرُوا هَذَا مِنْ شَعْرِهِ. رواه

હઝરત અસ્મા બિન્તે અબી બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં (ફત્હે મક્કા કે દિન) જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મક્કા મેં દાખિલ હુવે ઔર મસ્જિદે હરામ તશરીફ લે ગએ તો હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને વાલિદ (બાપ) અબૂ કુહાફા કા હાથ પકળ કર આપકી ખિદમત મેં લાએ. જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હેં દેખા તો ઈરશાદ ફરમાયા: અબૂ બકર! ઈન બળે મિયાં કો ઘર મેં કયૂં નહીં રેહને દિયા તાકે મેં ખુદ ઈનકે પાસ ઘર આ જાતા? ઉન્હોંને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઈન પર ઝિયાદા હક બનતા હૈ કે યે આપકે પાસ ચલ કર આએ, બજાએ ઈસકે કે આપ ઈનકે પાસ તશરીફ લે જાએ. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકો અપને સામને બિઠાયા ઔર ઉનકે સીના પર હાથ મુબારક ફેર કર ઈરશાદ ફરમાયા: આપ મુસલમાન હો જાએ. યુનાંચે હઝરત અબૂ કુહાફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મુસલમાન હો ગએ. જબ હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને વાલિદ કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ લાએ તો ઉનકે સર કે બાલ, સગામા દરખ્ત કી તરહ સુફેદ થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈન બાલોં કી સુફેદી કો (મહેંદી વગેરા લગાકર) બદલ દો. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: સગામા એક દરખ્ત હૈ જો બર્ફ કે માનિંદ સુફેદ હોતા હૈ. (મજમએ બહારુલ-અન્વાર)

۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: "وَأَنْزِلْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ" أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الصَّفَا فَصَعِدَ عَلَيْهِ، ثُمَّ نَادَى: يَا صَبَاحَاهُ، فَاجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ بَيْنَ رَجُلٍ يَجِيءُ إِلَيْهِ وَبَيْنَ رَجُلٍ يَبْعَثُ رَسُولَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، يَا بَنِي فِهْرٍ، يَا بَنِي كَعْبٍ، أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ خَيْلًا يَسْفَحُ هَذَا الْجَبَلَ تُرِيدُ أَنْ تُغَيِّرَ عَلَيْكُمْ صَدَقْتُمُونِي؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيِ عَذَابٍ شَدِيدٍ لِمَا لَأَبْوَلَهَبٍ. لَعَنَهُ اللَّهُ. تَبَا لَكَ سَائِرُ الْيَوْمِ! أَمَّا دَعْوَتُنَا إِلَّا إِلَهُدَا؟ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: "تَبَّتْ يُدَىٰ أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ". أخرجه الإمام أحمد، البداية

والله ۸۸/۳

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં: જબ અલ્લાહ તઆલા ને **وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ** આયત

નાઝિલ ફરમાઈ “ઔર આપ અપને કરીબી રિશ્તેદારોં કો ડરાઈયે” તો આપને સફા પહાળી પર ચણ્હ કર ઝોર સે પુકારા **يَا صَبَاحَہ** “યાની લોગો! સુબહ દુશ્મન હમલા કરને વાલા હૈ” ઈસલિયે યહાં જમા હો જાઓ. યુનાંચે સબ લોગ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ જમા હો ગએ. કોઈ ખુદ આયા, કિસી ને અપના કાસિદ ભેજ દિયા. ઉસકે બાદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બનૂ અબ્દુલ મુત્તલિબ બનૂ ફિહર, બનૂ કઅબ! ઝરા યે બતાઓ અગર મૈં તુમ્હે યે ખબર દૂં કે ઈસ પહાળ કે દામન મૈં ઘોળ-સવારોં કા એક લશ્કર (ફૌજ) હૈ જો તુમ પર હમલા કરના ચાહતા હૈ કયા તુમ મુઝે સચ્ચા માન લોગે? સબને કહા: જી હાં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મૈં તુમ્હે એક સખ્ત અઝાબ આને સે પેહલે ઉસસે ડરાને વાલા હૂં. અબૂ લહબ મલંગીન બોલા (નઝીઝુ બિલ્લાહ) તૂ હમેશા કે લિયે ખરબાદ હો જાએ, હમેં મહઝ (સિફ) ઈસલિયે બુલાયા થા? ઈસ પર અલ્લાહ તઆલા ને “તબ્બત યદા અબી લ-હબિંવ તતબ્બ” સૂરત નાઝિલ ફરમાઈ જિસમેં ફરમાયા: અબૂ લહબ કે દોનોં હાથ ટૂટ જાએ ઔર વો ખરબાદ હો જાએ. (મુસ્નદે અહમદ, અલ્ખિદાયા વન્નિહાયા)

۵- عَنْ مُنِيبٍ الْأَزْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قُولُوا "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَقْلِحُوا" فَمِنْهُمْ مَنْ تَقَلَّ فِي وَجْهِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ حَفَا عَلَيْهِ التُّرَابُ، وَمِنْهُمْ مَنْ سَبَّهُ حَتَّى انْتَصَفَ النَّهَارَ، فَأَقْبَلَتْ جَارِيَةٌ بِعُصٍّ مِنْ مَاءٍ، فَغَسَلَتْ وَجْهَهُ وَبَيَدَيْهِ، وَقَالَ: يَا بُنَيَّةُ! لَا تَخْشَى عَلَى أَبِيكَ غِيلَةً وَلَا ذُلَّةً، فَقُلْتُ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالُوا: وَنَيْبُ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهِيَ جَارِيَةٌ وَضِيئَةٌ. رواه الطبراني وفيه:

منيب بن مدرک ولم اعرفه، وبقية رجاله ثقات. صحيح الزوائد ۸/۱۸ روى الحاشية: منيب

بن مدرک ترجمہ البخاری فی تاریخہ و ابن ابی حاتم ولم یذکر افیہ حر حوالا تعدیلا.

હજરત મુનીબ અઝદી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો અપને ઝમાનએ જાહિલિયત મેં દેખા, આપ ફરમા રહે થે: લોગો! “લા ઈલાહ-ઇલ્લલ્લાહ” કહો કામયાબ હો જાઓગે. મૈને દેખા કે ઉનમેં સે કોઈ તો આપકે ચેહરે પર થૂક રહા થા ઓર કોઈ આપ પર મિટ્ટી ડાલ રહા થા ઓર કોઈ આપકો ગાલિયાં દે રહા થા (ઓર યૂંહી હોતા રહા) યહાં તક કે આઘા દિન ગુઝર ગયા. ફિર એક લખકી પાની કા પ્યાલા લેકર આઈ જિસસે આપને અપને ચેહરે ઓર દોનો હાથોં કો ધોયા ઓર ફરમાયા: મેરી બેટી! ન તો તુમ અપને બાપ કે અથાનક કત્લ હોને સે ડરો ઓર ન કિસી કિસ્મ કી ઝિલ્લત કા ખોફ રખો. મૈને પૂછા: યે લખકી કૌન હૈ? લોગોં ને બતાયા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી બેટી હજરત ઝૈનબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા હેં. વો એક ખૂબસૂરત બચ્ચી થી. (તબરાની, મજમૂઅઝ-ઝવાઈદ)

-૧- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَفْمَانَ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا أَنْ أَظْهَرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا أَرْسَلْتُ إِلَيْهِ أَرْبَعِينَ فَارِسًا مَعَ عَبْدِ شَرِّ فَقَدِمُوا عَلَيْهِ بِكِتَابِي فَقَالَ لَهُ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: عَبْدُ شَرِّ قَالَ: بَلْ أَنْتَ عَبْدُ خَيْرٍ، فَبَايَعَهُ عَلَى الْإِسْلَامِ وَكَتَبَ مَعَهُ الْجَوَابَ إِلَى حَوْشَبٍ ذِي ظَلِيمٍ قَامَنَ حَوْشَبُ. الإصَابَة ۱/ ۳۸۲

હજરત મુહમ્મદ બિન ઉસ્માન અપને દાદા હજરત હૌશબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત કરતે હેં કે જબ અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ગલ્બા (ફતહ, જીત) દે દિયા તો મૈને અબ્દે શર કે સાથ આપકી ખિદમત મેં ચાલીસ સવારોં કી એક જમાઅત ભેજી. વો મેરા ખત લેકર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં પહુંચે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને પૂછા: તુમ્હારા નામ કયા હૈ? ઉન્હોંને કહા: (મેરા નામ) અબ્દે શર, યાની બુરાઈ વાલા હૈ. આપને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં બલ્કે તુમ અબ્દે ખૈર (ભલાઈ વાલે) હો (ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હેં ઈસ્લામ કી દાવત દી વો મુસલમાન હો ગયે). આપ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકો ઈસ્લામ પર બૈઅત ફરમા લિયા. રાવી કેહતે હૈં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ખત કા જવાબ લિખ્મા ઔર ઉનકે હાથ હૌશબ કો ભેજા (જિસમેં ઈસ્લામ કુબૂલ કરને કી દાવત થી) હૌશબ (ઈસ ખતકો પખ્હ કર) ઈમાન લે આએ. (ઈસાબા)

۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ. رواه مسلم، باب

بيان كون النهي عن المنكر من الإيمان ۰۰۰۰ ۰۰۰ ۱۷۷

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ તુમમેં સે કિસી બુરાઈ કો દેખે તો ઉસકો યાહિયે કે અપને હાથ સે બદલ દે, અગર (હાથ સે બદલને કી) તાકત ન હો તો જબાન સે ઉસકો બદલ દે ઔર અગર ઈસકી ભી તાકત ન હો તો દિલ સે ઉસે બુરા જાને યાની ઉસ બુરાઈ કા દિલ મેં ગમ હો ઔર યે ઈમાન કા સબસે કમઝોર દર્જા હે. (મુસલિમ)

۸- عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقُوا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيصِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤَدِّ مِنْ فَوْقِنَا، فَإِنْ يَتْرَكُوهُمْ وَمَا ارَّادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخْلَوْا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَّوْا وَنَجَّوْا جَمِيعًا. رواه البخاري، باب هل يترفع في القسوة الاستهام

فيه ۱۹ رقم ۲۴۹۳

હઝરત નુઅમાન બિન બશીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસ શખ્સ કી મિસાલ જો અલ્લાહ તઆલા કા કરમખંબરદાર હૈં ઔર ઉસ શખ્સ કી જો અલ્લાહ તઆલા કા નાફરમાન હૈં ઉન લોગોં કી

તરહ હે (જો એક બળી કશ્તી પર સવાર હો). કુઆ (ચિટ્ટી ડાલ કર યુનાવ કરને) સે કશ્તી કી મંજિલેં મુકરર હો ગઈ હોં કે બાઝ લોગ કશ્તી કે ઊપર કે હિસ્સા મેં હોં ઔર બાઝ લોગ નીચે કે હિસ્સા મેં હોં. નીચે કી મંજિલ વાલોં કો જબ પાની લેને કી ઝરૂરત હોતી હેં તો વો ઊપર આતે હેં ઔર ઊપર કી મંજિલ પર બેઠને વાલોં કે પાસ સે ગુઝરતે હેં. ઉન્હોંને સોચા કે અગર હમ અપને (નીચે કે) હિસ્સે મેં સૂરાખ (છેદ) કરલેં (તાકે ઊપર જાને કે બજાએ સૂરાખ સે હી પાની લે લે) ઔર અપને ઊપર વાલોં કો તકલીફ ન દેં (તો કયા હી અચ્છા હો) અબ અગર ઊપર વાલે નીચે વાલોં કો ઉનકે હાલ પર છોળ દેં ઔર ઉનકો ઉનકી ઈસં રાએ સે ન રોકેં (ઔર વો સૂરાખ કરલેં) તો સબકે સબ હલાક હો જાએંગે ઔર અગર વો ઉનકે હાથોં કો પકળ લેંગે (સૂરાખ નહીં કરને દેંગે) તો વો ખુદ ભી ઔર દૂસરે તમામ મુસાફિર ભી બચ જાએંગે. (બુખારી)

ફાઈદા: ઈસ હદીસ મેં દુનિયા કી મિસાલ એક કશ્તી સે દી ગઈ હેં જિસમેં સવાર જમાઅત એક દૂસરે કી ગલ્તી સે મુતાસ્સિર હુવે બગેર નહીં રેહ સકતી. સારી દુનિયા કે ઈન્સાન એક કૌમ કી તરહ એક કશ્તી મેં સવાર હેં. ઈસ કશ્તી મેં ફરમા-બરદાર ભી હેં ઔર નાફરમાન ભી હેં. અગર નાફરમાની આમ હુઈ તો ઈસસે સિફ વહી તબ્કા (જમાઅત) મુતાસ્સિર નહીં હોગા જો ઉસ નાફરમાની મેં મુખ્તિલા હેં બલ્કે પૂરી કૌમ, પૂરી દુનિયા મુતાસ્સિર હોગી. ઈસલિયે ઈન્સાની મુઆશરા (સમાજ, સોસાઈટી) કો તબાહી સે બચાને કે લિયે ઝરૂરી હેં કે અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાનિયોં કો સેકા જાએ, અગર ઐસા ન હોગા તો સારા મુઆશરા અલ્લાહ તઆલા કે અઝાબ મેં ગિરિફતાર હો સકતા હેં.

۹- عَنْ الْعُرْسِ بْنِ عَمِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ لَا يُعَلِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتَّى تَعْمَلَ الْخَاصَّةُ بِعَمَلِ تَقْدِيرِ الْعَامَّةِ أَنْ تُغَيِّرَهُ، وَلَا تُغَيِّرَهُ، لِذَاكَ جِئْنَا بِأَذْنِ اللَّهِ فِي هَلَاكِ الْعَامَّةِ وَالْخَاصَّةِ. رواه

الطبرانی ورجاله ثقات، صحيح الزوائد ۷/ ۲۸

ઝરૂરત ઉસ બિન અમીરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

અલ્લાહ તઆલા બાઝ લોગોં કી ગલ્તિયોં પર સબકો (જો ઉસ ગલ્તી મેં મુખ્તિલા નહીં હેં) અજાબ નહીં દેતે અલ્બત્તા સબકો ઈસ સૂરત મેં અજાબ દેતે હેં જબકે ફરમાં-બરદાર બાવજૂદ કુદરત કે નાફરમાની કરને વાલોં કો ન રોકે. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

1- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ) عَنِ الرَّسُولِ ﷺ قَالَ: الْإِهْلُ يُلَاقُونَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: أَلَيْسَ أَشْهَدُ قَلِيلُ الشَّاهِدِ الْغَائِبِ، فَإِنَّهُ رَبُّ مُبْلَغٍ يَلْتَمِسُ مَنْ هُوَ أَوْ عَلَى لَه. رواه البغاري. باب قول النبي ﷺ لا ترجعوا بعدي كفرا. ٧٠٧٨. رقم

હઝરત અબૂ બકરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (હજ કે મોકા પર દસ ઝુલહિજ્જા કો મિના મેં ખુતબા કે અખીર મેં) ઈરશાદ ફરમાયા: કયા મૈને તુમ્હેં અલ્લાહ તઆલા કે અહકામ (હુકમ) નહીં પહુંચા દિયે (સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ફરમાતે હેં) હમને અર્જ કિયા: જ હાં, આપને પહુંચા દિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અય અલ્લાહ! આપ (ઇન લોગોં કે ઇકરાર પર) ગવાહ હો જાએ. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો લોગ યહાં મૌજૂદ હેં વો ઉન લોગોં તક પહુંચા દેં જો યહાં મૌજૂદ નહીં હેં ઇસલિયે કે બસા ઔકાત (અકસર) દીન કી બાર્તે જિસકો પહુંચાઈ જાએ વો પહુંચાને વાલે સે ઝિયાદા યાદ રખને વાલા હોતા હૈ. (બુખારી)

ફાઈદા: ઇસ હદીસ શરીફ મેં ઇસ બાત કી તાકીદ ફરમાઈ ગઈ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉનકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી જો બાત સુની જાએ ઉસે સુનને વાલા અપની ઝાત તક મહમૂદ ન રખ્ખે બલ્કે ઉસે દૂસરે લોગોં તક પહુંચાએ, મુમકિન હૈ વો લોગ ઉસે ઝિયાદા યાદ રખને વાલે હો. (ફત્હુલબારી)

11- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأُؤْمَرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُؤْفَكُنَّ اللَّهُ أَنَّ يَتَّعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يَسْتَجِيبُ لَكُمْ. رواه الترمذي. وقال بعض

حديث حسن. باب ما جاء في الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر. رقم ٢١٦٩

હઝરત હુઝૈફા બિન યમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કસમ હૈં ઉસ ઝાત કી જિસકે કબ્જા મેં મેરી જાન હૈ, તુમ ઝરૂર અમ્મ બિલ-મઅરૂફ ઔર નહી અનિલ-મુન્કર (નેકી કા હુકમ ઔર બુરાઈ સે રોકના) કરતે રહો વરના અલ્લાહ તઆલા અન્કરીબ (જલ્દ હી) તુમ પર અપના અઝાબ ભેજ દેંગે ફિર તુમ દુઆ ભી કરોગે તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી દુઆ કુબૂલ ન કરેંગે. (તિરમિઝી)

۱۲- عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَفْتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْحَبُّ. رواه البخاري.

باب ما جرح وما جرح، رقم: ۷۱۳۵

હઝરત ઝૈબન બિન્તે જહશ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા હમ લોગ ઔસી હાલત મેં ભી હલાક હો જાએંગે જબકે હમમેં નેક લોગ ભી હૈં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં જબ બુરાઈ આમ હો જાએ. (બુખારી)

۱۳- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ عَلَامٌ يَهُودِيٍّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرَضَ فَاتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَبْوَدُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ: أَسْلِمَ، فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ: أَطِيعَ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ، فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي آتَانَا مِنْ النَّارِ. رواه

البخاري، باب إذا أسلم الصبي فمات، رقم: ۱۳۵۶

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં એક યહૂદી લબકા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત કિયા કરતા થા. વો બીમાર હો ગયા તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસકી બીમાર-પુરસી કે લિયે તશરીફ લે ગએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ઉસકે સિરહાને બૈઠ ગએ ઔર ફરમાયા કે મુસલમાન હો જાઓ. ઉસને અપને બાપ કો દેખા જો વહીં થા. ઉસને કહા: અબુલકામિસ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કી ખાત માન લો.

યુનાંચે વો મુસલમાન હો ગયા. જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ બાહર તશરીફ લાએ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ફરમા રહે થે કે તમામ તારીફે અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હૈં જિન્હોને ઉસ લખકે કો (જહન્નમ કી) આગ સે બચા લિયા. (બુખારી)

١٣- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ هَذَا الْخَيْرُ خَزَائِنُ، وَلِئِكَ الْخَزَائِنِ مَفَاتِيحُ فَطُوبَى لِعَبْدٍ جَعَلَهُ اللَّهُ مِفْتَاحًا لِلْخَيْرِ مِفْلَاحًا لِلشَّرِّ وَوَيْلَ لِعَبْدٍ جَعَلَهُ اللَّهُ مِفْتَاحًا لِلشَّرِّ مِفْلَاحًا لِلْخَيْرِ. رواه ابن

ما جاءه، باب من كان مفتاحاً للخير، رقم: ٢٢٨

हजरत सल्लल्लहू अलैहि वसल्लम ने ईरशाह ईरमाया: ये दीन नेअमतों के भजाने हैं. ईन नेअमतों के भजानों के लिये कुंजियां हैं. भुश-भजरी छो उस भंटे के लिये जिसको अल्लाह भलाई की याणी (और) भुराई का तावा बना दें यानी डिहायत का जरिया बना दें. और तभाही है उस भंटे के लिये जिसको अल्लाह तआला भुराई की याणी (और) भलाई का तावा बना दें यानी गुमराही का जरिया बने. (ईप्ने भाज)

١٥- عَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَلَقَدْ شَكُوتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنِّي لَا أَتُبُّ عَلَى الْخَيْلِ فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي وَقَالَ: اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا. رواه البخاري، باب من لا يثبت على الخيل ١١٠٤/٣ دار

ابن کثیر دمشق

હજરત જરીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા મૈને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે શિકાયત કી કે મૈ ઘોળે કી સવારી અચ્છી તરહ નહીં કર પાતા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મેરે સીને પર હાથ માર કર દુઆ દીઃ અય અલ્લાહ! ઈસે અચ્છા ઘુળ-સવાર બના દીજિયે ઔર ખુદ સીધે રાસ્તા પર ચલતે હુવે દુસરોં કો ભી સીધા રાસ્તા બતાને વાલા બના દીજિયે. (બુખારી)

١٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: لَا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ.

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَحْقِرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ: يَرَى أَمْرًا، لِلَّهِ عَلَيْهِ فِيهِ مَقَالٌ، ثُمَّ لَا يَقُولُ فِيهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: خَشْيَةُ النَّاسِ، فَيَقُولُ: لَأَيَّاءِ، كُنْتُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَى. رواه ابن ماجه، باب الامر بالمعروف والنهي عن المنكر، رقم: ٤٠٠٨

उत्तरत अभू सईद रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तुममें से कोई अपने आपको घटिया न समझे. सहाबा रहियल्लाहु तआला अन्हुम ने अर्ज किया: अपने आपको घटिया समझने का क्या मतलब है? ईरशाह इरमाया: कोई ऐसी बात देखे जिसकी ईस्लाह (सुधार) की जिम्मेदारी अल्लाह तआला की तरफसे उस पर हो लेकिन ये उस मामला में कुछ न बोले तो अल्लाह तआला उससे क्यामत के दिन इरमाअेंगे के तुम्हें किस चीज ने कुलां कुलां मामले में भात करने से रोका था? वो अर्ज करेगा: लोगों के इर की वजह से नहीं बोला था के वो मुझे तकलीफ पहुंचाअेंगे. अल्लाह तआला ईरशाह इरमाअेंगे के मैं इस बात का जियादा हकदार था के तुम मुझ ही से इरते. (छोने माजा)

ईईदा: अल्लाह तआला की तरफसे भुराई को रोकने की जे जिम्मेदारी डाली गई है लोगों के इर की वजह से इस जिम्मेदारी को पूरा न करना अपने को घटिया समझना है.

١٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا هَذَا أَتَى اللَّهَ وَدَعَا مَا تَصْنَعُ، فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَكَ، ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْعِدِّ، فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِينَهُ وَشَرِيئَهُ وَقَعِيدَهُ، فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ، ثُمَّ قَالَ: "لَعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ" - إِلَى قَوْلِهِ - "فَيَسْقُونَ" [السائدة: ٧٨-٨١] ثُمَّ قَالَ: كَلَّا وَاللَّهِ لَا تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدَيِ الظَّالِمِ، وَلَتَأْطِرَّنَّ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا، وَلَتَقْصُرَنَّ عَلَى الْحَقِّ قِصْرًا. رواه أبو داود، باب الامر والنهي، رقم: ٤٣٣٦

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈસ્લાદ
ફરમાયા: બની ઈસ્રાઈલ મેં સબસે પેહલી કમી યે પૈદા હુઈ કે જબ એક
શખ્સ કિસી દૂસરે સે મિલતા ઔર ઉસસે કેહતા: કુલાને! અલ્લાહ
તઆલા સે ડરો, જો કામ તુમ કર રહે હો ઉસે છોળ દો ઈસલિયે કે વો
કામ તુમ્હારે લિયે જાઈઝ નહીં. ફિર દૂસરે દિન ઉસસે મિલતા તો ઉસકે
ન માનને પર ભી વો અપને તઅલ્લુકાત કી વજહ સે ઉસકે સાથ ખાને
પીને મેં ઔર ઉઠને બૈઠને મેં વૈસા હી મામલા કરતા જૈસા કે ઉસસે પેહલે
થા. જબ આમ તૌર પર ઐસા હોને લગા ઔર અમ્મ બિલ-મઅરૂફ ઔર
નહી અનિલ-મુન્કર કરના છોળ દિયા તો અલ્લાહ તઆલા ને
ફરમાં-બરદારોં કે દિલ નાફરમાનોં કી તરહ સમ્ત કર દિયે. રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને

لَعْنُ الدِّينِ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ
સે (બની ઈસ્રાઈલ પર હઝરત દાઉદ ઔર હઝરત ઈસા અલૈહિમસલ્લામ કી
ઝબાની લઅનત કી ગઈ, યે ઈસ વજહ સે કે ઉન્હોંને નાફરમાની કી ઔર
હદ સે નિકલ જાતે થે. જિસ બુરાઈ મેં વો મુખ્તિલા થે ઉસસે એક દૂસરે કો
મના નહીં કરતે થે. વાકઈ ઉનકા યે કામ બેશક બુરા થા.” ઉસેક બાદ
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને બળી તાકીદ સે યે હુકમ
ફરમાયા કે તુમ ઝરૂર નેકી કા હુકમ કરો ઔર બુરાઈ સે રોકો, ઝલિમ
કો ઝુલ્મ સે રોકતે રહો ઔર ઉસકો હક બાત કી તરફ ખીંચ કર લાતે રહો
ઔર ઉસે હક પર રોકે રખો. (અબૂ હાઉદ)

۱۸- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّكُمْ تَقْرَءُونَ
هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مِنْ ضَلَّ
إِذَا افْتَدَيْتُمْ﴾ (السَّاعَةِ: ۲۱-۲۰). وَأَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ
النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَيْهِ يَدِيهِ أَوْ شَكَّ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ
مِنْهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ، بَابُ مَا جَاءَ فِي قُرْآنِ الْعَذَابِ إِذَا لَمْ يَغْفِرِ الْمُسْكِرَ.

હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા:
લોગો તુમ યે આયત પેશ કરતે હો

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۖ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ

(અથ ઈમાન વાલો અપની ફિક કરો, જબ તુમ સીધી રાહ પર ચલ રહે હો તો જો શખ્સ ગુમરાહ હે ઉસસે તુમ્હારા કોઈ નુકસાન નહીં) ઔર મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના કે જબ લોગ ઝાલિમ કો ઝુલ્મ કરતે હુવે દેખે ઔર ઉસે ઝુલ્મ સે ન રોકે તો વો વક્ત દૂર નહીં કે અલ્લાહ તઆલા ઉન સબકો અપને ઉમૂમી (આમ) અઝાબ મેં મુખ્તિલા ફરમા દે. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કા મતલબ યે થા કે તુમ આયત કા મફહૂમ (મતલબ) યે સમજતે હો કે જબ ઈન્સાન ખુદ હિદાયત પર હો તો ઉસકે લિયે અમ્મ બિલ-મઅરૂફ ઔર નહી અનિલ-મુન્કર કરના ઝરૂરી નહીં કયુંકે દૂસરોં કે બારે મેં ઉસસે પૂછ-ગછ નહીં હોગી. હઝરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને હદીસ બયાન ફરમા કર આયત કે ઈસ ગલત મફહૂમ કી તરદીદ (ઈન્કાર) ફરમાઈ હે જિસસે યે વાઝેહ હુવા કે હત્તલ-ઈમકાન (જહાં તક મુમકિન હો) બુરાઈ સે રોકના ઉમ્મત કી ઝિમ્મેદારી ઔર હર હર ફદ્દા કા કામ હે. આયત કા સહીહ મફહૂમ યે હે કે અથ ઈમાન વાલો! અપની ઈસ્લાહ (સુધાર) કી ફિક કરો. તુમ્હારા દીન કે રાસ્તે પર ચલના ઈસ તરહ હો કે અપની ભી ઈસ્લાહ કર રહે હો ઔર દૂસરોં કી ઈસ્લાહ કી ભી કોશિશ કર રહે હો, ફિર અગર કોઈ શખ્સ તુમ્હારી ઈસ્લાહ કી કોશિશ કે બાવજૂદ ભી ગુમરાહ રહે તો ઉસકે ગુમરાહ રહેને સે તુમ્હારા કોઈ નુકસાન નહીં. (બયાનુલ-કુર્આન)

19- عَنْ حَذِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: تَعْرَضُ

الْفِتْنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عَوْدًا عَوْدًا، فَأَيُّ قَلْبٍ أَضْرَبَهَا نَكَبَتْ فِيهِ

نُكَّةٌ سَوْدَاءٌ، وَأَيُّ قَلْبٍ أَنْكَرَهَا نَكَبَتْ فِيهِ نُكَّةٌ بَيَاضٌ، حَتَّى تَصِيرَ

عَلَى قَلْبَيْنِ، عَلَى أَيْبَضٍ مِثْلِ الصَّفَا، فَلَا تَضُرُّهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمُوتُ

وَالْأَرْضُ، وَالْأَخْرَاسُودُ مِرْبَادًا كَالْكُوزِ مَجْعَعًا لَا يَعْرِفُ مَمْرُوزًا وَلَا

يُنَكِّرُ مُنْكَرًا إِلَّا مَا أُشْرِبَ مِنْ هَوَاهُ. رواه مسلم، باب رفع الإمانة والایمان من

بعض الثناوب ، - ٤٠٠ ، رقم : ٣٦٩

હઝરત હુઝેફા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: લોગોં કે દિલોં પર એસે આગે પીછે કિતને આએંગે જિસ તરહ ચટાઈ કે તિંકે આગે પીછે એક દૂસરે સે જુળે હોતે હૈં. લિહાઝા જો દિલ ઉન કિતનાં મેં સ કિસી એક કિતના કો કુબૂલ કર લેગા તો ઉસ દિલ મેં એક સિયાહ નુકતા (કાલા પ્વાઈન્ટ) લગ જાએગા ઔર જો દિલ ઉસકો કુબૂલ નહીં કરેગા ઉસ દિલ મેં એક સુફેદ નિશાન લગ જાએગા યહાં તક કે દિલ દો કિસ્મ કે હો જાએંગે. એક સુફેદ સંગે મરમર કી તરહ જિસકો કોઈ કિતના નુકસાન નહીં પહુંચા સકેગા જબ તક ઝમીન વ આસમાન કાઈમ હૈં (યાની જિસ તરહ સંગે મરમર પર ઉસકે ચિકને હોને કી વજહ સે કોઈ ચીઝ નહીં ઠહર સકતી ઈસી તરહ ઉસકે દિલ મેં ઈમાન કે મઝબૂત હોને કી વજહ સે કોઈ કિતના અસર-અંદાઝ નહીં હોગા). દૂસરી કિસ્મ કા દિલ સિયાહ બાકી રંગ કે ઉલ્ટે પ્યાલા કી તરહ હોગા યાની ગુનાહોં કી કસરત સે દિલ સિયાહ (કાલા) હો જાએગા ઔર જિસ તરહ ઉલ્ટે પ્યાલા મેં કોઈ ચીઝ બાકી નહીં રહેતી ઈસી તરહ ઉસ દિલ મેં ગુનાહોં કી નફરત ઔર ઈમાન કા નૂર બાકી નહીં રહેગા. જિસકી વજહ સે જો ન નેકી કો નેકી ઔર ન બુરાઈ કો બુરાઈ સમઝેગા, સિર્ફ અપની પ્વાહિશાત પર અમલ કરેગા જો ઉસકે દિલ મેં રચ બસ ગઈ હોંગી. (મુસ્લિમ)

۴۰- عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الشَّعْبَانِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا ثَعْلَبَةَ الْخَشَنِيَّ رَضِيَ اللَّهُ

عنه: فقلت: يا ابا ثعلبة! كيف تقول في هذه الآية؟ (عليكم انفسكم)

قَالَ: أَمَّا وَاللَّهِ لَقَدْ سَأَلْتُ عَنْهَا خَبِيرًا، سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ:

بَلِ اتَّبِعُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنَاهَا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ شُعْطًا

مُطَاعًا، وَهَوًى مُتَّبَعًا، وَدُنْيَا مُؤَرَّةً، وَاعْجَابَ كُلِّ رَأْيٍ بِرَأْيِهِ،

فَعَلَيْكَ يُعْنَى بِتَفْسِيكِ، وَدَعُ عَنْكَ الْعَوَامَ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ،

الصَّبْرِ فِيهِ مِثْلُ قَبْضٍ عَلَى الْجَمْرِ، لِلْعَامِلِ فِيهِمْ مِثْلُ أَجْرِ خَمْسِينَ رَجُلًا

يَعْمَلُونَ مِثْلَ عَمَلِهِ فَقَالَ (أَبُو ثَعْلَبَةَ): يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْهُمْ
قَالَ: أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْكُمْ. رواه أبو داود، باب الأمر والنهي، رقم: ٤٣٤١

હજરત અબુ ઉમય્યા શઅબાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે
હેં કે મૈને અબૂ સઅલબા ખુશની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે પૂછા કે
આપ અલ્લાહ તઆલા કે ઈરશાદ **“عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ** “તુમ અપની ફિક

કરો” કે બારે મેં કયા ફરમાતે હેં? ઉન્હોને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ કી
કસમ! તુમને ઐસે શખ્સ સે યે બાત પૂછી હૈ જો ઈસકે બારે મેં ખૂબ
જાનતા હૈ. મૈને ખુદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈસ
આયત કા મતલબ પૂછા થા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા થા (કે યે મતલબ નહીં કે સિર્ફ અપની હી ફિક કરો)
બલકે એક દૂસરે કો ભલાઈ કા હુકમ કરતે રહો ઔર બુરે કામો સે રોકતે
રહો યહાં તક કે જબ દેખો કે લોગ આમ તૌર સે બુખલ (કંજૂસી) કર રહે
હેં, ખ્વાહિશાત કો પૂરા ક્રિયા જા રહા હૈ, દુનિયા કો દીન પર તરજીહ
(બખૌતરી) દી જા રહી હૈ ઔર હર શખ્સ અપની રાએ કો પસંદ કર
રહા હૈ (દૂસરે કી નહીં માન રહા) તો ઉસ વક્ત અવામ કો છોળ કર
અપની ઈસ્લાહ કી ફિક મેં લગ જાઓ કયુંકે આખરી ઝમાને મેં ઐસે દિન
આને વાલે હેં જિનમે દીન કે અહકામાત પર ઈસ્તિકામત કે સાથ (જમ
કર) અમલ કરના ઈતના મુશ્કિલ હોગા જૈસે અંગારે કો પકળના. ઉન
દિનો મેં અમલ કરને વાલે કો ઉસકે એક અમલ પર ઈતના સવાબ
મિલેગા જિતના પયાસ અફરાદ કો ઉસ અમલ કે કરને પર મિલતા.
હજરત અબૂ સઅલબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં મૈને અઝ
ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ઉનમે સે પયાસ કા અજર મિલેગા (યા હમમે સે
પયાસ? કયુંકે સહાબા કે અમલ કા અજર વ સવાબ ઝિયાદા હૈ)
ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમે સે પયાસ કા અજર ઉસ એક શખ્સ કો
મિલેગા. (અબૂદાઉદ)

ફાઈદા: ઈસકા યે મતલબ હરગિઝ નહીં કે આખરી ઝમાના મેં
અમલ કરને વાલા શખ્સ અપની ઈસ ખાસ ફઝીલત હી વજહ સે સહાબા
કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ સે દર્જા મેં બખુલ જાએગા કયુંકે

सछाणा किराम बडरछाल बाकी सारी उम्मत से अछल छी हैं.

ईस उद्दीस शरीफ से मालूम हुवा के अम्र बिल-मअरुफ और नही अनिल-मुकर करते रहना जरूरी है. अल्लता अगर औसा वक्त आ जाये जिसमें उक बात को कुभूल करने की ईस्तिअदाह (सलाखियत) बिदकुल जल्म हो जाये तो ईस सूरत में यकसू (अेक तरफ) रहने का हुकम है. अल्लाह तआला के इज्जल से अभी वो वक्त नहीं आया है कयुंके ईस वक्त उम्मत में उक को कुभूल करने की ईस्तिअदाह मौजूद है.

۴۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: يَا كُفْرُ وَالْجُلُوسُ بِالطَّرِيقَاتِ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بَدَأَ تَحَدَّثَ فِيهَا، فَقَالَ: فَإِذَا آتَيْتُمُ الْاَلْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: غَضُّ الْبَصَرِ، وَكُفُّ الْأَدَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ. رواه البخاري، باب قول

اللَّهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا ... رقم: १३२९

उजरत अबू सईद खुदरी रहियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम रास्तों में न बैठो करो. सछाणा रहियल्लाहु तआला अन्दुम ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! हमारे लिये ईन रास्तों में बैठना जरूरी है, हम वहां बैठ कर बातें करते हैं. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अगर बैठना ही है तो रास्ते के छुकूक अदा किया करो. सछाणा रहियल्लाहु तआला अन्दुम ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! रास्ता के छुकूक क्या है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: निगाहों (नजरों) को नीचे रफना, तकलीफ-देह (तकलीफ देने वाली) चीजों को रास्ते से उटा देना (या फुद तकलीफ पहुँचाने से बाल रहना), सलाम का जवाब देना, नेकी की नसीहत करना और बुराई से रोकना. (बुभारी)

काईदा: सछाणा रहियल्लाहु तआला अन्दुम की मुराद ये थी है रास्तों में बैठने से बचना हमारे लिये मुमकिन नहीं है कयुंके हमारे पास कोई औसी जगह नहीं है जहां हम अपनी मजलिस रफ्मा करें.

ईसलिये जब हम बंद लोग कहीं मिल जाते हैं तो वहीं रास्ता में बैठ जाते हैं और अपने हीनी व दुन्यवी उमूर (कामों) के बारे में रायें मशवरा करते हैं, अके दूसरे की बातें दरयास्त करते (पूछते) हैं, अगर कोई बीमार होता है तो उसके लिये ईलाज मुआलज तजवीज करते हैं, अगर आपसमें कोई रंजिश (बिगाड़) हो तो सुलह व सफाई करते हैं, (मज्राहिरें हक)

۲۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَ مِمَّا مَنَ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا وَيُؤْفَرْ كَبِيرًا وَيَأْمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء في رحمة الصبيان، رقم: ۱۹۲۱

उजरत ईबने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: वो शम्स हमारी ईत्तिबा करने (चैरवी करने, मानने) वालों में से नहीं है जो हमारे छोटों पर शइकत (भडेरबानी) न करे, हमारे बजों का ओहतिराम (ईज्जत) न करे, नेकी का हुकम न करे और बुराई से मना न करे, (तिरमिजी)

۲۳- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ وَ وَلَدِهِ وَ جَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَ الصَّدَقَةُ وَ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ (الحديث). رواه البخاری، باب الفتنة التي تموج كموج البحر، رقم: ۷۰۹۶

उजरत हुजैफा रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: आदमी का बीबी, माल, औलाह और पणोसी के मुतादिलक अहकामात के पूरा करने के सिलसिला में जो कोताहियां और गुनाह हो जाते हैं उनका नमाज, सदका, अन्न बिल-मअरुफ और नही अनिल-मुन्कर कइशरा बन जाते हैं, (मुजारी)

۲۴- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

إِلَى جَبْرِئِلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّ الْقَلْبَ مَدِينَةٌ كَذَا وَكَذَا بِأَهْلِهَا قَالَ: يَا رَبِّ إِنِّي
لِيُنْهَمُ عَبْدُكَ فَلَمَّا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةٌ عَيْنٍ قَالَ: فَقَالَ: أَقْبِلْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ
فَإِنَّ وَجْهَهُ لَمْ يَتَمَعَّرْ فِي سَاعَةٍ قَطُّ . مشکاة المصابيح رقم: ٥١٥٢

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ કો હુકમ દિયા કે ફુલાં શહર કો શહર વાલોં સમેત ઉલટ દો. હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ ને અર્ઝ કિયા: અય મેરે રબ! ઉસ શહર મેં આપકા ફુલાં બંદા ભી હૈ જિસને એક લમ્હા ભી આપકી નાફરમાની નહીં કી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ફરમાતે હેં કે અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ સે ઈરશાદ ફરમાયા કે તુમ ઉસ શહર કો ઉસ શખ્સ સમેત સારે શહર વાલોં પર ઉલટ દો કયુંકે શહર વાલોં કો મેરી નાફરમાની કરતા હુવા દેખ કર ઉસ શખ્સ કે ચેહરે કા રંગ એક ઘળી કે લિયે ભી નહીં બદલા. (મિશકાતુલ-મસાબીહ)

સાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કે ઈરશાદ કા હાસિલ યે હૈ કે બેશક મેરે ઉસ બંદે ને કભી ભી મેરી નાફરમાની નહીં કી, મગર ઉસકા યે જુર્મ હી કયા કમ હૈ કે લોગ ઉસકે સામને ગુનાહ કરતે રહે ઓર વો ઈત્મેનાન કે સાથ ઉનકો દેખતા રહા, બુરાઈ ફૈલતી રહી ઓર લોગ અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની કરતે રહે મગર ઉન બુરાઈયોં ઓર નાફરમાની કરને વાલોં કો દેખ કર ઉસકે ચેહરે પર કભી ભી નાગવારી (નાપસંદીદા હોને) કે આસાર મહસૂસ નહીં હુવે. (મિરકાત)

۲۵- عَنْ ذُرَّةِ ابْنَةِ أَبِي لَهَبٍ قَالَتْ: قَامَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمَنِيرِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ؟ قَالَ: خَيْرُ النَّاسِ أَقْرَبُهُمْ وَأَتْقَاهُمْ وَأَمْرُهُمُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَوْصَلَهُمُ لِلرَّحِمِ . رواه أحمد

وهذا اللفظ، وانظروا في رجالهم، فانكروا في بعضهم كلام لا يضر . صحيح الزوائد ٧٠ / ٥٢٠

હઝરત દુરૈદ ઈબ્ને અબી લહબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મિંબર પર

તશરીફ-ફરમા થે કે એક શખ્સ ને બળે હોકર સવાલ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! લોગોં મેં બેહતરીન શખ્સ કૌનસા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બેહતરીન શખ્સ વો હૈ જો લોગોં મેં સબસે ઝિયાદા કુઆન શરીફ કા પળ્હને વાલા, સબસે ઝિયાદા તકવા વાલા (પરહેઝગાર), સબસે ઝિયાદા નેકી કરને ઔર બુરાઈ સે બચને કો કેહને વાલા ઔર સબસે ઝિયાદા સિલા-રહમી (રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક) કરનેવાલા હો. (મુસ્નદે અહમદ, તખરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۲۶- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ كَتَبَ إِلَى كَثْرَى، وَإِلَى قَيْصَرٍ، وَإِلَى النَّجَاشِيِّ، وَإِلَى كُلِّ جَبَّارٍ، يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَلاَ يَسْأَلُ بِالنَّجَاشِيِّ الَّذِي صَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ. رواه مسلم، باب كتب النبي ﷺ إلى

ملوك الكفار، رقم: ۴۶۰۹

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કિસરા, કેસર, નજાશી ઔર હર બળે હાકિમ કો ખત લિખા (ઈન ખુતૂત મેં) ઉન્હેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ બુલાયા. યે નજાશી નો નહીં હૈં (જો મુસલમાન હો ગએ થે ઔર) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનકી નમાઝે જનાઝા પળ્હાઈ થી (બલ્કે યે દૂસરા શખ્સ થા. હબ્શા કે હર બાદશાહ કા લકબ નજાશી હોતા થા). (મુસ્લિમ)

۲۷- عَنِ الْعُرْسِ بْنِ عَمِيرَةَ الْكِنْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا عُمِلَتِ الْخَطِيئَةُ فِي الْأَرْضِ كَانَ مِنْ شَهَدَتِهَا فَكَّرَهَا كَانَ كَمَنْ غَابَ عَنْهَا، وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا. رواه أبو داود، باب الأمر

النهي، رقم: ۴۳۱۵

હઝરત ઉર્સ બિન અમીરા કિન્દી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે જબ ઝમીન મેં કોઈ ગુનાહ કિયા જાતા હૈ તો જિસને ઉસે દેખા ઔર બુરા સમજા વો ગુનાહ કે વખાલ (નુકસાન) સે ઉસ શખ્સ કી તરહ મહફૂઝ રહેગા જો ગુનાહ કી જગહ પર મૌજૂદ ન થા. ઔર જો

गुनाह की जगह पर मौजूद न था लेकिन उस गुनाह के होने को भुरा न समझा वो उस गुनाह के ब्याल में उस शप्स की तरह शरीक रहेगा जो गुनाह की जगह पर मौजूद था. (अबूदाउद)

۲۸. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَثَلُي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَرَقَدَ نَارًا، فَجَعَلَ الْجَنَادِبُ وَالْقَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا، وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا، وَأَنَا أَخَذَ بِحُجْرِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَقْلِتُونَ مِنْ يَدَيَّ.
رواه مسلم، باب شقيقه ﷺ على أمته، رقم: ۵۹۵۸

उत्तरत ज़ाबिर रदियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: मेरी और तुम्हारी मिसाल उस शप्स की सी है जिसने आग जलाई तो पतंगे और परवाने उसमें गिरने लगे और वो उनकी आग से उड़ाने लगा. मैं भी तुम्हारी कमरों से पकण पकण कर तुम्हें जहन्नम की आग से बचा रहा हूँ लेकिन तुम मेरे हाथों से निकले चले जा रहे हो यानी जहन्नम की आग में गिरे जा रहे हो. (मुस्लिम)

झाईदा: उद्दीस शरीफ में नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की बे-ईन्तिहा शइकत और हिर्स (भंडेरबानी और लालच) का बयान है जो अपनी उम्मत को जहन्नम की आग से बचाने के लिये आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के दिल में थी. (नववी)

۲۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَحْكِي نَبَأَ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرْبَةً قَوْمُهُ قَادِمُوهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ: أَلَلَّهُمْ أَغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ. رواه البخاري، كتاب أحاديث الأنبياء، رقم: ۳۱۷۷

उत्तरत अब्दुल्लाह रदियल्लाहु अन्दु इरमाते हैं के मैं गोया रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को देख रहा हूँ के वो अक नबी का वाकिआ बयान इरमा रहे हैं के उनकी कौम ने उनको ईतना मारा के लडू-लुडान कर दिया और वो अपने चेहरे से खून पोंछ रहे थे और इरमा रहे थे: अय अल्लाह! मेरी कौम को माफ़ इरमा दीजिये कयुंके वो

જાનતે નહીં હૈં (ઈસી તરહ કા વાકિઆ ખુદ નખિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ
અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ ભી ગઝવએ-ઉહદ કે મૌકા પર પેશ આયા).
(બુખારી)

۳۰- عَنْ هِنْدِ بْنِ أَبِي هَالَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَتَوَاصِلَ
الْأَخْزَانِ ذَاتِ الْفِكْرَةِ لَيْسَتْ لَهُ رَاحَةٌ طَوِيلُ السَّكْتِ لَا يَتَكَلَّمُ فِي غَيْرِ
حَاجَةٍ. (وهو طرف من الرواية) السائل المحمدية والحاصل المصطفوية، رقم: ۲۲۶

હઝરત હિન્દ બિન અબી હાલા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને
રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી સિક્કત (ખૂબિયાં) બયાન
કરતે હુવે ફરમાયા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ (ઉમ્મત કે બારે
મેં) મુસલસલ ગમગીન ઔર હમેશા ફિકમંદ રેહતે થે, કિસી ઘળી
આપકો ચૈન નહીં આતા થા. અકસર ઔકાત ખામોશ રેહતે, બિલા
ઝરૂરત ગુફ્તગૂ (બાતચીત) ન ફરમાતે થે. (શમાઈલે તિરમિઝી)

۳۱- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَحَرَقْنَا نِبَالَ
ثَقِيفٍ فَأَدْعُ اللَّهَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَهْلِدْ ثَقِيفًا. رواه الترمذی وقال: هذا
حديث حسن صحيح غريب، باب في ثقيف وبنى حنيفة، رقم: ۳۹۱۲

હઝરત જાબિર રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે સહાબા
રહિયલ્લાહુ અન્હુમ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કબીલા સકીફ કે
તીરોં ને તો હમેં હલાક કર દિયા, આપ ઉનકે લિયે બદ-દુઆ ફરમા
દીજિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અય
અલ્લાહ! કબીલા સકીફ કો હિદાયત અતા ફરમા દીજિયે. (તિરમિઝી)

۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَلَا
قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى فِي إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴿وَرَبَّ إِنْتَهَى أَصْلَانِ كَثِيرًا
مِّنَ النَّاسِ عَمَّنْ تَبِعْنِي فَإِنَّهُ مِنِّي﴾ [إبراهيم: ۲۶] الْآيَةَ وَقَالَ عِنْسِي عَلَيْهِ
السَّلَامُ ﴿وَأَن تَعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ عَوَّانٌ تَغْفِرُ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ﴾ [المائدة: ۱۱۸] فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ: اللَّهُمَّ أَمْنِيْ أَمْنِيْ، وَبَكَى،
فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا جِبْرِيلُ! اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ، وَرَبِّكَ أَعْلَمُ،

فَأَسْأَلُهُ مَا يُنْكِيكَ؟ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَسَأَلَهُ، فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ
 اللَّهِ ﷺ بِمَا قَالَ، وَهُوَ أَعْلَمُ، فَقَالَ اللَّهُ: يَا جِبْرِيلُ! إِذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ
 فَقُلْ: إِنَّا سَرَضْنَاكَ فِي أُمَّتِكَ وَلَا نَمُوءُ لَكَ. رواه مسلم، باب دَعَا

النبي ﷺ لَا ت... رقم: १११

उत्तरत अब्दुल्लाह बिन अम्र बिन आस रहियल्लाहु
 तआला अन्हुमा इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम
 ने कुआने करीम की वो आयत तिलावत इरमाई जिसमें अल्लाह
 तआला ने उत्तरत ईब्राहीम अलैहिस्सलाम की दुआ जिक इरमाई है:

رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ ه فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي
 فَإِنَّكَ غَافِرٌ رَّحِيمٌ

(अथ मेरे रब! इन जुतों ने बहुत से आदमियों को गुमराह कर दिया
 (ईसलिये अपने और अपनी औलाद के लिये जुतों की ईबादत से
 बचने की दुआ करता हूँ, इसी तरह कौम को भी इनकी ईबादत से
 रोकता हूँ) फिर (मेरे केहने सुनने के बाद) जिसने मेरी बात मान ली वो
 तो मेरा है ही (और उसके लिये भगईरत का वादा है) और जिसने
 मेरी बात न मानी तो (उसको आप छिदायत अता इरमाईये कयुंके)
 आप बहुत माफ़ करने वाले और बहुत रहम करने वाले हैं (उत्तरत
 ईब्राहीम अलैहिस्सलाम का इस दुआ से मकसद मोमिनीन के उक में
 शकायत करना और गैर-मोमिनीन के लिखे छिदायत मांगना है।))

और रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये आयत
 भी तिलावत इरमाई जिसमें अल्लाह तआला ने उत्तरत ईसा
 अलैहिस्सलाम की दुआ का जिक इरमाया है:

إِنْ تَعَذَّبْتَهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

(अगर आप इनको सजा दें तो ये आपके बंदे हैं (और आप इनके
 माखिक हैं और माखिक को उक है के बंदों को इनके गुनाहों पर सजा दें)
 और अगर आप इनको माफ़ इरमा दें तो आप जबरदस्त (कुदरत
 वाले) हैं (लिखाजा माफ़ करने पर भी कादिर हैं और) छिकमत वाले

(बी) हैं (लिहाजा आपकी माझी बी छिकमत के मुवाझिक होगी।)) ये दोनों आयतें तिलावत करमा कर (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को अपनी उम्मत याद आ गઈ और) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हुआ के लिये हाथ उठाये और अर्ज किया: अय अल्लाह! मेरी उम्मत! मेरी उम्मत! और आप रोने लगे. ईस पर अल्लाह तआला का ईरशाह हुवा: जिब्रील! मुहम्मद के पास जाओ अगरये तुम्हारा रब् सभ कुछ जानता है मगर फिर बी तुन उनसे पूछो के उनके रोने का सभब क्या है? युनांये हजरत जिब्रील अलैहिस्सलाम मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास आये और आपसे पूछा. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने जिब्रील को बताया के मुजे अपनी उम्मत के बारे में ईस झिक ने रुलाया के उनका आभिर में क्या होगा (जिब्रील अलैहिस्सलाम ने जाकर अल्लाह तआला से ईस बात को अर्ज किया) अल्लाह तआला ने ईरशाह फरमाया: जिब्रील! मुहम्मद के पास जाओ, और उनसे कहो के तुम्हारी उम्मत के बारे में हम तुम्हें भुश कर देंगे और तुम्हें गमगीन नहीं करेंगे. (मुसिलम)

झाईदा: बाऊ रिवायात में है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने जिब्रील अलैहिस्सलाम से अल्लाह तआला का ये पैगाम सुन कर फरमाया के मैं तो तब मुन्मईन और भुश हुंगा जब मेरा कोई उम्मती बी दोऊन में न रहे.

अल्लाह तआला की सभ कुछ मालूम होने के बावजूद रोने का सभब (वजह) पूछने के लिये जिब्रील अलैहिस्सलाम को रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास भेजना सिर्फ आपके ईकराम और अेजाज (ईज्जत) के तौर पर था. (भआरिफुल-हदीस)

۳۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا رَأَيْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ طِبَ نَفْسٍ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اأَدْعُ اللَّهَ لِي، قَالَ: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَائِشَةَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهَا وَ مَا تَأَخَّرَ، وَ مَا أَسْرَتْ وَ مَا أَعْلَنْتَ لَصَّحْبِكَ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَتَّى سَقَطَ رَأْسُهَا فِي جَنْحِهَا مِنَ الصَّعَكِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اَيُّرُوكَ ذَعَالِي؟ فَقَالَتْ: وَمَا لِي لَا يَسْرُونِي

૩૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَدْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، قَالَ: إِنِّي لَمْ أَتُفْعَلْ لَعْنًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً. رواه مسلم، باب

النهي عن لعن المشركين وغيرهم، رقم: ૧૧૧૩

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે મુશરિકીન કે લિયે બદ-દુઆ કરને કી દરખવાસ્ત કી ગઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે લઅનત કરને વાલા બનાકર નહીં ભેજા ગયા, મુઝે સિર્ફ રહમત બનાકર ભેજા ગયા હૈ. (મુસ્લિમ)

૩૬- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَصْرُوا، وَلَا تَصْرُوا، وَمَسْكُوتًا وَلَا تَنْقُرُوا. رواه مسلم، باب في الأمر بالهيب

رقم: ૧૦૨૮

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આસાનિયાં પૈદા કરો ઔર મુશકિલાત પૈદા ન કરો, લોગોં કો તસલ્લી દો ઔર નફરત ન દિલાઓ. (મુસ્લિમ)

૩૭- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ رَجُلٍ يَتَعَشَّى لِسَانَهُ حَقًّا يَفْعَلُ بِهِ بَعْدَهُ إِلَّا أَجْرَى اللَّهُ عَلَيْهِ أَجْرَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ وَفَّاهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ ثَوَابَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أحمد ૧૧૧/૩

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અપની જબાન સે કોઈ હક બાત કહે, જિસ પર ઉસકે બાદ અમલ કિયા જાતા રહે તો કયામત તક કે લિયે અલ્લાહ તઆલા ઉસકા અજર જારી ફરમા દેતે હૈં, ફિર અલ્લાહ તઆલા કયામત કે દિન ઉસકા પૂરા પૂરા સવાબ અતા ફરમાએંગે. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૮- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ ذَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ قَاعِلِهِ. (وهو جزء من الحديث) رواه أبو داود.

باب فی الدال علی الصبر، رقم: ૧૨૧

હજરત અબૂ મસ્હુદ બદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ ને ભલાઈ કી તરફ રહનુમાઈ કી ઉસે ભલાઈ કરને વાલે કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. (અબૂ દાઉદ)

૩૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ دَعَا إِلَى هَدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا. رواه مسلم . باب من سن سنة

حسنة ૦૦૦. رقم: ૧૮૦

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ હિદાયત ઔર ખૈર કે કામોં કી દાવત દે ઉસકો ઉન તમામ લોગોં કે અમલ કે બરાબર અજર મિલતા રહેગા જો ઉસ ખૈર કી પૈરવી (ભલાઈ પર અમલ) કરેંગે ઔર પૈરવી કરને વાલોં કે અપને સવાબ મેં કોઈ કમી ન હોગી. ઈસી તરહ જો ગુમરાહી કે કામોં કી તરફ બુલાએગા ઉસકો ઉન સબકે અમલ કા ગુનાહ મિલતા રહેગા જો ઉસ ગુમરાહી કી પૈરવી કરેંગે ઔર ઈસકી વજહ સે ઉન પૈરવી કરને વાલોં કે ગુનાહોં મેં કોઈ કમી ન હોગી. (મુસ્લિમ)

૩૦- عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خُطِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَأَتْنِي عَلَى طَوَائِفٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: مَا بَالُ أَقْوَامٍ لَا يَفْقَهُونَ حَيْرَانَهُمْ، وَلَا يَعْلَمُونَ قَوْمَهُمْ، وَلَا يَعْظُونَ قَوْمَهُمْ، وَلَا يَأْمُرُونَهُمْ، وَلَا يَنْهَوْنَهُمْ، وَمَا بَالُ أَقْوَامٍ لَا يَعْلَمُونَ مِنْ حَيْرَانِهِمْ، وَلَا يَفْقَهُونَ، وَلَا يَعْظُونَ، وَاللَّهِ لَيَعْلَمَنَّ قَوْمَ حَيْرَانِهِمْ، وَيَفْقَهُونَهُمْ، وَيَعْظُونَهُمْ، وَيَأْمُرُونَهُمْ، وَيَنْهَوْنَهُمْ، وَلَيَعْلَمَنَّ قَوْمَ مِنْ حَيْرَانِهِمْ، وَيَفْقَهُونَ، وَيَعْظُونَ أَوْ لَا عَاجِلَ لَنَهُمُ الْعُقُوبَةُ، ثُمَّ تَزَلْ فَقَالَ قَوْمٌ:

مَنْ تَرَوْنَهُ عَنَىٰ بِهَؤُلَاءِ؟ قَالُوا: الْأَشْعَرِيَّيْنِ، هُم قَوْمٌ فَهَقَاءُ، وَلَهُمْ جِيرَانٌ جَفَاءَةٌ مِنْ أَهْلِ الْمِيَاهِ وَالْأَغْرَابِ لَبِغَ ذَلِكَ الْأَشْعَرِيَّيْنِ، فَاتُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَكَّرْتَ قَوْمًا بِخَيْرٍ، وَذَكَّرْتَنَا بِشَرٍّ، فَمَا بَالُنَا؟ فَقَالَ: لَيَعْلَمَنَّ قَوْمٌ جِيرَانُهُمْ، وَلَيَعِظُنَّهُمْ، وَلَيَأْمُرُنَّهُمْ، وَلَيَنْهَوُنَّهُمْ، وَلَيَعْلَمَنَّ قَوْمٌ مِنْ جِيرَانِهِمْ، وَيَتَعِظُونَ، وَيَتَّقَهُونَ أَوْ لَا عَاجِلَ لِنَجَّتِهِمْ الْعُقُوبَةُ فِي الدُّنْيَا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! انْفِطِنْ غَيْرَنَا، فَأَعَادَ قَوْلَهُ عَلَيْهِمْ وَأَعَادُوا قَوْلَهُمْ، انْفِطِنْ غَيْرَنَا، فَقَالَ ذَلِكَ آيَضًا، فَقَالُوا: أَمَهَلْنَا سَنَةً، فَأَمَهَلَهُمْ سَنَةً لِيَفْقَهُوهُمْ، وَ لِيَعْلَمُوهُمْ، وَيَعِظُوهُمْ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿لَعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ﴾ الْآيَةَ.

رواه الطبراني في الكبير عن بكير بن معروف عن علقمة، الترغيب ١/ ١٢٢. بكير بن

معروف صندوق فيه لين، تقريب التهذيب

હજરત અલ્કમા બિન સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ
ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
બયાન ફરમાયા જિસમેં બાઝ મુસલમાન કૌમોં કી તારીફ ફરમાઈ. ફિર
ઈરશાદ ફરમાયા: યે કયા બાત હૈં કે બાઝ કૌમેં અપને પળોસિયોં મેં ન
દીન કી સમજ પૈદા કરતી હૈં, ન ઉનકો દીન સિખાતી હૈં, ન ઉનકો
નસીહત કરતી હૈં, ન ઉનકો અચ્છી બાતોં કા હુકમ કરતી હૈં ઔર ન
ઉનકો બુરી બાતોં સે રોકતી હૈં. ઔર કયા બાત હૈં કે બાઝ કૌમેં અપને
પળોસિયોં સે ન ઈલ્મ સીખતી હૈં, ન દીન કી સમજ હાસિલ કરતી હૈં
ઔર ન નસીહત ફુબૂલ કરતી હૈં. અલ્લાહ કી કસમ! યે લોગ અપને
પળોસિયોં કો ઈલ્મ સિખાએ, ઉનમેં દીન કી સમજ પૈદા કરે, ઉનકો
નસીહત કરે, ઉન્હેં અચ્છી બાતોં કા હુકમ કરે, બુરી બાતોં સે રોકે ઔર
દૂસરે લોગ અપને પળોસિયોં સે દીન સીખે, ઉનસે દીન કી સમજ
હાસિલ કરે ઔર ઉનકી નસીહત ફુબૂલ કરે. અગર ઐસા ન હુવા તો મૈં
ઉન સબકો દુનિયા હી મેં સખ્ત સજા દૂંગા. ઉસકે બાદ રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ મિંબર સે નીચે તશરીફ લે આએ. લોગોં મેં
ઈસકા ચરચા હુવા કે ઈસસે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને

कौनसी कौमें मुराद ली हैं? लोगों ने कहा: अशअरी कौम के लोग मुराद हैं के वो ईल्म वाले हैं और उनके आसपास के देहाती दीन से नावाकिफ (अंजान) हैं. ये भजर अशअरी लोगों को पहुंची. वो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की भिदमत में छाजिर हुवे और अर्ज किया: या रसूलल्लाह! आपने भाऊ कौमों की तारीफ़ इरमाई और हम पर नाराजगी का ईजहार इरमाया, हमारा क्या कुसूर है? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने (होभारा) ईरशाह इरमाया: या तो ये लोग अपने पणोसियों को ईल्म सिजाअें, उनको नसीहत करें, उनको अच्छी बातों का हुकम करें, बुरी बातों से मना करें, और जैसे ही दूसरे लोगों को यादिये के वो अपने पणोसियों से सीपें, उनसे नसीहत छसिल करें, दीन की समज-बूज दें, वरना में उन सबको हुनिया ही में सप्त सजा दूंगा. अशअरी लोगों ने अर्ज किया: या रसूलल्लाह! क्या हम दूसरों को समजदार बनाअें? रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने फिर अपना वही हुकम ईरशाह इरमाया. उन्होंने तीसरी दफ़ा फिर यही अर्ज किया: या रसूलल्लाह! अक साल की मुडलत हमको दे दें. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उनको पणसियों की तालीम के लिये अक साल की मुडलत दे दी ताके उनमें दीन की समज पैदा करें, उन्हें सिजाअें और उन्हें नसीहत करें. फिर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये आयत तिलावत इरमाई: -

لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ

(तरजुमा: बनी ईस्राईल में जो लोग काफ़िर थे उन पर उजरत दाउद और उजरत ईसा (अलै.) की जभान से लअनत की गई थी और ये लअनत ईस सबब से हुई के उन्होंने हुकम की मुभाविकत की और उद से निकल गअे. जिस बुराई में वो मुब्तिला थे उससे अक दूसरे को मना नहीं करते थे, उनका ये काम वाकई बुरा था). (तबरानी, तरगीब)

۳۱- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

يَجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَدْلِقُ أَقْبَابُهُ فِي النَّارِ فَيَذُورُ كَمَا يَذُورُ الْجَمَارُ بِرَحَاهُ، فَيَجْمَعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ:

يَا كَلَانُ مَا شَأْنُكَ، أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ: كُنْتُ أَمُرُّكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آيِيهِ وَأَنْهَاكُمُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآيِيهِ. رواه البخاري، باب حصة النار وإنها مخلوقة، رقم: ٢٢٦٧

હઝરત ઉસામા બિન ઝૈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે ઉન્હોને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: કયામત કે દિન એક શખ્સ કો લાયા જાએગા ઓર ઉસકો જહન્નમ મેં ફેંક દિયા જાએગા જિસસે ઉસકી અંતળિયાં નિકલ પળેંગી. વો અંતળિયોં કે ઈદ ગિદ ઈસ તરહ ધૂમેગા જેસા કે ચક્કી કા ગધા ચક્કી કે ગિદ ધૂમતા હે યાની જેસે જાનવર કો આટે કી ચક્કી ચલાને કે લિયે ચક્કી કે ચારોં તરફ ઘુમાયા જાતા હે ઈસી તરહ યે શખ્સ અપની અંતળિયોં કે ચારોં તરફ ધૂમેગા. જહન્નમ કે લોગ ઉસકે ચારોં તરફ જમા હો જાએંગે ઓર ઉસસે પૂછેંગે: કુલાને! તુમહેં કયા હુવા? કયા તુમ અચ્છી બાતોં કા હુકમ નહીં કરતે થે ઓર બુરી બાતોં સે હમકો નહીં રોકતે થે? વો જવાબ દેગા: મેં તુમકો અચ્છી બાતોં કા હુકમ કરતા થા લેકિન ખુદ ઉસ પર અમલ નહીં કરતા થા, ઓર બુરી બાતોં સે રોકતા થા લેકિન ઉન્હેં કિયા કરતા થા. (બુખારી)

۴۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَرَزَتْ لَيْلَةٌ أَسْرَى بِي عَلَى قَوْمٍ تَفْرَضُ شِقَاقَهُمْ بِمَقَارِئِضٍ مِنْ نَارٍ قَالَ: قُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالُوا: عُظَمَاءُ مِنْ أَهْلِ النَّبَا كَانُوا يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا يَتَّقُونَ. رواه أحمد ۱۲۰/۳

હઝરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: શબે મેઅરાજ મેં મેરા ગુઝર ઐસી જમાઅત પર હુવા કે ઉનકે હોટ જહન્નમ કી આગ કી કેચિયોં સે કતરે જા રહે થે. મૈને જિબ્રઈલ (અલૈહિસ્સલામ) સે દરયાફત કિયા કે યે કૌન લોગ હેં? ઉન્હોને બતાયા: યે વાઈઝ (નસીહત, વઅઝ કરને વાલે) હેં જો દૂસરોં કો નેકી કરને કે લિયે કેહતે થે ઓર ખુદ અપને કો ભુલા દેતે થે યાની ખુદ અમલ નહીં

કરતે થે હાલાંકે વો અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબ પઞ્હતે થે, કયા વો સમજદાર નહીં થે. (મુસ્નદે અહમદ)

અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને કે ફઝાઈલ

આયાતે કુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
أَوْوُوا وَتَصَرَّوْا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾

[الأنفال: ૧૪]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઔર જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર અપને ઘર છોળે ઔર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં જિહાદ કિયા ઔર જિન લોગોં ને ઉન મુહાજિરીન કો અપને યહાં ઠેહરાયા ઔર ઉનકી મદદ કી, યે લોગ ઈમાન કા પૂરા હક અદા કરને વાલે હેં. ઉનકે લિયે મગફિરત ઔર ઈઝઝત કી રોઝી હે. (સૂરએ અન્ફાલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْرِ اللَّهِ
وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ فَرَجَةٍ عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ يَسْرُهُمْ
رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا﴾ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ [التوبة: ૨૦-૨૨]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર ઉન્હોંને અપને ઘર છોળે ઔર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં અપને માલ વ જાન સે જિહાદ કિયા અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉનકે લિયે બખ્ષા દર્જા હે, ઔર યહી લોગ પૂરે કામયાબ હેં. ઉન્હેં ઉનકે રબ ખુશ-ખબરી દેતે હેં અપની રહમત ઔર રઝામંદી ઔર જન્નત કે એસે બાગોં કી જિનમેં ઉન્હેં હમેશા કી નેઅમતેં મિલેંગી, ઉન જન્નતોં મેં યે લોગ હમેશા હમેશા

રહેંગે. બિલા શુબહ અલ્લાહ કે પાસ બળા અજર હૈ. (સૂરએ તૌબહ)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُتَحْسِنِينَ﴾ [العنکبوت: ٦٩]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઔર જો લોગ હમારે (દીન કે) લિયે મશક્કતે બદાશત કરતે હૈં હમ ઉનકો ઝરૂર અપને તક પહુંચને કી રાહે સુઝા દેંગે (કે ઉન્હેં વો બાતેં સમઝાએંગે કે દૂસરોં કો ઉન બાતોં કા એહસાસ તક નહીં હોગા) ઔર બેશક અલ્લાહ તઆલા ઈબ્લાસ સે અમલ કરને વાલોં કે સાથ હૈં. (સૂરએ અન્કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ [العنکبوت: ٦٩]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: જો શખ્સ મેહનત કરતા હૈ વો અપને હી નફા કે લિયે મેહનત કરતા હૈ (વરના) અલ્લાહ તઆલા કો તો તમામ જહાન(દુનિયા) વાલોં મેં સે કિસી કી હાજત(ઝરૂરત) નહીં. (સૂરએ અન્કબૂત)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ [الحمرات: ١٠]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: કામિલ (પૂરે) ઈમાન વાલે તો વહી લોગ હૈં જો અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉનકે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર ઈમાન લાએ ફિર (ઉમ્મ ભર કભી) શક નહીં કિયા (યાની અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉનકે રસૂલ કી હર બાત કો તેહ દિલ સે તસ્લીમ કિયા (માના) ઔર ઉસમેં કભી શક ન કિયા) ઔર અપને માલોં ઔર અપની જાનોં કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં મશક્કતે બદાશત કી. યહી લોગ ઈમાન મેં સચ્ચે હૈં. (સૂરએ હુજુરાત)

وَقَالَ تَعَالَى : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ يَجَارَةٍ تُنَجِّكُمْ مِّنْ

عَذَابِ أَلِيمٍ ۖ تَوَمَتُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهَدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْرِ إِلَهِكُمْ
وَأَنْفُسِكُمْ ۖ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۖ يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ
عَذْنٍ ۖ ذَلِكِ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠-١١﴾ [الصافات: ١٠-١١]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હૈ: ઈમાન વાલો! કયા મેં તુમ્હે
એસી તિજારત બતાઊં જો તુમ્હે દર્દનાક અઝાબ સે બચાલે (और वो ये
है के) तुम अल्लाह तआला और उनके रसूल पर ईमान लाओ और
अल्लाह तआला के रास्ते में अपने मालों और अपनी जानों के साथ
जिहाद करो. ये तुम्हारे हक में बहुत ही बेहतरी है अगर तुम कुछ समझ
रખते हो. इस पर अल्लाह तआला तुम्हारे गुनाह माफ कर देंगे और
तुमको जन्नत के ऐसे बागों में दाખिल करेंगे जिनके नीचे नहरें बह रही
होंगी और ઉમ્દા મકાનાત મેં દાખિલ કરેંગે જો દાઈમી (હમેશા રહેને
વાલે) હોંગે. ये बहुत बणी कामयाबी है. (सूरअे सफ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْكِنٌ
تَرْضَوْنَ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى
يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ [التوبة: ٢٤]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
સે ઈરશાદ ફરમાયા: આપ મુસલમાનો સે કેહ દીજિયે કે અગર તુમ્હારે
બાપ और भेटे और ભાઈ और બીવિયાં और તુમ્હારી બિરાદરી और
વો માલ જો તુમને કમાએ હૈં और वो तिजारत जिसके बंद होने से तुम
उरते हो और वो मकानात जिनमें રહેને તુમ પસંદ કરતે હો, અગર ये
सब चीजें तुमको अल्लाह तआला से और उनके रसूल से और अल्लाह
तआला के रास्ते में जिहाद करने से जियादा महबूब (पसंदीदा) हૈं तो
ઈન્તિઝાર કરો યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલા સજા કા હુકમ ભેજ દેં और
અલ્લાહ તઆલા હુકમ ન માનને વાલોં કી રહબરી નહીં ફરમાતે (રાસ્તા
નહીં દિખાતે). (સૂરઅે તૌબહ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَاتَّقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
وَآخِزُوا﴾ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿[البقرة: ۱۹۰]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ છે: ઔર તુમ લોગ જાન કે સાથ માલ ભી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં ખર્ચ ક્રિયા કરો (ઔર જિહાદ સે જી ચુરા કર) અપને આપકો અપને હાથોં હલાકત (તબાહી) મેં ન ડાલો, ઔર જો કામ ભી કરો અચ્છી તરહ ક્રિયા કરો, બેશક અલ્લાહ તઆલા અચ્છી તરહ કામ કરને વાલોં કો પસંદ ફરમાતે હેં. (સૂરએ બકરહ)

અહાદીસે નબવિયા

૩૩- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَقَدْ أُخِفْتُ لِي اللَّهِ وَمَا يَخَافُ أَحَدٌ، وَلَقَدْ أُؤْذِنْتُ فِي اللَّهِ لَمْ يُؤْذِ أَحَدٌ، وَلَقَدْ آتَتْ عَلَيَّ ثَلَاثُونَ مِنْ بَيْنِ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ وَمَالِي وَلَيْلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَيْدٍ إِلَّا شَيْءً يُؤَارِيهِ ابْنُ بِلَالٍ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، بَابُ أَحَادِيثِ عَالِشَةِ وَانْسٍ ۰۰۰ رقم: ۲۴۷۲

હઝરત અનસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: દીન (કી દઅવત) કે સિલસિલા મેં મુજે ઈતના ડરાયા ગયા કે કિસી કો ઈતના નહીં ડરાયા ગયા ઔર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં મુજે ઈતના સતાયા ગયા કે કિસી ઔર કો ઈતના નહીં સતાયા ગયા. મુજ પર તીસ દિન ઔર તીસ રાતેં મુસલસલ ઈસ હાલ મેં ગુઝરી હેં કે મેરે ઔર બિલાલ કે લિયે ખાને કી કોઈ એસી ચીઝ નહીં થી જિસકો કોઈ જાનદાર ખા સકે. સિર્ફ ઈતની ચીઝ હોતી જિસકો બિલાલ કી બગલ છુપા લે યાની બહુત થોળી મિકદાર મેં હોતી થી. (તિરમિઝી)

૩૪- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَبِيتُ اللَّيْلَةَ الْمُتَابَعَةَ طَارِيًّا وَاهْلَةً لَا يَجِدُونَ عِشَاءً، وَكَانَ أَكْثَرُ خَيْرِهِمْ خَيْرَ الشُّعَيْرِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعِيشَةِ

النبي ﷺ وأهله، رقم: ٢٣٦٠

उजरत छप्ने अब्बास रहियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम और आपके घर वाले बहुत सी रातें मुसलसल पाली पेट (झाके से) गुजारते थे, उनके पास रात का पाना नहीं होता था, और उनका पाना आम तौर से जव की रोटी होती थी. (तिरमिजी)

٣٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ ﷺ مِنْ خَبِيرٍ شَعِيرٍ، يَوْمَيْنِ مُتَابَعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. رواه مسلم، باب الدنيا سجن للمؤمن وجنة للكافر، رقم: ٧٤٤٥

उजरत आर्शशा रहियल्लाहु तआला अन्हा इरमाती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के वक़्त पा जाने तक आपके घर वालों ने जव की रोटी भी कभी दो दिन मुसलसल पेट भर कर नहीं खाई. (मुस्लिम)

٣٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَأَوَّلَتْ النَّبِيَّ ﷺ كِسْرَةً مِنْ خَبِيرٍ شَعِيرٍ فَقَالَ: هَذَا أَوَّلُ طَعَامٍ أَكَلَهُ أَبُو لَيْسَ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ رَوَاهُ اسَدُ الطَّيْرِ ابْنُ وَرَادٍ فَقَالَ: مَا هَذِهِ؟ فَقَالَتْ: قُرْصُ خَبِيرَتِهِ، فَلَمْ يَطْبُقْ نَفْسِي حَتَّى أَتَيْتُكَ بِهِ هَذِهِ الْكِسْرَةُ وَرَحِمَ اللَّهُ نَفْسَكَ، صحيح الزوائد، ١/١٠٢

उजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के ओक भरतणा उजरत इतिमा रहियल्लाहु तआला अन्हा ने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को जव की रोटी का ओक टुकड़ा पेश किया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तीन दिन में ये पेटला पाना है जिसको तुम्हारे वालिद ने पिया है. (मुस्नदे अहमद)

ओक रिवायत में है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने साइबजादी (बेटी) से पूछा: ये क्या है? उन्होंने अर्ज किया: ओक रोटी मैंने पकाई थी, मुझे अच्छा नहीं लगा के मैं आपके बगैर भाऊं.

(તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۳۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْخَنْدَقِ وَهُوَ يَحْفِرُ وَنَحْنُ نَنْقُلُ التُّرَابَ، وَبَصُرْنَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ فَأَغْفِرْ لِلْأَتَصَارِ وَالْمَهَاجِرَةِ. رواه

البخارى، باب الصحيح الفراع، رقم: ۶۴۱۴

હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે હમ ગઝવએ ખંદક મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ખંદક ખોદ રહે થે ઔર હમ ખંદક સે મિટ્ટી નિકાલ કર દૂસરી જગહ ડાલ રહે થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હમેં (ઈસ હાલ મેં) દેખ કર ફરમાયા: અય અલ્લાહ! જિંદગી તો સિર્ફ આખિરત હી કી જિંદગી હે, આપ અન્સાર ઔર મુહાજિરીન કી મગફિરત ફરમા દીજિયે. (બુખારી)

۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ. رواه البخارى، باب قول

النبي ﷺ كن في الدنيا كأنك غريب، رقم: ۶۴۱۶

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (ખાત કી અહમિયત કી વજહ સે મુતવજ્જે કરને કે લિયે) મેરે કંધે કો પકળ કર ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ દુનિયા મેં મુસાફિર કી તરહ યા રાસ્તા ચલને વાલે કી તરહ રહો. (બુખારી)

۳۹- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ، وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تَبْسُطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَتَأْخُذُوا بِهَا كَمَا تَأْخُذُ بِهَا وَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أَلْهَتْهُمْ (وهو بعض الحديث). رواه البخارى، باب ما يحذر من زهرة

الدنيا، رقم: ۶۴۲۵

હઝરત અમ્મ બિન ઔફ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ કી કસમ મુઝે તુમ્હારે બારે મેં ફકો ફકા (ગરીબી) કા ડર નહીં બલ્કે ઈસ બાત સે ડરતા હું કે દુનિયા કો તુમ પર ફેલા દિયા જાએ જિસ તરહ તુમસે પેહલે લોગોં પર દુનિયા કો ફેલા દિયા ગયા થા, ફિર તુમ ભી દુનિયા કો હાસિલ કરને કે લિય એક દૂસરે સે આગે બળડને લગો જિસ તરહ તુમસે પેહલે લોગ દુનિયા કો હાસિલ કરને કે લિયે એક દૂસરે સે આગે બળડતે થે, ફિર દુનિયા તુમકો ઉસી તરહ ગાફિલ કરદે જિસ તરહ ઉનકો ગાફિલ કર દિયા. (બુખારી)

ફાઈદા: રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઈરશાદ “તુમ્હારે બારે મેં ફકો ફકા કા ડર નહીં” કા મતલબ યે હૈં કે તુમ પર ફકો ફકા નહીં આએગા થા યે મતલબ હૈં કે અગર ફકો ફકા કી નૌબત આઈ તો ઈસસે તુમ્હારે દીન કો નુકસાન નહીં પહુંચેગા.

۵۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ كَانَتْ

الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ. رَوَاهُ

الترمذي وقال: هذا حديث صحيح غريب، باب ما جاء في هوان الدنيا على الله عز وجل.

رقم: ۲۳۲۰

હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર દુનિયા કી કદ્રો કીમત અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક એક મચ્છર કે પર કે બરાબર ભી હોતી તો અલ્લાહ તઆલા કિસી કાફિર કો ઈસમેં સે એક ઘૂંટ પાની ન પિલાતે (કયુંકે દુનિયા કી કીમત અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક ઈતની ભી નહીં હૈં ઈસલિયે કાફિર ફાજિર (ગુનેહગાર) કો ભી દુનિયા બેહિસાબ દી હુઈ હૈં). (તિરમિઝી)

۵۱- عَنْ عُرْوَةَ رَجَمَهُ اللَّهُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَتَاهَا كَانَتْ تَقُولُ:

وَاللَّهِ يَا ابْنَ آدَمَ! إِنْ كُنَّا نَنْتَظِرُ إِلَى الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ، فَلَا حَافَةَ

أَهْلِي فِي شَهْرَيْنِ، وَمَا أَوْفَدَ فِي آيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَارًا. قَالَ: قُلْتُ:

يَا خَالَةَ! قَمَا كَانَ يُعَيِّشُكُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ: الثَّمَرُ وَالْمَاءُ. (ومر

طرف من الرواية) رواه مسلم، باب الدنيا سجن للمؤمن ٧٤٥٢: رقم

હઝરત ઉરવા રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાયા કરતી થી: મેરે ભાન્જે! હમ એક ચાંદ દેખતે ફિર દૂસરા ચાંદ દેખતે ફિર તીસરા ચાંદ દેખતે, યું દો મહીને મેં તીન ચાંદ દેખતે, લેકિન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઘરોં મેં આગ નહીં જલતી થી. મૈને કહા: ખાલાજાન! ફિર આપકા ગુજારા કિસ ચીઝ પર હોતા થા? ઉન્હોંને ફરમાયા: ખજૂર ઓર પાની પર. (મુસ્લિમ)

۵۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

مَا خَالَطَ قَلْبَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ رَفِيعٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ.

رواه احمد و الطبراني في الاوسط و رجال احمد ثقات، مجمع الزوائد ۵/ ۵۰۲

હઝરત આઈશા રહિયલ્લાહુ અન્હા રિવાયત કરતી હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસકે જિસ્મ કે અંદર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા ગુબાર (ધૂલ) દાખિલ હો જાએ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દોઝખ કી આગ કો ઝરૂર હરામ ફરમા દેંગે. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۵۳- عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اغْبَرَّتْ قَلَمَاهُ

فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَلَى النَّارِ. رواه احمد ۴/ ۴۷۹

હઝરત અબૂ અબ્સ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસ શખ્સ કે દોનોં કદમ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ગુબાર-આલૂદ (ગંદે) હો જાએ અલ્લાહ તઆલા ઉન્હેં દોઝખ કી આગ પર હરામ ફરમા દેંગે. (મુસ્નદે અહમદ)

۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَجْتَمِعُ

عَبَّارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ دُخَانٌ جَهَنَّمَ فِي خَوْفِ عَبْدٍ أَبَدًا وَلَا يَجْتَمِعُ
الشُّخُّ وَالْإِيمَانُ فِي قَلْبٍ عَبْدٍ أَبَدًا. رواه النسائي، باب فضل من عمل في

سبيل الله على قدمه، رقم: ૩૧૧૨

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ
તઆલા કે રાસ્તા કા ગદ્દો ગુબાર ઔર જહન્નમ કા ધુવાં કભી કિસી બંદા
કે પેટ મેં જમા નહીં હો સકતે ઔર બુખ્લ (કંજૂસી) ઔર (કામિલ)
ઈમાન કિસી બંદા કે દિલ મેં કભી જમા નહીં હો સકતે. (નસાઈ)

૫૫- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَجْتَمِعُ عَبَّارٌ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَ دُخَانٌ جَهَنَّمَ فِي مَنْخَرِي مُسْلِمٍ أَبَدًا. رواه

النسائي، باب فضل من عمل في سبيل الله على قدمه، رقم: ૩૧૧૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે
હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા ગદ્દો ગુબાર ઔર જહન્નમ કા ધુવાં કભી
કિસી મુસલમાન કે નથનોં મેં જમા નહીં હો સકતે. (નસાઈ)

૫૬- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ
رَجُلٍ يَغْبَارُ وَجْهَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا آمَنَ اللَّهُ وَجْهَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَا
مِنْ رَجُلٍ يَغْبَارُ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا آمَنَ اللَّهُ قَدَمَيْهِ مِنَ النَّارِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ. رواه البيهقي في شعب الإيمان ૬/૬૩

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જિસ શખ્સ કા ચેહરા અલ્લાહ તઆલા કી રાહ (રાસ્તે) મેં
ગુબાર આલૂદ હો (ધૂલ લગ) જાએ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ચેહરા કો
કયામત કે દિન ઝરૂર (દોઝખ કી આગ સે) મહકૂલ ફરમાયેંગે ઔર
જિસ શખ્સ કે દોનોં કદમ અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં ગુબાર-આલૂદ હો
જાએ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે કદમોં કો કયામત કે દિન દોઝખ કી આગ

સે ઝરર મહફૂઝ ફરમાએંગે. (બેહકી)

۵۸- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

يَوْمٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ يَوْمٍ فِيمَا سِوَاهُ. رواه النسائي، باب فضل

الرباط، رقم: ۳۱۷۲

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા એક દિન ઉસકે અલાવા કે હઝાર દિનોં સે બેહતર હૈ. (નસાઈ)

۵۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: غَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ

اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا (وهو يفسر الحديث). رواه البخاري،

باب صفة الجنة والنار، رقم: ۶۵۶۸

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મૈં એક સુબહ યા એક શામ દુનિયા વ માફીહા (દુનિયા ઓર જો કુછ ઈસમૈં હૈ) સે બેહતર હૈ. (બુખારી)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે દુનિયા ઓર દુનિયા મૈં જો કુછ હૈ વો સબ અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મૈં ખર્ચ કર દિયા જાએ તબ ભી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કી એક સુબહ યા એક શામ ઉસસે ઝિયાદા અજર દિલાને વાલી હૈ.

۶۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ رَاحَ

رَوْحَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَانَ لَهُ بِحَقِّ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْفَارِ مِثْلُ يَوْمٍ

الْقِيَامَةِ رواه ابن ماجه، باب الخروج في الفجر، رقم: ۲۷۷۵

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ શિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મૈં એક શામ ભી નિકલે તો જિતના ગઠોં ગુબાર ઉસે લગેગા ઉસકે બકદ્ર કયામત મૈં ઉસે મુશક

मिलेगा. (४७ने माझ)

۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ بِشُعْبٍ فِيهِ عَيْتَةٌ مِنْ مَاءٍ عَذِيَّةٍ فَأَعَجَبَتْهُ لَطِيفُهَا، فَقَالَ: لَوْ اغْتَرَلْتُ النَّاسَ فَأَقَمْتُ فِي هَذَا الشُّعْبِ وَلَنْ أَعْلَلَ حَتَّى آتَاكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَدْ كَرَّ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّ مَقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ مَسْعُومٍ عَامًا، أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ، وَ يُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ؟ اغْرَوْا فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَوَاقٍ نَاقَةٍ وَجِئَتْ لَهُ الْجَنَّةُ. رواه الترمذی و لک:

هذا حديث حسن، باب ما جاء في الغزو، ۰۰۰۰ رقم: ۱۶۵۰

उत्तरत अबू हुरैरा रदियल्लाहु तआला अल्हु इरमाते हैं के (एक सफर के दौरान) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के एक सहाबी किसी पहाड़ी रास्ता में भीठे पानी के एक छोटे से यश्मा (नहर) पर से गुजरे. वो यश्मा उम्हा होने की वजह से उनको बहुत अच्छा लगा. उन्होंने (अपने जो में) कहा के कैसा अच्छा यश्मा है) क्या ही अच्छा हो के मैं लोगों से किनारा-कश (अलग) होकर इस घाटी में ही ठहर जाऊँ, लेकिन मैं ये काम नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ईजाजत लिये बगैर हरगिज न करूँगा. युनांये इस भयावह का जिक्र उन्होंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के सामने किया तो आपने ईरशाह इरमाया: ऐसा न करना क्युंके तुममें से किसी भी शप्स का अल्लाह तआला के रास्ता में (थोड़ी देर) भणे रहेना उसके अपने घर में रहे कर ७० साल नमाज पण्डने से बेछतर है. क्या तुम लोग नहीं चाहते के अल्लाह तआला तुम्हारी भगाईरत इरमा दें और तुम्हें जन्नत में दाखिल इरमा दें. अल्लाह तआला के रास्ता में जिहाद करो, जो शप्स ईतनी देर भी अल्लाह तआला के रास्ता में लगा जितना वकफा एक ठिंटनी के दूध दूधने में दो बार थन दबाने के इरमियान छोता है तो उसके लिये जन्नत वाजिब हो गई. (तिरमिजी)

۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ

صَدَعَ رَأْسَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاحْتَسَبَ، غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ قَبْلَ ذَلِكَ مِنْ ذَنْبٍ - رواه الطبرانی في الكبير و إسناده حسن، مجمع الزوائد ۳/۳

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला के रास्ता में जिस शम्स के सर में दई हो और वो उस पर सवाब की निश्चयत रखे तो उसके पेटले के तमाम गुनाह माफ़ कर दिये जायेंगे. (तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

۲۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَخْبِي عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: أَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ عِبَادِي خَرَجَ مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِي ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي ضَمِنْتُ لَهُ أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ أَجْرٍ وَغَنِيمَةٍ، وَإِنْ قُبِضَتْهُ أَنْ أَغْفِرَ لَهُ، وَأَرْحَمَهُ، وَأَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ. رواه أحمد ۱۱۷/۲

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अक उद्दीसे कुदसी में अपने रब का ये ईरशाह मुबारक नक़ल फरमाते हैं: मेरा जो बंदा सिर्फ़ मेरी भुश्नुद्दी हासिल करने के लिये मेरे रास्ता में मुजाहिद बन कर निकले तो मैं ज़िम्मेदारी उठाता हूँ के मैं उसे अजर और माले गनीमत के साथ वापस लौटाऊँगा और अगर मैंने उसको अपने पास बुला लिया तो उसकी मग़फ़िरत कर्तूंगा, उस पर रहम कर्तूंगा और उसको जन्नत में दाखिल कर्तूंगा. (मुस्नद अहमद)

۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَضَمَّنَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا جِهَادًا فِي سَبِيلِي، وَإِيمَانًا بِي وَتَضَمَّنَ بَرُسُلِي، فَهُوَ عَلَى ضَامِنٍ أَنْ أَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ أَوْ أَرْجِعَهُ إِلَى مَنْسَكِيهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ، نَائِلًا مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا مِنْ كَلِمٍ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهِ حِينَ كَلِمٍ، لَوْ نُهُ لَوْنُ دَمٍ وَرِيحُهُ مِنْكَ، وَالَّذِي نَفْسُ

الْقِيَامَةِ كَهَيْتِهِ حِينَ كَلِمَ، لَوْ نُهُ لَوْنُ دَمٍ وَرَيْحُهُ مِسْكٌ، وَالَّذِي نَفْسُ
 مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْلَا أَنِ يَشُقَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، مَا قَعَدْتُ خِلَافَ سَرِيَّةٍ
 تَغْرُؤُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَبَدًا، وَلَكِنْ لَا أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلُهُمْ، وَلَا يَجِدُونَ
 سَعَةً وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ
 بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي أَغْرُؤُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْتُلُ، ثُمَّ أَغْرُؤُ فَأَقْتُلُ، ثُمَّ أَغْرُؤُ
 فَأَقْتُلُ. رواه مسلم، باب فضل الجهاد، ١٠٠٠٠، رقم: ١٨٥٩.

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે (ઔર અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં કે) ઉસકો ઘર સે નિકાલને વાલી થીઝ મેરે રાસ્તે મેં જિહાદ કરને, મુઝ પર ઈમાન લાને, મેરે રસૂલોં કી તસ્દીક (ગવાહી દેને) કે અલાવા કુછ ઔર ન હો તો મૈં ઈસ બાત કા જિમ્મેદાર હૂં કે ઉસે જન્નત મેં દાખિલ કરૂં યા ઉસે અજર યા ગનીમત કે સાથ ઘર વાપસ લૌટાઊં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કસમ હૈં ઉસ જાત કી જિસકે કબ્જા મેં મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કી જાન હૈં અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં (કિસી કો) જો ભી ઝખ્મ લગા હૈં તો કયામત કે દિન વો ઈસ હાલત મેં આએગા કે ગોયા ઉસે આજ હી ઝખ્મ લગા હૈં. ઉસકા રંગ તો ખૂન કા રંગ હોગા ઔર ઉસકી મહક મુશક કી મહક હોગી, કસમ હૈં ઉસ જાત કી જિસકે કબ્જા મેં મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કી જાન હૈં અગર મુસલમાનોં પર મશક્કત કા અંદેશા (તકલીફ કા ફિક) ન હોતા તો મૈં કભી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે કિસી લશકર (ફૌજ) મેં શરીક હોને સે પીછે ન રેહતા, લેકિન મૈં ઈસ બાત કી ગુંજાઈશ નહીં પાતા કે તમામ લોગોં કે લિયે સવારી કા ઈન્તિજામ કરૂં, ન વો ખુદ ઈસકી ગુંજાઈશ પાતે હૈં ઔર ઉન પર યે બાત બની ગિરાં (ભારી) ગુજરતી હૈં કે વો મેરે સાથ ન જાએં (કે મૈં તો ચલા જાઊં ઔર વો ઘરોં મેં રહેં) કસમ હૈં ઉસ જાત કી જિસકે કબ્જા મેં મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) કી જાન હૈં મૈં તો ચાહતા હૂં કે અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં જિહાદ કરૂં ઔર કત્લ કર

દિયા જાગે, ફિર જિહાદ કરું ફિર કતલ કર દિયા જાગે, ફિર જિહાદ કરું ફિર કતલ કર દિયા જાગે. (મુસ્લિમ)

۶۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعَيْنَةِ وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَوَكَّمْتُمُ الْجِهَادَ، سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ.

رواه أبو داود، باب في النهي عن العينة، رقم: ۴۴۶۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હેં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જબ તુમ લોગ ખરીદ વ ફોરખત (લે બેચ) ઔર કારોબાર મેં હમા-તન મશગૂલ (બિલ્કુલ મસરૂફ) હો જાઓગે ઔર ગાયે બૈલ કી દુમોં કો પકળ કર ખેતી બાળી મેં મગન હો જાઓગે ઔર જિહાદ કો છોળ બૈઠોગે તો અલ્લાહ તઆલા તુમ પર ઐસી જિલ્લત મુસલ્લત કર (લગા) દેંગે જો ઉસ વક્ત તક દૂર નહીં હોગી જબ તક તુમ અપને દીન કી તરફ ન લૌટ આઓ (જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા જિહાદ ભી શામિલ હેં). (અબૂ દાઉદ)

۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ بِغَيْرِ آثَرٍ مِنْ جِهَادٍ لَقِيَ اللَّهَ وَفِيهِ ثَلَمَةٌ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

غريب، باب ما جاء في فضل المراط، رقم: ۱۶۶۶

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અનુમા ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે પાસ ઈસ હાલ મેં હાઝિર હો કે ઉસ પર જિહાદ કા કોઈ નિશાન ન હો તો વો અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલેગા કે ઉસમેં યાની ઉસકે દીન મેં ખલલ હોગા. (તિરમિઝી)

સાઈદા: જિહાદ કી નિશાની યે હેં કે મસ્લન ઉસકે જિસ્મ પર કોઈ ઝખ્મ હો યા અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા ગર્હો ગુબાર (ધૂલ) યા ખિદમત વગૈરા કરને કી વજહ સે જિસ્મ પર પળને વાલે નિશાનાત હો. (શર્હુતૈબી)

૧૮- عَنْ سُهَيْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَقَامُ أَحَدِكُمْ لِي سَبِيلِ اللَّهِ سَاعَةً خَيْرٌ لَهُ مِنْ عَمَلِهِ عَمْرَةً فِي أَهْلِهِ. رواه الحاكم ٢/٢٨٢

હઝરત સુહૈલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: તુમમેં સે કિસી કા એક ઘણી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ખળા રેહના ઉસકે અપને ઘર વાલોં મેં રેહતે હુવે સારી ઉમ્મ કે નેક આમાલ સે બેહતર હે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

૨૮- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ فِي سَرِيَّةٍ فَوَاقَى ذَلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَدَا أَصْحَابُهُ فَقَالَ: اتَّخَلَّفْتُ فَأَصَلَى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ أَحَقَّهُمْ، فَلَمَّا صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَأَاهُ فَقَالَ لَهُ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَغْدُوَ مَعَ أَصْحَابِكَ؟ فَقَالَ: أَرَدْتُ أَنْ أَصَلِيَ مَعَكَ ثُمَّ أَحَقَّهُمْ، فَقَالَ: لَوْ اتَّفَقْتُ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَذْرَكْتُ فَضْلَ غَدَوْتِهِمْ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء في السفر يوم الجمعة، رقم: ٢٧٧

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન રવાહા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો એક જમાઅત મેં ભેજા ઔર વો જુમ્આ કા દિન થા. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન રવાહા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે સાથી સુબહ રવાના હો ગએ. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન રવાહા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને ફરમાયા: મૈં ઠહર જાતા હૂં તાકે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ જુમ્આ કી નમાઝ પઢહ લૂં ફિર અપને સાથિયોં સે જા મિલૂંગા. જબ ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ જુમ્આ કી નમાઝ પઢહી તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હેં દેખ કર ફરમાયા: તુમ અપને સાથિયોં કે સાથ સુબહ જાને સે કયૂં ઠહર ગએ? ઉન્હોંને અર્જ કિયા: મૈને ચાહા કે આપકે સાથ જુમ્આ પઢહ લૂં ફિર ઉનસે જા મિલૂંગા.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર તુમ ઝમીન મેં જો કુછ હૈ સબકા સબ ખર્ચ કરદો તો ભીસુખહ કે વક્ત જાને વાલે સાથિયોં કે બરાબર સવાબ હાસિલ નહીં કર સકોગે. (તિરમિઝી)

۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَرِيَّةٍ تَخْرُجُ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنُخْرَجَ اللَّيْلَةَ أَمْ نَمُكُّكَ حَتَّى نُصْبِحَ؟ فَقَالَ: أَوْ لَا تُجِبُونَ أَنْ تَبْتَغُوا فِي غَرَابِيفِ الْجَنَّةِ وَالْغَرَابِيفِ الْحَدِيثَةِ. السنن الكبرى ۱/۹۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને એક જમાઅત કો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જાને કા હુકમ દિયા. ઉન્હોંને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા હમ અભી રાત કો ચલે જાએં યા ઠહર કર સુખહ ચલે જાએં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ યે નહીં ચાહતે હો કે તુમ જન્નત કે બાગોં મેં સે એક બાગ મેં યે રાત ગુઝારો યાની અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં રાત ગુઝારના જન્નત કે બાગ મેં રાત ગુઝારના હે. (સુનને કુબ્રા)

۷۰- عَنْ أَبِي مُسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ بَوَاقِيهَا، وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ، ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه البخاري، باب سئى النبي ﷺ الصلاة عملاً، رقم: ۷۵۳۴

હઝરત ઈબ્ને મસઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે સવાલ ક્રિયા કે કૌનસા અમલ સબસે અકઝલ હૈં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વક્ત પર નમાઝ પણ્હના ઓર વાલિદૈન (માં બાપ) કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરના ઓર ફિર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં જિહાદ (જંગ) કરના. (બુખારી)

۷۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، إِنْ عَاشَ رُزِقَ وَكَفِيَ، وَإِنْ مَاتَ أَذْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ: مَنْ

وَدَخَلَ بَيْتَهُ فَسَلَّمَ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَهُوَ
ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللَّهِ. رواه ابن

حبان، (والحديث صحيح) ૪૦૨/૨

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ
કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તીન
શખ્સ એસે હૈ જો અલ્લાહ તઆલા કી જિમ્મેદારી મેં હૈ. અગર ઝિંદા રહે
તો ઉન્હેં રોઝી દી જાએગી ઔર ઉનકે કામોં મેં મદદ કી જાએગી ઔર
અગર ઉન્હેં મૌત આ ગઈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉન્હેં જન્નત મેં દાખિલ
ફરમાએગે. એક વો જો અપને ઘર મેં દાખિલ હોકર સલામ કરે. દૂસરે વો
જો મસ્જિદ જાએ. તીસરે વો જો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે.
(ઇબ્ને હિબ્બાન)

૮૨- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الطَّافَةِ،
كَرِيفَةُ عَلَيْنَا، يَأْتِي عَلَى الْحَيِّ، فَيُحَدِّثُهُمْ، قَالَ: آتَيْتُ الْمَدِينَةَ فِي
غَيْرِ لَنَا، فَبِعْنَا بِضَاعَتَنَا، ثُمَّ قُلْتُ: لَا تَطْلُقَنَّ إِلَى هَذَا الرَّجُلِ، فَلَا يَرِي
مَنْ بَعْدِي بِخَبْرِهِ، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَإِذَا هُوَ
يُرِيئِي بَيْتًا، قَالَ: إِنَّ امْرَأَةً كَانَتْ فِيهِ، فَخَرَجْتُ فِي سَرِيَّةٍ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ، وَتَرَكْتُ ابْنَتِي عَشْرَةَ عَشْرَةَ وَصِيصَتَهَا الَّتِي تَنْسُجُ
بِهَا، فَقَدْتُ عِزًّا مِنْ غَمِّهَا وَصِيصَتَهَا، قَالَتْ: يَا رَبِّ! (إِنَّكَ) قَدْ
ضَوَّغْتَ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِكَ أَنْ تَحْفَظَ عَلَيْهِ، وَ إِنِّي قَدْ لَقَدْتُ
عِزًّا مِنْ غَمِّی وَ صِیصَتی، وَ إِنِّي أَتَشُدُّكَ عِزِّي وَ صِیصَتی، قَالَ:
فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَهُ شِدَّةً مَنَاشِدَتِهَا لِرَبِّهَا تَبَارَكَ وَ
تَعَالَى، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَأَصْبَحَتْ عِزُّهَا وَ مَنَلَهَا، وَ صِیصَتَهَا
وَ مَنَلَهَا، وَ هَاتِيكَ، فَأَتَيْهَا، فَاسْتَلَهَا ابْنُ بَيْتٍ، قَالَ: قُلْتُ: بَلْ

أَصَدَّقْتُ. رواه أحمد، ورجاله رجال الصحيح، مجمع الزوائد ૫/૫૦૬

હઝરત હુમૈદ બિન હિલાલ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે

कभीला तुझावा के ओक शम्स थे. उनके रास्ता में हमारा कभीला पणता था (वो आते जाते हुवे) हमारे कभीला से मिलते और उनको उद्दीसे सुनाया करते थे. उन्होंने कहा: ओक भरतभा मैं अपने तिजरती काँला के साथ मदीना मुनव्वरा गया. वहाँ हमने अपना सामान बेचा. फिर मैंने अपने जो मैं कहा के मैं उस शम्स यानी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास ज़रूर जाऊँगा और उनके छावात लेकर अपने कभीला वालों को जाकर बताऊँगा. जब मैं रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास पहुँचा तो आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझे ओक घर दिखा कर इरमाया के उस घर में ओक औरत थी. वो मुसलमानों की ओक जमाअत के साथ अल्लाह तआला के रास्ता में गई, और वो घर में १२ बकरियाँ और अपना ओक कपणा बुनने का कांटा जिससे वो कपणा बुना करती थी छोड़ कर गई. उसकी ओक बकरी और कांटा गुम हो गया. वो औरत केहने लगी: या रब! जो आदमी आपके रास्ता में निकले उसकी हर तरह डिफ़ाजत का आपने ज़िम्मा लिया हुआ है (और मैं आपके रास्ता में गई थी और मेरी गैर मौजूदगी में) मेरी बकरियों में से ओक बकरी और कपणा बुनने वाला कांटा गुम हो गया है. मैं आपको अपनी बकरी और कांटे के बारे में कसम देती हूँ (कि मुझे वापस मिल जाये) रावी केहते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उस तुझावी आदमी को बताने लगे के उस औरत ने किस तरह अपने रब से इन्तिहाई आज़िज़ी से दुआ की. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: उसकी बकरी और उस जैसी ओक और बकरी और उसका कांटा और उस जैसा ओक और कांटा उसको (अल्लाह तआला के गैबी भजाना से) मिल गया. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: ये है वो और, अगर तुम याहो तो जाकर उससे पूछ लो. उस तुझावी आदमी ने कहा के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से अज़ किया: नहीं (मुझे उस औरत से पूछने की ज़रूरत नहीं है) बल्के मैं आपसे सुन कर इसकी तस्दीक करता (सय मानता) हूँ (मुझे आपकी बात पर पूरा यकीन है). (मुस्नदे अहमद. मज़मूअ-उल-अवाँद)

८३- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَيْكُمْ بِالْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَإِنَّهُ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، يُلْهَبُ اللَّهُ بِهِ الْهَمَّ وَالْغَمَّ (وَزَادَ فِيهِمْ: وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الْقَرِيبَ وَالْبَعِيدَ، وَاقِيمُوا حُدُودَ اللَّهِ فِي الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ، وَلَا تَأْخُذْكُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَأَيِّمٍ). رواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه، ووافقه النجاشي ٧٤/٢

उज़रत उबादा बिन सामित रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला के रास्ता में ज़िहाद ज़रूर किया करो क्युंके ये जन्नत के दरवाजों में से अेक दरवाज़ा है, अल्लाह तआला ईसके जरिये से रंजो गम दूर फरमा देते हैं. अेक रिवायतमें ये ईजाज़ा भी है: अल्लाह तआला की राह में दूर और करीब ज़कर ज़िहाद करो, और करीब और दूर वालों में अल्लाह तआला की हुदूद को काईम करो और अल्लाह तआला के मामले में किसी की मलामत (मला बुरा केहने) का कुछ भी असर न लो. (मुस्तदरक छाकिम)

८४- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَدُلَّنِي بِالسَّيَاحَةِ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ سَيَاحَةَ أَتَى الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ. رواه أبو داود، باب في النهي عن السَّيَاحَةِ، رقم: ٢٤٨٦

उज़रत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के अेक शम्स ने अर्ज़ किया: या रसूलुल्लाह! मुझे सय्याहत (घूमने फिरने) की ईजाज़त मईमत फरमा दे, तो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मेरी उम्मत की सय्याहत तो अल्लाह तआला के रास्ता में ज़िहाद करना है. (अबू दाउद)

८५- عَنْ لُصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اقْرُبِ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَا يُقَارَبُهُ شَيْءٌ. رواه البخاري في التاريخ وهو حديث حسن، الجامع الصغير: ٢٠١/١

હઝરત ફઝાલા બન ઉબૈદ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે
હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:
અલ્લાહ તઆલા કે સબસે ઝિયાદા કુર્બ (નઝદીકી) કા ઝરિયા અલ્લાહ
તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ હૈ. કોઈ અમલ અલ્લાહ તઆલા કે કુર્બ કા
ઝરિયા હોને મેં જિહાદ કે અમલ કે કરીબ ભી નહીં હો સકતા. (બુખારી
ફિતારીખ, જામિએ સગીર)

٤٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: رَجُلٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟
قَالَ: ثُمَّ مُؤْمِنٌ فِي شُغْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَتَّقِي رَبَّهُ وَ يَدْعُ النَّاسَ مِنْ
شُرِّهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء أي الناس افضل،
رقم: ١٦٦٠

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત
કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા ગયા:
લોગોં મેં સબસે અફઝલ શખ્સ કૌન હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: વો શખ્સ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા
મેં જિહાદ કરતા હો. લોગોં ને પૂછા ફિર કૌન? ઈરશાદ ફરમાયા: ફિર વો
શખ્સ હૈ જો કિરી ઘાટી યાની તન્હાઈ મેં રહેતા હો, અપને રબ સે ડરતા
હો ઔર લોગોં કો અપને શર (બુરાઈ) સે મહફૂઝ રખતા હો (તિરમિઝી)

٤٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَيُّ
الْمُؤْمِنِينَ أَكْمَلُ إِيمَانًا؟ قَالَ: رَجُلٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَ
مَالِهِ، وَ رَجُلٌ يَقْبُدُ اللَّهَ فِي شُغْبٍ مِنَ الشَّعَابِ، قَدْ كَفَى النَّاسَ
شُرًّا. رواه أبو داود، باب في ثواب الجهاد، رقم: ٢٤٨٥

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા ગયા:
ઈમાન વાલોં મેં સબસે કામિલ (પૂરે) ઈમાન વાલા કૌન હૈ? આપ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈમાન વાલોં મેં
સબસે કામિલ ઈમાન વાલા વો શખ્સ હૈ જો અપની જાન ઔર અપને

માલ સે અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ કરતા હો ઔર દૂસરા વો શખ્સ હૈ જો કિસી ઘાટી મેં રેહ કર અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરતા હો ઔર લોગોં કો અપને શર સે બચાએ હુવે હોં. (અબૂ દાઉદ)

۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَوْقِفٌ سَاعَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةٍ الْقَلْبِ عِنْدَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح) ۶۶۳/۱۰

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં થોળી દેર ખળા રેહના શબે-કદર મેં હજરે-અસ્વદ કે સામને ઈબાદત કરને સે બેહતર હૈ. (ઈબને હબ્બાન)

۴۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لِكُلِّ نَبِيٍّ رَهْبَانِيَّةٌ، وَرَهْبَانِيَّةُ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. رواه أحمد ۲۶۶/۳

હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હર નબી કે લિયે કોઈ રહબાનિયત હોતી હૈ ઔર મેરી ઉમ્મત કી રહબાનિયત અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

ફાઈદા: દુનિયા ઔર ઈસકી લઝઝતોં સે લા-તઅલ્લુક હોને કો રહબાનિયત કેહતે હૈં.

۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْفَائِمْ خَاشِعِ الرَّائِعِ السَّاجِدِ. رواه الترمذی، باب مثل المجاهد في سبيل الله عز وجل رقم: ۳۱۲۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે

સુના: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે મુજાહિદ (જિહાદ, ઈસ્લામી જંગ કરને વાલે) કી મિસાલ, ઔર અલ્લાહ તઆલા હી ખૂબ જાનતે હેં કે કૌન (ઉનકી રજા કે લિયે) ઉનકી રાહ મેં જિહાદ કરતા હે, ઉસ શખ્સ કી સી હે જો રોજા રખનેવાલા, રાત કો ઈબાદત કરને વાલા, અલ્લાહ કે ખૌફ કી વજહ સે અલ્લાહ કે સામને આજિઝી કરને વાલા, રુક્કઅ સજદા કરને વાલા હો. (નસાઈ)

૮૧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَائِمِ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ حَتَّى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ إِلَى أَهْلِهِ. (ترمذی)

(الحديث) رواه ابن حبان (و اسناده صحيح) ૪૮૧/૧૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે હુવે મુજાહિદ કી મિસાલ ઉસ શખ્સ કી તરહ હે જો રોજા રખને વાલા, રાત ભર નમાઝ મેં કુઆને પાક કી તિલાવત કરને વાલા હો ઔર ઉસ વક્ત તક રોજા વ સદકા મેં મુસલસલ મશગૂલ રહે જબ તક અલ્લાહ તઆલા કી રાહ કા મુજાહિદ વાપસ આયે યાની એસી ઈબાદત કરને વાલે શખ્સ કે સવાબ કે બરાબર મુજાહિદ કો સવાબ મિલતા હે. (ઈબ્ને હબ્બાન)

૮૨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا اسْتَفْرُغْتَ فَاغْفِرُوا. رواه ابن ماجه، باب الخروج في الغيرة، رقم: ૨૪૪૩

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જબ તુમસે અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને કો કહા જાએ તો તુમ નિકલ જાયા કરો. (ઈબ્ને માજા)

૮૩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا،

وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ فَقَالَ: أَعِنَهَا عَلَيَّ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَفَعَلَ ثُمَّ قَالَ: وَأُخْرَى يُرْفَعُ بِهَا الْعَبْدُ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ قَالَ: وَمَا هِيَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه مسلم، باب بيان ما عده الله تعالى للمجاهد، رقم: ٤٨٧٩

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અબૂ સઈદ! જો અલ્લાહ તઆલા કો રબ માનને ઔર ઈસ્લામ કો દીન બનાને ઔર મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે નબી હોને પર રાઝી હો તો ઉસકે લિયે જન્મત વાજિબ હો જાતી હૈ. હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો યે બાત બહુત અચ્છી લગી. ઉન્હોને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! દોબારા ઈરશાદ ફરમાઈયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દોબારા ઈરશાદ ફરમાયા. ફિર ફરમાયા: એક દૂસરી ચીઝ ભી હૈ જિસકી વજહ સે ખંદા કો જન્મત મેં ૧૦૦ દર્જો બુલંદ કર દિયા જાતા હૈ, દો દર્જો કા દરમિયાની (બીચ કે) ફાસ્લા આસમાન વ ઝમીન કે દરમિયાની ફાસ્લા કે બરાબર હૈ. ઉન્હોને પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! વો કયા ચીઝ હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં જિહાદ હૈ, અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં જિહાદ હૈ. (મુસ્લિમ)

۸۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَاتَ رَجُلٌ بِالْمَدِينَةِ مِمَّنْ وَلَدَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ: يَا لَيْتَهُ مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلَدِهِ قَالُوا: وَ لِمَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلَدِهِ فَيَسَّ لَهُ مِنْ مَوْلَدِهِ إِلَى مُنْقَطِعِ آثَرِهِ فِي الْجَنَّةِ.

رواه النسائي، باب الموات بغير مولده، رقم: ۱۸۲۳

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે એક સાહબ કા મદીના મુનવ્વરા મેં ઈન્તિકાલ હુવા જો મદીના મુનવ્વરા મેં હી પૈદા હુવે થે. નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ

વસલ્લમ ને ઉનકી નમાઝે જનાઝા પળાઈ ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: કાશ! યે શખ્સ અપની પૈદાઈશ (પૈદા હોને) કી જગહ કે અલાવા કિસી ઔર જગહ વફાત પાતા (મરતા). સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! આપને એસા કયૂં ઈરશાદ ફરમાયા? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી જબ અપની પૈદાઈશ કી જગહ કે અલાવા કહીં ઔર વફાત પાતા હૈ તો જાએ-પૈદાઈશ (પૈદા હોને કી જગહ) સે જાએ-વફાત (મરને કી જગહ) તક કે ફારલા કી જગહ કો નાપ કર ઉસે જન્મત મેં દી જાતી હૈ. (નસાઈ)

૮૫- عَنْ أَبِي قُرَظَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَاجِرُوا وَتَمَسَّكُوا بِالإِسْلَامِ، فَإِنَّ الْهَجْرَةَ لَا تَقْطَعُ مَا دَامَ الْبَحْثُ. رواه الطبراني ورجاله ثقات، صحيح الزوائد ٦٥٨/٩

હજરત અબૂ કિરસાફ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગો! (અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં) હિજરત કરો ઔર ઈસ્લામ કો મઝબૂતી સે થામે રખ્મો કયુંકે જબ તક જિહાદ રહેગા (અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કી) હિજરત ભી ખત્મ નહીં હોગી. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: યાની જૈસે જિહાદ કયામત તક બાકી રહેગા ઈસી તરહ હિજરત ભી બાકી રહેગી, જિસમેં દીન ફૈલાને, દીન સીખને ઔર દીન કી હિફાઝત કે લિયે અપને વતન વગૈરા કો છોળના શામિલ હૈ.

૮૬- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: الْهَجْرَةُ غَضَلَتَانِ، إِحْدَاهُمَا: هَجْرُ السِّيَآتِ، وَالْأُخْرَى: يَهَاجِرُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَلَا تَقْطَعُ الْهَجْرَةُ مَا ثَقَلَتِ التَّوْبَةُ، وَلَا تَزَالُ التَّوْبَةُ مَقْبُولَةً حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنَ الْمَغْرِبِ، فَإِذَا طَلَعَتْ طَبَعَ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ بِمَا فِيهِ، وَخَفِيَ النَّاسُ الْعَمَلُ. رواه أحمد والطبراني في الأوسط وتصانيفه ورجاله أحمد ثقات، صحيح الزوائد ١٥٦/٥

હજરત મુઆવિયા, હજરત અબ્દુરહાન બિન ઔફ ઔર

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ
સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: હિજરત કી દો કિસ્મે હૈ: એક હિજરત બુરાઈયો કો છોળના હૈ.
દૂસરી હિજરત અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉનકે રસૂલ કી તરફ હિજરત
કરના હૈ (યાની અપની ચીઝો કો છોળ કર) અલ્લાહ તઆલા ઓર
ઉનકે રસૂલ કે રાસ્તા મેં હિજરત કરના હૈ. હિજરત ઉસ વક્ત તક બાકી
રહેગી જબ તક તૌબા કુબૂલ હોગી. તૌબા ઉસ વક્ત તક કુબૂલ હોગી
જબ તક સૂરજ મગરિબ સે તુલૂઅ ન હો જાએ (પશ્ચિમ સે ન નિકલ
જાએ). જબ સૂરજ મગરિબ સે તુલૂઅ હો જાએગા તો ઉસ વક્ત દિલ
જિસ હાલત (ઈમાન યા કુફ) પર હોંગે ઉસી પર મુહર લગા દી જાએગી
ઔર લોગોં કે (પિછલે) અમલ હી (હમેશા કે લિયે કામયાબ હોને યા
નાકામ હોને કે લિયે) કાફી હોંગે. (મુસ્નદે અહમદ, તબરાની,
મજમૂઅઝ-ઝવાઈદ)

۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
أَيُّ الْهَجْرَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: أَنْ تَهْجُرَ مَا كَرِهَ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ وَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ: الْهَجْرَةُ هَجْرَتَانِ هَجْرَةُ الْحَاضِرِ وَهَجْرَةُ الْبَادِي، فَأَمَّا
الْبَادِي فَيُجِيبُ إِذَا دُعِيَ وَيُطِيعُ إِذَا أُمِرَ، وَأَمَّا الْحَاضِرُ فَهُوَ أَعْظَمُهُمَا
بَلِيغُوا أَعْظَمُهُمَا أَجْرًا. رواه النسائي بإسناد صحيح، رقم: ۱۱۷۰

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા
સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ ને પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! સબસે અફઝલ
કૌનસી હિજરત હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ અપને રબ કી નાપસંદીદા
ચીઝો કો છોળ દો. ઔર ઈરશાદ ફરમાયા: હિજરત કી દો કિસ્મ હૈ.
શહર મેં રહેને વાલે કી હિજરત, દેહાત મેં રહેને વાલે કી હિજરત. દેહાત
મેં રહેને વાલે કી હિજરત યે હૈ કે જબ ઉસકો (અપની જગહ સે) બુલાયા
જાએ તો આ જાએ ઔર જબ ઉસે કોઈ હુકમ દિયા જાએ તો ઉસકો માને
(ઔર શેહરી કી હિજરત ભી પડી હૈ લેકિન) શેહરી કી હિજરત
આઝમાઈશ કે એતિબાર સે બળી હૈ ઔર અજર મિલને કે એતિબાર સે
ભી અફઝલ હૈ. (નસાઈ)

કાઈદા: કયુંકે શહર મેં રહેને વાલા બાવજૂદ કસરતે મશાગિલ (ઝિયાદા મસરૂફિયત) ઔર કસરતે સામાન કે સબ કુછ છોળ કર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં હિજરત કરતા હૈ, લિહાઝા ઉસકા અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં હિજરત કરના બળી આઝમાઈશ હૈ. ઈસલિયે ઝિયાદા અજર મિલને કા ઝરિયા હૈ.

۸۸- عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَ تَهَاجِرُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: هِجْرَةُ الْبَادِيَةِ أَوْ هِجْرَةُ الْبَائَةِ؟ قُلْتُ: أَكِلَهُمَا أَفْضَلُ؟ قَالَ: هِجْرَةُ الْبَائَةِ، وَ هِجْرَةُ الْبَائَةِ: أَنْ تَقُتَّ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَ هِجْرَةُ الْبَادِيَةِ: أَنْ تَرْجِعَ إِلَى بَادِيَتِكَ، وَ عَلَيْكَ السَّمْعُ وَ الطَّاعَةُ فِي غَيْرِكَ وَ يُسْرِكَ وَ مَكْرَهِكَ وَ مَنَاطِقِكَ، وَ آثَرَهُ عَلَيْكَ (روى بعض الحديث).

بعض الحديث). رواه الطبرانی و رجاله ثقات، مجمع الزوائد ۱۵۸/۵

હઝરત વાસિલા બિન અસ્કઅ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે પૂછા: તુમ હિજરત કરોગે? મૈને કહા: જી હાં. ઈરશાદ ફરમાયા: હિજરતે બાદિયા યા હિજરતે બાત્તા (કૌનસી હિજરત કરોગે?) મૈને અર્જ કિયા: ઈન દોનોં મેં સે કૌનસી અફઝલ હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા: હિજરતે બાત્તા. ઔર હિજરતે બાત્તા યે હૈ કે તુમ (મુસ્તકિલ તૌર પર અપને વતન કો છોળ કર) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ કયામ કરો (યે હિજરત નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઝમાના મેં ફત્હે મક્કા સે પેહલે મક્કા મુકર્રમા સે મદીના મુનવ્વરા કી તરફ થી) ઔર હિજરતે બાદિયા યે હૈ કે તુમ (વક્તી તૌર પર દીની મક્સદ કે લિયે અપને વતન કો છોળ કર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલો ઔર ફિર) વાપસ અપને ઈલાકા મેં લૌટ જાઓ. તુમ પર (હર હાલ મેં) તંગી હો યા આસની, દિલ ચાહે યા ન ચાહે ઔર દૂસરે કો તુમસે આગે કિયા જાએ, અમીર કી બાત કો સુનના ઔર માનના ઝરૂરી હૈ. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۸۹- عَنْ أَبِي قَاسِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَيْكَ

بِالْحَجَرَةِ فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهَا. رواه النسائي، باب الحث على الهجرة، رقم: ٤١٧٢

उजरत अबू इतिमा रदियल्लाहु अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तुम अल्लाह के रास्ता में जरर डिजरत करते रहो कयुंके डिजरत जैसा कोई अमल नहीं यानी डिजरत सणसे अइजल अमल है. (नसाई)

٩٠- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَفْضَلُ الصَّدَقَاتِ ظِلُّ فَسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَنِيْعَةُ خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ طَرَوْقَةٌ فَخَلَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب صحيح، باب ما جاء في فضل العدة في سبيل الله، رقم: ١٦٢٧

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: बेहतरीन सदका अल्लाह तआला के रास्ता में पैमा (तम्बू) के साया का छन्तिजाम करना है और अल्लाह तआला के रास्ता में काम देने वाला भादिम (नौकर) देना है और जवान छिंटनी अल्लाह तआला की राह में देना है (ताके वो सवारी वगैरा के काम आ सके). (तिरमिजी)

٩١- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ لَمْ يَغْزُ أَوْ يَجْهَزْ غَارِبًا أَوْ يَخْلِفْ غَارِبًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ، أَصَابَهُ اللَّهُ بِقَارِعَةٍ. قَالَ يَرْهَدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ حُدَيْشٍ: قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. رواه أبو داود، باب كرامة ترك الغزو، رقم: ٢٥٠٣

उजरत अबू उमामा रदियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिस शख्स ने न जिहाद किया और न किसी मुजाहिद का सांमान तय्यार किया और न ही किसी मुजाहिद के अल्लाह तआला के रास्ता में जाने के बाद उसके घर वालों की जबरगीरी की तो वो अल्लाह तआला की तरफसे किसी न किसी मुसीबत में मुजितवा होगा. उहीस के रावी यजीद बिन अब्दु रब्बिह केहते हैं के इससे मुराद क्यामत से पेहले की

મુસીબત છે. (અબૂ દાઉદ)

۹۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ إِلَى بَنِي إِخْيَانَ فَقَالَ: لِيُخْرِجَ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ رَجُلٌ ثُمَّ قَالَ لِلْقَاعِدِ: أَتُكْمُ خَلْفَ الْخَارِجِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ بِخَيْرٍ، كَانَ لَهُ مِثْلُ نِصْفِ أَجْرِ الْخَارِجِ. رواه مسلم، باب فضل إحنة الغازي في سبيل الله، رقم: ۴۹۰۷

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને કબીલા બનૂ લિહ્યાન કે પાસ પૈગામ ભેજા કે હર દો આદમિયોં મેં સે એક આદમી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે. ફિર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં (ઉસ મોકા પર) ન જાને વાલોં સે ઈરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સે જો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે હુવે લોગોં કે અહલો અયાલ (ઘર વાલોં) ઔર માલ કી ઉન્કી ગૈર-મૌજૂદગી મેં અચ્છી તરહ દેખભાલ રખ્ખે તો ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે કે અજર કા આધાં અજર મિલતા હૈ. (મુસ્લિમ)

۹۳- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ جَهَّزَ حَاجًّا، أَوْ جَهَّزَ غَازِيًا، أَوْ خَلَفَهُ فِي أَهْلِهِ، أَوْ لَطَرَ صَائِمًا، فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ آخِرِهِ شَيْئًا. رواه البيهقي في شعب الإيمان ۴/ ۴۸۰

હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ હજ પર જાને વાલે યા અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે કે સફર કી તય્યારી કરાએ યા ઉસકે પીછે ઉસકે ઘર વાલોં કી દેખભાલ રખ્ખે યા કિસી રોજાદાર કો ઈફતાર કરાએ તો ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જાને વાલે ઔર હજ પર જાને વાલે ઔર રોજાદાર કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ ઔર ઉન્કે સવાબ મેં કુછ કમી નહીં હોતી. (બેહકી)

۹۴- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ جَهَّزَ غَارِيًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ وَمَنْ خَلَّفَ غَارِيًّا فِي أَهْلِهِ بِغَيْرِ وَاتَّقَى عَلَى أَهْلِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ. رواه الطبرانی في الاوسط و رجاله رجال الصحيح.

مسح الزوائد ۵/ ۵۱۵

હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે કે સફર કી તય્યારી કરાએ ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલે કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ, તો જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે હુવે લોગોં કે ઘર વાલોં કી અચ્છી તરહ દેખવાલ રખ્ખે ઔર ઉન પર ખર્ચ કરે ઉસકો ભી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે હુવે લોગોં કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. (તબરાની, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۹۵- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: حُرْمَةُ بَسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ، وَإِذَا خَلَقَهُ فِي أَهْلِهِ لَخَاتَنَةٌ قَبْلَ لَيْلِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. هَذَا خَانَكَ فِي أَهْلِكَ فَخُذْ مِنْ حَسَنَاتِهِ مَا شِئْتَ، فَمَا ظَنُّكُمْ؟ رواه النسائي، باب من عان غاريا في أهله، رقم: ۳۱۹۲.

હઝરત બુરૈદા રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલે હુવે લોગોં કી ઔરતોં કી ઈઝઝત અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ન જાને વાલોં પર ઔસી હૈ જેસી ખુદ ઉનકી માઓં કી ઈઝઝત ઉનકે લિયે હૈ (લિહાઝા અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલને વાલોં કી ઔરતોં કી ઈઝઝત વ આબરૂ કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખ્ખા જાએ) અગર અલ્લાહ કે રાસ્તા મેં જાને વાલે ને કિસી શખ્સ કો અપને અહલો અયાલ (ઘર વાલોં) કા નિગરાન (દેખરેખ કરને વાલા) બનાયા ફિર ઉસને ઉસકે અહલો અયાલ (કી ઈઝઝત વ આબરૂ) મેં ખિયાનત કી તો કયામત કે દિન ઉસસે કહા જાએગા કે યે હૈ વો શખ્સ જિસને (તુમ્હારે પીછે) તુમ્હારે અહલો અયાલ કે સાથ બુરા મામલા કિયા થા, લિહાઝા

ईसकी नेकियों में से जितना याहो ले लो. नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: ऐसी हालत में तुम्हारा क्या भयाव है (क्या वो ईसकी नेकियों में से कुछ नेकियां छोण देगा कयुंके उस वक्त आदमी अेक अेक नेकी को तरस रहा होगी). (नसाई)

٩٧- عَنْ أَبِي مُسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ: هَذِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَكَ بِهَا، يَوْمَ الْقِيَامَةِ، سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ، كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ. رواه مسلم، باب فضل

الصدقة في سبيل الله ١٠٠٠٠ رقم: ٤٨٩٧

इजरत अबू मसूद रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के अेक आदमी नकयल (गिट की नाक की रस्सी) पणी हुई गिटनी लेकर आया और रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की पिहमत में अर्ज किया के मैं ये गिटनी अल्लाह तआला के रास्ता में (दिता हूं) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुम्हें क्यामत के दिन ईसके बढले ऐसी ७०० गिटनियां मिलेंगी के उन सबमें नकयल पणी हुई होगी. (मुस्लिम)

फाईदा: नकयल पणे होने की वजह से गिटनी काबू में रहती है और उस पर सवारी आसान होती है.

٩٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ فَتًى مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أُرِيدُ الْعَزْوَ وَلَيْسَ مَعِيَ مَا أَتَجَهَّزُ، قَالَ: إِنِّي فَلَانًا فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ تَجَهَّزَ فَمَرَضٌ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرُنُكَ السَّلَامَ وَ يَقُولُ: أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتُ بِهِ، قَالَ: يَا فَلَانَةُ! أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتُ بِهِ، وَ لَا تَخْشِي عَنْهُ شَيْئًا، فَوَاللَّهِ! لَا تَخْشِي مِنْهُ شَيْئًا فَيَبَارِكَ لَكَ فِيهِ. رواه مسلم، باب فضل اعانة الغازی ١٠٠٠٠ رقم: ٤٩٠٦

इजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के कबीला अस्लम के अेक नौजवान ने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! मैं जिहाद में जाना याहता हूं लेकिन मेरे पास तय्यारी के विये कोई सामान

નહીં હૈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ફુલાં શખ્સ કે પાસ જાઓ, ઉન્હોંને જિહાદ કી તથ્યારી કી હુઈ થી, અબ વો બીમાર હો ગએ હૈં (ઉનસે કેહના કે અલ્લાહ કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તુમ્હેં સલામ કેહ રહેં હૈં ઔર ઉનસે યે ભી કેહના કે તુમને જિહાદ કે લિયે જો સામાન તથ્યાર કિયા થા વો મુજે દે દો) યુનાંયે વો નૌજવાન ઉન અન્સારી કે પાસ ગએ ઔર કહા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને તુમ્હેં સલામ કહલવાયા હૈ ઔર ફરમાયા હૈ કે આપ મુજે વો સામાન દે દે જો આપને જિહાદ કે લિયે તથ્યાર કિયા હૈ. ઉન્હોંને (અપની બીવી સે) કહા: ફુલાની! મૈને જો સામાન તથ્યાર કિયા થા વો ઈનકો દે દો ઔર ઉસ સામાન મેં સે કોઈ ચીઝ રોક કર ન રખના. અલ્લાહ તઆલા કી કસમ! તુમ ઉસમેં સે જો ચીઝ રોક કર રખોગી ઉસમેં તુમ્હારે લિયે બરકત નહીં હોગી. (મુસ્લિમ)

۹۸- عَنْ زَيْدِ بْنِ كَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ حَبَسَ قَرْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ مِثْرَهُ مِنْ نَارٍ. رواه عبد بن

حميد، المسند الجامع ۵/ ۱۷۰

હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જિસ શખ્સ ને અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ઘોળા વકફ કિયા તો ઉસકા યે અમલ જહન્નમ કી આગ સે આળ બનેગા. (અબ્દ બિન હમીદ, મુસ્નદે જામિઅ)

अल्लाह तआला के रास्ता में निकलने के आदाब और आ'माद

आयाते कुर्आनिया

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَأَذْهَبَ أَنتَ وَأَخُوكَ بِأَتْنِي وَلَا تَبَيِّنَا فِي ذِكْرِي﴾
 اذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿لَقَوْلَاهُ لَقَوْلَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّنَعْتَلَهُ يَدْعُمَا
 يَخْشَىٰ﴾ قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْفِئَهُ ﴿قَالَ لَا
 تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ﴾ [١٦: ١٢-١٤]

अल्लाह तआला ने जब मूसा व हाज़न अबैहिमस्सलाम को
 फिरऔन के पास दअवत के लिये भेजा तो इरमाया: अब तुम और
 तुम्हारे भाई दोनों मेरी निशानियां लेकर जाओ और तुम दोनों मेरे
 जिक में सुस्ती न करना. तुम दोनों फिरऔन के पास जाओ, वो सर्कश
 (भागी) हो गया है. फिर वहां जाकर उससे नर्म बात करना, शायद वो
 नसीहत मान ले या अजाब से डर जाये. दोनों भाईयों ने अर्ज किया:
 अब हमारे रब्! हम इस बात से डरते हैं के कहीं वो हम पर जियादती
 न कर बैठे या वो और जियादा सर्कशी न करने लगे (कि जिस जियादती
 और सर्कशी की वजह से हम तब्दीग न कर सकें) अल्लाह तआला ने
 इरमाया: बेशक मैं तुम दोनों के साथ हूं, सब कुछ सुनता और देखता हूं
 यानी तुम्हारी डिफाजत करूंगा और फिरऔन पर दुअब (भौंक, डर)
 डाल दूंगा ताकि तुम पूरी तब्दीग कर सको. (सूरअे ताहा)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿لَيَمَّا رَحِمَةً مِّنَ اللَّهِ إِنَّكَ لَهْمُ﴾ وَلَوْ كُنْتَ لَطًّا عَلَيْنَا
 الْقَلْبُ لَا تَقْضُوا مِن حَوْلِكَ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ
 فِي الْأَمْرِ ۚ لَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ખિતાબ હે: અય નબી! યે અલ્લાહ તઆલા કી બખી મહેરબાની હે કે આપ ઉનકે હક મેં નર્મ-દિલ વાકેઅ હુવે. ઔર અગર કહીં આપ તુન્દ-ખૂ ઔર દિલ કે સખ્ત હોતે તો યે લોગ કભી કે આપકે પાસ સે મુન્તશિર (અલગ અલગ) હો ચુકે હોતે. સો અબ આપ ઉનકી માફ કર દીજિયે ઔર ઉનકે લિયે અલ્લાહ તઆલા સે બખ્શિશ તલબ કીજિયે (માંગિયે) ઔર ઉનસે અહમ કામો મેં મશ્વરા કરતે રહા કીજિયે. ફિર જબ આપ કિસી ચીઝ કા પુખ્તા (પક્કા) ઈરાદા કરલેં તો અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા કીજિયે. બેશક અલ્લાહ તઆલા તવક્કુલ (અલ્લાહ તઆલા પર યકીન) કરને વાલોં કો મહબૂબ રખતા હે. (સૂરએ આલે ઈમરાન)

وَلَا تَعَالَى: ﴿عَلَى الْعُقُورِ وَأَمْرٍ بِالْعَرَفِ وَأَعْرَضَ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ وَأَمَّا
يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ لَا سَعْدَ بِإِلَهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿

[الأعراف: 199-200]

અલ્લાહ તઆલા ને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: દરગુઝર (માફ) કરને કો આપ અપની આદત બનાઈયે ઔર નેકી કા હુકમ કરતે રહિયે ઔર (જો ઈસ નેકી કે હુકમ કે બાદ ભી જહાલત કી વજહ સે ન માને તો એસે) જાહિલોં સે એરાઝ કીજિયે યાની ઉનસે ઉલઝને કી ઝરૂરત નહીં ઔર અગર (ઉનકી જહાલત પર ઈત્કિફન) આપકો શૈતાન કી તરફસે (ગુસ્સા કા) કોઈ વસ્વસા આને લગે તો ઈસ હાલત મેં ફૌરન અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ માંગ લિયા કીજિયે. બિલા શુબહ (બેશક) વો ખૂબ સુનને વાલે, ખૂબ જાનને વાલે હે. (સૂરએ અઅરાફ)

وَلَا تَعَالَى: ﴿وَاضْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاجْزِهِمْ مَجْرًا جَمِيلًا﴾

[الزمر: 10]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઈરશાદ ફરમાયા: ઔર યે લોગ જો તકલીફ-દેહ બાતેં કરતે હેં આપ ઉન બાતોં પર સબ્ર કીજિયે ઔર ખુશ-ઉસ્લૂબી (અચ્છે તરીકે) કે સાથ

ઉનસે અલાહિદા (અલગ) હો જાઈયે યાની ન તો શિકાયત કીજિયે ઓર ન હી ઈન્તકામ કી ફિક કીજિયે. (સૂરએ મુઝઝમિલ)

અહાદીસે નબવિયા

— ૧૧ — عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا رَوَى النَّبِيُّ ﷺ حَدَّثَتْ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمٍ أَحَدٍ؟ فَقَالَ: لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكَ، وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ، فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ، فَاذْطَلَقْتُ وَأَنَا مِنْهُمْ وَمَعِيَ وَجْهِي، فَلَمْ أَسْتَفِضْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظْلَمَتْنِي، فَطَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَنَادَانِي، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ، قَالَ: فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ، ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ، وَقَدْ بَعَثَنِي رَبُّكَ إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ، فَمَا شِئْتَ؟ (إِنْ شِئْتَ) أَطَبَقْتُ عَلَيْهِمُ الْأَخَشِيينَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ، لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا. رواه مسلم. باب ما لقي

النبي ﷺ من اذى المشركين والمنافقين رقم: ٤٦٥٢

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ને અર્જ કર્યા: યા રસૂલલ્લાહ! આપ પર ઉહદ કે દિન સે ભી જિયાદા સખ્ત કોઈ દિન ગુઝરા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે તુમહારી કૌમ સે બહુત જિયાદા તકલીફે ઉઠાની પળી. સબસે જિયાદા તકલીફ અકબા (તાઈફ) કે દિન ઉઠાની પળી. મૈને (અહલે તાઈફ કે સરદાર) ઈબ્ને અબ્દે યાલીલ બિન અબ્દે કુલાલ કે સામને અપને આપકો પેશ કર્યા (કે મુઝ પર ઈમાન લાઓ

ઔર મેરી નુસરત (મદદ) કરો ઔર મુઝે અપને હાં ઠેહરા કર દઅવત કા કામ આજાદી સે કરને દો) લેકિન ઉસને મેરી બાત ન માની. મૈં (તાર્દફ સે) બહુત ગમગીન (ઉદાસ) ઔર પરેશાન હોકર અપને રાસ્તે પર (વાપસ) ચલ પળા. કર્ને સઆલિબ મકામ પર પહુંચ કર (મેરે ઉસ ગમ ઔર પરેશાની મેં) કુછ કમી આઈ તો મૈંને અપના સર ઉઠાયા તો દેખા કે એક બાદલ કા ટુકળા મુઝ પર સાયા કિયે હુવે હૈ. મૈંને ગૌર સે દેખા તો ઉસમેં હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ થે. ઉન્હોંને મુઝે પુકારા ઔર અર્ઝ કિયા કે અલ્લાહ તઆલા ને આપકી કૌમ કી વો ગુફતગૂ (બાતચીત) જો આપસે હુઈ, સુની ઔર ઉનકે જવાબાત સુને ઔર પહાળોં પર મુતઐયન (મુકરર) ફરિશ્તે કો આપકે પાસ ભેજા હૈ કે આપ ઉન કુફ્ફાર કે બારે મેં જો ચાહે ઈસે હુકમ દે. ઉસકે બાદ પહાળોં કે ફરિશ્તે ને મુઝે આવાઝ દેકર સલામ કિયા ઔર અર્ઝ કિયા: અય મુહમ્મદ! અલ્લાહ તઆલા ને આપકી કૌમ કી વો ગુફતગૂ જો આપસે હુઈ, સુની, મૈં પહાળોં કા ફરિશ્તા હું, મુઝે આપકે રબ ને આપકે પાસ ઈસલિયે ભેજા હૈ કે આપ મુઝે જો ચાહે હુકમ ફરમાઓ. આપ કયા ચાહતે હેં? અગર આપ ચાહે તો મૈં મક્કા કે દોનોં પહાળોં (અબૂ કુબૈસ ઔર અહમર) કો મિલા દૂં (જિસસે યે સબ દરમિયાન મેં કુચલ જાઓ). રસૂલુલ્લાહ સલ્વલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નહીં, બલકે મુઝે ઉમ્મીદ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઈનકી પુશ્તોં (નસ્લોં) મેં સે ઐસે લોગોં કો પૈદા ફરમાઓગે જો એક અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરેંગે ઔર ઉસકે સાથ કિસી ચીઝ કો શરીક નહીં કરેંગે. (મુસ્લિમ)

۱۰۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَقْبَلَ أَغْرَابِيٌّ فَلَمَّا دَنَا قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: إِلَى أَهْلِي قَالَ: هَلْ لَكَ فِي عَمْرٍ؟ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، قَالَ: مَنْ شَهِدَ عَلَيَّ مَا تَقُولُ؟ قَالَ: هَذِهِ الشَّجَرَةُ فَدَعَاَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهِيَ بِشَاطِئِ الرَّوَادِي فَأَقْبَلْتُ تَحْتَهُ الْأَرْضَ حَتَّى جَاءَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ فَاسْتَشْهَدَهَا ثَلَاثًا فَشَهِدَتْ أَنَّهُ كَمَا قَالَ، ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى مَنَاسِبِهَا وَرَجَعَ الْأَغْرَابِيُّ إِلَى قَوْمِهِ

وَقَالَ: إِنْ يَتَّبِعُونِي آتِيكَ بِهِمْ وَالْأَرْجَفْتُ إِلَيْكَ فَكُنْتُ مَعَكَ. روا.

الطبرانی ورجاله رجال الصحيح، ورواه أبو يعلى، وأيضاً الأيزار، مسند صحيح، ١٧/٨

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે હમ એક સફર મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ થે, સામને સે એક દેહાતી શખ્સ આતે હુવે નઝર આએ. જબ વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે કરીબ પહુંચે તો ઉનસે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને પૂછા: કહાં કા ઈરાદા હૈ? ઉન્હોંને કહા: અપને ઘર જા રહા હું. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હે કોઈ ભલી બાત યાહિયે? ઉન્હોંને કહા: વો ભલી બાત કયા હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ કલિમએ શહાદત

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

પણહ લો. ઉન્હોંને કહા: જો બાત આપ કેહ રહે હૈં ઉસ પર કોન ગવાહ હૈ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: યે દરખત ગવાહ હૈ, યુનાંચે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉસ દરખત કો બુલાયા જો વાદી કે કિનારા પર થા. વો દરખત ઝમીન કો ફાળતા હુવા આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને આકર ખળા હો ગયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉસસે તીન મરતબા ગવાહી તલબ ફરમાઈ, ઉસને તીન મરતબા ગવાહી દી કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જૈસા ફરમા રહે હૈં વૈસા હી હૈ. ફિર વો દરખત અપની જગહ વાપસ ચલા ગયા (યે સબ કુછ દેખ કર દેહાત કે રેહને વાલે વો શખ્સ બળે મુતાસ્સિર હુવે) ઔર અપની કૌમ કે પાસ વાપસ જાતે હુવે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અઝ કિયા કે અગર મેરી કૌમ વાલોં ને મેરી બાત માન લી તો મૈં ઉન સબકો આપકે પાસ લે આઊંગા વરના મૈં ખુદ આપકે પાસ વાપસ આઊંગા ઔર આપકે સાથ રહૂંગા. (તબરાની, અબૂ યઅલા, બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِعَلِيِّ يَوْمَ

خَيْرَ: أَتَّفَدُّ عَلَى رِسْلِكَ، حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ اذْعُهُمْ إِلَى
الْإِسْلَامِ، وَ أَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِيهِ، فَوَاللَّهِ لَأَنْ
يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ
(وهو جزء من الحديث) رواه مسلم، باب من فضائل علي بن أبي طالب رضي الله عنه،

رقم: ૧૨૨૩

હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત
કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ગઝવએ ખૈબર કે
દિન હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ
ઈત્મેનાન સે ચલતે રહો યહાં તક કે ખૈબર વાલોં કે મૈદાન મેં પળાઓ
ઝાલો. ફિર ઉનકો ઈસ્લામ કી દઅવત દો ઔર અલ્લાહ તઆલા કે જો
હુકૂક ઉન પર હૈં ઉનકો બતાના. અલ્લાહ તઆલા કી કસમ! અલ્લાહ
તઆલા તુમહારે ઝરિયે સે એક આદમી કો ભી હિદાયત દે દેં યે તુમહારે
લિયે સુર્ખ (લાલ) ઊંટોં કે મિલ જાને સે બેહતર હે. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: અરબોંમેં સુર્ખ ઊંટ બહુત કીમતી માલ સમજા જાતા થા

૧૦૨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ
آيَةً. (الحديث) رواه البخاري، باب ما ذكر عن النبي ﷺ، رقم: ૩૬૧૧

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મા
ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: મેરી તરફસે પહુંચાઓ અગરયે એક હી આયત હો. (બુખારી)

ફાઈદા: હદીસ કા મકસદ યે હૈં કે જહાં તક હો સકે દીન કી બાત
કો પહુંચાને કી કોશિશ કરની ચાહિયે. હો સકતા હે કે તુમ જિસ બાત કો
દૂસરોં તક પહુંચા રહે હો ગો વો બહુત મુખતસર હો મગર ઉસસે દૂસરે કો
હિદાયત મિલ જાએ, જિસકા અજર તુમહે ભી મિલેગા ઔર બેશુમાર
નેકિયોં સે નવાઝે જાઓગે. (મઝાહિરે હક)

૧૦૩- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا بَعَثَ بَعْثًا
قَالَ: تَأْلَفُوا النَّاسَ، وَتَأَنَّبُوا بِهِمْ، وَلَا تُغَيِّرُوا عَلَيْهِمْ حَتَّى تَذْعُرَهُمْ لِمَا

عَلَى الْأَرْضِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ مَدْرٍ وَلَا وَبَرٍ إِلَّا وَ أَنْ تَأْتُونِي بِهِمْ مُسْلِمِينَ
أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَقْتُلُوا رِجَالَهُمْ، وَ تَأْتُونِي بِسَائِهِمْ. المطلب

العالية ૧૬૬/૨ મુદક્રમાહિલાબદિયુ ૧૦૪/૩

હજરત અબ્દુલમાન બિન આઈઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કોઈ લશકર રવાના કરતે (ફૌજ ભેજતે) તો ઉનકો ફરમાતે કે લોગોં સે ઉલ્ફત (મુહબ્બત) પૈદા કરો યાની ઉનકો અપને સે માનૂસ કરો, ઉનકે સાથ નર્મી કા બરતાવ કરો ઔર જબ તક ઉનકો દઅવત ન દે દો ઉન પર હમલા ન કરો, કયુંકે રૂએ-ઝમીન પર જિતને કચ્ચે ઔર પકકે મકાન હૈં યાની જિતને શહર ઔર દેહાત હૈં ઉનકે રૈહને વાલોં કો અગર તુમ મુસલમાન બનાકર મેરે પાસ લે આઓ યે મુઝે ઈસસે ઝિયાદા મહબૂબ હૈ કે તુમ ઉનકે મદ્દોં કો કત્લ કરો ઔર ઉનકી ઔરતોં કો મેરે પાસ (બાંદિયાં બનાકર) લે આઓ. (મતાલિબે આલિયા, ઈસાબા)

૧૦૩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَسْمَعُونَ
وَيَسْمَعُ مِنْكُمْ، وَيَسْمَعُ مِنْكُمْ يَسْمَعُ مِنْكُمْ. رواه ابوداؤد، باب فضل نشر العلم، رقم: ૩૬૦૧

હજરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આજ તુમ મુઝસે દીન કી બાતે સુનતે હો, કલ તુમસે દીન કી બાતે સુની જાએંગી. ફિર ઉન લોગોં સે દીન કી બાતે સુની જાએંગી જિન લોગોં ને તુમસે દીન કી બાતે સુની થી (લિહાઝા તુમ ખૂબ ધ્યાન સે સુનો ઔર ઈસકો અપને બાદ વાલોં તક પહુંચાઓ ફિર વો લોગ અપને બાદ વાલોં તક પહુંચાએ ઔર યે સિલસિલા ચલતા રહે). (અબૂ દાઉદ)

૧૦૪- عَنْ الْأَخْفِ بْنِ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَطُوفُ بِالْبَيْتِ فِي زَمَنِ
عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي لَيْثٍ وَ أَخَذَ يَدِي
فَقَالَ: أَلَا أَبَشْرُكَ؟ قُلْتُ: بَلَى! فَقَالَ: هَلْ تَذْكُرُ إِذْ بَعَثَنِي رَسُولُ

اللَّهُ إِلَى قَوْمِكَ بَنِي سَعْدٍ فَجَعَلْتُ أَعْرَضُ عَلَيْهِمُ الْإِسْلَامَ وَ
أَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ فَقُلْتُ أَنْتَ تَدْعُو إِلَى الْخَيْرِ وَتَأْمُرُ بِالْخَيْرِ وَإِنَّ
لِيَدْعُو إِلَى الْخَيْرِ وَتَأْمُرُ بِالْخَيْرِ قَبْلَتْ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ:
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، فَكَانَ الْأَخْنَفُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: مَا
مِنْ عَمَلِي شَيْءٍ أَرْجِي لِي مِنْهُ. رواه الحاكم في المستدرک ٦١٤/٢

હઝરત અહનફ બિન કેસ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે
હેં કે મેં હઝરત ઉસ્માન રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે ઝમાને મેં
બેતુલ્લાહ કા તવાફ કર રહા થા કે ઈતને મેં કબીલા બનૂ લેસ કે એક
આદમી આએ. ઉન્હોને મેરા હાથ પકળ કર કહા: કયા મેં તુમકો એક
ખુશ-ખબરી ન સુના દૂં? મેંને કહા: ઝરૂર સુના દેં. ઉન્હોને કહા: કયા
તુમહે યાદ હૈ જબકે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝે
તુમહારી કૌમ બની સઅદ કે પાસ (ઈસ્લામ કી દઅવત દેને કે લિયે)
ભેજા થા તો મેંને ઉન પર ઈસ્લામ કો પેશ કરના શુરૂ કિયા ઔર ઉનકો
ઈસ્લામ કી દઅવત દેને લગા. ઉસ વક્ત તુમને કહા થા કે તુમ હમેં
ભલાઈ કી દઅવત દે રહે હો ઔર ભલી ખાત કા હુકમ કર રહે હો ઔર
તો (રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) ભી ભલાઈ કી દઅવત
દે રહે હેં ઔર ભલી ખાત કા હુકમ કર રહે હેં યાની તુમને રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી દઅવત કી તસ્દીક કી (ગવાહી દી) તો
મેંને તુમહારી યે ખાત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો
પહુંચા દી થી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (તુમહારી) ઈસ
(તસ્દીક) પર ફરમાયા થા (یا અલ્લાહ! اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ

અહનફ બિન કેસ કી મગફિરત ફરમા દીજિયે). હઝરત અહનફ
રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે: મુઝે રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ઈસ દુઆ સે ઝિયાદા અપને કિસી
અમલ પર ઉમ્મીદ નહીં. (મુસ્તદરક હાકિમ)

إِلَى رَأْسٍ مِنْ رُؤُوسِ الْمُشْرِكِينَ يَدْعُوهُ إِلَى اللَّهِ فَقَالَ: هَذَا إِلَهُ الَّذِي
تَدْعُو إِلَيْهِ أَمِنْ فَضْءٍ هُوَ؟ أَمْ مِنْ نَحَابٍ هُوَ؟ فَتَعَاظَمَ مَقَالَتُهُ فِي صَدْرِ
رَسُولِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: أَرْجِعْ إِلَيْهِ
فَادْعُهُ إِلَى اللَّهِ، فَرَجَعَ فَقَالَ لَهُ بِمِثْلِ مَقَالَتِهِ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ
فَقَالَ: أَرْجِعْ إِلَيْهِ فَادْعُهُ إِلَى اللَّهِ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَلَمْزْهُ لَمْ يَلَمْزْهُ لَمْ يَلَمْزْهُ
فَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَمْلَكَ صَاحِبَهُ وَتَزَلَّتْ عَلَى
النَّبِيِّ ﷺ "وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقُ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ
فِي اللَّهِ". رواه أبو يعلى (واستاده حسن) ٣٥١/٣

उजरत अनस रदियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के
रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अक सखाबी को मुशरिकीन
के सरदारों में से अक सरदार के पास अल्लाह तआला की तरफ दअवत
देने के लिये भेजा (युनांये उन्होंने जाकर उसको दअवत दी) उस
मुशरिक ने कहा के जिस मअबूद की तरफ तुम मुजे दअवत दे रहे हो वो
यांही का बना हुवा है या तांभे का? उस मुशरिक की ये बात रसूलुल्लाह
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की तरफसे भेजे हुवे कासिद की बहुत
नागवार गुजरी. वो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास
आये और आपको मुशरिक की ये बात बताई. आप सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम ने सखाबी से ईरशाह इरमाया: तुम दोबारा उस
मुशरिक को जाकर दअवत दो. युनांये उन्होंने दोबारा जाकर दअवत दी.
मुशरिक ने अपनी पेहली बात दुहराई. वो सखाबी रसूलुल्लाह
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के पास आये और मुशरिक की बात
बताई. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने फिर ईरशाह इरमाया:
जाओ उसको दअवत दो (युनांये वो सखाबी तीसरी मरतबा दअवत
देने के लिये तशरीफ ले गये) फिर वापस आकर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम को बताया के अल्लाह तआला ने तो उस मुशरिक को
(भिजली की कणक भेज कर) हलाक कर दिया है. रसूलुल्लाह
सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम रास्ता में थे, आपको इस वाकिआ का
ईल्म नहीं था. इस मौका पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम

पर अल्लाह तआला का ये धरशाह नाजिल हुवा (उतरा):

وَبُرْسِلَ الصَّوَارِعُ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ

(तरजुमा: और अल्लाह तआला जमीन की तरफ बिजलियां भेजते हैं फिर जिस पर चाहे गिरा देते हैं और ये लोग अल्लाह तआला के बारे में जगणते हैं). (मुसहफ अमूयअला)

١٠٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جِئْنَا بَعَثَ إِلَى الْيَمَنِ: أَنْكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلُ كِتَابٍ، فَإِذَا جَنَّتْهُمْ فَأَذْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تَوْخِذًا مِنْ غَنِيَاتِهِمْ فَرَدُّ عَلَى لِقَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِنَّكَ وَكَرَائِمُ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمُظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ. رواه البخاري، باب

أخذ الصدقة من الأغنياء ٠٠٠٠ رقم: ١١٩٦

उजरत धनने अब्बास रहियल्लाहु तआला अन्दुमा इरमाते हैं के जब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उजरत मुआज बिन जबल रहियल्लाहु तआला अन्दु को यमन भेजा तो उनकी ये खिदायात दीं के तुम औसी कौम के पास जा रहे हो जो अडले किताब हैं. जब तुम उनके पास पहुँच जाओ तो उनकी इस बात की दअवत देना के वो ये गवाही दें के अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (धबादत के लाईक) नहीं है और मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाह तआला के रसूल हैं. अगर वो तुम्हारी बात मान लें तो फिर उनको बताना के अल्लाह तआला ने उन पर दिन रात में पाँच नमाज़ें इर्ज की हैं. अगर वो तुम्हारी ये बात भी मान लें तो फिर उनको बताना के अल्लाह तआला ने उन पर जकात इर्ज की है जो उनके मालदारों से लेकर उनके इकरीरों को दी जायेगी. अगर वो तुम्हारी ये बात भी मान लें तो

फिर उनके उम्दा मालों के लेने से बचना यानी उकात में दरमियाना (भीय के) दर्ज का माल लेना, उम्दा माल न लेना और मजलूम की बढ-दुआ से बचना क्युंके उसकी बढ-दुआ और अल्लाह तआला के दरमियान कोई आण नहीं। (बुखारी)

108- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، قَالَ الْبَرَاءُ: فَكُنْتُ فِيمَنْ خَرَجَ مَعَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فَأَقْنَسْتُ أَشْهَرِ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَلَمْ يَجِئُوهُ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَمَرَهُ أَنْ يُقْفَلَ خَالِدًا إِلَّا وَجَلًا كَانَ مَعَهُ خَالِدٌ فَأَحَبُّ أَنْ يَعْقَبَ مَعَ عَلِيٍّ فَلْيَعْقَبَ مَعَهُ، قَالَ الْبَرَاءُ: فَكُنْتُ فِيمَنْ عَقَّبَ مَعَ عَلِيٍّ، فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنَ الْقَوْمِ خَرَجُوا إِلَيْنَا ثُمَّ قَدَّمُ فَصَلَّى بِنَا عَلَيَّ ثُمَّ صَفَّنَا صَفًّا وَاحِدًا ثُمَّ تَقَدَّمَ بَيْنَ أَيْدِينَا وَقَرَأَ عَلَيْهِمْ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَسْلَمْتُ هَٰمِدًا جَمِيعًا، فَكَتَبَ عَلِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِإِسْلَامِهِمْ، فَلَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكِتَابَ خَرَّ سَاجِدًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: "السَّلَامُ عَلَى هَٰمِدَانَ السَّلَامُ عَلَى هَٰمِدَانَ". قَالَ الْبَيْهَقِيُّ: رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ مُخْتَصَرًا مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ

ابراهيم بن يوسف، البداية والنهاية ١٠١/٥

हजरत बराअ रहियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हजरत जालिद बिन वलीद रहियल्लाहु अन्हु को ईस्लाम की दअवत देने के लिये यमन भेजा. हजरत जालिद बिन वलीद के साथ जाने वाली जमाअत में मैं भी था. हम ६ महीने वहां ठेकरे. हजरत जालिद उनको दअवत देते रहे लेकिन उन्होंने उस दअवत को कुबूल न किया. फिर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने हजरत अली बिन अबी तालिब रहियल्लाहु अन्हु को वहां भेजा और उनसे इरमाया के हजरत जालिद को तो वापस भेज दें और उनके साथियों में से जो तुम्हारे साथ वहां रहना चाहें वो रह जायें. सुनांये हजरत बराअ रहियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के मैं भी उन लोगों में था जो हजरत अली रहियल्लाहु तआला अन्हु के साथ ठहर

गये. जब हम यमन वालों के बिल्कुल करीब पहुँचें तो वो भी निकल कर हमारे सामने आ गये. उजरत अली रहियल्लाहु तआला अन्हु ने आगे बण्ड कर हमें नमाज पण्डाई फिर हमारी ऐक सऊ बनाई और हमसे आगे बण्ड कर उनकी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम का ખત सुनाया. ખત सुन कर कभीला हम्दान सारा ही मुसलमान हो गया. उजरत अली रहियल्लाहु तआला अन्हु ने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की ખિदमत में कभीला हम्दान के मुसलमान होने की ખुश-ખબरी का ખत भेजा. जब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने वो ખत पण्डा तो (ખुशी की वજહ से) सज्दा में गिर गये, फिर आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने सज्दा से सर उठाकर कभीला हम्दान को हुआ ही के हम्दान पर सलामती हो, हम्दान पर सलामती हो. (ખुजारी, बैडकी, अल्लिमाया वन्निदाया)

۱۰۹- عَنْ حُرَيْمِ بْنِ قَاتِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كُتِبَتْ لَهُ سَبْعُمِائَةِ ضِعْفٍ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ قَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ بَابٌ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ النِّفَقَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، رَقْمٌ: ۱۶۲۵

उजरत ખुरैમ બિન કાતિક रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जो शायस अल्लाह तआला के रास्ता में कुछ खर्च करता है वो उसके नामसे आमाल में ७०० गुना लिख्मा जाता है. (तिरमिजी)

۱۱۰- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الصَّلَاةَ وَ الصَّيَامَ وَ الذَّكْرَ يَضَاعَفُ عَلَى النَّفَقَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِسَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ. رَوَاهُ ابْنُ دَاوُدَ، بَابٌ فِي تَضْعِيفِ الذَّكْرِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، رَقْمٌ: ۲۴۹۸

उजरत मुआज रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: बिला शुबह (बेशक) अल्लाह तआला के रास्ता में नमाज, रोजा और जिक्र का सवाब अल्लाह तआला की राह में माल खर्च करने के सवाब से ७००

ગુના બળ્હા દિયા જાતા હે. (અબૂ દાઉદ)

III - عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الذَّكَرَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُضَعَّفُ قَوْقُ الثَّقَفَةِ بِسَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ. قَالَ يَحْيَى فِي حَدِيثِهِ: بِسَبْعِمِائَةِ أَلْفٍ ضِعْفٍ. رواه أحمد ٤٣٨/٣

હઝરત મુઆઝ રદિયલ્લાહુ અન્હુસે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમને ઇરશાદ ફરમાયા: બિલા શુબહ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ઝિક્ર કા સવાબ (અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં) ખર્ચ કરને કે સવાબ સે ૭૦૦ ગુના બળ્હા દિયા જાતા હે. એક રિવાયત મેં હે કે સાત લાખ ગુના સવાબ બળ્હા દિયા જાતા હે. (મુસ્નદે અહમદ)

III - عَنْ مُعَاذِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَرَأَ أَلْفَ آيَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَتَبَهُ اللَّهُ مَعَ الصَّالِحِينَ، وَ الشُّهَدَاءِ، وَ الصَّالِحِينَ. رواه الكلاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ٨٧/٢

હઝરત મુઆઝ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસને અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં હઝાર આયતેં તિલાવત કરી અલ્લાહ તઆલા ઉસે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામ, સિદીકીન, શુહદા ઓર નેક લોગોં કી જમાઅત મેં લિખ દેંગે. (મુસ્તદરક હાકિમ)

III - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا كَانَ فِينَا فَارَسٌ يَوْمَ بَدْرٍ غَيْرَ الْمِقْدَادِ وَ لَقَدْ رَأَيْنَا وَمَا فِينَا إِلَّا نَائِمٌ إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَ شَجَرَةٍ يُصَلِّي وَ يَبْكِي حَتَّى أَصْبَحَ. رواه أحمد ١٢٥/١

હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે બદર કે દિન હઝરત મિકદાદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કે અલાવા હમમેં ઓર કોઈ ઘોળે પર સવાર નહીં થા. મૈને દેખા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે અલાવા હમ સબ સોચે હુવે થે. રસૂલુલ્લાહ

સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ એક દરખ્ત કે નીચે નમાઝ પઢતે રહે
और रोते रहे यहां तक के सुबह हो गई. (मुस्नદे अहमद)

۱۱۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ
صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ بِذَلِكَ الْيَوْمِ
سَبْعِينَ خَرِيفًا. رواه النسائي، باب ثواب من صام ۱۰۰۰ رقم: ۲۲۴۷

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત
કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જો શખ્સ એક દિન અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં રોઝા રખ્ખો
અલ્લાહ તઆલા ઉસ એક દિન કે બદલા દોઝખ (જહન્નમ) ઔર ઉસ
શખ્સ કે દરમિયાન ૭૦ સાલ કા ફાસ્લા કર દેંગે. (નસાઈ)

۱۱۵- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ
صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعْدَتْ مِنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ مِائَةِ عَامٍ. رواه الطبراني
في الكبير والوسط والموثقون، مجمع الزوائد ۴/ ۴۴۴

હઝરત અમ્ર બિન અબસા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત
કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જિસને એક દિન અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં રોઝા રખ્ખા
ઉસસે જહન્નમ કી આગ ૧૦૦ સાલ કી મસાફત કે બકદ્ર (ફાસ્લે કે
બરાબર) દૂર હો જાએગી. (તબરાની, મજમૂઅઝ-ઝવાઈદ)

۱۱۶- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ صَامَ
يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ
الْأَرْضِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب ما جاء في فضل الصوم في
سبيل الله، رقم: ۱۶۲۴

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
ફરમાયા: જિસને અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં એક દિન રોઝા રખ્ખા

अल्लाह तआला उसके और दीवान के दरमियान धतनी बणी भंदक (गण्डा) को आण बना देते हैं जितना आसमान व जमीन के दरमियान फास्ला है. (तिरमिजी)

۱۱۷- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ أَكْثَرَنَا ظِلًا مَنْ يَسْتَظِلُّ بِكَسَائِهِ، وَأَمَّا الَّذِينَ صَامُوا فَلَمْ يَغْمَلُوا شَيْئًا، وَأَمَّا الَّذِينَ أَطْفَرُوا فَمَعَتُوا الرِّكَابَ وَامْتَنَهُنَّ وَأَوَّعَالُجُوا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ. رواه البخاري، باب فضل المعلم على الغزو رقم: ۲۸۹۰

उजरत अनस रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के हम लोग रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ थे. हममें सभसे जियादा साया वाला शम्स वो था जिसने अपनी यादर से साया किया हुवा था. जिन्होंने रोजा रम्मा हुवा था वो तो कुछ न कर सके और जिन्होंने रोजा नहीं रम्मा था उन्होंने सवारियों को (पानी पीने और यरने के लिये) मेज और निदमत के काम में धनत और मशकत से किये. ये देख कर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: जिन लोगों ने रोजा नहीं रम्मा वो आज सारा सवाब ले गये. (बुखारी)

۱۱۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نَقْرَأُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ، فَمِنَّا الصَّائِمُ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، فَلَا يَجِدُ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَلَا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ، يَرُونَ أَنَّ مَنْ رَجَدَ قُوَّةَ لَصَامٍ، فَإِنَّ ذَلِكَ حَسَنٌ، وَيَرُونَ أَنَّ مَنْ رَجَدَ ضَعْفًا فَافْطَرَ، فَإِنَّ ذَلِكَ حَسَنٌ. رواه

مسلم، باب جواز الصوم والفطر في شهر رمضان ۰۰۰۰ رقم: ۲۶۱۸

उजरत अबू सईद खुदरी रहियल्लाहु तआला अन्हु इरमाते हैं के हम लोग रमजान के महीना में रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ गजवा (जंग) में गया करते थे तो हमारे कुछ साथी रोजा रम लेते और कुछ साथी रोजा न रमते. रोजादार रोजा न रमने वालों पर नाराज न होते और रोजा न रमने वाले रोजादारों पर नाराज

ન હોતે. સબ યે સમજતે થે કે જો અપને મેં હિમ્મત મહસૂસ કરતા હૈં ઔર
ઉસને રોજા રખ લિયા ઉસકે લિયે એસા કરના હી ઠીક હૈં ઔર જો અપને
મેં કમજોરી મહસૂસ કરતા હૈં ઔર ઉસને રોજા નહીં રખ્યા ઉસને ભી
ઠીક કિયા. (મુસ્લિમ)

119- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْخَطْمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ
يَسْتَوْدِعَ الْحَيْشِ قَالَ: أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكُمْ وَأَمَانَتَكُمْ وَخَوَاتِمَكُمْ
أَعْمَالِكُمْ. رواه أبو داود، باب في الدعاء عند الوداع، رقم: 2601

હજરત અબ્દુલ્લાહ ખતમી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે
હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ કિસી લશ્કર કો
રવાના ફરમાને (ફૌજ ભેજને) કા ઈરાદા કરતે તો ઈરશાદ ફરમાતે:

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكُمْ وَأَمَانَتَكُمْ وَخَوَاتِمَكُمْ أَعْمَالِكُمْ

(તરજુમા: મેં તુમહારે દીન કો, તુમહારી અમાનતો કો ઔર તુમહારે
આમાલ કે ખાતમો કો અલ્લાહ તઆલા કે હવાલે કરતા હૂં (જિસકી
હિફાઝત મેં દી હુઈ ચીજેં જાએ (બરબાદ) નહીં હોતી.)) (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: અમાનતો સે મુરાદ અહલો અયાલ (ઘર વાલે), માલ
વ દૌલત, સાજો સામાન હેં કે યે સબ ચીજેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે
બંદે કે પાસ અમાનત કે તૌર પર રખાઈ ગઈ હૈં, ઈસ તરહ વો અમાનત
ભી મુરાદ હૈં જો જાને વાલે મુસાફિર કે પાસ લોગોં કી રખ્ખી હુઈ હોં યા
લોગોં કે પાસ ઉસ મુસાફિર ને રખવાઈ હોં. ઈસ મુખ્તસર જુમલા મેં
કેસી જામિઅ દુઆ દી ગઈ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા તુમહારે દીન કી,
અહલો અયાલ કી, માલો દૌલત કી હિફાઝત ફરમાએ ઔર તુમહારે
આમાલ કા ખાતમા બખૈર ફરમાએ. (બઝલુલ-મજહૂદ)

120- عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَنَبِيَّ
بِذَاتِهِ لِيَرْكَبَهَا، فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرُّكَّابِ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، فَلَمَّا
اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ
لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ

لِلَّهِ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَكَ
 إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، ثُمَّ
 ضَحِكَ، فَقِيلَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَى شَىءٍ ضَحِجْتَ؟ قَالَ:
 رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَّ كَمَا فَعَلْتُ، ثُمَّ ضَحِكَ فَقُلْتُ: يَا
 رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَى شَىءٍ ضَحِجْتَ؟ قَالَ: إِنْ رَبُّكَ تَعَالَى يَغْفِبُ مِنْ
 عَبْدِهِ إِذَا قَالَ: اِغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرِي.

رواه ابو داود، باب ما يقول الرجل اذا ركب، رقم: ٢٦٠٢

उज्जरत अली बिन रबीआ रउमनुल्लाहि अवैह रिवायत
 करते हैं के मैं उज्जरत अली रदियल्लाहु तआला अन्हु के पास डाजिर
 हुवा. आपके सामने सवारी के लिये अक ज़ानवर लाया गया. जब
 आपने अपना पांव रिकाब में रफ़मा तो इरमाया: “बिस्मिल्लाह”,
 फिर जब सवारी की पुश्त (पीठ) पर बैठ गये तो इरमाया:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

(तरजुमा: पाक है वो ज़ात जिसने इस सवारी को हमारे काबू में कर
 दिया जबके हम तो इसको काबू में करने वाले न थे और बिला शुभह
 (बेशक) हम अपने ही रब की तरफ़ लौट कर जाने वाले हैं.) फिर तीन
 भरतबा “अल्लहु अकबर” और तीन भरतबा “अल्लहु अकबर”
 केहने के बाद इरमाया:

سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

(तरजुमा: आप पाक हैं बेशक मैंने (नाइरमानी करके) अपने ज़िपर
 बहुत जुल्म किया, आप मुझे माफ़ इरमा दीजिये, आपके सिवा कोई
 गुनाहों को माफ़ नहीं कर सकता). फिर उज्जरत अली रदियल्लाहु
 तआला अन्हु हंसे. आपसे पूछा गया: आप किस वजह से हंसे?
 आपने इरमाया: मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अवैहि वसल्लम को
 इसी तरह करते हुवे देखा जैसे मैंने किया (के आप सल्लल्लाहु अवैहि
 वसल्लम ने हुआ पण्ही) फिर हंसे. मैंने अर्ज किया: या रसूलुल्लाह!

आप किस बात पर हंसे? तो आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: तुम्हारे रज्म अपने बंदे से जुश होते हैं जब वो केहता है मेरे गुनाहों को माफ़ करमा दीजिये इसलिये के बंदा ज़नता है के मेरे सिवा गुनाहों का बग्शने वाला कोई नहीं. (अब्बू दाउद)

शार्छा: "रिकाब" लोहे से बने छुवे छड्के को केहते हैं जो घोणे की जीन में दोनों तरफ़ लटकता रहता है और सवार उस पर पांव रज्म कर घोणे पर चण्डता है.

۱۲۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى مَفَرٍّ، كَبَّرَ ثَلَاثًا، قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ! إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي مَفَرِّنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ! هَوِّنْ عَلَيْنَا مَفَرَّنَا هَذَا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ! أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ، وَزَادَ فِيهِنَّ: آتِيُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِلُونَ. رواه

مسلم، باب استحباب الذكر إذا ركب دابته رقم: ۳۲۷۵

उम्मत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्हुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब सफ़र में जाने के लिये सवारी पर बैठ जाते तो तीन मरतबा "अल्लाहु अकबर" फरमाते, फिर ये हुआ पण्डते:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ! إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ! هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ! أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ

(तरजुमा: पाक है वो जात जिसने इस सवारी को हमारे काबू में कर दिया जबके हम तो इसको काबू करने वाले न थे और बिला शुभउ हम अपने रण ही की तरफ़ लौट कर जाने वाले हैं. अय अल्लाह! हम अपने इस सफ़र में आपसे नेकी और तकवा (परहेजगारी) और जैसे अमल का सवाल करते हैं जिससे आप राजी हों. अय अल्लाह हमारे इस सफ़र को हमारे लिये आसान इरमा दें और इसकी दूरी को हमारे लिये मुत्तसर इरमा दें. अय अल्लाह! आप ही हमारे इस सफ़र में हमारे साथी हैं और हमारे पीछे आप ही हमारे घर वालों के निगेहबान (डिफ़ाजत करने वाले) हैं. अय अल्लाह! मैं आपसे सफ़र की मशक़त से, सफ़र में किसी तकलीफ़-देह (तकलीफ़ देने वाले) मंज़र को टेजने से और वापसी पर माल और अहलो अयाल में किसी तकलीफ़-देह बीज के पाने से पनाह याहता हूँ.)

और जब सफ़र से वापस तशरीफ़ लाते तो यही हुआ पण्डते और इन अल्फ़ाज़ का ईजाज़ इरमाते (बण्डाते):

أَيُّوْنَ، تَائِيُوْنَ، غَائِبُوْنَ، لَوَبْنَا حَامِدُوْنَ

(हम सफ़र से वापस आने वाले हैं, तौबा करने वाले हैं, ईबाहत करने वाले हैं और अपने रण की तारीफ़ करने वाले हैं). (मुस्लिम)

۱۳۲- عَنْ أَبِي مَرْوَانَ الْأَسْلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى خَيْبَرَ، حَتَّى إِذَا كُنَّا قَرِيبًا، وَأَشْرَفْنَا عَلَيْهَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلنَّاسِ: فَقُوا هَوَافَّ النَّاسِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَمَا أَظْلَلَنَ، وَرَبَّ الْأَرْضَيْنِ السَّبْعِ، وَمَا أَقْلَلَنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ، وَمَا أَضْلَلَنَ، فَإِنَّا نَسْأَلُكَ، خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ، وَخَيْرَ أَهْلِهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذِهِ الْقَرْيَةِ، وَشَرِّ أَهْلِهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا، أَقْدِمُوا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. البداية والنهاية لابن كثير ۱/۱۸۳

उत्तरत अबू मरवान अस्लमी रहियल्लाहु तआला अल्लु के दादा इरमाते हैं के हम लोग रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ जैबर की तरफ़ रवाना हुवे. जब हम जैबर के करीब पहुँच गये

और जैसे हमें नजर आने लगा तो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने लोगों से कहा: ठहर जाओ. युनांये सब लोग ठहर गये. फिर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ये हुआ कहा:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَمَا اَظْلَلْنَ، وَرَبَّ الْاَرْضَيْنِ السَّبْعِ وَمَا اَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا اَضْلَلْنَ، فَاِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرَ اَهْلِهَا وَخَيْرَ مَا فِيْهَا وَتَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَشَرِّ اَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيْهَا

(તરજુમા: અય અલ્લાહ! જો રબ હૈં સાતોં આસમાનોં કે ઔર ઉન તમામ ચીજોં કે જિન પર સાતોં આસમાન સાયા કિયે હુવે હૈં ઔર જો રબ હૈં સાતોં ઝમીનોં કે ઔર ઉન તમામ ચીજોં કે જિનકો સાતોં ઝમીનોં ને ઉઠાયા હુવા હૈં ઔર જો રબ હૈં તમામ શયાતીન (શૈતાનોં) કે ઔર ઉન સબકે જિનકો શયાતીન ને ગુમરાહ કિયા હૈ, હમ આપસે ઇસ બસ્તી કી ખૈર (ભલાઈ) ઔર ઇસ બસ્તી વાલોં કી ખૈર ઔર ઇસ બસ્તી મેં જો કુછ હૈં ઉસકી ખૈર માંગતે હૈં ઔર આપસે ઇસ બસ્તી કે શર (બુરાઈ) ઔર ઇસ બસ્તી વાલોં કે શર ઔર ઇસ બસ્તી મેં જો કુછ હૈં ઉસકે શર સે પનાહ માંગતે હૈં). (ઔર ફિર ફરમાયા) “બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર્રહીમ” પછ કર આગે બજી. (અલ્લિખદાયા વન્નિહાયા)

۱۳۳- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ السُّلَمِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ تَزَلَّ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ: أَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ، حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ

ذَلِكَ . رواه مسلم، باب في التَّعَوُّذِ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ. ۰۰۰ رقم ۲۸۷۸

હજરત ખૌલા બિન્તે હકીમ સુલમિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ કિસી જગહ પર ઉતર કર

أَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

પછે (મૈં અલ્લાહ તઆલા કે સારે (નફા દેને વાલે, શિક્ષા દેને વાલે)

કલિમાત કે ઝરિયે ઉસકી તમામ મખ્લૂક (પૈદા કી હુઈ ચીઝો) કે શર સે પનાહ ચાહતા હું) તો ઉસે કોઈ ચીઝ ઉસ જગહ સે રવાના હોને તક નુકસાન નહીં પહુંચાએગી. (મુસ્લિમ)

۱۴۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْنَا يَوْمَ الْخَنْدَقِ يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ مِنْ شَيْءٍ نَقُولُهُ فَقَدْ بَلَّغَتِ الْقُلُوبُ الْحَاجَرَ قَالَ: نَعَمْ! اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِنَا وَآمِنْ رَوْعَاتِنَا قَالَ: لَضَرْبِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَجُوءَ أَعدَائِهِ بِالرَّيْحِ فَهَرَمَهُمُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِالرَّيْحِ. رواه أحمد ۲/۲

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે ગઝવએ-ખંદક કે દિન હમ લોગોં ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! કયા ઈસ મૌકા પર પળહને કે લિયે કોઈ દુઆ હૈ જિસે હમ પળહેં કયુંકે કલેજે મુંહ કો આ ચુકે હેં યાની સખ્ત ઘબરાહટ કા હાલ હૈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હાં, યે દુઆ પળહો

اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِنَا وَآمِنْ رَوْعَاتِنَا

(તરજુમા: યા અલ્લાહ! (દુશ્મન કે મુકાબ્લા મેં) જો હમારી કમઝોરિયાં હેં ઉન પર પદાં ડાલ દેં ઔર હમેં ખૌફકી ચીઝોં સે અમન અતા ફરમાએં)

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હેં (કે હમને યે દુઆ પળહની શુર કરદી જિસકી બરકત સે) અલ્લાહ તઆલા ને સખ્ત હવા ભેજ કર દુશ્મનોં કે ચેહરોં કો ફેર દિયા (ઔર યું) અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકો હવા કે ઝરિયે શિકસ્ત (હાર) દે દી. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۴۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ اتَّقَى رُوجِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ دَعَاهُ عَوْرَتُ الْجَنَّةِ، كُلُّ عَوْرَةٍ بَابٌ: أَيُّ قُلِّ هَلُمَّ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِذَاكَ الَّذِي لَا تَوِيَّ عَلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَنِّي لَا رُجُوءَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ. رواه البخاري، باب فضل النفقة في سبيل الله، رقم: ۲۸۴۱

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ

કિસી ચીજ કા જોળા (મસ્લન દો ઘોળે, દો કપળે, દો દિરહમ, દો ગુલામ વગૈરા) અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં ખર્ચ કરેગા તો ઉસે જન્નત કે દારોગે બુલાએંગે (જન્નત કે) હર દરવાઝે કા દારોગા (અપની તરફ બુલાએગા) કે અય ફુલાં! ઈસ દરવાઝે સે (ઈસ પર) હઝરત અબૂ બકર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! ફિર તો ઉસ શખ્સ કો કોઈ ખૌફ નહીં રહેગા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઝે પૂરી ઉમ્મીદ હૈ કે તુમ ભી ઉન્હીં મેં સે હોગે. (જિન્હેં હર દરવાઝે સે બુલાયા જાએગા). (બુખારી)

١٣٦- عَنْ ثَوْبَانَ وَحِمْيَ اللَّهِ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْفُضْلُ دِينَارٌ وَدِينَارٌ يَنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يَنْفِقُهُ عَلَى قَوْمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ يَنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح)

9. 7/1.

હજરત સૌબાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અફઝલ દીનાર વો હૈ જિસે આદમી અપને ઘર વાલોં પર ખર્ચ કરતા હૈ, ઔર વો દીનાર અફઝલ હૈ જિસે આદમી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં અપને ઘોળે પર ખર્ચ કરતા હૈ, ઔર વો દીનાર અફઝલ હૈ જિસે આદમી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં અપને સાથિયોં પર ખર્ચ કરતા હૈ. (દીનાર સોને કે સિક્કે કા નામ હૈ). (ઈબ્ને હબ્બાન)

١٢٤- وَيُروى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْثَرَ مَشُورَةً لِأَصْحَابِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. رواه الترمذی، باب ما جاء في المشورة،

رقم: ۱۷۱۴

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ ક્રમાતે હૈં કે
મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઝિયાદા અપને
સાધિયો સે મશ્વરા કરને વાલા કોઈ નહીં દેખા યાની આપ બહુત
ઝિયાદા મશ્વરા ફરમાયા કરતે થે. (તિરમિઝી)

۱۲۸- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ نَزَلَ بِنَا أَمْرٌ لَيْسَ فِيهِ

بَيِّنَاتٌ أَمْرٌ وَلَا نَهْيٌ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: شَاوِرُوا فِيهِ الْفُقَهَاءَ وَالْعَابِدِينَ وَلَا

تُمْضُوا فِيهِ رَأْيَ خَاصَّةٍ. رواه الطبرانی فی الاوسط و رجاله موثقون من اهل

الصحيح، مجمع الزوائد، ۱/ ۴۲۸

હજરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! અગર હમારે સાથ કોઈ એસા મામલા પેશ આ જાએ જિસમેં હમારે લિયે આપકી તરફસે કોઈ વાઝેહ હુકમ કરને યા ન કરને કા ન હો તો ઈસ બારે મેં આપ હમેં કયા હુકમ ફરમાતે હૈં? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈસ સૂરત મેં દીન કી સમજ રખને વાલોં ઔર ઈબાદત-ગુજારોં સે મશ્વરા કર લિયા કરો ઔર કિસી કી ઈન્કિરાદી (અકેલે કી) રાએ પર ફેસ્લા ન કરના. (તબરાની, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۲۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿وَشَاوِرْهُمْ

فِي الْأَمْرِ﴾ الْآيَةُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَا إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ غَيَّبَانِ

عَنْهُمَا وَلَكِنْ جَعَلَهَا اللَّهُ رَحْمَةً لِّأُمَّتِي، لِمَنْ شَاوَرَهُمْ لَمْ يَغْلِبْهُمْ رُخْداً

وَمَنْ تَرَكَ الْمَشُورَةَ بَيْنَهُمْ لَمْ يَغْلِبْهُمُ غَوَاةٌ. رواه البيهقي ۶/ ۲۶

હજરત ઈબને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે જબ યે આયત નાઝિલ હુઈ (ઉતરી) **وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ** (ઔર ઉનસે અહમ કામોં મેં મશ્વરા કરતે રહા કીજિયે) તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ કો તો મશ્વરા કી ઝરૂરત નહીં હૈ અલબત્તા અલ્લાહ તઆલા ને ઈસકો મેરી ઉમ્મત કે લિયે રહમત કી ચીઝ બના દિયા. યુનાંયે મેરી ઉમ્મત મેં સે જો શખ્સ મશ્વરા કરતા હૈ વો સીધી રાહ (સીધે રાસ્તે) પર રેહતા હૈ. ઔર મેરી ઉમ્મત મેં સે જો મશ્વરા નહીં કરતા વો પરેશાન હી રેહતા હૈ. (બૈહકી)

૧૩૦- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: حَرَمٌ لَّيْلَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى الْفَضْلُ مِنْ أَلْفِ لَيْلَةٍ يَقَامُ لَيْلَهَا وَيُصَامُ نَهَارُهَا. رواه أحمد ۶۱/۱

હઝરત ઉસ્માન બિન અફફાન રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇશાદ ફરમાતે હુવે સુના: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં એક રાત કા પેહરા દેના ઉન હઝાર રાતોં સે બેહતર હૈ જિનમેં રાત ભર ખળે હોકર અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત કી જાએ ઔર દિન મેં રોઝા રખ્યા જાએ. (મુસ્નદે અહમદ)

૧૩૧- عَنْ سَهْلِ بْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (يَوْمَ حُتَيْنَ): مَنْ يُعْرُسْنَا اللَّيْلَةَ؟ قَالَ أَنَسُ بْنُ أَبِي مَرْثَدٍ الْقَنَوِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: آتَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَارْكَبْ، فَارْكَبْ فَرَسًا لَهُ وَجَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْتَغْبِلْ هَذَا الشَّعْبَ حَتَّى تَكُونَ فِي أَعْلَاهُ، وَلَا تَفْرُقْ مِنْ بَيْتِكَ اللَّيْلَةَ، فَلَمَّا أَصْبَحْنَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى مُصَلَّاهُ فَوَرَّكَ وَرَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: هَلْ أَحْسَنْتُمْ فَارِسَكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَحْسَنْتَاهُ، فَتَوَبَّ بِالصَّلَاةِ، لِيَجْعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَهُوَ يَتَلَقَّى إِلَى الشَّعْبِ حَتَّى إِذَا قَضَى صَلَاتَهُ وَسَلَّمْ فَقَالَ: آمْسِرُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ فَارِسَكُمْ، لِيَجْعَلْنَا نَنْظُرُ إِلَى خِلَالِ الشَّجَرِ إِلَى الشَّعْبِ فَإِذَا هُوَ قَدْ جَاءَ حَتَّى وَقَفَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمَ وَ قَالَ: إِنِّي أَنْطَلَقْتُ حَتَّى كُنْتُ فِي أَعْلَى هَذَا الشَّعْبِ حَيْثُ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَطْلَعْتُ الشَّعْبَيْنِ كِلَاهُمَا، فَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرِ أَحَدًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَلْ نَزَلَتِ اللَّيْلَةُ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا مُصَلِّيًا أَوْ قَائِمًا حَاجَةً، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَدْ أَوْجَبْتَ فَلَا عَلَيْكَ أَنْ لَا تَعْمَلَ بَعْدَهَا. رواه أبو داود، باب في فضل الحرس في سبيل الله عز وجل.

رقم: ૨૦૦૧

હઝરત સહલ બિન હઝલિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ

ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (હુનૈન કે મૌકા પર) ઈરશાદ ફરમાયા: આજ રાત હમારા પેહરા કૌન દેગા? હઝરત અનસ બિન અબી મરસદ ગનવી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ને ફરમાયા: યા રસૂલલ્લાહ! મૈં (પેહરા દૂંગા). રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સવાર હો જાઓ. યુનાંચે વો અપને ઘોળે પર સવાર હોકર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં આએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે ઈરશાદ ફરમાયા: સામને ઉસ ઘાટી કી તરફ ચલે જાઓ ઔર ઉસ ઘાટી કી સબસે ઊંચી જગહ પહુંચ જાઓ. (વહાં પેહરા દેના ઔર ખૂબ ચૌકન્ના હોકર રેહના) કહીં એસા ન હો કે તુમ્હારી ગફલત ઔર લાપરવાહી કી વજહ સે આજ રાત હમ દુશ્મન કે ઘોકે મેં આ જાએ. (હઝરત સહલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે) જબ સુબહ હુઈ તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ અપની નમાઝ કી જગહ પર તશરીફ લે ગએ ઔર દો રક્ત (ફજર કી સુન્નત) પઢીં. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હેં અપને સવાર કા કુછ પતા લગા? સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! હમેં તો ઉનકા કુછ પતા નહીં. ફિર નમાઝ (ફજર) કી ઈકામત હુઈ, નમાઝ કે દૌરાન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી તવક્કુલ ઘાટી કી તરફ રહી. જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને નમાઝ પૂરી ફરમા કર સલામ ફેરા તો ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ્હેં ખુશ-ખબરી હો તુમ્હારા સવાર આ ગયા હૈ. હમ લોગોં ને ઘાટી કે દરખ્તોં કે દરમિયાન દેખના શુરૂ કિયા તો હઝરત અનસ બિન અબી મરસદ આ રહે થે. યુનાંચે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર સલામ કિયા ઔર અર્ઝ કિયા કે મૈં (યહાં સે) ચલા ઔર ચલતે ચલતે ઉસ ઘાટી કી સબસે ઊંચી જગહ પહુંચ ગયા જહાં જાને કા મુઝકો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હુકમ દિયા થા (મૈં રાત ભર વહાં પેહરા દેતા રહા) જબ સુબહ હુઈ તો મૈંને દોનોં ઘાટિયોં પર ચળક કર દેખા, મુઝે કોઈ નઝર ન આયા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉનસે પૂછા: કયા તુમ રાત કો કિસી વક્ત અપની સવારી સે નીચે ઉતરે?

ઉન્હોને કહા: નહીં, સિફ નમાઝ પળને ઔર કઝએ હાજત (ટૉયલેટ) કે લિયે ઉતરા થા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા કે તુમને (આજ રાત પેહરા દેકર અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલ સે અપને લિયે જન્નત) વાજિબ કરલી હૈ લિહાઝા (પેહરા કે) ઈસ અમલ કે બાદ અગર તુમ કોઈ ભી (નફલી) અમલ ન કરો તો તુમ્હારા કોઈ નુકસાન નહીં. (અબૂ દાઉદ)

۱۳۲- عَنْ ابْنِ عَابِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي جَنَازَةٍ رَجُلٍ فَلَمَّا وَضِعَ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: لَا تَصَلِّ عَلَيْهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّهُ رَجُلٌ فَاجِرٌ، فَأَنفَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى النَّاسِ فَقَالَ: هَلْ رَأَوْا أَحَدًا مِنْكُمْ عَلَى عَمَلٍ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَجُلٌ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، حَرَمَ لَيْلَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَحَتَّى التُّرَابَ عَلَيْهِ وَقَالَ: أَصْحَابُكَ يَظُنُّونَ أَنَّكَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَأَنَا أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَقَالَ: يَا عُمَرُ! إِنَّكَ لَا تُسْأَلُ عَنْ أَعْمَالِ النَّاسِ وَلَكِنْ تُسْأَلُ عَنِ الْفِطْرَةِ. رواه البيهقي

شمس الایمان ۱/ ۱۳۲

હઝરત ઈબ્ને આઈઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ એક શખ્સ કે જનાઝે કે લિયે બાહર તશરીફ લાએ. જબ વો જનાઝા રખ્યા ગયા તો હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! આપ ઈસકી નમાઝે જનાઝા ન પળેં કયુંકે યેક ફાસિક શખ્સ થા (યે સુન કર) રસૂલુલ્લાહ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ ને લોગોં કી તરફ મુતવજ્જે હોકર ફરમાયા: કયા તુમમેં સે કિસી ને ઈસકો ઈસ્લામ કા કોઈ કામ કરતે દેખા હૈં? એક શખ્સ ને અર્જ ક્રિયા: જી હાં યા રસૂલલ્લાહ! ઈન્હોને એક રાત અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં પેહરા દિયા હૈ. સુનાંચે રસૂલુલ્લાહ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ ને ઉનકી નમાઝે જનાઝા પળહાઈ ઔર ઉનકી કબ્ર પર મિક્કી ભી ડાલી. ઉસકે બાદ (મય્યત કો મુખાતિબ કરકે) ફરમાયા: તુમ્હારે સાથિયોં કા તો ગુમાન (ખયાલ) યે હૈ કે તુમ દોઝખી હો ઔર મેં ઈસ બાત કી ગવાહી દેતા હૂં કે તુમ જન્નતી હો. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉમર!

तुमसे लोगों के आमाले-बह (बुरे कामों) के बारे में नहीं पूछा जा रहा है बल्कि नेक आमास के बारे में पूछा जा रहा है. (बैहकी)

۱۳۳- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُثَمَانَ قَالَ: سَأَلْتُ سَفِينَةَ عَنِ اسْمِهِ، فَقَالَ: إِنِّي مُخْبِرُكَ بِاسْمِي، سَمَانِي رَمُوزُ اللَّهِ ﷺ سَفِينَةَ، قُلْتُ: لِمَ سَمَّاكَ سَفِينَةَ؟ قَالَ: خَرَجَ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ، فَفُتِلَ عَلَيْهِمْ مَتَاعُهُمْ فَقَالَ: أَبْطُ كِسَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ فَجَعَلَ فِيهِ مَتَاعَهُمْ، ثُمَّ حَمَلَهُ عَلَيَّ فَقَالَ: اخْمِلْ مَا أَنْتَ إِلَّا سَفِينَةَ قَالَ: فَلَوْ حَمَلْتُ يَوْمِيذٍ وَفَرَبَعِيٍّ أَوْ بَعِيرَيْنِ أَوْ خَمْسَةَ أَوْ سِتَّةَ مَا ثَقُلَ عَلَيَّ. حلیہ الاولیاء ۱/۳۶۹ و ذکرہ فی الاصابۃ بنحو ۲۰۸/۲

उत्तरत सईद बिन जुथमान रहमतुल्लाहि अलैहि कहते हैं के मैंने उत्तरत सईना रहियल्लाहु तआला अन्हु से उनके नाम के बारे में पूछा (के ये नाम किसने रब्बा है?) उन्होंने कहा: मैं तुम्हें अपने नाम के बारे में बताता हूँ. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मेरा नाम सईना रब्बा. मैंने पूछा: आपका नाम सईना क्यूं रब्बा? उन्होंने इरमाया: रसूलुल्लाह रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि अक मरतबा सफर में तशरीफ ले गये और आपके साथ सडाबा रहियल्लाहु तआला अन्हुम भी थे. उनका सामान उन पर भारी हो गया था. रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुझसे ईरशाह इरमाया: अपनी यादर बिछाओ. मैंने बिछा दी. आपने उस यादर में सडाबा का सामान बांध कर मेरे ऊपर रभ दिया और इरमाया: ईसे उठावो तुम तो सईना यानी कश्ती ही हो. उत्तरत सईना रहियल्लाहु अन्हु इरमाते हैं के अगर उस दिन मैं अक या दो तो क्या पांच या छे उठों का भी बोझ उठा लेता तो वो मुझ पर भारी न होता. (हुल्था, ईसाबा)

۱۳۴- عَنْ أَحْمَرَ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا فِي غَزَاةٍ فَجَعَلْتُ أُعْبِرُ النَّاسَ فِي وَادٍ أَوْ نَهْرٍ فَقَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: مَا كُنْتَ فِي هَذَا الْيَوْمِ إِلَّا سَفِينَةَ. الاصابۃ ۱/۲۳

उत्तरत उम्मे सलमा रहियल्लाहु तआला अन्हा के आजह-

કરદહ (આઝાદ કિયે હુવે) ગુલામ હઝરત અહમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે હમ લોગ એક ગઝવા મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સાથ થે (એક વાદી યા નહર પર સે હમ લોગોં કા ગુઝર હુવા) તો મેં લોગોં કો વાદી યા નહર પાર કરાને લગા. યે દેખ કર નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઇરશાદ ફરમાયા: તુમ તો આજ સફીના (કશ્તી) બન ગએ હો. (ઇસાબા)

۱۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا يَوْمَ بَدْرٍ كُلُّ قَلْبَةٍ عَلَى بَعِيرٍ قَالَ: فَكَانَ أَبُو لُبَابَةَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ زَمِيلِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَكَانَتْ إِذَا جَاءَتْ غُفَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَا تَحْنُ نَفْسِي عَنْكَ، قَالَ: مَا أَتَمَّ أَبَا قُورَى مِنِّي وَمَا أَنَا بِأَغْنَى عَنِ الْآخِرِ مِنْكُمْ.

رواه البخاري في شرح السنة (استاد حسن) ۳۵/۱۱

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે બદર કે દિન હમારી યે હાલત થી કે હમમેં સે હર તીન આદમિયોં કે દરમિયાન એક ઊંટ થા જિસ પર બારી બારી સવાર હોતે થે. હઝરત અબૂ લુબાબા ઓર હઝરત અલી બિન અબી તાલિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે ઊંટ કે શરીકે-સફર થે. હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે જબ રસૂલુલ્લાહ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ કે ઉતરને કી બારી આતી તો હઝરત અબૂ લુબાબા ઓર હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા અઝ કરતે કે આપકે બદલે હમ પૈદલ ચલેંગે (આપ ઊંટ પર હી સવાર રહે) રસૂલુલ્લાહ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ ફરમાતે: તુમ દોનોં મુઝસે ઝિયાદા તાકતવર નહીં હો ઓર મેં અજર વ સવાબ કા તુમસે કમ મુહતાજ નહીં છું. (શર્હુસ્સુન્નાહ)

۱۳۶- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَيِّدُ الْقَوْمِ فِي السَّفَرِ خَادِمُهُمْ فَمَنْ سَفَهُمْ بِخِدْمَةٍ لَمْ يَسْفُوهْ بِعَمَلٍ إِلَّا الشَّهَادَةَ.

رواه البيهقي في شعب الإيمان ۳۳۴/۱

હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: सफ़र में जमाअत का जिम्मेदार उनका जादिम (जिदमत करने वाला) है। जो शम्स जिदमत करने में साथियों से आगे बण्ड गया तो उसके साथी शहादत के अलावा किसी और अमल के जरिये उससे आगे नहीं बण्ड सकते यानी सभसे बणा अमल शहादत है उसके बाद जिदमत है। (बैहकी)

۱۳۷- عَنْ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

الْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ. (وهو بعض الحديث) رواه عبد الله بن أحمد.

والهزار والطبرانی ورجالهم ثقات، مجمع الزوائد ۹۲/۵

उजरत नुअमान बिन बशीर रहियल्लाहु तआला अन्दुमा फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: जमाअत (के साथ मिल कर चलना) रहमत है और जमाअत से अलग होना अजाब है। (मुस्नदे अहमद, बजजार, तबरानी, मजमूअ-जवाइद)

۱۳۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي

الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُوا مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ. رواه البخاري، باب السير وحده،

رقم: २११८

उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहियल्लाहु तआला अन्दुमा से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद फरमाया: अगर लोगों को तन्हा सफ़र करने में उन (दीनी और दुन्यावी) नुकसानात का हल्म हो जाये जो मुझे मालूम हैं तो कोई सवार रात में तन्हा सफ़र करने की हिम्मत न करे। (बुखारी)

۱۳۹- عَنْ عُمَرُو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ قَالَ: الرَّايِبُ شَيْطَانٌ وَالرَّايِكُنُ شَيْطَانَانِ وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ.

رواه الترمذی وقال: حديث عبد الله بن عمرو أحسن، باب ما جاء في كراهية أن يسافر

وحده، رقم: ۱۶۷۴

હજરત અબદુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક સવાર એક શૈતાન હૈં દો સવાર દો શૈતાન હૈં ઔર ત્રીન સવાર જમાઅત હૈં. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: હદીસે પાક મેં સવાર સે મુરાદ મુસાફિર હૈં. મતલબ યે હૈં કે તન્હા સફર કરેન વાલા હો યા દો સફર કરને વાલે હોં, શૈતાન ઉનકો બળી આસાની સે બુરાઈ મેં મુખ્તિલા કર સકતા હૈં. ઈસ બાત કો વાજેહ કરને કે લિયે તન્હા સફર કરને વાલે યા દો સફર કરને વાલોં કો શૈતાન ફરમાયા. ઈસલિયે સફર મેં કમ અઝ કમ ત્રીન આદમી હોને ચાહિયેં તાકે શૈતાન સે મહફૂઝ રહેં ઔર નમાઝે બા-જમાઅત અદા કરને ઔર દૂસરે કામોં મેં એક દૂસરે કે મદદગાર હોં. (મજાહિરે હક)

۱۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الشَّيْطَانُ يَهُمُّ

بِالْوَاحِدِ وَالْإِثْنَيْنِ فَإِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً لَمْ يَهُمَّ بِهِمْ. رواه البزار وفيه عبد الرحمن

بن أبي الزناد وهو ضعيف وقد وثق، مجمع الزوائد ۴/ ۴۹۱

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: શૈતાન એક ઔર દો કે સાથ બુરાઈ કા ઈરાદા કરતા હૈં યાની નુકસાન પહુંચાના ચાહતા હૈં લેકિન જબ ત્રીન હોં તો ઉનકે સાથ બુરાઈ કા ઈરાદા નહીં કરતા. (બઝઝાર, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۱۳۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِثْنَانِ خَيْرٌ مِنْ وَاحِدٍ

وَثَلَاثٌ خَيْرٌ مِنَ اثْنَيْنِ وَأَرْبَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ ثَلَاثَةٍ فَاعْلَمِكُمْ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ اللَّهَ

عَزَّ وَجَلَّ لَنْ يَجْمَعَ أُمَّتِي إِلَّا عَلَى هُدًى. رواه أحمد ۵/ ۱۴۰

હજરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક શખ્સ સે દો બેહતર હૈં ઔર દો સે ત્રીન બેહતર હૈં ઔર ત્રીન સે ચાર બેહતર હૈં, લિહાઝા તુમ જમાઅત (કે સાથ રેહને) કો લાઝિમ પકળો (ઝરૂરી કરલો) કયુંકે અલ્લાહ તઆલા મેરી ઉમ્મત કો હિદાયત પર હી

જમા ફરમાયેંગે યાની સારી ઉમ્મત ગુમરાહી પર કબી મુજતમા (ઇકદા) નહીં હો સકતી લિહાજા જમાઅત કે સાથ રહેને વાલા ગુમરાહી સે મહફૂઝ રહેગા. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۳۲- عَنْ عُرْقَبَةَ بْنِ شُرَيْحٍ الْأَشْجَعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَإِنَّ اللَّهَ عَلَى الْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ يَرْكُضُ. (وهو بعض الحديث) رواه النسائي. باب قتل من فارق الجماعة ۱۰۲۰: رقم

હઝરત અફજા બિન શુરૈહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કા હાથ જમાઅત પર હોતા હૈ યાની અલ્લાહ તઆલા કી ખાસ મદદ જમાઅત કે સાથ હોતી હૈ, લિહાજા જો શખ્સ જમાઅત સે અલાહિદા (અલગ) હો જાતા હૈ શૈતાન ઉસકે સાથ હોતા હૈ ઔર ઉસે ઊકસાતા રહેતા હૈ. (નસાઈ)

۱۳۳- عَنْ أَبِي وَائِلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ عُمَرَ اسْتَعْمَلَ بِشْرَ بْنَ عَاصِمٍ عَلَى صَدَقَاتِ هَوَازٍ فَتَخَلَّفَ بِشْرٌ فَلَقِيَهُ عُمَرُ، فَقَالَ: مَا خَلَفَكَ، أَمَا لَنَا عَلَيْكَ سَنَعٌ وَطَاعَةٌ، قَالَ: بَلَى! وَلَكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا أَنَّى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُوَفَّقَ عَلَى حَسْرَتِهِمْ. (الحديث) أخرجه البخاري من طريق سويد، الإصابة ۱/ ۱۵۲

હઝરત અબૂ વાઈલ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હેં કે હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને હઝરત બિશર બિન આસિમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી (કબીલા) હવાઝિન કે સદકાત (વસૂલ કરને કે લિયે) આમિલ મુકર્રર ફરમાયા લેકિન હઝરત બિશર ન ગએ. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી ઉનસે મુલાકાત હુઈ. હઝરત ઉમર ને ઉનસે પૂછા: તુમ કયૂં નહીં ગએ, કયા હમારી બાત કો સુનના ઔર માનના તુમ્હારે લિયે ઝરૂરી નહીં હૈ? હઝરત બિશર ને અર્જ કિયા: કયૂં નહીં! લેકિન મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ

કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના કે જિસે મુસલમાનોં કે કિસી કામ કા જિમ્મેદાર બનાયા ગયા ઉસે કયામત કે દિન લાકર જહન્નમ કે પુલ પર ખળા કર દિયા જાએગા (અગર જિમ્મેદારી કો સહીહ તૌર પર અંજામ દિયા હોગા તો નજાત હોગી વરના દોઝખ કી આગ હોગી). (ઈસાબા)

۱۳۴- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنَا وَرَجُلَانِ مِنْ بَنِي عَمِّي، فَقَالَ أَحَدُ الرَّجُلَيْنِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمَرْنَا عَلَى بَعْضِ مَا وَلَّاكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَقَالَ الْآخَرُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنَّا وَاللَّهِ لَا نُوَلِّي عَلَى هَذَا الْعَمَلِ أَحَدًا سَأَلَهُ، وَلَا أَحَدًا خَرَّصَ عَلَيْهِ. . رواه مسلم، باب النهي عن

طلب الامارة والحرص عليها، رقم: ۴۷۱۷

હઝરત અબૂ મૂસા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈં ઔર મેરે સાથ દો ચચાઝાદ ભાઈ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મૈં હાજિર હુવે. ઉનમૈં સે એક ને અઝા કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! અલ્લાહ તઆલા ને આપકો જિન ઇલાકોં કા વાલી બનાયા હૈં ઉનમૈં સે કિસી ઇલાકા કા હમૈં અમીર મુકરર ફરમા દીજિયે, દૂસરે શખ્સ ને ભી ઇસી તરહ કી ખ્વાહિશ કા ઇઝહાર કિયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી કસમ! હમ ઇન ઉમૂર (કામોં) મૈં કિસી ભી એસ શખ્સ કો જિમ્મેદાર નહીં બનાતે જો જિમ્મેદારી કા સવાલ કરે યા ઇસકા ખ્વાહિશમંદ હો. (મુરિલમ)

۱۳۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَخَلَّفُ فِي الْمَسِيرِ فَيَرْجِي الضَّعِيفَ وَيُرْدِفُ وَيَدْعُو لَهُمْ. . رواه ابوداود، باب

لزوم الساقة، رقم: ۲۶۳۹

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રહિયલ્લાહુ અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સફર મૈં (તવાઝુઅ, દૂસરોં કી મદદ ઔર ખબરગીરી કે લિયે) કાફલા સે પીછે ચલા કરતે થે. યુનાંચે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કમઝોર (કી સવારી) કો હાંકા કરતે ઔર જો શખ્સ પૈદલ ચલ રહા હોતા ઉસકો અપને પીછે સવાર કર લેતે ઔર ઉન (કાફલા વાલોં) કે લિયે દુઆ ફરમાતે રહેતે. (અબૂ દાઉદ)

۱۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا
خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ. رواه ابوداؤد، باب في القوم

يسافرون، رقم: ۲۶۰۸

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ
ફરમાયા: જબ ત્રીન શખ્સ સફર મેં નિકલેં તો અપને મેં સે કિસી કો એક
કો અમીર બના લેં. (અબૂ દાઉદ)

۱۳۷- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ لَارَقَ
الْجَمَاعَةَ وَاسْتَدَلَّ الْإِمَارَةَ لَقِيَ اللَّهَ وَلَا وَجْهَ لَهُ عِنْدَهُ. رواه احمد ورحاله

ثقات، مجمع الزوائد/ ۵/ ۴۰۱

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: જો શખ્સ
મુસલમાનોં કી જમાઅત સે અલગ હુવા ઔર અમીર કી ઇમારત કો
હકીર જાના તો અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મિલેગા કે અલ્લાહ
તઆલા કે યહાં ઉસકા કોઈ રુતબા ન હોગા યાની અલ્લાહ તઆલા કી
નિગાહ સે ગિર જાએગા. (મુસ્નદે અહમદ, મજમૂઅ-ઝવાઈદ)

۱۳۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَائِلٌ كُلَّ رَاعٍ
عَمَّا اسْتَرْعَاهُ أَحْفَظَ أَمْ ضَيَّعَ. رواه ابن حبان (وإسناده صحيح على شرطهما)

૪૧૧/૧૦

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: બિલા
શુબહ (બેશક) અલ્લાહ તઆલા હર નિગરાન (હિકાજત કરને વાલે)
સે ઉસકી ઝિમ્મેદારી મેં હી હુઈ ચીઝોં કે બારે મેં પૂછેંગે કે ઉસને અપની
ઝિમ્મેદારી કી હિકાજત કી યા ઉસે જાએ કિયા યાની ઉસ ઝિમ્મેદારી કો
પૂરે તૌર પર અદા કિયા યા નહીં. (ઈબ્ને હબ્બાન)

۱۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، إِلَّا مِمَّا رَاعَى وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْعَبْدُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. رواه البخاري، باب الجمعة في

القرى والمدن، رقم: ۸۹۳

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: તુમ સબ જિમ્મેદાર હો, તુમમેં સે હર એક સે ઉસકી અપની રઈયત (માતહતોં (અપને હાથ કે નીચે, નિગરાની મેં રેહને વાલોં)) કે બારે મેં પૂછા જાએગા. હાકિમ (અફસર) જિમ્મેદાર હૈ, ઉસસે અપની રિઆયા (અવામ) કે બારે મેં પૂછા જાએગા. આદમી અપને ઘર વાલોં કા જિમ્મેદાર હૈ, ઉસસે ઉસકે ઘર વાલોં કે બારે મેં પૂછા જાએગા. ઔરત અપને શૌહર કે ઘર કી જિમ્મેદાર હૈ, ઉસસે ઉસકે ઘર મેં રેહને વાલે બચ્ચોં વગૈરા કે બારે મેં પૂછા જાએગા. મુલાજિમ (નોકર) અપને માલિક કે માલ કા જિમ્મેદાર હૈ, ઉસસે માલિક કે માલ વ અસ્બાબ કે બારે મેં પૂછા જાએગા. બેટા અપને બાપ કે માલ કા જિમ્મેદાર હૈ, ઉસસે બાપ કે માલ કે બારે મેં પૂછા જાએગા. તુમમેં સે હર એક જિમ્મેદાર હૈ, હર એક સે ઉસકે માતહતોં કે બારે મેં પૂછા જાએગા. (બુખારી)

۱۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَا يَسْتَرْعِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَبْدًا رَعِيَّةً قُلْتُ أَوْ كَثُرَتْ إِلَّا سَأَلَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَقَامَ فِيهِمْ أَمْرَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَمْ أَضَاعَهُ حَتَّى يَسْأَلَهُ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ خَاصَّةً. رواه أحمد ۱۵/۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ

فرمایا: اے اللہ! تیرا لہا جس کو (میں) کسی رشتہ کا نگران (لوگوں کی دیکھ بھال کرنے والا) بناتا ہوں وہاں رشتہ تو یہی ہو یا جیسا کہ تو اے اللہ! تیرا لہا اس سے اس کی رشتہ کے بارے میں کھامتا کہ دین اور پھر پھر کے اس نے ان میں اے اللہ! تیرا لہا کے حکم کو کایم کیا یا یا برعکس کیا یا، یاں تک کے پاس تیرے پر اس سے اس کے ہر والوں کے متعلق پھر کے۔ (مسند احمد)

۱۵- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ! إِنِّي أَرَاكَ ضَعِيفًا، وَإِنِّي أَحِبُّ لَكَ مَا أَحِبُّ لِنَفْسِي، لَا تَأْمُرْكَ عَلَى اثْنَيْنِ وَلَا تَوَلَّيْنِ مَالِ يَتِيمٍ۔ رواه مسلم، باب كراهة الإمرة بغير ضرورة، رقم: ۴۷۲۰

حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے (شک کے تیرے پر حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ تیرا لہا ان سے) ہر شے فرمایا: ابوذر! میں تمہیں کمزور سمجھتا ہوں (کہ تم ہمارے کی ذمہ داری کو پورا نہ کر پاؤ گے) اور میں تمہارے لیے وہی چیز پسند کرتا ہوں جو اپنے لیے پسند کرتا ہوں، تم دو آدمیوں پر (میں) امر نہیں کرتا اور کسی دوسرے کے مال کی ذمہ داری قبول نہ کرتا۔ (مسلم)

حادثہ: رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ تیرا لہا ان سے جو ہر شے فرمایا اس کا مطلب یہ ہے کہ اگر میں تمہاری طرح کمزور ہوتا تو دو پر (میں) امر نہیں کرتا۔

۱۵۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَا تَسْتَعْمِلُنِي؟ قَالَ: لَضَرْبٍ بِيَدِهِ عَلَى مَنْكِبِي، ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ! إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وَإِنَّهَا أَمَانَةٌ، وَإِنَّهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِزْيٌ وَنَذَامَةٌ، إِلَّا مَنْ أَخَذَهَا بِحَقِّهَا وَآدَى الَّذِي عَلَيْهِ لِيَهَا۔ رواه مسلم، باب كراهة الإمرة بغير ضرورة، رقم: ۴۷۱۹

حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ فرماتے ہیں کہ میں نے کہا: یا رسول اللہ! آپ مجھے امیر کیسے نہیں بناتے؟

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મેરે કંધે પર હાથ માર કર ઈરશાદ ફરમાયા: અબૂઝર! તુમ કમઝોર હો ઔર યે ઈમારત એક અમાનત હૈ (કે જિસકે સાથ બંદોં કે હુકૂક મુતાલિક હૈ) ઔર યે (ઈમારત) કયામત કે દિન રુસ્વાઈ ઔર નદામત (શર્મિન્દગી) કા સબબ હોગી, લેકિન જિસ શખ્સ ને ઈસ ઈમારત કો સહીહ તરીકા સે લિયા ઔર ઈસકી જિમ્મેદારિયોં કો પૂરા કિયા (તો ફિર યે ઈમારત કયામત કે દિન રુસ્વાઈ ઔર નદામત કા ઝરિયા ન હોગી). (મુસ્લિમ)

۱۵۳- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ (لِيَ) النَّبِيُّ ﷺ: يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ: لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ فَإِنَّكَ إِنْ أُوْتِيتَهَا عَنْ مَسْئَلَةٍ وَكِلْتَا إِلَيْهَا، وَإِنْ أُوْتِيتَهَا مِنْ غَيْرِ مَسْئَلَةٍ أَعِنْتَ عَلَيْهَا. (المحدث) رواه

البخارى، باب قول الله تبارك وتعالى لا يؤاخذكم الله... رقم: ۶۶۲۲

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સમુરા રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને મુઝસે ઈરશાદ ફરમાયા: અય અબ્દુર્રહમાન બિન સમુરા! ઈમારત કો તલબ ન કરો (અમીર બનને કી ખ્વાહિશ ન કરો), અગર તુમ્હારે તલબ કરને પર તુમ્હે અમીર બના દિયા ગયા તો તુમ ઉસકે હવાલે કર દિયે જાઓગે (અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે તુમ્હારી કોઈ મદદ ઔર રહનુમાઈ ન હોગી) ઔર અગર તુમ્હારી તલબ કે બઝૈર તુમ્હે અમીર બના દિયા ગયા તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે ઉસમેં તુમ્હારી મદદ કી જાએગી. (બુખારી)

۱۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّكُمْ سَتَخْرُصُونَ عَلَى الْإِمَارَةِ، وَ سَتَكُونُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَغْمُ الْمَرْصُوعَةُ وَ يَنْسَبُ الْفَاطِمَةُ. رواه البخارى، باب ما يكره من الخرص على الإمارة، رقم: ۷۱۴۸

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: એક વક્ત એસા આને વાલા હૈ જબકે તુમ અમીર બનને કી હિસં (લાલચ) કરોગે હાલાંકે ઈમારત તુમ્હારે લિયે નદામત કા ઝરિયા હોગી. ઈમારત કી મિસ્લાલ એસી હૈ જેસે કે એક દૂધ પિલાને વાલી ઔરત, કે ઈબ્તિદા

(શુર) મેં તો બળી અચ્છી લગતી હું ઔર જબ દૂધ છુળાને લગતી હું તો બહુત બુરી લગને લગતી હું. (બુખારી)

કાઈદા: હદીસ શરીફ કે આખરી જુમલા કા મતલબ યે હું કે જબ ઇમારત કિસી કો મિલતી હું તો અચ્છી લગતી હું જૈસે બચ્ચે કો દૂધ પિલાને વાલી અચ્છી લગતી હું, ઔર જબ ઇમારત હાથ સે જાતી હું તો યે બહુત બુરા લગતા હું જૈસે દૂધ છોળના બચ્ચે કો બહુત બુરા લગતા હું.

۱۵۵- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنْ شِئْتُمْ أَنْتَابَتْكُمْ عَنِ الْإِمَارَةِ وَمَا هِيَ؟ فَتَأَذَّبْتُ بِأَعْلَى صَوْتِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَوْلَاهَا مَلَأَةٌ، وَلِأَنِّيهَا نَدَامَةٌ، وَثَلَاثُهَا عَذَابٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْإِمْنُ عَدَلٌ، وَكَيْفَ يَغْدِلُ مَعَ قَرَابَتِهِ؟ رَوَاهُ الْبُزَارِيُّ وَالطَّبْرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ

والاوسط باختصار ورجال الكبير رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۳۶۳/۵

હજરત ઔફ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હું કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અગર તુમ યાહો તો મૈં તુમ્હે ઇસ ઇમારત કી હકીકત બતાઉં? મૈંને બુલંદ આવાજ સે ત્રીન મરતબા પૂછા: યા રસૂલલ્લાહ! ઇસકી હકીકત કયા હું? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઇસકા પેહલા મરહલા મલામત હું, દૂસરા મરહલા નદામત હું, ત્રીસરા મરહલા કયામત કે દિન અજાબ હું. અલબત્તા જિસ શખ્સ ને ઇન્સાફ ક્રિયા વો મહફૂઝ રહેગા (લેકિન) આદમી અપને કરીબી (રિશ્તેદાર વગૈરા) કે મામલાત મૈં અદલો ઇન્સાફ કેસે કર સકતા હું યાની બાવજૂદ અદલો ઇન્સાફ કો યાહતે હુવે ભી તબીઅત સે મગલૂબ હોકર (દબ કર) અદલો ઇન્સાફ નહીં કર પાતા ઔર રિશ્તેદારોં કી તરફ ઝુકાઓ હો જાતા હું. (બઝઝાર, તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

કાઈદા: મતલબ યે હું કે જો શખ્સ અમીર બનતા હું ઉસકો હર તરફસે મલામત કી જાતી (ભલા બુરા કહા જાતા) હું કે ઉસને ઐસા ક્રિયા, વૈસા ક્રિયા. ઉસકે બાદ વો લોગોં કી ઇસ મલામત સે પરેશાન હોકર નદામત (શર્મિન્દગી) મૈં મુખ્તિલા હો જાતા હું ઔર કેહતા હું: મૈંને ઇસ મન્સબ (ઉહદે, પોસ્ટ) કો કયું કુબૂલ ક્રિયા. ફિર આખરી મરહલા

ईसाई न करने की सूरत में क्यामत के दिन अजाब की शकल में जाहिर होगा। गरज ये के दुनिया में भी जिल्लत व दुस्वाँ और आपिरत में भी हिसाब की सप्ती होगी।

۱۵۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا مِنْ عَصَابَةٍ وَفِي بَلَدِكَ الْعَصَابَةُ مَنْ هُوَ أَرْضَى لِلَّهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَخَانَ رَسُولَهُ وَخَانَ الْمُؤْمِنِينَ. رواه الحاكم في المستدرک وقال: هذا حديث

صحيح الاستاذ لم يصرح به ۹۲/۴

उजरत ईब्ने अब्बास रदियल्लाहु तआला अन्हुमा रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शप्स ने किसी को जमाअत का अमीर बनाया जबके जमाअत के अफराह (लोगों) में उससे जियादा अल्लाह तआला को राजी करने वाला शप्स हो तो उसने अल्लाह तआला से भियानत (धोका, बे-ईमानी) की और उनके रसूल से भियानत की और ईमान वालों से भियानत की। (मुस्तदरक हाकिम)

फाईदा: अगर अफजल के छोते हुवे किसी दूसरे को अमीर बनाने में कोई दीनी मस्लिहत हो तो फिर ईस वईद (सजा की धमकी) में दाखिल नहीं। युनांये अेक मौका पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने अेक वईद भेजा जिसमें उजरत अण्डुल्लाह बिन जहश रदियल्लाहु तआला अन्हु को अमीर बनाया और ये ईरशाह फरमाया के ये तुममें जियादा अफजल नहीं हैं लेकिन भूक और प्यास पर जियादा सन्न करने वाले हैं। (मुस्नद अहमद)

۱۵۷- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ ثُمَّ لَا يَجْهَدُ لَهُمْ وَيَنْصَحُ، إِلَّا لَمْ يَدْخُلْ مَعَهُمُ الْجَنَّةَ. رواه مسلم، باب فضيلة الأمير العادل، رقم: ۱۷۳۱

उजरत मअकिल बिन यसार रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: जो अमीर मुसलमानों के मामलात का

जिम्मेदार बन कर मुसलमानों की जैर-ज्वाही (बलाई) में कोशिश न करे वो मुसलमानों के साथ जन्नत में दाखिल नहीं हो सकेगा. (मुस्लिम)

158- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ وَالٍ يَلِي رِعْيَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَهُمْ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ.

رواه البخاري، باب من استرعى رعية فلم ينصح، رقم: 7151

उत्तरत मअकिल बिन यसार रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया: जो शप्स किसी मुसलमान रदय्यत का जिम्मेदार बने फिर उनके साथ धोके का मामला करे और ईसी हालात पर उसकी मौत आ जाये तो अल्लाह तआला जन्नत को उस पर हुराम कर देंगे. (बुखारी)

159- عَنْ أَبِي مَرْيَمَ الْأَزْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَاجْتَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ وَخَلَّتْهُمْ وَفَقَّرَهُمْ اجْتَبَ اللَّهُ عَنْهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخَلَّيْهِ وَفَقَّرَهُ.

رواه أبو حنيفة، باب فيما يلزم الإمام من أمر الرعية، 1000، رقم: 2948

उत्तरत अबू मरयम अजदी रदियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये धरशाह फरमाते हुवे सुना: जिस शप्स को अल्लाह तआला ने मुसलमानों के किसी काम का जिम्मेदार बनाया और वो मुसलमानों के हालात, जरियात और उनकी तंगदस्ती (गरीबी) से मुंह फेरे यानी उनकी उत्तरत को पूरा न करे और न उनकी तंगदस्ती के दूर करने की कोशिश करे तो क्यामत के दिन अल्लाह तआला उसके हालात, जरियात और तंगदस्ती से मुंह फेर लेंगे यानी क्यामत के दिन उसकी उत्तरत और परेशानी को दूर नहीं फरमायेंगे. (अबू दाउद)

160- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ أَحَدٍ يُؤْمَرُ عَلَى عَشْرَةِ فَصَاعِدًا لَا يُقْبِضُ فِيهِمْ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الْأَصْفَادِ وَالْأَغْلَالِ.

رواه الحاكم، قال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه ولم يلقه اللهم 89/4

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ દસ યા દસ સે ઝાઈદ અફરાદ (ઝિયાદા લોગો) પર અમીર બાનયા જાએ ઔર વો ઉનકે સાથ અદલો ઈન્સાફ કા મામલા ન કરે તો કયામત કે દિન બેળિયો ઔર હથકળિયો મેં (બંધા હુવા) આએગા. (મુસ્તદરક હાકિમ)

۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْ أَمِيرٍ عَشْرَةَ أَلَا يُؤْتَى بِيَوْمٍ الْقِيَامَةِ مَغْلُولًا حَتَّى يَفْكَّهُ الْعَذْلُ أَوْ يُؤْبَقَهُ الْجَوْزُ. رواه البزارو

الطبرانی فی الاوسط و رجال البزار رجال الصحيح، مجمع الزوائد ۵/ ۳۷۰

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: હર અમીર યાહે દસ આદમિયો કા હી કયું ન હો, કયામત કે દિન ઈસ તરહ લાયા જાએગા કે ઉસકી ગરદન મેં તૌક હોગા યહાં તક કે ઉસકો તૌક સે ઉસકા અદલ (ઈન્સાફ) છૂળવાએગા યા ઉસકા જુલમ ઉસકો હલાક કર દેગા. (બઝઝાર, તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۱۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَيَلِيكُمْ أُمَرَاءُ يُفْسِدُونَ وَ مَا يُصْنَعُ اللَّهُ بِهِمْ أَكْثَرُ، لَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِطَاعَةِ اللَّهِ فَلَهُمُ الْأَجْرُ وَعَلَيْكُمْ الشُّكْرُ، وَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَعَلَيْهِمُ الْوِزْرُ وَعَلَيْكُمْ الصَّبْرُ. رواه البيهقي ۱۵/ ۶

હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ્હારે કુછ અમીર એસે હોંગે જો ફસાદ ઔર બિગાળ કરેંગે (લેકિન) અલ્લાહ તઆલા ઉનકે ઝરિયે જો ઈસ્લાહ (સુધાર) ફરમાએંગે વો ઈસ્લાહ ઉનકે બિગાળ સે ઝિયાદા હોગી, લિહાઝા ઉન અમીરોં મેં સે જો અમીર અલ્લાહ તઆલા કી ફરમાંબરદારી વાલે કામ કરેગા તો ઉસે અજર (સવાબ) મિલેગા ઔર ઉસ પર તુમ્હારે લિયે શુક કરના ઝરૂરી હોગા. ઈસી તરહ ઉન અમીરોં મેં સે જો અમીર અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની વાલે કામ કરેગા તો ઉસકા ગુનાહ ઉસકે સર હોગા ઔર

તુમહે ઈસ હાલત મેં સબ્ર કરના હોગા. (બેહકી)

۱۶۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِي
أَيُّ هَذَا: أَلَلَّهُمْ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ، لَا شَقَّ عَلَيْهِ وَ
مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَوَلَّى بِهِمْ، لَأَرْفُقَ بِهِ. رواه مسلم، باب فضيلة الامير

العادل..... رقم: ૬૪૪૨

હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો અપને ઈસ ઘર મેં યે દુઆ કરતે હુવે સુના: “અય અલ્લાહ! જો શખ્સ મેરી ઉમ્મત કે (દીની વ દુન્યાવી) મામલાત મેં સે કિસી ભી મામલા કા જિમ્મેદાર બને ફિર વો લોગોં કો મશક્કત (તકલીફ) મેં ડાલે તો આપ ભી ઉસ શખ્સ કો મશક્કત મેં ડાલિયે. ઓર જો શખ્સ મેરી ઉમ્મત કે કિસી ભી મામલે કા જિમ્મેદાર બને ઓર લોગોં કે સાથ નર્મી કા બરતાવ કરે આપ ભી ઉસ શખ્સ કે સાથ નર્મી કા મામલા ફરમાઈયે.” (મુરિલમ)

۱۶۴- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ وَكَثِيرِ بْنِ مَرْةٍ وَعَمْرِو بْنِ الْأَسْوَدِ وَالْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرٍ وَأَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ الْأَمِيرَ إِذَا ابْتَغَى الرِّيَّةَ فِي النَّاسِ أَفْسَدَهُمْ. رواه ابو داود، باب في التحسس، رقم: ૬૪૪૯

હઝરત જુબૈર બિન નુફૈર, હઝરત કસીર બિન મુર્દહ, હઝરત અમ્ર બિન અસ્વદ, હઝરત મિકદામ બિન મઅદી કરિબ ઓર હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અમીર જબ લોગોં મેં શક વ શુબહ કી બાત હૂંડતા હૈ તો લોગોં કો ખરાબ કર દેતા હૈ. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જબ અમીર લોગોં પર એતિમાદ (ભરોસા કરને) કે બજાએ ઉનકે ઉયૂબ તલાશ કરને (ઐબ હૂંડને) લગે ઓર ઉન પર બદગુમાની કરને લગે તો વો ખુદ હી લોગોં મેં ફસાદ ઓર ઇન્તિશાર (તોળ, ફૂટ) કા ઝરિયા બનેગા, ઈસલિયે અમીર કો ચાહિયે કે લોગોં કે ઉયૂબ પર પદે ડાલે ઓર ઉનકે સાથ અચ્છા ગુમાન (ખયાલ)

रम्भे. (अजलुल-मजलूह)

۱۶۵- عَنْ أُمِّ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ أَمَرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ مُجَدَّعٌ أَسْوَدُ يَفْقُدُكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا.

رواه مسلم، باب وجوب طاعة الامراء، ००००، رقم: ४७१२

उजरत उम्मे हुसैन रहियल्लाहु तआला अन्हा इरमाती हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अगर तुम पर किसी नाक, कान कटे हुवे काले गुलाम को भी अमीर बनाया जाये जो तुम्हें अल्लाह तआला की किताब के जरिये यानी अल्लाह तआला के हुकम के मुताबिक बलाये तो तुम उसका हुकम सुनो और मानो. (मुस्लिम)

۱۶۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنْ اسْتَعْمَلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسَهُ زَبِيئَةً.

باب السمع والطاعة للامام، ००००، رقم: ७१६२

उजरत अनस बिन मालिक रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: अमीर की बात सुनते और मानते रहो अगरये तुम पर उब्शी गुलाम ही अमीर कयूं न बनाया गया हो जिसका सर गोया (छोटे होने में) किशमिश की तरह हो. (बुखारी)

۱۶۷- عَنْ وَائِلِ الْحَضْرَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَا حُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ.

طاعة الامراء وان متعوا الحقوق، رقم: ४७८३

उजरत वाईल उजरमी रहियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह इरमाया: तुम अमीरों की बात सुनो और मानो कयुंके उनकी जिम्मेदारियों के बारे में उनसे पूछा जायेगा (मस्लम ईन्साफ करना) और तुम्हारी

जिम्मेदारियों के बारे में तुमसे पूछा जायेगा (मस्लम अमीर की बात मानना, लिखाजा हर एक अपनी अपनी जिम्मेदारी को पूरा करने में लगा रहे ज्वाह दूसरा पूरा करे या न करे). (मुस्लिम)

١٦٨- عَنْ الْعِزِّ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اغْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَأَطِيعُوا أَمْرَ وَلَاهٍ اللَّهِ لَعَنَكُمْ وَمَا تَنَازَعُوا الْأَمْرَ أَهْلَهُ وَلَا تَوَكَّلُوا عَبْدًا أَسْوَدَ، وَعَلَيْكُمْ بِمَا تَعْرِفُونَ مِنْ سُنَّةِ نَبِيِّكُمْ وَالْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّدِينَ، وَغَضُّوا عَلَى فَوَاجِدِكُمْ بِالْحَقِّ. رواه الحاكم و قال: هذا اسناد صحيح على شرطهما جميعا ولا اعرف له علة ووافقه النعمي ٩٦/١

उजरत धरनाज निन सारिया रहियल्लाहु तआला अन्दु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: अल्लाह तआला की धनाहत करो, उनके साथ किसी को शरीक मत ठेकराओ और जिन्हें अल्लाह तआला ने तुम्हारे कामों का जिम्मेदार बनाया है उनकी बात मानो और अमीर से धमारत के बारे में न जगणो याहे अमीर सियाह (काला) गुलाम छी हो. और तुम अपने नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की सुन्नत और छिदायत याकता (छिदायत पाओ हुवे) भुलकाओ राशिदीन रहियल्लाहु तआला अन्दुम अजमधन के तरीका को लाजिम (जदरी) पकणो और उक को धन्तिहाध मजबूती से थामे रहो. (मुस्तदरक डाकिम)

١٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ اللَّهُ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا وَيَسْخَطَ لَكُمْ ثَلَاثًا، يَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَأَنْ تَقْصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفْرُقُوا وَأَنْ تَتَّصَحُّوا أَمْرَ وَلَاهٍ اللَّهِ أَمْرَكُمْ وَيَسْخَطَ لَكُمْ قَيْلٌ وَقَالَ وَإِضَاعَةُ الْمَالِ وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ. رواه احمد ٣٦٧/٢

उजरत अबू हुरैरा रहियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह इरमाया: अल्लाह तआला तुम्हारी तीन चीजों को पसंद इरमाते हैं और तीन चीजों को

નાપસંદ ફરમાતે હૈં. તુમ્હારી ઇસ બાત કો પસંદ ફરમાતે હૈં કે તુમ અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત કરો, ઉનકે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠેહરાઓ, ઔર સબ મિલ કર અલ્લાહ તઆલા કી રસ્સી કો મજબૂતી સે પકળે રહો (અલગ અલગ હોકર) બિખર ન જાઓ, ઔર જિન્હેં અલ્લાહ તઆલા ને તુમ્હારા ઝિમ્મેદાર બનાયા હૈં ઉનકે લિયે ખુલૂસ, વફાદારી ઔર ખૈર-ખવાહી રખ્ખો (ભલાઈ ચાહો). ઔર તુમ્હારી ઇન બાતોં કો નાપસંદ ફરમાતે હૈં કે તુમ ફુજૂલ બ... મુબાહસા કરો, માલ જાએ (બરબાદ) કરો ઔર ઝિયાદા સવાલાત કરો. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ أَطَاعَ الْإِمَامَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ عَصَى الْإِمَامَ فَقَدْ عَصَانِي. رواه ابن ماجه، باب طاعة

الإمام، رقم: ۲۸۰۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિસને મેરી ઇતાઅત કી (ફરમાંબરદારી ફી, માની) ઉસને અલ્લાહ તઆલા કી ઇતાઅત કી ઔર જિસને મેરી નાફરમાની કી ઉસને અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની કી ઔર જિસને મુસલમાનોં કે અમીર કી ઇતાઅત કી ઉસને મેરી ઇતાઅત કી ઔર જિસને મુસલમાનોં કે અમીર કી નાફરમાની કી ઉસને મેરી નાફરમાની કી. (ઇબ્ને માજા)

۱۴۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ رَأَى مِنْ جَيْرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيُضِرَّ، فَإِنَّهُ مِنْ فَارِقِ الْجَمَاعَةِ شَيْئًا قَلِيلًا، لَمَّا تَلَمَّحَتْ لِمَوْتِ الْجَاهِلِيَّةِ. رواه مسلم، باب وجوب ملازمة جماعة المسلمين ۲۰۰۰

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: તુમમેં સે જો શય્સ અપને અમીર કી ઐસી બાત દેખે જો ઉસે નાગવાર હો તો ઉસે ચાહિયે કે ઇસ પર સબ્ર કરે કયુંકે જો શય્સ મુસલમાનોં કી જમાઅત યાની ઇજતિમાઈયત સે બાલિશ્ત ભર ભી

જુદા હુવા (ઔર તૌબા કિયે બગૈર) ઈસી હાલત મેં મર ગયા તો વો જાહિલિયત કી મૌત મરા. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: “જાહિલિયત કી મૌત મરા” સે મુરાદ યે હૈ કે ઝમાનએ જાહિલિયત મેં લોગ આઝાદ રહેતે થે, ન વો અપને સરદાર કી ઈતાઅત કરતે થે ન અપને રહનુમા કી બાત માનતે થે. (નવવી)

۱۷۲- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ. (وهو بعض الحديث) رواه أبو داود. باب في

الطاعة، رقم: ۲۶۲۵

હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની મેં કિસી કી ઈતાઅત ન કરો, ઈતાઅત તો સિફ નેકી કે કામો મેં હૈ. (અબૂ દાઉદ)

۱۷۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ عَلَى الْعَرَةِ الْمُسْلِمِ، فِيمَا أَحَبَّ أَوْ كَرِهَ، إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ عَلَيْهِ وَلَا طَاعَةَ. رواه أحمد ۱/۲ ۱۴۲

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અમીર કી બાત સુનના ઔર માનના મુસલમાન પર વાજિબ હૈ ઉન ચીઝો મેં જો ઉસે પસંદ હોં યા નાપસંદ હોં, મગર યે કે ઉસે અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની કા હુકમ દિયા જાએ તો જાઈઝ નહીં. લિહાઝા અગર કિસી ગુનાહ કે કરને કા હુકમ દિયા જાએ તો ઉસકા સુનના ઔર માનના ઉસકે ઝિમ્મે નહીં. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا سَأَلْتُمْ فَلْيُؤْمَرُوا أَقْرَأُكُمْ، وَإِنْ كَانَ أَصْغَرَكُمْ، وَإِذَا أَمَرَكُمْ فَهُوَ أَمِيرُكُمْ. رواه

البيرواض اسناد حسن، مجمع الزوائد ۲/ ۶/ ۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जब तुम सफर करो तो तुम्हारा ईमाम वो होना चाहिये जिसको कुर्आने करीम जियादा याद हो (और मसाईल को जियादा जानने वाला हो) अगर ये वो तुममें सबसे छोटा हो और जब वो तुम्हारा नमाज में ईमाम बना तो वो तुम्हारा अमीर भी है. (अजजार, मजमूअ-जवाईद)

झईदा: भाज दूसरी रिवायात से ये भी मालूम होता है के आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने कभी किसी भास सिफत (गुणी) की वजह से जैसे शम्स को भी अमीर बनाया जिनके साथी उनसे अइजल थे जैसा के इदीस नं. १५६ के झईदे में गुजर चुका है.

۱۷۵- عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ عَبْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا فَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَسَمِعَ وَأَطَاعَ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَدْخِلُهُ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ وَلَهَا ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ وَمَنْ عَبْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَسَمِعَ وَعَصَى فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْ أَمْرِهِ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ رَحِمَهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ. رواه أحمد والطبرانی ورجال أحمد

تذات: مجمع الرواة/ ३८१/ ५

इजरत उबादा बिन सामित रदियल्लाहु तआला अन्दु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: जिस शम्स ने अल्लाह तबारक व तआला की ईस तरह ईबादत की के उनके साथ किसी को शरीक नहीं ठेहराया, नमाज को काईम किया, जकात अदा की और अमीर की बात को सुना और माना, अल्लाह तआला उसको जन्नत के दरवाजों में से जिस दरवाजे से वो याहेगा जन्नत में दाखिल फरमाओगे. जन्नत के आठ दरवाजे हैं. और जिसने अल्लाह तआला की ईस तरह ईबादत की के उनके साथ किसी को शरीक न ठेहराया, नमाज काईम की, जकात अदा की और अमीर की बात को सुना (लेकिन) ऐसे न माना तो उसका मामला अल्लाह तआला के सुपुई (इवाले) है, याहे उस पर रहम फरमाओ याहे उसको अजाब दें. (मुस्नदे अहमद, तबरानी, मजमूअ-जवाईद)

૧૮૫- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: الْقُرْؤُ غَزْوَانٍ فَأَمَّا مَنْ ابْتَغَى وَجْهَ اللَّهِ، وَأَطَاعَ الْإِمَامَ، وَاتَّفَقَ الْكَرِيمَةَ، وَيَأْسَرَ الشَّرِيكَ، وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ، فَإِنَّ نَوْمَهُ وَنَهْجَهُ أَجْرُكُلَّهُ، وَأَمَّا مَنْ غَزَا فُخْرًا وَرِبَاءً وَسُوءَةً وَعَصَى الْإِمَامَ، وَالْهَسَدَ فِي الْأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ بِالْكَفَافِ. رواه ابوداؤد، باب فيمن يغزو ويلتمس الدنيا، رقم: ٢٥١٥

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિહાદ મેં નિકલના દો કિસ્મ પર હે, જિસને જિહાદ કે લિયે નિકલને મેં અલ્લાહ તઆલા કી ખુશનૂદી કી મક્સૂદ બનાયા, અમીર કી ફરમાંબરદારી કી, અપને ઉમ્દા માલ કો ખર્ચ કિયા, સાથી કે સાથ નમી કા મામલા કિયા ઔર (હર કિસ્મ કે) ફસાદ સે બચા તો ઐસે શખ્સ કા સોના જાગના સબકા સબ સવાબ હે. ઔર જો જિહાદ મેં ફખ્ર ઔર દિખલાને ઔર લોગોં મેં અપને ચરચે કરાને કે લિયે નિકલા, અમીર કી બાત ન માની ઔર ઝમીન મેં ફસાદ ફેલાયા તો વો જિહાદ સે ખસારે (નુકસાન) કે સાથ લૌટેગા. (અબૂ દાઉદ)

૧૮૬- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَهُوَ يَتَغَيَّ عَرَضًا مِنْ عَرَضِ الدُّنْيَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا أَجْرُ لَهُ، فَأَعْظَمَ ذَلِكَ النَّاسَ وَقَالُوا لِلرَّجُلِ: غَدُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَعَلَّكَ لَمْ تَفْهَمْهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَهُوَ يَتَغَيَّ عَرَضًا مِنْ عَرَضِ الدُّنْيَا؟ قَالَ: لَا أَجْرُ لَهُ، فَقَالُوا لِلرَّجُلِ: غَدُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ الثَّالِثَةُ، فَقَالَ لَهُ: لَا أَجْرُ لَهُ. رواه ابوداؤد، باب فيمن يغزو ويلتمس الدنيا، رقم: ٢٥١٦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે એક શખ્સ ને દરયાફત કિયા (પૂછા): યા રસૂલલ્લાહ! એક આદમી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ કે લિયે ઈસ નિયત સે જાતા હે કે ઉસે દુનિયા કા કુછ સામાન મિલ જાએ? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ

उम्हो सना बयान की, फिर करमाया: बिला शुभाह (बेशक) दुनिया ने अपने अत्म होने का खेला न कर दिया और पीछे कर कर तेजी से जा रही है और दुनिया में घाणा सा छिस्सा बाकी रह गया है जैसा के भारतन में पीने की थोड़ी थोड़ी सी रह जाती है और आदमी उस यूँस लेता है. तुम दुनिया से मुन्तकिल होकर ऐसे घर की तरफ जाओगे जो कभी अत्म नहीं होगा, इसलिये जो संभसे अच्छी थोड़ी (नेक आमाँल) तुम्हारे पास हैं उसे लेकर तुम उस घर की तरफ जाओ. उमें ये बताया गया है के जहन्नम के किनारे से एक पथर ईका जायेगा जो ७० साल तक जहन्नम में गिरता रहेगा लेकिन फिर भी गेहराई तक नहीं पहुँच सकेगा. अल्लाह तआला की कसम ये जहन्नम भी एक दिन ईन्सानों से भर जायेगी, क्या तुम्हें इस बात पर डरत है? और उमें ये भी बताया गया है के जन्नत के दरवाजे के दो पत्तों के दरमियान ४० साल का फास्ला है लेकिन एक दिन ऐसा आयेगा के जन्नतियों के दुजूम (बीज) की वजह से ईतना थोड़ा दरवाजा भी भरा हुआ होगा. मैंने वो जमाना भी देखा है के उम रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ सात आदमी थे, मैं भी उनमें शामिल था. उमें जाने की सिर्फ दरभत के पत्ते मिलते थे जिन्हें मुसलसल जाने की वजह से उमारे जबाणे भी जम्मी हो गये थे. मुझे एक यादर मिल गई तो मैंने उसके दो टुकड़े किये, आधे की मैंने लुंगी बनाली और आधे की सअद बिन मालिक ने लुंगी बाली. आज उम में से हर एक किसी न किसी शहर का गवर्नर बना हुआ है. मैं इस बात से अल्लाह तआला की पनाह चाहता हूँ के मैं अपनी निगाह (नजर) में तो बना बनूँ और अल्लाह तआला की निगाह में छोटा हूँ. नुबुव्वत का तरीका अत्म छोटा जा रहा है और उसकी जगा बादशाहत ने ले ली है. उमारे बाद तुम दूसरे गवर्नरों का तजरुबा कर लोगे. (मुखिलम)

۱۲۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَلِمًا

كَانَ لَيْلَتَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ إِلَى النَّاسِ فَيَقُولُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَآثَكُمْ مَا تَوْعَدُونَ عَذَابَ مُؤْجَلُونَ، وَإِنِ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاجِقُونَ، اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَهْلِ بَيْتِ

વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસે કોઈ સવાબ ન મિલેગા. લોગોં ને ઈસકો બહુત બળી બાત સમજા ઔર ઉસ શખ્સ સે કહા: તુમ ઈસ બાત કો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે દોબારા પૂછો, શાયદ તુમ અપની બાત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો સમજા નહીં સકે. ઉસ શખ્સ ને દોબારા અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! એક આદમી જિહાદ મેં ઈસ નિયત સે જાતા હૈ કે ઉસે દુનિયા કા કુછ સામાન મિલ જાએ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઉસે કોઈ સવાબ નહીં મિલેગા. લોગોં ને ઉસ શખ્સ સે કહા: અપના સવાલ ફિર સે દુહરાઓ. યુનાંચે ઉસ શખ્સ ને ત્રીસરી મરતબા પૂછા, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ત્રીસરી મરતબા ભી ઉસસે યહી ફરમાયા કે ઉસે કોઈ સવાબ નહીં મિલેગા. (અબૂ દાઉદ)

۱۷۸- عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخَضَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَانَ النَّاسُ إِذَا نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنَزَلًا تَفَرَّقُوا فِي الشَّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي هَذِهِ الشَّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَلَمْ يَنْزِلْ بَعْدَ ذَلِكَ مَنَزَلًا إِلَّا انْتَضَمَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ حَتَّى يُقَالَ: لَوْ بَسَطَ عَلَيْهِمْ ثَوْبٌ لَعَمَّهُمْ. رواه أبو داود، باب ما يكره من

انضمام العسكر ومعه، رقم: ۲۶۲۸

હઝરત અબૂ સઅલબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે જબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જિસી જગહ ઠહરને કે લિયે પળાવ ડાલા કરતે થે તો સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ઘાટિયોં ઔર વાદિયોં મેં બિખર કર ઠહરતે થે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારા યે ઘાટિયોં ઔર વાદિયોં મેં બિખર જાના શૈતાન કી તરફસે હૈ (જો તુમકો એક દૂસરે સે જુદા રખના ચાહતા હૈ) ઈસ ઈરશાદ કે બાદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જહાં ભી ઠહરતે તમામ સહાબા ઇકઠે મિલ જુલ કર ઠહરતે, યહાં તક કે ઉન્હેં (એક દૂસે સે કરીબ કરીબ દેખ કર) યૂંકહા જાને લગા કે અગર ઉન સબ પર એક કપળા ડાલા જાએ તો વો ઉન સબકો ઢાંપ લે. (અબૂ દાઉદ)

૧૮૯- عَنْ صَخْرِ الْعَامِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي
 فِي بُكُورِهَا وَكَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً أَوْ جَيْشًا بَعَثَهَا مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ،
 وَكَانَ صَخْرٌ رَجُلًا تَاجِرًا، وَكَانَ يَبْعَثُ بِجَارَتِهِ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ،
 فَاتَرَى وَكَثْرَ مَالِهِ. رواه ابو داؤد، باب في الابتكار في السفر، رقم: ٢٦٠٦

હઝરત સખ્ર ગામિદી રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે
 રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا (યા અલ્લાહ! મેરી ઉમ્મત કે લિયે દિન
 કે ઈબ્તિદાઈ (શુરૂ કે) હિસ્સા મેં બરકત અતા ફરમા દે) રસૂલુલ્લાહ
 સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ કોઈ છોટા યા બળા લશ્કર રવાના
 ફરમાતે (ફૌજ ભેજતે) તો ઉસકો દિન કે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સા મેં રવાના
 ફરમાતે. હઝરત સખ્ર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જો એક તાજિર થે
 અપના તિજારતી માલ દિન કે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સા મેં મુલાઝિમીન
 (નોકરો) કે ઝરિયે ફોરખત (બેચને) કે લિયે ભેજતે થે યુનાંચે વો ગની
 (માલદાર) હો ગએ ઔર ઉનકા માલ બળહ ગયા. (અબૂ દાઉદ).

કાઈદા: હદીસ શરીફ મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
 વસલ્લમ કી ઈસ દુઆ કા મકસદ યે હેં કે મેરી ઉમ્મત કે લોગ દિન કે
 ઈબ્તિદાઈ હિસ્સા મેં સફર કરેં યા કોઈ દીની યા દુન્યવી કામ કરેં તો
 ઉસમેં ઉન્હેં બરકત હાસિલ હો.

૧૮૦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَا أَكْتُمُ
 الْجَوْنَ الْخُرَاعِي: يَا أَكْتُمُ اغْرَمَعَ غَيْرَ قَوْمِكَ يَحْسُنُ خُلُقُكَ، وَتَكْرُمُ
 عَلَى رَفِيقِكَ، يَا أَكْتُمُ خَيْرُ الرُّفَقَاءِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةٍ،
 وَخَيْرُ الْجُيُوشِ أَرْبَعَةُ آلَافٍ وَلَنْ يَغْلِبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا مِنْ قَلِيلٍ. رواه ابن

ماجه، باب السرايا، رقم: ٢٨٢٧

હઝરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે
 રિવાયત હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હઝરત
 અકસમ બિન જૌન ખુઝાઈ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો ઈરશાદ
 ફરમાયા: અકસમ! અપની કૌમ કે અલાવા દૂસરોં કે સાથ મિલ કર ભી

जिहाद किया करो, इससे तुम्हारे अप्लाक (किरदार, करेकटर) अच्छे हो जायेंगे और उन अप्लाक की वजह से तुम अपने दुश्का और साथियों की नजर में छिजत वाले हो जाओगे. अकसम! (सफर के लिये) बेहतरीन साथी (कम से कम) यार हैं और बेहतरीन सरिय्या (छोटा लश्कर) वो है जो ४०० अफराद पर मुश्तमिल हो और बेहतरीन जैश (बणा लश्कर) ४००० का है. १२००० अफराद अपनी तअदाद की कमी की वजह से शिकस्त नहीं जा (हार नहीं) सकते (अल्बत्ता दूसरी कोई वजह शिकस्त की हो तो और बात है जैसे अल्लाह तआला की किसी नाकरमानी में मुज्जिला हो जाना वगैरा). (छोप्ने भाजा)

۱۸۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، قَالَ: فَبَجَعَلْ يَضْرِبُ بَصْرَهُ، يَمِينًا وَشِمَالًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلٌ ظَهَرَ فَلْيُعْذِ بِهِ عَلَى مَنْ لَا ظَهَرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ رَادٍ فَلْيُعْذِ بِهِ عَلَى مَنْ لَا رَادَ لَهُ، قَالَ: لَدَّ كَرَمٍ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ مَا ذَكَرَ، حَتَّى رَأَيْنَاهُ لَا حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّْا فِي فَضْلٍ. رواه مسلم. باب استحباب المواساة بفضول المال.

رقم: ६०१७

छजरत अबू सईद खुदरी रदियल्लाहु तआला अन्दु इरमाते हैं के ओक मौका पर हम रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम के साथ सफर में थे के अथानक ओक साहब सवारी पर आये और (अपनी छजरत के छिजदार के लिये) दाअें जाअें देजने लगे (ताके किसी जरिये से उनकी छजरत पूरी हो सके) इस पर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाद इरमाया: जिसके पास (अपनी छजरत से) आईद (जियादा) सवारी हो वो उसको दे दे जिसके पास सवारी न हो और जिसके पास (अपनी छजरत से) आईद जाने पीने का सामान हो वो उसको दे दे जिसके पास जाने पीने का सामान न हो. रावी केहते हैं के इस तरह आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने मुज्जलिह किस्म के मालों का जिक्र किया यहां तक (आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की तरगीब से) हमें ये ओहसास होने लगा के हममें से किसी का अपनी

ஆர்ட் யீஸு பர் கோ டுக் னரீ டே (பட்கே டீஸ் யீஸு கா டுக்ரீகீ முஸ்தஹிக் (டுக்டார்) வோ ஷஹ்ஸ் டே ஜிஸ்கே பாஸ் வோ யீஸு னரீ டே). (முஸிலம்)

۱۸۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ أَرَادَ أَنْ يَغْزُوَ قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ! إِنْ مِنْ إِخْوَانِكُمْ قَوْمًا لَيْسَ لَهُمْ مَالٌ وَلَا عَشِيرَةٌ فَلْيَضْمُوا أَحَدُكُمْ إِلَيْهِ الرَّجُلَيْنِ أَوْ الثَّلَاثَةِ

(الحديث). رواه أبو داود، باب الرجل يتحمل بماله غيره يغزو، رقم: ۲۵۳۴.

உஈரத் ஜாபிர பின் அப்துல்லாஹ் ரஹிமல்லாஹு தஆலா அஹ்மதுமா பயான கர்தே டே கே ரஸூலுல்லாஹ் சல்லல்லாஹு அலேஹி வசல்லம் அக் கஜவா பர் ஜானே லகே தோ ஈர்ஷாஹ் ஈர்மாயா: முஹாஜிரீன் வ அந்ஸார் கீ ஜமாஅத்! தும்காரே ப்மாஈயோ மே சே குஹ் லோக் அேசே டே ஜின்கே பாஸ் ன் மால் டே ன் டீன்கே ரிஸ்தேடார் டே, ஈஸலியே துமமே சே டர் அக் டீனமே சே டோ யா தீன் கோ அபநே சா஥் மிலா லே. (அபூ டாஓஓ)

۱۸۳- عَنِ الْمُطْعِمِ بْنِ الْمُقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا خَلَّفَ عَبْدٌ عَلَى أَهْلِهِ أَفْضَلَ مِنْ رَكْعَتَيْنِ يَرْكَعُهُمَا عَنْهُمْ حِينَ يُرِيدُ

سَفَرًا. رواه ابن شعبة حديث ضعيف، الجامع الصغير ۲/ ۴۹۵، ورد عليه صاحب

الإتحاف وطلحه كلامه أن الحديث ليس بضعيف، اتحاف السادة ۳/ ۴۶۵.

உஈரத் முத்ஈம் பின் மிக்தாம் ரஹிமல்லாஹு தஆலா அஹ்மது ரிவாயத் கர்தே டே கே ரஸூலுல்லாஹ் சல்லல்லாஹு அலேஹி வசல்லம் னே ஈர்ஷாஹ் ஈர்மாயா: ஆடமீ ஜப் சஈர் பர் ஜானே லகே தோ சப்சே ப்ஓடர் நாஈப் ஜிஸே வோ அபநே அஹ்லோ அயால் (ஹர் வாலோ) கே பாஸ் ஓஷ் கர் ஜாஅே வோ டோ ரக்அத் டே ஜோ டீன்கே பாஸ் பஹ் கர் ஜாஅே. (ஜாமிஅே சகீர்)

۱۸۴- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَبَشُرُوا وَلَا تُنْقَرُوا. رواه البخاري، باب ما كان النبي ﷺ يتحولهم بالموعظة

..... رقم: ۶۹.

உஈரத் அந்ஸ் ரஹிமல்லாஹு தஆலா அஹ்மது சே ரிவாயத் டே கே ரஸூலுல்லாஹ் சல்லல்லாஹு அலேஹி வசல்லம் னே ஈர்ஷாஹ் ஈர்மாயா: லோகோ கே

સાથ આસાની કા બરતાવ કરો ઔર ઉનકે સાથ સખ્તી કા બરતાવ ન કરો, ખુશ-ખબરિયાં સુનાઓ ઔર નફરત ન દિલાઓ. (બુખારી)

યાની લોગોં કો નેક કામ કરને પર અજર વ સવાબ કી ખુશ-ખબરિયાં સુનાઓ ઔર ઉનકો ઉનકે ગુનાહોં પર ઐસા મત કરાઓ કે વો અલ્લાહ તઆલા કી રહમત સે માયૂસ હોકર દીન સે દૂર હો જાએ.

૧૮૬- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ هُوَيْنُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: قُلَّةٌ

كَفَرُوقٍ. رواه أبو داود، باب في فصل الفقل في الغزو، رقم: ૨૬૮૭

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જિહાદ સે લૌટ કર આના ભી જિહાદ મેં જાને કી તરહ હે. (અબૂ દાઉદ)

કાઈદા: અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં જિહાદ કરને પર જો અજરો સવાબ મિલતા હે વહી અજરો સવાબ અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા સે વાપસ આને કે બાદ મકામ પર રહેતે હુવે ભી મિલતા હે જબકે નિયત યે હો કે જિસ ઝરૂરત કી વજહ સે વાપસ લૌટા થા જૂંહી ઝરૂરત પૂરી હો જાએગી યા જબ ભી અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા કા બુલાવા આ જાએગા ફૌરન અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તા મેં નિકલ જાઊંગા. (મઝાહિરે હક)

૧૮૭- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا قُفِلَ

مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكْبِرُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ مِنَ الْأَرْضِ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ وَيَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آتِيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِلُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَ خَدَعَهُ.

رواه أبو داود، باب في التكبير على كل شرف في المسير، رقم: ૨૭૭

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ જબ જિહાદ, હજ યા ઉમરે સે લૌટતે તો હર બુલંદી પર ત્રીન મરતબા તકબીર (અલ્લાહુ અકબર) કેહતે, ઉસકે બાદ યે કલિમાત પઢતે

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَرَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ

(तरजुमा: अल्लाह तआला के सिवा कोई मअबूद (ईबादत के लाईक) नहीं, वो तन्हा है, उनका कोई शरीक नहीं, उन्हीं के लिये बादशाहत है, उन्हीं के लिये तारीफ है और वो हर चीज पर कादिर (कुदरत रखने वाले) हैं। हम वापस होने वाले हैं, तौबा करने वाले हैं, ईबादत करने वाले हैं और सज्जदा करने वाले हैं। अल्लाह तआला ने अपना वादा सच्चा कर दिया और अपने भंदे की मदद करमाई और उन्हीं ने तन्हा दुश्मनों को शिकस्त दी।) (अबू दौद)

۱۸۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا إِلَى الْإِسْلَامِ، وَقَالَ لَهُ: يَا عَمْرِو بْنُ مُرَّةَ: أَنَا النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ إِلَى الْعِبَادِ كَافَّةً أَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ وَأَمُرُهُمْ بِحَقِّ الدَّمَاءِ، وَصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَعِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَفْضِ الْأَضْمَامِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ مِنْ اثْنِي عَشَرَ شَهْرًا، فَمَنْ أَجَابَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ عَصَى فَلَهُ النَّارُ فَايَمِنَ بِاللَّهِ يَا عَمْرُو يَوْمَئِذٍ اللَّهُ مِنْ قَوْلِ جَهَنَّمَ، قُلْتُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَمَنْتُ بِكُلِّ مَا جِئْتَ بِهِ بِحِلَالٍ وَحَرَامٍ، وَإِنْ أَرَعَمَ ذَلِكَ كَثِيرًا مِنْ الْأَقْرَامِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَوْحِبًا بِكَ يَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَا أَبَا أُمِّي، ابْعَثْنِي إِلَى قَوْمِي لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَمُنَّ بِي عَلَيْهِمْ كَمَا مَنْ يَكُ عَلَى قَبْعَتِي إِلَيْهِمْ فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ وَالْقَوْلِ السَّيِّدِ، وَلَا تَكُنْ فُظًّا وَلَا مُتَكَبِّرًا وَلَا حَسُودًا، فَاتَيْتُ قَوْمِي فَقُلْتُ: يَا بَنِي رِفَاعَةَ، يَا مَعْاشِرَ جُهَيْنَةَ، إِنِّي رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَيْكُمْ، أَدْعُوكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَأَحْذَرُكُمْ النَّارَ، وَأَمُرُكُمْ بِحَقِّ الدَّمَاءِ، وَصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَعِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَفْضِ الْأَضْمَامِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ، شَهْرٍ مِنْ اثْنِي عَشَرَ شَهْرًا، فَمَنْ أَجَابَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ عَصَى فَلَهُ النَّارُ،

يَا مَعْشَرَ جُهَنَّةَ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ - جَعَلَكُمْ خِيَارَ مَنْ أَتْتُمْ مِنْهُ، وَبَعْضُ
الْيَكْمِ فِي جَاهِلِيَّتِكُمْ مَا حَبَّبَ إِلَى غَيْرِكُمْ، مِنْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَجْمَعُونَ
بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ، وَيَخْلِفُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ عَلَى امْرَأَةِ آيَتِهِ، وَالْفِرَاقَ فِي
الشَّهْرِ الْحَرَامِ، فَاجْتَبُوا هَذَا النَّبِيَّ الْمُرْسَلِ مِنْ بَنِي لُؤَيٍّ بْنِ غَالِبٍ،
تَنَالُوا حَرْفَ الدُّنْيَا وَكِرَامَةَ الْآخِرَةِ، وَسَارِعُوا فِي ذَلِكَ يَكُنْ لَكُمْ
فَضِيلَةٌ عِنْدَ اللَّهِ، فَاجَابُواهُ إِلَّا رَجُلًا وَاحِدًا. رواه الطبرانی مستصر من مجمع

الزوائد ૧૧૧/૮

હઝરત અમ્ર બિન મુરહ જુહની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કો રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇસ્લામ કી દઅવત દી ઔર ફરમાયા: અમ્ર બિન મુરહ! મેં અલ્લાહ તઆલા કે તમામ બંદો કી તરફ નબી બનાકર ભેજા ગયા હું. મેં ઉન્હેં ઇસ્લામ કી દઅવત દેતા હું ઔર મેં ઉનકો હુકમ દેતા હું કે વો ખૂન કી હિફાઝત કરે (કિસી કો નાહક કતલ ન કરે) સિવા રહમી (રિશ્તેદારોં સે અથજા બરતાવ) કરે, એક અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત કરે, બુતોં કો છોળ દે, બેતુલ્લાહ કા હજ કરે ઔર ૧૨ મહીનોં મેં સે એક માહ (મહીના) રમઝાન મેં રોઝે રખે. જો ઇન બાતોં કો માન લેગા ઉસે જન્નત મિલેગી ઔર જો નહીં માનેગા ઉસકે લિયે જહન્નમ હોગી. અમ્ર! અલ્લાહ તઆલા પર ઇમાન લાઓ વો તુમ્હેં જહન્નમ કી હોલનાકિયોં (ખોફ) સે અમન અતા ફરમાએંગે. હઝરત અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: મેં ગવાહી દેતા હું કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ ઇબાદત કે લાઈક નહીં હૈ ઔર બેશક આપ અલ્લાહ તઆલા કે રસૂલ હૈં ઔર જો આપ હલાલ વ હરામ લેકર આએ હૈં મેં ઉસ સબ પર ઇમાન લાયા અગરચે યે બાત બહુત સી કોમોં કો નાગવાર ગુઝરેગી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ખુશી કા ઇઝહાર ફરમાયા ઔર કહા: અમ્ર તુમ્હેં મરહબા હો.

ફિર હઝરત અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેરે માં બાપ આપ પર કુર્બાન હોં, આપ મુઝે મેરી કોમ કી તરફ ભેજ દે, હો સકતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઉન પર ભી મેરે ઝરિયા સે ફઝલ ફરમા દે જેસે આપકે ઝરિયા સે મુઝ પર ફઝલ ફરમાયા હૈ.

ਬੁਨਾਂਧੇ ਆਪ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਮੁਝੇ ਭੇਜਾ ਐਸੇ ਆਪ ਫਿਦਾਯਾਤ ਦੀਂ ਕੇ ਨਰੀਂ ਸੇ ਪੇਸ਼ ਆਨਾ, ਸਦੀਹ ਐਸੇ ਸੀਧੀ ਆਤ ਕੇਨਾ, ਸਮਤ ਕਲਾਮੀ ਐਸੇ ਭਏ-ਭੁਲੀ (ਸਮਤ ਆਤਮੀਤ ਐਸੇ ਭੁਰੇ ਕਿਰਦਾਰ) ਸੇ ਪੇਸ਼ ਨ ਆਨਾ, ਤਕਭੁਰ ਐਸੇ ਭਸਦ (ਭਮੰਡ ਐਸੇ ਜਲਨ) ਨ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਕੌਮ ਕੇ ਪਾਸ ਆਯਾ ਐਸੇ ਮੈਂ ਕਥਾ: ਭਨੀ ਰਿਝਾਯਾ! ਜੁਝੇਨਾ ਕੇ ਲੋਗੋ! ਮੈਂ ਤੁਮਹਾਰੀ ਤਰਫ਼ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੇ ਰਸੂਲ ਸਲਵਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਕਾ ਕਾਸਿਦ (ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਨੇ ਵਾਲਾ) ਭੂੰ, ਮੈਂ ਤੁਮ੍ਹੇ ਜੰਨਤ ਦੀ ਦੁਆਵਤ ਦੇਤਾ ਭੂੰ ਐਸੇ ਤੁਮਕੋ ਜੰਨਮ ਸੇ ਡਰਾਤਾ ਭੂੰ, ਐਸੇ ਮੈਂ ਤੁਮ੍ਹੇ ਈਸ ਆਤ ਕਾ ਭੁਕਮ ਦੇਤਾ ਭੂੰ ਕੇ ਤੁਮ ਭੂਨ ਦੀ ਫਿਕਾਜਤ ਕਰੋ ਯਾਨੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਾਭਕ ਕਾਨ੍ਹ ਨ ਕਰੋ, ਸਿਲਾ ਰਭਮੀ ਕਰੋ, ਐਕ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਦੀ ਈਆਦਤ ਕਰੋ, ਭੁਰੀ ਕੋ ਈਭਾ ਈ, ਭੈਤੁਲਾਹੁ ਕਾ ਭਝ ਕਰੋ ਐਸੇ ੧੨ ਮਹੀਨੀਂ ਮੇਂ ਸੇ ਐਕ ਮਾਹ ਰਮਜਾਨ ਮੇਂ ਰੋਝੇ ਰਝਮੋ। ਜੋ ਈਨ ਆਤੀਂ ਕੋ ਮਾਨ ਲੇਗਾ ਉਸੇ ਜੰਨਤ ਮਿਲੇਗੀ ਐਸੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨੇਗਾ ਉਸਕੇ ਲਿਖੇ ਈਭਾਭ ਈਗੀ। ਕਭੀਲਾ ਜੁਝੇਨਾ ਵਾਲੋ! ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਰਭੀਂ ਮੇਂ ਸੇ ਭੇਲਤਰੀਨ ਕਭੀਲਾ ਭਨਾਯਾ ਭੈ ਐਸੇ ਜੋ ਭੁਰੀ ਆਤੀਂ ਅਰਭ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕਭੀਲੀਂ ਕੋ ਅਝੀ ਲਗਤੀ ਥੀਂ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਜਮਾਨਐ ਜਾਇਲਿਯਤ ਮੇਂ ਭੀ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਫਿਲੀਂ ਮੇਂ ਉਨਕੀ ਨਫ਼ਰਤ ਡਾਲੀ ਭੁਧ ਥੀ, ਮਸਲਨ ਦੂਸਰੇ ਕਭੀਲਾ ਵਾਲੇ ਈ ਭਭਨੀਂ ਸੇ ਈਕਝੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲੇਤੇ ਥੇ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਦੀ ਭੀਵੀ ਸੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲੇਤੇ ਥੇ ਐਸੇ ਅਭਭ ਵ ਅਭਮਤ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਂ ਜੰਗ ਕਰ ਲੇਤੇ ਥੇ (ਐਸੇ ਤੁਮ ਯੇ ਗਲਤ ਕਾਮ ਜਮਾਨਐ ਜਾਇਲਿਯਤ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਥੇ) ਲਿਭਾਯਾ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ਸੇ ਈਸ ਭੇਝੇ ਭੁਵੇ ਰਸੂਲ ਦੀ ਆਤ ਮਾਨ ਲੋ ਜਿਨਕਾ ਤਅਲੁਕ ਭਨੀ ਲੁਅਯ ਭਿਨ ਗਾਇਭ ਕਭੀਲਾ ਸੇ ਭੈ ਤੋ ਤੁਮ ਦੁਨਿਯਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਐਸੇ ਆਭਿਰਤ ਦੀ ਈਭਾਭਤ ਪਾ ਲੋਗੇ। ਤੁਮ ਉਨਕੀ ਆਤ ਕੁਭੂਲ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕੇ ਭਾਂ ਸੇ (ਈਸਲਾਮ ਮੇਂ ਪਭਲ ਕਰਨੇ ਦੀ) ਫ਼ੀਲਤ ਭਾਸਿਲ ਈਗੀ। ਬੁਨਾਂਧੇ ਉਨਕੀ ਦੁਆਵਤ ਪਰ ਐਕ ਆਭਮੀ ਕੇ ਅਲਾਵਾ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੋ ਗਏ। (ਤਭਰਾਨੀ, ਮਝਮਭਿਭ-ਭਵਾਭਭ)

ਫ਼ਾਭਦਾ: ਅਭਭ ਵ ਅਭਮਤ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਥੇ ਜਿਨਮੇਂ ਅਰਭ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਮੁਹਰਰਮ, ਰਝਭ, ਜੁਲ-ਕਅਦਾ, ਜੁਲਫਿਝਦਾ। (ਤਫ਼ਸੀਰੇ ਈਭੇ ਕਸੀਰ)

۱۸۸- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ لَا يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ إِلَّا نَهَارًا إِلَى الصُّحَى، فَإِذَا قَدِمَ، بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ، فَصَلَّى فِيهِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ جَلَسَ فِيهِ. رواه مسلم، باب استحباب ركعتين في المسجد.....

رقم: ۱۶۵۹

હજરત કઅબ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કા મામૂલ થા કે દિન મેં યાશત કે વક્ત સફર સે વાપસ તશરીફ લાતે ઔર આને કે બાદ પેહલે મસ્જિદ જાતે, દો રકઅત નમાઝ અદા ફરમાતે ફિર મસ્જિદ મેં બેઠતે. (મુસલિમ)

۱۸۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: فَلَمَّا آتَيْنَا الْمَدِينَةَ قَالَ (لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ): إِنِّي الْمَسْجِدَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ. رواه البخاري باب

الهيئة المقبوضة وغير المقبوضة..... رقم: ۲۶۰۴

હજરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે જબ હમ (સફર સે વાપસ) મદીના આ ગએ તો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને (મુઝસે) ઇરશાદ ફરમાયા: મસ્જિદ જાઓ ઔર દો રકઅત નમાઝ પઢો. (બુખારી)

۱۹۰- عَنْ شِهَابِ بْنِ عِبَادٍ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ سَمِعَ بَعْضَ وَلَدِ عَبْدِ الْقَيْسِ وَهُمْ يَقُولُونَ: قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَشْتَدَّ لِرُحْمَتِهِمْ بِنَا، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى الْقَوْمِ أَوْسَعُوا لَنَا فَمَقَعْنَا، فَرُحِبُّ بِنَا النَّبِيُّ ﷺ وَدَعَا لَنَا، ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْنَا، فَقَالَ: مَنْ سَيِّدُكُمْ وَرَزِيعُكُمْ؟ فَأَشْرَفْنَا بِأَجْمَعِنَا إِلَى الْمُنْذِرِ بْنِ عَائِدٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَعَلَا الْأَشْجُ؟ فَكَانَ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضِعَ عَلَيْهِ هَذَا الْإِسْمُ بِضَرْبِ لَوْجِهِ بِحَافِرِ حِمَارٍ، قُلْنَا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَتَخَلَّفَ بَعْدَ الْقَوْمِ، فَعَقَلَ رَوَاجِلَهُمْ وَضَمَّ مَتَاعَهُمْ، ثُمَّ أَخْرَجَ غِيَتَهُ فَأَلْقَى عَنْهُ ثِيَابَ السَّفَرِ وَلَبَسَ مِنْ صَالِحِ ثِيَابِهِ، ثُمَّ أَجْلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ بَسَطَ النَّبِيُّ ﷺ رِجْلَهُ وَأَنَا كُنْتُ فَلَمَّا دَنَا مِنِّي الْأَشْجُ أَوْسَعَ الْقَوْمُ لَهُ، وَقَالُوا: هَهُنَا يَا أَشْجُ، فَقَالَ

النَّبِيُّ ﷺ وَاسْتَوَى قَاعِدًا وَقَبَضَ رِجْلَهُ: هَهُنَا يَا أَشْجُ، فَقَعَدَ عَنْ
يَسِينِ النَّبِيِّ ﷺ فَرَحَّبَ بِهِ وَالطَّفَهُ، وَمَسَّاهُ عَنْ بِلَادِهِ، وَسَمَّى لَهُ
قَرْيَةً قَرْيَةَ الصَّفَاوِ الْمُسْقَرِ وَغَيْرَ ذَلِكَ مِنْ قُرَى هَجَرَ، فَقَالَ: يَا بَنِي رَأْسِي
يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا تَأْتِ أَغْلَمَ بِأَسْمَاءٍ قُرَانَا مَنَا، فَقَالَ: إِنِّي قَدْ وَطِئْتُ
بِلَادَكُمْ وَفَسِحَ لِي فِيهَا قَالَ: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ
الْأَنْصَارِ! احْكُمُوا إِخْوَانَكُمْ فَإِنَّهُمْ أَشْبَاهُكُمْ فِي الْإِسْلَامِ، أَشْبَهَ شَيْءٍ
بِكُمْ أَشْعَارًا أَوْ أَبْشَارًا، أَسْلَمُوا طَائِعِينَ غَيْرَ مُكْرَهِينَ وَلَا مُؤْتَوَرِينَ إِذْ
أَبَى قَوْمٌ أَنْ يَسْلَمُوا حَتَّى قِيلُوا، قَالَ: فَلَمَّا أَنْ أَصْبَحُوا قَالَ: كَيْفَ رَأَيْتُمْ
كِرَامَةَ إِخْوَانِكُمْ لَكُمْ وَضِيَّافَتَهُمْ إِيَّاكُمْ؟ قَالُوا: خَيْرُ إِخْوَانِ، الْأَنْوَا
فِرَاشَنَا، وَأَطَابُوا مَطْعَمَنَا، وَبَاتُوا أَوْ أَصْبَحُوا يَعْلَمُونَ تَاكِتَابَ رَبَّنَا تَبَارَكَ
وَرَبُّعَالِي وَسُنَّةَ نَبِيِّنَا ﷺ، فَأَعْجَبَتِ النَّبِيَّ ﷺ وَفَرِحَ بِهَا، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا
رَجُلَانِ رَجُلًا، فَعَرَضْنَا عَلَيْهِمَا تَعْلَمَانَا وَعَلَّمْنَا، فَعِنَّا مَنْ عُلِّمَ التَّحِيَّاتِ وَأَمَّ
الْكِتَابَ وَالسُّورَةَ وَالسُّورَتَيْنِ وَالسُّنَنَ (الحديث) رواه أحمد ٤٣٢/٣

હઝરત શિહાબ બિન અબ્બાદ હમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે
હૈં કબીલા અબ્દે કેસ કા જો વફદ (ગિરોહ, જમાઅત) રસૂલુલ્લાહ
સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં ગયા થા ઉનમેં સે એક
સાહબ કો અપને સફર કી તફસીલ બતાતે હુવે ઈસ તરહ સુના કે જબ
હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર
હુવે તો હમારે આને કી વજહ સે મુસલમાનોં કો ઈન્તિહાઈ ખુશી હુઈ.
જિસ વકત હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી મજલિસ
મેં પહુંચે લોગોં ને હમારે લિયે જગહ કુશાદા કરદી, હમ વહાં બૈઠ ગયે.
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હમેં ખુશ-આમદીદ કહા
ઔર દુઆ દી. ફિર હમારી તરફ દેખ કર ઈરશાદ ફરમાયા: તુમહારા
સરદાર ઔર ઝિમ્મેદાર કૌન હે? હમ સબને મુન્જિર બિન આઈદ કી
તરફ ઈશારા કિયા. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને
ઈરશાદ ફરમાયા: કયા યે અશજ થાની જખ્મ કે નિશાન વાલે તુમહારે
સરદાર હૈં? હમને અર્જ કિયા: જી હાં (અશજ ઉસે કેહતે હૈં જિસકે સર

યા ચેહરે પર કિસી ઝખ્મ કા નિશાન હો) ઉનકે ચેહરે પર ગધે કે ખુર લગને કે ઝખ્મ કા નિશાન થા ઓર યે સબસે પેહલા દિન થા જિસમેં ઉનકા નામ અશજ પળા. યે સાથિયોં સે પીછે ઠહર ગએ થે, ઉન્હોંને સાથિયોં કી સવારિયોં કો બાંધા ઓર ઉનકા સામાન સંભાલા. ફિર અપની ગઠરી નિકાલી ઓર સફર કે કપળે ઉતાર કર સાફ કપળે પેહને, ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી તરફ ચલ દિયે. (ઉસ વક્ત) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પૈર મુબારક ફેલાકર ટેક લગાએ હુવે થે. જબ હઝરત અશજ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ આપકે કરીબ આએ તો લોગોં ને ઉનકે લિયે જગહ બનાદી ઓર કહા: અશજ ! યહાં બેઠિયે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પાંવ સમેટ કર સીધે બેઠ ગએ ઓર ફરમાયા: અશજ! યહાં આ જાઓ. યુનાંચે વો રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી દાઈ (સીધી) તરફ બેઠ ગએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઉન્હેં ખુશ-આમદીદ ફરમાયા ઓર શફકત (મહેરબાની) કા મામલા ફરમાયા. ઉનસે ઉનકે ઈલાકોં કે બારે મેં દરયાફત ફરમાયા (પૂછા) ઓર હઝરત કી એક એક બસ્તી સફા, મુશકર વગૈરા કા ઝિક્ર કિયા. હઝરત અશજ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મેરે માં બાપ આપ પર કુર્બાન, આપ તો હમારી બાંસ્તિયોં કે નામ હમસે ઝિયાદા જાનતે હૈં. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે લિયે તુમહારે ઈલાકે ખોલ દિયે ગએ, મેં ઉનમેં ચલા ફિરા હું. ફિર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અન્સાર કી તરફ મુતવજ્જે હોકર ફરમાયા: અય અન્સાર! અપને ભાઈયોં કા ઈકરામ (મેહમાની) કરો કયુંકે યે તુમહારી તરહ મુસલમાન હૈં. ઈનકે બાલોં ઓર ખાલોં કી રંગત તુમસે બહુત ઝિયાદા મિલતી જુલતી ભી હૈં. અપની ખુશી સે ઈસ્લામ લાએ હૈં, ઈન પર ઝબરદસ્તી નહીં કી ગઈ ઓર યે ભી નહીં કે (મુસલમાનોં કે લશકર (ફૌજ) ને હમ્લા કરકે ઈન પર ગલ્બા પા લિયા (જીતા) હો ઓર) ઈનકા તમામ માલ, માલે ગનીમત બના લિયા હો યા ઈન્હોંને ઈસ્લામ સે ઈન્કાર કિયા હો ઓર ઈન્હેં કત્લ કિયા ગયા હો. (વો વફદ અન્સાર કે હાં રહા) ફિર જબ સુબહ હુઈ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને દરયાફત ફરમાયા: તુમને અપને ભાઈયોં કે ઈકરામ

ઔર મેહમાન-નવાઝી કો કેસા પાયા? ઉન્હોને કહા: બહુત અચ્છે ભાઈ હૈં, હમેં નર્મ બિસ્તર પેશ કિયે, ઉમ્દા ખાને ખિલાએ ઔર સુબહો શામ હમેં હમારે રબ કી કિતાબ ઔર હમારે નબી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી સુન્નતેં સિખાઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે બાત પસંદ આઈ ઔર ઇસસે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ખુશ હુવે. ફિર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને હમમેં સે એક એક આદમી કી તરફ તવક્કુલ ફરમાઈ. જો હમને સીખા થા ઔર જો હમેં સિખાયા ગયા થા વો હમને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો બતાયા. હમમેં સે કિસી કો અત્તહિય્યાત, કિસી કો સૂરએ ફાતિહા, કિસી કો એક સૂરત, કિસી કો દો સૂરતેં ઔર કિસી કો કઈ સુન્નતેં સિખાઈ ગઈ થી. (મુસ્નદે અહમદ)

۱۹۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَكَلَ الرَّجُلُ الْغَنِيَّةَ، أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ طَرَوْقًا. رواه مسلم، باب كرامة

الطروق.....رقم: ૬૧૧૪

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ કિસી ઇન્સાન કી ઘર સે ગૈર હાઝરી કા ઝમાના ઝિયાદા હો જાએ યાની ઉસકો સફર મેં ઝિયાદા દિન લગ જાએ તો વો (અચાનક) રાત કો અપને ઘર ન જાએ. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: ઇસ હદીસ શરીફ સે માલૂમ હુવા કે તવીલ (લગ્બે) સફર કે બાદ અચાનક રાત કે વક્ત ઘર જાના મુનાસિબ નહીં કે ઇસ સૂરત મેં ઘર વાલે પેહલે સે ઝહની તૌર પર ઇસ્તિકબાલ કે લિયે તય્યાર નહોંગે, અલ્બત્તા અગર આને કા ઇલ્મ પેહલે સે હો તો રાત કે વક્ત જાને મેં કોઈ હરજ નહીં. (નવવી)

۱۹۲- عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَيْكُمْ بِاللَّجَةِ،

لَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ. رواه أبو داود، باب في اللجة، رقم: ૨૦૪૧

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુમ જબ સફર કરો તો રાત કો ભી ઝરૂર કુછ સફર કર લિયા કરો કયુંકે રાત કે વક્ત ઝમીન લપેટ દી જાતી હૈ. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જબ તુમ કિસી સફર કે લિયે ઘર સે નિકલો તો મહઝ (સિફ) દિન કે ચલને પર કનાઅત ન કરો બલ્કે થોળા સા રાત કે વક્ત ભી ચલા કરો કયુંકે રાત કે વક્ત, દિન જૈસી રુકાવટ નહીં હોતી તો સફર આસાની કે સાથ જલ્દી તય હો જાતા હૈ. ઈસ મફહૂમ (મતલબ) કો ઝમીન કે લપેટ દિયે જાને સે તાબીર ફરમાયા હૈ. (મજાહિરે હક)

۱۹۳- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ أَحْسَنَ مَا دَخَلَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ إِذَا قَدِمَ مِنْ مَفْرَازِ اللَّيْلِ. رواه أبو داود، باب في

الطروق، رقم: ۲۷۷۷

હઝરત જાબિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: સફર સે વાપસ આને વાલે મદ્દ કે લિયે અપને ઘર વાલોં કે પાસ પહુંચને કા બેહતરીન વક્ત રાત કા ઈબ્તિદાઈ (શુરૂ કા) હિસ્સા હૈ (યે ઈસ સૂરત મેં હૈ કે ઘર વાલોં કો આને કે બારે મેં પેહલે સે ઈલ્મ હો યા કરીબ કા સફર હો). (અબૂ દાઉદ)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

લાયા'ની (બેકાર બાતોં) સે બચના

આયાતે ફુઆનિયા

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَقُلْ لِعِبَادِيَ يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾ [بنی اسرائیل: ۱۰۲]

અલ્લાહ તઆલા ને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે ઇરશાદ ફરમાયા: ઔર આપ મેરે બંદોં સે ફરમા દીજિયે કે વો એસી બાત કહા કરે જો બેહતર હો (ઉસમેં કિસી કી દિલ-આઝારી (દિલ દુખાના) ન હોતી હો) કયુંકે શૈતાન દિલ-આઝાર બાત કી વજહ સે આપસમેં લખા દેતા હે, વાકઈ શૈતાન ઈન્સાન કા ખુલા દુશ્મન હે. (સૂરએ બની ઇસ્રાઈલ)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾ [الموسى: ۳]

અલ્લાહ તઆલા ને ઈમાન વાલોં કી એક સિક્ત (ખૂબી) યે ઇરશાદ ફરમાઈ કે વો લોગ બેકાર લાયાની બાતોં સે એરાઝ કરતે (બચતે) હે. (સૂરએ મોમિનૂન)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿إِذْ تَلَقَوْهُ بِالْاِسْتِكْمَامِ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ☆ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا فُبُخْشَكَ هَذَا بَعْثَانِ عَظِيمٌ ☆ يَعْظُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِلْمِثَالَةِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ [النور: ۱۰-۱۷]

(મુનાફિકોં ને હઝરત આઈશા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા પર એક મરતબા તુહમત (ઈલ્લામ) લગાઈ, બાઝ ભોલે ખાલે મુસલમાન ભી સુની સુનાઈ ઈસકા તજકિરા કરને લગે, ઈસ પર યે આયાત નાઝિલ

हुई) अल्लाह तआला का ईरशाह है: तुम उस वक्त अजाब के मुस्तहिक (हकदार) हो जाते जबके तुम अपनी ज़बानों से उस ज़बर को अेक दूसरे से नकल कर रहे थे और अपने मुँह से ऐसी बातें कह रहे थे जिनकी हकीकत का तुमको बिल्कुल धल्म न था और तुम उसको मामूली बात समझ रहे थे (कि इसमें कोई गुनाह नहीं है) हालांकि वो अल्लाह तआला के नज़दीक जणी सप्त बात थी. और जब तुमने उस जुहतान को सुना था तो उस जुहतान को सुनते ही यूँ क्यूँ न कहा के हमें तो ऐसी बात का ज़बान से निकालना भी मुनासिब नहीं, अल्लाह की पनाह! ये तो जणा जुहतान है. मुसलमानो! अल्लाह तआला तुमको नसीहत करते हैं के अगर तुम ईमान वाले हो तो आईन्दा (बाद में) फिर कभी ऐसी हरकत न करना (कि जगैर तहकीक (जाय) के गलत ज़बरें उठाते किरो). (सूरअे नूर)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ [النور: १२]

अल्लाह तआला ने ईमान वालों की अेक सिकत (भूषी) ये जयान इरमाई है: और वो जेहूदा (जेकार) बातों में शामिल नहीं होते और अगर ईत्तिफाकन जेहूदा मजलिसों के पास से गुज़रें तो संज्जदगी और शराफ़त के साथ गुज़र जाते हैं. (सूरअे कुरकान)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ﴾ [القصر: ००]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: और जब कोई जेहूदा बात सुनते हैं तो उससे मुँह फेर लेते हैं. (सूरअे कसस)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا أَعْلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ بِلَاغٍ﴾ [الحجرات: ११]

अल्लाह तआला का ईरशाह है: मुसलमानो! अगर कोई शरीर तुम्हारे पास कोई ज़बर लेकर आये (जिसमें किसी की शिकायत हो) तो उन ज़बर की जूज छानबीन कर लिया करो कहीं ऐसा न हो के

તુમ ઉસકી બાત પર એતિમાદ (ભરોસા) કરેક કિસી કૌમ કો નાદાની સે નુકસાન પહુંચા દો ફિર તુમ્હેં અપને કિયે પર પછતાના પળે. (સૂરએ હુજુરાત)

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدُنْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ [۱۸:۶]

અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ હે: ઈન્સાન જો ભી કોઈ લફઝ ઝબાન સે નિકાલતા હે તો ઉસકે પાસ એક ફરિશ્તા ઈન્તિઝાર મેં તય્યાર બેઠા હે (જો ઉસે ફીર ન લિખ લેતા હે). (સૂરએ કાફ)

અહાદીસે નબવિયા

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَحِبُّهُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، باب حديث من

حسن اسلام المرء تركه ما لا يحبه، رقم: ۲۳۱۷

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી કે ઈસ્લામ કી ખૂબી ઔર કમાલ યે હે કે વો ફુજૂલ કામો ઔર બાતોં કો છોળ દે. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: હદીસ શરીફ કા મતલબ યે હે કે બે-ઝરત બાતેં ન કરના ઔર ફુજૂલ મશગલોં (કામોં) સે બચના કમાલે ઈમાન કી નિશાની હે ઔર આદમી કે ઈસ્લામ કી રૌનક વઝીનત હે.

۲- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ. رواه البعاري، باب حفظ اللسان،

رقم: ૧૧૪૬

હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ મુઝે અપને દોનોં જબજોં ઔર દોનોં ટાંગોં કે દરમિયાન વાલે અઅઝા (ખીચ કે હિસ્સોં) કી ઝિમ્મેદારી દે દેં (કે વો

ઝબાન ઔર શર્મગાહ કો ગલત ઇસ્તેમાલ નહીં કરેગા) તો મેં ઉસકે લિયે જન્મત કી જિम्મેદારી દેતા હૂં. (બુખારી)

۳- عَنْ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَخْبِرْنِي بِأَمْرِ أَعْتَصِمُ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَلِكْ هَذَا وَآشِرْ إِلَى لِسَانِهِ.

رواه الطبرانی بإسنادين واحد معاجيد، مجمع الزوائد ۱/ ۳۶۱

હઝરત હારિસ બિન હિશામ રહિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અર્ઝ કિયા: મુઝે કોઈ એસી ચીઝ બતાદેં જિસે મૈં મઝબૂતી સે પકળે રહૂં, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને અપની ઝબાને મુબારક કી તરફ ઇશારા કરકે ફરમાયા: ઇસકો અપને કાબૂ મેં રખો. (તબરાની, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۴- عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ؟ قَالَ: فَسَكُوتُ أَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ قَالَ: هُوَ حِفْظُ اللِّسَانِ. رَوَاهُ

البیهقي ۱/ ۲۸۴

હઝરત અબૂ જહૈફા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને સહાબા સે પૂછા: અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક સબસે પસંદીદા અમલ કૌનસા હૈ? સબ ખામોશ રહે, કિસી ને કોઈ જવાબ ન દિયા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: સબસે ઝિયાદા સંદીદા અમલ ઝબાન કી હિફાઝત કરના હૈ. (બૈહકી)

۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَخْزُونَ مِنْ لِسَانِهِ.

رواه الطبرانی في الصغير والوسط وفيه داؤد بن هلال ذكره ابن أبي الحاتم ولم يذكر فيه ضعفه وبقية رجاله رجال الصحيح غير زهير

بن عباد وقلوبه جماعة، مجمع الزوائد ۱/ ۳۸۳

હઝરત અનસ બિન માલિક રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ

ફરમાયા: બંદા જબ તક અપની ઝબાન કી હિકાજત ન કરલે ઇમાન કી હકીકત કો હાસિલ નહીં કર સકતા. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۲- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا التَّجَاهُ؟
قَالَ: أَمْلِكُ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلَيْسَعُكَ بَيْتُكَ، وَأَبْلِكُ عَلَى خَطِيئَتِكَ.

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء في حفظ اللسان، رقم: ۲۴۰۶

હઝરત ઉકબા બિન આમિર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! નજાત હાસિલ કરને કા તરીકા કયા હે? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અપની ઝબાન કો કાબૂ મેં રખ્ખો, અપને ઘર મેં રહો (ફુઝૂલ બાહર ન ફિરો) ઔર અપને ગુનાહો પર રોચા કરો. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: અપની ઝબાન કો કાબૂ મેં રખને કા મતલબ યે હૈં કે ઈસકા ગલત ઈસ્તેમાલ ન હો, મસ્લન ગીબત કરના, યુગલી ખાના, બેહૂદા બાતેં કરના, બિલા ઝરૂરત બોલના, ગાલી દેના, ઈન્સાન યા જાનવર પર લઅનત કરના, શેઅરો શાઈરી મેં હર વક્ત લગે રેહના, મઝાક ઉખાના, રાઝ ઝાહિર કરના, ઝૂટા વાદા કરના, ઝૂટી કસમ ખાના, દો રંગ કી બાતેં કરના, બિલા વજહ કિસી કી તારીફ કરના ઔર બિલા વજહ સવાલાત કરના. (ઈતિહાફ)

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَشَرَّ مَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن صحيح، باب ما جاء في حفظ اللسان، رقم: ۲۴۰۹

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જિસકો અલ્લાહ તઆલા ને ઉન અઅઝા (જિસ્મ કે હિસ્સો) કી બુરાઈયો સે બચા લિયા જો દોનો જબળો ઔર ટાંગો કે દરમિયાન હૈં, યાની ઝબાન ઔર શર્મગાહ તો વો જન્નત મેં દાખિલ હોગા. (તિરમિઝી)

۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ

قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي، فَقَالَ (فِيمَا أَوْصَى بِهِ): وَاخْزُنْ لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّكَ بِذَلِكَ تَغْلِبُ الشَّيْطَانَ. (وہو بعض الحديث) رواہ ابو یوسف و فی اسنادہ

لیث بن ابی سلمہ و هو مدلس (و الحديث حسن كذا في الحاشية) مجمع فروع ۱/ ۲۹۲

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે એક શખ્સ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે પાસ આએ ઔર અર્જ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે વસિયત ફરમા દીજિયે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ચંદ વસિયતે ફરમાઈ જિનમેં સે એક યે હે કે અપની ઝબાન કો સિવાએ ખૈર (ભલાઈ) કે હર કિસ્મ કી બાત સે મહફૂઝ રખ્ખો, ઇસસે તુમ શૈતાન પર કાબૂ પા લોગે. (અબૂ યઅલા, મજમઉઝ-ઝવાઈદ)

۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ: إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكْفِّرُ اللِّسَانَ فَيَقُولُ: اتَّقِ اللَّهَ فَيُنَاثِمَانِ نَحْنُ بِكَ، فَإِنْ اسْتَقَمَّتْ اسْتَقَمَّتْ، وَإِنْ اغْوَجَّتْ اغْوَجَّتْنَا. رواه الترمذی، باب ما جاء في

حفظ اللسان، رقم: ۲۴۰۷

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: ઇન્સાન જબ સુબહ કરતા હે તો ઉસકે જિસ્મ કે તમામ અઅઝા ઝબાન સે નિહાયત આજિઝી કે સાથ કેહતે હેં કે તૂ હમારે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા સે ડર, કયુંકે હમારા મામલા તેરે હી સાથ (જુબા હુવા) હે. અગર તૂ સીધી રહેગી તો હમ ભી સીધે રહેંગે ઔર અગર તૂ ટેળ્હી હો ગઈ તો હમ ભી ટેળ્હે હો જાએંગે (ઔર ફિર ઇસકી સઝા ભુગતની પળેગી). (તિરમિઝી)

۱۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ، قَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ، وَسَمِعْتُ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ، قَالَ: الْقَمَمُ وَالْفَرْجُ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث

صحيح غريب، باب ما جاء في حسن الخلق، رقم: ۲۰۰۴

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુસે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા ગયા કે કિસ અમલ કી વજહ સે લોગ જન્મત મેં ઝિયાદા દાખિલ હોંગે? ઈરશાદ ફરમાયા: તકવા (અલ્લાહ તઆલા કા ડર) ઔર અચ્છે અખ્લાક (કિરદાર). ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા ગયા કે કિસ અમલ કી વજહ સે લોગ જહન્નમ મેં ઝિયાદા જાએંગે? ઈરશાદ ફરમાયા: મુંહ ઔર શર્મગાહ (કા ગલત ઈસ્તેમાલ). (તિરમિઝી)

II- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي عَمَلًا يَدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَدْ كَرَّ الْحَدِيثُ فِي أَمْرِهِ يَاهُ بِالْأَعْتَاقِ وَفَكَ الرُّقْبَةِ وَالْمِنْحَةِ وَغَيْرِ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ: فَإِنْ لَمْ تَطُقْ ذَلِكَ فَكُفَّ لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ - رواه البيهقي

૧૩૧/૬

હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુસા સે રિવાયત હૈ કે એક દેહાત કે રેહને વાલે (સહાબી) ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલુલ્લાહ! મુઝે એસા અમલ બતા દીજિયે જો મુઝે જન્મત મેં દાખિલ કરાદે? રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ચંદ આમાલ ઈરશાદ ફરમાએ જિસમેં ગુલામ કા આઝાદ કરના, કર્ઝદાર કો કર્ઝ કે બોઝ સે આઝાદ કરાના ઔર જાનવર કે દૂધ સે ફાઈદા ઉઠાને કે લિયે દૂસરે કો દેના થા. ઈસકે અલાવા દૂસરે કામ ભી બતલાએ. ફિર ઈરશાદ ફરમાયા: અગર યે ન હો સકે તો અપની ઝબાન કો ભલી બાત કે અલાવા બોલને સે રોકે રખો. (બેહકી)

III- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي، قَالَ: تَمْلِكُ يَدَكَ، قُلْتُ: فَمَاذَا أَمْلِكُ إِذَا لَمْ أَمْلِكْ يَدِي؟ قَالَ: تَمْلِكُ لِسَانَكَ، قُلْتُ: فَمَاذَا أَمْلِكُ إِذَا لَمْ أَمْلِكْ لِسَانِي؟ قَالَ: لَا تَبْسُطَ يَدَكَ إِلَّا إِلَى خَيْرٍ وَلَا تَقُلْ بِلسَانِكَ إِلَّا مَعْرُوفًا - رواه الطبراني

હજરત અસ્વદ બિન અસરમ રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે
 મૈને રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અર્જ કિયા: યા
 રસૂલલ્લાહ! મુઝે વસિયત ફરમા દીજિયે. ઈરશાદ ફરમાયા: અપને
 હાથ કો કાબૂ મેં રખ્ખો (કે ઈસસે કિસી કો તકલીફ ન પહુંચે) મૈને અર્જ
 કિયા: અગર મેરા હાથ હી મેરે કાબૂ મેં ન રહે તો ફિર ઔર કયા ચીઝ
 કાબૂ મેં રેહ સકતી હૈ? યાની હાથ તો મેરે કાબૂ મેં રેહ સકતા હૈ. ઈરશાદ
 ફરમાયા: અપની ઝબાન કો કાબૂ મેં રખ્ખો. મૈને અર્જ કિયા: અગર મેરી
 ઝબાન હી મેરે કાબૂ મેં ન રહે તો ફિર ઔર કયા ચીઝ કાબૂ મેં રેહ સકતી
 હૈ? યાની ઝબાન તો મેરે કાબૂ મેં રેહ સકતી હૈ. ઈરશાદ ફરમાયા: તો
 ફિર તુમ અપને હાથ કો ભલે કામ કે લિયે હી બજાઓ ઔર અપની
 ઝબાન સે ભલી બાત હી કહો. (તબરાની, મજમુઅ-ઝવાઈદ)

۱۳- عَنْ أَسْلَمَ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِطْلَعَ عَلَى
 أَبِي بَكْرٍ وَهُوَ يَمْدُ لِسَانَهُ قَالَ: مَا تَصْنَعُ يَا خَلِيفَةَ رَسُولِ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ
 هَذَا الَّذِي أُرْوَدُ فِي الْمَوَارِدِ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ
 مِنَ الْجَسَدِ إِلَّا يَشْكُو ذَرْبَ اللِّسَانِ عَلَى حَدِيثِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ ۱/۲۴۴

હજરત અસ્લમ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે હજરત
 ઉમર રદિયલ્લાહુ અન્હુ કી નજર હજરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ અન્હુ
 પર પળી તો (દેખા કે) હજરત અબૂ બકર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
 અપની ઝબાન કો ખીચ રહે હૈં. હજરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ
 ને પૂછા: અલ્લાહ કે રસૂલ કે ખલીફા! આપ યે કયા કર રહે હૈં? ઈરશાદ
 ફરમાયા: યહી ઝબાન મુઝે હલાકત (બરબાદી) કી જગહોં મેં લે આઈ
 હૈ. રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા થા કે
 જિસ્મ કા કોઈ હિસ્સા એસા નહીં હૈ જો ઝબાન કી બદગોઈ (બુરા ભલા
 કેહને) ઔર તેઝી કી શિકાયત ન કરતા હો. (બૈહકી)

۱۴- عَنْ حَدِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا ذَرْبَ اللِّسَانِ عَلَى أَهْلِي
 فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ خَشِيتُ أَنْ يَدْخُلَنِي لِسَانِي النَّارَ قَالَ: فَإِنَّ
 أَنْتَ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ؟ إِنِّي لَا مُسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ رَوَاهُ أَحْمَدُ ۵/۳۹۷

હઝરત હુઝૈફ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં: મેરી ઝબાન મેરે ઘર વાલોં પર બહુત ચલતી થી યાની મૈં ઉનકો બહુત બુરા બલા કેહતા થા. મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે ડર હૈ કે મેરી ઝબાન મુઝકો જહન્નમ મેં દાખિલ કર દેગી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ફિર ઈસ્તિગફાર કહાં ગયા? (યાની ઈસ્તિગફાર કયૂં નહીં કરતે જિસસે તુમહારી ઝબાન કી ઈસ્લાહ હો જાએ). મૈં તો દિન મેં ૧૦૦ મરતબા ઈસ્તિગફાર કરતા હૂં. (મુસ્નદે અહમદ).

۱۵- عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّكُمْ

أَفْرَأَى وَأَشْأَمَهُ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ. رَوَاهُ الطِّرَافِيُّ وَرِجَالُهُ. حَالُ الصَّحِيحِ، مَحْمَدُ

الرُّوَاقِدُ ۱/ ۳۸

હઝરત અબૂ અદી બિન હાતિમ રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી કી નેક બખ્તી ઔર બદ-બખ્તી (ખુશ-કિસ્મતી ઔર બદ-કિસ્મતી) ઉસકે દોનોં જબજોં કે દરમિયાન હૈ. યાની ઝબાન કા સહીહ ઈસ્તેમાલ નેક બખ્તી ઔર ગલત ઈસ્તેમાલ બદ-બખ્તી કા ઝરિયા હૈ. (તબરાની, મજમૂઅઝ-ઝવાઈદ)

۱۶- عَنِ الْحَسَنِ رَجَمَهُ اللَّهُ يَقُولُ: بَلَّغْنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَجِمَ اللَّهُ

عَبْدًا أَتَاكُمْ فَعِيمًا أَوْ سَكَّتَ فَمُسْلِمًا. رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ ۴/ ۲۴۱

હઝરત હસન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં: હમૈં યે હદીસ પહુંચી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદા પર રહમ ફરમાએ જો અચ્છી બાત કરે ઔર દુનિયા વ આખિરત મેં ઉસકા ફાઈદા ઉઠાએ યા ખામોશ રહે ઔર ઝબાન કી લગઝિશોં (ગુનાહોં) સે બચ જાએ. (બૈહકી)

۱۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ

صَمَتَ نَجَا. رَوَاهُ الْتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، بَابُ مَنْ كَانَ يَلْمِ مِنْ بَالِهِ

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો ચુપ રહા વો નજાત પા ગયા. (તિરમિઝી)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જિસ શખ્સ ને બુરી ઔર ફુજૂલ બાતો સે ઝબાન કો રોકે રખ્યા ઉસે દુનિયા ઔર આખિરત કી બહુત સી આફતો, મુસીબતો ઔર નુકસાનાત સે નજાત મિલ ગઈ કયુંકે આમ તૌર પર ઈન્સાન જિન આફતો મેં મુખ્તિલા હોતા હૈ ઉનમેં સે અકસર કા ઝરિયા ઝબાન હી હોતી હૈ. (મિરકાત)

۱۸- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَجَدْتُهُ فِي الْمَسْجِدِ مُغْتَبِئًا بِكِسَاءٍ أَسْوَدَ وَخَذَهُ فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ مَا هَذِهِ الْوَحْدَةُ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: الْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السُّوءِ وَالْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ وَإِمْلَاءُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ السُّكُوتِ وَالسُّكُوتُ خَيْرٌ مِنْ إِمْلَاءِ الشَّرِّ. رواه البيهقي ۴/۲۵۰

હઝરત ઈમરાન બિન હત્તાન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ સે રિવાયત હૈ કે મૈં હઝરત અબૂઝર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા તો મૈંને ઉનકો મસ્જિદ મેં ઈસ હાલત મેં દેખા કે એક કાલી કમલી લપેટે હુવે અકેલે બૈઠે હૈં. મૈંને અઝ ક્રિયા: અબૂઝર! યે તન્હાઈ ઔર યકસૂઈ કેસી હૈ? યાની આપને બિલ્કુલ અકેલે ઔર સબસે અલગ થલગ રેહના કયું ઈખ્તિયાર ફરમાયા હૈ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: બુરે સાથી કે સાથ બૈઠને સે અકેલે રેહના અચ્છા હૈ ઔર અચ્છે સાથી કે સાથ બૈઠના તન્હાઈ સે બેહતર હૈ. ઔર કિસી કો અચ્છી બાતે બતાના ખામોશી સે બેહતર હૈ ઔર બુરી બાતે બતાને સે બેહતર ખામોશ રેહના હૈ. (બૈહકી)

۱۹- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي، فَلَذَكَرَ نَحْدِيثَ يَطْوِي لَهُ إِلَى أَنْ قَالَ: عَلَيْكَ بِطَوْلِ الصَّمْتِ فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ، قُلْتُ:

رَدْنِي، قَالَ: إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ وَ يَذْهَبُ

بَنُورُ الْوُجْهِ (وَحَرَمُصِ الْحَدِيثِ) رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ ٢٤٧/٤

उजरत अबूजर रहियल्लाहु तआला अन्हु फरमाते हैं के मैं
 रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम की भिदमत में छाजिर हुवा
 और अर्ज किया: या रसूलुल्लाह! मुझे वसियत फरमा दीजिये। आप
 सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने फरमाया: जियादा वक्त जामोश रहा
 करो (कि जिला जरूरत कोई बात न हो) ये बात शैतान को दूर करती है
 और दीन के कामों में मददगार होती है। उजरत अबूजर रहियल्लाहु
 तआला अन्हु फरमाते हैं: मैंने अर्ज किया: मुझे कुछ और वसियत
 फरमाइये। आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने धरशाह फरमाया:
 जियादा उंसने से जयते रेहना कयुंके ये आदत दिल को मुर्दा कर देती है
 और येहरे के नूर को जल्म कर देती है। (बैहकी)

٢٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَقِيَ أَبَادُرَ فَقَالَ: يَا أَبَادُرُ! أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى خَصْلَتَيْنِ هُمَا أَخَفُّ عَلَى الظَّهِيرِ وَأَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ غَيْرِهِمَا؟ قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: عَلَيْكَ بِحَسَنِ الْخُلُقِ وَطَوْلِ الصَّمْتِ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا، (الحدیث)

رواه البيهقي ٤١٢/٤

હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ
 સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા
 અન્હુ સે મુલાકાત હુઈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ
 ફરમાયા: અબૂઝર! કયા મૈં તુમ્હેં એસી દો ખસ્લતેં (આદતેં) ન બતા દૂં
 જિન પર અમલ કરના બહુત આસાન હૈં ઓર આમાલ કે તરાજૂ મૈં દૂસરે
 આમાલ કી બનિરબત ઝિયાદા ભારી હૈં? અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા
 અન્હુ ને અર્જ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ઝરૂર બતલા દીજિયે. આપ
 સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અચ્છે અખ્લાક ઓર
 ઝિયાદા ખામોશ રેહને કી આદત બનાલો. કસમ હૈં ઉસ ઝાત કી જિસકે
 કબ્જા મેં મુહમ્મદ કી જાન હૈં, તમામ મખ્લૂકાત કે આમાલ મૈં ઈન દો

અમલો જે સે અચ્છે કોઈ અમલ નહીં. (બેહકી)

۲۱- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَكُلُ مَا تَكَلَّمُ بِهِ يَكُتَبُ عَلَيْنَا؟ فَقَالَ: تَكَلُّكَ أَمْرٌ، وَهَلْ يَكُتَبُ النَّاسُ عَلَى مَنَاجِرِهِمْ فِي النَّارِ إِلَّا خَصًا يَذُوبُ بَنِيهِمْ، إِنَّكَ لَنْ تَرَأَى سَالِمًا مَا سَكَّتْ فَإِذَا تَكَلَّمْتَ كُتِبَ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ قُلْتُ: رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِإِختصار من قوله: إِنَّكَ لَنْ تَرَأَى إِلَى آخِرِهِ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ بِإِسنادين و رجال أحدهما ثقات، مجمع الزوائد، ۱/ ۵۳۸

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ સે પૂછા: જો ખાત ભી હમ કરતે હૈ કયા યે સબ હમારે આમાલનામા મૈં લિખ્ખી જાતી હૈં (ઓર કયા ઈન પર ભી પકળ હોગી?) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: તુઝકો તેરી માં રોએ! (અચ્છી તરહ જાન લોકે) લોગોં કો નાક કે બલ દોઝખ મૈં ગિરાને વાલી ઉનકી ઝબાન હી કી બુરી ખાતે હોંગી. ઔર જબ તક તુમ ખામોશ રહોગે (ઝબાન કી આફત સે) બચે રહોગે ઔર જબ કોઈ ખાત કરોગે તો તુમહારે લિયે અજર યા ગુનાહ લિખ્ખા જાએગા. (તબરાની, મઝમઉઝ-ઝવાઈદ)

ફાઈદા: “તુઝકો તેરી માં રોએ” અરબી મુહાવરા કે મુતાબિક યે પ્યાર કા કલિમા હૈ, બદ-દુઆ નહીં હૈ.

۲۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: أَكْثَرُ خَطَايَا ابْنِ آدَمَ فِي لِسَانِهِ (وَمِنْ طَرَفٍ مِنَ الْحَدِيثِ) رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحُ، مجمع الزوائد، ۱/ ۵۳۸

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: ઈ-સાન કી અકસર ગલ્તિયાં ઉસકી ઝબાન સે હોતી હૈં. (તબરાની, મઝમઉઝ-ઝવાઈદ)

۲۳- عَنْ أُمِّةِ ابْنَةِ أَبِي الْحَكَمِ الْغِفَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهُ ﷻ يَقُولُ: إِنَّ الرُّجُلَ لَيَذْنُو مِنَ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا قَيْدٌ
فِرَاعٌ فَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ فَيَتَبَاعَدُ مِنْهَا أَبْعَدُ مِنْ صَنْعَاءَ. رواه أحمد ورجال
رجال الصحيح غير محمد بن إسحاق وقد وثق، مجمع الزوائد ١٠/٢٣٣

उजरत अबुल-उकम की साहबजादी की बांटी (बेटी की
भादिमा) रहियल्लाहु अन्हा फरमाती हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: ओक शप्स जन्नत के
ईतने करीब हो जाता है के उसके और जन्नत के दरमियान ओक डाय का
झस्वा रेह जाता है, फिर कोई ऐसा ढोल ढोल देता है जिसकी वजह से
जन्नत से उससे भी ज़ियादा दूर हो जाता है जितना मदीना से (यमन
का शहर) सन्ना दूर है. (मुस्नदे अहमद, मजमूअ-उवाईद)

٢٣- عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ
رِضْوَانِ اللَّهِ مَا يَطْنُ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ
يَلْقَاهُ، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ مَا يَطْنُ أَنْ تَبْلُغَ مَا
بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ. رواه الترمذی وقال: هذا
حديث حسن صحيح، باب ما جاء في قلة الكلام، رقم: ٢٣١٩

उजरत बिलाल बिन हारिस मुज़नी रहियल्लाहु तआला
अन्हु फरमाते हैं के मैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये
ईरशाह फरमाते हुवे सुना: तुममें से कोई शप्स अल्लाह तआला को
पुश करने वाली ऐसी बात केह देता है जिसको वो बहुत ज़ियादा अहम
नहीं समझता लेकिन उस बात की वजह से अल्लाह तआला कयामत
तक के लिये उससे राजी होने का फैसला फरमा देते हैं. और तुममें से कोई
शप्स अल्लाह तआला को नाराज़ करने वाली ऐसी बात केह देता है
जिसको वो बहुत ज़ियादा अहम नहीं समझता लेकिन उस बात की
वजह से अल्लाह तआला कयामत तक के लिये उससे नाराज़ होने का
फैसला फरमा देते हैं. (तिरमिज़ी)

۲۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَرْفَعُهُ قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرِيدُ بِهَا نَاسًا إِلَّا لِيُضْحِكَ بِهَا الْقَوْمَ فَإِنَّهُ لَيَقَعُ مِنْهَا أَبْعَدُ مِنَ السَّمَاءِ. رواه أحمد ۳۸/۲

હજરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી સિફ લોગોં કો હંસાને કે લિયે કોઈ ઐસી બાત કેહ દેતા હે જિસમેં કોઈ હરજ નહીં સમજતા લેકિન ઉસકી વજહ સે જહન્નમ મેં ઝમીન આસમાન કે દરમિયાની (બીચ કે) ફરસ્તા સે ભી ઝિયાદા ગેહરાઈ મેં પહુંચ જાતા હે. (મુસ્નદ અહમદ)

۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ, وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ. رواه البخاري، باب حفظ اللسان، رقم: ۶۴۷۸

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: બંદા અલ્લાહ તઆલા કી રજામંદી કી કોઈ ઐસી બાત કેહ દેતા હે જિસકો વો અહમ ભી નહીં સમજતા લેકિન ઉસકી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે દરજાત ખુલંદ ફરમા દેતે હૈં ઔર બંદા અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી કી કોઈ ઐસી બાત કેહ દેતા હે જિસકી વો પરવાહ ભી નહીં કરતા લેકિન ઉસકી વજહ સે જહન્નમ મેં ગિર જાતા હે. (ખુખારી).

۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَيْنُ مَا فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ أَبْعَدُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواه مسلم، باب حفظ اللسان، رقم: ۷۴۸۲

હજરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અનુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા:

બંદા કબી બે સોચે સમજે કોઈ એસી બાત કેહ દેતા હૈ જિસકી વજહ સે મશરિક વ મગરિબ (પૂરબ ઓર પશ્ચિમ) કે દરમિયાની ફાસ્લા સે ભી ઝિયાદા દૂર દોઝખ (જહન્નમ) મેં જાગિરતા હૈ. (મુસ્લિમ)

۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَىٰ بِهَا بَأْسًا يَهْوِي بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب، باب ما جاء من تكلم بالكلمة. رقم:

૨૩૧૬

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ઈન્સાન કોઈ બાત કેહ દેતા હૈ ઓર ઉસકે કેહને મેં કોઈ હરજ નહીં સમજતા લેકિન ઉસકી વજહ સે જહન્નમ મેં ૭૦ સાલ કી મસાફત (ફાસ્લ) કે બરાબર (નીચે) ગિર જાતા હૈ. (તિરમિઝી)

۲۹- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَقَدْ أَمَرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ فَإِنَّ الْجَوَّازَ هُوَ غَيْرٌ. رواه ابوداؤد. باب ما جاء في التشدق في الكلام. رقم: ૫૦૦૮

હઝરત અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા ફરમાતે હૈં કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: મુજે મુખ્તસર (થોળી) બાત કરને કા હુકમ દિયા ગયા હૈ કયુંકે મુખ્તસર બાત કરના હી બેહતર હૈ. (અબૂ દાઉદ)

૩૦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ. (الحديث) رواه البخاری، باب حفظ اللسان. رقم: ૬૬૪૦

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો અલ્લાહ તઆલા પર ઓર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હો

ઉસકો યાહિયે કે ખૈર કી (બલી) બાત કહે યા ખામોશ રહે. (બુખારી)

۳۱- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: كَلَامُ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ، أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ. رَوَاهُ

الترمذی وقال: هذا حديث حسن غريب. باب منه حديث كل كلام ابن آدم عليه لا له.

المجامع الصحيح لسنن ترمذی، رقم: ۲۴۱۲

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કી જૌજઅે મુહતરમા (બીવી) હઝરત ઉમ્મે હબીબા રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: નેકી કા હુકમ કરને યા બુરાઈ સે રોકને યા અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર કરને કે અલાવા ઈન્સાન કી તમામ બાતેં ઉસ પર વબાલ હૈં યાની પકળ કા ઝરિયા હૈં. (તિરમિઝી)

۳۲- عَنْ ابْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تُكْثِرِ الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ

لِلْقَلْبِ، وَإِنْ أَبْعَدَ النَّاسُ مِنَ اللَّهِ الْقَلْبَ الْقَاسِي. رَوَاهُ الترمذی وقال: هذا

حديث حسن غريب. باب منه النهي عن كثرة الكلام الا بذكر الله. رقم: ۲۴۱۱

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રહિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર કે અલાવા ઝિયાદા બાતેં ન ક્રિયા કરો, કયુંકે ઈસસે દિલ મેં સખ્તી (ઔર બેહિસી) પૈદા હોતી હૈં ઔર લોગોં મેં અલ્લાહ તઆલા સે ઝિયાદા દૂર વો આદમી હૈં જિસકા દિલ સખ્ત હો. (તિરમિઝી)

۳۳- عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِيلَ وَقَالَ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ. رَوَاهُ

البيهاقی، باب قول الله: من روجل لا يسألون الناس العافاة. رقم: ۴۷۷

હઝરત મુગીરા બિન શુઅબા રહિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે

مैंने रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को ये ईरशाह फरमाते हुवे सुना: अल्लाह तआला ने तुम्हारे लिये तीन चीजों को नापसंद फरमाया है। अक (बेफाईदा) धंधर धंधर की बातें करना, दूसरे माल को जामे (बरबाद) करना, तीसरे ज़ियादा सवालात करना। (बुખारी)

۳۴- عَنْ عَمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا، كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ. رواه ابو داؤد، باب فی ذی

الرجلين، رقم: ۴۸۷۳

इजरत अम्मार रहियल्लाहु तआला अन्हु रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: दुनिया में जिस शम्स के दो रुप हों (यानी मुनाफ़िक़ की तरह मुप्तलिक़ लोगों से मुप्तलिक़ क़िस्म की बातें करे) तो क़्यामत के दिन उसके मुँह में आग़ की दो ज़बानें होंगी। (अबू दाउद)

۳۵- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَأْرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُزْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ: آمِنٌ بِاللَّهِ وَ قُلٌ خَيْرًا، يُكْتَبُ لَكَ وَ لَا تَقُلُ شَرًّا فَيُكْتَبُ عَلَيْكَ. رواه الطبرانی فی الاوسط، مجمع الزوائد ۱۰/۵۲۹

इजरत मुआज़ रहियल्लाहु तआला अन्हु ने अर्ज़ किया: या रसूलल्लाह! मुझे ऐसा अमल बता दीजिये जो मुझे ज़न्नत में दाख़िल करदे। आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: अल्लाह तआला पर ईमान लाओ और भली बात क़हो, तुम्हारे लिये अज़र लिख़्ना ज़ाओगा और बुरी बात न क़हो, तुम्हारे लिये गुनाह लिख़्ना ज़ाओगा। (तबरानी, मज़मूअ-जवाइद)

۳۶- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَبِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: وَنِيلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ فَيُكْذِبُ، وَنِيلٌ لَهُ وَنِيلٌ لَهُ.

رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن، باب ما جاء من تكلم بالكلمة ليضحك الناس، رقم:

۲۳۱۵

इजरत मुआविया बिन ह़ि़श रहियल्लाहु अन्हु फरमाते हैं के

મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: ઉસ શખ્સ કે લિયે બરબાદી હૈ જો લોગોં કો હંસાને કે લિયે જૂટ બોલે. ઉસકે લિયે તબાહી હૈ, ઉસકે લિયે તબાહી હૈ. (તિરમિઝી)

૩૮- عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلِكُ مِثْلَ مَنْ تَنَزَّاهُ مَا جَاءَ بِهِ. رواه الترمذی وقال: هذا حديث حسن جيد غريب، باب ما جاء في الصدق والكذب، رقم: ૧૯૭૨.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: જબ બંદા જૂટ બોલતા હૈ તો ફરિશ્તા ઉસકે જૂટ કી બદબૂ કી વજહ સે એક મીલ દૂર ચલા જાતા હૈ. (તિરમિઝી)

૩૮- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدٍ الْحَضْرَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كَثُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ. رواه أبو حنيفة، باب في المعاني، رقم: ૧૯૭૧.

હઝરત સુફ્યાન બિન અસીદ હઝરમી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈ કે મૈને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઇરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: યે બહુત બળી ખિયાનત (ધોકા) હૈ કે તુમ અપને ભાઈ સે કોઈ જૂટી બાત બયાન કરો છાલાંકે વો તુમ્હારી ઉસ બાત કો સચ્ચા સમઝતા હો. (અબૂ દાઉદ)

ફાઈદા: મતલબ યે હૈ કે જૂટ અગરચે બહુત સંગીન ગુનાહ હૈ લેકિન બાઝ સૂરતોં મૈં ઉસકી સંગીની ઔર ભી ઝિયાદા બળ્હ જાતી હૈ. ઉનમૈં સે એક સૂરત યે ભી હૈ કે એક શખ્સ તુમ પર પૂરા એતિમાદ (ભરોસા) કરે ઔર તુમ ઉસકે એતિમાદ સે નાજાઈઝ ફાઈદા ઉઠાકર ઉસસે જૂટ બોલો ઔર ઉસકો ધોકા દો.

૩૯- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يُطْبِعُ الْمُؤْمِنَ عَلَى الْخَلَالِ كُلِّهَا إِلَّا الْخِيَانَةَ وَالْكَذِبَ. رواه أحمد، رقم: ૨૦૨/૫.

હઝરત અબૂ ઉમામા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે

हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: मोमिन में पैदाईशी तौर पर सारी ખસ્લતें (आदतें) हो सकती हैं (ज्वाह अख्शी हों या बुरी) अल्लत्ता भिया नत (धोका, बे-ईमानी) और जूट की (बुरी) आदत नहीं हो सकती. (मुस्नद अहमद)

۴۰- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُلَيْمٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيْكُونُ الْمُؤْمِنُ جَبَانًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ، لَقِيلَ لَهُ أَيْكُونُ الْمُؤْمِنُ بَغِيلاً؟ فَقَالَ: نَعَمْ، لَقِيلَ لَهُ أَيْكُونُ الْمُؤْمِنُ كَذَابًا؟ قَالَ: لَا. رواه الإمام مالك في الموطأ، مساجد
العسقلان والكذب، ص ۷۴۲

इजरत सफ्वान बिन मुलैम रहमतुल्लाहि अलैहि फरमाते हैं के रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम से पूछा गया: क्या मोमिन बुज्जदिल हो सकता है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: हो सकता है. फिर पूछा गया: क्या बग़ील (कंजूस) हो सकता है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: हो सकता है. फिर पूछा गया: क्या झूठा हो सकता है? आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: झूठा नहीं हो सकता. (मुवत्ता)

۴۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: تَقَبَّلُوا لِي سِتًّا، اتَّقَبَّلْ لَكُمْ بِالْجَنَّةِ قَالُوا: مَا هِيَ؟ قَالَ: إِذَا حَدَّثْتَ أَحَدَكُمْ فَلَا يَكْذِبُ، وَإِذَا وَعَدَ فَلَا يُخْلِفُ، وَإِذَا اتَّعَمَ فَلَا يَغْنُ، وَغَضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ. رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح إلا أن يزيد بن سنان لم يسمع من أنس، وفي الحاشية: رواه أبو يعلى وفيه سعيد أو سعد بن سنان وليس فيه يزيد بن سنان وهو حسن الحديث، مجمع الزوائد ۱/ ۵۶۱

इजरत अनस बिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्हु से रिवायत है के नबिये करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने ईरशाह फरमाया: तुम लोग अपने बारे में मुझे ६ चीजों की ज़मानत दे दो मैं तुम्हारे लिये जन्नत की ज़िम्मेदारी लेता हूँ. (१) जब तुममें से कोई

બોલે તો જૂટ ન બોલે (૨) જબ વાદા કરે તો વાદા ખિલાફી ન કરે (૩) જબ કિસી કે પાસ અમાનત રખ્ખી જાએ તો ખિયાનત ન કરે (૪) અપની નિગાહો (નજરો) કો નીચે રખ્ખો યાની જિન ચીજો કો દેખને સે મના ફરમાયા ગયા હૈ ઉન પર નજર ન પળે (૫) અપને હાથો કો (નાહક મારને વગૈરા સે) રોકે રખ્ખો (૬) અપની શર્મગાહ કી હિફાઝત કરો. (અબૂ યઅલા, મજમૂઝ-ઝવાઈદ)

۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا. رواه مسلم باب قبح الكذب رقم: ۶۶۳۷

હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: ખિલા શુબહ (બેશક) સય બોલના નેકી કે રાસ્તા પર ડાલ દેતા હૈ ઔર નેકી જન્નત તક પહુંચા દેતી હૈ. આદમી સય બોલતા રેહતા હૈ યહાં તક કે ઉસે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં સિદીક (બહુત સચ્ચા) લિખ દિયા જાતા હૈ. ખિલા શુબહ જૂટ બુરાઈ કે રાસ્તે પર ડાલ દેતા હૈ ઔર બુરાઈ ઉસકો દોઝખ તક પહુંચા દેતી હૈ. આદમી જૂટ બોલતા રેહતા હૈ યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસે કઝાબ (બહુત જૂટા) લિખ દિયા જાતા હૈ. (મુસ્લિમ)

۳۳- عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. رواه مسلم، باب النهي عن الحديث بكل ما سمع، رقم: ۷

હઝરત હફસ બિન આસિમ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી કે જૂટા હોને કે લિયે યહી કાફી હૈ કે વો જો કુછ સુને ઉસે (બગૈર તહકીક) કે બયાન કરે. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા: મતલબ એ છે કે કિસી સુની સુનાઈ ખાત કો બગૈર તહકીક કે (બિના જાંચે પરખે) બયાન કરના ભી એક દર્જા કા જૂટ છે જિસકી વજહ સે લોગોં કા ઉસ આદમી પર સે એતિમાદ ઉઠ જાતા હૈ.

۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. رواه أبو داود، باب التشديد في الكذب، رقم: ۴۹۹۲

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબિયે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: આદમી કે ગુનેહગાર હોને કે લિયે યહી કાફી હૈં કે વો હર સુની સુનાઈ ખાત કો બગૈર તહકીક કે બયાન કરે. (અબૂ દાઉદ)

۳۵- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: وَبِذَلِكَ قَطَعْتَ عُنُقَ أَخِيكَ- فَلَا تَأْ- مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَا دَحَا لَا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ: أَحْسِبْ لَنَا وَاللَّهِ حَسِيبَةً، وَلَا أَرْكَبُ عَلَى اللَّهِ أَحَدًا، إِنْ كَانَ يَعْلَمُ. رواه البخاري، باب ما جاء في قول الرجل لرجل: وبذلك قطعك، رقم: ۶۱۶۲

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન અબૂ બકરહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કે સામને એક શખ્સ ને દૂસરે આદમી કી તારીફ કી (ઔર જિસકી તારીફ કી જા રહી થી વો ભી વહાં મૌજૂદ થા) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઇરશાદ ફરમાયા: અફસોસ હૈં તુમ પર, તુમને અપને ભાઈ કી ગરદન તોળ દી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને યે ખાત તીન મરતબા ઇરશાદ ફરમાઈ (ફિર ફરમાયા કે) અગર તુમમેં સે કોઈ શખ્સ કિસી કી તારીફ કરના હી ઝરૂરી સમજે ઔર ઉસકો યકીન ભી હો કે વો અચ્છા આદમી હૈં ફિર ભી યૂં કહે કે કુલાં આદમી કો મૈં અચ્છા સમજતા હૂં, અલ્લાહ તઆલા હી ઉસકા હિસાબ લેને વાલે હૈં (ઔર વહી ઉસકો હકીકત મેં જાનને વાલે હૈં કે અચ્છા હૈં યા બુરા) મૈં તો અલ્લાહ તઆલા કે સામને કિસી કી તારીફ યકીન કે સાથ નહીં કરતા. (બુખારી)

۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: كُلُّ

أَمْتِي مَعَايَ إِلَّا الْمُجَاهِرَيْنِ، وَإِنْ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ
عَمَلًا، ثُمَّ يُضِيحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ فَيَقُولُ: يَا فَلَانُ عَمِلْتَ الْبَارِحَةَ كَذَا
وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتَرُهُ وَبُذُو يُضِيحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ. رواه البخاري، باب

ستر المؤمن على نفسه، رقم: ٦٠٦٩

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે
મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે
હુવે સુના: મેરી સારી ઉમ્મત માફી કે કાબિલ હૈં સિવાએ ઉન લોગોં કે જો
ખુલ્લમ ખુલ્લા ગુનાહ કરને વાલે હોંગે. ઓર ખુલ્લમ ખુલ્લા ગુનાહ
કરને મેં યે બી શામિલ હૈં કે આદમી રાત મેં કોઈ ખુરા કામ કરે ઓર ફિર
સુબહ કો બાવજૂદ ઈસ બાત કે કે અલ્લાહ તઆલા ને ઉસકે ગુનાહ પર
પર્દા ડાલ દિયા (ઉસે લોગોં પર ઝાહિર ન હોને દિયા) વો કહે: કુલાને!
મૈંને ગુઝિશ્તા (પિછલી) રાત કુલાં કુલાં (ગલત) કામ કિયા થા. હાલાંકે
ઉસને રાત ઈસ તરહ ગુઝારી થી કે ઉસકે રબ ને ઉસકી પર્દા-પોશી કર દી
થી ઓર યે સુબહ કો વો પર્દા હટા રહા હૈ જો (રાત) અલ્લાહ તઆલા ને
ઉસ પર ડાલ દિયા થા. (બુખારી)

٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَالَ
الرَّجُلُ: هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلُكُهُمْ. رواه مسلم، باب النهي عن قول هلك

الناس، رقم: ٦٦٨٣

હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સે રિવાયત હૈં કે
રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ ને ઈરશાદ ફરમાયા: અગર
કોઈ શખ્સ યે કહે કે લોગ તબાહ હો ગએ તો વો શખ્સ ઉનમેં સબસે
ઝિયાદા તબાહ હોને વાલા હૈં (કયુંકે યે કેહને વાલા દૂસરોં કો હકીર
સમજને કી વજહ સે તકબ્બુર (ધમંડ) કે ગુનાહ મેં મુખ્તિલા હૈં).
(મુસ્લિમ)

٣٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَوَلَّى رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي لَقَاءَ
بَعْضِ رَجُلًا: أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْ لَا تَذَرْنِي، فَعَلَّمَهُ

تَكَلَّمُ فِيمَا لَا يَنْبَغُ لَهُ أَوْ يَحِلَّ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ . رواه الترمذی و قال : هذا حديث

غريب ، باب حديث من حسن اسلام المرء رقم : ۲۲۱۶

उत्तरत अनस भिन मालिक रदियल्लाहु तआला अन्दु
करमाते हैं के सहाभा में से अक शप्स का छिन्तिकाल हो गया तो दूसरे
शप्स ने (मरहूम को मुजातिब करके) कहा: तुम्हें जन्नत की बशारत
(पुश-बबरी) हो. आप सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ने उस शप्स से
छरशाह करमाया: ये बात तुम किस तरह केह रहे हो जबके हकीकते-
हाल का तुम्हें छलम नहीं है. हो सकता है के छस शप्स ने कोछ औसी बात
कही हो जो बे-छाछ हो या किसी औसी चीज में जुबल (कंजूसी) किया
हो जो छिये जाने के बावजूद कम नहीं छोती (मक्सन छलम का सिजाना
या कोछ चीज आरियतन (छधार) देना या अल्लाह तआला की
मरजियात में माल का भर्य करना के ये छलम और माल को कम नहीं
करता). (तिरमिजी)

छाछदा: छदीस शरीफ का मतलब ये है के किसी के जन्नती छोने
का छुकम लगाने की जुरअत (छिम्मत) नहीं करनी याछिये, अल्लमता
आमाले सालिहा (नेक आमाल) की वजह से छम्मीह रजनी याछिये.

۴۹- عَنْ حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: كَانَ شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي
سَفَرٍ قَتَلَ مَنْرَلاً فَقَالَ لِغُلَامِهِ: اتَّيْنَا بِالسُّفْرَةِ نَعْبَثُ بِهَا، فَأَتَكْرَثُ عَلَيْهِ،
فَقَالَ: مَا تَكَلَّمْتُ بِكَلِمَةٍ مُنْذُ اسَلَّمْتُ إِلَّا وَأَنَا أَخْطِمُهَا وَأَرْمُهَا غَيْرَ
كَلِمَتِي هَذِهِ فَلَا تَحْفَظْهَا عَلَيَّ وَاحْفَظْهَا مَا أَقُولُ لَكُمْ: سَمِعْتُ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا كَنَزَ النَّاسُ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ فَأَكْبِزُوا هَؤُلَاءِ
الْكَلِمَاتِ، أَلَلَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّباتَ فِي الْأَمْرِ، وَالْعَزِيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ،
وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ حُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ قَلْبًا
سَلِيمًا، وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَأَعُوذُ بِكَ
مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ أَنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ . نسیرین

હજરત હસ્સાન બિન અતિય્યા રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાતે હૈં કે હજરત શદાદ બિન ઔસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એક સફર મેં થે. એક જગહ પળાઓ ડાલા ઔર અપને ગુલામ સે કહા: દસ્તરખ્વાન લાઓ તાકે કુછ શુગલ (કામ) રહે. (હજરત હસ્સાન ફરમાતે હૈં) મેરે લિયે ઉનકી યે બાત અજીબ થી. ફિર ઉન્હોંને ઈરશાદ ફરમાયા: મેં જબ સે મુસલમાન હુવા હૂં જો બાત ભી મૈંને કહી હમેશા સોચ સમજ કર હી કહી (બસ આજ ચૂક હો ગઈ) ઈસ બાત કો યાદ ન રખના બલ્કે અબ જો મેં તુમ સે કહૂંગા ઉસે યાદ રખના. મૈંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ કો યે ઈરશાદ ફરમાતે હુવે સુના: લોગ જબ સોને ઔર ચાંદી કા ખજાના જમા કરને લગ જાએ તો તુમ ઈન કલિમાત કો ખજાના બના લેના યાની ઈન્હેં કસરત સે (બહુત ઝિયાદા) પળહતે રેહના:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ الثَّابَاتِ فِی الْاَمْرِ، وَالْعَزِیْمَةَ عَلٰی الرُّشْدِ،
وَاَسْئَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ، وَاَسْئَلُكَ حُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَاَسْئَلُكَ قَلْبًا
سَلِیْمًا، وَاَسْئَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا، وَاَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَاَعُوْذُ بِكَ
مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَاَسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ اَنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُیُوْبِ.

(તરજુમા: યા અલ્લાહ મેં આપસે હર કામ મેં સાબિત-કદમી (જમે રેહના) ઔર રુશ્દો હિદાયત પર પુખ્તગી (પક્કા-પન) માંગતા હૂં ઔર આપકી નેઅમતોં કા શુક્ર અદા કરને કી તૌફીક માંગતા હૂં ઔર આપકી અચ્છી તરહ ઇબાદત કરને કી તૌફીક માંગતા હૂં ઔર આપસે (કુફો શર્ક સે) પાક દિલ કા સવાલ કરતા હૂં ઔર આપસે સચ્ચી ઝબાન કા સવાલ કરતા હૂં ઔર આપકે ઇલ્મ મેં જિતની ખેર (ભલાઈ) હે ઉસે માંગતા હૂં ઔર આપકે ઇલ્મ મેં જિતને શુરૂર (ખુરાઈયાં) હૈં ઉનસે પનાહ માંગતા હૂં ઔર મેરે જિતને ગુનાહોં કો આપ જાનતે હૈં મેં આપસે ઉન તમામ ગુનાહોં કી મગફિરત ચાહતા હૂં. બેશક આપ હી ગૈબ કી તમામ બાતોં કો જાનને વાલે હૈં). (તફસીરે ઈબ્ને કસીર)

مراجع ١

- اتحاف السادة لمحمد بن محمد الزبيدي
 ارشاد الساري لشرح البخاري للقسطلاني المتوفى ٩٢٣هـ
 الاستيعاب لابن عبد البر
 الاصابة للعسقلاني المتوفى ٨٥٢هـ
 اقامة الحجة لعبد الحى - المتوفى ١٣٠٣هـ
 انجاح الحاجة للمجددى المتوفى ١٢٩٥هـ
 البداية والنهاية لابن كثير المتوفى ٧٧٤هـ
 بذل المجهود فى حل ابى داود للسهارنفورى المتوفى ١٣٤٦هـ
 بيان القرآن مولانا محمد اشرف على تهاوى رحمه الله
 ترجمه مولانا احمد على لاهورى رحمه الله
 ترجمان النبوة مولانا بدر عالم مير تقى رحمه الله
 ترجمه مولانا شاه فيع الدين و مولانا فتح خان جالندهرى رحمه الله
 الترغيب والترهيب للمنذرى المتوفى ٦٥٦هـ
 تفسير عثمانى مولانا شبير احمد عثمانى رحمه الله
 تفسير القرآن العظيم لابن كثير المتوفى ٧٧٤هـ
 التفسير الكبير للرازى
 تقريب التهذيب لابن حجر العسقلاني المتوفى ٨٥٢هـ
 تنزيه الشريعة المفروعة للكناني المتوفى ٩٦٣هـ
 تهذيب الاسماء واللغات للتورى المتوفى ٩٧٦هـ
 تهذيب الكمال فى اسماء الرجال للمزى المتوفى ٧٤٢هـ
 جامع الاحاديث للسيوطى المتوفى ٩١١هـ
 جامع الاصول لابن التيرازى المتوفى ٦٠٦هـ
 جامع بيان العلم وفضله لابن عبد البر
 دار الفكر، بيروت
 دار احياء التراث العربى
 دار الاحياء الكتب العربية
 دار الاحياء الكتب العربية
 الفاروق الحديثة، القاهرة
 قدمى كتب خاند
 دار الحديث، القاهرة
 معبد اكليل، كراچى
 مير محمد كتب خانه
 انجمن خدام الدين، لاہور
 ادارہ اساميات، لاہور
 تاج كينى كراچى
 دار احياء التراث العربى
 مطبع الملك فهد
 دار المعرفة
 دار الكتب العلمية
 دار الرشيد، سوریه
 دار الكتب العلمية
 دار الكتب العلمية
 دار الفكر
 دار الفكر
 دار الفكر
 دار الكتب العلمية

- الجامع الصغير للسيوطي المتوفى ٩١١ هـ دار الفكر
- جامع العلوم والحكم لابن القريج دار العلوم الحديثة، بيروت
- حلية الاولياء لابى نعيم المتوفى ٤٢٠ هـ دار الفكر
- الدور المستورة للسيوطي المتوفى ٩١١ هـ دار الفكر
- ذخيرة الحفاظ للحافظ محمد ابن طاهر المتوفى ٥٠٧ هـ دار السلف، رياض
- الرافد لجبران مسعود دار العلم للملايين، بيروت
- الروض الانف، للسهلي المتوفى ٥٨٩ هـ دار احياء التراث العربي
- سنن الدارمي المتوفى ٢٥٥ هـ قديمى كتب فانه
- السنن الكبرى للبيهقي المتوفى ٤٥٨ هـ دار المعرفة
- شرح سنن ابي داود لليعني المتوفى ٨٥٥ هـ مكتبة الرشد
- شرح السنة للبغوي المتوفى ٥١٦ هـ المكتب الاسلامي
- شرح الطيبي على مشكاة المصابيح للطيبي المتوفى ٧٤٣ هـ ادارة القراءات والعلوم الاسلامية
- الشفرة في الاحاديث المشتهرة لابن طولون المتوفى ٩٥٣ هـ دار الكتب العلمية
- شعب الايمان للبيهقي المتوفى ٤٥٨ هـ دار الكتب العلمية
- الشماائل المحمدية للترمذي المتوفى ٢٧٩ هـ مكتبة نزار مصطفى الباز
- صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان المتوفى ٧٣٩ هـ مؤسسة الرسالة، بيروت
- صحيح ابن خزيمة المتوفى ٣١١ هـ المكتب الاسلامي، بيروت
- صحيح البخاري بشرح الكرماني للبخاري دار احياء التراث العربي
- صحيح مسلم بشرح النووي المتوفى ٦٧٦ هـ دار احياء التراث العربي
- عارضة الاحوزي بشرح الترمذي لابن العربي المتوفى ٥٤٣ هـ دار الكتب العلمية
- العلل المتناهية في الاحاديث الواهية لابن الجوزي دار الكتب العلمية
- عمدة القاري شرح البخاري لليعني المتوفى ٨٥٥ هـ مكتبة ديني، الامام
- عمل اليوم والليلة لابن السني المتوفى ٣٦٤ هـ مكتبة الشيخ، كراچی
- عمل البر والنجاة للنسائي المتوفى ٣٠٣ هـ مؤسسة الرسالة

- عون المعبود لابي الطيب مع شرح ابن قيم
 غريب الحديث لابن الجوزي المتوفى ٥٩٧هـ
 فتح الباري بشرح البخاري لابن حجر العسقلاني
 الفتح الرباني لترتيب المسند الامام احمد بن حنبل الشيباني
 فيض القدير شرح جامع الصغير للمناوي المتوفى ١٠٣١هـ
 قواعد في علوم الحديث مولانا ظفر احمد عثمان المتوفى ١٣٩٤هـ
 الكاشف للذهب المتوفى ٧٤٨هـ
 كتاب الموضوعات لابن الجوزي المتوفى ٥٩٧هـ
 كشف الغطاء للمجلوني المتوفى ١١٦٢هـ
 كشف الرحمان، مولانا احمد سعيد بلوي رحمه الله
 لسان العرب لجمال الدين المتوفى ٧١١هـ
 لسان الميزان في اسماء الرجال لابن حجر
 اللآلئ المصنوعة في الاحاديث الموضوعة للسيوطي
 مجمع بحار الانوار للشيخ محمد طاهر المتوفى ٩٨٦هـ
 مجمع البحرين في زوائد المعجمين للهيشمي
 مجمع الزوائد ومنبع الفوائد للهيشمي المتوفى ٨٠٧هـ
 مختار الصحاح لابي بكر الرازي
 مختصر سنن ابي داود للمنذري المتوفى ٦٥٦هـ
 مرقاة المفاتيح لملاهي قاري المتوفى ١١١١هـ
 المستدرک على الصحيحين للحاكم المتوفى ٤٠٥هـ
 مسند ابي يعلى الموصلي المتوفى ٣٠٧هـ
 مسند الامام احمد بن حنبل المتوفى ٢٤١هـ
 المسند الجامع لجماعة من العلماء
 مسند الشافعي المتوفى ٢٠٤هـ
 دار الفكر
 دار الكتب العلمية
 مكتبة حلي بمصر
 دار احياء التراث العربي
 دار الباز
 شركة المبيكان للنشر...
 المكتبة التجارية ومكة
 محمد سعيد ايند سنز، كراچی
 دار احياء التراث العربي
 مكتبة رشيد، كراچی
 دار بيروت للطباعة والنشر
 ادارة تاليفات اشرية، ملتان
 دار الكتب العلمية
 مكتبة دار الايمان
 مكتبة الرشد، رياض
 دار الفكر
 المركز العربي للثقافة...
 المكتبة الاثرية
 مكتبة امدانيه
 دار المعرفة بيروت
 دار القبلة، جدة
 دار الفكر، بيروت
 دار الحيل، بيروت
 دار الكتب العلمية

- مشكاة المصابيح للخطيب التبريزي المتوفى ٧٣٧هـ المكتب الاسلامي
 مشكاة المصابيح للخطيب التبريزي قديمي كتب خانه
 مصابيح السنة للهوى المتوفى ٥١٦هـ دار المعرفة
 مصباح الزجاجية لابي بكر الكنانى المتوفى ٨٤٠هـ الجنان للطباعة والنشر
 مصنف ابن ابي شيبة المتوفى ٢٣٥هـ ادارة القرآن، كراچي
 المصنف لعبد الرزاق المتوفى ٢١١هـ المكتب الاسلامي
 المطالب العالمة بنو ائمة المسانيد الثمانية للعسقلاني دار الباز
 مظاهر حق معارف الحديث، مولانا محمد منظور نعماني رحمه الله دار الاشاعت
 معارف السنن للشيخ البتوري المتوفى ١٣٩٧هـ دار الاشاعت، كراچي
 معجم البلدان لعبد الله البغدادى المتوفى ٦٢٦هـ المكتبة السنوية، كراتشي
 المعجم الكبير للطبراني المتوفى ٣٦٠هـ دار احياء التراث العربى
 المعجم الوسيط لجماعة من المتقدمين، ادارة القرآن، كراتشي
 مفتاح كنوز السنة لمحمد فزاد الباقى، دفتر نشر فرهنگ اسلامى
 المقاصد الحسنة للسبحاوى المتوفى ٩٠٢هـ سكيل اكيڏى، لاهور
 المنجد في اللغة للويس معلوف، دار الباز للنشر والتوزيع
 موسوعة الاحاديث والآثار الضعيفة لجماعة من العلماء دار المشرق، بيروت
 موسوعة الحديث الشريف للمكتب السنة مكتبة المعارف للنشر
 الموضوعات الكبرى للملاعلى فارى المتوفى ١١١١هـ دار السلام، رياض
 موطا الامام مالك المتوفى ١٧٩هـ المكتبة الاثرية
 ميزان الاعتدال في نقد الرجال للذهبي المتوفى ٧٤٨هـ نور عمر، كراچي
 النهاية لابن الجزرى المتوفى ٦٠٦هـ المكتبة الاثرية
 الوابل الصيب لابن قيم الحوزية المتوفى ٧٥١هـ اسماعيليان، ايران
 مكتبة دار البيان، دمشق